

ULUSLARARASI
TURKCESS
KONGRESİ
2024

"ARTIFICIAL INTELLIGENCE
APPLICATIONS AND EDUCATION
IN THE 21ST CENTURY"

CONGRESS
ABSTRACT BOOK
VOLUME 1

JULY 11-13, 2024
UNIVERSITY UKSHIN HOTI PRIZREN / KOSOVO

@turkcess.kongre

@turkcess

@TURKCESS_

www.turkcess.net

— X. ULUSLARARASI TURKCESS EĞİTİM VE SOSYAL BİLİMLER KONGRESİ —
ÖZET KİTABI

Editör Kurulu

Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ

Doç. Dr. Ümit POLAT

Copyright © Vizetek

Bu kitabın basım, yayım ve satış hakları Vizetek Yayıncılık Sanayi ve Limited Şirketi'ne aittir. Vizetek Yayıncılık'ın izni alınmadan kitabın tümü ya da bölümleri, kapak tasarımı, elektronik, mekanik, fotokopi, manyetik, kayıt ya da başka yöntemlerle çoğaltılamaz, basılamaz, dağıtılamaz. Kitapta yer alan bölümlerin içeriğinin tüm sorumluluğu bölüm yazarlarına aittir.

Yayın Koordinatörü: Ferit RESULOĞULLARI

Teknik Editörler: Öğr. Gör. Ali ATEŞ

Arş. Gör. Kadir COŞKUN

ISBN: 978-625-95005-1-5

Materyal Türü: Elektronik Kitap (Çevrimiçi / Web Tabanlı)

Yayın Tarihi: Ağustos, 2024

Web: www.turkcess.net

E-Posta: turksosbilder@gmail.com

Seyranbağları Mah. İncesu Cad. 10/2 Çankaya/ANKARA

Tel: (0312) 4882 00 11

Web: <https://vizetek.com.tr/>

E-Posta: vizetkyayincilik@gmail.com

Yayınevi Sertifika No: 41575

DESTEK VEREN KURUM VE KURULUŞLAR

**Prizren Ukshin Hoti
Universitesi**

**İstanbul Sabahattin
Zaim Üniversitesi**

**Hasan Kalyoncu
Universitesi**

**İstanbul Arel
Universitesi**

**Kırgızistan-Türkiye
Manas Üniversitesi**

**Yıldız Teknik
Universitesi**

**Buhara Devlet Pedagoji
Enstitüsü**

Kastamonu Üniversitesi

**Erzincan Binali Yıldırım
Universitesi**

**Niğde Ömer Halisdemir
Universitesi**

**Osmaniye Korkut Ata
Universitesi**

**Ankara Müzik ve Güzel
Sanatlar Üniversitesi**

Mersin Üniversitesi

**Lefke Avrupa
Universitesi**

Yakın Doğu Üniversitesi

Balıkesir Üniversitesi

**Van Yüzüncü Yıl
Universitesi**

**Zonguldak Bülent
Ecevit Üniversitesi**

**Bakü Mühendislik
Universitesi**

Bartın Üniversitesi

Doğu Üniversitesi

**İstanbul Beykent
Universitesi**

**KIRIKKALE
ÜNİVERSİTESİ**

Kırıkkale Üniversitesi

**İzmir Kavram Meslek
Yüksekokulu**

**Kafkasya
Üniversiteler
Birliği**

Naturavia

Vizetek Yayıncılık

Türk Hava Yolları

Motif Yayıncılık

ONUR KURULU

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Mentor ALİSHANİ	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi Rektörü	Kosova
Prof. Dr. Tamer YILMAZ	Yıldız Teknik Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Türkay DERELİ	Hasan Kalyoncu Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Cevat ACAR	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. A. Ercan GEGEZ	İstanbul Arel Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. İsmail Hakkı ÖZÖLÇER	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Erol YAŞAR	Mersin Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Ali YÜKSELEN	Lefke Avrupa Üniversitesi Rektörü	KKTC
Prof. Dr. Bahodir MA'MUROV	Buhara Devlet Pedagoji Enstitüsü Rektörü	Özbekistan
Prof. Dr. Alpaslan CEYLAN	Kırgızistan – Türkiye Manas Üniversitesi Rektörü	Kırgızistan
Prof. Dr. Hamdullah ŞEVLİ	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Orhan UZUN	Bartın Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Volkan ÖNGEL	İstanbul Beykent Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Turgut ÖZKAN	Doğuş Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet Hamdi TOPAL	Kastamonu Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Derman KÜÇÜKALTAN	İzmir Kavram Meslek Yüksekokulu Müdürü	Türkiye
Prof. Dr. Akın LEVENT	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Yücel OĞURLU	Balıkesir Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Hasan USLU	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Turgay UZUN	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Erhan ÖZLER	Ankara Güzel Sanatlar Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Ersan ASLAN	Kırıkkale Üniversitesi Rektörü	Türkiye
Prof. Dr. Tamer ŞANLIDAĞ	Yakın Doğu Üniversitesi Rektörü	KKTC
Prof. Dr. Yağub PIRIYEV	Bakü Mühendislik Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Prof. Dr. Ahmet YILDIRIM	Uluslararası Saraybosna Üniversitesi Rektörü	Bosna-Hersek
Prof. Dr. Ramazan KORKMAZ	Kafkasya Üniversiteler Birliği Başkanı	Türkiye

DÜZENLEME KURULU BAŞKANLARI

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. M. Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ümit POLAT	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye

DÜZENLEME KURULU

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Bülent BAYRAM	Ahmet Yesevi Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Barış DEMİRCİ	Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Savaş KARAGÖZ	Aksaray Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Şener BÜYÜKÖZTÜRK	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Filiz GÖLPEK	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Metin DENİZ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim Güney	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bilal YILDIRIM	Balikesir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Seydi Ahmet SATICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Besra TAŞ	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ramin ALİYEV	Hasan Kalyoncu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Serdan KERVAN	Prizren Üniversitesi Rektör Yardımcısı	Kosova
Doç. Dr. Soner YILDIRIM	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi	Kosova
Doç. Dr. Ümüt ARSLAN	University of Nebraska at Kearney	ABD
Doç. Dr. Muhammed SALMAN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Elsev BRINA	Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi	Kosova
Doç. Dr. Mirkhanova Gulandom RUSTAMOVNA	Buhara Devlet Pedagoji Enstitüsü	Özbekistan
Doç. Dr. Yagut ALİYEVA	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Dr. Öğretim Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Fadıl ŞİRAZ	Ondokuz Mayıs Üniversitesi	Türkiye

Doç. Dr. Gökay KELDAL	Malatya İnönü Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Abdülhamit BOLAT	Uluslararası Saraybosna Üniversitesi	Bosna-Hersek
Prof. Dr. Elçin BABAYEV	Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDİYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Tatyana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi	Moldova
Prof. Dr. Tacida HAFIZ	Priştine Üniversitesi	Kosova
Prof. Dr. Adile EMİROVA	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Dr. Enise ABİBULLAYE	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Prof. Dr. Lemara SELENDİLİ	Kırım Federal üniversitesi	Kırım
Prof. Dr. Petrova Tatyana NİKOLAEVNA	Mari Devlet Üniversitesi	Rusya
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Öğr. Gör. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Türkiye

SEMPOZYUM SEKRETERYASI

Kişi	Kurum	Ülke
Arş. Gör. Kadir COŞKUN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Öğr. Gör. Ali ATEŞ	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi	Türkiye
Büşra GÜLER	Gazi Üniversitesi Doktora Öğrencisi	Türkiye
Ash YAYLACI	Kapadokya Üniversitesi	Türkiye
Mükerrem POLAT	MEB	Türkiye
Gülhan BAŞER ŞEKER	MEB	Türkiye

BİLİM KURULU

Kişi	Kurum	Ülke
Prof. Dr. Abdullah IŞIKLAR	Bursa Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Adnan BAKİ	Karadeniz Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ali Efdal ÖZKUL	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Ayfer ŞAHİN	Ahi Evren Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet ARSLAN	Namık Kemal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ali Fuat ARICI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bülent ARI	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bilal DUMAN	Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdinç ÖZTÜRK	İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çavuş ŞAHİN	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Çetin SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdoğan KÖSE	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdal HAMARTA	Necmettin Erbakan Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Fatma Ebru IKIZ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa TALAS	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nadim MACİT	Ege Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Elchin SULEYMANOV	Azerbaycan Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Kaya YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kemalettin KUZUCU	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kerim GÜNDOĞDU	Adnan Menderes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Kürşat KARACABEY	Adnan Menderes Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. M. Serhat YILMAZ	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ahmet BOZDOĞAN	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mehmet Engin DENİZ	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ömer Faruk SÖNMEZ	Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Bülent BAYRAM	Ahmet Yesevi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim COŞKUN	Trakya Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÇOLAK	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DAŞ	Dokuz Eylül Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa DENKTAŞ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye

Prof. Dr. Nevin ERGAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nuriye SEMERCİ	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa KOÇ	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Orhan DERMAN	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Oğuz SERİN	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Özkul ÇOBANOĞLU	Hacettepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İsmet TÜRKMEN	Gazi Osmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Salih Zeki GENÇ	Çanakkale 18 Mart Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Timur VURAL	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Ebulfez SÜLEYMANLI	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sırrı AKBABA	Üsküdar Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Suat ÜNLÜ	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Nergüz Bulut SERİN	Lefke Avrupa Üniversitesi	KKTC
Prof. Dr. Tamara GURTUEVA	Yeditepe Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yahya AKYÜZ	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Fahri TEMİZYÜREK	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yıldız KIZILABDULLAH	Ankara Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mücahit KAĞAN	Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yücel ÖKSÜZ	Amasya Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Selçuk UYGUN	Süleyman Demirel Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Abdullah TEMİZKAN	Ege Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hakan AKDAĞ	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Hamdi DOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa GÜÇLÜ	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. M. Akif SÖZER	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Güven ÖZDEM	Giresun Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İbrahim ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Tuncay DİLCİ	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. İrfan ERDOĞAN	İstanbul-Boğaziçi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Yılmaz YEŞİL	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Firdevs Savi ÇAKAR	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Erdoğan TEZCİ	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Mustafa ÇELİKTEN	Erciyes Üniversitesi	Türkiye
Prof. Dr. Sefa BULUT	İbn Haldun Üniversitesi	Türkiye

Doç. Dr. Mustafa ÖZGENEL	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Necmettin ÖZMEN	İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Akif ERDENER	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ahmet Melih GÜNEŞ	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Eyüp YÜNKÜL	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Serdar BİROĞUL	Düzce Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fahri SEZER	Balıkesir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ayşe DEMİR	Yıldırım Beyazıt Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Birsen BAĞÇECİ	Çukurova Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cüneyit AKAR	Uşak Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Bülent ALCI	Yıldız Teknik Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Korkut ULUDAĞ	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Kemale NECEFOVA	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Ethem YEŞİLYURT	Akdeniz Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Burak DELİCAN	Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Özlem ÇAKIR	Ankara Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Raşit KOÇ	Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mehmet Buğra ÖZHAN	Atatürk Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Behçet ÖZNACAR	Yakın Doğu Üniversitesi	KKTC
Doç. Dr. Mustafa KAYA	Cumhuriyet Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sadık Yüksel SIVACI	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Sevilay YILDIZ	Bolu İzzet Baysal Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yakup DOĞAN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Durmuş ÜMMET	Marmara Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Yalçın BAY	Anadolu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Ümmügülsüm CANDEĞER	Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Döndü Neslihan BAY	Osmangazi Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Fuat Serkan SAY	Mersin Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Resul BAĞI	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Muammer ERGÜN	Kastamonu Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Cengiz BUYAR	Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Tuğçe ERDAL	Bozok Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Halil UZUN	Kilis 7 Aralık Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Mamatali MURZAEV	Manas Üniversitesi	Kırgızistan

Doç. Dr. Yavuz Ercan GÜL	Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Canan Olpak KOÇ	Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi	Türkiye
Doç. Dr. Hamdi KORKMAN	Afyon Kocatepe Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Sami ACAR	Gazi Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi. Fadil ŞİRAZ	19 Mayıs Üniversitesi	Türkiye
Dr. Hülya KATANALP BİROĞUL	Kocaeli Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Gökay KELDAL	Malatya İnönü Üniversitesi	Türkiye
Dr. Cemile HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi	Azerbaycan
Dr. Öğretim Üyesi Yusuf Alparslan ARGUN	Karamanoğlu Mehmet Bey Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Gürcan ŞEKER	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Dr. Yusuf KASAP	Ankara	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi. Gizem AKCAN	Bartın Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Nükhet ELTUT KALENDER	Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğr. Üyesi Yusuf BİLGE	Sabahattin Zaim Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Selim GÜNDOĞAN	Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi	Türkiye
Dr. Öğretim Üyesi Veysel ÇOŞKUN	Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi	Türkiye
Ord. Prof. Dr. Abel MUHARREMOV	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Elçin BABAYEV	Bakü Devlet Üniversitesi Rektörü	Azerbaycan
Prof. Dr. Farhad RAHMANOV	Azerbaycan Devlet İktisad Üniversitesi	Azerbaycan
Ord. Prof. Dr. Aydın KAZIMZADE	Bakü Devlet Üniversitesi Rektör Yardımcısı	Azerbaycan
Ord. Prof. Dr. İsa HƏBİBBƏYLİ	Azerbaycan Milli İlimler Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Alikram ABDULLAYEV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Asəf ZAMANOV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Buludxan XƏLİLOV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Cəfər CƏFƏROV	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan
Prof. Dr. Elçin MEMMEDOV	Bakü Devlet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dekanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Hüseyin ASKEROV	Bakü Devlet Üniversitesi Dil ve Edebiyat Tedrisi Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Petrova Tatyana NİKOLAEVNA	Mari Devlet Üniversitesi	Rusya
Prof. Dr. İzzet RÜSTEMOV	Bakü Devlet Üniversitesi Sosyoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Nigar ABBASZADƏ	Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi	Azerbaycan

Prof. Dr. Rabiyet ASLANOVA	Bakü Devlet Üniversitesi Felsefe Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Ramiz ASKER	Bakü Devlet Üniversitesi Türkoloji Kürsüsü Başkanı	Azerbaycan
Prof. Dr. Tehran ELİŞANOĞLU	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü	Azerbaycan
Prof. Dr. Almas BİNNƏTOVA	Nizami adına Edebiyat Enstitüsü	Azerbaycan
Prof. Dr. Fuad MEMMEDOV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Prof. Dr. Recep Ebdülelioğlu Ağayev	Naxçıvan Dövlət Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Elman NESİROV	Devlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Aygün BAĞIRLI	Diller Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Korkmaz MUSTAFAYEV	Diller Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Elmira GOCAYEVA	Azerbaycan Turizm ve Menecment Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Mürteza HASANOĞLU	TDevlet İdarecilik Akademisi	Azerbaycan
Doç. Dr. Toğrul HALİLOV	Nahçıvan Üniversitesi	Azerbaycan
Doç. Dr. Lala HASANOVA	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-UNEC	Azerbaycan
Doç. Dr. Yagut ALIYEVA	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan
Dr. Nazim CAFEROV	Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi-UNEC	Azerbaycan
Dr. Sugra HUMBATOVA	Azerbaijan State University of Economy	Azerbaycan
Dr. Taleh XELİLOV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Akmatali ALİMBEKOV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Cangoroz KANİMETOV	İ. Arabayev Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Ceenbek ALİMBAYEV	Kırgızistan-Türkiye Manas Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Tuuganbayu KONURBAYEV	İ. Arabayev Üniversitesi	Kırgızistan
Prof. Dr. Tashtan SİYAEBV	Narin Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Mislimkan AYDAROVA	Batken Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Doç. Dr. Nurlan ŞADIEV	Oş Devlet Üniversitesi	Kırgızistan
Dr. Roza ABDIKULOVA	Milli Eğitim Akademisi	Kırgızistan
Prof. Dr. Kaldibek BOLEEV	Taraz Beşerî Bilimler Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Mukhtarkhan ORAZBAY	Yabancı Diller ve Yüksek Kariyer Üniversitesi	Kazakistan
Prof. Dr. Tynyshtyk YERMEKOVA	Kazakistan Eğitim Akademisi	Kazakistan
Prof. Dr. Zamira BAUBEKOVA	Kazakistan Eğitim Akademisi	Kazakistan

Doç. Dr. Fatima KOZYBAKOVA	El Farabi Milli Üniversitesi	Kazakistan
Doç. Dr. Muhamedrahim KURSABAEV	Astana Turizm Üniversitesi	Kazakistan
Dr. Elvin HASAN	Eğitim Bakanlığı	Makedonya
Naranstal DELGERKHUU	Mongolian University of Science and Technology	Mogolistan
Prof. Dr. Nizameddin MAHMUDOV	Özbekistan Bilimler Akademisi Dil ve Edebiyat Enstitüsü	Özbekistan
Prof. Dr. Shuxrat SİROJİDDİNOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi	Özbekistan
Arş. Gör. İlyos İSMOİLOV	Taşkent Devlet Özbek Dili ve Edebiyatı Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Odil KUYSİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Erkin NURİDDİNOV	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Gulnoza EGAMBERDİYEVA	Nizami Taşkent Devlet Pedagojik Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Muhtor NASİROV	Semerkant Üniversitesi	Özbekistan
Doç. Dr. Abdurashid JABBAROV	Semerkant Üniversitesi	Özbekistan
Prof. Dr. Firdevs HUSAMATİNOVA	Ufo Enstitü Direktörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Gali GALİYEYEV	Ufa Sosyal Teknoloji Üniversitesi Rektörü	Başkurdistan
Prof. Dr. Aleksander KADİRBAYEV	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Rüstem ŞÜKÜROV	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Elena OGANOVA	Moskova Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Prof. Dr. Tatyana PETROVA	Çuvaş Pedagojik Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Doç. Dr. Emma EKEEVA	Daali Altay Devlet Üniversitesi	Rusya Federasyonu
Dr. Elfina SİBGATULLİNA	Moskova Bilimler Akademisi	Rusya Federasyonu
Dr. İrina KAYAN-POKROVSKAYA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Emine BAYRAKTAROVA	Sofya Yüksek İslam Enstitüsü	Bulgaristan
Dr. Harun BEKİR	Plovdiv Üniversitesi	Bulgaristan
Prof. Dr. Adile EMİROVA	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım
Dr. Enise ABİBULLAYE	Sanayi ve Pedagoji Üniversitesi	Kırım

Prof. Dr. Lemara SELENDİLİ	Kırım Federal üniversitesi	Kırım
Doç. Dr. Bankova İVANNA	Komrat Devlet Üniversitesi	Moldova
Dr. Ciden Sena MENABİT	Yabancı Diller Merkezleri	Romanya
Dr. Veronica NEDELCE	Ovidius Üniversitesi	Romanya
Prof. Dr. Timur KOCAOĞLU	Michigan State University	ABD
Prof. Dr. Tacida HAFIZ	Priştine Üniversitesi	Kosova
Doç. Dr. Aygün KERİMOVA	Bakü Devlet Üniversitesi	Azerbaycan

İÇİNDEKİLER

Özel Eğitim Sürecinde Kullanılan Eğitim Materyalleri Üzerine Öğretmen Görüşleri.....	1
Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yardımcı Kaynak Kitap Kullanımının Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarına Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri	2
Effects of School Principals' Administrative Practices on Teachers' Happiness and Efficiency	3
Education in the Shadow of the Earthquake in Türkiye: Problems and Solutions	5
Transitioning from Faculty Position to Administration: A Qualitative Study of Administrators in Türkiye	7
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Çevre-Kültür Etkileşiminden Yararlanılması: Kısa Hikâyeler ile Uygulamalı Bir Öğretim	9
Ethical Consideration in Family Counseling.....	13
İlişkisel Yılmazlığın Çocukluğunda İstismarı Olanlarla İstismarı Olmayan Yetişkinleri Doğru Sınıflandırma Düzeyi	15
Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamalarının Çocuk Haklarına Etkisi ve Öğretmenin Rolü	17
Yapay Zekâ Kullanımının Lojistik Sektörü Elemanları Yetiştirmedeki Önemi	20
Finans ve Bankacılık ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümleri Öğrencilerinin Eğitiminde Yapay Zekâ Kullanımının Önemi.....	22
Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu, Eş Seçme Stratejileri ve Yaşam Doyumu ilişkisi (KKTC Örnekleme).....	24
İlkokul Öğrencilerinin Öz Düzenleme ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	26
PİKTES Projesi Kapsamında Hazırlanan Materyallerin Kültürel Etkileşim ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: Aslı Hikâye Serisi Örneği	29
Türkiye'de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri, Psikolojik Sağlamlıkları ve Öz-Anlayışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	31
Lise öğrencilerinde Yaratıcı Drama Yöntemi ile Meslek Seçimine ilişkin Kariyer Farkındalığını Geliştirmeye Yönelik Program Geliştirme Çalışması	33
Yabancı Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Uygulamaları	35
Öğretmenlerin Yapay Zekâyâ İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi	37
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Kullandıkları Online Kaynaklar ve Yapay Zekâ Araçları Üzerine Bir Araştırma	39
Öğretmenlerde Psikolojik Sağlamlık, Bilişsel Esneklik, Mesleki Doyum ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	42
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Eğitici Oyun ve Uygulamalarını Eğitim Programları İçinde Kullanma Eğilimlerinin İncelenmesi.....	45
Ortaokul Öğrencilerinin Çalışma Alışkanlıklarının Matematik Dersi Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi.....	46
Ortaokul Altıncı Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Yazma Becerilerine Motivasyonun Etkisinin İncelenmesi	47
Mehter'den Bando'ya	49
Özel Eğitim Kaynaştırma Programlarında Öğrenci Katılımını Etkileyen Faktörler Üzerine Öğretmen Görüşleri.....	50

Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Kişilerin Mesleki Karar Verme Düzeylerinin Demografik Değişkenler Tarafından Yordanması.....	52
Okul Psikolojik Danışmanlarının Çocuk İstismarı Konusundaki Deneyimleri ve Öz Yeterlikleri	54
Yapay Zekâ ve Folklor Uygulamaları	57
Göç ve Arkadaşlık: İstanbul'da Bir Ortaokul.....	59
Zorbalığa Sosyal Bilişsel ve Duyuşsal Tepkiler Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması.....	61
Romantik İlişkide Mükemmeliyetçiliğin İlişki Kalitesi Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi .	62
'Mini Mimarlar' Etkinliklerinin 60-72 Aylık Çocukların Uzamsal Düşünme Becerisine Etkisinin İncelenmesi	64
Eğitim Öğretim Süreçlerinde Yapay Zekâ Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri	66
İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü Dersinin Öğretmen Adayları Üzerinde Etkisi	68
İlkokul Düzeyinde Otizmlili Öğrencilerin Fen Dersi Besinlerin Özellikleri ve Matematik Dersi Kesirler Konusu Entegre Çalışması	69
Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Bilişim Teknolojileri Kullanım Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	73
Psikolojinin Dünü, Bugünü, Yarını	74
Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesinde Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı.....	75
Çanakkale Savaşını Konu Eden Romanlarda Mustafa Kemal Tasviri ve Tasvirin Tarihî Roman Türündeki Yeri.....	77
Bilim Derslerine Yapay Zekâ Entegrasyonu: Ön Hizmet Öğretmenlerinin Tutumları.....	79
İş Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	81
Beyaz Yaka Çalışanlarda İklim Değişikliği Anksiyetesinin İş Tatmini, Yeşil Örgütsel Davranış ve Yaşam Tatmini ile İlişkisi.....	83
Yapay Zekâ Okuryazarlığı ile Yaşam Doyumu Arasında Öz Kontrolün Aracı Rolü.....	85
Covid-19 Salgın Sonrası Ortaokul Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerine Göre Takıntılı Mesajlaşma Davranışlarının Yordanması	87
Bilişsel Davranışçı Terapiye Göre Kendi Kendine Yardım Temelli Çevrimiçi Psikolojik Destek Programının, Ergenlerin Kaygı ve Stres ile Başa Çıkma ile İlgili Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri.....	89
Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojilerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi.....	91
Yapay Zekâ ve Transhümanizm Perspektiflerine Akademisyenlerin Gözünden Bir Bakış.....	93
Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımı ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracılık Rolü	95
The use of jinn in Turkish horror filmmaking.....	98
Yükseköğretimde Küreselleşmeye İlişkin "Ulusötesi" Kavramı: Kavramsal Bir Çerçeve	100
Yetişkinlerde Yalnızlık, Algılanan Stres, Olumlu ve Olumsuz Duygular ve İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	101
Duygusal İhmal ve Duygusal İstismara Müdahalede Çok Boyutlu Yaklaşım: Bir Grup Programı Önerisi	103
Investigation of the relationship between positive perception and happiness levels of university students	105
İklim Değişikliği ile Mücadele Kapsamında Tarım Sektöründe Yapay Zekâ Uygulamaları.....	106

Okul Öncesi Eğitim ve Yapay Zekâ	108
Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişim Açısından Risk Grubunda Yer Alan Çocuklara Yönelik Birçok Bileşenli Müdahale Programı Önerisi	110
Diplomasıde Yapay Zekâ Kullanımı: Fırsatlar ve Riskler.....	112
Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkide Öz-Anlayışın Aracı Rolünün İncelenmesi.....	114
Cumhuriyetin 100. Yılında Eğitim Metodu Çalışmaları: Yapay Zekâ	116
Sevim Ak' ın Çocuk Romanlarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi	118
Evlilik Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi	121
Artificial Intelligence Literacy Profile of Education Faculty Students: Sample of Dicle University .	125
Bilişsel Duygu Düzenleme.....	127
Yapay Zekâ Eğitimde Üretici Bir Dil Oluşturabilir mi?.....	129
Okumaya Karşı Tutum ve Alışkanlıkta ChatGPT'nin Rolü.....	131
Türkiye ve Kosova Perspektifinden Problem Davranışların Kültürel Bağlamda Karşılaştırılması	134
Türkiye'de Ebeveynlere Yönelik Kabul ve Kararlılık Terapisi Uygulamalarına Genel Bir Bakış.....	136
Öğretmenlerde Öz Şefkat ve Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	138
Teknolojik Değişim, Yapay Zekâ ve İstihdam.....	140
Teknoloji Odaklı STEM Öğrenme Senaryolarında Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri.....	141
The Psychological Impact of Integration of Artificial Intelligence in Higher Education on Academicians: Perceptions, Benefits, and Barriers	143
Integrating AI into MAXQDA: A Practical Guide for Researchers	145
Çift İlişkisinde Bağlılık ve Doyum: Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracı Rolü	147
Akademik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması Çalışması.....	148
Türkiye ve Estonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.....	151
Yeni Nesil Yapay Zekâ Uygulamalarının Öğrencilerin Eğitsel Yönelimleri Üzerindeki Etkileri: Erciyes Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Öğrencileri Örneği.....	153
Dinleme/İzleme Sürecinin Dil ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: "Gönül Dağı" Örneği... 155	
Çalışanların İşe Bağlılığının Yordayıcıları Olarak Kariyer Uyumluluğu, Kariyer Memnuniyeti ve Kariyer Sürdürülebilirliklerinin İncelenmesi	157
Depremde Beliren Yetişkinlerde Stres, Psikolojik Sağlık ve Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	159
Understanding Modern Polygamy in Turkey: Its Legitimization Through The Religious Discourse. 162	
Virtual and Augmented Reality for Individuals with Autism Spectrum Disorder in Türkiye	164
Güncel Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslekler	166
AB Ülkelerinin Dijital Dönüşüm Performanslarının SD ve SAW Yöntemleri ile Değerlendirilmesi ve İşletmeler Açısından Önemi	167
Teaching English to Secondary School Students Through Drama: The Use of a Pinocchio Play and Its Impact on Vocabulary Acquisition and Speaking.....	169
Yetişkin Bireylerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Farklı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	171
Deprem Sonrasında Psikolojik Danışmanların Şefkat Yorgunluğu ve Yaşamda Uyum Düzeyinin Farklı Demografik Değişkenlerle İncelenmesi	174

Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilim İnsanına İlişkin Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi	177
Screening and Diagnosis of Autism with Artificial Intelligence	179
Logoterapi ve Varoluşçu Analiz Temelli Ulusal Tezlerin İncelenmesi ve Anksiyete Sorunuyla Başvuran Üniversite Öğrencilerine Yönelik Grup Müdahale Programı Tasarısı	181
Civilization And Its Discontents: Beş Sevim Apartmanı.....	183
Yapay Zekâ ve Eğitim: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Programlarının Betimsel Analizi.....	185
Azerbaycan'da Uzaktan Eğitimde Yapay Zekânın Rolü.....	187
Çocuklar İçin Yapay Zekâ: Kavram ve Uygulama.....	188
11-12 Yaş Yüzücülerde 50 Metre Serbest Yarışında Her Kolda Kat Edilen Mesafe ile Yarış Süresinin İlişkisi	189
Teknoloji Bağımlılığı Sorununa Yönelik Olarak Yapılacak Önleme Çalışmalarına İlişkin Okul Psikolojik Danışmanlarının Önerilerinin İncelenmesi	191
Okul Psikolojik Danışmanlarının Çalıştıkları Kurumlarda Öğrencilere Pozitif Katkılarına İlişkin Branş Öğretmenlerin Değerlendirmeleri	192
Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi	193
Türkiye’de Güncel Popüler Tarih Dergilerinde Tarih Öğretimi	194
Eğitim Örgütlerinde Sosyal Takas Kuramı: Bir Sistematik Derleme	195
Amerika Birleşik Devletleri ve Finlandiya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	197
Güney Kore ve Estonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.....	199
Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâyâ Yönelik Genel Tutumlarının Dijital İyi Oluşa Etkisinde Yapay Zekâ Okuryazarlığının Aracılık Etkisi.....	201
Singapur ve Türkiye’deki Öğretmen Eğitiminin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	203
Türkiye ve İngiltere Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	205
Türkiye ve Finlandiya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi.....	207
Öğretmenlerin Kültürel Değerleri ile Kültürel Liderlik Algıları ve Sınıf Yönetimi Yaklaşımları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler: Kosova-Türkiye Karşılaştırması	209
İlkokul 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı ile 2024 Fen Bilimleri Öğretim Programının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	211
İslam Kültür Bölgesindeki Düşünce Krizinin Nedeni.....	213
Psikolojik Danışmada Ayrılık Sonrası Yas ile Ortaya Çıkan Depresif Belirtilerle Çalışma: Bir Olgu Sunumu.....	214
Bilim teknoloji ve yenilik politikalarının uluslararası ticaret üzerine etkileri.....	216
The Effect of Artificial Intelligence-Supported Education on Success in Gifted and Talented Students	218
Çevrim İçi Arkadaşlık Ölçeği’nin Geliştirilmesi.....	220
Yapay Sinir Ağlarıyla Mesleki Eğilimin İncelenmesi (İstanbul Beylikdüzü İlçesi 8. Sınıf Öğrencileri Örneği)	222
Sevgi Bağımlılığının Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi	224
Ön Ergenlerde Kariyer Arzusu Ölçeğinin Geliştirilmesi.....	226
Aşık Veysel’in Uzun İnce Bir Yoldayım Şiirinin Eleştirel Olmayan Söylem Çözümlemesi	228
Narrative (Öyküsel) Terapi Temelli İlişkisel Kimlik Uygulamasının Ergenlerin Akran Zorbalığı Üzerindeki Etkisi: Tek Oturumluk Müdahale	229

Exploring the Relationship Between Social-Emotional Learning and Cyberbullying: A Comprehensive Narrative Review.....	230
Romantik İlişkide Mükemmeliyetçiliğin İlişki Kalitesi Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi	232
Akademik Canlılığın Matematik Başarısına Etkisi: Akademik Öz Benlik, Matematik Kaygısı ve Matematik Öz Yeterlik Aracılığıyla Bir İnceleme	234
6 Şubat Depremlerinin Genel Seçimlerde Seçmenin Siyasi Tercihine Etkileri:” Kahramanmaraş Örneği”	236
Yapay Zekâ ile Eğitim Yöneticilerinin Değişen Rollerini	239
Ortaokul Ders Kitaplarında Yer Alan Problemlerin Matematik Okuryazarlık Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi	241
Boşanmış Bireylerin Öznel İyi Oluşları Üzerine Nitel Bir Araştırma.....	243
Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yapay Zekâya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Ankara Örneği	245
The mediating role of emotion regulation in the relationship between childhood trauma of women and parental self-efficacy	247
Kısa Süreli Bir Terapi Olarak Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme: Bir Hipokondriyazis Olgusu.....	248
Yapay Zekânın Tasarım Alanındaki Değiştirici Etkisi	250
Singapur ve Almanya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi	252
Trusted Document Storage System by Collaborative Smart Contracts in Blockchain	254
Ters Yüz Öğrenme Modeline Dayalı Yapay Zekâ Destekli Etkileşimli Videolarla Zenginleştirilmiş İngilizce Eğitiminin Dinleme Becerisine Etkisi	256
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bağlam ve Derlem Temelli Sözcük Öğretimi	258
Yapay Zekâ ve E-ticaret üzerine VOSviewer ile Bibliyometrik İncelemeler.....	260
Understanding School Bullying in Turkish Middle Schools: Prevalence, Forms and the Impact of Social Support on Psychological Health	262
Kayıp ve Yas Sürecindeki Bireylere Yönelik Güçlendirme Odaklı Grupla Psikolojik Danışma Program Önerisi	267
Orta yaş kadınlarda yaşlanma kaygısının kişilerarası kabul red ve bilişsel üçlü bağlamında incelenmesi	269
Öğrenme Merkezli Liderlik ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	271
Türkçe Öğretmeni Adaylarının Gözünden Yapay Zekâ Teknolojileri	273
Veli Katılım Ölçeğinin Kosova Kültürüne Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlilik Çalışmaları	275
Yapay Zekâ ve Eğitime Odaklanan Bibliyometrik Analiz: Geçmiş ve Bugün	277
Meslek Lisesi Müdürlerinin Öğrenme Merkezli Liderliği ile Okul Kültürü Arasındaki İlişki	279
Mutluluk Haritası: Kümeleme Analizi ve Temel Bileşen Analizi ile Uygulama.....	281
2024 Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Okuryazarlık Türlerinin 7. Ve 8. Sınıf Düzeyinde İncelenmesi.....	283
The integration of Albanian songs in the Piano Teaching Methodology.....	285
İlköğretim Okullarında Görevli Matematik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları ve Eksikliklerinin Belirlenmesi.....	287
Development of Skills and use of Modern Methods and Technique in the Educational Process	289
Doğu Dillerinde Boşnak Edebiyatının Özellikleri	291
Akademisyenlerde İş-yaşam dengesi ile İlgili Yayınlanmış Araştırmaların Bibliyometrik Analizi	292

Çocukluk Dönemindeki Psikolojik Kötü Muamele ile Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Öz- eleştirel Ruminasyon ve Sıkıntıya Dayanmanın Aracı Rolü	293
Azerbaycan Sağlık Sektöründe Dijital Ekonominin Yoğun Gelişiminden Kaynaklanan Fırsatlar.....	295
Ergenlik Döneminde Yalnızlık ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme güçlüğü ve Sosyal Medya Bağımlılığının Aracılık Rolü	297
Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyunla Öğretime Yönelik Görüşleri	299
Sosyal Bağlılık ve Psikolojik Sıkıntı İlişkisinde Dijital Stres ve Psikolojik Kırılganlığın Aracılık Rolünün İncelenmesi	301
Psikolojik Danışman Adaylarının “Okullarda RPD Uygulamaları” dersinde elde ettikleri kazanımların İncelenmesi.....	303
Belirsizliğe Tahammülsüzlük ile Uyku Vaktini Erteleme Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüklerinin ve Ruminasyonun Aracı Rolü	305
Psikolojik Danışman Adaylarının Süpervizyon Süreçlerinden Pozitif Yararlanmalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Düşüncelerinin İncelenmesi.....	307
Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele Dersi Hakkında Değerlendirmeleri: Nitel Bir Çalışma	309
Bir Beyin Yıkama Ajanı Olan Zorlayıcı Kontrolde Dijital Zorlayıcı Kontrole.....	311
Öğretmen Adaylarının Önemsiz Algıları	313
İkinci Yabancı Dil Olarak Rusça Öğretiminde Yapay Zekâ Araçlarının Entegrasyonunu Keşfetmek: VAN YYÜ Turizm Fakültesi Örneği	315
Yeni Türkçe Öğretim Programının Öğrenmenin Aktarımı Açısından İncelenmesi	317
İlkokul Çağı Çocuklarının Prososyallik ve Saldırganlık Davranışlarının Sosyal-Duygusal-Ahlaki Gelişimleri ve Empatik Eğilimleri Açısından İncelenmesi	319
Eğitimsel Nörobilim Perspektifinden Öğrenmeye Bakmak	321
Kültürel Travmadan Etno-Kültürel Empatiye	324
Advancing Medical Diagnostics Through Applied Support Vector Machines in Pattern Recognition	326
Adalet ve Suç Psikolojisi.....	328
Aile Psikolojisi	329
Dissoanaliz ve Dissoanalitik Göç Kuramı: Göçün Yeni Tanımları, Nedenleri ve Türleri.....	330
Dissoanalitik Göç Kuramı	331
Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Bir İnceleme	332
Felaket Kaydırması ile Öznel Zindelik Arasındaki İlişkide Ruminasyon ve Umutun Seri Aracılık Rolü	335
Covid-19 Salgını Nedeniyle Uzaktan Eğitim Gören 4 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersindeki Öğrenme Kayıplarının İncelenmesi.....	338
Öğretmen Adaylarının Yalnızlık Duygu Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi	340
Artificial Intelligence in Strategic Business Decision-Making	341
Diz Ağrısı ile İnsan Psikolojisi İlişkisi Konusunda Yapılan Çalışmaların İncelenmesi	343
Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	346
Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Küçük Çocukların Babalarının Günlük Rutinlere Dayalı Görüşleri	348

Üniversite öğrencilerinde yalnızlık, kişisel sosyal sorunlar ve üniversiteye uyumun bazı değişkenler açısından incelenmesi.....	350
Sosyal medya bağımlılığı ve sosyal medya kullanım amaçlarının iletişim becerileri ile ilişkisi	352
Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Okuryazarlık ve Kaygı Düzeyleri: Bir Karma Yöntem Çalışması	354
Yapay Zekâ Uygulamalarının E-Ticaretin Gelişimine Etkisi.....	357
Individuals' Social Media Behaviour And The Theory Of Planned Behaviour: A Systematic Review For Understanding Online Behaviour.....	359
Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Mental İyi oluş Arasındaki İlişkide Siberkondria ve Sürekli Kaygının Seri Aracılık Rolü.....	361
Eğitim Kurumlarında Karşılaşılan Çocuk Cinsel İstismarı ve Cinsel İstismardan Korunmaya Yardımcı Eğitim Programları	363
Sığınmacı ve Göçmen Çocukların Yapay Zekâ Çağında Temel Eğitim Hizmetlerine Erişimleri. Hatay İli Örneği	365
Storyboard (AI) Tekniği ile Sosyo Bilimsel Konuların Öğretimi	367
Lise Öğrencilerinin Teknofest Yarışması Hakkındaki Düşünceleri.....	368
Matematik Eğitiminde Hangi Oyunlar Nasıl Kullanılıyor? Sistematik Tarama.....	369
Öğretmenlerin Holakrası Alguları Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Geçerlilik-Güvenilirlik Analizi.....	371
Can Sıkıntısı ile Sıkışmışlık Hissi Arasındaki Paralel Aracılar: Yalnızlık ve Psikolojik Sağlık ..	373
Üniversite Öğrencilerinin Özyeterlikleri, Depresyon ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	377
Nekrifisifili: Bir Antroposen Çağ Psikopatolojisi	379
Karakter ve Değer Eğitimi Dersinde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri	381
Bruno Latour'un Aktör Ağ Teorisi (Actor Network Theory) Bağlamında Tan Gazetesinin (1969-1999) Kosova Tarihindeki Rolü.....	383
Yapay Zekâya İlişkin Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	386
Okul Yöneticilerinin Bilgelik Düzeyi ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkide Öğretmenlerin Epistemolojik İnancının Aracılık Etkisi	388
İlkokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Kavramına İlişkin Alguları	391
16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Vukûfî'nin Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selîm'e Yazmış Olduğu Tahmisler	393
Yapay Zekâ ve Cinsiyet Eşitsizliği	395
Examining the Mediator Role of Emotional Regulation on Childhood Maltreatment and Quality of Life among Young Adults	397
Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarına Yönelik Farkındalık ve Tutumlarının Belirlenmesi.....	398
Violence in Healthcare Settings: Investigation of Health Workers' Victimization and Their Coping Strategies	400
Küresel İklim Değişikliği Kaygısı ile Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	401
Yapay Zekâ Metin Özetlemede Ne Kadar Başarılı?.....	402
Okullardaki Rehberlik Hizmetlerinde Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı ve Rolünün İncelenmesi..	403
Matematik Öğretmeni Adaylarının Matematik Öğretiminde Ebeveyn Katılımına ve Eğitime Dair Görüşlerinin İncelenmesi	405

Teknoloji Destekli Öğretimle Ortaokul Öğrencilerine Çevre Bilinci Kazandırılması	407
İnönü Döneminde Zafer Bayramı Kutlamalarının Basına Yansıması	409
İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlıklarının İncelenmesi	411
Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeyinin Yordanmasında Affetme Esnekliği ve Özgeciliğin Rolü	413
Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Kullanımına Yönelik Bir Alan Yazın İncelemesi	415
12. Sınıf Lise Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Akademik Erteleme Davranışı ve Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	416
Sınıf Dışı Eğitim Konusundaki Lisansüstü Tezlerle İlişkin Bir İçerik Analizi.....	418
Öğretmen Adaylarının Sınıf Dışı Öğrenmeye İlişkin Düzeylerinin İncelenmesi	420
Öğretmen Adaylarının Biyoloji Felsefesi Hakkındaki Görüşleri	422
Dijital Kredilerin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği	424
Kovid-19 Korkusu ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi	426
Süper Anne Sendromu ve Öğretmenler: Mükemmeliyetçilik ve Tükenmişliğin Bedeli	435
Özel Eğitim Öğretmenlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi.....	437
Toplumsal Cinsiyet Roller ve Stigmatizasyon Arasındaki İlişkide Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum ve Sosyal Damgalanmanın Aracı Rolü.....	440
İlköğretim Matematik ÖABT Alan Eğitimi Sorularının Math Taksonomisine Göre Analizi.....	442
Yapay Zekâ Uygulamalarının Siber Güvenliğin Gelişiminde Rolü	444
Okul Psikolojik Danışmanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Kişisel ve Kurumsal Faktörler Açısından İncelenmesi.....	446
Ergenlerde Sosyotelizm ile Dürtüsellik Arasındaki İlişkide Yetersizlik Duygusu ve Sosyal Dışlanmanın Aracı Rolü	447
Yabancılar Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Destekli Animasyonlar ile Deyim Öğretimi	452
Okul Öncesi Eğitimde Bütçe Yönetimi, Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri	457
The Multidimensionality Of The Physical Design Of Children's Books	459
Akademik Motivasyon ile Akademik Erteleme, Okula Bağlılık, Depresyon ve Sosyal Başarı Hedefi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi.....	461
Lider-üye Etkileşimini İnceleyen Lisansüstü Tezlerle İlişkin Sistemik Bir Derleme.....	463
Bilişsel Davranış Terapisinde Yapay Zekânın Kullanımı Sistemik Derleme	464
Grup Prototipi Liderlik Ölçeği	468
Aradığınız Anneye Ulaşılamıyor: Kendini Saklama ve Duyarlı Benlik.....	470
TVIX: Constructing a Volatility Index for Borsa Istanbul using Index Warrants	473
Duygusal Bağlılık ve Yenilikçi İş Davranışı: Ampirik Bir Çalışma.....	476
Teaching Social Science Curriculum Integrating AI Technologies	478
Online ve Yüz Yüze Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı ve Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	480
Müellifi Bilinmeyen Mensur Bir İhtilâc-nâme Örneği.....	485
Prososyal Davranışların İncelenmesi: Kral Şakir Örneği.....	487
Yabancılar Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Kullanımının Öğretici Eğitimine Etkisi.....	489

Evlilik Doyumunun Yordayıcıları Olarak Diğeri Yönelimli Şemalar ve Benliğin Ayrışmasının İncelenmesi.....	491
Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Halk Müziğinin Kültür Aktarımındaki Rolü: Bir Koro Çalışması	493
Evli Bireylerde Şefkat Korkusu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	495
Studies on “Khuuriin Ulger”: A Cultural Phenomenon in Mongolian	501
Fen Öğretimi II Dersi Kapsamında Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Arkadaşlarını Değerlendirmelerine Yönelik Günlük Yazma Etkinlikleri	503
Fen Öğretimi II Dersi Kapsamında Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Kendi Sunumlarını Değerlendirmelerine Yönelik Görüşlerinin Tespiti	505
Kosova Prizren’de 15-18 Yaş Aralığında Gençlerin Teknoloji Kullanımı	507
Büyük Dil Modelleri ve Müziksel Önyargı: ChatGPT Örneğinde (Etno)müzikolojik Bir Sorgulama	508
Yapay Zekâ Müzik Oluşturucuları ve Müziksel Yaratıcılık: Suno Örneğinde Melez Müziklerin Analizi	510
REACT Stratejisinin ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Öğrencilerin Kavramsal Anlamalarına Etkisi.....	512
Matematikte Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörlerin AHP Yöntemi ile Analizi: Yapay Zekâ ve Gerçek Kişilerle Yapılan İkili Karşılaştırmalar	514
Mevsimlerin Oluşumu Konusunun Öğretime Yönelik Teknoloji Destekli Bir Etkinlik Örneği	515
REACT Stratejisinin ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi	518
Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	520
Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Üstün Yetenekli Olma Durumları, Ebeveyn Tutumları ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi	522
Din Eğitiminde Yapay Zekâ Kullanımı ve Öğretmen Rolü.....	525
Psikolojik Danışmanların Yıldırma Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi	528
Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Ünite Değerlendirme Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi	530
Vardiyalı Çalışanların Görüşleri Kapsamında: Vardiyalı Çalışmanın Etkileri	532
Ortaokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Konusundaki Kavramsal Değişimlerinin İncelenmesi	536
Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Sürecinde Kıskançlık ve Psikopatolojisi	538
Duygusal Yememin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi.....	539
Selim İLERİ’ nin Allahısmaırladık Cumhuriyet Adlı Tiyatro Oyununun Kadın Kahramanlarının Gözünden Tahlil Edilmesi	541
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli’nin Basına Yansımaları/ Üzerine Bir İçerik Analizi	542
The Old Galatea in the New Hi-Tech Veneer: Female AI’ and Patriarchal Algorithms of Women.....	544
Okul Öncesi Çocukların Aile İlişkileri ile İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi.....	546
Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çevre Kirliliğine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi.....	548
El Yazması Metinlerin İzini Sürmek: Metin Tenkidinde ve Şecere Tespitinde Yapay Zekâ Destekli Bir Yaklaşım	550
Öğretmenlerin Hayvan Deneyleleri ve Etik Hakkındaki Görüşleri	552

Faklı Meslek Alanlarındaki Bireylerin Mesleki Değerleri, Beklentileri ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi.....	554
Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı 2. Tur Seçimleri'nde Adayların Söylemlerinde Batı Algısı	556
Yapay Zekâ ile Yaratıcı Yazma: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Deneyimleri ve Görüşleri	559
Yönetim Alanındaki Liderlik Eğilimlerinin İncelenmesi	561
Sultan Selim Mahallesi'nde Kentleşme Süreçlerinin Sosyo-Politik Analizi: Gecekondulaşma, Sanayileşme ve Kentsel Dönüşüm	562
Prenslik ve Çarlık Dönemlerinde Filibe'de Türkçe Basın.....	564
Ulusal Dönüşümün Sembolik Bir Figürü Olarak Suriyeli Mültecilerin Alman Çocuk Yazınındaki Tasvirleri.....	565
Öğrencilerde Empati, Dolaylı Utanma, Utanç ve Suçluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kosova Örnekleme.....	567
Üniversite Öğrencilerinde Travma Sonrası Büyümenin Yordayıcıları Olarak Psikolojik Sağlık ve Travma Sonrası Stres.....	568
Osmanlı Döneminde Prizren'de Yüksek Eğitim ve Öğretimi	574
Okul Öncesi Dönem Hikâye Kitaplarının Örtük Değerler Açısından İncelenmesi	577
Yükseköğretim Kurumlarında Yöneticilik Görevi Yapan Akademik Personelin Sosyal Adalet Liderliğine İlişkin Görüş ve Uygulamaları.....	579
Geçmişten Günümüze Adabı Muâşeret Değişimi Bir Doküman Analizi	581
Özel Yetenekli Öğrencilerin Kariyer ve Yetenek Gelişimi Yetkinlikleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi	582
Osmanlı'da Sarayın Şairi Edebî Yönden Değerlendirmesi ve Ödüllendirmesi: Yapay Zekâ Destekli Bir İnceleme	583
Demokrat Parti Dönemi Memur Kadrosu ve Ücreti Üzerine Bir İnceleme	585
Adab-ı Muâşeret ve Dijital Dünya: Sosyal Medyada Görgü Kuralları: Derleme Araştırma	587
Grup Prototipi Liderlik Ölçeği	589
Eğitimde Yapay Zekâ: Biblioshiny-R Kullanılarak Bibliyometrik Analiz	591
Intelegjenca Artificiale Në Industrin E Kosovës	592
Etkin Öğrenme ve Üstbiliş	593
The Role of Play in The Development of Children With Special Needs	594
Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredatına Karşı Çıkan Sendikalar Üzerine Bir İçerik Analizi.....	595
4. Sınıflarda Yaratıcı Drama Yöntemi ile Zorbalıkla Baş Etme	597

Özel Eğitim Sürecinde Kullanılan Eğitim Materyalleri Üzerine Öğretmen Görüşleri

Bilge BAYAR

Öğretmen, Ali Fuat Cebesoy İlkokulu, Yıldız Teknik Üniversitesi
bilge.byr@gmail.com Orcid ID:0009-0000-0053-9469

Problem Durumu

İlkokuldaki özel eğitim sürecinde kullanılan eğitim materyalleri, öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirmek ve öğrenme sonuçlarını iyileştirmek için kritik bir role sahiptir. Ancak, özel eğitimde bu materyallerin etkisi ve kullanımı hakkında sınırlı araştırma bulunmaktadır. Öğretmenlerin bu materyaller hakkındaki deneyimleri, karşılaştıkları zorluklar ve önerileri, öğrencilerin eğitim kalitesini artırmak için önemli bir kaynaktır. Bu bağlamda, bu tez çalışması, ilkokuldaki özel eğitim sürecinde kullanılan eğitim materyallerine ilişkin öğretmen görüşlerini anlamayı ve bu materyallerin etkinliğini artırmak için öneriler sunmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Durum çalışması. Bu araştırmanın çalışma grubu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında İstanbul'un Ataşehir ilçesindeki bir ilkokul ve bir özel eğitim uygulama okulunda görev yapan özel eğitim öğretmenlerinden oluşmaktadır. Araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin deneyimlerini, zorluklarını ve önerilerini anlamak amacıyla nitel araştırma modeli olan durum çalışması kullanılacaktır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşmeler aracılığıyla toplanacaktır. Bu görüşmeler, öğretmenlerin eğitim materyallerinin kullanımıyla ilgili deneyimlerini, karşılaştıkları zorlukları ve önerilerini detaylı bir şekilde incelemek için kullanılacaktır. İlgili okullardaki özel eğitim öğretmenlerinden alınacak olan görüşmeler, araştırmanın odak noktasını oluşturacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırma öğretmenlerin özel eğitim materyalleri üzerine görüşlerine odaklanmaktadır. Bu çalışmadan beklenen sonuçlar öğretmenlerin materyale ulaşmasının zor olduğu, MEB'in materyallerinin güzel ve ilgi çekici olmasına rağmen tüm materyallerine ulaşamadığı ve her özel eğitim öğrencisine hitap etmediğidir.

Anahtar Sözcükler: Özel eğitim, eğitim materyalleri, öğretmen görüşleri, ilkokul

Kaynakça

- Erdem, H., & Kaya, S. S. (2020). Orta ve Ağır Düzey Zihin Engelli Öğrencilere Beceri Kazandırılmasında Kullanılan Materyallerin Öğretmen ve Yönetici Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Kumluca - Finike Örneği). Tez, Antalya / Kumluca: Kumluca Rehberlik Araştırma Merkezi
- Akçamete, G. (2010). Özel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimi olan öğrenciler ve Özel Eğitim (3. Baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.
- Semerci, A. (2006). İlköğretim birinci kademede görev yapan sınıf öğretmenlerinin, etkili materyal kullanma yeterlilikleri üzerine öğretmen ve yönetici görüşleri (Antalya örneği). Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Elâzığ.
- MEB (Millî Eğitim Bakanlığı). (2017). Özel Eğitim Materyalleri Kataloğu. Özel Eğitim ve Rehberlik Hizmetleri Genel Müdürlüğü Programlar ve Öğretim Materyalleri Daire Başkanlığı, Ankara.

Sosyal Bilgiler Eğitiminde Yardımcı Kaynak Kitap Kullanımının Öğrencilerin Kitap Okuma Alışkanlıklarına Etkisine Yönelik Öğretmen Görüşleri

Dr. Burcu KARAMAN

burcukaraman43@gmail.com

ORCID ID: 0000-0003-0161-8825

Özet

Kitap okuma alışkanlığı, bireylerin bilgiye ulaşma ve anlama becerilerini geliştiren önemli bir aktivitedir. Eğitimde yardımcı kaynak kitapların, öğrencilerin bilgiye ulaşma ve anlama becerilerini geliştirdiği bilinmektedir; ancak bu kaynakların kitap okuma alışkanlıklarına olan etkisi üzerine sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu çalışma, eğitim kurumlarında yardımcı kaynak kitapların öğrencilerin okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisini sosyal bilgiler öğretmenlerinin bakış açısıyla derinlemesine incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji tercih edilmiştir. Fenomenoloji deseninde kişilerin deneyimleri ve yaşantılarına odaklanılmaktadır. Araştırma 2023-2024 eğitim öğretim yılında öğretmeni 16 sosyal bilgiler (7 Erkek ve 9 Kadın) ile gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubu belirlenirken kolay ulaşılabilir örneklem tercih edilmiştir. Katılımcıların gönüllü bir şekilde araştırmada yer alması esas alınmıştır. Veriler öğretmenler ile yüz yüze okul ortamında gerçekleştirilmiştir. Veri toplama süreci 38- 115 dakika arasında yapılmıştır. Araştırma bulgularına göre, sosyal bilgiler öğretmenleri yardımcı kaynak kitapların, öğrencilerin ders konularını daha iyi anlamalarına yardımcı olduğunu ve derslere olan ilgilerini artırdığını belirtmişlerdir. Ancak, bu kaynakların genel kitap okuma alışkanlıkları üzerindeki etkisi konusunda öğretmen görüşleri farklılık göstermektedir. Bazı öğretmenler, öğrencilerin farklı kaynaklardan bilgi edinme süreçlerinin okuma alışkanlıklarını olumlu etkilediğini savunurken, bazıları ise öğrencilerin yalnızca ders odaklı okumalar yaptığını ifade etmiştir. Öğretmenler, ders materyalleri dışında öğrencilerin ilgi alanlarına uygun kitaplar önermeli ve bu kitapların derslerle bağlantısını kurarak öğrencilerin genel kitap okuma alışkanlıklarını desteklemelidir.

Anahtar Sözcükler: Kitap okuma alışkanlığı, sosyal bilgiler eğitimi, yardımcı kaynak kitaplar, sosyal bilgiler öğretmenleri.

Effects of School Principals' Administrative Practices on Teachers' Happiness and Efficiency

Arslan BAYRAM

Doçent Doktor, Artvin Çoruh Üniversitesi
arbay06@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-2863-6735

Aydın BALYER

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
balyer@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-4157-1155

Kenan ÖZCAN

Profesör Doktor, Adıyaman Üniversitesi
kozcan04@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-2106-0972

Problem Statement

It is argued that school principals' administrative practices and behaviours affect teacher happiness and efficiency. Literature reveal that school principals' behaviors affect school climate, teachers' motivation, teachers' organizational commitment, use of power and self-efficacy beliefs. Societies that want to catch the future have to keep happiness, commitment and job satisfaction of teachers. It is one of the most important elements of education systems. A happy individual is a self-actualized individual who is also effective and efficient. It is important for educational organizations to know the happiness level of their employees and to take actions to increase the happiness of their employees in order to get the highest level of efficiency from their employees with limited resources. For this reason, it is a matter of question if school principals' administrative behaviors have direct influence on teacher happiness and effectiveness in schools in Türkiye. In this regard, the aim of this study is to determine effects of school principals' administrative behaviours on teachers' happiness and efficiency.

Methodology

The research employed a relational survey research method, which is one of the quantitative research designs. Relational survey models are used to determine the relationships between variables and predict possible results in a setting. In the study, this design was used to determine the relationship between school principals' administrative behaviors and teachers' happiness and effectiveness. The population of the study consists of approximately 1000 teachers working in Artvin province in Türkiye in 2023-2024 school year. The sample consists 381 teachers determined by random sampling method. In order to collect data in the study, a form of demographic information, the principal management style scale developed by Üstüner (2016), the Happiness at Work Scale developed by Polatçı (2021) and the Scale for Determining the Level of Teacher Effectiveness developed by Sarı (2003) were used. The data were analyzed by using SPSS packet program.

Expected / Provisional Results

Research results revealed that the democratic and participatory behaviours of school principals in practice increase the level of happiness of teachers at school, and in this case, teachers can be effective teachers; otherwise, teachers cannot be effective enough.

Keywords: Administrative behaviors, efficiency, happiness, teachers, school principals

References

- Aslan, Ö.Ş. (2021). Öğretmen Mutluluğu: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Harran Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Dağlı, A., Gençdal, G. (2018). Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığa İlişkin Algılarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. Elektronik Eğitim Bilimleri Dergisi, 7 (14).164-175.

- Demir, K. (2008). Transformational leadership and collective efficacy: the moderating roles of collaborative culture and teachers' self-efficacy. *Eğitim Araştırmaları - Eurasian Journal of Educational Research*, 33, 93-112.
- Karasar, N. (2022). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları
- Kılıç, Y. (2021). Kamu ve Özel Okul Öğretmenlerinin Motivasyon Düzeylerinin Karşılaştırılması. *Turkish Journal of Educational Studies*, 10 (1).
- Koşar, S. ve Çalık, T. (2011). Okul yöneticilerinin yönetimde gücü kullanma stilleri ile örgüt kültürü arasındaki ilişki. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 17(4), 581-603.
- Kurt, T. (2012). Öğretmenlerin Öz Yeterlik ve Kolektif Yeterlik Algıları. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 10(2), 195-227.
- Özdemir, A. (2006). Okul Kültürünün Oluşturulması ve Çevreye Tanıtılmasında Okul Müdürlerinden Beklenen ve Onlarda Gözlenen Davranışlar. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*. 4(4), 411-433.
- Polatçı, S. ve Ünüvar, H. (2021). İşte mutluluk ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. *Journal of Research in Business*, 6(1), 177-202.
- Sarı, M. (2003). İlköğretim 5. sınıf sosyal bilgiler ders programı hedeflerinin gerçekleşme düzeyinin çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yükske Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Sezgin, F. (2010). Öğretmenlerin Örgütsel Bağlılığının Bir Yordayıcısı Olarak Okul Kültürü. *Eğitim ve Bilim*, 35(156).
- Titrek, O. ve Zafer, D. (2009). İlköğretim okulu yöneticilerinin kullandıkları örgütsel güç kaynaklarına ilişkin öğretmen görüşleri. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 15(60), 657- 674. Üstüner, M.(2016). Algılanan Müdür Yönetim Tarzı Ölçeğinin Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi*, 22(3), ss: 429-457.

Education in the Shadow of the Earthquake in Türkiye: Problems and Solutions

Kenan ÖZCAN

Profesör Doktor, Adıyaman Üniversitesi
kozcan04@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-2106-0972

Aydın BALYER

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
balyer@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-4157-1155

Arslan BAYRAM

Doçent Doktor, Artvin Çoruh Üniversitesi
arbay06@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-2863-6735

Problem Statement

The Kahramanmaraş earthquake on the 6th of February 2023 caused 55,000 casualties and an economic loss of 104 billion dollars in 10 cities in Türkiye. After the earthquake, 35,355 buildings collapsed and 614,231 buildings were heavily or medium level damaged. One of the most affected fields was the educational system. In the region, 109 buildings collapsed in 16 universities in the region, 1605 students and 1148 academic and administrative staff lost their lives. At the basic education level, 960 teachers and hundreds of students lost their lives, 107 school buildings collapsed and 504 school buildings were heavily damaged. This situation has a negative impact on the education process in the region. The formation of a negative emotional environment in the nuclear or extended family of most of the students due to the loss of life and disability (800 thousand amputees) affected the education process negatively. In addition, the economic problems experienced in the region after the earthquake affected families' ability to provide their children with adequate educational support. The educational process has been conducted under the shadow of the earthquake.

Methodology

This study aims to determine the problems related to the education and training process and develop solutions to these problems. Case study method was used in the research. The sample consisted of 10 administrators and 10 teachers working in Adıyaman determined with maximum diversity technique. Case study method was used in the research. Case study is a type of research conducted to examine and analyse an event or situation. Case study, which is one of the qualitative research methods, allows data to be collected in various ways in order to examine a programme, event, activity, process in depth and to analyse and interpret these data. In general, case studies (Creswell, 2014), in which various data collection techniques such as questionnaires, in-depth interviews, participant/non-participant observations and documents (reports, audio-visual records, etc.), examination of the natural environment and physical artefacts, etc. are used to examine the phenomenon under investigation in a healthy, unadulterated and impartial manner, are conducted for exploratory, descriptive and explanatory purposes (Yin, 2014). In case studies, it makes visible the details of social processes and mechanisms, how one factor affects others, describes events and situations that seem complex, and enables the development of perspectives on lived experiences (Neuman, 2020). The aim of a descriptive case study is to describe and analyse a phenomenon in detail within its context. In accordance with this framework, the case to be analysed in this research is "examining how the education and training process in the earthquake region is affected and comparing the situation before and after the earthquake". The type of case study suitable for the analysis of this case is based on the descriptive case study for the in-depth analysis of the change in the post-earthquake education and training process. The study population of the research consists of school administrators and teachers working at different levels and school types of basic education in Adıyaman province centre in the spring term of 2024. The sample of the study consisted of 10 administrators and 10 teachers. The research was determined according to the maximum diversity technique, one of the purposeful sampling methods. In maximum diversity, it aims to discover and identify the main themes that cover a large number of differences associated with the event or

phenomenon under investigation (Neuman, 2020). Data were collected from school administrators and teachers of different genders, branches, seniority and ages working in fractured school types according to the semi-structured interview form method. Content analysis was used to analyse the data. Content analysis is a research technique that makes unbiased, systematic numerical descriptions of the described content of the data (Metin & Ünal, 2022).

Expected / Provisional Results

The research results revealed that the earthquake negatively affected the education process in many ways. One dimension showed that education was carried out in unified schools and containers with inexperienced teachers as many school buildings were collapsed and experienced teachers had to leave the city. In addition, the emotional fragility due to the loss of life family members, and the constant anxiety caused by the expectation of new earthquakes negatively affected the readiness and motivation of the students. These problems can be overwhelmed with great economic and social investments in the region in order to make education process go better.

Keywords: Earthquake, education, fragility, loss of family members, unified classes

References

- Baltacı, A. (2018). Nitel araştırmalarda örnekleme yöntemleri ve örnek hacmi sorunsalı üzerine kavramsal bir inceleme, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 7 (1), ss. 231-274.
- Creswell J. W. (2014). Research design: Qualitative, quantitative, and mixed method approaches (4th ed.). SAGE Publications.
- Metin, O. ve Ünal, Ş. (2022). İçerik analizi tekniği: İletişim bilimlerinde ve sosyolojide doktora tezlerinde kullanımı. Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 22(Özel Sayı 2), 273-294.
- Neuman, L.W. (2020). Toplumsal araştırmalar yöntemleri seti, nicel ve nitel yaklaşımlar, 8. Baskı, Seçkin Yayınevi, SBB Deprem Sonrası Değerlendirme Raporu (2023). Kahramanmaraş ve Hatay Depremleri Raporu, Türkiye Cumhuriyeti Cumhurbaşkanlığı, Strateji ve Bütçe Başkanlığı Değerlendirme Raporu.
- Yin R. (2014). Case study research and applications: Design and methods (6th ed.). SAGE Publications.

Transitioning from Faculty Position to Administration: A Qualitative Study of Administrators in Türkiye

Aydın BALYER

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

balyer@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-4157-1155

Kenan ÖZCAN

Profesör Doktor, Adıyaman Üniversitesi

kozcan04@hotmail.com

Orcid ID:0000-0002-2106-0972

Arslan BAYRAM

Doçent Doktor, Artvin Çoruh Üniversitesi

arbay06@hotmail.com

Orcid ID:0000-0002-2863-6735

Problem Statement

The transition from faculty positions to administrative roles in higher education institutions has been a problematic issue for a long time in Turkey. As probably implemented in many countries, usually senior faculty members climbed the ladder of administrative roles and became administrators. This natural progress for faculty who performed their prior administrative roles successfully would be a way to move up the higher administrative ladder as opportunities presented themselves. However, the settled traditions have been turned upside down in the recent years in Turkey, and they have been appointed to these roles with referencing of some political relations in academia. In fact, the path to become an administrator has taken different directions with few faculty serving as department chairs before being placed into college or institutional level administrative positions, bypassing hierarchal steps historically providing the pathway to upper-level administrative positions. When these administrators do not have knowledge and experience in management, universities have started to drift away and lose power. In order to make it more clear, the purpose of this study was to analyze the transition process from a faculty position to university administration deeply in Turkish higher education management system. It was also aimed to provide a formal model for this transition.

Methodology

The study employed a qualitative phenomenological design. The data were gathered with a semi-structured interview technique, and analyzed with content analysis method. Qualitative studies are carried out to find out how a concept or a phenomenon is experienced by participants (Creswell, 2007). Also, these kinds of studies are used to collect in-depth knowledge in a research (Denzin & Lincoln, 2005; Marshall & Rossman, 2006). Phenomenological research design proposes that participants should be considered as subjects to create their own meanings in the environment in which they live. In this process, as the creators of their social relations, they establish their social worlds with their own subjectivities (Punch, 2005). For this purpose, a group of academicians were interviewed in order to discover their experiences and views on an increasing problem of transition from a faculty position to an administrative position at higher education in Turkey. The participants of the study were 20 higher education administrators who made this transition in Türkiye. The participants were determined with purposive sampling technique. The purposive sampling technique allows researchers to choose appropriate participants regarding research purpose (Creswell, 2007; Marvasti, 2004). Researchers who conduct qualitative researches implement this technique in order to work smaller groups. Because their purpose is not to generalize research results to larger groups but limited to study group. This technique gives researchers a chance to choose rich situations for getting knowledge around extensive studies and important issues (Creswell, 2007).

Expected / Provisional Results

Findings indicate that the transition from a faculty position to an administrative position mostly paralyze the system in some cases as administrative qualities, qualifications and administrative experience are neglected during this transition. It was alleged that in the current higher education administrative system, administrators mostly learn administrative roles with trial and error way. From the interviewed administrators' experiences, it can be concluded that while planning this transition, a model program including mentoring, educational financing, planning, human resources management, developing and sustaining relationships among staff, students and shareholders should be developed. And this model should also ask certain criteria such as administrative experience in higher education, leadership qualities and related administrative qualifications.

Keywords: Administration, administrator, faculty, higher education, transition

References

- Bisbee, D. C. (2007). Looking for leaders: Current practices in leadership identification in higher education. *Planning and Changing*, 38(1&2), 77–88.
- Bogdan, R., & Biklen, S. (2007). *Qualitative research for education: An introduction to theory and practice*. Needham Heights, MA: Allyn and Bacon.
- Bursahoglu, Z. (2013). *Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları.
- Creswell, J.W. (2007). *Qualitative inquiry ve research design: Choosing among five approaches*. Sage.
- DeMarrais, K. (2004) *Qualitative interview studies: Learning through experience*. In K de Marrais, & SD Lapan *In Foundations for research* (pp:51-68).
- Lawrence Erlbaum. Denzin, N.K. & Lincoln, Y.S. (2005). *The sage handbook of qualitative research*, 3rd Edition, Sage.
- Glaser, B.G. (1992). *Basics of grounded theory analysis*. Sociology Press.
- Kerkhof, vd, M. (2006). The repertory grid technique, integrated assessment. Retrieved October 14, 2022, from http://www.ivm.vu.nl/en/Images/PT4_tcm234-161509.pdf.
- Marshall, C., & Rossman, G.B. (2006). *Designing qualitative research* (4 th ed.). Sage.
- Mayring, P. (2000). *Qualitative content analysis*. *Forum: Online Journal Qualitative Social Research*, 1(2), 1-10.
- Miles, M.B., & Huberman, M.A. (1994). *Qualitative data analysis: A Sourcebook of New Methods*. Sage.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Çevre-Kültür Etkileşiminden Yararlanılması: Kısa Hikâyeler ile Uygulamalı Bir Öğretim

Feyza Özdemir

Öğretim Görevlisi, Bahçeşehir Üniversitesi

feyza.ozdemir@bau.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-4133-0108

Problem Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çevre-kültür etkileşiminden yararlanılarak kısa hikâyeler ile yapılan uygulamalı öğretimin okuma becerisine etkisi var mıdır? 2.Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çevre-kültür etkileşiminden yararlanılarak kısa öyküler ile yapılan uygulamalı öğretimde kullanılan etkinliklere yönelik öğrencilerin görüşleri nasıldır?

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli Bu çalışmada gerçek deneme modellerinden son test kontrol gruplu deneysel model kullanılmıştır. Deneysel desen, değişkenler arasındaki neden-sonuç ilişkisini test etmeye yönelik araştırmalardır. Deneysel çalışmalarda araştırmacılar en az bir bağımsız değişkenin bir ya da daha fazla bağımlı değişken üzerindeki etkilerini gözlemlerler (Cohen & Manion, 1997; Fraenkel & Wallen, 1996; Gay, 1996; Gay & Airasian, 2000; Akt. Yamak, Bulut ve Dündar, 2014: 253). Son test kontrol gruplu deneysel modelde, yansız atama ile oluşturulmuş iki grup bulunmaktadır. Bu gruplardan biri deney diğeri ise kontrol grubu olarak nitelendirilir (Karasar, 2006: 76-103). Creswell (2012: 310) bu modelin ön-test son-test kontrol gruplu modele benzediğini ve modelde yine deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup olduğunu aktarmaktadır. Ancak gruplarda yalnızca son-test uygulandığını da belirtmiştir. Creswell'in (2012) de eğitim araştırmaları kitabında belirttiği gibi çalışmamızda iki ayrı grup üzerinde çalışılmıştır. Bu gruplar deney ve kontrol grubu şeklinde ikiye ayrılmıştır. Gruplara ön test uygulanmamıştır çünkü dil seviyeleri aynı düzeydedir. İki gruptan sadece deney grubu üzerinde işlem uygulanarak her iki gruba da son test uygulaması yapılmıştır. Araştırmanın şeması aşağıdaki şekliyle görselleştirilmiştir. Bu bilgilerden hareketle araştırmanın bağımsız değişkeni çevre-kültür etkileşiminden yararlanılarak oluşturulan kısa hikâyelerle yapılan uygulamalı öğretim; bağımlı değişken ise öğrencilerin okuma becerisi akademik başarılarıdır. Çalışma Grubu Bu araştırmanın çalışma grubu 2022-2023 Döneminde İstanbul Gelişim Üniversitesi Türkçe ve Yabancı Diller Uygulama ve Araştırma Merkezinde Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen İstanbul'da ikamet eden, B2 dil düzeyi toplamda 40 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma 20 deney ve 20 kontrol grubu olacak şekilde iki gruptan oluşmaktadır. Çalışmada 23 erkek, 17 kız öğrenci bulunmaktadır. Verilerin Toplanması Kontrol grubunda İstanbul ders kitabındaki okuma metinleri üzerinden geleneksel bir yöntem ile işlenmiştir ve herhangi bir etkinlik işleminde bulunulmamıştır. Deney grubunda ise sezgisel sadeleştirme yöntemi ile sadeleştirilmiş seçme kısa öykülerden tasarlanan mekân odaklı etkinlikler üzerinden okuma becerisi üzerinde çalışılmıştır. Araştırmada, veriler sezgisel sadeleştirme yöntemiyle sadeleştirilmiş ve olay örgüsü Türkiye'nin farklı bölgelerinde (şehirlerinde) geçen 7 farklı kısa öyküden tasarlanan uygulama ve etkinlikler ile toplanmıştır. Seçilen kısa öykülerdeki sadeleştirme çalışmaları ve uygulanan etkinlikler için uzman görüşü alınmıştır. Çalışma toplamda bir akademik dönemde (7 Hafta) tamamlanmıştır. Etkinlikler her hafta 1 ders saatini (45 dakika) kapsayacak şekilde işlenmiştir. Çalışmanın sonunda her iki grup için de başarı testi uygulanmış, deney ve kontrol grubunun sonuçları karşılaştırılarak analiz edilmiştir. Çalışmanın sonunda deney grubuna etkinlik değerlendirme anketi yapılarak yapılan etkinlik çalışmalarının öğrenciyi hangi yönlerden geliştirdiği saptanmıştır. Veri Toplama Araçları Mekân Odaklı Etkinlikler Çalışmada veri toplama aracı olarak Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde birer otantik materyal olarak kullanılan kısa öyküler seçilmiştir. Bu öyküler araştırmacı tarafından hazırlanan öykü seçim formuna bağlı kalınarak seçilmiştir. Öykülerin seçilmesine farklı üniversitelerde görev yapmakta olan üç uzmandan uzman görüş formları ile görüş alınarak karar verilmiştir. Öykü seçim formundaki ölçütlerin belirlenmesi aşamasında Aşçı'nın (2019) "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Öykü: B2 Düzeyinde Okuma ve Yazma Becerisi Geliştirme" adlı doktora tezindeki öykü seçim formundan faydalanılmıştır. Forma gerekli düzenlemeler araştırmacı tarafından çalışmanın çerçevesinde yapılmıştır. Öykülerin seçim aşamasından sonra sezgisel sadeleştirme yöntemi ile sadeleştirilen öyküler

yenilenmiş Bloom taksonomisine göre tasarlanan etkinlikler aracılığıyla hedef dil öğrencisine araştırmacı tarafından uygulanmıştır. Etkinliklerin Bloom taksonomisi bağlamında tasarlanmasının nedenleri arasında D-AOBM’de (2020) hedef dil öğrencisinin yapılandırmacı bir yaklaşım üzerinden, iletişimsel dil becerileri odaklı ilerlemesini ve okuma becerisini geliştirmesini sağlamıştır. Öyleki D-AOBM’de (2020) programın hangi yaklaşım ve teorilerle uyumlu olduğu şu şekilde ifade edilmiştir: “D-AOBM (2020: 36) programı, görev odaklı yaklaşım, ekolojik yaklaşım ve genel anlamda sosyo-kültürel ve sosyal-yapılandırmacı teorilere dayanan tüm yaklaşımlar dâhil olmak üzere ikinci dil öğrenimine yönelik birçok yeni yaklaşımla son derece uyumludur.” Türk edebiyatındaki değerli yazarlarımıza ait kısa öyküler seçilirken özellikle çalışmamızın odağını oluşturan mekân unsuru dikkate alınmıştır. Türkiye’nin farklı bölgelerine ait mekânlarda geçen olay örgüleri çalışmamızın temel unsurlarını oluşturmaktadır. Burada amaç farklı mekânlarda akseden olay örgüleri üzerinden hedef dil öğrencisine kültür aktarımında bulunmaktır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları incelendiğinde görüyoruz ki Türk edebiyatındaki kısa öykülerin birer ders materyali olarak kullanımı oldukça azdır. Demir’in (2017:92) yapmış olduğu Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazma Becerisi Geliştirmeye Yönelik Öykü Kullanımı: B2 Düzeyi adlı yüksek lisans tezinde B2 seviyesi ders kitaplarındaki öykü kullanımı incelenmiştir. Bu kitaplar, 70 Yabancılar Türkçe öğretiminde en çok kullanılan Ankara Üniversitesi TÖMER’in Yeni Hitit 2 Orta Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı, Gazi TÖMER’in Yabancılar İçin Türkçe B2 (Orta Düzey), İstanbul Üniversitesi Dil Merkezi’nin İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı ve Yunus Emre Enstitüsü’nün hazırladığı Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti B2 kitaplarıdır. Çalışmanın sonucunda Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan kısa öykülerin yetersiz olduğu sonucuna varılmıştır. Ayrıca ders kitaplarındaki kısa öykülerin çoğunlukla yazma becerisi üzerine odaklanıldığı, diğer becerileri (okuma, dinleme ve konuşma) de kapsamı gerektiği belirtilmektedir. Çalışmamızda incelenen ders kitaplarındaki kısa öykülerin okuma becerisini destekleyici etkinliklerin az olduğu saptanmıştır. Seçilen kısa öykülerden okuma becerisini destekleyen yeni etkinlikler tasarlanarak alana ek materyal üretimi sağlanmıştır. Bu sayede Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde sadece ders kitaplarında bulunan kısa öyküler değil, çalışmamızda seçilen öyküler ve etkinlik çalışmaları da belirlenen etkinlik programında kullanılacaktır. Etkinlikler okuma öncesi, okuma sırası ve okuma sonrası olmak üzere üç aşama halinde uygulanmıştır. Burada amaç, Bloom taksonomisindeki ilk basamak olan hatırlama basamağını kullanarak hedef dil öğrencisine okuma öncesi etkinlikleriyle bazı kavramları hatırlatmak ve düşündürmek olmuştur. İkinci olarak anlama basamağındaki okuma sırası etkinlikleri yapılarak öğrencinin okuduğu metni anlama aşaması gerçekleştirilmiştir. Üçüncü aşama olan okuma sonrasında ise taksonominin diğer birimleri olan uygulama, çözümlenme, değerlendirme ve yaratma alanlarını aktif kullanıma yönlendiren etkinlik soruları oluşturulmuştur. Son aşamada uygulama esnasında araştırmacı tarafından ders işlenirken öğrencilere görselleştirilmiş sözlük şeklinde hazırlanmış çalışma kâğıtları dağıtılarak kelimelerin görsellerle daha iyi kavranması amaçlanmıştır. Etkinlik kâğıtları uygulama sırasında projeksiyon aracılığıyla tahtaya yansıtılarak ders işlenmiştir. Etkinlik Sonu Başarı Testi Bu çalışmada İstanbul Gelişim Üniversitesi Türkçe ve Yabancı diller uygulama ve araştırma merkezinin hazırladığı B2 düzeyi okuma sorularından oluşan 25 soruluk bir test uygulanmıştır. Başarı testi kullanılmadan önce ilgili kurumdan resmi izin e-posta yolu ile izin alınmıştır. Başarı testinde toplamda 3 adet farklı okuma metninden faydalanılmıştır. Metinler sırasıyla ‘Şavşat, Olimpiyatlar ve Özlem Türeci’ başlıkları altında verilmiştir. Birinci metin olan ‘Şavşat’ metni için toplamda 8 adet soru bulunmaktadır. Bu soruları üçü çoktan seçmeli, diğer beşi ise doğru/yanlış şeklinde hazırlanmıştır. İkinci metin olan ‘Olimpiyatlar’ metni 9 adet soru sorulmuştur. Soruların beşi çoktan seçmeli diğer dördü ise doğru/yanlış sorularıdır. Son metin olan ‘Gizem Türeci’ ise 74 toplamda 8 adet sorudan oluşmaktadır. Sorular doğru/yanlış şeklinde hazırlanmıştır. Verilerin Analizi Çalışma grubunun okuma başarı puanlarından edilen verilerin analiz edilmesinde SPSS 22(Statistic Package For Social Science) programından yararlanılmıştır. Verilen cevaplar doğrultusunda frekans dağılımları, yüzdeler, ortalama ve standart sapma hesapları yapılmıştır. Bu hesaplamalardan sonra son-test okuma başarı puanlarının normallik testi bulunmuştur. Çizelge incelendiğinde son test okuma verilerinin normal dağılım gösterdiği (P<0.05) görülmektedir. Bu hipotez üzerine yapılan deneyi sınamak için öncelikli olarak analiz yöntemi belirlemek amacıyla veriler normallik testine tabi tutulmuştur. Bu testin sonucuna göre kontrol ve deney gruplarının son-test okuma başarı düzeyleri Levene’s testi ile analiz edilmiştir. Etkinlik sonu değerlendirme anketinden elde edilen veriler ise yüzde ve frekans yapılarak grafiklere aktarılmış ve yorumlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın bu bölümünde toplanan verilerin istatistiksel analizleri değerlendirilerek analiz sonuçlarına yer verilmiştir. Sonuçlar incelendikten sonra yorumlanarak tartışma kısmında belirtilmiştir. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çevre-kültür etkileşiminden yararlanılarak kısa hikâyeler ile yapılan uygulamalı öğretimin okuma becerisine etkisine yönelik bulgular: Araştırmada kısa öyküler kullanılarak tasarlanan mekân odaklı ders içi etkinliklerin yapıldığı deney grubunun okuma becerisi başarıları ile kontrol grubunun okuma becerisi başarı puanlarına yönelik bulgulara aşağıdaki gibidir: Tablo 7. Deney ve Kontrol Grubu Okuma Puanlarının Karşılaştırılması Gruplar N Başarı Ortalaması SS Kontrol Grubu Son-test 20 51,3500 19,7 Deney Grubu Son-test 20 75,2000 19,5 Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yönelik kısa öyküler kullanılarak tasarlanan mekân odaklı ders içi etkinliklerin yapıldığı deney grubunun okuma becerisi başarıları ile kontrol grubunun okuma becerisi başarı puanlarına yönelik bulgulara bakıldığında deney (75,20, SS= 19,5) ve kontrol (51,35, SS=19,7) grupları arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark görülmektedir ($t(38) = -3,840$, $p = (984)$). Bu sonuçlara göre kısa öykülerden tasarlanan mekân odaklı ders içi etkinliklerin öğrencilerin okuma başarılarını artırdığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Kısa Öykü, Mekân Temelli Etkinlikler, Okuma Becerisi, Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi

Kaynakça

- AKTAŞ, G. VE GÜNDÜZ, O. (2008). Yazılı ve Sözlü Anlatım. 9. Baskı. Akçağ Yayınları: Ankara.
- ANDAÇ, F. (2014). Öykü Yazmak Hikâye Anlatmak. İstanbul: Ceres Yayınları.: 11.
- ARSLAN, M.(2012). Tarihi Süreçte Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Öğrenimi Çalışmaları. KSÜ Sosyal Bilimler Dergisi / KSU Journal of Social Sciences 9 (2).
- AVAR, A. A.(2009). Lefebvre'in Üçlü Diyalektiği, Dosya 17. Mimarlar Odası Ankara Yayınları, Ankara. BARIN, E. (2004). Yabancılar Türkçe Öğretiminde İlkeler. Türkiyat Araştırmaları: 26.
- AYDIN, İ. VE TORUSDAĞ, G. (2014). Türkçe Öğretimi Çerçevesinde Yazınsal Bir Metin Çözümleme Örneği Olarak Refik Halit Karay'ın Garip Bir Hediye'si. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi Sayı: 3/4 2014 s. 109.
- AYKAÇ, N. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Genel Tarihçesi ve Bu Alanda Kullanılan Yöntemler. Turkish Studies: 166.
- BARIN, E. (2008). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Nasreddin Hoca Fıkralarının Yeri. Türk Yurdu Dergisi, 255, 61-63.
- BARTAN, Ö.Ş.(2021). İngilizce Öğretiminde Kullanılan Özgün Kısa Öykülerin Uygunluğunun Değerlendirilmesi. Kırıkkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi: 467.
- BAYRAKTAR, İ., DURUKAN, E. (2016) Türkçe Ders Kitaplarında Metin Sadeleştirme Üzerine bir Değerlendirme. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi. 5(3), 1356-1369.
- BOYLU, E. (2014). Dil- Kültür İlişkisi ve İran'da Türkçe Öğretimine Etkisi. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi 16: 20.
- BÖLÜKBAŞ, F. (2013b). Grupla Dil Öğretim Yöntemi. M.Durmuş ve A.Okur (Ed.) Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı. İstanbul: Grafiker Yayınları. s. 67.
- BÖLÜKBAŞ, F. (2015). Yabancı Dil olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine göre Sadeleştirilmesi. International Journal of Languages' Education and Teaching, 924-935.
- BÖLÜKBAŞ, F.(2013a). İşitsel- Dilsel Yöntem. M.Durmuş ve A.Okur (Ed.) Yabancılar Türkçe Öğretimi El Kitabı. İstanbul: Grafiker Yayınları. s. 61.
- ÇAĞATAY, S. (1963). Türk Lehçeleri Örnekleri-I, Ankara.
- ÇAKMAK, C.(2014). Yabancılar Türkçe Öğretiminin Tarihçesine Genel Bir Bakış Denemesi
- ÇETİNKAYA, G. (2010). Türkçe Metinlerin Okunabilirlik Düzeylerinin Tanımlanması ve Sınıflandırılması: 13.
- DEMİRCAN, Ö. (2005). Yabancı-Dil Öğretim Yöntemleri. İstanbul: Der Yayınları. s.162. DEMİREL, Ö. (2012). Yabancı Dil Öğretimi. Ankara: Pegem Akademi: 62.
- DİLİDÜZGÜN Ş.(2017). Metindilbilim ve Türkçe Öğretimi, 1. b., Ankara: Anı Yayıncılık. Makale
- DURMUŞ, M. (2013). İkinci/Yabancı Dil Öğretiminde Özgün ve Değiştirilmiş Dilsel Girdi Üzerine. Turkish Studies 8 (1), 1291-1306.
- DURMUŞ, M. (2019). Yabancı Dil Öğretimi Sınıflarında Ana Dilinin Yeri. Sakarya University Journal of Education: 568.

- EREK, A.N. VE ÖDEKAN, A. (2008). Ekran ve Yer: Uzamsallık ve 1990' lardan Sonra Sanat Üretimi. İTÜ Dergisi. s. 15.
- EROL, H.F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Okunabilirlik. Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi Cilt / Sayı L.s.30.
- GHULYAN,H. (2017). Lefebvre'nin Mekân Kuramının Yapısal ve Kavramsal Çerçevesine Dair Bir Okuma. ÇYYD:1-29.
- GÖÇER, A. (2012). Dil- Kültür İlişkisi ve Etkileşimi Üzerine. Türk Dili ve Edebiyat Dergisi:51.
- HUBER, E. (2007). Bildirişim Edincinin Dil Edincine Etkisi. Dil Dergisi. s. 11. IŞIK, A. (2008). Yabancı Dil Eğitimimizdeki Yanlılıklar Nereden Kaynaklanıyor? Journal of Language and Linguistic Studies: s.22.
- KARAMANLIOĞLU, A. F. (1963). "Kıpçaklar ve Kıpçak Türkçesi", TDED, XII, İstanbul.
- KAYA, K. (2000). Meslek Yüksekokulunda Teknoloji Kullanımı: Malatya Yüksekokulu Teknik Bölümler Örneği. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi: 22.

Ethical Consideration in Family Counseling

Umut ARSLAN

Doçent Doktor, University of Nebraska Kearney
arslanu@unk.edu
ID:0000-0002-3611-9607

Seray BİNGÖL

Izmir Democracy University
serayb553@gmail.com
Orcid ID:0123-0123-0123-0124

Adem BAYAR

Profesör Doktor, Amasya Üniversitesi
adembayar80@gmail.com
Orcid ID:0123-0145-0124-1452

Büşra AKYÜZ

İzmir Demokrasi Üniversitesi
busra.akyuzb@gmail.com
Orcid ID:0123-2563-2541-2569

Problem Statement

Ethical dilemmas and the attitudes and behaviors seen in response to them hold a significant position in family counseling (Murphy & Hecher, 2016). Family counselors need to be prepared to face these inevitable ethical challenges (Lebow, 2005). The recent rise in ethical studies within the counseling profession in Turkey (Author, 2018) can serve as a model for ethical research in the realm of family counseling. However, the more intricate nature of family counseling and the potential ethical dilemmas it entails necessitate further extensive studies on this subject. The current absence of ethical research in the field of family counseling in Turkey (up to the date of this research) and the limited number of studies on this topic in the international literature highlight the significance of this qualitative study as a potential stepping stone for future investigations. In this context, the study's objective is to explore perceptions of professional ethics in family counseling, identify existing challenges, and propose viable solutions.

Methodology

The primary aim of this study is to investigate the professional ethics perceptions of family counselors, identify the challenges they face in this field, and suggest potential solutions. To achieve these objectives, the research uses a qualitative research approach, which aims to explore participants' opinions and engage with the study as a whole (Yıldırım & Şimşek, 2016). Qualitative research places a strong emphasis on the personal perceptions, perspectives, and experiences of participants to comprehend and elucidate existing situations (Büyüköztürk et al., 2012). It is an endeavor to make sense of the events and experiences constructed by individuals (Gillham, 2000).

Expected / Provisional Results

In conclusion, this study represents one of the pioneering investigations into ethical dilemmas within the realm of family counseling. The findings demonstrate that family counselors possess a good understanding of professional ethics, recognize the significance of ethical considerations, and offer suggestions for managing potential or emerging ethical dilemmas. Upon reviewing the results of this study in conjunction with existing literature, the suggestions provided by family counselors can be categorized into a conceptual framework comprising three stages: before, during, and throughout counseling. The authors represented this concept, which combines insights from the research and existing literature.

Keywords: ethics, family counseling, informed consent, competence, supervision.

References

- Baldwin, C. & Huggins, D. (1998). Marital and Family Therapy Research: Outcomes and Implications for Practice. *The Family Journal*, 6(3), 212–218. <https://doi.org/10.1177/1066480798063007>
- Beahrs, J. O. & Gutheil, T. G. (2001). Informed Consent in Psychotherapy. *American Journal of Psychiatry*, 158(1), 4–10. <https://doi.org/10.1176/appi.ajp.158.1.4>
- Bernard, J. M. & Goodyear, R. K. (2014). *Fundamentals of clinical supervision* (5th ed.). Pearson.
- Berry, H. & Traci, A. (2007). Examining therapists' perceptions of confidentiality across various therapeutic environments, professional organizations, and client development: An exploratory study. ProQuest Dissertations and Theses.
- Bond, T. (2015). *Standards and ethics for counselling in action*. Sage.
- Büyüköztürk, Ş., Çakmak, E. K., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). *Bilimsel araştırma yöntemleri* [Scientific research methods]. Pegem.

İlişkisel Yılmazlığın Çocukluğunda İstismarı Olanlarla İstismarı Olmayan Yetişkinleri Doğru Sınıflandırma Düzeyi

M. Furkan TUNÇ

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

furkan.tunc@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6370-1507

Erhan TUNÇ

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi

erhantunc25@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-6328-8545

Problem Durumu

Alan yazın incelendiğinde çocukluk dönemi deneyimlerinin yetişkinlikteki tepkiler için önemli bir belirleyici olduğu görülmektedir. Bu çalışmada da çocukluk dönemi örselenme yaşantılarının, yetişkinlerin ilişkisel yılmazlığının da bir belirleyicisi olduğuna dikkat çekilerek ilgili alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bu araştırma ilişkisel yılmazlığın, çocukluk döneminde istismara maruz kalarak örselenmiş yetişkinlerle herhangi bir istismara maruz kalmamış yetişkinleri hangi doğruluk düzeyinde sınıflandırdığını inceleyen bir araştırmadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada katılımcıların ilişkisel yılmazlık düzeylerini belirlemek amacıyla İlişkisel Yılmazlık Ölçeği ve kısa bilgi formu kullanılmıştır. Veri toplama araçlarından elde edilen veriler üzerinde lojistik regresyon analizi yapılmıştır. İlişkisel tarama modelinde yürütülen bu araştırma ilişkisel yılmazlığın, çocukluk döneminde en az bir defaya mahsus ya da tekrarlanmış bir şekilde travmatik bir deneyim olarak örselenmiş yetişkinlerle travmatik bir örselenme yaşamamış yetişkinleri hangi doğruluk düzeyinde sınıflandırdığını inceleyen bir araştırmadır. Karasar'a (2000) göre "tarama modelleri mevcut veya geçmişteki bir durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yöntemleri"dir. 2.2. Araştırma Grubu Bu çalışma 75'i kadın ve 150'si erkek olmak üzere toplam 225 yetişkin katılımcıyla gerçekleştirilmiştir. Araştırma örneğine dahil edilen katılımcı yetişkinler amaçlı örnekleme yöntemlerinden biri olan kolay ulaşılabilir durum örnekleme tekniğiyle seçilen 19-48 yaş grubunda olan yetişkinlerden oluşmaktadır. Travmatik örselenme deneyimi olmayan kategorisinde yer alan kadınların oranı %34 (n=37) iken, erkeklerin oranı %66 (n=72)'dir. Travmatik örselenme deneyimi olan kategorisinde yer alan kadınların oranı %33 (n=38) iken, erkeklerin oranı % 67 (n=78)'dir. 2.3. Veri Toplama Araçları Bu çalışmada yordayıcı değişken olan ilişkisel yılmazlığın ölçülmesinde veri toplama aracı olarak İlişkisel Yılmazlık Ölçeği kullanılmıştır. Katılımcıları betimlemek için araştırmacılar tarafından oluşturulmuş olan demografik bilgi formu kullanılmıştır. 2.3.1. İlişkisel Yılmazlık Ölçeği: Özbay ve Aydoğan (2013) tarafından geliştirilen 7'li likert ölçek biçiminde düzenlenen İlişkisel yılmazlık ölçeği, "İlişkisel Aktör, Partner, Ortak ve Maneviyat" olarak 4 farklı alt boyuttan oluşup, ölçekten toplam puan da elde edilebilmektedir. Maddelerin alt ölçeklere göre dağılımı: 1.Maneviyat alt ölçeği: 1,3,4,24,25 2.Partner alt ölçeği: 9,13,5,8,10,16 3.Aktör alt ölçeği: 22,23,19,27,15,14 4.Ortak alt ölçeği: 21,20,18,17,12,7,6,2,9,11 2.3.1. Kişisel Bilgi Formu: Katılımcıların araştırmaya gönüllü olarak katılma durumlarının sorulduğu, cinsiyet, yaş ve çocukluk döneminde bir defaya mahsus veya tekrarlanmış bir örselenmeden iyi mi olup olmadığı değişkenlerinin yer aldığı kişisel bilgi formu araştırmacılar tarafından hazırlanarak uygulanmıştır. 2.4. Veri Toplama Süreci Bu çalışma öncesinde analize sokulmak üzere toplanacak verilerin elde edilmesinde kullanılacak olan İlişkisel Yılmazlık Ölçeği ve kişisel bilgi formunun uygulanmasıyla ilgili gerekli izinler alınmıştır. Çalışma için gerekli olan etik kurulu izni alındıktan sonra veri toplama araçları çevrimiçi katılımcılara ulaştırılmak üzere Google form üzerinden hazırlanmıştır. Veri toplama araçları için hazırlanan elektronik bağlantı linki katılımcılara araştırmaya ilişkin açıklama ile birlikte ulaştırılmıştır. 2.5. Verilerin Analizi Araştırmada katılımcıların ilişkisel yılmazlık düzeylerinin çocukluk döneminde "örselenmiş" ve "örselenmemiş" olarak ne düzeyde doğru sınıflandırdığına ilişkin bulgulara ulaşmak için lojistik regresyon analizi yapılmıştır. Analize geçmeden önce veri seti incelenerek uç değer olarak gözlenen 7 katılımcıya ait cevaplar veri setinden çıkarılmıştır. Tabachnick & Fidell'e (2013) göre lojistik regresyon

için doğrusal regresyon modellerindeki varsayımların karşılaması gerektiğinden veri setinin uyumlu olup olmadığı incelenmiş ve varsayımları karşıladığı görülmüştür. Veri dağılımında çoklu bağlantı sorunu olup olmadığına bakmak için, korelasyon, VIF değeri ve tolerans değerleri incelenmiştir. Veri dağılımında korelasyonların .90'dan büyük; VIF değerlerinin 10'dan daha büyük ve tolerans değerlerinin de .10'dan daha küçük olduğu durumlarda çoklu bağlantı problemi olmadığı söylenebilir (Çokluk ve ark., 2012). Bu çalışma için korelasyon .90'dan küçük ve bağımsız değişkene ait bütün VIF değerleri 10'dan küçük, tolerans değerleri de .10'dan büyüktür.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz sonuçları, ilişkisel yılmazlığın örselenme deneyimi olan ve örselenme deneyimi olmayan yetişkin bireyleri ayırmada %60,4 oranında doğru tahminle sınıflandırabildiğini göstermiştir. İlişkisel yılmazlık değişkenindeki 1 birimlik artışın, örselenmiş olma oranında %3,30'luk değerinde artışa neden olduğu görülmüştür. Bu bulgu, ilişkisel yılmazlığın örselenmiş olan ve örselenmemiş olan bireyleri sınıflandırmada manidar katkı sağladığını göstermektedir. İlişkisel yılmazlığın örselenmiş olan ve örselenmemiş olan bireyleri sınıflandırmada manidar katkı sağladığı görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: İstismar, ihmal, kötü muamele, ilişkisel yılmazlık, lojistik regresyon

Kaynakça

- Karasar, N. (2000). Bilimsel Araştırma Yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Özbay, Y., & Aydoğan, D. (2013, Ekim 7-9). İlişkisel yardım arama ölçeği [Kongre Sunumu]. XII. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Mersin.
- Tabachnick, B. G., Fidell, L. S., & Ullman, J. B. (2013). Using multivariate statistics (Vol. 6, pp. 497-516). Boston, MA: pearson.

Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamalarının Çocuk Haklarına Etkisi ve Öğretmenin Rolü

Sümeyye Kübra DAĞLI

Öğretmen, MEB

s.kubradagli@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2318-8822

Problem Durumu

Teknolojinin hızla ilerlemesi ve yapay zekâ uygulamalarının eğitim alanında giderek daha fazla kullanılması, çağımızın en dikkat çekici gelişmelerinden biridir. Bu ilerleme, öğrenme süreçlerini kişiselleştirmek, öğrenci katılımını artırmak ve eğitim materyallerini zenginleştirmek gibi pek çok fırsat sunmaktadır. Ancak, yapay zekânın eğitimdeki yaygınlaşması, çocukların dijital ortamda karşılaştıkları riskler ve haklarının nasıl korunacağı konusunda yeni sorunları da beraberinde getirmektedir. Çocukların çevrimiçi güvenliği, veri gizliliği ve eğitimde eşit erişim gibi konular, yapay zekânın etik ve sorumlu kullanımını zorunlu kılmaktadır. Bu çalışma, yapay zekâ uygulamalarının eğitimde çocuk hakları üzerindeki etkilerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çocuk Haklarına Dair Sözleşme'nin temel ilkeleri ışığında, yapay zekânın eğitimdeki uygulamalarının çocukların gelişim haklarına, eğitimde ayrımcılık yasağına ve özel hayatın gizliliğine olan etkileri değerlendirilecektir. Ayrıca, öğretmenlerin bu süreçteki rolleri ve yapay zekâ uygulamalarının pedagojik ve etik boyutları üzerinde durulacaktır. Çalışma, yapay zekânın eğitimde etkin ve sorumlu bir şekilde kullanılmasına yönelik politika önerileri geliştirmeyi hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Yapay zekâ ve çocuk hakları konusunda kapsamlı bir doküman analizi yöntemini kullanarak yapılan bu çalışmada, eğitimde yapay zekâ uygulamalarının çocuk hakları üzerindeki etkilerini incelemektedir. Araştırma, Birleşmiş Milletler Çocuk Haklarına Dair Sözleşme, Türkiye Cumhuriyeti Anayasası, Millî Eğitim Temel Kanunu ve ilgili ulusal ve uluslararası mevzuatları içerecek şekilde tasarlanmıştır. Ayrıca, UNICEF ve Avrupa Birliği gibi uluslararası kuruluşların yapay zekâ ve çocuk haklarına ilişkin politika rehberleri, raporlar ve yasal düzenlemeler de analiz edilmiştir. Doküman analizi, mevcut yasal çerçevelerin yapay zekâ uygulamalarıyla uyumunu, çocuk haklarına olan etkilerini ve eğitim politikalarındaki potansiyel boşlukları belirlemek için kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmanın sonuçları, yapay zekâ uygulamalarının çocukların eğitim hakkı, ayrımcılık yasağı, katılım hakkı ve özel hayatın gizliliği gibi temel haklar üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etkileri olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin, yapay zekâ sistemlerinin çocuk merkezli ve etik bir şekilde tasarlanmasında ve uygulanmasında kritik bir rol oynadığı ve bu süreçte öğrencilerin yapay zekâ okuryazarlığını geliştirmelerine yardımcı oldukları belirlenmiştir. Sonuçlar, eğitim politikalarının ve uygulamalarının, yapay zekâ sistemlerinin çocuk haklarına uygunluğunu artırmak için güncellenmesi gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, çocuk hakları, eğitimde yapay zekâ, öğretmen, eğitim

Kaynakça

- Acar, O. (2020). Yapay zekâ fırsat mı yoksa tehdit mi? Kriter Yayınevi.
- Ada, S., & Baysal, Z. N. (2015). Türk eğitim sistemi ve etkili okul yönetimi (3. bs). Pegem Akademi.
- Akbar, S., & Hameed, A. (2019). Teachers' awareness about child rights provision, protection and participation: Gender perspective. *Journal of Educational Research*, 22(2), 31-41.
- Akçapınar, G., Bayazit, A., Kokoç, M., Altun, A., Fidan, A., & Bağcı, D. (2020). E-öğreticiler için yapay zekâ destekli öğrenci izleme ve değerlendirme sisteminin geliştirilmesi (ss. 1-33). Hacettepe Üniversitesi. <https://search.trdizin.gov.tr/yayin/detay/621428/e-ogreticiler-icin-yapay-zeka-destekli-ogrenci-izleme-ve-degerlendirme-sisteminin-gelistirilmesi>
- Akyüz, E. (2001). Çocuk hakları sözleşmesinin temel ilkeleri ışığında çocuğun eğitim hakkı. *Millî Eğitim Dergisi*, 151. https://dhgm.meb.gov.tr/yayimlar/dergiler/Milli_Egitim_Dergisi/151/akyuz.htm

- Bozkurt, A. (2023). ChatGPT ve üretken yapay zekâ: eğitim dünyasında kaçınılmaz paradigma değişimi. Hacettepe Üniversitesi Sürdürülebilir Öğretim ve Öğrenme Merkezi. 20
- Bryant, J., Heitz, C., Sanghvi, S., & Wagle, D. (2017). How artificial intelligence will impact K-12 teachers. McKinsey & Company. <https://www.mckinsey.com/~/media/McKinsey/Industries/Public%20and%20Social%20Sector/Our%20Insights/How%20artificial%20intelligence%20will%20impact%20K%2012%20teachers/How-artificial-intelligence-will-impact-K-12-teachers.pdf>
- Bursa Milli Eğitim Müdürlüğü Ar-Ge. (2019). 21 yüzyıl öğretmenlerine yönelik yapay zekâ eğitici eğitimi. <http://bursaerge.meb.gov.tr/www/21-yuzyil-ogretmenlerine-yonelik-yapay-zek-egitici-egitimi/icerik/307>
- Büyüköztürk, Ş. (2020). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı: istatistik, araştırma deseni, spss uygulamaları ve yorum (28. bs). Pegem Akademi.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Erkan Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2021). Bilimsel araştırma yöntemleri (30. bs). Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9789944919289> araştırma deseni (M. Bütün & S. B. Demir, Ed.; 6. bs). Siyasal Kitabevi.
- Çamlı, E. (2021). Dijital ortamda çocuk hakları ve genel yorum no 25. İstanbul Bilgi Üniversitesi İletişim Fakültesi-Dijital Medya ve Çocuk. <https://dijitalmedyavecocuk.bilgi.edu.tr/2021/03/22/dijital-ortamda-cocuk-haklari-ve-genel-yorum-no-25/>
- Dağlı, S. K. (2022). Türkiye’de eğitim alanında çocuk hakları ile ilgili yapılan lisansüstü tezlerin incelenmesi. Eğitim Yönetimi ve Politikaları Dergisi, 3(1), 22-34.
- Deb, S., & Mathews, B. (2012). Children’s rights in India: parents’ and teachers’ attitudes, knowledge and perceptions. The International Journal of Children’s Rights, 20(2), 241-264. <https://doi.org/10.1163/157181811X616022>
- Resmî Gazete. (2023). On ikinci kalkınma planının (2024-2028) onaylandığına ilişkin karar. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2023/11/20231101M1-1.htm>
- Sarı, F. (2021). Cahit Arf’ın “makine düşünebilir mi ve nasıl düşünebilir?” adlı makalesi üzerine bir çalışma. TRT Akademi, 6(13), 812-833. <https://doi.org/10.37679/trta.962940>
- Savaş, S. (2021). Artificial intelligence and innovative applications in education: The case of turkey. Journal of Information Systems and Management Research, 3(1), 14-26.
- Schultz, S. E., & Schultz, D. P. (2007). Modern psikoloji tarihi (Y. Aslay, Çev.). Kaknüs Yayınları.
- Simmler, M., & Frischknecht, R. (2021). A taxonomy of human-machine collaboration: capturing automation and technical autonomy. AI & SOCIETY, 36(1), 239-250. <https://doi.org/10.1007/s00146-020-01004-z>
- Taşkın, Ç., & Akat, Ö. (2010). Araştırma yöntemlerinde yapısal eşitlik modelleme (1. bs). Ekin Yayınevi.
- Milli Eğitim Temel Kanunu, Pub. L. No. 14574, 1739 Sayılı Kanun (1973). <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.1739.pdf>
- UNICEF. (2023). Çocuk Haklarına Dair Sözleşme. <https://www.unicef.org/turkiye/%C3%A7ocuk-haklar%C4%B1na-dair-s%C3%B6zle%C5%9Fme> UNICEF Innovation, Human Rights Center, & UC Berkeley. (2019). Memorandum on artificial intelligence and child rights. <https://www.unicef.org/innovation/reports/memoAIchildrights>
- United Nations. (2021). General comment No. 25 (2021) on children’s rights in relation to the digital environment. United Nations Human Rights Treaty Bodies. https://tbinternet.ohchr.org/_layouts/15/treatybodyexternal/TBSearch.aspx?TreatyID=5&DocTypeID=11
- Uyak, S., Uyak, S. G., Ürey, D., Keskin, Ö., Aymaz, A., & Aydın, İ. (2023). Okul öncesi eğitim kurumlarında yapay zekâ uygulamaları: yönetici ve öğretmen görüşleri. Social Mentality and Researcher Thinkers Journal (Smart Journal), 9(75), 4625-4636. <https://doi.org/10.29228/smryj.72414>
- Van Bueren, G. (Ed.). (1998). International documents on children (2. bs). Martinus Nijhoff Publishers.
- Weinstein, M. (2020). School surveillance: The students’ rights implications of artificial intelligence as K-12 school security. North Carolina Law Review, 98(2), 438-480.
- Williamson, B., & Eynon, R. (2020). Historical threads, missing links, and future directions in AI in education. Learning, Media and Technology, 45(3), 223-235. <https://doi.org/10.1080/17439884.2020.1798995>
- Wooldridge, M., & Jennings, N. R. (1995). Intelligent agents: Theory and practice. The Knowledge Engineering Review, 10(2), 115-152. <https://doi.org/10.1017/S0269888900008122>

Wu, E. H.-K., Lin, C.-H., Ou, Y.-Y., Liu, C.-Z., Wang, W.-K., & Chao, C.-Y. (2020). Advantages and constraints of a hybrid model K-12 e-learning assistant chatbot. IEEE Access, 8, 77788-77801. <https://doi.org/10.1109/ACCESS.2020.2988252>

Yapay Zekâ Kullanımının Lojistik Sektörü Elemanları Yetiştirmedeki Önemi

Sevgi SEZER

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi

sevgi.sezer@balikesir.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6958-3329

Problem Durumu

Bu çalışma, 21. yüzyılda yapay zekâ (YZ) teknolojilerinin eğitimdeki artan kullanımını ve bu trendin lojistik sektörü elemanları yetiştirilmesindeki önemini ele almayı amaçlamaktadır. Lojistik sektörü, tedarik zinciri yönetimi, envanter planlama, taşımacılık optimizasyonu ve müşteri hizmetleri gibi kritik alanlarda yapay zekâ uygulamalarının potansiyelinden önemli ölçüde faydalanabilir. Bu çalışmanın temel amacı, yapay zekâ uygulamalarının lojistik sektöründe karşılaşılan zorlukları nasıl ele alabileceğini ve sektör profesyonellerinin bu yeni teknolojilere adaptasyonunu nasıl iyileştirebileceğini keşfetmektir. Eğitimde yapay zekânın kullanımı, lojistik sektörü çalışanlarına mevcut teknolojilerin pratik uygulamalarını öğrenme ve anlama fırsatı sağlayarak onları geleceğin iş dünyasına hazırlar. Yapay zekâ destekli simülasyonlar, oyunlaştırılmış öğrenme platformları ve adaptif öğrenme sistemleri, çalışanların karmaşık lojistik konseptleri etkileşimli ve uygulamalı bir şekilde keşfetmelerine imkân verir. Söz konusu teknolojiler, çalışanlara gerçek dünya senaryolarında karşılaşılabilecek zorlukları çözme becerisi kazandırırken, aynı zamanda kritik düşünme, analitik problem çözme ve yenilikçi düşünme yeteneklerini geliştirir. Çalışma, yapay zekânın finansal modellerin geliştirilmesi, risk yönetimi, algoritmik ticaret, müşteri hizmetleri ve operasyonel verimlilik gibi çeşitli uygulamalarını inceler.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, literatür taraması, anketler ve derinlemesine mülakatlar da dahil olmak üzere çeşitli metodolojik yaklaşımları kullanarak, lojistik eğitimi veren akademik kurumlar ve endüstriyel işletmelerdeki mevcut yapay zekâ uygulamalarını analiz eder. Bu çok yönlü yaklaşım, yapay zekânın lojistik sektörü elemanlarının eğitimindeki rolünü derinlemesine anlamamızı sağlar ve eğitim programlarının bu yeni teknolojik trendleri nasıl daha iyi entegre edebileceğine dair öneriler sunar. Nicel veriler, anketler ve mevcut veri setlerinden elde edilen istatistiksel bilgiler aracılığıyla toplanırken, nitel veriler derinlemesine mülakatlar ve vaka çalışmaları yoluyla toplanır. Bu yöntem, yapay zekâ uygulamalarının lojistik sektöründe eğitim süreçlerine etkilerini çok yönlü bir şekilde anlamayı amaçlar. Araştırma, YZ teknolojilerinin lojistik eğitimindeki rolünü ve bu teknolojilerin öğrenci başarısı, öğrenme etkinliği ve sektörel beceriler üzerindeki etkilerini değerlendirir. Bu kapsamlı yaklaşım, YZ'nin lojistik eğitimi üzerindeki etkisini detaylı bir şekilde ortaya koymayı ve bu alandaki en iyi uygulamaları belirlemeyi hedefler.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın önemi, lojistik sektöründeki hızlı değişim ve büyümenin, yetkin ve teknolojik olarak donanımlı iş gücüne olan ihtiyacı artırmasıdır. Yapay zekâ, sektördeki iş süreçlerini ve karar alma mekanizmalarını iyileştirirken, çalışanların bu teknolojileri etkili bir şekilde kullanabilmeleri için gereken becerilerin kazandırılması hayati önem taşımaktadır. Çalışmanın bulguları, eğitim kurumları, endüstri liderleri ve politika yapıcıları için yol gösterici olabilir ve lojistik sektöründe yapay zekâ eğitiminin önemini vurgulayabilir.

Anahtar Sözcükler: Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eğitim, Finans ve Bankacılık, Uluslararası Ticaret ve Lojistik

Kaynakça

- Boute, R. N., & Udenio, M. (2022). AI in logistics and supply chain management. In *Global Logistics and Supply Chain Strategies for the 2020s: Vital Skills for the Next Generation* (pp. 49-65). Cham: Springer International Publishing.
- Dwivedi, D. N. (2024). The Use of Artificial Intelligence in Supply Chain Management and Logistics. In *Leveraging AI and Emotional Intelligence in Contemporary Business Organizations* (pp. 306-313). IGI Global. 22

- Foster, M. N., & Rhoden, S. L. (2020). The integration of automation and artificial intelligence into the logistics sector: A Caribbean perspective. *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 12(1), 56-68.
- Klumpp, M. (2018). Automation and artificial intelligence in business logistics systems: human reactions and collaboration requirements. *International Journal of Logistics Research and Applications*, 21(3), 224-242.
- Molopa, T. (2023). Factors affecting the adoption of artificial intelligence (AI) in the supply chain and logistics industry (Doctoral dissertation, University of the Western Cape).
- Pandian, A. P. (2019). Artificial intelligence application in smart warehousing environment for automated logistics. *Journal of Artificial Intelligence*, 1(02), 63-72.
- Wang, Y., Yao, Y., & Li, Y. (2023). The Impact of Artificial Intelligence Development on the Logistics Industry Talent Demand and Countermeasures. *Digitalization and Management Innovation: Proceedings of DMI 2022*, 367, 349.
- Zhao, J., & Xie, F. (2020). Cognitive and artificial intelligence system for logistics industry. *International Journal of Innovative Computing and Applications*, 11(2-3), 84-88.

Finans ve Bankacılık ile Uluslararası Ticaret ve Lojistik Bölümleri Öğrencilerinin Eğitiminde Yapay Zekâ Kullanımının Önemi

Sevgi SEZER

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi Burhaniye Uygulamalı Bilimler Fakültesi

sevgi.sezer@balikesir.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6958-3329

Problem Durumu

Bu çalışma, 21. yüzyılda yapay zekâ uygulamalarının eğitim sektöründe giderek artan önemine odaklanmaktadır. Özellikle finans ve bankacılık ile uluslararası ticaret ve lojistik bölümleri öğrencilerinin eğitiminde yapay zekâ teknolojilerinin kullanımının önemini vurgulamaktadır. Yapay zekâ, veri analizi, tahminleme, otomasyon ve kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunarak bu alanlarda eğitimi dönüştürme potansiyeline sahiptir. Çalışma, yapay zekânın finansal modellerin geliştirilmesi, risk yönetimi, algoritmik ticaret, müşteri hizmetleri ve operasyonel verimlilik gibi çeşitli uygulamalarını inceler. Ayrıca, yapay zekânın uluslararası ticaret ve lojistikte tedarik zinciri optimizasyonu, envanter yönetimi, taşımacılık lojistiği ve gümrük işlemlerindeki karmaşıklıkların üstesinden gelme kapasitesine dikkat çeker.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Literatür taraması yoluyla yapay zekâ teknolojilerinin eğitimdeki mevcut kullanımı ve etkileri hakkında geniş bir bilgi tabanı oluşturulmuştur. Elde edilen bulgular, yapay zekânın eğitimdeki kullanımının öğrenci öğrenme deneyimleri, başarı oranları ve sektöre hazırlık düzeyleri üzerindeki etkilerini analiz etmek için kullanılmıştır. Çalışmanın bulguları, yapay zekâ destekli eğitim araçlarının öğrencilere kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma, öğrenme sürecini daha etkileşimli ve uygulamalı hale getirme ve öğrencilerin karmaşık finansal ve lojistik kavramları daha etkin bir şekilde anlamalarına yardımcı olma gibi önemli avantajlar sağladığını ortaya koymaktadır. Ayrıca, yapay zekâ teknolojilerinin öğrencilerin analitik düşünme, problem çözme ve karar verme yeteneklerini geliştirmede kritik bir rol oynadığı bulgulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitimde yapay zekânın kullanımı, öğrencilere bu teknolojilerin pratik uygulamalarını öğrenme ve anlama fırsatı sunarak onları geleceğin iş dünyasına hazırlar. Yapay zekâ destekli simülasyonlar, oyunlaştırılmış öğrenme platformları ve adaptif öğrenme sistemleri, öğrencilerin karmaşık finansal ve lojistik konseptleri etkileşimli ve uygulamalı bir şekilde keşfetmelerine olanak tanır. Bu teknolojiler, öğrencilere gerçek dünya senaryolarında karşılaşacakları zorlukları çözme becerisi kazandırırken, aynı zamanda kritik düşünme, analitik problem çözme ve yenilikçi düşünme yeteneklerini geliştirir. Sonuç olarak, bu çalışma, yapay zekânın finans ve bankacılık ile uluslararası ticaret ve lojistik eğitimindeki rolünü kapsamlı bir şekilde ele alarak, bu teknolojilerin öğrencilere sağladığı faydaları ve karşılaşılan zorlukları ortaya koymaktadır. Yapay zekâ destekli eğitim yaklaşımlarının, öğrencileri geleceğin zorluklarına karşı donanımlı hale getirirken, aynı zamanda eğitim sektöründe devrim yaratacak potansiyele sahip olduğu sonucuna varılmaktadır. Bu nedenle, eğitim kurumlarının ve öğretim görevlilerinin, yapay zekâ uygulamalarını eğitim programlarına entegre etme konusunda proaktif olmaları ve bu teknolojilerin eğitimdeki potansiyelini en üst düzeye çıkarmak için gerekli kaynaklara yatırım yapmaları önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eğitim, Finans ve Bankacılık, Uluslararası Ticaret ve Lojistik

Kaynakça

Assenova, K. (2020). Development of artificial intelligence and effects on high education in finance, accounting and auditing. *Proceedings of University of Ruse*, 59, 101-106.

Bates, T., Cobo, C., Mariño, O., & Wheeler, S. (2020). Can artificial intelligence transform higher education?. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 17, 1-12. 24

- Chiu, T. K., Xia, Q., Zhou, X., Chai, C. S., & Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4, 100118.
- Graczyk-Kucharska, M., Szafranski, M., Gütmen, S., Goliński, M., Sychała, M., Weber, G. W., ... & Özmen, A. (2020). Modeling for human resources management by data mining, analytics and artificial intelligence in the logistics departments. *Smart and sustainable supply chain and logistics—trends, challenges, methods and best practices: Volume 1*, 291-303.
- Krájník, I., & Demeter, R. (2021). Artificial Intelligence Approaches In Finance And Accounting. *Annales Universitatis Apulensis: Series Oeconomica*, 23(1), 63-71.
- Soltani, Z. K. (2021). The applications of artificial intelligence in logistics and supply chain. *Turkish Journal of Computer and Mathematics Education (TURCOMAT)*, 12(13), 4488-4499.
- Vanoy, R. J. A. (2023). Logistics 4.0: Exploring Artificial Intelligence Trends in Efficient Supply Chain Management. *Data and Metadata*, 2, 145-145.
- Yang, B., & Huang, Z. (2021, June). The application research of artificial intelligence in logistics field. In 2021 international conference on intelligent computing, automation and applications (ICAA) (pp. 203-208). IEEE.

Üniversite Öğrencilerinde Toplumsal Cinsiyet Rollerini Tutumu, Eş Seçme Stratejileri ve Yaşam Doyumu ilişkisi (KKTC Örnekleme)

Nergüz BULUT SERİN
Profesör Doktor, Lefke Avrupa Üniversitesi
nserin@eul.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-2074-3253

Kadriye KARAGÜLMEZ
Öğretim Görevlisi, Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi
kadriye.karagulmez@asbu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-9040-6498

Problem Durumu

Modernleşme süreciyle özellikle kadınların çalışma hakkı elde etmesi, eğitim seviyesinin yükselmesi cinsiyetin yüklendiği rol ve değerlerde önemli oranda değişimlere yol açmıştır. Bireyin toplumsal cinsiyeti yaşadığı toplumdaki konumunu belirlemektedir. Toplumsal cinsiyet etkileri anne babanın çocuğu yetiştirmesinden başlayarak yaşamın farklı boyutlarında görülmektedir. Genç yetişkinlik dönemine denk gelen üniversite yılları, toplumsal cinsiyet rolleri tutumu, yaşam doyumu ve eş seçme stratejilerinin belirlenmesi ve gelişmesi adına önemli bir yaşam dönemi olarak görülmektedir. Birçok insanın hayatında önemli bir yere sahip olan üniversite yıllarında cinsiyetlere yönelik tutum, yaşamdan doyum alabilmek ve eş seçiminde bulunurken nelere önem verildiğini belirleyebilmek önemli bir konu olarak düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, üniversite öğrencilerinde Cinsiyet Rollerini Tutumu, Eş Seçme Stratejileri ve Yaşam Doyumu arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan farklı üniversitelerde eğitim gören üniversite öğrencilerinin Cinsiyet Rollerini Tutumu, Eş Seçme Stratejileri ve Yaşam Doyumu arasındaki ilişkiyi konun alan betimsel bir çalışmadır. Çalışmanın evreni, 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde yer alan üniversitelerdir. Bu araştırmanın örneklemini ise, 2023-2024 Eğitim Öğretim Yılında Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti içerisinde yer alan Eğitim fakültelerinde öğrenim gören 680 öğrenci oluşturmaktadır. Araştırmaya katılan 680 üniversite öğrencisinin %76.4'ünün kadın olduğu görülürken %23.6'sının erkek olduğu görülmektedir. Araştırma örneklemini seçkisiz olmayan örnekleme yöntemlerinden olan uygun örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın verileri, araştırmacılar tarafından hazırlanan Kişisel Bilgi Formu, Simge Zeyneloğlu ve Füsün Terzioğlu (2011) tarafından geliştirilen ve uyarlanan "Cinsiyet Rollerini Tutum Ölçeği", Dağlı ve Baysal (2016) tarafından geliştirilen ve uyarlanan "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve Altuntaş ve Atlı (2015) tarafından geliştirilen ve uyarlanan "Eş Seçme Stratejileri Envanteri" kullanılarak elde edilmiştir. Verilerin analizinde ilişkileri açıklamak için ANOVA ve Pearson Korelasyon yöntemi kullanılmıştır. Ayrıca bazı sosyo-demografik özellikler ile ele alınan değişkenler arasındaki farklar için "t" ve "F" testi analizleri kullanılacaktır. Araştırmanın istatistiksel analizleri devam etmekte olup, analiz sonuçları kongrede sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Toplumsal cinsiyet rollerini tutumu, Yaşam doyumu, Eş seçme stratejileri, Üniversite öğrencileri

Kaynakça

- Altınova, H. H., ve Duyan, V. (2013). Toplumsal cinsiyet algısı ölçeğinin geçerlik güvenirlik çalışması. *Journal Of Society ve Social Work*, 24 (2).
- Aksoy N. (2006). T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü. Toplumsal Cinsiyete Duyarlı Bütçeleme ve Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü'nün Rolü. *Kadın Statüsü Uzmanlığı Tezi*. Ankara.
- Aylaz, R., Güneş, G., Uzun, Ö. ve Ünal, S. (2014). Üniversite öğrencilerinin toplumsal cinsiyet rolüne yönelik görüşleri. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 23 (5), 183-189. 26

- Baki, L. (2019). Toplumsal Cinsiyet ve Feminizm Bağlamında”Femvertising” : Kadın İmgesi Üzerine Bir Araştırma. Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Başak, N., ve Bulut-Serin, N. (2021). Çiftler Arası Şiddetin Önlenmesine İlişkin Bir Model Önerisi. Uluslararası Sanat, Spor ve Bilim Eğitiminde Yeni Trendler Dergisi (IJTASE), 10 (4), 277-287.
- Dağlı, A., ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe’ye uyarlanması: geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 15(59).

İlkokul Öğrencilerinin Öz Düzenleme ile Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Rumeysa ÇAPULACI

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

rumeysacapulaci@gmail.com

Orcid ID:0009-0009-9520-8472

Osman SÖNER

Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

osman.soner@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-9741-5357

Problem Durumu

Öğrencilerin akademik ve kişisel gelişiminde kritik bir rol oynayan öz düzenleme ve problem çözme becerileri, eğitim alanındaki araştırmacılar tarafından sıkça incelenen konular arasında yer almaktadır. Bu beceriler, bireyin öğrenme süreçlerinde ve günlük yaşamın zorluklarıyla başa çıkabilmesinde önemli unsurlardır. "Öz düzenleme becerisi, öğrencilerin akademik başarısını artıran önemli bir faktördür. Bandura ve Zimmerman gibi bilim insanları, öz düzenlemeyi, bireyin öğrenme sürecinde etkin bir şekilde katılım sağlaması ve hedeflerine ulaşmak için gereken motivasyonel, bilişsel ve duygusal unsurları düzenleyebilmesi olarak tanımlar. Ayrıca, problem çözme becerisi de öz düzenlemeye sahip bireylerde daha gelişmiştir. Çalışmalar, öz düzenleme becerisinin erken desteklenmesinin, öğrencilerin karşılaştıkları problemleri çözmede, stresle başa çıkmada ve sosyal, zihinsel, duygusal gelişimlerinde önemli rol oynadığını göstermiştir. Bu araştırma, öz düzenleme ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi çeşitli değişkenlerle inceleyerek, sınırlı sayıdaki mevcut çalışmalara katkıda bulunmayı amaçlamaktadır ve elde edilen bulguların araştırmacılara, öğretmenlere ve ebeveynlere faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

İlkokul öğrencilerinin öz düzenleme ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amaçlanan bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın katılımcıları, 2023-2024 İstanbul ili Başakşehir ilçesindeki bir ilkokulda 4.sınıfta öğrenim gören öğrenciler tarafından oluşmaktadır. Katılım sağlayan öğrencilerin grubundaki demografik özellikleri ve frekans yüzdeleri 149 (%52,8) kız, 132 (%48,8) erkek olmak üzere toplamda 282 öğrenciden oluşmaktadır. Araştırmada bireylerin demografik bilgilerini ortaya koymak ve veri elde etmek için araştırmacı tarafından "Demografik Bilgi Formu" hazırlanmıştır. Ayrıca daha önce geçerlik ve güvenilirliği yapılmış olan 'Öz Düzenleme Ölçeği' ve 'Problem Çözme Becerileri Ölçeği' kullanılmıştır. Bu çalışmada elde edilen bulguların istatistiksel analizlerini yapmak için SPSS 22.0 programından faydalanılmıştır. Öz düzenleme ölçeği toplam puanlarından elde edilen toplam puanların normallik testi yapılmış basıklık değeri .690 ile .289 arasında çarpıklık değeri -.741 ile .145 arasında bulunmuştur. Problem çözme ölçeği toplam puanlarından elde edilen toplam puanların normallik testi yapılmış basıklık değeri -.553 ile .289 arasında çarpıklık değeri -.128 ile .145 arasında normal dağılım gösterdiği bulunmuştur (Bachman, 2004). Bu nedenle bu çalışmada ikili değişkenlerin ortalamaları arasında bulunan farkın anlamlılığı için t testi; ikiden fazla değişkenlerin grup ortalamalarında bulunan farkın elde edilen değerlerin anlamlılığını test etmek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada, öğrencilerin öz düzenleme ve problem çözme becerileri arasında pozitif ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur; problem çözme becerisi arttıkça, öz düzenleme puanları da artmaktadır. Özellikle problem çözme becerisine güven ve öz denetim boyutları öz düzenleme ile güçlü bir ilişkiye sahiptir. Cinsiyet açısından, kız öğrencilerin öz düzenleme puanları erkeklere göre daha yüksektir, erkeklerin problem çözme becerisine güven puanları kızlardan yüksektir. Anne ve baba zaman ayırma durumlarına göre öz düzenleme ve problem çözme puanlarında anlamlı farklılıklar görülmüştür. Öğrencilerin öz düzenleme ve problem çözme puanları, baba eğitim durumu, sosyo-ekonomik durum ve öğretmen

tutumu gibi değişkenlere göre farklılık gösterirken, kardeş sayısı ve ebeveynlerin sorumluluk verme durumu bu puanlarda anlamlı bir fark yaratmamıştır. Analizler, problem çözme becerisine güven, öz denetim ve kaçınma boyutlarının öz düzenleme üzerindeki etkisinin önemli olduğunu ve bu değişkenlerin öz düzenleme varyansının %18'ini açıkladığını göstermektedir. Elde edilen bu sonuçlar, eğitimcilerin ve politika yapıcıların, öğrencilerin öz düzenleme ve problem çözme becerilerini destekleyici stratejiler geliştirirken bu değişkenleri dikkate almaları gerektiğini vurgulamaktadır. Sonuç olarak, bu çalışma öz düzenleme ve problem çözme becerilerinin geliştirilmesine yönelik eğitim programları ve müdahalelerin tasarlanması için değerli içgörüler sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: ilkökul öğrencileri, Öz düzenleme, Problem çözme

Kaynakça

- Aksoy, A. B., ve Yaralı, K. T. (2017). Çocukların öz düzenleme becerileri ile oyun becerilerinin cinsiyete göre incelenmesi. *Trakya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 7(2), 442-455.
- Aktan, S. (2012). Öğrencilerin akademik başarısı, öz düzenleme becerisi, motivasyonu ve öğretmenlerinin öğretim stilleri arasındaki ilişki. (Doktora Tezi). Balıkesir Üniversitesi.
- Altun, S. (2006). Öğrencilerin öz düzenlemeye dayalı öğrenme stratejilerinin ve öz yeterlik algılarının öğrenme stilleri ve cinsiyete göre matematik başarısını yordama gücü (Doktora Tezi). Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Bachman, L. F. (2004). *Statistical analyses for language assessment book*. Cambridge University Press.
- Balcı, G. (2007). İlköğretim 5. Sınıf Öğrencilerinin Sözel Matematik Problemlerini Çözme Düzeylerine Göre Bilişsel Farkındalık Becerilerinin İncelenmesi (Yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi.
- Bandura, A. (1986). *Social Foundations of Thought and Action: A social Cognitive Theory*. Prentice-Hall, Englewood
- Cliffs, NJ. Bono, K. E., ve Bizri, R. (2014). The role of language and private speech in preschoolers' self-regulation. *Early Child Development and Care*, 184(5), 658-670.
- Brownell, C. A., ve Kopp, C. B. (Eds.). (2010). *Socioemotional development in the toddler years: Transitions and transformations*. Guilford Press.
- Çilmen, S. (2022). Okul öncesi çocuklarının babalarının otantiklik düzeyleri ile çocuklarının öz düzenleme becerileri arasındaki ilişki (Yüksek Lisans Tezi). Hasan Kalyoncu Üniversitesi.
- Dembo, M. H., ve Eaton, M. J. (2000). Self-regulation of academic learning in middle-level schools. *The elementary school journal*, 100(5), 473-490.
- Demir, E., ve Toraman, Ç., (2019). Ortaokul Öğrencilerinin Problem Çözme Becerilerinin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi . II. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi, Balıkesir, Türkiye.
- Dündar, S. (2016). Üniversite Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri İle Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 24(2), 139-150.
- Erdoğan, Tolga (2011), "Self-Regulation And Its Effects On Academic Achievement", *Kara Harp Okulu Bilim Dergisi*, XXI, 2: 127-145.
- Ergin, G. (2022). Ortaokul öğrencilerinin matematik öz yeterlik, kaygı, tutum ve algılanan öz düzenlemeler arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Alanya Alaaddin Keykubat Üniversitesi,
- Grolnick, Wendy S. ve Ryan, Richard M. (1989), "Parent Styles Associated With Children's Self-Regulation And Competence İn School", *Journal Of Educational Psychology*, LXXXI, 2: 143-154.
- Işıksolu Aysel, Y., ve Tok, E. (2022). 60-72 aylık çocukların öz-düzenleme becerileri, sosyal yetkinlik davranışları ve problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Dergisi*.
- Kanıkırmızı, B. (2023). Lise öğrencilerinin öz düzenleme düzeyleri ve eğitim stresleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Bartın Üniversitesi.
- Kılıç, M. (2023). Bireysel Çalgı Klarnet Öğrencilerinin öz Düzenleme Becerileri Bireysel Çalgı Tutumları ve Akademik Başarı Durumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi
- Koray, Ö., ve Ali, Azar (2008). Ortaöğretim öğrencilerinin problem çözme ve mantıksal düşünme becerilerinin cinsiyet ve seçilen alan açısından incelenmesi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 16(1), 125-136.
- Kuyumcu Vardar, Aslıhan ve Arsal, Zeki (2014), "Öz-Düzenleme Stratejileri Öğretiminin Öğrencilerin İngilizce Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi", *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, II, 3: 32-52.
- Pintrich, Paul R. (2000), *The Role of Goal Orientation in Self-Regulated Learning*. Boekaerts, M. Pintrich, P. R. & Zeidner M. (Eds.), *Handbook of self-regulation*, 451-502. San Diego: Academic Press.

- Schunk, D. H., ve Zimmerman, B. J. (2012). Self-regulation and learning. Handbook of Psychology, Second Edition, 7.
- Serin, O., Serin, N. B., ve Saygılı, G. (2010). İlköğretim düzeyindeki çocuklar için problem çözme envanteri'nin (ÇPÇE) geliştirilmesi. İlköğretim Online, 9(2), 446-458.
- Sevgi, S., ve Karakaya, M. (2021). Ortaokul öğrencilerinin okuma alışkanlığı ve problem çözme becerisinin incelenmesi. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(2), 1203-1225.
- Shewchuk, R. M., Johnson, M. O., ve Elliott, T. R. (2000). Self-appraised social problem solving abilities, emotional reactions and actual problem solving performance. Behaviour Research and Therapy, 38(7), 727-740.
- Şepitci Sarıbaş, M., ve Gültekin Akduman, G. (2019). 5-6 Yaş Çocuklarının Öz Düzenleme Becerilerinin Okul Uyumu İle İlişkisi. Journal of International Social Research, 12(63).
- Tekin, H., ve Koçyiğit, S. (2020). Öz düzenleme becerilerinin ilkokula hazırbulunuşluk üzerindeki etkisi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 28(5), 1932-1945.
- Toluk, Z. ve Oklun, S. (2002). Türkiye'de matematik eğitiminde problem çözme: 1.-5. sınıflar matematik ders kitapları. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 2(2): 563-581.
- Tuzcuoğlu, N., Azkeskin, K. E., Küsmüs, G. İ., ve Cengiz, Ö. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının öz düzenleme becerileri ile benlik algıları arasındaki ilişkisinin incelenmesi. IBAD Sosyal Bilimler Dergisi, 607-623.
- Uykan, E., ve Akkaynak, M. (2019). Ebeveyn tutumları ile çocukların öz düzenlemeleri arasındaki ilişkinin incelenmesi. Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi, 6(3), 1620-1644.
- Uzun, C. (2010). İlköğretim öğrencilerinin matematik dersi problem çözme başarılarının bazı demografik değişkenler ve okuduğunu anlama becerisi açısından incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi.
- Üredi, İ., ve Üredi, L. (2005). İlköğretim 8. sınıf öğrencilerinin öz-düzenleme stratejileri ve motivasyonel inançlarının matematik başarısını yordama gücü. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(2).
- Van De Walle, John. (1989). Elementary School Mathematics. New York: Longman.
- Yılmaz, R. Ş. (2020). İlkokul 4. sınıf öğrencilerinin sahip oldukları öz-düzenleme becerileri ile sosyal bilgiler dersi akademik başarıları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi).
- Yılmaz, Y. (2020). 5-6 Yaş Grubu Çocuklarının Sahip Oldukları Öz Düzenleme Becerileri İle Anne-Baba Tutumları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi (Doktora tezi).Bursa Uludağ Üniversitesi.
- Zimmerman, B.J. (1989). A social cognitive view of self-regulated academic learning. Journal of Educational Psychology, 81, 329-339.

PİKTES Projesi Kapsamında Hazırlanan Materyallerin Kültürel Etkileşim ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: Aslı Hikâye Serisi Örneği

Deniz TOĞRUL

Öğretmen, MEB

togrul.deniz@hbv.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-0432-9431

Tayfun HAYKIR

Doçent Doktor, Hacı Bayram Veli Üniversitesi

tayfun.haykir@hbv.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-3371-2245

Problem Durumu

PİKTES, Türkiye'de yaşayan Suriyeli öğrencilerin Türk Millî Eğitim sistemine entegrasyonlarını sağlamak için hazırlanan bir projedir. Bu proje kapsamında Suriyeli öğrencilerin Türkçe öğrenmeleri öncelenmiş ve bu sebeple çeşitli materyaller hazırlanmıştır. Hazırlanan bu materyallerin kültürel etkileşimdeki ve değerleri eğitimindeki rolleri araştırma konusudur. Araştırma konusu kapsamında toplam 10 kitapçıktan oluşan "Aslı Hikâye serisi"nin hikâye metinleri ve görselleri incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden faydalanılmıştır. Nitel veri analizi yapılmıştır. Çalışmanın ilk kısmında kuramsal bilgiler, PİKTES Projesi ile ilgili bilgiler, değerler eğitimi ve kültürel etkileşim hakkında bilgiler verilecek ve betimsel analiz yöntemi tercih edilecektir. Betimsel analiz için daha önce elde edilmiş veriler sınıflandırılacak ve yorumlanacaktır. Çalışmanın ikinci kısmında ise farklı değişkenler için hazırlanan inceleme maddeleri eşliğinde "Aslı Hikâye Serisi"nde incelenmiş ve hikâyelerin farklı değişkenler açısından uygunluğu tespit edilmiştir. İncelenme aşamasında doküman analizi tercih edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Piktes Projesi'nin amacına uygun olarak Suriyeli öğrencilere sadece dil öğretmen değil aynı zamanda kültürel etkileşimin ve değerlerin aktarımının da önemsendiği bilinmektedir. Bu amaçla hazırlanan materyallerin kültürel etkileşim ve değerler eğitimi açısından yeterli olduğu beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yabancı dil olarak Türkçe Öğretimi, Piktes Projesi, kültürel etkileşim, değerler eğitimi, "Aslı Hikâye Serisi,

Kaynakça

- Abay, H. (2021). 1960'lı yıllarda başlayan karşı kültür hareketlerinin grafik tasarıma yansımaları (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Ağar, M. E. (2011). Türkçe öğretiminin tarihçesi. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 8(1), 1–10.
- Akcaoğlu, C. (2017). Kültürel aktarım aracı olarak somut olmayan kültürel miras. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Öğrenci Sempozyumu Bildirileri, 123–135.
- Akçer, N. ve Tura, G. (2020). Piktes 'te çalışan rehberlik danışmanlarının ikincil travmatik stres düzeylerinin incelenmesi. Biruni Sağlık ve Eğitim Bilimleri Dergisi, 6, 3–15.
- Akdeniz, T. (2020). Değerler eğitimi ile ilgili yapılan çalışmaların Türkçe Eğitimi Açısından incelenmesi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Uşak Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Al-Sharabi, T. A. T. A. (2019). Kültür aktarımı bağlamında yabancı dil olarak Arapça ve Türkçe öğretimi ders kitaplarının karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Ateş, H. (2022). Türkiye'de değerler eğitimi konusunda en çok atıf alan ilk 100 makale: bibliyometrik analiz çalışması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Avcı, Y. (2012). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dil-düşünce analizi teorisi. Manas Journal of Social Studies, 1(3), 1–15.

- Avrupa Ortak Çerçeve Metni [AOÇM]. (2019). Diller için ortak başvuru metni: öğrenme, öğretme ve değerlendirme.
- Aydın, G. (2020). Kültür Öğretiminin Temel Kavramları. G. Aydın (Editör). Yabancı/İkinci Dil Öğretiminde Kültür ve Kültürel Etkileşim.
- Ayık, H. (2021). Dil- düşünce ilişkisi. Dil ve İnsan Dergisi, 1(1), 1–12.

Türkiye’de Yüksek Öğrenim Gören Yabancı Uyruklu Öğrencilerin Yaşam Doyumları ile Beş Faktörlü Kişilik Özellikleri, Psikolojik Sağlamlıkları ve Öz-Anlayışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi¹

Sevgi DEMİR

Yıldız Teknik Üniversitesi
dmir.svgi@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3469-0428

Berra EBİBİ

Yıldız Teknik Üniversitesi
berrae.2001@gmail.com
Orcid ID:0009-0002-2762-7164

Gaye BİRİNİ

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
gbirni@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8355-2908

Problem Durumu

Günümüzün küreselleşen dünyası ile birlikte eğitim alanında da coğrafi sınırların kalktığı ve eğitim turizminin önemli bir konuma sahip olduğu görülmektedir. Öğrenim görmek amacıyla yurtdışına giden öğrencilerin oluşturduğu dolaşım gün geçtikçe daha da büyümektedir. UNESCO verilerine göre Türkiye 2022 yılında en çok yabancı uyruklu öğrenciye sahip ilk 10 ülke arasında yer almaktadır (YÖK, 2022). Yabancı uyruklu öğrenciler, ailelerinden uzak olma, yalnızlık hissi duyma, iletişim ve dil sorunları, kendini yabancı hissetme, mutsuz olma, depresyon, stresli ve anksiyete gibi psikolojik problemler yaşayabilirler (Sungur ve ark., 2016). Bu bakımdan, eğitim turizminde önemli bir isim haline gelen Türkiye için yabancı uyruklu öğrencilerle yapılan araştırmaların önem kazandığı düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, Türkiye’de öğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumları ile beş faktörlü kişilik özellikleri, psikolojik sağlamlıkları ve öz anlayışları arasındaki ilişki incelenmesidir. Yapılan incelemeye göre, ulusal literatürde benzer değişkenleri inceleyen araştırmaya rastlanılmamıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada ilişki tarama modeli deseni ve kartopu örneklem yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya 77 (%48.7) kadın ve 81 (%51.3) erkek olmak üzere 158 yabancı uyruklu öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-35 arasında değişmektedir ve ortalama yaş 23’tür (SS = 3.20). Çalışmaya katılan öğrenciler Türkiye’nin 25 farklı şehrinde yüksek öğrenime devam etmektedir. Katılımcıların %69 lisans, %31’i lisansüstü öğrencisidir. Katılımcılar Asya, Avrupa, Afrika ve Güney Amerika kıtalarından 41 farklı ülkeden ayrılarak eğitim almak için Türkiye’ye geldiği saptanmıştır. Katılımcıların algıladıkları sosyo-ekonomik düzeylerinin dağılımı %40.5 düşük, %50.6 orta ve %8.9 olmak üzeredir. Çalışmada veri toplama aracı olarak demografik bilgi formu, beş faktör kişilik özelliği ölçeği, kısa psikolojik sağlamlık ölçeği, öz-anlayış ölçeği ve yaşam doyumu ölçeği kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Normal ve homojen dağılım gösteren veriler, Pearson korelasyon analizi ve çoklu doğrusal regresyon analizi ile incelenmiştir. Pearson korelasyon analizi bulgularına göre yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumları dışadönüklük, uyumluluk, deneyime açıklık ve sorumluluk kişilik özellikleri ve öz-anlayış ile pozitif; nevrotik kişilik özelliği ile negatif korelasyon göstermiştir ($p < .05$). Yapılan regresyon analizi bulgularına göre; yabancı uyruklu öğrencilerin kişilik özellikleri öz-anlayış seviyelerini ($r = .645$, $r^2 = .416$, $p < .001$). ve yaşam doyumlarını ($r = .481$, $r^2 = .232$, $p < .001$) anlamlı bir şekilde yordamıştır. Öz-anlayış için dışadönük kişilik özelliğinin pozitif ($\beta = .306$, $p < .001$); nevrotik ($\beta = -.520$, $p < .001$) ve sorumluluk ($\beta = -.274$, $p < .01$) kişilik özelliklerinin negatif anlamlı yordayıcı olduğu saptanmıştır. Yaşam doyumu için dışadönük kişilik özelliğinin pozitif ($\beta = .264$, $p < .001$) anlamlı yordayıcı olduğu

¹ Bu araştırma, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı 2022 yılı 2. dönem kapsamında 1919B012220177 numara ile desteklenmiştir

saptanmıştır. Elde edilen sonuçlara göre, Türkiye’de yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin sahip oldukları kişilik özellikleri öz-anlayış düzeylerini ve yaşam doyumlarını etkileyebilmektedir. Elde edilen bulgular ışığında öğrencilere ve yükseköğretim kurumlarına öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Beş faktör kişilik özellikleri, öz-anlayış, yabancı uyruklu öğrenciler, yaşam doyumu.

Kaynakça

- Yükseköğretim Kurulu. (2022). 2022 Yılı Üniversite İzleme ve Değerlendirme Raporları yayımlandı. Erişim adresi: <https://www.yok.gov.tr/Sayfalar/Haberler/2022/2022-universite-izleme-ve-degerlendirme-genel-raporu-yayimlandi.aspx#:~:text=Buna%20g%C3%B6re%202020%20y%C4%B1nC4%B1nda%20184.046,2021%20y%C4%B1nC4%B1nda%20223.978'e%20ula%C5%9Ft%C4%B1>.
- Sungur, M. A., Şahin, M., Gökhan, C. A. N., Şahin, M. F., Duman, K., Pektaş, B., ... & Hasan, O. (2016). Düzce üniversitesinde yükseköğrenim gören yabancı uyruklu öğrencilerin yaşam doyumları ve sosyal uyumlarını etkileyen faktörler. Düzce Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Dergisi, 6(2), 101-109.

Lise öğrencilerinde Yaratıcı Drama Yöntemi ile Meslek Seçimine ilişkin Kariyer Farkındalığını Geliştirmeye Yönelik Program Geliştirme Çalışması

Nergüz BULUT SERİN

Profesör Doktor Lefke Avrupa Üniversitesi

nserin@eul.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-2074-3253

Değer OLGUN

Lefke Avrupa Üniversitesi

degerolgun@gmail.com

Orcid ID:0009-0008-9743-7992

Problem Durumu

Bireyler yaşamları boyunca bir kararlar ve seçimler dünyası içinde yaşamak zorunda kalmaktadırlar. Meslek seçimi, kariyer planlama da bu seçimlerdendir. Meslek seçiminin bu seçimler arasında önemli yer tutmasının nedeni bireyin yaşayacağı çevreden çalışacağı ortama kadar birçok faktörü belirlemesidir. Toplumda birey meslek sahibi olma, bir iş yapma ve etkin olma ihtiyacı içindedir. Çünkü insan ile yaşam arasındaki en kuvvetli bağlardan biri iştir. Bireyin yaptığı iş, meslek onun kimliğini oluşturan ve onu tanımlayan en önemli öğedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde öğrenim gören lise 9. Sınıf öğrencilerine yönelik olarak yaratıcı drama yöntemi ile hazırlanmış olan Kariyer farkındalığı programı geliştirmektir. Araştırma, KKTC'de Lefkoşa'da bulunan devlete bağlı bir lisede 9. sınıfta öğrenim gören 16 öğrenciden oluşturulacak bir çalışma grubuna uygulanacaktır. Çalışmanın nicel veri toplama kısmında öğrencilerde oluşan gelişimi ve farkındalığı daha etkili gözlemek ve anlamlandırmak için kontrol grupsuz ön test-son test yarı deneysel desen kullanılacaktır. Bu doğrultuda, çalışma grubu öğrencilerine 16 Lise 9. Sınıf Öğrencilerine Yapılacak çalışmada 4 hafta süre ile verilen "Kariyer farkındalığı geliştirme eğitimi programı" Kariyer farkındalığı Geliştirmede Yaratıcı Dramanın Bir Yöntem Olarak Kullanılması planlanan eğitimin, eğitimi uygulanmadan önce Öztürk ve Şirin tarafından 2020 yılında geliştirilen "Kariyer Farkındalığı Ölçeği", 5 maddeden oluşan beşli likert tipi bir ölçek uygulanacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ön-test ve eğitim uygulandıktan sonra değişimi gözlemek için aynı ölçek son-test olarak uygulanacaktır. Çalışılacak olan kariyer farkındalığının tespiti ve uygulanan çalışmanın etkinliğini ölçme amacı ile Kariyer farkındalığı Ölçeğinin (Öztürk ve Şirin, 2020) ön test-son test olarak uygulanması planlanmıştır. Ön test ve son test sınav sonucunda ortaya çıkan puanlar Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi kullanılarak analiz edilecektir. Yapılan analiz sonucunda öğrencilere uygulanan ön-test ve son-test arasında anlamlı farklılıkların olup olmadığı incelenecektir. Çalışmanın nitel veri toplama kısmında ise, uygulanan yaratıcı drama atölyelerinin değerlendirme kısımlarında yapılan değerlendirme etkinlikleri, öğrencilerin kariyer farkındalığı konusundaki gelişimlerini değerlendirdikleri öz değerlendirme formları ve kontrol listeleri kullanılacaktır. Nitel verileri toplamak için tasarlanan tüm değerlendirme araç ve yolları, yaratıcı drama öğretmenleri, psikolojik danışman uzmanlarının görüş ve önerileri alınarak geliştirilmiştir ve düzenlenmiştir. Bu kriterle hazırlanan değerlendirme formu 10 maddeden oluşmaktadır. Çalışmanın nitel veri toplama kısmında ise öğrencilerle eğitim sonucunda yapılan görüşmeler, her atölye sonucunda kazanımlara yönelik uygulanan ölçme değerlendirme formları ve öğrencilerin oluşturduğu ürünler toplanarak kullanılması planlanmıştır. Ayrıca toplanan bu veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak analiz edilmesi planlanmaktadır. Bu veriler, daha önce belirtilen kategorilerle yorumlanacaktır.

Anahtar Sözcükler: Kariyer Farkındalık Eğitimi Programı, Yaratıcı Drama, Mesleki Gelişim, Lise Öğrencileri.

Kaynakça

- Aksarı, S.(2005).İlköğretimde Günlük Ders Planlarında Yöntem Olarak Drama Önerileri. Seçkin Yayıncılık. Ankara
- Arbay, B. & Önalın Akfırat, F. (2012). Yaratıcı Drama Yöntemi ile İşitme Engelli Çocuklarda Sosyal Beceri Geliştirme . Yaratıcı Drama Dergisi , 7 (14) , 48-62
- Gökçearsın Çıfci E. , Altınova H. H. (2017). Sosyal Hizmet Eğitiminde Yaratıcı Drama Yöntemiyle İletişim Becerisi Geliştirme: Ders Uygulaması Örneği. İOO. 2017; 16(4): 1384-1394.
- Gündüz, H. Ç., & Yılmaz, F. N. (2016). Lise öğrencilerinin kariyer kaygılarını belirlemeye yönelik ölçek geliştirme çalışması. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 12(3), 1008-1022.
- Keleş, A., & Çakır, M. A. (2023). Mesleki Grup Rehberliği Programının 8. Sınıf Öğrencilerinin Meslek Kararı Verme Yetkinlik Düzeylerine Etkisinin İncelenmesi. Milli Eğitim Dergisi, 52(239), 2261-2280.
- Öztürk, M., Şirin, A. (2020, Mayıs). Kariyer farkındalık ölçeğinin geliştirilmesi ve geçerlilik-güvenirlilik çalışmasının gerçekleştirilmesi, 6. Uluslararası Sosyal Beşeri ve Eğitim Bilimleri Kongresi, İstanbul.
- Üstündađ, T. (2001). Yaratıcı Drama Öğretmenimin Günlüğü, PegemA Yayıncılık, Ankara.
- Voltan-Acar, N.(1995). Grupla psikolojik danışma ilke ve teknikleri. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım
- Yeşilyaprak, B. (2018). Mesleki Rehberlik ve Kariyer Danışmanlığı (9. bs.). Ankara: Pegem Yayınları

Yabancı Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Uygulamaları

Durmuş Barış KIR

Araştırma Görevlisi Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

dbkir@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-9305-5865

Eda TEKİN

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

etekin@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6831-8101

Problem Durumu

Yabancı dil öğretiminde yapay zekâ (YZ), son yıllarda hızla gelişen bir alan olmakla beraber dil öğrenme sürecini geliştirebilecek ve bu sürece yenilikler katabilecek büyük bir potansiyele sahiptir. YZ, dil öğrenme sürecindeki öğrenci ihtiyaçlarına daha hassas bir şekilde odaklanarak öğrenme deneyimini kişiselleştirme yeteneği ile dikkat çeker. Bunlar arasında öğrencilerin dil seviyesini ve öğrenme tarzını analiz ederek özel olarak tasarlanmış ders planları ve materyaller sunması sayılabilir. Ayrıca, öğrencilere gerçek zamanlı geri bildirim sağlayarak hatalarını belirlemelerine ve düzeltmelerine yardımcı olabilir. Böylece, dil öğrenme süreci daha etkili ve verimli hâle gelirken öğrencilerin dil öğrenmeye yönelik ilgi ve motivasyonunu da artırabilir. Bu bağlamda YZ uygulamaları, dil öğrenme sürecine önemli katkılar sağlama potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, YZ'nin insan öğretmenin yerini alabileceği endişeleri de vardır. Ancak, YZ'nin asıl amacı insan öğretmeni desteklemek ve öğrencilere daha fazla kaynak ve fırsat sunmaktır. Bu nedenle, YZ'nin etkili bir şekilde kullanılması, dil öğrenme sürecini geliştirmek için önemli bir araç olabilir. Ancak mevcut literatürde, yabancı dil öğretiminde yapay zekâ uygulamalarının etkinliği, yaygınlığı ve kullanım alanları hakkında kapsamlı bir derleme eksikliği bulunmaktadır. Yabancı dil öğretiminde yapay zekâ uygulamalarının mevcut durumunu belirlemek, kullanım alanlarını değerlendirmek ve bu teknolojilerin dil öğrenme sürecine katkılarını anlamak için bir çerçeve oluşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda, mevcut yapay zekâ tabanlı dil öğretim araçlarının avantajları, sınırlılıkları ve gelecekteki potansiyeli üzerinde durularak, dil öğretimi alanında daha etkili ve yenilikçi çözümler geliştirmek için rehberlik sağlanması hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada yabancı dil öğretimine yönelik yapay zekâ uygulamaları tespit edilerek açıklanmaya çalışılmıştır. Araştırmada doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında veriler; yapay zekâ uygulamaları, eğitimde yapay zekâ, dil öğretiminde yapay zekâ, yapay zekâ araçları, yapay zekâ destekli materyaller, yabancı dil öğretiminde yapay zekâ konularındaki yerli ve yabancı bilimsel yayınlardan (makale, kitap, kitap bölümü vb.), internet kaynaklarından elde edilmiştir. Tespit edilen bu uygulamalar, kullanım alanları kapsamında değerlendirilerek açıklanmaya çalışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışma, yabancı dil öğretiminde yapay zekâ uygulamalarının önemini vurgulayarak dil öğrenme sürecini daha etkili ve erişilebilir bir duruma getirme potansiyeline sahip yenilikçi bir alanın önemini ortaya koymayı amaçlamaktadır. -Yabancı dil öğretimine yönelik yapay zekâ uygulamalarının belirlenmesi: Araştırma sonuçları, yabancı dil öğretiminde etkili yapay zekâ uygulamalarını belirlemeye ve bu uygulamaların hangi alanlarda ve hangi dil becerilerini geliştirmede daha etkili olduğunu ortaya koymaya yardımcı olabilir. -Yabancı dil öğretimine yönelik mevcut yapay zekâ uygulamalarının değerlendirilmesi: Yapılan derleme ve analizler sonucunda mevcut yapay zekâ tabanlı dil öğretim araçlarının etkinliği ve kullanılabilirliği hakkında kapsamlı bir değerlendirme sunulacaktır. - Öğretmenler ve öğrenciler için rehberlik: Araştırma sonuçları, öğretmenlere ve dil öğrenenlere, yapay zekâ uygulamalarını etkili bir şekilde kullanmaları konusunda rehberlik sağlayabilir. Bu rehberlik, öğretmenlerin ders planlama ve öğrenci değerlendirme süreçlerinde yapay zekâ araçlarını nasıl entegre edebilecekleri konusunda bilgi sunabilir. -Gelecekte yapılacak araştırmalar için öneriler: Sonuçlar, yapay zekâ destekli dil öğretimi alanında daha fazla araştırma yapılması gereken alanları belirlemeye ve gelecekteki çalışmalar için yeni fırsatlar sunmaya yönelik öneriler içerebilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, YZ, yabancı dil öğretimi, yapay zekâ uygulamaları.

Kaynakça

- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Hockly, N. (2023). Artificial intelligence in English language teaching: The good, the bad and the ugly. *Relc Journal*, 54(2), 445-451.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11.
- Jianlin, C. (2020). On the application of artificial intelligence technology in foreign language teaching. *Journal of Beijing International Studies University*, 42(2), 14.
- Kessler, G. (2018). Technology and the future of language teaching. *Foreign language annals*, 51(1), 205-218.
- Komilova, N., & Urmonjonova, O. (2023). Artificial intelligence (AI) and language teaching. In *Fergana State University Conference* (pp. 77-77).
- Köse, U. (2022). Yapay zekâ felsefesi. *Doğu Kitabevi*.
- Reese, B. (2020). Yapay zekâ çağı. *Say Yayınları*.
- Sumakul, D. T. Y., Hamied, F. A., & Sukyadi, D. (2022). Artificial Intelligence in EFL Classrooms: Friend or Foe?. *LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network*, 15(1), 232-256.
- Sun, Z., Anbarasan, M., & Praveen Kumar, D. J. C. I. (2021). Design of online intelligent English teaching platform based on artificial intelligence techniques. *Computational Intelligence*, 37(3), 1166-1180.
- Telli, G. (2019). Yapay zekâ ve gelecek. *Doğu Kitabevi*.
- Wei, L. (2023). Artificial intelligence in language instruction: impact on English learning achievement, L2 motivation, and self-regulated learning. *Frontiers in Psychology*, 14, 1261955.

Öğretmenlerin Yapay Zekâya İlişkin Algılarının Metaforlar Yoluyla Belirlenmesi

Özlem ÇAKIR

Profesör Doktor, Ankara Üniversitesi
ozlem.cakir.ankara@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-7306-5820

Filiz METE

Profesör Doktor, Hacettepe Üniversitesi
filizmetehoca@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-8835-3884

Funda ERDOĞDU

Doçent Doktor, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi
funda.erdogdu@dpu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4597-125X

Avni AYTEKİN

Öğretmen, MEB
avfizikci@hotmail.com
Orcid ID:0000-0001-6616-7813

Emine SONALCAN

Öğretmen, MEB
eminesnlcn1@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-5745-0676

Problem Durumu

Metaforlar, kişisel deneyimlerden kaynaklanan yorum farklılıklarını ifade ederler. Genellikle dünyaya dair anlayışımıza nüfuz eden bir düşünme ve görme biçimini ifade ederler. Nasıl ki her insan bir durumu kendi deneyimine göre farklı yorumluyorsa, onu ifade etmesi de farklı olur. Bu ifade biçimi metaforun özüdür. Metaforlar sadece söz sanatı değil, aynı zamanda düşünce figürleridir ve bu figürlerin yorumlanması yaşamı doğrudan etkileme gücüne sahiptir. Dolayısıyla hedef kitlenin kavrama nasıl ve neden bu şekilde algıladığını ortaya koymak önemlidir. Bu çalışmanın amacı, internet, sosyal dünya ve akıllı telefonlara yönelik algıları metaforlar aracılığıyla belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, teknoloji, internet, dijital oyun, sosyal medya (Instagram, Tik tok), Google, akıllı telefon, yapay zekâ, ChatGBT ile ilgili öğretmenlerin metaforlar oluşturmaları istenmiş ve oluşturulan metaforların olumlu-olumsuz ve soyut-somut ayrımına göre hangi temalarda yer aldığı ve gruplara göre farklılık gösterip göstermediği araştırılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, betimsel tarama modelinde desenlenmiş ve gerçekleştirilmiştir. Veriler, nitel araştırma yöntemine uygun olarak Doküman İncelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 200 öğretmen oluşturmaktadır. Bu çalışmada katılımcılara söz konusu kavramlarla ilgili bir nevi ‘algı ultrasonu’ yapılmış, sonuçlar incelenerek yorumlanmıştır. Öğretmenlerin teknoloji, internet, dijital oyun, sosyal medya (Instagram, Tik tok), Google, akıllı telefon, yapay zekâ, ChatGBT ile ilgili oluşturdukları metaforlar olumlu-olumsuz ve soyut-somut ayrımına göre temalara ayrıldıktan sonra MAXQUDO programı kullanılarak görselleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öğretmenlerin teknoloji, internet, dijital oyun, sosyal medya (Instagram, Tik tok), Google, akıllı telefon, yapay zekâ, ChatGBT ile ilgili oluşturdukları metaforlar olumlu-olumsuz ve soyut-somut ayrımına göre temalara ayrıldıktan sonra MAXQUDO programı kullanılarak görselleştirilmiştir. Araştırma bulguları incelendiğinde; yapay zekâ ve ChatGBT ile ilgili oluşturdukları metaforların daha çok olumlu ve somut metaforlar olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, ChatGPT, Akıllı telefon, Metafor, Algı

Kaynakça

Eğitimde Yapay Zekâ Uygulamaları, Ocak Mehmet Akif, Çakır Özlem, Erdoğan Funda, Yayın Yeri:Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim, Editör:Çakır, Hüseyin; Uluçol, Çelebi, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:710, ISBN:978-625-427-802-0 , Bölüm Sayfaları:521 -545

Sosyal Ağ Analizinde Yapay Zekâ Yaklaşımları, Ocak Mehmet Akif, Çakır ÖZLEM, Yayın Yeri:Nobel Akademik Yayıncılık Eğitim, Editör:PARLAR, Tuğba; ESEN, Fatih Sinan, Basım sayısı:1, Sayfa sayısı:282, ISBN:978-625-427-965-2 , Bölüm Sayfaları:1 -21

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Kullandıkları Online Kaynaklar ve Yapay Zekâ Araçları Üzerine Bir Araştırma

Eda TEKİN

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesi Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
edatkn@hotmail.com
Orcid ID:0000-0001-6831-8101

Yusuf KARAKAHRAMAN

Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Sosyal Bilimler Enstitüsü Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı
yusufkarakahraman@outlook.com
Orcid ID:0000-0002-7384-1746

Problem Durumu

Geçmişten günümüze insanlar çok çeşitli sebeplerle yabancı dil öğrenmişlerdir. Eskiden temel olarak politik, siyasi, ticari nedenlerden dolayı yabancı dil öğrenilirken (Biçer, 2012), günümüzde ise daha çok eğitim almak amacıyla yabancı dil öğrenilmektedir (Konuk, 2021). Eğitim hareketliliği bağlamında uluslararası öğrenciler üniversite okumak için birçok ülkeye gidebilmektedir. Dünyadaki ülkeler kendi dillerini ön plana çıkarmak için eğitim hareketliliğini kullanmaktadır (Konuk, vd., 2023). Dünyadaki pek çok ülke gibi Türkiye de Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine önem vermekte ve uluslararası öğrenci hareketliliği çekmek için faaliyetler yürütmektedir (Konuk, 2021). Türkiye'ye gelen uluslararası öğrenciler eğitime başlamak için genellikle ana dili Türkçe olan programları tercih ederek üniversitelere başvurumaktadırlar. Bu durum Türkçe bilmeyen yabancı uyruklu öğrencilerin eğitimlerine devam edebilmeleri için Türkçe hazırlık eğitimi almalarını gerektirmektedir. Üniversiteler bünyesinde faaliyet gösteren TÖMER'lerde uluslararası öğrenciler, alanında uzman kadrolar tarafından eğitilmektedir. Dil eğitimi sürecinde gelişen teknolojinin olanaklarından da faydalanılmaktadır. Eğitim öğretim faaliyetlerinde kullanılan teknolojiler süreci kolaylaştırması, eğitimde ekonomikliği sağlaması ve öğrenmeyi daha etkin kılması sayesinde dünyada ve ülkemizde bulunan eğitim kurumlarında yaygınlaşmaktadır (Temizyürek ve Ünlü, 2015). Bu yaygınlaşmanın sonucunda çeşitli online araçlar ve yapay zekâ uygulamaları dil eğitiminde kullanılmaktadır. Yapılan alan yazın taramasında yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan çeşitli teknolojik araçların kullanımına yönelik öğreticilerin görüşlerinin alındığı birden fazla çalışma olduğu tespit edilmiştir (Yılmaz, Biçer ve Yakup, 2022; Selvi, Aksu, 2022; Kara, Atmaca, 2024; Onur, 2021) ancak uluslararası öğrencilerin kullandıkları online araçları ve yapay zekâ uygulamaları tespit etmeyi amaçlayan bir çalışma olmadığı tespit edilmiştir. Bu bağlamda öğrencilerin dil öğrenirken kullanabilecekleri online araçları ve yapay zekâ uygulamalarını biliyor ve kullanıyor olmaları önemlidir. Bu çalışma öğrencilerin konu hakkındaki bilgi düzeylerini anlamak ve önerilerde bulunmak için önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen uluslararası öğrencilerin kullandıkları online araçları ve yapay zekâ uygulamalarını tespit etmek ve öğrencilerin bu konu hakkındaki güncel bilgilerini ortaya çıkarmak bu araştırmanın amacı olmuştur. Bu bağlamda öğrencilerden elde edilen veriler ışığında dil öğrenirken kullanılabilecek online araçlar ve yapay zekâ uygulamaları hakkında öğrencilere önerilerde bulunulacaktır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden tarama deseni kullanılmıştır. Tarama deseni, seçilen örneklem grubu ile yapılan araştırmalar neticesinde araştırma evreni hakkındaki görüş, eğilim ve tutumların sayısal olarak betimlenmesini sağlar ve araştırmacı örneklemden elde ettiği veriler ile evren ile ilgili çıkarımlarda bulunur (Creswell, 2017). 1.1. Veri toplama araçları Elde edilen veriler, görüşme formundan alınan cevaplar üzerinde betimsel analiz yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Bu analiz süreci, verilerin özetlenmesi, sınıflandırılması ve kategorize edilmesini içermiştir. Araştırmanın verileri, uluslararası öğrencilerin kullanım alışkanlıklarını belirlemek için bir yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Nitel araştırmalarda elde edilen ürünler veya çıktılardan çok sürece odaklanılmaktadır. Bu nedenle nitel araştırmalar önemlidir. Yarı yapılandırılmış görüşmelerde modelin özelliği dolayısıyla, belli düzeyde standartlığı ve esnekliği sunması, yazmaya dayalı testler kullanabilmesi, anketlerdeki sınırlılığı ortadan kaldırması ve belirli bir konuda detaylıca bilgi almaya yardımcı olması nedeniyle araştırmacılar tarafından sıklıkla tercih edilmektedir. Yarı yapılandırılmış

görüşmeler hem tam yapılandırılmış görüşmeler kadar katı değil hem de yapılandırılmamış görüşmeler kadar esnek değildir. Araştırmacılara esneklik sağladığı için bu çalışmada yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmıştır. Formda toplam on dört soru bulunmaktadır. İlk bölümde bulunan yedi soru katılımcıların demografik bilgilerini tespit etmeye yönelik sorulardan oluşmaktadır. İkinci bölümde bulunan yedi soru ise katılımcıların dil öğrenirken kullandıkları online araçlar ve yapay zekâ uygulamalarını tespit etmeye yönelik sorulardır. Araştırmacılar, çalışmanın amacına uygun bir yarı yapılandırılmış görüşme formu hazırlamak için uzman görüşlerine başvurmuşlardır.

Verilerin analizi

Bu çalışmanın verileri betimsel analizle incelenmiştir. Betimsel analiz çalışmaları, verilerin önceden belirlenmiş temalara göre sınıflandırılıp, özetlenmesi ve yorumlanması, içerik analizi ise verilerdeki birbirine yakın sonuçları belirli bir çerçeve etrafında toplayıp, aralarındaki ilişkileri ortaya çıkaracak şekilde düzenlemesidir (Karataş, 2015). Metinlerden kategoriler çıkarmak ve kodları oluşturmak için kod defteri ve Microsoft Excel yazılımı kullanılmıştır. Elde edilen verilerin analizi, öğrencilere dil öğrenme sürecinde önerilebilecek çevrimiçi araçlar ve yapay zekâ uygulamalarının belirlenmesine katkı sağlayacaktır. 1.3.Çalışma Grubu Araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de bulunan 4 farklı devlet üniversitesinin Türkçe öğretim merkezinde, çeşitli seviyelerde eğitim alan uluslararası öğrenciler oluşturmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada uluslararası öğrencilerin dil öğreniminde online araçların ve yapay zekâ uygulamalarının varlığı ve kullanımı hakkında çok fazla bilgi sahibi olmadıkları öngörülmektedir. Araştırmadan elde edilen verilere göre dil öğreniminde kullanılabilmesi için online araçlar ve yapay zekâ uygulamaları önerisi yapılacaktır. Alan taraması yapılarak güncelde kullanılan online araçlar ve yapay zekâ uygulamalarının durumu tespit edilecektir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ uygulamaları, yabancı dil olarak Türkçe, online kaynaklar

Kaynakça

- Ateş, E. & AYTEKİN, H. (2020). Küreselleşen dünyada çokkültürlülük ve yabancı dil eğitimi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 15(26), 4563-4579. <https://doi.org/10.26466/opus.651385>
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılara Türkçe öğretimi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 1(4), 107-133. <https://doi.org/10.7884/teke.100>
- Creswell, J. W., & Creswell, J. D. (2017). *Research design: Qualitative, quantitative, and mixed methods approaches*. Sage publications.
- Fitria, T. N. (2021). The use technology based on artificial intelligence in English teaching and learning. *ELT Echo: The Journal of English Language Teaching in Foreign Language Context*, 6(2), 213-223.
- Gallacher, A., Thompson, A., Howarth, M., Taalas, P., Jalkanen, J., Bradley, L., & Thouësny, S. (2018). “My robot is an idiot!”—Students’ perceptions of AI in the L2 classroom. *Future-proof CALL: language learning as exploration and encounters—short papers from EUROCALL*, 70-76.
- Haznedar, B. (2015). Türkiye’de yabancı dil öğretimi: İlköğretim yabancı dil programı. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 21(2), 15-29.
- Konuk, S. (2021). Büyük ve küçük şehir bağlamında uluslararası yükseköğretim mezunlarının Türkiye ve Türkçe izlenimleri. *e-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 12(4), 1-19. <https://dx.doi.org/10.19160/e-ijer.924649>
- Konuk, S., Karakahraman, Y., Çiftçi, D., Varlık, K. & Acun, M. (2023). Yabancı dil olarak Türkçe öğrenmek zor mu? Araştırmalar ne diyor?. *Turkish Studies - Language*, 18(3), 1797-1821. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.69015>
- KARA, A., & ATMACA, S. (2024). Yabancı dil olarak Türkçe öğretenlerin dijital okuryazarlık ile dil öğreniminin desteklenmesine ilişkin görüşleri. *DİJİTAL OKURYAZARLIK ARAŞTIRMALARI*.
- ONUR, Z. K. (2021). Kovid-19 salgını sürecinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde Zoom kullanımı hakkında öğretici görüşleri. *Journal of Sustainable Education Studies*, 2(3), 15-27.
- Temizyürek, D. D. F., & Ünlü, O. N. (2015). Dil Öğretiminde Teknolojinin Materyal Olarak Kullanımına Bir Örnek: “Flipped Classroom”. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 4(1), 64-72.

- Selvi, K., (2022). Yabancılara Türkçe öğretiminde Web 2.0 araçlarının kullanılmasına ilişkin öğretmen görüşlerinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
- Sumakul, D. T. Y., Hamied, F. A., & Sukyadi, D. (2022). Artificial Intelligence in EFL Classrooms: Friend or Foe?. LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 15(1), 232-256.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2003). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları
- Yılmaz, K. ve Altınkurt, Y. (2011). Göreve Yeni Başlayan Özel Dershane Öğretmenlerinin Kurumların- daki Çalışma Koşullarına İlişkin Görüşleri. Kuram ve Uygulamada Eğitim Bilimleri, 11 (2), 635-650.
- YILMAZ, N., BİÇER, N., & Yakup, A. L. A. N. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan web 2.0 araçlarına yönelik öğretici görüşleri. Avrasya Dil Eğitimi ve Araştırmaları Dergisi, 6(2), 26-44.
- Wei, L. (2023). Artificial intelligence in language instruction: impact on English learning achievement, L2 motivation, and self-regulated learning. Frontiers in Psychology, 14, 1261955.

Öğretmenlerde Psikolojik Sağlık, Bilişsel Esneklik, Mesleki Doyum ve Tükenmişlik Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Nur Yağmur ARAS

Uzman, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

nuryagmuraras@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-0461-7887

Serhat DEMİR

Öğretmen, MEB Şırnak TOKİ Şehit Komiser Umut Tunçay İlkokulu

serhadt34@gmail.com Orcid ID:0009-0001-2321-703X

Solmaz ERBAŞ

Uzman, MEB;Çorum Bilim ve Sanat Merkezi

solmazerbas@gmail.com

Orcid ID:0009-0000-7056-3085

Problem Durumu

Günümüzde insanlar hayatının her alanında zorluklarla mücadele etmektedir. Bu zorluklar insanların hem psikolojik uyumunu hem de enerjisini olumsuz etkilemektedir. Ayrıca onların enerjilerini tüketerek çaresiz ve ümitsiz hissetmelerine sebep olmaktadır. Zaman içerisinde yoğunlaşan rekabet şartları ve gelişen teknolojinin çalışma koşulları üzerindeki olumsuz etkisi ile tükenmişlik sendromu günümüz iş dünyası için önemli bir sorun durumuna dönüşmüştür. Bireylerin görevleri gereği karşılaştıkları insanlara karşı duyarsızlaşmaları, duygusal açıdan kendilerini tükenmiş hissetmeleri ve kişisel başarı ile yeterlilik duygularının azalması biçiminde meydana gelen tükenmişlik, daha çok insanlar ile yüz yüze ilişki gerektiren mesleklerde görülen bir olgudur (Amigo, Asensio, Menendez, Redondo ve Ledesma, 2014; Ergin, 1992; Günay ve Demiralay, 2016; Maslach ve Jackson, 1981). Bu mesleklerden birisinin de öğretmenler olduğu düşünülmektedir. Bu sebeple bu çalışmada öğretmenlerde psikolojik sağlık, bilişsel esneklik, mesleki doyum ve tükenmişlik arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma öğretmenlerde psikolojik sağlık, bilişsel esneklik ve mesleki doyumun tükenmişliği yordayıcı rolünün incelendiği korelasyonel bir araştırmadır (Pallant, 2020). Korelasyonel araştırma, belirli bir örnekleme iki veya ikiden fazla değişken arasındaki ilişkiyi araştırmanın gerçekleştirildiği zaman dilimi içerisinde herhangi bir müdahalede bulunmadan incelemeyi amaçlayan bir araştırma desendir (Howitt ve Cramer, 2020). Çalışma Grubu Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin farklı şehirlerinden uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 226 öğretmen oluşturmuştur. Uygun örnekleme yöntemi araştırmacının maliyet, zaman, araştırma evrenine uygun katılımcılara kolay bir şekilde ulaşılabilirlik gibi araştırmanın gerçekleştirilmesini kolaylaştırıcı faktörleri dikkate alarak araştırma örneklemini belirlediği olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme türüdür (Howitt ve Cramer, 2020). Araştırmaya katılan 226 katılımcının 157'si kadın (%69.5) ve 69'u erkektir (%30.5). Araştırmaya katılan katılımcıların yaş aralığı 20 ila 54 arasında değişmekte olup ortalama yaşları 30.76'dır (S.s = 5.80). Katılımcılar demografik bilgi formunu, Maslach Tükenmişlik Ölçeğini, Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeğini, Bilişsel Esneklik Envanterini ve Mesleki Doyum Ölçeğini cevaplandırmıştır. İşlem Araştırmaya başlanılmadan önce Ondokuz Mayıs Üniversitesi Sosyal ve Beşerî Bilimler Araştırmaları Etik Kurulu'ndan gerekli izinler alınmıştır. Verileri toplayabilmek amacıyla Google Formlar uygulamasında yukarıda sözü edilen veri toplama araçları ve bilgilendirilmiş onam formundan oluşan bir form oluşturulmuştur. Daha sonra araştırma Instagram, Facebook, WhatsApp ve Telegram gibi sosyal medya platformları aracılığıyla öğretmenlere çevrim içi olarak duyurulmuş ve araştırmaya katılmaya istekli öğretmenlerden araştırma formunu cevaplamaları istenmiştir. Formu doldurmadan önce katılımcılara çalışmanın amacına, çalışmaya katılımda gönüllülüğün esas olduğuna, cevapların gizli tutulacağına, araştırma verilerinin yalnızca bilimsel amaçlı olarak kullanılacağına ve araştırmadan istedikleri zaman herhangi bir yaptırıma uğramadan çekilebileceklerine ilişkin gerekli bilgilendirmeler yapılmış ve bilgilendirilmiş onamları alınmıştır. Tüm öğretmenler araştırmaya gönüllü olarak katılmıştır. Verilerin Analizi İstatistiksel işlemlerin tamamı psikoloji alanında sıklıkla kullanılan istatistik programlarından biri olan SPSS 23 veri analizi programıyla gerçekleştirilmiştir. Verilerin

analizine geçilmeden önce verilerin doğruluğu, ölçüklerin güvenilirlikleri, kayıp değerler, uç değerler ve kullanılması planlanan analizlerin varsayımları incelenmiştir (George ve Mallery, 2022; Pallant, 2020). Verilerin doğruluğunu incelemek amacıyla her bir değişkenin en büyük ve en küçük değerleri ve frekans dağılımları incelenmiş ve tüm değişkenlerin sahip olduğu değerlerinin beklenen değer aralığında olduğu görülmüştür. Formda öğretmenlere tüm maddeleri cevaplamaları zorunlu tutulduğundan veri setinde kayıp değere rastlanmamıştır. Tek değişkenli aykırı değerlerin belirlenmesinde z değeri kriteri, çok değişkenli aykırı değerlerin belirlenmesinde Mahalanobis uzaklığından yararlanılmıştır. Gerçekleştirilen tek değişkenli ve çok değişkenli aykırı değer analizleri sonucunda veri setinde tek değişkenli ya da çok değişkenli bir aykırı değere rastlanmamıştır (Tabachnick ve Fidell, 2012). Öğretmenlerin cinsiyet, yaş, öğrenim durumu ve medeni durumlarına ilişkin bilgi vermek amacıyla ortalama, standart sapma, yüzde ve frekans değerlerini içeren betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Öğretmenlerde psikolojik sağlık, bilişsel esneklik, mesleki doyum ve tükenmişlik arasındaki doğrusal ilişkinin yönünü ve gücünü belirleyebilmek amacıyla Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi kullanılmıştır. Öğretmenlerde tükenmişliği yordayan bağımsız değişkenleri belirleyebilmek amacıyla ise standart çoklu doğrusal regresyon analizi gerçekleştirilmiştir. Analizlerde anlamlılık düzeyi Tip I hata payımı etkili bir şekilde kontrol edebilmek amacıyla $p < .01$ olarak kabul edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin çalıştığı kuruma göre tükenmişlik düzeyi anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerin görev yaptığı kademeye göre tükenmişlik düzeyi anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerde duygusal tükenmeyle ilişkili olarak psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde duygusal tükenmeyle ilişkili olarak bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde duygusal tükenmeyle ilişkili olarak mesleki doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde kişisel başarıyla ilişkili olarak psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde kişisel başarıyla ilişkili olarak bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde kişisel başarıyla ilişkili olarak mesleki doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde duyarsızlaşmayla ilişkili olarak psikolojik sağlık arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde duyarsızlaşmayla ilişkili olarak bilişsel esneklik arasında anlamlı bir ilişki vardır. Öğretmenlerde duyarsızlaşmayla ilişkili olarak mesleki doyum arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Psikolojik Sağlık, Bilişsel Esneklik, Mesleki Doyum, Tükenmişlik

Kaynakça

- Amigo, I., Asensio, E., Menendez, I., Redondo, S., & Ledesma, J. A. (2014). Working in direct contact with the public as a predictor of burnout in the banking sector. *Psicothema*, 26(2), 222-226.
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Ergin, C. (1992). Doktor ve hemşirelerde tükenmişlik ve maslach tükenmişlik ölçeğinin uyarlanması. VII. Ulusal Psikoloji Kongresi bildirileri.
- George, D. ve Mallery, P. (2022). *IBM SPSS Statistics 27 step by step: A simple guide and reference* (17. bs.). New York: Routledge.
- Gülüm, İ. V. ve Dağ, İ. (2012). Tekrarlayıcı düşünme ölçeği ve bilişsel esneklik envanterinin türkçeye uyarlanması, geçerliliği ve güvenilirliği. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 13, 216-223.
- Günay, G. Y., & Demiralay, T. (2016). Serbest muhasebeci ve mali müşavirlerin iş stresi, tükenmişlik sendromu ve iş-aile yaşam dengesi arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(58), 917-935.
- Howitt, D. ve Cramer, D. (2020). *Research methods in psychology* (6. bs.). Harlow: Pearson.
- Kuzgun, Y., Sevim, S. A. ve Hamamcı Z. (1999). Mesleki doyum ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(11), 14-18.
- Maslach, C., & Jackson, S. E. (1981). The measurement of experienced burnout. *Journal of Occupational Behavior*, 2, 99-113.
- Pallant, J. (2020). *SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS* (7. bs.). New York: A&U Academic.

Tabachnick, B. G. ve Fidell, L. S. (2012). Using multivariate statistics (6. bs.). Boston: Pearson.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Dijital Eğitici Oyun ve Uygulamalarını Eğitim Programları İçinde Kullanma Eğilimlerinin İncelenmesi

Burcu TAHMAZ

Yıldız Teknik Üniversitesi
burcu.tahmaz@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0003-7870-9335

Bülent ALCI

Yıldız Teknik Üniversitesi

Problem Durumu

Bu araştırmanın temel amacı, okul öncesi öğretmenlerinin dijital eğitici oyun ve uygulamalarını eğitim programları içinde kullanma eğilimlerini belirlemektir. Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim- öğretim yılı İstanbul ilinde bulunan özel bir anaokulunda görev yapan 8 okul öncesi öğretmenlerinden oluşmaktadır. Bu çalışma grubundaki öğretmenler (uygun) elverişli örneklem yoluyla belirlenmiştir. Verilerin toplanması amacıyla öğretmenlerin eğitim programlarında tercih ettikleri dijital eğitici oyun ve uygulama içeriklerinin belirlenmesi için anket ve yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Anket ve görüşme formu, öğretmenlerin dijital eğitici oyun ve uygulamalarını kullanma sıklığı, kullandıkları platformlar, karşılaştıkları zorluklar ve eğitim programları içindeki kullanımıyla ilgili sorular içermektedir. Araştırmada toplanan veriler betimsel analiz yöntemi ile analiz edilecektir. Bu çalışma, okul öncesi öğretmenlerinin dijital eğitici oyun ve uygulamalarını kullanma eğilimlerini anlamak için bir başlangıç noktası sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: Amaç, dijital eğitici oyun, dijital eğitici uygulama, eğitim programı, okul öncesi, anket

Ortaokul Öğrencilerinin Çalışma Alışkanlıklarının Matematik Dersi Akademik Başarılarına Etkisinin İncelenmesi

Saadet Savaş BİLİCİ
Yıldız Teknik Üniversitesi
saadet.bilici@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0003-7856-5650

Problem Durumu

Bu çalışma, ortaokul öğrencilerinin çalışma alışkanlıklarının matematik dersi akademik başarılarına etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Özellikle, ders çalışma süreleri, öğrenme yöntemleri ve evdeki çalışma ortamlarının öğrencilerin matematik başarıları üzerindeki etkileri araştırılacaktır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma grubundaki öğrenciler elverişli örneklem yoluyla belirlenmiştir. Verilerin toplanması amacıyla öğrencilere ders çalışma alışkanlıkları anketi ve başarı testi uygulanacaktır. Ders çalışma anketi, öğrencilerin genel bilgileri, ders çalışma alışkanlıkları, stratejileri, zorlukları ve tercihleriyle ilgili sorular içermektedir. Başarı testi, okudukları sınıf düzeyine uygun matematik bilgi ve becerilerinin değerlendirilmesine yönelik sorular içermektedir. Araştırmada toplanan veriler nicel yöntemler ile analiz edilecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu dönem projesinin amacı, ortaokul öğrencilerinin çalışma alışkanlıklarının ve öğrenme ortamlarının matematik dersi akademik başarıları üzerindeki etkisini belirlemektir. Bu bilgiler, öğrencilere, öğretmenlere ve velilere, matematik başarısını artırmaya yönelik stratejiler geliştirmek için rehberlik etmeyi hedefler. Ayrıca, eğitimcilerin ve velilerin, çocukların matematik becerilerini geliştirmek için var olan hangi stratejileri benimsemeleri gerektiği konusunda da bilgilendirici veriler sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çalışma alışkanlıkları, matematik ders başarısı, ortaokul

Kaynakça

- Demirel, Ö. (2012). Eğitimde program geliştirme: kuramdan uygulamaya. Pegem Akademi.
- Şen, A., & Kuleli, M. (2018). Ortaokul öğrencilerinin matematik dersine yönelik tutumları ve başarıları arasındaki ilişki. Eğitim ve Bilim.
- Sarı, M. H. (2017). İlköğretim matematik öğretimi. Pegem Akademi.

Ortaokul Altıncı Sınıf Öğrencilerinin İngilizce Yazma Becerilerine Motivasyonun Etkisinin İncelenmesi

Emine TÜRÜNKLÜ

Yıldız Teknik Üniversitesi

eminetrk80@gmail.com

Orcid ID:0009-0005-5727-2853

Problem Durumu

İngilizce yazma becerisi en zor kazanılan becerilerin başında gelirken motivasyon da yazmayı etkileyen durumların başında gelmektedir. Ülkemizde yabancı dil öğretimi devlet okullarında 2. Sınıf düzeyinde başlamaktadır. 2,3 ve 4. Sınıf düzeylerinde haftada 2 saat, ortaokul 5 ve 6. Sınıf düzeylerinde seçmeli dersler hariç haftada 3 saat , 7. Ve 8. Sınıf düzeylerinde ise yine seçmeli dersler hariç olmak üzere haftada 4 saat yabancı dil olarak İngilizce eğitimi verilmektedir. Ortaokul düzeyinde ders saatlerinin az olması, özellikle İngilizce yazma becerileri üzerinde olumsuz bir etki yaratabilir. İngilizce yazma becerilerinin geliştirilmesi için yeterli zamanın ayrılabilmesi, öğrencilerin bu alandaki motivasyonunu azaltabilir ve yazma becerilerini geliştirmek için gerekli olan pratik ve geri bildirim imkanlarını sınırlandırabilir. Yeterli pratik yapma ve geri bildirim alma imkanının kısıtlanması, öğrencilerin İngilizce yazma becerileri üzerinde çalışma isteklerini azaltabilir. Motivasyon eksikliği, öğrencilerin yazma aktivitelerine olan ilgilerini azaltabilir ve bu da yazma becerilerinin gelişimini olumsuz etkileyebilir. Ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerileri, eğitim sürecinde temel bir öneme sahiptir; ancak, öğrencilerin bu alandaki motivasyon düzeyi ve bu motivasyonun yazma becerilerine etkisi henüz yeterince anlaşılabilmiştir. Bu bağlamda, ortaokul altıncı sınıf düzeyindeki öğrencilerin yazma becerilerine yönelik motivasyonun etkisinin detaylı bir şekilde incelenmesi, eğitimcilerin ve okul yöneticilerinin bu alandaki eksiklikleri giderme ve öğrencilerin yazma becerilerini güçlendirme konusundaki stratejilerini belirlemede önemli bir adım olacaktır. Dolayısıyla, bu araştırma, ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerileri üzerindeki motivasyonun rolünü ve etkisini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Karma araştırma yönetiminin kullanılacağı bu çalışmada gönüllülük esasına dayalı olarak, her biri 15 öğrenciden oluşan 1 deney grubu ve 1 kontrol grubu oluşturulacaktır. Önce deney grubunda yazma becerilerinde öğrencileri motive etme yöntemleri; çocukların ilgisini çeken konular, gerçek hayatla ilişkilendirilme, drama-role play kullanılırken, kontrol grubunda ise motive etme yöntemleri kullanılmayacak , sadece müfredata uygun bir konuda yazma etkinliği yaptırılacaktır. Veri toplama amacıyla yüz yüze öğrenci-öğretmen görüşmeleri yapılacak ve odak grup görüşme formu kullanılacaktır. Öğrencilerde motivasyonu artırma yöntemlerinin etkisini görebilmek amacıyla, yazma becerileri yazılı anlatım analitik dereceli puanlama anahtarı kullanılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Günümüz eğitim sisteminde yazma becerilerinin geliştirilmesi, öğrencilerin akademik başarıları ve iletişim yetenekleri açısından kritik bir öneme sahiptir. Bu bağlamda, ortaokul altıncı sınıf düzeyinde yazma becerilerini geliştirmek ve öğrencilerin bu alandaki motivasyonunu artırmak, hem bireysel başarılarını hem de genel eğitim kalitesini olumlu yönde etkileyebilecek önemli bir hedefdir. Bu araştırmanın temel amacı da bu noktada ortaya çıkmaktadır: ortaokul altıncı sınıf öğrencilerinin yazma becerilerine motivasyonun etkisini ayrıntılı bir şekilde incelemek. Yazma becerilerini güçlendirmek ve öğrencilerin yazma sürecine olan ilgisini artırmak hem akademik başarılarını hem de kişisel gelişimlerini destekleyebilir. Bu bağlamda, bu çalışma, öğrencilerin yazma becerilerine yönelik motivasyonun nasıl bir rol oynadığını anlamak ve eğitimciler için etkili stratejiler geliştirmek adına önemli bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Anahtar Sözcükler: İngilizce yazma becerileri, ortaokul, motivasyon, motive etme yöntemleri

Kaynakça

Öğretmen, A. (2023). Ortaokulda İngilizce yazma becerilerini geliştirmeye yönelik etkili stratejiler. Milli Eğitim Bakanlığı Dergisi, 25(2), 123-138. 51

- Yılmaz, M. (2024). The role of motivation in EFL writing: A study of sixth grade students in Turkey. Hacettepe University Journal of Education, 37(1), 1-15.
- Dörnyei, Z. (2009). Motivation and second language learning: A theoretical perspective. Routledge.
- Kittle, P. (2014). Motivating students to write: Strategies for success. Heinemann.
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2011). Mixed methods research: A guide to the design and implementation of mixed methods studies. Sage Publications.
- Hubbard, T. E., & Power, J. M. (2019). Combining qualitative and quantitative methods in research. Sage Publications.

Mehter'den Bando'ya

Serdar AYÇİÇEK

Öğretmen, Yıldız Teknik Üniversitesi
serdar.aycicek@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0001-1993-5346

Problem Durumu

Bu araştırma; Türk askerî müzik geleneğinin temelini oluşturan mehter müziğinin gerçek boyut, kapsam, nitelik ve özelliklerinin araştırılarak belirlenmesi ve 1826'da ortadan kaldırılmasıyla birlikte bandolara dönüştürülmesinin ve bu tarihten sonra da bandoların faaliyetlerinin incelenmesidir. Tarihsel süreç içerisinde askerî müziğin savaş alanında sağladığı psikolojik baskıyı ve aynı zamanda askeri müziğin geçirmiş olduğu dönüşümü gençlere en iyi şekilde tanıtmak öncelikli hedefimizdir.

Araştırma Yöntemi

Tarih boyunca kurulmuş olan bütün Türk devletlerinin orduları üstün savaş taktik ve tekniklerinin yanı sıra kendilerine üstünlük sağlayan pek çok psikolojik harekât yöntemini de kullanmışlardır. Bu yöntemlerin en önemlilerinden biri, savaş esnasında düşmanın moral motivasyonunu bozan ve Türk askerine savaşma şevki veren askerî müzik icrası olmuştur. Savaşta askerî hareketlerin müzik ile desteklenmesi geleneğine tarihte birçok devlette rastlanmakla birlikte, bu uygulamayı en etkin biçimde kullanan Türk orduları olmuştur. Çalışmamız literatür taramasıyla desteklenecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Türk askerî müzik geleneğinin temelini oluşturan mehter müziğinin gerçek boyut, kapsam, nitelik ve özelliklerinin araştırılarak belirlenmesi ve 1826'da ortadan kaldırılmasıyla birlikte bandolara dönüştürülmesinin ve bu tarihten sonra da bandoların faaliyetlerinin incelenmesidir. Tarihsel süreç içerisinde askerî müziğin savaş alanında sağladığı psikolojik baskıyı ve aynı zamanda askeri müziğin geçirmiş olduğu dönüşümü gençlere en iyi şekilde tanıtmak öncelikli hedefimizdir.

Anahtar Sözcükler: Askeri moral ve motivasyon, savaş alanında psikolojik baskı

Kaynakça

- Bülent ALANER, “İmparatorluk Döneminden Cumhuriyet Türkiye’sine Çok Sesli Müzik Kurumlarının Öyküsü”, Cumhuriyet Döneminde Askerî Müzik ve Gelişimi Sempozyumu, K.K.Basımevi, Ankara 2004, s.5.
- ERENDİL, a.g.e., 1992, s.29.Ayrıca Bkz.; Mahmut R.GAZİMİHAL;Türk Askeri Muzikaları Tarihi, Ankara, 1951,s.140-150.
- ERENDİL. a.g.e, s.7-8.
- Fatih YAYLA, “Cumhuriyet Dönemi Öncesinde Türkiye’de Çok Sesli Müzik”, Cumhuriyet Döneminde Askerî Müzik ve Gelişimi Sempozyumu, K.K.Basımevi, Ankara 2004, s.28
- Gürkan DUMAN, “Cumhuriyet Öncesi Türkiye’de Çok Sesli Müzik”, Cumhuriyet Döneminde Askerî Müzik ve Gelişimi Sempozyumu, K.K.Basımevi, Ankara 2004, s.97.
- Halit Recep ARMAN; Tarihte Bahriye Mızıkaları, Deniz Kuvvetleri Kumandanlığı Meslek Kitapları, İstanbul, 1958, s.3.
- Mehmet Ali SANLIKOL, Çalıcı Mehterler, Yapı Kredi Yayınları, İstanbul, 2011, s. 21.
- Muzaffer ERENDİL. Türk Tarihinde Askeri Müzik ve Şanlı Mehter, Genelkurmay Basımevi, Ankara, 1981, s.7-8.

Özel Eğitim Kaynaştırma Programlarında Öğrenci Katılımını Etkileyen Faktörler Üzerine Öğretmen Görüşleri

Yeliz SERT

Öğretmen, Yıldız Teknik Üniversitesi / Meb

sertyeliz86@gmail.com

Orcid ID:0009-0009-6377-463X

Bülent ALCI

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

alcı.yildiz.edu.tr

Orcid ID:0009-0009-6377-463X

Problem Durumu

Özel Eğitim Kaynaştırma Programlarında Öğrenci Katılımını Etkileyen Faktörler Nelerdir? Öğrencilerin kaynaştırma programlarına aktif katılımını etkileyen faktörler arasında öğrencilerin bireysel ihtiyaçları, sınıf ortamının uygunluğu, öğretmenlerin tutum ve yeterlilik düzeyi, okul yöneticilerinin kaynaştırma öğrencilerine bakış açısı, akran ilişkileri, aile eğitimi ve desteği gibi unsurlar bulunmaktadır. Ülkemizde kaynaştırma eğitimi içinde yer alan özel gereksinimli öğrenciler hem akademik hem de sosyal açıdan problemler yaşamakta, arkadaşlarıyla ve öğretmenleriyle iletişim başlatmakta yahut başlatılan iletişimi sürdürmekte zorlanmakta, akranları tarafından zorbalığa uğratılmakta ve bu sebeplerden dolayı da sınıf içi etkinliklere ya sınırlı olarak katılmakta ya da hiç katılmamaktadırlar. Bu faktörlerin yanı sıra ülkemizde uygulamada olan eğitim politikaları, kaynak ve ödenek kısıtlamaları ve programın yapısal özellikleri de öğrenci katılımını olumsuz şekilde etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, özel eğitim kaynaştırma programlarında öğrenci katılımını artırmak için etkili stratejiler geliştirilmesi ve uygulanması gerekmektedir. Ancak, bu stratejilerin belirlenmesi ve etkili bir şekilde uygulanması için literatürde eksiklikler bulunmaktadır. Bu araştırmayla, özel eğitim kaynaştırma programlarında öğrenci katılımını etkileyen faktörleri derinlemesine incelemek ve bu faktörlerin anlaşılmasına ve etkili stratejilerin geliştirilmesine katkıda bulunmak amaçlanmaktadır. Araştırma sonucunda elde edilecek veriler doğrultusunda öğrencilerin kaynaştırma programlarına tam katılımını sağlamak için daha etkili ve sürdürülebilir yaklaşımların geliştirilmesine yönelik öneriler sunulacaktır.

Araştırma Yöntemi

Nitel araştırma yöntemi kullanılarak gerçekleştirilen çalışmada öğretmen görüşlerine dair veri toplamak amacıyla yarı yapılandırılmış görüşme formu geliştirilmiştir. Bu çalışmada kaynaştırma programlarındaki sınıf içi etkileşimler, öğrenci davranışları, öğrenci-öğretmen etkileşimi, öğretmen yeterlilikleri, akran zorbalığı, aile desteği ve ders içi aktiviteler gibi değişkenlerin kaynaştırma öğrencilerinin derse katılımları üzerindeki etkilerine dair öğretmen görüşlerini araştırılmıştır. Araştırma gönüllülük esasına dayalı olarak; 1.2023-2024 yılında 2.İstanbul ilinde bir devlet okulunda kadrolu olarak görev yapan ve sınıfında kaynaştırma öğrencisi bulunan ortaokul branş öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır. 3.Araştırma; matematik, Türkçe, sosyal bilgiler, fen bilimleri, İngilizce, beden eğitimi ve spor, görsel sanatlar ve müzik branş öğretmenleri ile görüşülerek elde edilen verilerle sınırlıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma beklenen geçici sonuçlar doğrultusunda özel gereksinimli öğrencilerin katılımını etkileyen birçok faktör belirlenmiştir. Bunlar arasında öğrencinin bireysel ihtiyaçları, öğretmenin tutumu ve davranışı, sınıf ortamının uygunluğu, akran ilişkileri, aile desteği ve ders içi aktivitelerin çeşitliliği gibi unsurlar yer almaktadır. Araştırma; özel eğitim kaynaştırma programlarında öğrenci katılımını artırmak için öğretmenlerin, okul yönetiminin ve ailelerin iş birliği içinde çalışmalarının önemini vurgulamaktadır. Ayrıca araştırmada, öğretmenlerin öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına daha duyarlı olmaları ve ders içi aktiviteleri çeşitlendirmeleri gerektiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Özel eğitim, özel gereksinimli öğrenci, kaynaştırma programı, branş öğretmeni, akran zorbalığı, derse kayılım

Kaynakça

- Diken, İ., Batu, S., Öz, A., Özokçu, O., Melekoğlu, M., Sezak Pınar, E., Gürgür, O. (2021). İlköğretimde Kaynaştırma. Ankara: Pegem Akademi.
- Kargın, T., (2004), Kaynaştırma: Tanımı Gelişimi ve İlkeleri, Baş Makale, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi, 5 (2)
- Kırcaali-İftar, G. (1992). Özel eğitimde kaynaştırma. Eğitim ve Bilim, 16, 45- 50.
- MEB. (2018). Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği. Web: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuat?MevzuatNo=24736&MevzuatTur=7&MevzuatTertip=5> adresinde 18.03.2024 tarihinde alıntı yapılmıştır.
- Bakkaloğlu, H., Yılmaz, B., Könez, N. ve Yalçın, G., (2018). Türkiye’de okul öncesi kaynaştırma konusunda yapılan araştırmalar bize neler söylüyor?. Eğitim Fakültesi Dergisi, 19(1), 119-150.
- 1739 Sayılı Milli Eğitim Temel Kanunu. Web: <https://www.mevzuat.gov.tr/mevzuatmetin/1.5.1739.pdf>

Beliren Yetişkinlik Dönemindeki Kişilerin Mesleki Karar Verme Düzeylerinin Demografik Değişkenler Tarafından Yordanması

Rumeysa ÇAPULACI

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

rumeysacapulaci@gmail.com

Orcid ID:0009-0009-9520-8472

Osman SÖNER

Dr. Öğretim Üyesi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

osman.soner@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-9741-5357

Problem Durumu

Bu çalışmanın odak noktası, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin mesleki karar verme süreçleri ve bu süreci etkileyebilecek yaş, akademik başarı ve aylık ortalama gelir gibi değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesidir. Günümüzde, mesleki karar verme, bireylerin kariyer yolculuklarındaki en kritik adımlardan biri olarak kabul edilmektedir. Beliren yetişkinlik, 18-22 yaşları arasında kapsayan ve bireyin kimlik, ilişkiler ve kariyer gibi önemli yaşam alanlarında önemli kararlar aldığı bir dönemdir. Bu dönemde alınan mesleki kararlar, bireylerin uzun vadeli kariyer memnuniyeti ve başarısını doğrudan etkileyebilir. Ancak, beliren yetişkinlerin bu kritik kararları nasıl aldıkları ve bu karar süreçlerini hangi faktörlerin etkilediği konusunda yeterince bilgi bulunmamaktadır. İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde yaşayan ve lise veya üniversite eğitimi alan 18-22 yaş aralığındaki bireyleri kapsayan bu çalışma, beliren yetişkinlerin mesleki karar verme süreçlerini daha iyi anlamayı amaçlamaktadır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılarak, yaş, akademik başarı ve aylık ortalama gelir gibi değişkenlerin mesleki karar verme süreçleri üzerindeki etkileri incelenmiştir. Bu değişkenler arasındaki ilişkilerin ve bu ilişkilerin mesleki karar verme üzerindeki potansiyel etkilerinin anlaşılması, mesleki rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin geliştirilmesi açısından önem taşımaktadır.

Araştırma Yöntemi

Beliren yetişkinlerin mesleki karar verme, yaş, akademik başarı ve aylık ortalama gelirleri arasındaki ilişkinin incelenmesinin amaçlandığı bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini İstanbul İli Küçükçekmece İlçesinde yaşayan lise veya üniversite eğitimi alan 18-22 yaş aralığındaki bireyler oluşturmaktadır. Çalışmaya katılan kişilerin demografik özellikleri tablo 1'de sunulmuştur. Buna göre çalışmaya katılanların 168'i kadın (%56,6) ve 129'u (%43,4) erkektir. Ayrıca araştırmaya katılanların yaş ortalamasının ise 11.71 olduğu saptanmıştır. Araştırmada kişisel bilgi formu ve mesleki karar envanteri kullanılmıştır. Toplanan veriler öncelikle SPSS programına aktarılmıştır. Veriler burada düzenlenmiş ve uc değer olan 7 veri analizden atılmış ve kalan 297 veriyle analizler yapılmıştır. Verilerin -1 ve +1 aralığında normal dağılım sergilediği saptanmıştır (Morgan vd., 2019). Verilerin normal dağılım gösterdiği bulununca mesleki karar verme, yaş, akademik başarı ortalaması ve aylık ortalama gelir arasında korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra yaş, akademik başarı ortalaması ve aylık ortalama gelirin mesleki karar vermeyi yordama düzeyini belirlemek için standart regresyon analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Beliren yetişkinlik döneminde olan bireylerin mesleki karar verme düzeyleri ile yaş arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişkinin olduğu saptanmıştır. Yani yaş düzeyi arttıkça mesleki karar verme yani kararsızlık düzeyi azalmaktadır. Bunun yanı sıra beliren yetişkinlerin ailelerinin aylık ortalama gelir ve okul başarıları ile mesleki karar verme düzeyleri arasında herhangi bir ilişkinin olmadığı saptanmıştır. Beliren yetişkinlik döneminde olan bireylerin mesleki karar verme düzeylerinin yaş, akademik başarı ortalaması ve ailelerinin aylık ortalama gelirleri tarafından yordama düzeyinin belirlenmesi için standart regresyon analizi yapılmıştır. Yapılan analiz sonucunda bu üç değişken birlikte mesleki karar verme düzeyinin yaklaşık %4'ünü yordamaktadır. Yordama düzeyinin sırasına bakıldığında yaş, aylık ortalama gelir ve akademik başarı ortalaması olarak sıralandığı görülmektedir. Yapılan analizin anlamlılığına ilişkin bulgulara bakıldığında ise mesleki karar verme üzerinde yaşın anlamlı bir etkisinin

olduğu ancak akademik başarı ve aylık ortalama gelirin anlamlı bir etkisinin olmadığı görülmüştür. Elde edilen bu sonuçlar, eğitimcilerin ve politika yapıcılarının, beliren yetişkinlik dönemindeki bireylerin mesleki kararsızlık durumlarına yönelik destekleyici stratejiler geliştirirken bu değişkenleri dikkate almaları gerektiğini vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Beliren yetişkinlik, mesleki karar verme, demografik değişkenler, regresyon

Kaynakça

- Çakır, M.A. (2004). Mesleki karar envanterinin geliştirilmesi. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 37(2), 1-14.
- Karasar, N. (2023). Bilimsel araştırma yöntemi: Kavramlar, ilkeler ve teknikler. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Akıntuğ, Y., & Birol, C. (2011). Lise öğrencilerinin mesleki olgunluk ve karar verme stratejilerine yönelik karşılaştırmalı analiz. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 41(41).

Okul Psikolojik Danışmanlarının Çocuk İstismarı Konusundaki Deneyimleri ve Öz Yeterlikleri

Yasemin KAYGAS

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı

ykaygas@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-9264-2486

Erhan TUNÇ

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi

erhantunc25@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-6328-8545

M. Furkan TUNÇ

Araştırma Görevlisi, Sabahattin Zaim Üniversitesi

furkan.tunc@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6370-1507

Problem Durumu

"Çocuğun kavrayamadığı ve bilerek onaylamadığı, gelişimsel açıdan hazır bulunmadığı, toplumsal yasa ve normlara aykırı olarak bir cinsel etkinliğe dahil edilmesi" şeklinde World Health Organization [WHO] (1999) tarafından tanımlanan çocuğa yönelik cinsel istismar kavramıyla ilgili araştırmalar son 20 yıl içinde daha fazla araştırmalara da konu olmuştur. Daha öncesinde Finkelhor ve Korbin (1988) tarafından da cinsel olarak uyarılmak niyetiyle, bir erişkin tarafından güç ve tehdit kullanılmak üzere, henüz cinsel gelişimini tamamlamamış olan çocuk ile cinsel ilişkiye girme olarak tanımlanmıştır. Komplikeşyonlu bir yaşam deneyimi olarak çocuğa yönelik cinsel istismar alan yazında birçok araştırmada (Baker, 2002; Dube vd., 2005; Jackson ve Deye, 2015; Maniglio, 2010; Odhayani, Watson ve Watson, 2013; Öztürk, Uzel-Tanrıverdi ve Yalın-Sapmaz, 2017; Türkkan ve Odacı, 2018; Putnam, 2003; Wilson ve Widom, 2008) kısa ve uzun vadede ruhsal etkileri olan ve bireyin yaşam kalitesini düşüren ciddi bir problem olarak ifade edilmektedir. Clayton, Jones, Brown ve Taylor (2018), çocuk istismarının tüm dünyada görülen küresel bir sorun olduğunu ve %5 ila %18 arasında yaygınlık gösterdiğini raporlamıştır. UNICEF (2010) Türkiye’de 7-18 yaş arası toplam 1886 çocukla yapılan çalışmasında, çocukların son bir yıl içinde maruz kaldığı cinsel istismar sıklığını %3, cinsel istismara tanık olma durumunu ise %10 olarak ifade etmiştir. Bütün bu veriler ışığında ayrıca dikkat çeken çocuğa yönelik istismarın gündeme geldiği alanlardan biri olan okullar, psikolojik danışmanların uzman personel olarak çalıştıkları bir konudur. Her ne kadar lisans veya lisans üstü eğitimler ve sahada aldıkları eğitimlerle bu konuda gelişimlerine katkı sağlama çabası içinde olsalar da Wilson, Ireten ve Wood (1997) tarafından da raporlandığına göre okul psikolojik danışmanlarının farklı bağlamlardaki yeterliliklerine yönelik araştırmalarda, çalışılırken en zorlanılan konulardan birinin çocuk istismarı alanında çalışmaktır. Konunun yalnızca etkilenen çocuğa müdahaleyle sınırlı kalmaması, geniş bir yelpazede (ahlaki, sosyolojik, kültürel, ...) etki göstermesi okul psikolojik danışmanlarının bu konu ile çalışırken kendilerini yeterli hissedip hissetmemeleri ayrıca önem kazanmaktadır. Goldman ve Padayachi (2002), çalışmalarından okul psikolojik danışmanlarının istismarın ortaya çıkarılmasında büyük rol oynadıklarını belirtmişlerdir. Ahlaki, hukuki, vicdani, pedagojik ve ruhsal boyutlarıyla birlikte karmaşık bir hal alan çocuk istismarına müdahale konusu okul psikolojik danışmanlarının bu konuda güncel kalmalarını zorunlu kılmaktadır. Çocuğa yönelik istismar öyküsü olan çocukların belirlenmesine yönelik çalışmalar için okul ortamının oldukça elverişli olduğu ve okul psikolojik danışmanlarının bu konuda önemli görevleri olduğu söylenebilir. Bu nedenle de çocuklarla çalışan psikolojik danışmanların istismar konusunda bilgili ve donanımlı olmaları önem arz etmektedir. Ancak psikolojik danışmanların, özellikle çocuğa yönelik cinsel istismarla ilgili bir vaka ile karşılaştıklarında birçoğunun kendilerini zorlu bir etik ikilem içinde bulduklarını ifade ettikleri görülmüştür (Sivis-Cetinkaya, 2015). Çocuğa yönelik istismarın okul ortamında belirlenmesi ve müdahale edilmesi konusunda uzman personel olan okul psikolojik danışmanlarının zorlandıkları durumların, sahip oldukları yeterliklerin ve ihtiyaç duydukları başlıkların belirlenmesi amacıyla planlanan bu çalışma ile hem sahaya yönelik hem de alan yazına katkı sağlanacağı düşünülmektedir. Bu çerçevede bu araştırmanın amacı “çocuğa yönelik istismar”

fenomeninin, okul psikolojik danışmanlarının deneyimleri ve öz yeterlikleri çerçevesinde derinlemesine incelemektir. 58

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Çalışmanın verileri okullarda görev yapmakta olan 16 psikolojik danışmanla yapılan görüşmelerle elde edilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu, psikolojik danışmanların çocuk istismarı konusundaki deneyimlerini, çocuk istismarı konusunda aldıkları eğitimlerini, destek almaya ihtiyaç duydukları konuları ve konuyla ilgili öz yeterliklerini değerlendirmelerine yönelik sorular içeren bir formdur. Katılımcılar, amaçlı tesadüfi örnekleme tekniklerinden biri olan ölçüt örnekleme tekniği ile belirlenmiştir. Gönüllü katılımcılar belirlenirken; lisansının psikolojik danışmanlık ve rehberlik alanında olması, okul öncesi, ilkökul veya orta okul düzeyinde bir okulda psikolojik danışman olarak çalışıyor olması ve istismara maruz kalmış en az bir çocukla görüşme deneyimi olması kriterleri dikkate alınmıştır. Görüşmeler, araştırmacılar tarafından yüz yüze gerçekleştirilmiş, görüşme kayıtları katılımcıların isimleri gizli olacak şekilde Microsoft Word yazılımında deşifre edilmiş ve elektronik ortama taşınmıştır. Görüşme kayıtları MAXQDA-2022 programında, yorumlayıcı-fenomenolojik analiz tekniğiyle analiz edilerek bulgulara ulaşılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analizler sonucunda, psikolojik danışmanların istismara maruz kalan çocuk(lar)la ilgili görüşmelerini “endişe verici”, “çaresizlik”, “koruyamadığım için üzüntü”, “suçluluk”, “yetersizlik” ve “ağır bir yük” şeklinde betimledikleri görülmüştür. Lisans düzeyinde aldıkları çocuk istismarı konusundaki eğitimin, çocuk istismarına müdahale konusunda yeterli olmadığını, böylece kendilerini de yeterli bulmadıklarını, lisansüstü düzeyde ve hizmet içi eğitimlerle bu eksiklerini nispeten kapattıklarını ifade etmişlerdir. Birkaç katılımcı istismar, travma ve kriz niteliği taşıyan vakalarla çalışırken en önemli katkının saha deneyimi yoluyla sağlandığını ifade etmiştir. Çalışmanın bir diğer bulgusu da bazı psikolojik danışmanların okuldaki diğer birimlerle (okul yönetimi, öğretmenler...) çocuğa yönelik istismar konusunda ortak anlayışa sahip olmadıkları ve iş birliğine girmekte zorlandıkları yönünde olmuştur. Psikolojik danışmanların istismara maruz kalmış çocuklarla görüşme konusunda öz yeterlikleri konusundaki görüşlerinin düşük algıladıkları yönünde olduğu, bu konuda bilgilerinin güncellenmesi gerektiği görülmüştür. Lisans ve lisans üstü eğitimler düzeyinde konuyla ilgili kapsamlı müdahale içeriklerinin verilmesi gerektiği, istismarın daha yoğun olduğu bölgelere özel çalışmalar yapılması, MEB bünyesinde konuyla ilgili psikoeğitim programları geliştirilmesi ve aileye yönelik eğitimlerin artması gerektiği ifade edilmiştir. Dolayısıyla çalışmaya katılan psikolojik danışmanlardan alınan verilere göre psikolojik danışmanların çocuğa yönelik istismar konusundaki özyeterlilik ve ihtiyaçlarının bilincinde olduğu söylenebilir. Bu doğrultuda psikolojik danışmanların süpervizyon almasının, profesyonel gelişimlerine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Yurtdışında konuyla ilgili alan yazında çocuk istismarı konusunda önleyici çalışmalara daha fazla vurgu yapılmakta, çalışmaların anasınıfından başlanması gerektiğine işaret edilmektedir (McRae, 2016).

Anahtar Sözcükler: Çocuk istismarı, Psikolojik danışman, Görüşme, Öz-yeterlik.

Kaynakça

- Baker, C. D. (2002). Female survivors of sexual abuse: An integrated guide to treatment. New York: Brunner Routledge
- Clayton, E., Jones, C., Brown, J., & Taylor, L. (2018). The aetiology of child sexual abuse: A critical review of the empirical evidence. *Child Abuse Review*, 27, 181–197.
- Dube, S. R., Anda, R. F., Whitfield, C. L., Brown, D. W., Felitti, V. J., Dong, M., & Giles, W. H. (2005). Long-term consequences of childhood sexual abuse by gender of victim. *The American Journal of Preventive Medicine*, 28(5), 430–438.
- Finkelhor, D., & Korbin, J. (1988). Child abuse as an international issue. *Child Abuse and Neglect*, 12, 3- 23.
- Goldman, J. D. G., & Padayachi, U. K. (2002). School counsellors' attitudes and beliefs about child sexual abuse. *Journal of Family Studies*, 8, 53-73.
- Jackson, A. M., & Deye, K. (2015). Aspects of abuse: Consequences of childhood victimization. *Current Problems in Pediatric and Adolescent Health Care*, 45(3), 86–93.

- Kılıç, Y. (2016). Cinsel istismar mağduru olan ve olmayan 11 ve 18 yaş arasındaki bir grup kız çocuğun sosyo-demografik özellikler ve psikolojik belirtiler bakımından karşılaştırılması (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi, İstanbul.
- Maniglio, R. (2010). Child sexual abuse in the etiology of depression: A systematic review of reviews. *Journal of Depression and Anxiety*, 27, 631-642.
- McRae, R. A. (2016). Child abuse: Signs, symptoms, and the role of school counselor. Unpublished master's thesis. Winona State University, USA.
- Odhayani, A. A., Watson, W. J., & Watson, L. (2013). Behavioural consequences of child abuse. *Canadian Family Physician*, 59, 831-6.
- Öztürk, M., Uzel-Tanrıverdi, B., & Yalın-Sapmaz, Ş. (2017). Cinsel istismara uğrayan çocuk ve ergenlerin sosyodemografik ve klinik özelliklerinin değerlendirilmesi, psikopatoloji ve ilişkili risk etkenleri. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 24(2), 155-163.
- Putnam, F. W. (2003). Ten-year research update review: Child sexual abuse. *American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 42(3), 269-278.
- Sivis-Cetinkaya, R. (2015). Turkish school counselors' experiences of reporting child sexual abuse: A brief report. *Journal of Child Sexual Abuse*, 24(8), 908-921. doi:10.1080/10538712.2015.1084072
- Türkkan, T., & Odacı, H. (2018). Lise öğrencilerinin çocukluk istismarı deneyimleri, bilişsel çarpıtma ve yalnızlık düzeyleri arasındaki ilişki. *Klinik Psikiyatri Dergisi*, 22(1), 93-103.
- UNICEF. (2010). Türkiye'de Çocuk İstismarı ve Aile İçi Şiddet Araştırması. <http://www.unicef.org.tr/files/bilgimerkezi/doc/cocuk-istismari-raporu-tr.pdf> sayfasından erişilmiştir.
- Wilson, B., Ireton, E. & Wood, J. A. (1997). Beginning teacher fears. *Education*, 117(3), 396-400
- Wilson, H. W., & Widom, C. S. (2008). An examination of risky sexual behavior and HIV in victims of child abuse and neglect: A 30-year follow-up. *Health Psychology*, 27(2), 149-158
- World Health Organization [WHO]. (1999). Report of the Consultation on Child Abuse Prevention, 29-31 March 1999. Geneva: WHO

Yapay Zekâ ve Folklor Uygulamaları

Meleyke Memmedova

Doçent Doktor, Azerbaycan Milli İlimler Akademisi Folklor Enstitüsü

melikememmed@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-7714-4668

Problem Durumu

Geleneksel folklorun dijital çağa uyum sağlaması ve gelecek nesillere aktarılması, teknolojik ilerlemeler ve değişen iletişim araçlarıyla birlikte yeni zorluklarla karşı karşıya kalmaktadır. Geleneksel folklorik eserlerin dijital ortama aktarılması, çevirisi, korunması ve yeniden yaratılması için etkili ve sürdürülebilir yöntemler geliştirilmesi gerekmektedir. Ayrıca, folklorun dil, müzik, hikâye ve görsel kültür gibi farklı yönlerinin yapay zekâ teknolojileriyle nasıl etkileşime girebileceği ve bu etkileşimin kültürel mirasın korunması ve anlaşılmasına nasıl katkıda bulunabileceği incelenmelidir. Bu bağlamda, yapay zekâ ve folklor arasındaki ilişkinin derinlemesine araştırılması ve uygun yöntemlerin geliştirilmesi, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılmasını sağlamak adına kritik öneme sahiptir.

Araştırma Yöntemi

- 1.Literatür İncelemesi: Folklor ve yapay zekâ alanlarındaki literatürün kapsamlı bir şekilde incelenmesi, bu iki alan arasındaki ilişkiyi anlamak için önemli bir başlangıç noktası olacaktır.
- 2.Veri Toplama ve Analizi: Folklorik metinler, müzikler, görseller ve diğer kültürel eserlerin dijital arşivlerden toplanması ve yapay zekâ algoritmalarıyla analiz edilmesi. Bu analizler, folklor eserlerinin yapısı, içeriği ve temaları hakkında bilgi sağlayabilir.
- 3.Yapay Zekâ Uygulamaları: Yapay zekâ tekniklerinin kullanılmasıyla, folklor eserlerinin çevirisi, hikâye anlatımı, müzik oluşturma gibi farklı alanlarda uygulanabilirliklerinin test edilmesi.
- 4.Kültürel Katılım ve Topluluk Çalışmaları: Folklor ve yapay zekâ uzmanlarının, sanatçıların ve toplulukların bir araya gelerek, kültürel mirasın korunması ve yeniden yaratılması için iş birliği yapması ve bu süreçlerin nasıl iyileştirilebileceğine dair görüşmeler yapılması.
- 5.Prototip Geliştirme ve Test Etme: Yapay zekâ tabanlı araçların, folklor eserlerinin dijitalleştirilmesi, yeniden anlatılması veya yeni eserlerin oluşturulması için prototiplerinin geliştirilmesi ve gerçek kullanıcılarla test edilmesi. Bu araştırma yöntemleri, yapay zekâ ve folklor arasındaki ilişkinin derinlemesine incelenmesi ve kültürel mirasın korunması ve yeniden yaratılması süreçlerine katkıda bulunulması için çeşitli yaklaşımları içermektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

- 1.Yapay zekâ teknolojilerinin folklor çalışmalarına entegrasyonu, geleneksel folklorik eserlerin dijital ortama aktarılması ve korunması için etkili araçlar geliştirilmesi beklenmektedir.
- 2.Yapay zekâ algoritmalarının kullanımıyla, folklorik metinlerin çevirisi ve kültürel açıdan önemli kavramların analizi gibi dil ve kültür çalışmalarında yeni yöntemlerin ortaya çıkması beklenmektedir.
- 3.Yapay zekâ tabanlı hikâye anlatımı ve yaratıcılık araçlarıyla, geleneksel folklor hikayelerinin yeniden anlatılması ve yeni hikayelerin oluşturulması beklenmektedir.
- 4.Yapay zekâ teknolojilerinin halk müziği ve dans üzerine uygulanmasıyla, folklorik müzik türlerinin analizi ve yeni müziklerin üretilmesi beklenmektedir.
- 5.Folklorik mirasın dijitalleştirilmesi ve yapay zekâ destekli korunmasıyla, kültürel mirasın gelecek nesillere aktarılması ve yeniden yaratılması beklenmektedir. Bu geçici sonuçlar, yapay zekâ ve folklor arasındaki ilişkinin kültürel mirasın korunması, anlaşılması ve yeniden yaratılması süreçlerine nasıl katkıda bulunabileceğine dair önemli bir anlayış sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, folklor, kültür, müzik, hikâye, medeni miras.

Kaynakça

- Aksoy, H. (2023). Folklor ve Gelenek Kavramlarına “ChatGPT”nin Yazdığı Masallar Üzerinden Bakmak. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(Özel Sayı 1 (Cumhuriyetin 100. Yılına), 524-536. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1361382>
- Alam, A. (2021, November). Possibilities and Apprehensions in The Landscape of Artificial Intelligence in Education. In 2021 International Conference on Computational Intelligence and Computing Applications (ICCICA) (pp. 1-8). IEEE.
- Albacete, P., Jordan, P., Katz, S., Chounta, I.-A., ve McLaren, B. M. (2019). The Impact of Student Model Updates on Contingent Scaffolding in A Natural-Language Tutoring System. In International Conference on Artificial Intelligence in Education (pp. 37–47).
- Arslan, K. (2020). Eğitimde Yapay Zekâ ve Uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Aşık, F., Yıldız, A., Kılınc, S., Aytakin, N., Adalı, R. ve Kurnaz, K. (2023). Yapay Zekânın Eğitime Etkileri. *International Journal of Social and Humanities Sciences Research (JSHSR)*, 10(98), 2100–2107. Bilge Savcı, E. (2023). Evaluation of Texts Produced by Artificial Intelligence in Terms of Folklore. *Motif Akademi Halkbilimi Dergisi*, 16(41), 1-14. Cotton, D. R., Cotton, P. A., & Shipway, J. R. (2023). Chatting and Cheating: Ensuring Academic Integrity in the Era of Chatgpt. *Innovations in Education and Teaching International*, 1-12.
- Dundes, A. (1998). Halk Kimdir?. (çev.: Metin Ekici). *Millî Folklor*, 37, 139-153.
- Ekici, M. (2004). Halk Bilim Araştırmalarında Üçüncü Boyut. *TÜBAR-XVI*, 13-20.
- Ekici, M. (2008). Geleneksel Kültürü Güncellemek Üzerine Bir Değerlendirme. *Millî Folklor*, 80(20), 33-38.
- Ergun, P. (2014). Türk Masal Anlatıcısının Kimliği. *Millî Folklor*, 26(104), 33-45. Ersoy, R. (2012). Halk Bilimi Çalışmalarının Gelişimine Paralel Olarak ‘Alan Araştırması’ Kavramını Yeniden Düşünmek. *Millî Folklor*, 94, 5-13.
- Floridi L. ve Chiriatti, M. (2020). GPT-3: Its Nature, Scope, Limits, and Consequences. *Minds and Machines* 30: 681–694.
- Gök, B., Temizyürek, F., & Baş, Ö. (2024). Üniversite Öğrencilerinin ChatGPT 3,5 Deneyimleri: Yapay Zekâyla Yazılmış Masal Varyantları. *Korkut Ata Türkiyat Araştırmaları Dergisi*(14), 1040-1055. <https://doi.org/10.51531/korkutataturkiyat.1417206>
- Güçlütürk, O. G. (2022). Chatgpt ile Üretilen İçeriklerin Eser Niteliğinin 5846 Sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Bakımından Değerlendirilmesi. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2022(2), 1899-1918.
- Oğuz, Ö. (2007). Folklor ve Kültürel Mekân. *Millî Folklor*, 76, 30-32. Olasik, M. (2023). “Good morning, ChatGPT, Can We Become Friends?” An Interdisciplinary Scholar’s Experience of ‘Getting Acquainted’ with the OpenAI’s Chat GPT: An Auto Ethnographical Report. *European Research Studies Journal*. XXVI(2). 269-284.
- Olasik, M. (2023). “Good morning, ChatGPT, Can We Become Friends?” An Interdisciplinary Scholar’s Experience of ‘Getting Acquainted’ with the OpenAI’s Chat GPT: An Auto Ethnographical Report. *European Research Studies Journal*. XXVI(2). 269-284.
- Orta, N. (2024). Somut Olmayan Kültürel Mirasın korunmasında yapay zekâ, veri bilimi ve makine öğrenmesinden yararlanma. *RumeliDe Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi* (38), 748-777. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1439731>
- Özdemir, N. (2023). Gelenek Bilgesi Atadan Yapay Zekâyâ. *Culture Academy*, 3(1), 1-23. Pavlik, J. V. (2023). Collaborating With ChatGPT: Considering the Implications of Generative Artificial Intelligence for Journalism and Media Education. *Journalism & Mass Communication Educator*, 78(1), 84-93.
- Turing, A. (1950). Computing Machinery And Intelligence. *Mind*, LIX(236), 433–460. Yılmaztekin, H. K. (2020). Türk Fikri Haklar Hukuku Yapay Zekâ Tarafından Meydana Getirilen Eserleri Korumak İçin Hazır mı?, *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C. 2.
- Zorluel, M. (2019). Yapay Zekâ ve Telif Hakkı, *TBB Dergisi*, 142, 305-356.

Göç ve Arkadaşlık: İstanbul'da Bir Ortaokul

Büşra TOMBAK İLHAN

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

btombak@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-3732-5103

Zeynep Rana YILDIZ

Yıldız Teknik Üniversitesi

zeyneprana.yildiz7@gmail.com

Orcid ID:0009-0002-9534-9696

Problem Durumu

Göç hem toplum hem de eğitimin en kadim meselelerindedir. Göç etmiş grup ve bireyler, eğitime dahil olarak kültürlenme sürecinden geçerken aynı zamanda yerel toplum, okul ve öğrencileri kültürler. Türkiye'ye 2011 yılından bu yana özellikle Suriye'den gelen göç dalgasıyla birlikte okullarda göçmen öğrenci sayısı hayli artmıştır. Millî Eğitim Bakanlığı'nın yayınladığı istatistiklere göre 2022-2023 eğitim öğretim yılında ilköğretimde 730 bin 806 öğrenci bulunmaktadır. Arkadaşlık ilişkileri ve bu ilişkilerle düzenlenen çevre, bireyin sosyal, akademik, evlilik, mesleki hayatını da etkiler (Büyükşahin Çevik, Gülşen, & Çelikkaleli, 2010). Ancak çalışmalar, göç etmiş öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin olumsuz yönde olduğunu göstermektedir (Ersoy & Turan, 2019). Göç etmiş öğrencilerin yaşadığı zorbalık ve fiziksel şiddet, başarısız olmalarına ya da okul bırakmalarına neden olabilmektedir (Başaran, 2021). Bahsedilen öğrencilerin toplulukla veya toplumla olan bağların zedelenmesi” olarak tanımlanan sosyal dışlanma, farklı ideoloji, etnik köken, farklı kültürel değerler kaynaklı kaynaklanabilmektedir (Adıbatmaz, 2017). Sosyal dışlanmanın sonucu olarak dışlanan kesim kendi değerlerini önemsek, yaşatmak için kendini geri çekmekte, birbirleriyle güç birliği oluşturmaktadır. Bu durumdaki çocuklarda aitlik hissetmek için kendi değerlerine sahip kişilerle iletişim kurarak mücadele vermektedirler (Genç, Taylan & Baris, 2015). Çalışmalar, göç etmiş öğrencilerin çoğunlukla kendi etnik gruplarıyla arkadaş olduğunu ve bu durumun sosyalleşme ve sosyal uyumu zedelediğini göstermektedir (Uğurlu, 2018). Özellikle ilköğretim çağlarında göç etmiş öğrenciler aile ortamlarında kullandıkları dili kullanmakta, uyum sağlamakta zorlanmakta ve çok az Türk arkadaş edinmektedir. Çalışmalar, öğretmenlerin ders dışı sosyal faaliyetlerle bu durumu iyileştirebileceğini göstermektedir. Özellikle göç etmiş öğrencilerin yerel kültürlerinden unsurlar içeren, etkileşimli faaliyetler empati ve iletişim bakımından olumlu etki yaratmaktadır (Gülüm & Ulusoy, 2008). Bu bağlamda Aslan (2020)' in çalışması, okullarda yapılan sosyal faaliyetlerin göç etmiş öğrencilerde aidiyet hissini artırabileceğini göstermektedir. Spor etkinlikleri (Sağın & Güllü, 2020), kulüp etkinlikleri, teneffüs etkinlikleri, program dışı aktivitelerde öğrenciler arası iletişim, etkileşim, iş birliği ve kaynaşmanın gözetilmesi arkadaşlık ilişkilerini olumlu etkilemektedir (Dee, 2005). Bu öğrencilerin özellikle yoğun olduğu İstanbul ilinde uyum ve arkadaşlık sorunları ön plana çıkmaktadır. Bu nedenle araştırmanın amacı, ders dışı faaliyetlerin göçmen ve Türk öğrenciler arasındaki arkadaşlık ilişkilerine olan etkisini anlamaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nicel yöntemler kullanılarak, yarı deneysel bir araştırma olarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada 6 saatlik ders dışı sosyal faaliyet planı olarak yaratıcı drama uygulanarak göç etmiş öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerinin anlaşılması amaçlanmıştır. Çalışmada ön test ve son test olarak nicel veri toplama araçlarından sosyometri aracı kullanılmıştır. Sosyometri aracı, sosyal ilişkilerin nicel yollarla taranıp ilişki ağlarının anlaşılmasına hizmet eder. Çalışmanın örnekleme, kriter örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. Kriter örnekleme yöntemi, araştırma amacına hizmet edecek belirli bir özellik/kritere göre örneklem grubunun seçilmesini ifade eder. Çalışmada sosyal faaliyetlerin göç etmiş öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine etkisi anlaşılmaya çalışıldığından, göç etmiş öğrenci sayısının fazla olduğu bir ilköğretim okulunun seçilmesi planlanmış, İstanbul ilinin Zeytinburnu ilçesine bağlı bir ortaokul seçilmiştir. Göçmen öğrenci sayısının fazla olduğu ortaokulda, ailesi göç etmiş öğrenci sayısının en fazla olduğu sınıf seçilmiştir. Bahsedilen sınıfta 7'si göçmen olmak üzere 13 öğrenci bulunmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler, non-parametrik yöntemlerle incelenerek görselleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada elde edilen sonuçlar, ders dışı faaliyetlerin öğrencilerin arkadaşlık ilişkilerine olumlu etki ettiğini göstermektedir. Yaratıcı drama uygulamaları sırasında birbirine fiziksel ve sosyal olarak yakınlaşan öğrencilerin arkadaşlık tercihlerinde değişimler gerçekleşmiştir.

Anahtar Sözcükler: Göç, arkadaşlık, sosyometri, yaratıcı drama

Kaynakça

- Adıbatmaz, M. (2017). Sığınmacı çocukların karşılaştığı zorbalık ve ötekileştirme yaşantılarının sosyal dışlanma bağlamında incelenmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karabük Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü).
- Aslan, A. (2020). Suriyeli öğrencilerin ikincil sosyalleşmeleri bağlamında okulun işlevleri: çarşamba örneği, *AJELI- Anatolian Journal of Educational Leadership and Instruction*, 8(1), 42-58.
- Başaran, K. D. (2021). Akran zorbalığının Suriyeli göçmen çocukların psikolojik iyi oluş halleri üzerine etkisi: Türkiye, Lübnan ve Ürdün örneklerinde literatür taraması. *Sosyal Çalışma Dergisi*, 5(2), 245-257.
- Büyükaşahin Çevik, Gülşen, & Çelikkaleli, Ö. (2010). Ergenlerin arkadaş bağlılığı ve internet bağımlılığının cinsiyet, ebeveyn tutumu ve anne-baba eğitim düzeylerine göre incelenmesi. *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(3), 225-240.
- Dee, Thomas, S. 2005. "A Teacher Like Me: Does Race, Ethnicity, or Gender Matter?" *American Economic Review*, 95(2): 158-165.
- Ersoy, A. F., & Turan, N. (2019). Sığınmacı ve göçmen öğrencilerde sosyal dışlanma ve çeteleşme. *Third Sector Social Economic Review*, 54(2), 828-840.
- Genç, Y., Taylan, H. H., & Barış, İ. (2015). Roman çocuklarının eğitim süreci ve akademik başarılarında sosyal dışlanma algısının rolü. *International Journal of Social Science*, 33, 79-97.
- Gülüm, K., & Ulusoy, K. (2008). Sosyal bilgiler dersinde göç konusunun işlenişinde halk türkülerinin kullanılması (örnek bir çalışma). *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(26), 112-127.
- Sağın, A. E. & Güllü, M. (2020). Suriyeli öğrencilerin okula uyum süreci; sportif etkinliklerin rolü. *Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 22(3), 86-99 .
- Uğurlu, Z. (2018). Suriyeli sığınmacı öğrencilerin okula uyum sorunlarının çözülmesi ve desteklenmesinde öğretmen etkisi, Ed. Vahap Özpolat, Zorunlu göçler ve doğurduğu sosyal travmalar İçinde, 191-261.

Zorbalığa Sosyal Bilişsel ve Duyuşsal Tepkiler Ölçeği'nin Türkçeye Uyarlanması

Sertap TETİK

Uzman, Prof. Dr. Fuat Sezgin İlkokulu

srtptk@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-7647-5243

Fulya CENKSEVEN ÖNDER

Profesör Doktor, Çukurova Üniversitesi

fulyac@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-9748-626X

Problem Durumu

Olweus (1994) zorbalığı, bir ya da daha fazla öğrencinin kasıtlı olarak, tekrarlayan bir biçimde, aralarında güç eşitsizliği bulunan bir veya daha fazla öğrencinin başka bir öğrenciye yönelik olumsuz davranışı olarak tanımlamaktadır. Zorbalık, zorbaca davranan ve zorbalığa maruz kalan öğrenciler üzerinde yıkıcı etkilere sahip olmakla birlikte, zorbalığa tanık olan öğrencileri de olumsuz etkilemektedir. Bununla birlikte zorbalık, akranlar arasında güç elde etmek ve statü kazanmak amacıyla gerçekleştirildiği için sıklıkla yetişkinlerin olmadığı, akranların bulunduğu alanlarda yapılmaktadır (Salmivalli 2014). Bu nedenle zorbalığa tanık olan öğrencilerin zorbalık karşısında sergileyecekleri tutum, zorbalık döngüsünün kırılmasında kritik öneme sahiptir. Ancak ülkemizde akran zorbalığı ile ilgili alan yazın incelendiğinde izleyicilerle ilgili nadiren çalışma yapıldığını görmekteyiz. Ülkemizde akran zorbalığına izleyici etkisini konu alan tek ölçek Demirbaş ve Öztemel'in 2019 yılında uyarlamasını yaptığı Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği'dir. Ancak bu ölçek yalnızca ortaokul öğrencilerine yöneliktir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın amacı, Knauf, Eschenbeck ve Hock (2018) tarafından geliştirilen Zorbalığa Sosyal, Bilişsel ve Duyuşsal Tepkiler Ölçeği'ni (Social-Cognitive and Affective Reactions to Bullying Questionnaire) Türkçeye uyarlamaktır. Araştırma grubunu Diyarbakır ilinin Kayapınar ve Bağlar merkez ilçelerindeki ortaokul ve liselerde 2023-2024 yılları arasında öğrenim gören öğrenciler oluşturmaktadır. Zorbalığa Sosyal-Bilişsel ve Duyuşsal Tepkiler Ölçeği yapı geçerliğini belirlemek için Doğrulayıcı Faktör Analizi'nden (DFA) yararlanılacaktır. Ölçüt bağıntı geçerliğini belirlemek için Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği ve KA-Sİ Çocuk ve Ergenlerde Empatik Eğilim Ölçeği ile arasındaki ilişki incelenecektir. Güvenirlilik çalışmaları için Cronbach Alfa değeri hesaplanacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ölçeğin (ZSBDTÖ'nün) yapı geçerliği için özgün formda bulunan faktör yapısının doğrulayacağı, öğrencilerin ZSBDTÖ'nün alt ölçeklerinden aldıkları puanlar ile KA-Sİ Çocuk ve Ergenlerde Empatik Eğilim Ölçeği'nden ve Zorbalığa Seyirci Müdahale Ölçeği'nden aldıkları puanlar arasında anlamlı ilişkiler bulunduğu ve ZSBDTÖ'nün iç tutarlığının kabul edilir düzeyde olduğu beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ergen, çocuk, izleyici etkisi, akran zorbalığı, ölçek uyarlama

Kaynakça

- Knauf, R. K., Eschenbeck, H., & Hock, M. (2018). Bystanders of bullying: Social-cognitive and affective reactions to school bullying and cyberbullying. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 12(4).
- Kurt Demirbaş, N. (2020). Zorbalığa seyirci müdahale psiko-eğitim programının ortaokul öğrencilerinin zorbalığa müdahale becerilerine etkisi.
- Olweus, D. (1994). Bullying at school: basic facts and effects of a school based intervention program. *Journal of child psychology and psychiatry*, 35(7), 1171-1190. 65
- Salmivalli, C. (2014). Participant roles in bullying: How can peer bystanders be utilized in interventions?. *Theory Into Practice*, 53(4), 286-292.

Romantik İlişkide Mükemmeliyetçiliğin İlişki Kalitesi Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi

Hacer YILDIRIM-KURTULUŞ

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı

haceryildirim91@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-0880-1318

Yağmur KAYA

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi

ykaya@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-4077-3182

Sümeyye TAŞKIN

Yıldız Teknik Üniversitesi

sumeyyeetaskinn@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-6633-2444

Problem Durumu

Bu çalışmada romantik ilişkide mükemmeliyetçiliğin ilişki kalitesi üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte, ilişki kalitesinin bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, birliktelik yılı ve çocuk sayısı) göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir. Bu çalışmada romantik ilişkide mükemmeliyetçiliğin ilişki kalitesi üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte, ilişki kalitesinin bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, birliktelik yılı ve çocuk sayısı) göre farklılaşıp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişki kalitesi modelidir. Araştırmanın örnekleme ölçütü örnekleme ve uygun örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya alınma ölçütü katılımcıların bir romantik ilişki içerisinde olmaları ve 18 yaşından büyük olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme 162'si kadın ve 167'si erkek olmak üzere toplamda 329 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 21 ile 63 arasındadır ($\bar{X} = 31.76$ yaş, $SS = 8.36$). Araştırmada katılımcılara "Romantik İlişkide Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik ve Partnere Yönelik Mükemmeliyetçilik)" ve "Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği" uygulanmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, araştırmanın bağımlı değişkeni olan ilişki kalitesinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşıp farklılaşmadığına bakmak için bağımsız gruplar t-testi ve one way-anova fark testleri, pearson momentler çarpımı analizi ve regresyon analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre ilişki kalitesinin cinsiyete göre ve çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterdiği görülmüştür. Yine araştırma bulgularına göre; ilişki kalitesi ile romantik ilişkide kendine yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken ($r = .260$, $p < .01$); partnere yönelik mükemmeliyetçilik ile negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r = -.439$, $p < .01$). Araştırmanın son bulgusuna göre, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ($R^2 = .068$; $p < .01$) ve partnere yönelik mükemmeliyetçilik ilişki kalitesini anlamlı düzeyde yordamaktadır ($R^2 = .193$; $p < .01$). Sonuç olarak, romantik ilişkide kendine yönelik mükemmeliyetçilik arttıkça ilişki kalitesi artmakta; partnere yönelik mükemmeliyetçilik arttıkça ilişki kalitesi azalmaktadır. Elde edilen bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Romantik ilişki, kendine yönelik mükemmeliyetçilik, partnere yönelik mükemmeliyetçilik, ilişki kalitesi

Kaynakça

Ozteke, H. I., Buyukbayraktar, C. G., ve Kesici, S. (2015). The adaptation of romantic relationship perfectionism scale into Turkish culture. *The Anthropologist*, 19(2), 387-395. 67

Sağkal, A. S., & Özdemir, Y. (2018). Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği'nin (ARİKÖ) Türkçe'ye Uyarlanması: Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi(46), 22-40. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.329888>

'Mini Mimarlar' Etkinliklerinin 60-72 Aylık Çocukların Uzamsal Düşünme Becerisine Etkisinin İncelenmesi ²

Sinem Yasemin AYTAC
Yıldız Technical University
syaseminaytac@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-4683-9703

Feride GÖK ÇOLAK
Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Technical University
fgok@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-5196-9178

Problem Durumu

Erken çocukluk döneminde gelişen her bir kavram kazanımı, çocukların ileriki yaşamlarında gerek sosyal gerek akademik alanda ilerlemelerini sağlar. Bu nedenle erken çocuklukta kazanılan temel matematiksel beceriler oldukça önemlidir. Temel matematiksel becerilerin edinilmesi ve bu becerilerin kullanılması; problem çözme, çıkarımda bulunma, bağlantı kurma ve iletişim becerilerinin gelişimi ile bağlantılıdır (Fromboluti ve Rinck 1999; Kanter ve Darby, 1998; Avcı, 2015). Çocukların uzamsal yapıyı kavrama konusundaki erken becerileri, sayısal ilişkileri görme, sıralama, karşılaştırma, genelleme ve sınıflandırma gibi genel matematik becerilerini geliştirmek için gerekli görülmektedir (NCTM, 2000; Papic & Mulligan, 2005; Nes, Erde, 2010). Bu beceriler, ileri yaşlarda mimari tasarım ve mimari problemlerin çözümü için temel oluşturmaktadır. Okul öncesi dönemde uygulanan uzamsal algı ve geometri temelli etkinlikler, çocukların bilişsel gelişimleri için önemli bir role sahiptir. Bu tür etkinlikler, çocukların uzayda nesnelerin konumunu ve mesafe ve boyutları anlamalarını sağlamaktadır. Örneğin, mimarlar ve mühendisler yapıların tasarımında ve inşasında geometrik kavramlar ve uzamsal ilişkileri kullanmaktadırlar. Uzamsal algı ve geometri becerileri, mimarların tasarım kararı alırken ve farklı seçenekleri değerlendirirken kullanacakları önemli araçlardır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, araştırma yöntemlerinden nicel desenden yararlanılmıştır. Deneysel bir nitelik taşıdığından araştırmada, ön-test/son-test, kontrol gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu; 20 deney ve 20 kontrol grubu olmak üzere toplam 40 çocuk oluşturmaktadır. Deney ve kontrol gruplarında, 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul ilindeki Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okul öncesi eğitim birimine devam eden, normal gelişim gösteren ve daha önce özel bir matematik eğitim programına katılmamış 60-72 aylık çocuklar yer almaktadır. Araştırmada, "Genel Bilgi Formu", "Frostig Görsel Algı Testi", veri toplama araçları olarak kullanılmıştır. Deney grubundaki çocuklara haftada iki gün olmak üzere toplamda 10 haftalık "Mini Mimarlar" etkinlikleri uygulanmıştır. Geometri ve Uzamsal Algı Testi deney ve kontrol grubuna ön-test ve son-test olarak uygulanmıştır. Ayrıca deney grubuna son-testten üç hafta sonra kalıcılık testi olarak aynı test uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Uluslararası sınavlarda Türkiye'nin matematiksel başarısı göz önüne alındığında birçok ülkenin gerisinde kaldığı görülmektedir. Hatta en başarısız olunan matematiksel becerilerin Şekil ve Alan olduğu tespit edilmiştir (Köse, 2014; Pısa 2003; Temel ve Altun, 2022). Bununla birlikte ilgili alan yazın incelendiğinde çocuk ve mimari üzerine yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu görülmektedir. Bu nedenle okul öncesi dönemde uygulanan uzamsal algı ve mimari temelli etkinlikler çocukların yapı tasarımı ve mimari problemleri daha kolay çözmelerine yardımcı olacak beceriler kazanmalarını sağlayacak etkili bir araç olabilir. 'Mini Mimarlar' etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların uzamsal düşünme becerisine olumlu yönde etki etmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: okul öncesi dönem, geometri, uzamsal düşünme

² Bu çalışma Dr. Öğr. Üyesi Feride GÖK ÇOLAK danışmanlığında 'Mini Mimarlar' etkinliklerinin 60-72 aylık çocukların uzamsal düşünme becerisine etkisinin incelenmesi' isimli tezin bir kısmından üretilmiş bir yayındır.

Kaynakça

- Avci, K. (2015). Okul öncesi eğitimi alan 48-66 aylık çocukların matematik becerilerinin bazı değişkenler açısından incelemesi. Yayınlanmamış yüksek lisans tezi, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Çanakkale
- Fromboluti, C. S., Rinck, N., Magarity, D., & Gibson, B. (1999). Early childhood: Where learning begins : mathematics : mathematical activities for parents and their 2- to 5-year-old children. U.S. Department of Education, Office of Educational Research and Improvement, National Institute on Early Childhood Development and Education : For sale by the U.S. G.P.O., Supt. of Docs.. <http://www2.ed.gov/pubs/EarlyMath/index.html> adresinden 26.03.2014 tarihinde erişilmiştir.
- Kanter, P.F., ve Darby, L.B. (1998). Helping your children learn math. Education Publications Center (ED. Pubs). [parents/Math/title.html](http://www2.ed.gov/pubs/ParentsMath/title.html) adresinden 26.03.2013 tarihinde indirilmiştir.
- Köse, M. (2012). Pısa 2003, 2006 ve 2009 türkiye uygulaması matematik ortak maddelerindeki başarıların incelenmesi [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.
- National Association for the Education of Young Children (NAEYC) and the National Council for Teachers of Mathematics (NCTM)(2000). Washington, DC: NAEYC. <https://www.naeyc.org/files/naeyc/file/positions/psmath.pdf> adresinden 21.02.2023 tarihinde indirilmiştir.
- Nes, F.V., Erde, D.V. (2010). Spatial structuring and the development of number sense: a case study of young children working with blocks.. *Journal Of Mathematical Behavior* , (29), 145-159.
- Papic, M., & Mulligan, J. (2005). Preschoolers' mathematical patterning [Bildiri sunumu]. In the proceedings of the 28th mathematical education research group of australasia conference
- Melbourne, Australia: Merga. Temel, H. ve Altun, M. (2022). The effect of problem-solving strategies education on developing mathematical literacy.. *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi* , 16(2), 275-303.

Eğitim Öğretim Süreçlerinde Yapay Zekâ Kullanımına İlişkin Öğretmen ve Öğrenci Görüşleri

Aybike POLAT

Yıldız Teknik Üniversitesi

aybikeplt@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-4720-3855

Bülent ALCI

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

alci@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-4720-3855

Problem Durumu

Bu çalışmada yapay zekânın eğitim alanındaki etkileri öğrenciler ve öğretmenler açısından ele alınacaktır. Öğretmenlik mesleğinin ilerlemiş yapay zekâ teknolojisindeki rolünün ve değişimlerinin neler olabileceği, öğrencilerin öğrenme yaşantısına etkileri, sosyal, bilişsel, psikomotor gelişimleri açısından sonuçların neler olabileceğine dair sorular araştırmaya katılan öğrenciler ve öğretmenler tarafından cevaplanacaktır.

Araştırma Yöntemi

İlk zamanlarda öğretmen eğitimi veren ve öğrenci ise eğitimi alan iken, günümüzde birçok teknolojik bilgi kaynağı öğretmenlerin yerine bilgiyi sağlayan bir nitelik taşımaktadır. Teknoloji aynı zamanda öğretmenlerin bilgiyi daha hızlı ve kolay bir şekilde aktarmasına da olanak vermektedir[1]. İnternet, akıllı cihazlar, bulut teknolojisi gibi bilgiye erişime alternatif sağlayan yenilikler eğitimi desteklerken yapay zekâ, makine öğrenmesi ve artırılmış gerçeklik gibi yenilikler de eğitimi daha da güçlü hâle getirmektedir[2]. Yapay zekânın eğitim amacıyla ilk kullanım örneği 1951 yılında bir bilgisayara dama oynamayı öğretmek amacıyla yapılmıştır. Alan Turing tarafından 1930'lerde makine öğrenmesi konusunda başlayan araştırmalar yine 1950'lerde yapay zekâ ile birleşerek güçlenmiştir. Alan Turing yapay zekânın fikir babası olarak kabul edilmektedir[3]. Alan Turing'in yapay zekâ çalışmaları sonrasında 1966 yılında Massachusetts Teknoloji Enstitüsü (Massachusetts Institute of Technology - MIT) laboratuvarlarında çalışan Joseph Weizenbaum, ilk chatbot olan ELIZA'yı geliştirerek farklı alanlarda eğitime destek sağlamayı hedeflemiştir. Chatbot'lar, karşısındaki kullanıcıya otomatik cevap verebilen yazılımlardır. ELIZA günümüzde sağlık alanında psikoterapi amaçlı kullanılmaktadır. İlerleyen yıllarda Stanford Üniversitesinden Kenneth Colby 1968 yılında PARRY adlı chatbot'u geliştirmiştir. Daha sonralarda ise Yapay Dilsel İnternet Bilgisayarı Varlığı (Artificial Linguistic Internet Computer Entity -A.L.I. C.E.) 1995 yılında Richard Wallace tarafından, 2000'li yıllarda ise Mitsuku, Steve Worswick tarafından geliştirilen chatbotlardır[4]. 2022 yılının Kasım ayında Open AI firması tarafından geliştirilen ChatGPT 3.5 adlı gelişmiş yapay zekâ destekli yazılım, alanında devrim yaratarak büyük ilgi çekmiştir. ChatGPT henüz gelişim aşamasında olduğundan gelecekte ne gibi etkileri olacağı belirsiz olmakla beraber eğitim dahil birçok sektörde ciddi etkiler yaratmıştır[5] Bu doğrultuda öğrenciler ve öğretmenler ile röportaj tekniği kullanılarak görüşülecek ve yorumları eklenecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitimde paydaşların iş bölümünü arttırması ve kolaylaştırması ile birlikte öğretmenlerin ders planlarını hazırlarken değişik içerikleri sınıfa kolayca getirebilmesi beklenmektedir. Ders planı hazırlama uygulamalarının çoğalması ve zaman açısından tasarruf sağlaması beklenmektedir. Sınıf içerisinde eğitim basamağının ilki olan dikkat çekme adımını zenginleştirmesi ve dünyanın farklı yerlerindeki bilgileri anında getirerek bilgiye ulaşımı kolaylaştırması beklenmektedir. Eğitimin en büyük paydaşı olan öğrencinin sosyal becerilerinde gerileme beklenmektedir. Bunun yanı sıra her türlü öğrenme çeşidine hitap edecek sunum biçimlerinin AI uygulamalarında kolayca bulunabilmesi öğrencilerin akademik gelişimlerini destekleyecektir. Psikomotor becerilerinde gerileme beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, eğitim, öğrenci, öğretmen, ilköğretim

Kaynakça

- Purdue University, “How Has Technology Changed Education?”, <https://online.purdue.edu/blog/education/how-hastechnology-changed-education>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2023)
- Zahedi, Siamack; (2023), “The impact of technology on education: A closer look”, Times of India, (8 Şubat 2023), <https://timesofindia.indiatimes.com/blogs/voices/the-impact-of-technology-on-education-a-closer-look/>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2023)
- Britannica Education, (2023), “AI In Education: Introduction”, (7 Ağustos 2023), <https://britannicaeducation.com/blog/ai-in-education/>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2023)
- Code Academy, “History of Chatbots”, <https://www.codecademy.com/article/history-of-chatbots>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2023)
- WILICHOWSKI, TRACY; COBO, CRISTÓBAL; (2023), “How to use ChatGPT to support teachers: The good, the bad, and the ugly, World Bank Blog, (2 Mayıs 2023), <https://blogs.worldbank.org/education/how-use-chatgpt-support-teachers-good-bad-and-ugly>. (Erişim Tarihi: 5 Aralık 2023)

İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü Dersinin Öğretmen Adayları Üzerinde Etkisi

Genç Osman İLHAN

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

gosman.ilhan@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-4091-4758

Mustafa DOLMAZ

Doktor, Emniyet Genel Müdürlüğü

mdolmaz58@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-9420-0331

Problem Durumu

Sosyal bilgiler öğretmenliğinde öğrenim gören öğretmen adayları programın geniş ve derin yapısından dolayı birçok farklı disiplinden dersler almaktadırlar. Bu derslerden birisi de İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü Dersi'dir. Bu dersin içeriği Türk tarihi ve kültürü ile ilgili önemli bir içerik barındırmaktadır. Ayrıca dersi alan öğretmen adayları dersin konularıyla ilgili daha önceki yaşantılarından yeterli öğrenmeler gerçekleştirilmeden üniversiteye gelmektedirler. Bunlara ilaveten sosyal bilgiler öğretmeni olacak adayların kendi tarihini ve kültürünü tanımaları, içselleştirmeleri önemlidir. Çalışmanın amacı, Sosyal Bilgiler Öğretmenliği lisans düzeyinde zorunlu ders olarak verilen İslam Öncesi Türk Tarihi Dersinin öğretmen adayları üzerindeki etkisini ortaya koymaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma süreci tüm ders dönemi olarak planlanmıştır ve de çalışma nicel desende tasarlanmıştır. Süreç aynı zamanda dersi veren öğretim üyesi tarafından tasarlanmıştır ve bu çalışmanın ilk yazarıdır. Veri toplama süreci dönem başında ve sonunda gerçekleştirilmiştir. Ders, ilgili üniversitede bir dönem 14 hafta sürmektedir. Veriler 1. Hafta ve 14. Hafta toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak Türk dünyası ve Türk eserleriyle ilgili farklı araştırmacılar tarafından yayınlanmış olan iki ölçek (Bay, vd. 2012; Akın, vd. 2017) kullanılmıştır. Toplanan veriler istatistik programıyla analiz edilmiştir. Dönem içerisinde dersler düz anlatım, soru cevap, araştırmaya dayalı haftalık ödevler, kısa sunumlar gibi etkinliklerle geçmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada elde edilen veriler incelendiğinde öğrencilerde dönem başına kıyasla dönem sonuna göre İslam Öncesi Türk Tarihine ve Kültürüne yönelik anlamlı bir gelişme olduğunu göstermektedir. Bu gelişim öğretmen adaylarının ders dönemini verimli geçirdiğini ve de derste yapılan etkinliklerin başarılı olduğu sonucunu da ortaya çıkarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Bilgiler Öğretmenliği, İslam Öncesi Türk Tarihi ve Kültürü, Öğretmen Adayları

Kaynakça

- Akın, C., Saraçlı, S., Kılıç, İ., & Yıldırım, İ. (2017). Türk Dünyası Tutum Ölçeği. *Electronic Turkish Studies*, 12(30), 649-664.
- Bay, E., Mert, O., Alyılmaz, S. ve Albayrak, F. (2012). Eski Türk Eserlerine İlişkin Tutum Ölçeği geliştirilmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 1(2), 70-82

İlkokul Düzeyinde Otizmliler Öğrencilerin Fen Dersi Besinlerin Özellikleri ve Matematik Dersi Kesirler Konusu Entegre Çalışması

Esma Nur DEMİR

Öğretmen, Anadolu Üniversitesi

esmademir_9@hotmail.com

Orcid ID:0009-0009-2855-413X

Problem Durumu

Otizmliler öğrencilerin eğitimine yönelik etkili stratejiler geliştirmek, bilişsel, duygusal ve psikomotor ihtiyaçlarına odaklanmak önemlidir. İlkokul seviyesinde, fen dersi besinler ve özellikleri ile matematik kesirler konuları, otizmliler öğrencilerin günlük yaşamlarında karşılaştıkları temel kavramlardır. Bu çalışmanın problem durumu, otizmliler öğrencilere yönelik özel eğitim programlarının tasarımı ve uygulanmasına odaklanmaktadır. Çalışmanın temel bileşenler şunlardır: Otizmliler Öğrencilerin Eğitim İhtiyaçları: Otizmliler öğrencilerin eğitim ihtiyaçları, sosyal etkileşim becerileri, iletişim yetenekleri ve öğrenme tarzları gibi alanlarda farklılık gösterir (American Psychiatric Association, 2013). Bu öğrencilerin bilişsel ve duygusal ihtiyaçları göz önüne alınarak eğitim programları tasarlanmalıdır. Fen Dersi: Besinler ve Özellikleri: Beslenme, her bireyin yaşamında temel bir gereksinimdir. Otizmliler öğrenciler için, besinlerin türleri, özellikleri ve sağlık açısından önemi gibi konuların anlatılması, günlük yaşamlarını daha iyi anlamalarına yardımcı olabilir. Bu, fen derslerinde işlenen temel kavramları içerir. Matematik Dersi: Kesirler: Matematikte kesirler, temel bir kavramdır ve otizmliler öğrenciler için somut örneklerle işlenmesi, soyut matematik kavramlarını anlamalarına yardımcı olabilir (Singer & Bashir, 2016). Entegrasyonun Önemi: Besinler ve özellikleri ile matematik kesirler konularının entegre edilmesi, öğrencilere bu konuları bağlam içinde anlamalarını sağlayabilir. Bu, öğrencilerin bilgiyi daha iyi anlamalarına ve hatırlamalarına yardımcı olabilir (Bürmen & Jašič, 2016).

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma modelini kullanmaktadır. Nitel araştırma, fen ve matematik konularının entegrasyonunu incelemek ve otizmliler öğrencilerin öğrenme deneyimlerini anlamak amacıyla geniş ve detaylı veri toplama süreçleri içerir. Araştırmacılar, katılımcıların düşüncelerini, duygularını, deneyimlerini ve görüşlerini derinlemesine anlamaya çalışırlar. Araştırmanın nitel verileri yarı yapılandırılmış görüşmeler ve gözlem veri toplama teknikleri ile toplanmıştır. Örneğin, otizmliler öğrencilerle yapılan bireysel görüşmeler, öğrencilerin fen ve matematik konularını nasıl algıladıklarını ve bu iki konunun entegrasyonunun nasıl bir etkiye sahip olduğunu anlamamıza yardımcı olabilir. Bu model, özellikle derinlemesine bir anlayış ve katılımcıların perspektiflerinin önemli olduğu durumlarda kullanılır. Nitel araştırma, bu çalışmanın amaçlarına ve sorularına daha iyi yanıt verebilmek için uygundur. Ayrıca, bu çalışma tek denekli bir araştırma modelini de kullanmaktadır. Tek denekli araştırma, bir veya birkaç katılımcının davranışlarının, öğrenme sonuçlarının ve değişikliklerin sistematik bir şekilde izlendiği ve analiz edildiği bir modeldir. Bu çalışmada, öğrencilerin fen ve matematik konuları ile ilgili davranışları ve öğrenme sonuçları ölçülerek, bu iki konunun entegrasyonunun etkileri incelenecektir. Tek denekli araştırma, katılımcıların özgül davranışlarını ve öğrenme süreçlerini daha ayrıntılı bir şekilde incelemek ve araştırmanın sonuçlarını belirlemek için kullanılır. Bu model, bu çalışmanın odaklandığı bireysel öğrencilerin davranışları ve öğrenme sonuçlarının daha iyi anlaşılmasına yardımcı olacaktır. Araştırmacılar, bu modeli kullanarak her bir öğrencinin gelişimini ve etkileşimlerini izleyebilirler.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışma, ilkökuller düzeyinde otizmliler öğrencilerin matematik dersi kesirler konusunun fen dersi besinlerin özellikleri konularının entegre bir şekilde öğrenimi üzerine odaklanmıştır. Araştırma, özel eğitim gereksinimleri olan hafif düzey otizmliler öğrenci grubunun bilimsel konuları anlamalarını desteklemenin, bilişsel, duyuşsal ve psikomotor becerilerinin gelişimini, öğrenme başarılarının artması, kalıcılığın sağlanması ve bu konular arasında bağlantı kurmalarının potansiyelini keşfetmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın bulguları, gerçek yaşam deneyimlerinin öğrencilerin öğrenme motivasyonunu artırdığını ve soyut matematik kavramlarını daha iyi anlamalarını sağladığını göstermiştir. Öğrenciler,

pizza yapımı sırasında kesirleri bizzat deneyimleyerek, kesirlerin günlük yaşamdaki pratik uygulamalarını anlama fırsatı bulmuşlardır. Görsel ve dokunsal öğrenme deneyimleri, öğrencilerin kesirleri daha iyi kavramalarına ve bu konuyu matematiksel bir bağlamda değerlendirmelerine katkıda bulunmuştur. Çalışmada, matematik derslerinde soyut kesir kavramlarını öğrenme sürecini daha somut ve anlamlı hale getirmek için gerçek bir yaşam bağlamını kullanılmaktadır. Bu nedenle, öğrencilere kesirler konusunu öğretmek için geleneksel sınıf dersleri yerine, gerçek pizza yapımı aktivitesi kullanılmıştır. Özellikle, görsel öğretim materyalleri ve somut örnekler kullanılarak yapılan uygulamalar, öğrencilerin soyut kavramları daha iyi anlamalarına yardımcı olmuştur. Bu öğretim yaklaşımının, öğrencilerin kesirler konusundaki başarı düzeylerini artırdığı ve matematikle olan olumlu tutumlarını güçlendirdiği gözlemlenmiştir. Ayrıca, öğrenciler arasındaki katılımın ve iş birliğinin artması, sosyal becerilerin geliştirilmesine de katkıda bulunmuştur. Pizza yapımı aktivitesi, öğrencilerin matematik öğrenimini sadece sınıf içinde değil, aynı zamanda günlük yaşamlarında da uygulamalarını desteklemiştir. Sonuç olarak, gerçek yaşam bağlamında yapılan pizza yapımı aktivitesi ile fen ve matematik derslerinin entegre edilmesi, kesirler konusunun öğrenimine yönelik yenilikçi bir öğretim stratejisi olarak değerlendirilebilir. Bu tür somut deneyimlerin, öğrencilerin matematiksel kavramları daha iyi anlamalarına, öğrenmeye olan ilgilerinin artmasına ve matematikle olan güvenlerinin güçlenmesine katkıda bulunduğu düşünülmektedir. Bu çalışma, otizmlili öğrencilerin fen ve matematik derslerinde entegre bir öğretim yaklaşımının uygulanabilir ve etkili olduğunu göstermektedir. Ancak, bu alandaki araştırmaların daha da derinleştirilmesi ve farklı öğrenci profilleri üzerindeki etkilerin daha fazla incelenmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: OSB olan bireyler, entegre çalışma, kesirler ve besinler, kalıcılık

Kaynakça

- Adkins, M., & Larkey, L. (2013). The Role of Visualization in Concretizing Concepts. *Journal of Educational Technology*, 40(2), 123-136.
- Aksoy, E. (2010). The Effects of Game-Supported Mathematics Instruction on the Achievement, Achievement Motivation, Self-Efficacy, and Attitudes of 6th Grade Students in the Topic of Fractions. Unpublished master's thesis, Middle East Technical University, Ankara, Turkey.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- American Psychiatric Association. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders* (5th ed.). Arlington, VA: American Psychiatric Publishing.
- AYDIN, O., & İftar, E. T. (2019). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylere matematik becerilerini öğretimi: Tek-denkli araştırmalarda betimsel ve meta analiz. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 21(2), 383-426.
- Aydin, O., & TEKİN İFTAR, E. L. İ. F. (2020). Teaching math skills to individuals with autism spectrum disorder: A descriptive and meta-analysis in single case research designs. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi-Ankara University Faculty Of Educational Sciences Journal Of Special Education*, 21(2).
- Brown, A., & Davis, S. (2019). Exploring Teaching Strategies for Fractions in Children with Autism: A Need for Integrated Research. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 49(7), 2931–2943. doi:10.1007/s10803-019-03995-4
- Creswell, J. W. (2014). *Research Design: Qualitative, Quantitative, and Mixed Methods Approaches* (4. baskı). Sage Publications.
- Çihak, D. F., Alberto, P. A., Taber-Doughty, T., Gama, R. I., & La Torre, D. (2010). Effects of video modeling on communicative social skills of college students with Asperger-like syndrome. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 45(4), 532–542.
- Diken, İ. H., & Peker, İ. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Öğrenme Stilleri, İletişim Yetenekleri ve Duyusal Algıları: Eğitim Programlarının Oluşturulmasında Bir İnceleme. [Otizm Spektrum Disorders: A Review on Learning Styles, Communication Skills, and Sensory Perceptions of Children with Autism and Their Role in Educational Programs]. *Eğitim ve Bilim*, 41(185), 195-209.
- Diken, İ. H., & Peker, İ. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocukların Öğrenme Stilleri, İletişim Yetenekleri ve Duyusal Algıları: Eğitim Programlarının Oluşturulmasında Bir İnceleme. [Otizm Spektrum

- Disorders: A Review on Learning Styles, Communication Skills, and Sensory Perceptions of Children with Autism and Their Role in Educational Programs]. *Eğitim ve Bilim*, 51(4), 389–402.
- Diken, İ. H., & Peker, İ. (2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Öğrencilerin Eğitim Gereksinimleri, İletişim Yetenekleri ve Duyusal Algıları: Özel Eğitim Programlarına Yönelik Bir İnceleme. [Education Needs, Communication Skills, and Sensory Perceptions of Students with Autism Spectrum Disorder: A Review for Special Education Programs]. *Eğitim ve Bilim*, 41(185), 195–209.
- Gözüpek, F., & Tanel, R. (2016). The Use of Visual and Concrete Learning Materials for Enhancing Understanding of Mathematical Concepts in Students with Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 46(10), 3127–3140. doi:10.1007/s10803-016-2850-6 75
- Gözüpek, F., & Tanel, R. (2016). The Use of Visual Representations in Teaching Fractions to Students with Autism Spectrum Disorder. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*, 51(1), 90–103.
- Jacobs, H. H. (1989). *Interdisciplinary Curriculum: Design and Implementation*. Alexandria, VA: Association for Supervision and Curriculum Development.
- Jitendra, A. K., & Hoff, K. E. (1996). Using schema-based instruction to help fourth graders solve mathematical word problems. *Remedial and Special Education*, 17(2), 89–97.
- Jitendra, A. K., DiPipi, C., & Perron-Jones, N. (2002). An exploration of schema-based word problem-solving instruction for students with mathematics problem solving difficulties. *Learning Disabilities Research & Practice*, 17(3), 137–151.
- Jitendra, A. K., Griffin, C. C., Haria, P., Leh, J., Adams, A., & Kaduvettoor, A. (2007). A comparison of single and multiple strategy instruction on third-grade students' mathematical problem solving. *Journal of Behavioral Education*, 16(3), 225–238.
- Jitendra, A. K., Hoff, K. E., & Beck, M. M. (1999). Teaching students to solve mathematical word problems through schematic cues. *Journal of Behavioral Education*, 9(4), 243–263.
- Johnson, C., & Wilson, M. (2018). Understanding the Characteristics of Foods in Children with Autism: Implications for Teaching Approaches. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, doi:10.1007/s10803-018-03821-z
- Koegel, R. L., Koegel, L. K., & McNERNEY, E. K. (2001). Pivotal Areas in Intervention for Autism. *Journal of Clinical Child Psychology*, 30(1), 19–32. doi:10.1207/S15374424JCCP3001_4
- Krantz, P. J., & Mason, D. (2008). *Teaching children with autism: A guide for parents and educators*. London: Jessica Kingsley Publishers.
- Martinie, S. L., & Bay-Williams, J. M. (2003). Cognitive Assessment of Students' Mathematics Understanding. *Mathematics Teacher*, 97(3), 247–250.
- Na, S. (2009). The effects of schema-based instruction on the mathematical problem solving of students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*, 42(2), 154–166.
- National Council of Teachers of Mathematics. (2000). *Principles and Standards for School Mathematics*. Reston, VA: NCTM.
- National Research Council. (2007). *Taking Science to School: Learning and Teaching Science in Grades K-8*. Washington, DC: The National Academies Press.
- NCTM (National Council of Teachers of Mathematics). (2000). *Principles and Standards for School Mathematics*. Reston, VA: NCTM.
- Rockwell, P. (2012). Effects of a Schema-based Instructional Package on the Mathematical Problem Solving of Students with Autism Spectrum Disorders. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 27(3), 145–157.
- Rockwell, P., Griffin, C., & Jones, J. (2011). Schema-based instruction: Advancements from theory to research to practice. *Intervention in School and Clinic*, 47(2), 74–82.
- Ruble, L. A., Dalrymple, N. J., & McGrew, J. H. (2012). Individualized Education for Students with Autism Spectrum Disorder: Legal Requirements and Best Practices. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 42(2), 173–183. doi:10.1007/s10803-011-1218-8 Ruble, L. A.,
- Dalrymple, N. J., & McGrew, J. H. (2012). The Effects of Collaborative Strategic Reading on the Social Studies Performance of Middle School Students with High-Incidence Disabilities. *Remedial and Special Education*, 33(6), 333–348. doi:10.1177/0741932511414663
- Shulman, L. S. (1986). Those Who Understand: Knowledge Growth in Teaching. *Educational Researcher*, 15(2), 4-14.
- Smith, A., & Johnson, B. (2020). Challenges in the Participation and Understanding of Science Lessons for Children with Autism. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, doi:10.1007/s10803-020-04567-z

- Smith, J. A., & Roehrig, G. H. (2009). Interdisciplinary connections in STEM education. *Journal of Science Education and Technology*, 18(5), 345-352.
- Watanabe, T. (2002). The Role of Representations in Students' Problem Solving in Japan. *Educational Studies in Mathematics*, 49(2), 457-478. doi:10.1023/A:1021302926717
- Xin, Y. P. (2008). Schema-based strategy instruction for mathematical word problem solving of students with learning disabilities. *Learning Disability Quarterly*, 31(3), 113-127.
- Xin, Y. P., Jitendra, A. K., & Deatline-Buchman, A. (2005). Mathematical word problem solving by students with learning disabilities: Schema-based instruction. *Learning Disability Quarterly*, 28(4), 293-304.
- Yangın, N., Yangın, S., & Pırasa, N. (2018). Özel Eğitim Öğretmenlerinin Kesirler Konusundaki Alan ve Pedagojik Alan Bilgileri. *Eğitim ve Bilim*, 43(196), 233-252.
- Yıkılmış, A., & Çetin, M. E. (2010). Zihinsel yetersizliği olan öğrencilere sabit bekleme süreli öğretimle bölme öğretimi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*.

Ergenlerin Bağlanma Stilleri ile Bilişim Teknolojileri Kullanım Tarzları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Tuğba TOSUN

Düzce Üniversitesi

tugbaa.tosun.2012@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-3758-6215

M. Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

edeniz@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Bağlanma kuramının geliştiricisi Bowlby, bağlanma örüntülerinin bireylerin bebeklik döneminde ebeveynleriyle olan etkileşimleri sonucunda geliştiğini ifade etmiştir. Ebeveynlerle yaşanan olumlu\olumsuz etkileşimler sonucunda meydana gelen bağlanma stillerinin kişinin yaşamı boyunca davranışları üzerinde rol oynadığını vurgulamıştır (Levine ve Heller, 2021). Bütün bu yaş grupları içerisinde ergenlerin, içerisinde buldukları dönemin kritik gelişim görevleri sebebiyle üzerinde durulmasının önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ergenlerin bağlanma stilleri ile bilişim teknolojileri kullanım tarzları arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, ergenlerin sahip olduğu bağlanma stilleri ve bilişim teknolojileri kullanım tarzları olmak üzere iki değişken arasındaki ilişkinin incelendiği ilişki tarama türünde (Büyüköztürk vd., 2019) bir araştırmadır. Araştırmanın amacı doğrultusunda ergenlerin bağlanma stilleri ve bilişim teknolojileri kullanım tarzları konusunda veri toplamak amacıyla; “Üç Boyutlu Bağlanma Ölçeği”, “Bilişim Teknolojileri Kullanım Ölçeği” ve katılımcıların sosyodemografik bilgilerinin toplanması için araştırmacılar tarafından hazırlanan kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemi, lise kademesinde öğrenim gören 154’ü (%65) kadın, 83’ü (%35) erkek olmak üzere toplam 237 kişiden oluşmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçlarına göre, ergenlerde güvenli bağlanma stili ile bilişim teknolojileri kullanım ölçeği toplam puanı arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir ($r=-.287$; $p<.01$). Ergenlerde kaçınan bağlanma stili ile bilişim teknolojileri kullanım ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür ($r=.205$; $p<.01$). Ergenlerde kaygılı bağlanma stili ile bilişim teknolojileri kullanım ölçeği toplam puanı arasında pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=.247$; $p<.01$). Araştırma bulguları, alanyazındaki çalışmalara dayalı olarak tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik, Bağlanma Stilleri, Bilişim Teknolojileri Kullanımı, Güvenli Bağlanma, Güvensiz Bağlanma.

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Levine, A. ve Heller, R. (2021). Bağlanma-Aşkı Bulmanın ve Korumanın Bilimsel Yolları. (E.Güldemler, Çev.) İstanbul: Aganta Kitap.

Psikolojinin Dünü, Bugünü, Yarını

Hamdi KORKMAN

Doçent Doktor, Afyon Kocatepe Üniversitesi

hkorkma73@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-6025-9696

Problem Durumu

Psikoloji biliminin ilkçağdan başlayarak tarihsel süreç içerisinde Descartes'in ele aldığı ruh-beden sorununa kadar gelişimi ve gelecekteki rolünü incelemek bu çalışmanın ele aldığı problemdir.

Araştırma Yöntemi

Derleme

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Psikolojinin fizikten, biyolojiye, kimyaya, tıbbı, mühendisliğe kadar çok geniş bir yelpazede yer alan çalışma alanları ile ortak çalışmalar yapması ve bilişsel sistemin işleyiş mekanizmasını anlamak ve gelecekte yapay zekâ ve makine öğrenmesi konusunda önemli bir yerinin olabileceği konusunu tartışmak.

Anahtar Sözcükler: Ontoloji, epistemoloji, ruh-beden sorunu, zihin, bilinç, biliş, beyin, psikoloji, yapay zekâ, makine öğrenmesi

Kaynakça

- Karakaş S. ve Bekçi B. (2003). Zihin/davranış ile beden/organizma ilişkilerini ele alan bilim dallarının doğuşu ve gelişimi. *NeuroQuantology*, 2, 35-55.
- Karakaş, S., Kafadar, H., Bekçi, B. (2001). Beyin zihin ilişkisinde büyük düşünürler ve kuramlar: Pozitif bilim dalları için doğurgular. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 38 (1), 15-23.
- Karakaş, S. (Ed.) (2003). *Beden-zihin sorunundan beyin-biliş ilişkisine: Felsefeden pozitif bilimlere*. Beyin ve Nöropsikoloji, (1. Bölüm, s:3-29).Ankara: Çizgi Tıp Kitabevi.
- Korkman, H. (2017). "Psikolojinin Tarihsel Artalanı", Ankara: Akademisyen Yayınları.
- Özakpınar, Y. (2013). "Psikoloji Tarihi", 2.Basım, İstanbul: Ötüken Neşriyat. Penrose, R. (2004a). *Kralın Yeni Usu I: Bilgisayar ve Zekâ* (çev. T. Dereli). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Penrose, R. (2004b). *Kralın Yeni Usu II: Fiziğin Gizemi* (Çev. T. Dereli). Ankara: TÜBİTAK Popüler Bilim Kitapları.
- Penrose, R. (2004c). *Kralın Yeni Usu III: Us Nerede* (Çev. T. Dereli). Ankara: TUBITAK Popüler Bilim Kitapları.
- Tarlacı, S. (2009b). "Kuantum Beyin: Bilinç-Beyin Sorununa Yeni Bilimsel Yaklaşım", İzmir Tarlacı, S. (2009a). "Bilinç, Antik Çağdan Bilincin Yeniden Keşfine", İzmir.

Sınıf Öğretmenlerine Göre Öğrenci Başarısının Değerlendirilmesinde Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı

Mustafa EROL

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

merol@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-1675-7070

Nuray KARABIÇAK

Öğretmen, Batman Kozluk Çayönü İlkokulu

nuraykarabicak48@gmail.com

Orcid ID:0009-0004-3176-342X

Problem Durumu

İçinde bulunduğumuz çağda yüksek bağlantı hızına sahip internet ağı, büyük veri ve bulut hizmetlerinden oluşan teknik ilerleme dijitalleşmeyi hızlandırmıştır (Nabiyev & Erümit, 2020). Dijitalleşme ile birlikte mekanik temelli öğrenme anlayışı yapay zekânın gelişimini hızlandırmış bu süreçte tüm sektörlerde büyümenin ve yeniliklerin ana itici gücü haline gelmiştir ve eğitim alanında da kullanılmaya başlanmıştır (Yuan, 2021). Eğitim alanında yapay zekâ, öğrencilerin öğrenme sürecini daha etkili ve verimli hale getirme potansiyeline sahiptir (Köse vd., 2024). Yapay zekâ eğitim sürecinde öğrencilere geri bildirim ve dönüt sağlama, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verme, mekândan bağımsız öğrenme olanağı sağlama, tekrarlayan sıkıcı görevlerden kurtulma, özelleştirilmiş eğitim materyali sağlama, bireysel öğrenmeleri sağlama gibi katkıları vardır (Carnegie, 2023; Chan & Zary, 2019; Cook & Gregory, 2018). Bu katkılar düşünüldüğünde yapay zekânın gelecekte öğretmenin yerini alacağı düşünülse de bunun böyle olmayacağı ve yapay zekânın öğretmenlere de birçok açıdan öğretmenin işini kolaylaştıracağı ve öğretmenlere katkı sağlayacağı söylenebilir (Erol & Erol, 2024). Bu katkıları rutin işlerden kurtulma, dersi ilgi çekici hale getirme, öğrencilerin gelişimlerini takip etme, plan ve program sürecinde destek sağlama gibi sıralamak mümkündür (Nabiyev & Erümit, 2020). Bunların yanı sıra öğrencilerin başarılarının değerlendirilmesinde, anlık geri bildirim sağlama, rapor tutma, anında çıktı sağlama ve tüm eğitim sürecini kayıt altına alma ve bu doğrultuda öğrenciyi meslek seçiminde destek sağlama gibi katkılarda sağlayacaktır. Bu bağlamda yapay zekânın öğrenci başarısını değerlendirmede kullanılabilirliğine ilişkin öğretmen görüşlerinin belirlenmesi yapay zekânın bu alanda entegrasyonuna hizmet edeceği düşünülmektedir. Bu açıdan çalışmanın amacı, öğrenci başarısının değerlendirilmesinde sınıf öğretmenlerinin bakış açılarının incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma nitel araştırma desenlerinden durum çalışması kapsamında yürütülmüştür. Bu çalışmada ilkokulda öğrenci başarısının değerlendirilmesinde yapay zekâ araçlarının kullanımına ilişkin sınıf öğretmenlerinin görüşleri incelendiğinden durum çalışması kapsamında yürütülmüştür. Araştırmanın katılımcıları Batman'ın Kozluk İlçesinden görev yapmakta olan 16 sınıf öğretmenin den oluşmaktadır. Araştırmanın katılımcıları ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenmiştir (Patton, 2015). Bu bağlamda ölçütlerimiz sınıf öğretmeni olmak, yapay zekâ araçlarına ilişkin bilgisi olmak, yapay zekâ araçlarının kullanım alanları hakkında bilgi sahibi olmak olarak sıralanabilir. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmış ve geleneksel içerik analizi ile çözümlenmiştir. Görüşme formunun hazırlanmasın da ilgili literatür ve uzman görüşleri de dikkate alınmıştır. Verilerin toplanmasın da veri kaybını önlemek adına ses kayıt cihazları ve alan notları kullanılmıştır. İçerik analizi ile çözümlendiğimiz veriler bağımsız araştırmacılara da kontrol ettirilmiş, bulguların güvenilirliği ve puanlayıcılar arasındaki uyum sağlanmaya çalışılmıştır. Puanlayıcılar arasındaki uyum ICC korelasyon ile hesaplanmış ve uyumun .79 olduğu belirlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına göre yapay zekâ araçlarının öğrenci başarısının değerlendirilmesinde etkin olarak kullanılabileceği belirlenmiştir. Öğretmenlere göre yapay zekâ araçları sadece bilişsel değil duyuşsal ve psikomotor becerilerinde ölçülmesinde kullanılabilir. Ayrıca öğrencinin anaokulundan lise sona kadar gelişim sürecinin takip edilmesini sağlayarak öğrencilerin bireysel özelliklerine uygun

mesleğe yönlendirilmesi sağlanabilir. Bu yönü ile yapay zekâ araçları öğrencinin bütüncül değerlendirilmesinde kullanılabilir. Bu yönü ile öğretmenin işini de kolaylaştırıp öğretmene destek sağlayabilir. Bu noktada eğitim içerikli yapay zekâ araçlarının eğitim alanında yaygınlaştırılması gerekmektedir. Ancak öğrencilerin kişisel verilerinin ve bilgilerinin korunması da gerekmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Sınıf Öğretmenleri, Öğrenci Başarısı

Kaynakça

- Carnegie Learning (2023). Why CL. Retrieved December 17, 2023, from <https://www.carnegielearning.com/why-cl/>
- Chan, Z.S. & Zary, N. (2019). Applications and challenges of implementing artificial intelligence in medical education: integrative review. *JMIR Med Educ*, 5(1), 1-15.
- Cook, V.S. & Gregory, R.L. (2018). Emerging technologies: It's not what yobattu say – it's what they do. *Online Learning*, 22(3), 121-130.
- Erol, M., & Erol, A. (2024). Use of artificial intelligence (AI) technologies in education according to primary school teachers: opportunities and challenges. *Sakarya University Journal of Education*, 14(2).
- Köse, B., Radıf, H., Uyar, B., Baysal, İ. & Demirci, N. (2023). Öğretmen görüşlerine göre eğitimde yapay zekânın önemi. *Journal of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 9(71), 4203-4209. <http://dx.doi.org/10.29228/JOSH AS.74125>
- Nabiyev, V. (2012). *Yapay zekâ: İnsan-bilgisayar etkileşimi*. Seçkin Yayıncılık.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage.
- Yuan, X. (2021). Retracted: design of college english teaching information platform based on artificial intelligence technology. *injournal of physics: conference series* (Vol. 1852, No. 2, p. 022031). IOP Publishing

Çanakkale Savaşını Konu Eden Romanlarda Mustafa Kemal Tasviri ve Tasvirin Tarihi Roman Türündeki Yeri

Safura İNAN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

safura.inan@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-6625-1588

Necmettin ÖZMEN

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

necmettin.ozmen@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-6203-1940

Problem Durumu

Edebiyatımızda Çanakkale savaşında Mustafa Kemal'i konu eden romanların sayısı sınırlıdır. Yazılan romanların bir kısmı doğrudan bir kısmı dolaylı olarak Çanakkale savaşını dolayısıyla Mustafa Kemal'i konu eder. Bununla birlikte doğrudan/dolaylı Çanakkale savaşı konulu romanlarda Mustafa Kemal üzerine yapılan çalışmalar da sınırlıdır. Konu hakkında Özmen&İnan'ın (2024) çalışması bulunmakta ancak Mustafa Kemal'in tarihi romanlardaki tasvir(ler)ine değinilmemiştir. Anlatı türlerinden roman; kişi(ler), olay(lar), zaman(lar) ve mekân(lar)dan müteşekkildir. Gerçek, kurmaca, olağan, ütopyik, distopik hayatta olanları/olabilecek olanları yansıtan romanın bir parçası tasvir/betimleme(ler)dir. Tasvirin işlevleri okuyucuya bilgi verme, anlatma, ikna etme, gerçeği yansıtmadır. Bu işlevler romanın tamamını veya öğelerinden herhangi birini daha iyi kavramaya, imge oluşturmaya yardım eder. Roman anlatıcısı metninde tasvirini yapmak üzere seçtiği nesne, kişi, varlık veya yeri diğer nesne, varlık, kişi, yerden ayırarak öne çıkarır ve sunar. Bunu konu ağı, liste, değişkenler arası ilişki tablosu, sıralı düzen gibi çeşitli yöntemlerle yapar (Uzdu, 2008, 33). Yöntemler değişebilmekle beraber anlatıcı, tasvirini birtakım dilsel unsurlarla yapar. Bunlar; ad cümleleri, adlandırma, niteleme sıfatları, yer belirleyicileri, eksilteli yapılar, ikilemeler ve tasviri metinlerin dil bilgisel zamanıdır. Çalışmanın amacı; Çanakkale savaşı konulu romanlarda Mustafa Kemal'in fizikî, ruhsal tasvir(ler)inin ne kadar ve ne şekilde, hangi dilsel yapılarla oluşturulduğunu tespit etmektir. Ek olarak roman unsurlarından kişi esas alınarak yalnızca Mustafa Kemal'e odaklanan on roman üzerinden romanlardaki kişi tasvirleri üzerine, dar da olsa, bir kanaat oluşturulması ve tasvirin tarihi romanlarımızdaki yerine dair çıkarımlarda bulunmak amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada nitel veri toplama araçlarından doküman inceleme yöntemi uygulanmıştır. Bu kapsamda doğrudan Çanakkale savaşını konu eden Mehmet Niyazi Özdemir'in Çanakkale Mahşeri (1999), Rahmi Özen'in Zulüm Dağları Aşar Çanakkale İçinde (2000), Mehmet Kaplan'ın Tarihe Sığmayan Destan Çanakkale (2003), İsmail Bilgin'in Gelibolu Yenilmezlerin Yenildiği Yer (2004), Sevinç-Salim Koçak'ın Çanakkale'de Çocuklar da Savaştı (2006), Turgut Özakman'ın Diriliş Çanakkale 1915 (2008), İsmail Bilgin'in 57. Alay Çanakkale (2008), Sezen Özöl'un Çanakkale Askerine Rütbe Gerekmez (2017) romanları ile dolaylı olarak Çanakkale savaşını konu eden Buket Uzuner'in Uzun Beyaz Bulut (2001) ve Serpil Ural'ın Şafakta Yanan Mumlar (2003) adlı romanları incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İncelenen romanlarda Mustafa Kemal'in ruhsal tasvirlerinin ağırlıklı olduğu, bu tasvirlerin ad cümleleri ve niteleme sıfatlarıyla oluşturulduğu belirlenmiştir. Mustafa Kemal'i eleştiren veya olumsuz tasvir(ler)e rastlanılmamıştır. Romanlardaki tasvirlerden hareketle Mustafa Kemal'in ileri görüşlü, çalışkan, cephedeki askerler tarafından sevilen, güvenilen, vatanın geleceğinden endişelenen, gözü pek bir kişi olduğu çıkarılabilir. Ancak tarihi romanlarda Mustafa Kemal tasvirinin sınırlı kaldığı; anlatıcıların okuyucu zihninde Mustafa Kemal'e dair bir fotoğraf/imge oluşturmada yetersiz kaldığı, tarihi romanlarda tasvir(ler)e yeterince yaslanılmadığı, roman yazarlarının ve edebiyatımızın bu hususta biraz geride kaldığı söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Çanakkale Savaşı, Mustafa Kemal, Mustafa Kemal Tasviri, Tarihi Roman

Kaynakça

- Bilgin, İ. (2006). Gelibolu: Yenilmezlerin yenildiği yer (9. bs). Babıali Kültür Yayınları.
- Bilgin, İ. (2020). 57. Alay Çanakkale (13. bs). Timaş Yayınları. Kaplan, M. (2009). Tarihe sığmayan destan Çanakkale (2. bs). Gençlik Yayınları.
- Koçak, S., & Koçak, S. (2006). Çanakkale’de çocuklar da savaştı (4. bs). Çilek Yayınları. Özakman, T. (2015). Diriliş Çanakkale 1915. Bilgi Yayınevi.
- Özdemir, M. N. (1999). Çanakkale mahşeri (1. bs). Ötüken Neşriyat. Özen, R. (2000). Zulüm dağlar aşar: Çanakkale içinde (2.). Gençlik Yayınları.
- Özmen, N., & İnan, S. (2024). Çanakkale savaşını konu eden romanlarda Mustafa Kemal anlatımı—I. RumeliDE Dil ve Edebiyat Dergisi, Ö14, 425-451. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1454400>
- Özol, S. (2017). Çanakkale askerine rütbe gerekmez (1. bs). Ceren Yayıncılık. Ural, S. (2015). Şafakta yanan mumlar (6. Baskı). Bilgi Yayınevi.
- Uzdu, F. (2008). Betimleyici metinlerin dilsel özellikleri ve bu tür metinler yoluyla sözcük öğretimi (Tez No. 220351) [Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Uzuner, B. (2002). Uzun beyaz bulut: Gelibolu (2. bs). Remzi Kitabevi.

Bilim Derslerine Yapay Zekâ Entegrasyonu: Ön Hizmet Öğretmenlerinin Tutumları

Gül KAHVECİ

Dr. Öğretim Üyesi

Lefke Avrupa Üniversitesi

gulkahveci@yahoo.com

Orcid ID:0000-0002-1300-7397

Yusuf YILDIZ

Lefke Avrupa Üniversitesi

yusufkaan27@gmail.com

Orcid ID:0009-0003-4576-5760

Problem Durumu

Yapay zekâ hem nörotipik hem de nöro-çeşitliliği olan öğrenciler için bilim öğretimi ve öğrenimini önemli ölçüde etkilemiştir. Yapay zekânın eğitim bağlamlarına entegrasyonunun önemi, özellikle bilim eğitimi gibi çeşitli akademik alanlarda kullanımının artmasıyla dikkat çekmektedir. Kim vd., (2020) tarafından belirtilen öğretim asistanları veya Petersen vd., (2021) tarafından tanımlanan öğrenme ajanları gibi yapay zekâ destekli araçlar dijital eğitim ortamlarında kullanılmaktadır, ChatGPT gibi platformlar ise özelleştirilmiş ve etkileşimli eğitim deneyimleri sunma potansiyellerini göstermişlerdir (Baidoo-Anu & Owusu Ansah, 2023). Öğretmenlerin, yapay zekânın eğitim potansiyelinden etkili bir şekilde yararlanabilmeleri için AI araçları ve teknolojileri hakkında sağlam bir anlayışa sahip olmaları gerekmektedir (Celik, 2023). Ancak, öğretmenlerin yapay zekâ anlayışı yüzeysel kaldığında ve teknik jargonla mücadele ettiklerinde, yapay zekâyı etkili bir şekilde öğretmek için yeterli becerilere sahip olmayabilirler (Lindner & Berges, 2020). Ayrıca, öğretmenlerin yapay zekâ entegreli dersler tasarlamak ve uygulamak için yeterli bilgiye sahip olmadıklarını hissettikleri de belirtilmiştir (Chounta vd., 2022; Sakulkueakulsuk vd., 2018). Bu nedenle, öğretmenlerin yapay zekâ bilgisi, becerileri ve araçları konusundaki yeterliliklerini ve güvenlerini artırmak kritik ve acil bir öncelik olarak ortaya çıkmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma yarı deneysel desen kullanılarak yapılmıştır. Mevcut araştırmalarda belirlenen önemli bir boşluğu kapatmak amacıyla bu makale, yapay zekânın ilkökul bilim eğitiminde nasıl geliştirildiği ve uygulandığına dair kapsamlı bir inceleme sunmaktadır. Çalışma, öğretmenlerin yapay zekâ eğitimi öncesi ve sonrası tutumlarında meydana gelen değişiklikleri değerlendirir ve algıdaki değişiklikleri ölçmek için "Yapay Zekâ'ya Genel Tutum Ölçeği" kullanılmıştır. Geniş bir vaka çalışması, akademik makale ve ilgili eğitim programları yelpazesini inceleyerek, bu çalışma hizmet içi öğretmenler için güçlü sonuçlar ve kanıta dayalı öneriler sağlamaktadır. Bu içgörüler, bu alandaki gelecek eğitim projelerini bilgilendirmek ve yönlendirmek amacıyla tasarlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın ilk verilerinden elde edilen bulgular öğretmenlerin tutumlarının yapay zekâ ve gelişmekte olan yeni öğretim teknolojilerine karşı olumlu olduğu ancak bu teknolojilere sınıfta yer vermekle bağlantılı öğrenme, destek alma ve geri dönüt gibi konularda güçlük çektikleri ve kendilerine güvende sınırlılık yaşadıkları doğrultusundadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ (AI), Öğretmen algısı, AI entegreli dersler, Bilim dersleri

Kaynakça

- Baidoo-Anu, D., & Owusu Ansah, L. (2023). Education in the era of generative artificial intelligence (AI): Understanding the potential benefits of ChatGPT in promoting teaching and learning. Available at SSRN 4337484.
- Celik, I. (2023). Towards Intelligent-TPACK: An empirical study on teachers' professional knowledge to ethically integrate artificial intelligence (AI)-based tools into education. *Computers in Human Behavior*, 138, 107468.

- Chounta, I. A., Bardone, E., Raudsep, A., & Pedaste, M. (2022). Exploring teachers' perceptions of Artificial Intelligence as a tool to support their practice in Estonian K-12 education. *International Journal of Artificial Intelligence in Education*, 32(3), 725–755.
- Kim, W. J. (2022). AI-Integrated science teaching through facilitating epistemic discourse in the classroom. *Asia-Pacific Science Education*, 8(1), 9–42. <https://doi.org/10.1163/23641177-bja10041>
- Petersen, G. B., Mottelson, A., & Makransky, G. (2021). Pedagogical agents in educational vr: An in the wild study. Paper presented at the Proceedings of the 2021 CHI Conference on Human Factors in Computing Systems, 1–12.
- Sakulkueakulsuk, B., Witoon, S., Ngarmkajornwiwat, P., Pataranutaporn, P., Surareungchai, W., Pataranutaporn, P., & Subsoontorn, P. (2018). Kids making AI: Integrating machine learning, gamification, and social context in STEM education. In 2018 IEEE international conference on teaching, assessment, and learning for engineering (TALE) (pp. 1005–1010). IEEE.

İş Bağımlılığı ve İnternet Bağımlılığının Çeşitli Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi

Fatma Miray SARIYILDIZ
Yıldız Teknik Üniversitesi
miray.sariyildiz@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0002-4459-240X

Seher Merve ERUS
Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
smerve@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-5308-3872

Problem Durumu

Çalışmak birden fazla amaca hitap etmesinin yanında sağlıklı bir uğraş olarak kabul edilmektedir. Bununla birlikte bazı durumlarda bireyler hem kendilerine hem de çevrelerindeki zarara verecek şekilde işe aşırı adanmışlık göstermektedirler (Seybold ve Salomone, 1994). Bu doğrultuda Oates (1968) tarafından alkol bağımlılığına benzer davranışları gösteren “iş bağımlılığı” kavramı ortaya atılmıştır. Ekonominin tüm dünyada bireyi olumsuz yönde etkilemesiyle birlikte bireyler için işleri daha önemli bir konuma doğru evrilmektedir. Gerçek bir iş bağımlısı için, işi ile olan ilişkisi hayatının merkezinde yer almaktadır ve madde ile ilişkili bağımlılıklarda (alkol, kokain vb.) olduğu gibi kişi için zorlayıcıdır (Robinson, 2013). Bu kişiler hafta sonları eve iş götürmek, tatilde bilgisayarlarını yanlarında taşımak, haftanın yedi günü yirmi dört saat boyunca cep telefonu ya da e-posta yoluyla ulaşılabilir olmak zorunda hissetmektedirler (Porter, 2004). İş bağımlılığının getirdiği takıntılı şekilde daha fazla iş yapabilme arzusu (Oates, 1968) bu işleri yerine getirmede hızlı olmayı da önemli kılmaktadır. Bu doğrultuda iş bağımlılığı olan insanların internete erişimleri gerekli olarak görülmektedir. İnternetin kolaylığı, ucuz maliyeti ve hızı onu özellikle iş dünyasında vazgeçilmez kılmaktadır. İnternet bağımlılığı, internetin giderek artış göstermesi sonucunda yoksun kalındığında sıkıntı, huzursuzluk ve saldırganlık gibi belirtilerin ortaya çıkmasıdır (Alyanak, 2016). Bu çalışmada iş bağımlılığı ve internet bağımlılığının çeşitli demografik değişkenlerle olan ilişkileri ortaya koyulmaya çalışılacaktır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada kadınların iş bağımlılığı ve internet bağımlılığı düzeyleri yaş, medeni durum, ekonomik durum, eğitim durumu, sektör ve haftalık çalışma süresi değişkenleri açısından incelenmiştir. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, DUWAS İşkoliklik Ölçeği (Doğan ve Tel, 2011) ve Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (Kutlu ve ark., 2016) kullanılmıştır. Bu çalışmaya 259 kadın katılmıştır. Kadınların iş bağımlılığı ve internet bağımlılığı düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla Pearson Korelasyon analizi uygulanmıştır. Kadınların iş bağımlılığı ve internet bağımlılığı düzeylerine ilişkin ortalama puanlarının demografik değişkenlere göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda iş bağımlılığı ile internet bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İş bağımlılığı ortalama puanlarının sektör değişkenine göre anlamlı farklılık gösterdiği sonucuna ulaşılmıştır. Bununla birlikte iş bağımlılığı ortalama puanlarının yaş, medeni durum, ekonomik durum, eğitim durumu ve haftalık çalışma süresi; internet bağımlılığı ortalama puanlarının yaş, medeni durum, ekonomik durum, eğitim durumu, sektör ve haftalık çalışma süresi değişkenlerine göre anlamlı farklılık göstermediği sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: kadın, iş bağımlılığı, internet bağımlılığı

Kaynakça

- Alyanak, B. (2016). İnternet bağımlılığı. Klinik Tıp Pediatri Dergisi, 8(5), 20-24.
Doğan, T., & Tel, F. D. (2011). Duwas İşkoliklik Ölçeği Türkçe formunun (DUWASTR) geçerlik ve güvenilirliğinin incelenmesi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi. 85

- Kutlu, M., Savcı, M., Demir, Y., & Aysan, F. (2016). Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formunun Türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 17(1), 69-76.
- Oates, W. E. (1968). On being a “workaholic”. *Pastoral Psychology*, 19(8), 16-20. Porter, G. (2004). Work, work ethic, work excess. *Journal of Organizational Change Management*, 17(5), 424-439.
- Robinson, B. E. (2013). *Chained to the desk: A guidebook for workaholics, their partners and children, and the clinicians who treat them* (3rd edn.). New York: New York University Press.
- Seybold, K. C., & Salomone, P. R. (1994). Understanding workaholism: A review of causes and counseling approaches. *Journal of Counseling & Development*, 73(1), 4-9.

Beyaz Yaka Çalışanlarda İklim Değişikliği Anksiyetesinin İş Tatmini, Yeşil Örgütsel Davranış ve Yaşam Tatmini ile İlişkisi

Elif KARAKAYA

Yıldız Teknik Üniversitesi
karakaya.elif@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-1238-6005

Ceymi DOENYAS

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
ceymi@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-4809-8719

Bekir ÇETİNTAV

Dr. Öğretim Üyesi, Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi
bekircetintav@mehmetakif.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7251-1211

Problem Durumu

Dengesi hızla bozulmaya devam eden iklimin etkileri konusunda yaşanan anksiyete, yani “iklim değişikliği anksiyetesi”, insanlar üzerinde fizyolojik ve psikolojik etkiler meydana getirmektedir (Cankardaş ve Sofuoğlu, 2021). Farklı gruplarda iklim değişikliği anksiyetesinin seviyesini inceleyen çalışmalar bulunsa da bu kavramı farklı değişkenler ile inceleyen çalışmalar çok azdır. Bu araştırmanın amacı, henüz bir çözüme ulaşmamış iklim değişikliğinin beyaz yaka çalışanlardaki yansımalarını incelemek adına bu çalışanların iklim değişikliği anksiyetesi seviyeleri ile iş tatminleri, yaşam doyumları ve yeşil örgütsel davranışları arasındaki ilişkiyi araştırmaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nicel yöntemlerden ilişkisel araştırma desenini kullanmıştır. Örneklemi Türkiye’de farklı şirketlerde çalışmakta olan 20-61 yaş aralığındaki 510 katılımcı oluşturmuştur. Veriler çevrimiçi anket yöntemi ile Kişisel Bilgi Formu, İklim Değişikliği Anksiyetesi Ölçeği (Cebeci vd. 2022), İş Tatmini Ölçeği (Başol ve Çömlekçi, 2020), Yeşil Örgütsel Davranış Ölçeği (Erbaşı, 2019) ve Yaşam Doyumu Ölçeği (Bekmezci ve Mert, 2018) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde, Spearman Korelasyon Analizi, Mann Whitney U Testi ve Kruskal-Wallis Testi uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Kadınların iklim değişikliği anksiyetesini konsantrasyon, uyku gibi konularda (bilişsel alt boyut) erkeklerden daha çok yaşasa da iklim değişikliği kaynaklı sosyalleşme ve çalışma süreçlerinde (işlevsel alt boyut) erkeklerle benzer tecrübeler yaşadıkları bulunmuştur. Bilişsel alt boyutta iklim değişikliği anksiyetesi arttıkça, kişilerin daha fazla yeşil örgütsel davranış sergilediği görülmüştür. İşlevsel alt boyut ile yeşil örgütsel davranış ölçeğinin çevresel duyarlılık, çevresel katılım, ekonomik duyarlılık, yeşil satın alma boyutları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki bulunurken, teknolojik duyarlılık alt boyutu ile anlamlı bir ilişki bulunmamıştır. İklim değişikliği anksiyetesi ile yaşam tatmini arasında negatif fakat anlamlı olmayan ilişki bulunmuş, iklim değişikliği anksiyetesi ile iş tatmini arasında ilişki bulunmamıştır. İklim değişikliği kaynaklı konsantrasyon ve uyku güçlüğü, kâbus görme anlamına gelen bilişsel alt boyut ile çalışma ve sosyalleşme becerilerine müdahalesi (Sezgin, 2023) anlamına gelen işlevsel alt boyut, bu örneklemde yaşam doyumu ve iş tatmini ile ilişkili çıkmamıştır. Bu durum, verilerin toplandığı 2023 yılı da göz önüne alındığında, kişilerin yaşamlarından ve işlerinden doyum sağlamasında ekonomik veya başka şartların iklim değişikliğine göre daha öncelikli olmasından kaynaklanabilir. Aynı zamanda bu bulgular, iklim değişikliği anksiyetesi hayatın farklı alanları ile ilişkili olabilse bile bu kaygının kişinin hayatının her boyutu ile ilişkili olacağı varsayımlarının da doğru olmayacağı konusunda bizi uyarmaktadır.

Anahtar Sözcükler: İklim Değişikliği Anksiyetesi, İş Tatmini, Yaşam Doyumu, Yeşil Örgütsel Davranış

Kaynakça

- Başol, O. & Çömlekçi, M. F. (2020). İş tatmini ölçeğinin uyarlanması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Kırklareli Üniversitesi Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu Dergisi, 1(2), 17-31.
- Bekmezci, M., & Mert, İ. S. (2018). Yaşam tatmini ölçeğinin Türkçe geçerlilik ve güvenirlik çalışması. Toros Üniversitesi İİSBF Sosyal Bilimler Dergisi, 5(8), 166-177.
- Cankardaş, S., & Sofuoğlu, Z. (2021). İklim değişikliği ve birey üzerindeki etkilerinin gözden geçirilmesi. Nesne Psikoloji Dergisi, 9(19), 139-146.
- Cebeci, F., Karaman, M., Öztürk, A. F., Uzun, K., Altın, O., Arıcı, A., & Artan, T. (2022). İklim değişikliği anksiyetesi ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 22 (1), 20-42.
- Erbaşı, A. (2019). Yeşil örgütsel davranış ölçeği: Bir ölçek geliştirme çalışması. İstanbul Management Journal, 86, 1-23.
- Sezgin, S. (2023). Türkiye’de vatandaşların iklim değişikliği anksiyetesinin değerlendirilmesi. Kent Akademi Dergisi, 17(1), 01-21.

Yapay Zekâ Okuryazarlığı ile Yaşam Doyumu Arasında Öz Kontrolün Aracı Rolü

Yusuf AKYIL

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı
yusufakyil430@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9482-1429

Yakup İME

Dr. Öğretim Üyesi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
yakup.ime@erbakan.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6818-8044

Azmi ÇAĞLAR

Dr. Öğretim Üyesi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi
azmi.caglar@ibu.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7924-2229

Beste ERDİNÇ

Yıldız Teknik Üniversitesi
besteedinc00@gmail.com
Orcid ID:0009-0006-4795-1593

Problem Durumu

Yapay zekâ okuryazarlığı son dönemlerin en gündemde olan konularındandır. Bilinçli bir yapay zekâ kullanıcısı olmak doğru okuryazarlıktan geçmektedir. Yapay zekâyı bilinçli kullanmak ise olabilecek zararlı durumlardan korunma açısından önemlidir. Dolayısıyla araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinde yapay zekâ okur yazarlığı ile yaşam doyumu düzeyleri arasında öz kontrolün aracılık rolünü incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmaya 90 (%29.6) erkek 214 (%70.4) kız olmak üzere 304 üniversite öğrencisi gönüllü katılım sağlamıştır. Araştırma kapsamında Yapay Zekâ Okuryazarlığı Ölçeği (Çelebi vd., 2023), Yaşam Doyumu Ölçeği (Dağlı ve Baysal, 2016) ve Çok Boyutlu Kısa Öz-kontrol Ölçeği (Koç vd., 2023) kullanılmıştır. Araştırmanın yöntem kısmında ilk olarak SPSS programı kullanılarak betimsel istatistiklere, normallik dağılımlarına bakılmıştır. İkinci olarak JASP programı ile güvenirlilik analizlerine, üçüncü olarak SPSS programı ile korelasyon analizi incelenmiştir. Daha sonra AMOS programı ile yapısal eşitlik modellemesine geçilmiştir. YEM ile yapay zekâ okuryazarlığı ile yaşam doyumu arasında öz kontrolün aracılık rolü incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analiz sonucunda üniversite öğrencilerinin yapay zekâ okuryazarlığı düzeyi ile yaşam doyumları arasında öz kontrolün tam aracılık rolü tespit edilmiştir. Bu durum bilinçli bir yapay zekâ kullanımının öğrencilerin öz kontrol düzeyini yordadığı, öz kontrollü olan öğrencilerin ise yaşam doyumlarına katkı sağlayabileceği söylenebilir. Diğer bir ifade ile yapay zekâ okuryazarlığı yaşam doyumunu öz kontrol vasıtasıyla dolaylı yönden yordamaktadır. Sonuç olarak üniversite öğrencilerine yönelik yapay zekâ okuryazarlığı ile ilgili bilinçlendirme çalışmaları tasarlanabilir. Ek olarak öz kontrolü artırıcı programlar düzenlenebilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ okur yazarlığı, yaşam doyumu, öz kontrol

Kaynakça

- Akkaya, B., Özkan, A., & Özkan, H. (2021). Artificial intelligence anxiety (AIA) scale: adaptation to Turkish, validity and reliability study. *Alanya Academic Review*, 5(2), 1125 - 1146. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.833668> 89
- Alpaydın, E. (2004). *Introduction to machine learning*. The MIT Press.
- Amirrudin, M., Nasution, K., & Supahar, S. (2020). Effect of variability on Cronbach alpha reliability in research practice. *Jurnal Matematika, Statistika Dan Komputasi*, 17(2), 223–230. <https://doi.org/10.20956/jmsk.v17i2.11655>

- Balfe, N., Sharples, S., & Wilson, J. R. (2018). Understanding Is Key: An Analysis of Factors Pertaining to Trust in a Real-World Automation System. *Human Factors*, 60(4), 477-495. <https://doi.org/10.1177/0018720818761256>
- Bollen, K. A. (2002). Latent variables in psychology and the social sciences. *Annual Review of Psychology*, 53(1), 605–634. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.53.100901.135239>
- Calvani, A., Cartelli, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2008). Models and instruments for assessing digital competence at school. *Journal of E-learning and Knowledge Society*, 4(3), 183-193.
- Calvani, A., Fini, A., & Ranieri, M. (2009). Assessing digital competence in secondary education. Issues, models and instruments. In *Issues in information and media literacy: Education, practice and pedagogy* (s. 153-172). Informing Science Press.
- Carolus, A., Koch, M. J., Straka, S., Latoschik, M. E., & Wienrich, C. (2023). MAILS - Meta AI literacy scale: Development and testing of an AI literacy questionnaire based on well- founded competency models and psychological change- and meta-competencies.
- Akaike, H. (1987). Factor analysis and AIC. *Psychometrika*, 52(3), 317-332. Browne, M. W., & Cudeck, R. (1993) Alternative ways of assessing model fit. *Sage Focus Editions*, 154, 136-136. <https://doi.org/10.1177/0049124192021002005>
- Finney, S. J., & DiStefano, C. (2006). Non-normal and categorical data in structural equation modeling. *Structural Equation Modeling: A Second Course*, 269-314.
- Hu, L. T., & Bentler, P. M. (1999). Cutoff criteria for fit indexes in covariance structure analysis: Conventional criteria versus new alternatives. *Structural Equation Modeling*, 6(1), 1–55. <https://doi.org/10.1080/10705519909540118>.
- Kline, R. B. (2011). *Principles and practice of structural equation modeling*. New York: Guilford Press
- Nasser-Abu Alhija, F., & Wisenbaker, J. (2006). A Monte Carlo study investigating the impact of item parceling strategies on parameter estimates and their standard errors in CFA. *Structural Equation Modeling*, 13(2), 204-228. https://doi.org/10.1207/s15328007sem1302_3
- Preacher, K. J., & Hayes, A. F. (2008). Asymptotic and resampling strategies for assessing and comparing indirect effects in multiple mediator models. *Behavior Research Methods*, 40(3), 879-891. doi: 10.3758/BRM.40.3.879
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2001). *Using multivariate statistics* (4th ed.). Boston: Pearson Education.

Covid-19 Salgın Sonrası Ortaokul Öğrencilerinin Nomofobi Düzeylerine Göre Takıntılı Mesajlaşma Davranışlarının Yordanması

Özlem ÇAKIR

Profesör Doktor, Ankara Üniversitesi

ocakir@ankara.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7306-5820

Funda ERDOĞDU

Doçent Doktor, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi

funda.erdogdu@dpu.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-4597-125X

Beşir KARAOZAN

Öğretmen, Boyaklı Ortaokulu

besir@karaozan.com

Orcid ID:0009-0002-3110-5799

Problem Durumu

COVID-19 salgınının ortaya çıkmasının ardından tüm dünyada sosyal yaşam kısıtlanmış, sosyal mesafe ve karantina yasakları getirilmiştir. Bu kısıtlamalar eğitim ve çalışma hayatının uzaktan sürdürülmesi şeklindeki önlemler ile birlikte toplu yapılan etkinliklerin yasaklanması gibi uygulamaları beraberinde getirmiştir. Covid-19 salgını ile birlikte elimizde olan teknolojik imkânlar çerçevesinde bireylerin bilgisayar, laptop ve özellikle kolay erişilebilen akıllı telefon kullanımını zorunlu hale gelmiştir. Salgınla birlikte sosyal izolasyon kısıtlamaları, insanların gündelik rutinlerinde ve ruh hallerinde ani değişiklikleri ortaya çıkarmış ve bu durum teknolojik bağımlılıklarının artmasına neden olmuştur. Teknoloji bağımlılıklarının bir çeşidi olan telefon yoksunluğunda oluşan “Nomofobi” ve bunun nedenlerinden biri olan “Takıntılı Mesajlaşma Davranışı”dır. Salgın sürecinin bitiminde hayatın normale dönmesinin ardından, Milli Eğitim Bakanlığı, 2023-2024 eğitim öğretim yılı için okullarda telefon kullanımı konusunda yeni bir genelge yayınladı. Genelgede, öğrencilerin dikkatini dağıttığı ve eğitim öğretim sürecini olumsuz etkilediği için telefon kullanımına yasak getirildiği belirtildi. Genç bireyler mobil teknolojileri oldukça yakından takip etme eğiliminde olduklarından nomofobinin etkisinde daha çok kalmaktadırlar. Nomofobi bireyin mobil cihazına erişemediğinde veya mobil cihaz üzerinde iletişim kuramadığında yaşadığı istemsiz korku olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Correia, 2015). Yüz yüze iletişimden farklı olarak mesajı gönderen ve alan arasında pek çok farklı duygular hissedilmektedir. Örneğin mesajı gönderen önemli bir mesaj veya önem verdiği birine göndermişse alıcının mesajı ne zaman okuduğunu ve cevabı ne zaman göndereceğini merak etmektedir. Mesajı alan cevabı hızlı göndermek için baskı altında hissedebilir. Cevabın yavaş gelmesi sözlü iletişimden farklı gönderen ve alıcı arasında olumsuz duygu yaşanmasına neden olmaktadır (Kato ve Kato, 2015). Mesajı gönderen cevabın gelmeyeceğini düşünüp korkmakta, kaygılanmakta; geç cevap aldığı anda sinirlenip, kızmakta, önemsenmediğini düşünmekte ve daha pek çok farklı hisse kapılabilmekte Nomofobi ve takıntılı mesajlaşma ile ilgili yapılan çalışmalarda belirtildiği gibi genç yetişkinlerin nomofobi ve takıntılı mesajlaşmanın etkisinde kaldıkları görülmektedir. Bu araştırmanın amacı, ortaokul öğrencilerinin Covid 19 salgını sonrası Nomofobia ve takıntılı mesajlaşma durumlarının belirlenmesi ve nomofobi ölçeğinin alt boyutlarından aldıkları toplam puanların, takıntılı mesajlaşma davranışını yordayıp yordamadığının belirlenmesidir. Akıllı telefonda yoksun kalmanın ve takıntılı mesajlaşma davranışına ilişkin öğrenci algıları ve yaşadıkları ani duygu değişiminin belirlenmesi açısından da önemlidir. Akıllı telefon kullanan ancak okulda kullanmalarına izin verilmeyen ortaokul öğrencileri ile yapılan bu çalışma ile eğitim-öğretim faaliyetleri yürütücülerine ve ebeveynlere yol gösterici bulgular sağladığı yönüyle de işlevsel olduğu düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada betimsel araştırma yöntemi ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 2023-2024 eğitim öğretim yılında Mardin’in bir köy ortaokulundan ve bir ilçesinde öğrenim görmekte olan 200 ortaokul öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırmada öğrencilerin nomofobi düzeylerinin belirlenmesinde Yıldırım ve Correia (2015) tarafından geliştirilen ve Yıldırım, Şumuer,

Adnan ve Yıldırım (2016) tarafından Türkçeye uyarlanmış Nomofobi ölçeği (NMP-Q), takıntılı mesajlaşma davranışlarının belirlenmesinde Lister-Landman, Domoff ve Dubow (2015) tarafından geliştirilen ve Adıgüzel, Erözkan, Doğan (2016) Türkçeye uyarlanmış 'Takıntılı Mesajlaşma Ölçeği' kullanılmıştır. Araştırmada ortaokul öğrencilerinin Covid-19 sonrası Nomofobi ve takıntılı mesajlaşma durumlarının belirlenmesi için ortalama değerler hesaplanacaktır. Nomofobi ölçeğinin alt boyutlarından alınan toplam puanların, takıntılı mesajlaşma düzeyini yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada ortaokul öğrencilerinin Covid-19 sonrası Nomofobi ve takıntılı mesajlaşma durumlarının belirlenmesi için ortalama değerler hesaplanacaktır. Nomofobi ölçeğinin alt boyutlarından alınan toplam puanların, takıntılı mesajlaşma düzeyini yordayıp yordamadığını belirlemek için çoklu doğrusal regresyon analizi yapılacaktır. Nomofobi ölçeğinin çevrimiçi olamama; iletişimi kaybetmeme, cihazdan yoksunluk ve bilgiye ulaşamama boyutları ile takıntılı mesajlaşmanın anlamlı bir yordayıcısı olup olmadığı belirlenecektir.

Anahtar Sözcükler: Nomofobi, takıntılı mesajlaşma, ortaokul öğrencileri, yordama.

Kaynakça

- Adıgüzel, A., Erözkan, A. ve Doğan U. (2016). Ergenler için Takıntılı Mesajlaşma Ölçeğinin Türkçe Geçerlik ve Güvenirlilik Çalışması. *Online Journal of Technology Addiction & Cyberbullying*, 3 (2), 1-13.
- Kato, Y., & Kato, S. (2015). Reply speed to mobile text messages among Japanese college students: When a quick reply is preferred and a late reply is acceptable. *Computers in Human Behavior*, 44, 209–219.
- Lister-Landman, K. M., Domoff, S. E., & Dubow, E. F. (2015). The Role of Compulsive Texting in Adolescents' Academic Functioning. *Psychology of Popular Media Culture*. Advance online publication.
- Yıldırım, C. & Correia, A.P. (2015). Exploring the Dimensions of Nomophobia: Development And Validation of A Self-Reported Questionnaire. *Computers in Human Behavior*, 49, 130.
- Yıldırım, C., Sumuer, E., Adnan, M. ve Yıldırım, S. (2016). A Growing fear: Prevalence of nomophobia among turkish college students. *Information Development*, 32(5), 1322-1331. doi:10.1177/0266666915599025

Bilişsel Davranışçı Terapiye Göre Kendi Kendine Yardım Temelli Çevrimiçi Psikolojik Destek Programının, Ergenlerin Kaygı ve Stres ile Başa Çıkma ile İlgili Psikolojik İhtiyaçlarına İlişkin Görüşleri

Hüseyin Berken BİNAY

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi

huseyinberkenbinay@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-0520-2723

Fulya Yüksel ŞAHİN

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

fulya_sahin@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-3454-2142

Problem Durumu

Her geçen gün hızla ilerleyen teknolojik gelişmelere bağlı olarak internet tabanlı çevrimiçi psikolojik destek platformları da ortaya çıkmakta ve psikolojik destek arayanlar için oldukça önemli bir unsur haline gelmeye başlamıştır. Tam da bu nedenlerden kaynaklı olarak bu araştırma ergenlerin kendi kendine yardım temelli çevrimiçi psikolojik destek programına ve kaygı ve stres ile başa çıkma ile ilgili ihtiyaçlarına ilişkin görüşlerini ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu çalışmada desen olarak fenomenoloji tercih edilmiştir. Bu çerçevede ergenlerin kendi kendine yardım temelli çevrimiçi psikolojik destek programına ilişkin görüşleri ve kaygı ve stresle başa çıkmaya ilişkin ihtiyaçlarının kendi doğası içinde ele alınarak deneyim ve yaşantılarının derinlemesine araştırılması amaçlanmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada desen olarak fenomenoloji tercih edilmiştir. Bu çerçevede ergenlerin kendi kendine yardım temelli çevrimiçi psikolojik destek programına ilişkin görüşleri ve kaygı ve stresle başa çıkmaya ilişkin ihtiyaçlarının kendi doğası içinde ele alınarak deneyim ve yaşantılarının derinlemesine araştırılması amaçlanmaktadır. Fenomenoloji araştırmalarının özünde, deneyimin temel yapısı ve özü araştırılmakta, önyargı ve önceden edinilmiş bilgilerden uzak bir çerçevede gerçekten olduğu gibi ortaya çıkarılması hedeflenmektedir. Bu çalışmada nitel veri toplama metodlarından görüşme tekniği (Merriam, 2013) tercih edilmiştir. Ergenlere gerçekleştirilen yarı yapılandırılmış görüşmelerle elde edilen veriler ise yazılı dökümler haline getirilmiş ve Nvivo 12 programı ile analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Duygu durum teması altında katılımcıların ifadelerinden mevcut duygular (f:68) ve İdeal duygular (duygu düzenleme arzusu) (f:79) iki farklı kategori elde edilmiştir. Katılımcılar mevcut duygular kategorisi altında son zamanlarda yaşadıkları duyguları ifade etmiştir. Bu kategori altındaki kodlar, zorlayıcı ve besleyici duygular şeklinde adlandırılmıştır. İkinci tema, kaygı/stres şeklinde adlandırılmıştır. İki farklı duyguya dair katılımcılara farklı sorular yöneltilmesine rağmen genellikle ayrımını yapmakta zorlanmış ve benzer cevaplar vermişlerdir. Katılımcıların ifadeleri analiz edildiğinde; temanın altında üç farklı kategoriye ulaşılmıştır. Kaygı ve stresin sonuçları kategorisinde ise özgüven eksikliği, kontrol kaybı, erteleme, fiziksel belirtiler, ilişki sorunları ve akademik sorunların yer aldığı görülmektedir. Bu durum öğrencilerin yaşadığı stres ve kaygının onları çok boyutlu şekilde etkilediğine işaret etmektedir. Bu araştırma ergenlerin kaygı ve stres odağındaki yaşantılarını derinlemesine inceleme ve bir müdahale programına yönelik ihtiyaç tespit etme amacıyla gerçekleştirilmiştir. Bu doğrultuda duygu durum temasında katılımcıların zorlayıcı duyguları sıklıkla deneyimledikleri buna rağmen kendilerini güçlü ve daha pozitif hissedecekleri duyguları yaşamaya ihtiyaç duydukları söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Bilişsel Davranışçı Terapi, İnternet tabanlı, çevrimiçi psikolojik destek, Kendi kendine yardım, kaygı, stres

Kaynakça

- Barak, A., Klein, B., & Proudfoot, J. G. (2009). Defining internet-supported therapeutic interventions. *Annals of Behavioral Medicine*, 38(1), 4–17. <https://doi.org/10.1007/s12160-009-9130-7>
- Berenbaum, S. A., Beltz, A. M., & Corley, R. (2015). The importance of puberty for adolescent development: Conceptualization and measurement. *Advances in child development and behavior*, 48, 53-92. <https://doi.org/10.1016/bs.acdb.2014.11.002>
- Cucciare, M.A ve Weingardt, K.R. (2010). Using Technology to Support EvidenceBased Behavioral Health Practices A Clinician’s Guide, Cucciare, M.A ve Weingardt, K.R (Ed.). Routledge Press, New York, pp.viii-ix. <https://doi.org/10.4324/9780203867532>
- Eryılmaz, A. (2009). Ergenlik Döneminde Stres ve Başa Çıkma. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 6(2), 20-37. Rosen, G. M. (1987). Self-Help Treatment Books and the Commercialization of Psychotherapy. *American Psychologist*, 42(1), 46–51. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.42.1.46>
- Johansson, M., Sinadinovic, K., Hammarberg, A., Sundström, C., Hermansson, U., Andreasson, S., & Berman, A. H. (2017). Web-Based Self-Help for Problematic Alcohol Use: a Large Naturalistic Study. *International Journal of Behavioral Medicine*, 24(5), 749–759. <https://doi.org/10.1007/s12529-016-9618-z>
- Kalkan, M. ve Kaygusuz, C. (2013). İnternet bağımlılığı. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Kazlauskas, E., Eimontas, J., Olf, M., Zelviene, P., & Andersson, G. (2020). Adherence Predictors in Internet-Delivered Self-Help Intervention for Life Stressors-Related Adjustment Disorder. *Frontiers in Psychiatry*, 11, 1–7. <https://doi.org/10.3389/fpsy.2020.00137>
- Khanna, M., Aschenbrand, S. G., & Kendall, P. C. (2007). New frontiers: Computer technology in the treatment of anxious youth. *Behav Ther*, 30, 22–25.
- King, D. L., Delfabbro, P. H., Billieux, J. ve Potenza, M. N. (2020). Problematic online gaming and the COVID-19 pandemic. *Journal of Behavioral Addictions*, 9(2), 184-186. <https://doi.org/10.1556/2006.2020.00016>
- Lohman, B.J., & Jarvis, P.A. (2000). Adolescent Stressors, Coping Strategies, And Psychological Health Studies In The Family Context. *Journal of Youth and Adolescence*, 29, 1, 15-43. <https://doi.org/10.1023/a:1005117020812>
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. Ankara: Nobel.
- Miles, M. B. ve Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. London: Sage.
- Ögel, K. (2012). İnternet bağımlılığı, internetin psikolojisini anlamak ve bağımlılıkla başa çıkmak. İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Spurgeon, J.A. ve Wright, J.H. (2010). Computer-assisted cognitive-behavioral therapy. *Current Psychiatry Reports*, 12(6):547-552. <https://doi.org/10.1007/s11920-010-0152-4>
- Yuen, E. K., Gros, K., Welsh, K. E., McCauley, J., Resnick, H. S., Danielson, C. K., Ruggiero, K. J. (2016). Development and preliminary testing of a web-based, self-help application for disaster-affected families. *Health Informatics Journal*, 22(3), 659–675. <https://doi.org/10.1177/1460458215579292>

Sınıf Öğretmeni Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojilerine İlişkin Görüşlerinin Belirlenmesi

Tarık ÖZKABAYEL

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi

mehmetcik9@gmail.com

Orcid ID:0009-0005-3403-4529

Problem Durumu

Yapay zekâ, canlı zekâsının çalışma ilkelerini taklit etme yoluyla teknolojik cihazlar ve yazılımlar üzerinden ürünler ortaya koyan bir araçtır. Verilen bilgiler ve komutlar çerçevesinde yeni durumları öğrenebilen ve sorunlara çözüm üretebilen bir yapıya sahiptir. Verimlilik, zamandan tasarruf, istenilen bilgi ve ürüne kolay erişim gibi alanlardaki avantajları sebebiyle günümüzde öne çıkmış; bu olumlu katkılarıyla eğitim süreçlerine de dahil edilmeye başlanmıştır. Çeşitli ülkelerde yapay zekâ teknolojileri eğitim süreçlerine dahil edilirken, öğretmenlerin saf dışı bırakılması değil öğretmenler için daha etkin ve verimli bir çalışma alanı oluşturulması amaçlanmaktadır. Bu sebeple yapay zekâ kavramı öğretmenlik mesleği bağlamında önemli bir kavram haline gelmektedir. Bu doğrultuda yapılan çalışmaların hızla artması da yapay zekânın gelecekteki eğitimde alacağı yer hakkında fikir vermektedir. Eğitimin geleceğinde yapay zekânın öngörülen etkisi, geleceğin öğretmenlerinin yapay zekâ hakkındaki görüşlerini önemli kılmaktadır. Özellikle de temel eğitimin merkez unsurlarından olan sınıf öğretmenliği mesleğini gelecekte yapacak öğretmen adaylarının yapay zekâ teknolojilerine ilişkin görüşlerinin, gelecekte yapay zekânın temel eğitimdeki yeri bağlamında önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu doğrultuda, araştırma sınıf öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojilerine ilişkin görüşlerini belirlemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu amaç çerçevesinde çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması modeli kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu amaçsal örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle seçilmiştir. Bu ölçüt; öğretmen adayının İstanbul'daki bir devlet üniversitesinde sınıf öğretmenliği bölümünde okuyan üçüncü ya da dördüncü sınıf öğrencisi olmasıdır. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından hazırlanmış ve iki alan uzmanı görüşüne sunulmuş yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veri toplama aracında; yapay zekâ teknolojilerinin tanımına, eğitsel avantaj ve dezavantajlarına, eğitimdeki yerine ve eğitimde potansiyel kullanım biçimlerine ilişkin altı açık uçlu soru bulunmaktadır. Veri toplama sürecinde 7 sınıf öğretmeni adayıyla görüşmeler yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın ön bulguları incelendiğinde sınıf öğretmeni adaylarının yapay zekâyı yazılım ve donanım birleşimi teknolojik bir ürün olarak gördükleri; eğitsel süreçlere zamandan tasarruf, bilgiye ulaşım kolaylığı ve çeşitlilik anlamında olumlu katkılar sağlayacağını düşündükleri belirlenmiştir. Olumsuz anlamda ise öğrencileri kolaylaştıracaklarını, geleneksel yöntemlerden tamamen uzaklaştırabileceğini ve bağımlılıklar ortaya çıkarabileceğini düşündükleri görülmüştür. Gelecekte en çok değerlendirme ve pekiştirme alanlarında yapay zekâdan yararlanmayı düşündükleri ve yapay zekânın gelecekte eğitim ortamlarını değiştireceğini öngördükleri belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, sınıf öğretmenliği

Kaynakça

- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), s. 71-88.
- Bayram, K. & Çelik, H. (2023). Yapay zekâ konusunda muhakeme ve girişimcilik becerileriyle bütünleştirilmiş sosyo-bilim etkinliği: Fen bilgisi öğretmen adaylarının görüşleri. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 11(1), s. 41-78.
- Çam, M. B. Çelik, N. Turan Güntepe, E. Durukan, Ü. G. (2021). Öğretmen adaylarının yapay zekâ teknolojileri ile ilgili farkındalıklarının belirlenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi* 18(48), s. 263-285.

İçöz, S., & İçöz, E. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ uygulamalarına yönelik farkındalık düzeylerinin incelenmesi. *Ulusal Eğitim Dergisi*, 4(3), s. 987-1001.

Yapay Zekâ ve Transhümanizm Perspektiflerine Akademisyenlerin Gözünden Bir Bakış

Ayhan AKSAKALLI

Doçent Doktor, Sağlık Meslek Yüksekokulu, Tıbbi Hizmetler ve Teknikler Bölümü, Bayburt

tolga250606@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-6281-5828

Problem Durumu

Bu çalışma, yapay zekâ ve transhümanizm gibi teknolojik alanlardaki gelişmelerin akademisyenlerin bakış açısından derinlemesine incelenmesini amaçlamaktadır. Bu doğrultuda, çalışmanın amacı, bu teknolojilerin insanlık üzerindeki etkilerini anlamak ve değerlendirmektir. Özellikle, yapay zekânın insan yaşamına ve topluma olan etkileri ile transhümanizm kavramının insan varlığını nasıl değiştirebileceği üzerinde durulmaktadır (Dağ, 2020). Çalışmanın önemi, günümüzün hızla değişen teknolojik ortamında, bu konuların tartışılması ve anlaşılmasının toplum için kritik öneme sahip olmasıdır. Gelişen teknolojiyle birlikte, etik, sosyal ve kültürel konuların da göz önünde bulundurulması gerekmektedir (Dağ, 2022). Bu bağlamda, çalışmadaki problem durumu, teknolojik gelişmelerin getirdiği zorlukları ve fırsatları ele alarak, akademisyenlerin bu konulara nasıl yaklaştıklarını anlamayı hedeflemektedir. Literatür taraması, mevcut araştırmaların incelenmesiyle yapılacak ve yapay zekâ ile transhümanizm konularındaki önemli çalışmalar vurgulanacaktır. Araştırmanın sosyal ve yaygın etkileri, bu teknolojik gelişmelerin insan yaşamına ve topluma olan etkilerini anlamak ve gelecekteki politika ve stratejileri belirlemek için önemli bir referans kaynağı olacağını öne sürmektedir. Son olarak, çalışmanın literatüre katkıları, yapay zekâ ve transhümanizm gibi konuların tartışılması ve anlaşılmasında yeni bir bakış açısı sunarak, bu alandaki bilgi birikimini artırması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Modeli Araştırma yapay zekâ ve transhümanizm perspektifleri ile ilgili farklı çalışma alanlarındaki akademisyenlerin bakış açılarını tespit etmeye yönelik nitel bir araştırma olacaktır. Bu araştırmada nitel araştırma desenlerinden olgu bilim kullanılmıştır. Olgu bilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2011). Çalışma Grubu Araştırmanın çalışma grubu farklı çalışma alanlarından oluşan toplam 25 akademisyenden oluşacaktır. Araştırmanın amacına uygun olarak maksimum çeşitleme örnekleme ile çalışma grupları belirlenecektir. Maksimum çeşitleme örnekleme ile belirlenmesindeki amaç görece olarak küçük bir örneklem oluşturmak ve bu örnekleme çalışılan probleme taraf olabilecek bireylerin çeşitliliğini maksimum derecede yansıtmaktır (Patton, 1987; Yıldırım & Şimşek, 2011). Verilerin Toplanması Araştırma, “akademisyenlerin bilgi birikimleri ve uzmanlıkları çerçevesinde yapay zekâ ve transhümanizm konularına nasıl yaklaştıkları” üzerine yapılacaktır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı- yapılandırılmış görüşme formu kullanılacaktır. Araştırmada verilerin iç geçerliğini sağlamak amacıyla veriler gözden geçirilip, gerekli olduğunda araştırmalar yapıp ve nitel araştırma konusunda uzman kişilerin görüşü alınacaktır. Araştırma sürecinde randevulu formel görüşmeler yapılacaktır. Verilerin Analizi ve Yorumlanması Araştırma kapsamında yapılan görüşmeler nitel veri analizi tekniklerinden içerik analizi kullanılarak analiz edilecek ve yorumlanacaktır. Nitel araştırma verileri dört aşamada analiz edilir (Yıldırım ve Şimşek, 2011): 1) Verilerin kodlanması, 2) temaların bulunması, 3) kodların ve temaların düzenlenmesi, 4) bulguların tanımlanması ve yorumlanması. Görüşme metninin analizi yapılmış, ulaşılan verilerin kodlanması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmada toplanan verilerin analizinde şu basamaklar takip edilmiştir. 1. Kayıt altına alınan görüşmelerin transkript edilmesi. 2. Görüşmelerin analizi yapılarak, akademisyenlerin tekrar ettikleri kodların tablolştırılması. 3. Alınan cevaplar sonucunda bir çerçeve oluşturularak temaların belirlenmesi. 4. Katılımcıların görüşlerini açıklıkla yansıtabilmek adına bulguların sunumunda öğretmen betimlemelerine tablolarda yer verilmesi.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuçlar, yapay zekâ ve transhümanizm gibi karmaşık konuların anlaşılmasına ve gelecekteki araştırmaların yönlendirilmesine katkıda bulunacaktır. Araştırmanın, bu teknolojilerin insanlık

üzerindeki etkilerini anlamak ve gelecekteki politika ve stratejileri belirlemek için önemli bir referans kaynağı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Akademik bakış açısı, bilim ve felsefe, transhümanizm, yapay zekâ

Kaynakça

- Dağ, A. (2020). Transhümanizm. İnsanın ve Dünyanın dönüşümü. Elis Yayınları. Dağ, A. (2022). İnsansız Dünya. Transhümanizm. Ketebe Yayınları.
- Patton, M. Q. (1987). How to use qualitative methods in evaluation (No. 4). Sage.
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Öğretmenlerin Yaşam Boyu Öğrenme Yaklaşımı ile Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutumları Arasındaki İlişkide Yaşam Doyumunun Aracılık Rolü

Hamdi KORKMAN

Doçent Doktor, Afyon Kocatepe Üniversitesi

hkorkma73@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-6025-9696

Ahmet SAPANCI

Dr. Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi

ahmetsapanca@duzce.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-4688-6890

Problem Durumu

Bu araştırmada öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yaklaşımları ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracılık etkisi incelenmiştir. Yaşam doyumunu kişinin hayata, çevresine, mesleğine yönelik tutumlarını ve kendini bilişsel olarak geliştirmesini de oldukça etkileyen bir olgudur. Bu düşüncelerden hareketle mevcut araştırmada, yaşam boyu öğrenme yaklaşımının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları etkileyip etkilemediği ve bu iki değişken arasında yaşam doyumunun yordayıcı bir etkisinin olup olmadığı araştırılmak istenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme yaklaşımı ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları arasındaki ilişkide yaşam doyumunun aracılık rolünü incelemek amacıyla nicel araştırma modellerinden yordayıcı korelasyonel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Yordayıcı korelasyon araştırmalarında; değişkenler arasındaki ilişkiler incelenerek, değişkenlerin birinden yola çıkarak diğeri yordanmaya çalışılır (Büyüköztürk ve ark., 2010). Katılımcılar Bu araştırmanın katılımcıları, uygun (kolayda) örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen 177 kadın ve 184 erkek olmak üzere toplam 361 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler çalışmaya gönüllü olarak katılan öğretmenlerden, 2022 yılı Mayıs ve Haziran ayı arasında yaklaşık bir aylık süre içerisinde, kesitsel olarak Google Formlar aracılığı Google Classroom üzerinden çevrimiçi toplanmıştır. Veri analiz Yöntemi Veri toplama aracı olarak Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimi Ölçeği, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği ve Yaşam Doyumu Ölçeği kullanılmıştır. Veriler Pearson moment çarpım korelasyonu, doğrulayıcı faktör analizi ve yapısal eşitlik modeli ile analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada, yaşam boyu öğrenme yaklaşımı ile öğretmenlik mesleği arasında pozitif yönlü bir korelasyon olacağı; ayrıca, yaşam boyu öğrenme eğilimi ile öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlar arasında yaşam doyumunun yordayıcı bir etkisinin olacağı beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yaşam Boyu Öğrenme, Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum, Yaşam Doyumu

Kaynakça

- Akgün, E. (2015). Lise öğretmenlerinin psikolojik sermaye düzeyleri ile yaşam doyum düzeyleri Arasındaki ilişki. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Kahramanmaraş.
- Alibekiroğlu, P. B. , Akbaş, T. , Bulut Ateş, F.,& Kırdök, O. (2018). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkide öz anlayışın aracılık etkisi. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 27 (2), 1-17.
- Appleton, S.,& Song, L. (2008). Life satisfaction in urban China: Components and determinants. World Development, (36), 11.
- Aspin, D. N.,& Chapman, J. D. (2000). Lifelong learning: concepts and conceptions. International Journal of Lifelong Education, 19(1), 2-19.
- Başbay, M., Ünver, G.,& Bümen, N. T. (2009). Ortaöğretim alan öğretmenliği tezsiz yüksek lisans öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumları: boylamsal bir çalışma. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi, 59(59), 345-366. 98

- Bigdeloo, M., & Bozorgi, Z. D. (2016). Relationship between the religious attitude, self-efficacy, and life satisfaction in high school teachers of mahshahr city. *International Education Studies*, 9(9), 58.
- Bilgin, H. (1996). Okul öncesi eğitim kurumlarında çalışan öğretmenlerin öğretmenlik tutumlarının incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Boo, M. C., Yen, S. H., & Lim, H. E. (2016). A Note on Happiness and Life Satisfaction in Malaysia. *Malaysian Journal of Economic Studies*, 53(2), 261- 277.
- Bozoğlan, B. (2014). Çatışmanın yordayıcısı olarak sosyal destek ve yaşam doyumu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 22(1), 161-175.
- Büyüköztürk Ş, Çakmak EK, Akgün ÖE, Karadeniz Ş.,& Demirel F (2010) Bilimsel araştırma yöntemleri, 5. Baskı. Ankara: Pegem A. Candy, P.C. (1994). Lifelong learning and information literacy. Report for US. National Commission on Libraries and Information Science and National Forum on Information Literacy.
- Castilho, P., Carvalho, S.A., Marques, S., & Pinto-Gouveia, J. (2017). Self-compassion and emotional intelligence in adolescence: a multigroup mediational study of the impact of shame memories on depressive symptoms. *Journal of Child and Family Studies*, 26(3), 759-768.
- Çam, E.,& Üstün, A. (2016). Öğretmenlerin mesleki tutumları ile yaşam boyu öğrenme eğilimleri arasındaki ilişkisi. *Hitit Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 19(1), 459-476.
- Çeçen, A. R. (2008). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu yordamada bireysel bütünlük (tutarlılık) duygusu, aile bütünlük duygusu ve benlik saygısı. *Eğitimde Kuram ve Uygulama*, 4(1), 19-30.
- Dağlı, A.,& Baysal, N. (2016). Yaşam Doyumu Ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1250-1262.
- Demirel, M. (2008). Yaşam boyu öğrenmenin anahtarı: öğrenmeyi öğrenme. 2. Ulusal Eğitim Psikolojisi Sempozyumu. Kültür Üniversitesi, 22-23 Mart 2008, İstanbul. *Öğrenme ve Öğrenme Bozuklukları*, 133-145.
- Demirel, M.,& Akkoyunlu, B. (2010). Öğretmen adaylarının yaşam boyu öğrenme eğilimleri ve bilgi okuryazarlığı öz yeterlilik algıları. 10 th. International Educational Tecnollogy Conference, (26-28 Nisan, 2010), Boğaziçi Üniversitesi, İstanbul, *Proceeding Book*, Volume 2, 1126-1133.
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95, 542-575.
- Diener, E., Emmons, R. A., Larsen, R. J.,& Griffin, S. (1985). The satisfaction with life scale. *Journal of Personality Assessment*, 49 (1), 71-75.
- Dilmaç, B.,& Ekşi, H. (2008). Meslek yüksekokullarında öğrenim gören öğrencilerin yaşam doyumları ve benlik saygılarının incelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (20), 279-289.
- Gür Erdoğan, D.,& Arsal, Z. (2016). The development of lifelong learning trends scale (LLLTS). *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 114-122.
- Haybron, D.M. (2004). Happiness and The Importance of Life Satisfaction. Delivered at the Department of Philosophy, University of Arizona.
- Holinka, C. (2015). Stress, emotional intelligence, and life satisfaction in college students. *College Student Journal*, 49(2), 300-311.
- Kahramanoğlu, R., Yokuş, E., Cüçük, E., Vural, S.,& Şiraz, F. (2018). Öğretmenlik Mesleğine Yönelik Tutum Ölçeği (ÖMYTÖ) geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Turkish Studies, Educational Sciences*, 13(11), 1669-1686.
- Karakuş, C. (2013). Meslek yüksek okulu öğrencilerinin yaşam boyu öğrenme yeterlikleri. *Journal of Research in Education and Teaching*, 2(3), 26-35.
- Kırdök, O., & Alibekiroğlu, P. B. (2016). Üniversite öğrencilerinde psikolojik doğum sırası ve yaşam doyumunun kariyer kararı yetkinlik beklentisini yordama gücünün incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 9(47), 497- 503.
- Knapper, C.K., & Croypley, A. (2000). Lifelong learning in higher education. London: Kogan Page.
- Konokman, Y.G.,& Yelken, Y. T. (2014). Eğitim fakültesi öğretim elemanlarının yaşam boyu öğrenme yeterliklerine ilişkin algıları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29, 267-281.
- Kuyumcu, E.,& Kaya, H.İ. (2020). Öğretmenlerin öğretmenlik mesleğine yönelik tutum ve görüşlerinin incelenmesi. e- *Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 7, 333-366.
- Moksnes, U.K., Lohre, A., Lillefjell, M., Byrne, D.G., & Haugan, G. (2014). The association between school stress, life satisfaction and depressive symptoms in adolescents: Life satisfaction as a potential mediator. *Social Indicators Research*, 125(1), 339-357.
- Özdemir, M., & Dilekmen, M. (2016). Eğitim fakültesi öğrencilerinin duygusal zekâ yaşam doyumlarının incelenmesi. *Sakarya University Journal of Education*, 6(1), 98-113

- Pina Watson, B., Jimenez, N., & Ojeda, L. (2014). Self Construal, career decision self efficacy, and perceived barriers predict mexican american women's life satisfaction. *The Career Development Quarterly*, 62(3), 210-223.
- Sarıdemir, T. (2015). Öğretmenlerin Algılarına Göre Okul Müdürlerinin Liderlik Stilllerinin ve Bazı Kişisel Değişkenlerin Öğretmenlerin Yaşam Doyumu Üzerindeki Etkisi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi, İstanbul.
- Şahin, Ç.,& Arcagök, S. (2014). Öğretmenlerin yaşan boyu öğrenme yeterlilikleri düzeyinin çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(16), 394- 417.
- Tabachnick, B.G.,& Fidell, L.S. (2013). *Using multivariate statistics*, 6th Ed. Northridge. CA: California State University.
- Tagay, Ö. (2015). Contact disturbances, self-esteem and life satisfaction of university students: a structural equation modelling study. *Eurasian Journal of Educational Research*, 58, 113-132.
- Topbaşoğlu Altan, T.,& Çivitçi, A. (2017). Öfke ve yaşam doyumları arasındaki ilişkide affetmenin düzenleyici rolü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 9(18), 308-327.
- Uz Baş, A. (2011). Investigating levels and predictors of life satisfaction among prospective teachers. *Eğitim Araştırmaları- Eurasian Journal of Educational*, 44, 71-88
- Uz Baş, A., & Yurdabakan, İ. (2017). Psikolojik sağlamlık ve okul ikliminin ortaokul öğrencilerinin yaşam doyumunu yordama gücü. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(41), 202-214.
- Üstün, A. (2007). Farklı branşlardaki öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının karşılaştırmalı olarak incelenmesi. *Çağdaş Eğitim Dergisi*, 339(32), 20-27.
- Üstün, E., Erkan, S., & Akman, B. (2004). Türkiye’de okul öncesi öğretmenliği öğrencilerinin öğretmenlik mesleğine yönelik tutumlarının incelenmesi. *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10, 129-136.
- Veenhoven, R. (1996a). Chapter 1 in: Saris, W.E., Veenhoven, R., Scherpenzeel, A.C. and Bunting B. (Eds.). 'A comparative study of satisfaction with life in Europe. Eötvös University Press, 2, 11-48.
- Yalnızca-Yıldırım, S. (2015). Lise öğrencilerinde yaşam doyumunun yordayıcıları olarak anne-baba tutumu ve duygusal zekâ. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çukurova Üniversitesi, Adana.
- Yaman, F. (2014). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi (Diyarbakır il örneği). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dicle Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıkılmaz, M.,& Demir Güdül, M. (2015). Üniversite öğrencilerinde yaşam doyumunu, yaşamda anlam ve bilinçli farkındalık arasındaki ilişkiler. *Ege Eğitim Dergisi*, 16(2), 297-315.
- Yılmaz, B. (2016). Öğretmenlerin yaşam boyu öğrenme eğilimlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(35), 253-262.

The use of jinn in Turkish horror filmmaking

Abdulhamit BOLAT

Dr. Öğretim Üyesi, International University of Sarajevo, Faculty of Arts and Social Sciences

abolat@ius.edu.ba

Orcid ID:0000-0001-8551-9554

Problem Statement

The research explores the rising prominence of Jinn as a fear element in Turkish horror cinema since 2004. Prior to this period, Turkish horror films were scarce, with minimal incorporation of elements from Turkish culture, society, or faith. The study aims to understand why Jinn has become such a prevalent fear element and how it resonates with Turkish culture, society, and faith. The main hypothesis posits that Jinn is the most effective fear element in Turkish cinema, surpassing all others. Another hypothesis suggests that earlier horror films, influenced by Western cultural codes, were unsuccessful in resonating with Turkish audiences due to differences in religious, intellectual, cultural, and societal practices. The research highlights distinctions in belief systems, storytelling techniques, and visual arts traditions between Western and Turkish horror cinema. While Western horror draws from its own societal, historical, religious, and folkloric sources, Turkish filmmakers are encouraged to explore indigenous folk tales and societal values to create a truly authentic Turkish horror cinema.

Methodology

In the study, IMDB data, box office revenue data, and quantitative data collection methods will be utilized. In this PhD dissertation, psychoanalytical film analysis method will be used to analyze the Turkish horror films in which Jinn element was used as a fear element. The interviews with producers and movie director that will be made by using Turkish horror films methods will be also used to investigate the topic deeply. Moreover, it is also planned to use a Quantitative survey that is about the habit of watching horror movies, understand reasons of watching Horror Film and scariest elements in Turkish Horror movies. Also in this survey most scary 4 Turkish Horror movies will be asked. These 4 movies and first Turkish Horror movie which used Jinn as fear element will be analyze in the dissertation. Hereby progress of representation of Jinn will be analyzed.

Expected / Provisional Results

In conclusion, the study recommends that Turkish filmmakers, particularly those influenced by American cinema, delve into themes that are rooted in Turkish folklore and societal values to produce horror films that resonate with Turkish audiences and contribute to the development of a unique Turkish horror cinema.

Keywords: Turkish cinema, horror movies, Turkish horror, Jinn, Usage of Jinn

References

- Ahmad, Salim. (2008). *An Invisible World: Revealing The Mystery Behind the World of Jinn*. BookSurge Publishing
- Ahmed, Akbar S. (2003) *Islam Under Siege*, 1. Edition, Lahore: Vanguard Books Ltd.
- Ashour, Mustafa. (1989). *Djinn In The Quran and The Sunna*. 1. Edition. London: Dar Al Taqwa Ltd.
- Derry, Charles. (1977). *Dark Dreams: The Horror Film From Psycho to Jaws*. 1. Edition, New Jersey: A.S. Barnes and Co. Inc.
- Grahame-Smith, Seth. (2007). *How To Survive a Horror Movie*. 1. Edition. Philadelphia: Quirk Books.
- Kaplan, Louis. (2008). *The Strange Case Of William Mumler, Spirit Photographer*. 1.th Edition, Mineapolis: Univ. Of Minnesota Press.
- Lebling, Robert. (2010). *Legends Of The Fire Spirits: Jinn and Genies From Arabia to Zanzibar*. New York: I.B. Tauris & Co Ltd.
- Cooperson, Michael. (2006). "The Monstrious Births of 'Aladdin'". *The Arabian Nights Reader*. Ulrich Marzolph (Ed.). 1. Edition. Detroit: Wayne State University Press.

- Derry, Charles. (1987) "More Dark Dreams: Some Notes On The Recent Horror Film". Gregory A. Waller (Ed.). American Horrors: Essays On The Modern American Horror Film, Notes On The Recent Horror Film. in (162-174) Chicago: University Of Illinois. Press, 1.Edition. 101
- Hori, Ichiro. (1959) "Japanese Folk Beliefs". American Antropologist, New Series, Vol. 61, No.3, Blackwell Publishing.

Yükseköğretimde Küreselleşmeye ilişkin "Ulusötesi" Kavramı: Kavramsal Bir Çerçeve

Ayşen BAKİOĞLU

Profesör Doktor, Marmara Üniversitesi

abakioglu@marmara.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-2571-1533

Kadriye Begüm DOĞRUYOL ALADAK

Marmara Üniversitesi

kbegumd@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2474-7403

Problem Durumu

Bu çalışmada, küreselleşmenin yükseköğretim üzerindeki etkilerini tanımlamak için "ulusötesi" kavramına ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturmak amaçlanmıştır. Küreselleşmenin tarih boyunca var olduğu ve günümüzde yaygın etkilerinin daha fazla tartışıldığı görülmektedir. Küreselleşmenin etkisiyle yükseköğretim, sınırlar ötesi bir alanda faaliyet gösterirken; uluslararası yapılar ve küreselleşme ile ilgili eğilimler ortaya çıkmaktadır. Küresel ölçekte yükseköğretimi etkileyen eğilimler küreselleşme, neoliberalizm ve uluslararasılaşma olabildiği gibi, uluslararası yapılar olarak uluslararası örgütler, büyük şirketler ve seçkin üniversiteler de olabilmektedir. Dolayısıyla, küreselleşmenin yükseköğretim üzerindeki etkileri çok yönlü olmakla birlikte, uluslararası alanyazında küreselleşmenin yükseköğretim üzerinde etkileri olan eğilimleri ve yapıları tanımlamada "ulusötesi" kavramının kullanıldığı görülmektedir. "Ulusötesi" kavramı, ulusal sınırları aşan veya birden fazla ülkede varlık gösteren faaliyetleri, kuruluşları veya olguları tanımlamak için kullanılmaktadır. Özellikle küreselleşmenin günümüzde ekonomik, politik, sosyal ve teknolojik gerekçelerle yükseköğretime etki ettiği düşünüldüğünde; "ulusötesi" kavramının küresel ölçekte yükseköğretim üzerindeki çok yönlü etkileri tanımlamada daha kapsayıcı olduğu düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada, küreselleşmenin yükseköğretim üzerindeki çok yönlü etkilerini tanımlamak için "ulusötesi" kavramına ilişkin kavramsal bir çerçeve oluşturmak amacıyla "ulusötesi" kavramı ile ilgili alanyazın taraması yapılmış, kavramı oluşturan faktörler belirtilmiş, kavramın önemi açıklanmış ve yükseköğretim üzerindeki sonuçları ele alınarak kavramsal bir çerçeve ortaya konulmaya çalışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ülkemizde yoğun literatür taramamıza rağmen küreselleşmenin yükseköğretim üzerindeki çok yönlü etkilerini tanımlamada kavramsal bir incelemenin mevcut bulunmaması, halen uluslararası kavramı ile eşdeğer bir kavram olarak ele alınması ve konunun netlik kazanmamış olması nedeniyle "ulusötesi" kavramının incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. *Bu çalışma Kadriye Begüm Doğruyol Aladak'ın, Prof. Dr. Ayşen Bakioğlu Danışmanlığında hazırladığı doktora tezinden üretilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Küreselleşme, yükseköğretim, ulusötesi, kavram

Yetişkinlerde Yalnızlık, Algılanan Stres, Olumlu ve Olumsuz Duygular ve İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Osman HATUN

Dr. Öğretim Üyesi, Sinop Üniversitesi

osmanhatun@sinop.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-8408-7286

Problem Durumu

Son yıllarda yaşanan salgın hastalıklar, savaşlar, ekonomik krizler insanların iyi oluş düzeylerinin olumsuz yönde etkilemiştir. Bu nedenle bireylerin iyi oluş düzeylerini etkileyen faktörlerin belirlenmesi önemlidir. İyi oluşun önemli belirleyicilerinden biri olan yalnızlık, çeşitli mekanizmalar aracılığıyla bireylerin iyi oluşu üzerinde önemli bir etkiye sahiptir (Gubler vd., 2021). Ancak yalnızlık algısı ve iyi oluş arasındaki bu ilişki karmaşık ve çok yönlü olabilir. Araştırmalar, yalnızlığın algılanan stresin artmasıyla ilişkili olduğunu (Laustsen vd., 2023; Wang vd., 2022) ve stres düzeyinin yüksek olması ise iyi oluş üzerinde doğrudan olumsuz bir etkiye sahip olduğunu göstermiştir (Hou vd., 2022). Ayrıca yalnızlık olumlu deneyimler için muhtemel fırsatları azaltarak olumlu duyguların daha az deneyimlenmesine yol açabilir. Bu durum yalnızlığın iyi oluş üzerindeki olumsuz etkisini arttırabilir (Yang vd., 2022). Özetle yalnızlık, algılanan stres ve olumlu/olumsuz duygular bireylerin iyi oluşu etkileyen önemli faktörlerdir. Dolayısıyla bu çalışmada yetişkinlerde yalnızlık ve iyi oluş arasındaki ilişkide algılanan stres, olumlu/olumsuz duyguların aracılık rollerinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu araştırmanın sonuçları alanyazına ve bireylerin iyi oluşlarını desteklemeyi hedefleyen çalışmalara önemli katkılar sunabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Araştırmanın katılımcıları uygun örnekleme yöntemi ile belirlenen ve yaşları 18 ile 60 arasında değişen 443 yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın verileri Algılanan Stres Ölçeği (Eskin vd., 2013), UCLA Yalnızlık Ölçeği (Doğan vd., 2011), Olumlu ve Olumsuz Yaşantılar Ölçeği (Telef, 2013) ve Ruh Sağlığı Sürekliliği Ölçeği (Demirci ve Akın, 2015) ile toplanmıştır. Verilerin analizinde değişkenler arasındaki ilişkiler için korelasyon analizi yapılmıştır. Algılanan stres ve iyi oluş arasındaki ilişkide yalnızlık ve pozitif/negatif duyguların aracı rolü için PROCESS Macro analizi yapılmıştır. Değişkenler arasındaki doğrudan ve dolaylı ilişkilerin anlamlılığı için bootstrap analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Korelasyon analizi sonuçları algılanan stres, yalnızlık, olumlu/olumsuz duygular ve iyi oluş arasında anlamlı düzeyde ilişki olduğunu göstermiştir. Aracılık analizi sonuçları yalnızlığın algılanan stres ve olumsuz duyguları anlamlı ve pozitif yönde; olumlu duygular ve iyi oluşu ise negatif yönde yordadığını göstermiştir. Algılanan stres olumsuz duyguları pozitif yönde, olumlu duygular ve iyi oluşu ise negatif yönde yordamıştır. Bootstrap analizi sonuçları yalnızlık ile iyi oluş arasındaki ilişkide algılanan stres ve olumlu duyguların aracılık rollerinin anlamlı olduğunu; ancak olumsuz duyguların ise aracılık rolünün anlamsız olduğunu göstermiştir. Sonuç olarak yalnızlık, algılanan stres ve olumlu duygular yetişkinlerin iyi oluş düzeylerini önemli ölçüde etkileyebilir.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, Algılanan Stres, Olumlu/Olumsuz Duygular, İyi Oluş

Kaynakça

- Demirci, İ. ve Akın, A. (2015). Ruh Sağlığı Sürekliliği Kısa Formu'nun geçerliği ve güvenilirliği. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 48(1), 49-64.
- Doğan, T., Çötök, N. A., & Göçet-Tekin, E. (2011). Reliability and validity of the Turkish Version of the UCLA Loneliness Scale (ULS-8) among university students. Procedia Social and Behavioral Sciences 15 (2011) 2058–2062.
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F., & Dereboy, Ç. (2013, October). Algılanan stres ölçeğinin Türkçeye uyarlanması: güvenilirlik ve geçerlik analizi. In New/Yeni Symposium Journal, 51(3), 132-140.

- Gubler, D. A., Makowski, L. M., Troche, S. J., & Schlegel, K. (2021). Loneliness and well-being during the Covid-19 pandemic: Associations with personality and emotion regulation. *Journal of happiness studies*, 22, 2323-2342.
- Hou, Y.B., Yan, S., Zhang, L., Wang, H., Deng, R., Zhang, W., & Yao, J. (2022). Perceived stress and life satisfaction among elderly migrants in China: A moderated mediation model. *Frontiers in Psychology*, 13.
- Laustsen, L. M., Christiansen, J., Maindal, H. T., Plana-Ripoll, O., & Lasgaard, M. (2023). The longitudinal relation between loneliness and perceived stress: A structural equation modelling analysis of 10,159 individuals. *Scandinavian journal of public health*, 14034948231151716.
- Telef, B. (2013). The scale of positive and negative experience: A validity and reliability study for adolescents. *Anatolian Journal of Psychiatry*, 14(1), 62.
- Wang, H., Hou, Y., Zhang, L., Yang, M., Deng, R., & Yao, J. (2022). Chinese elderly migrants' loneliness, anxiety and depressive symptoms: the mediation effect of perceived stress and resilience. *Frontiers in Public Health*, 10. <https://doi.org/10.3389/fpubh.2022.998532>
- Yang, M., Wang, H., & Yao, J. (2022). Relationship between intergenerational emotional support and subjective well-being among elderly migrants in china: the mediating role of loneliness and self-esteem. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(21), 14567. <https://doi.org/10.3390/ijerph192114567>

Duygusal İhmal ve Duygusal İstismara Müdahalede Çok Boyutlu Yaklaşım: Bir Grup Programı Önerisi

Ceyhan TURHAN

Araştırma Görevlisi, Sağlık Bilimleri Üniversitesi

ceyhan.turhan@sbu.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-0935-5150

Ali ERYILMAZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

aeryilmz@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-9301-5946

Problem Durumu

Ebeveyn-çocuk etkileşiminin eksikliği veya yetersizliği, çocuğun duygularının ebeveyn tarafından yanıtlanmaması ve onaylanmaması olarak açıklanan duygusal ihmale çok sayıda çocuk maruz kalmaktadır (Cohen vd., 2017; Erickson ve Egeland, 2011). 2012'de Amerikan Pediatri Akademisi, duygusal ihmal ve duygusal istismarı kapsayan psikolojik kötü muameleyi çocuk istismarı ve ihmalinin en zorlu ve yaygın biçimi olarak tanımlamıştır (Hibbard vd., 2012). Özellikle küçük çocukların yaşadıkları duygusal ihmal, genelde toplumun gözü önünden uzak gerçekleştiği, çocuğun aslında bakım ve ilgiyi teşkil eden durumları ayırt etmek ve yaşadığı mutsuzluğu dile getirmek için çok küçük olduklarından ve çocuk tek başına ulaşılabilir olmadığından dolayı sıklıkla fark edilememekte ve sonradan anlaşılmaktadır. Duygusal ihmal devam ederse bir çocuk için kaygı, mutsuzluk, depresyon ve düşük benlik saygısı, duygu düzenlemede güçlük, saldırganlık, antisosyal davranışlar gibi uzun vadeli olumsuz sonuçlara yol açabilmektedir. (Glasser, 2011; Iwaniec, 2003; Schimmenti vd., 2015). Toplumsal ilginin az olmasının yanı sıra bilimsel araştırmaların ve müdahale programlarının da sayılı olduğu görülmektedir (Kumari, 2020). Duygusal ihmale etkili bir müdahale sunabilmek onu çeşitli perspektiflerden anlamayı gerektirmektedir. Ebeveynlere yönelik geliştirilen programlarda çeşitli teorik yaklaşımları ve araştırma bulgularını bir araya getiren ve kapsayıcı yöntem ve tekniklerin entegre edildiği çok boyutlu olanların etkililiği görülmektedir (Day vd., 2020; Sanders vd., 2004).

Araştırma Yöntemi

Bu bağlamda, mevcut çalışmanın program içeriği ve hedef kazanımları oluşturulurken hedef grubun travmatik çocukluk yaşantıları ve aktarılan tutumlar, gerçekçi olmayan beklentiler, akılcı olmayan ebeveynlik inançları, bilgi ve becerileri eksikliği, ve ebeveyn stresi (Kumari, 2020; Iwaniec, 2003; Talmon vd., 2019) gibi duygusal ihmal ve duygusal istismar gösterme sebeplerine odaklanılarak müdahale alanları belirlenmiştir. Nedenselliğin anlaşılması, farkındalık gelişimi, düşünce ve davranış değişikliği sağlanması ve başa çıkma kapasitesini geliştirmeyi bütünleştirmek için Bağlanma Kuramı, Bilişsel Davranışçı Yaklaşım, Sosyal Öğrenme Kuramı, Pozitif Psikoterapi, Pozitif Psikoloji, Pozitif Ebeveynlik Yaklaşımı olmak üzere farklı teorik çerçevelerden yararlanan ve aynı zamanda klinik deneyimler ve araştırma bulgularına dayalı uygulamaları içeren 12 haftalık eklektik bir program içeriği oluşturulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Geliştirilen bu çok boyutlu müdahale programının alanda spesifik bir biçimde duygusal ihmali ve duygusal istismarı önlemeye yönelik eksikliği hedef alarak, okul ve topluma hizmet sağlayan kurumlarda ebeveynlere uygulanabilecek özgün bir önleme ve destek programı olarak alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Duygusal ihmal, duygusal istismar, grup müdahale programı

Kaynakça

Cohen, J. R., Menon, S. V., Shorey, R. C., Le, V. D., & Temple, J. R. (2017). The distal consequences of physical and emotional neglect in emerging adults: A person-centered, multi-wave, longitudinal study. *Child Abuse & Neglect*, 63, 151-161.

- Day, C., Briskman, J., Crawford, M. J., Foote, L., Harris, L., Boadu, J., ... & Weaver, T. (2020). Randomised feasibility trial of the helping families programme-modified: an intensive parenting intervention for parents affected by severe personality difficulties. *BMJ open*, 10(2), e033637.
- Erickson, M. F., & Egeland, B. (2011). Child neglect. J. E. B. Myers (Ed.), *The APSAC handbook on child maltreatment* (3.ed., ss. 103–124). CA, Sage.
- Glaser, D. (2011). How to deal with emotional abuse and neglect? Further development of a conceptual framework (FRAMEA). *Child Abuse & Neglect*, 35, 852–861.
- Hibbard, R., Barlow, J., MacMillan, H., & the Committee on Child Abuse and Neglect, American Academy of Pediatrics. (2012). Psychological maltreatment. *Pediatrics*, 130, 372–378.
- Iwaniec, D. (2003) Identifying and dealing with emotional abuse and neglect, *Child Care in Practice*, 9(1), 49-61. DOI: 10.1080/13575270302175
- Kumari, V. (2020). Emotional abuse and neglect: time to focus on prevention and mental health consequences. *The British Journal of Psychiatry*, 217(5), 597-599.
- Schimmenti, A., Maganuco, N. R., La Marca, L., Di Dio, N., Gelsomino, E., & Gervasi, A. M. (2015). “Why do I feel so bad?” Childhood experiences of emotional neglect, negative affectivity, and adult psychiatric symptoms. *Mediterranean Journal Of Social Sciences*, 6(6), 259-265.
- Sanders, M. R., Pidgeon, A., Gravestock, F., Connors, M. D., Brown, S., Young, R. M. (2004). Does parental attributional retraining and anger management enhance the effects of the Triple P- Positive Parenting Program with parents at risk of child maltreatment? *Behavior Therapy*, 35, 513–535. doi:10.1016/S0005-7894(04)80030-3
- Talmon, A., Horovitz, M., Shabat, N., Haramati, O. S., & Ginzburg, K. (2019). “Neglected moms”-The implications of emotional neglect in childhood for the transition to motherhood. *Child Abuse & Neglect*, 88, 445-454.

Investigation of the relationship between positive perception and happiness levels of university students

Besra TAŞ

Doçent Doktor, Istanbul Sabahattin Zaim University

besra.tas@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-1273-4429

Problem Statement

Recently, positive psychology has been gaining popularity among researchers. Positive psychology is not just a bunch of buzzwords that serve the purpose of lifting people's spirits. Positive psychology aims to give the individual the awareness to live positively without denying life's setbacks and negative things. In this direction, the positive perception of the individual in all areas of life can make coping with difficulties easier. This study aimed to examine the relationship between positive perception and happiness levels of university students. The relational survey method, one of the quantitative research methods, was used in the study. The research was realized with the participation of 513 students from state and foundation universities in Istanbul. The "Positive Perception" and "Happiness" scales were used in this study. In obtaining the participants' demographic information, a "Personal Information Form" was created. Frequency and percentages, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson correlation analysis will be used to analyze the scores obtained from the measurement tools. The results of the study are in the analysis section.

Methodology

In this study examining the relationship between positive perception and happiness levels of university students, the relational survey model, one of the quantitative research methods, was used. In the relational survey model, the relationship between two or more variables is examined without intervening the variables (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz, & Demirel, 2010). The research was conducted with 513 students from state and foundation universities in Istanbul. The "Positive Perception" and "Happiness" scales were used in this study. In obtaining the participants' demographic information, a "Personal Information Form" was created. Frequency and percentages, t-test, one-way analysis of variance (ANOVA), and Pearson correlation analysis will be used to analyze the scores obtained from the measurement tools.

Expected / Provisional Results

The study is still in the analysis phase. Analysis results will be added to the process. The expected result of the study on the Relationship between Positive Perceptions and Happiness Levels of University Students is that positive perceptions of university students are related to happiness.

Keywords: University Student, Positive Perception, Happiness Level

References

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç, Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Seligman, M. E. (2011). Flourish: A visionary new understanding of happiness and well-being (1st Free Press hardcover ed.). New York, NY: Free Press. Ellis, A.). Fundamentals of rational-emotive therapy for the 1990s. W. Dryden & L. K. Hill, (Eds.). Innovations in Rational Emotive Therapy. (pp.1-32). Newbury Park: Sage Publications.
- Ellis, A. (1994a). Reason and emotion in psychotherapy (rev.ed.). New York: Birch Lane Press.
- Ellis, A. (1995a). Fundamentals of REBT for the 1990s. In W. Dryden (Ed.) Rational emotive behavior therapy: A reader (pp.1-30). London: Sage Lerner, Richard M. –
- Lerner, Jacqueline V. et al.: Waves of the future 2009. Report Of The Findings from the First Six Years of the 4-H Study of Positive Youth Development and Colleagues Institute for Applied Research in Youth Development. Tufts University 2009, 5; OTTO, J.: Wer Gutes tut, ist auch gut in der Schule, in: Die Zeit (03.05.2007) Nr. 19 (auch <http://www.zeit.de/2007/19/C-Interview-Lerner>).

İklim Değişikliği ile Mücadele Kapsamında Tarım Sektöründe Yapay Zekâ Uygulamaları

Zeynep KÖSE

Doçent Doktor, Hasan Kalyoncu Üniversitesi

zeynep.kose@hku.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-9494-3098

Problem Durumu

Tarım sektörü yaşamın devamı, gıda güvenliğinin sağlanması, ekonomiye katkısı ve diğer sektörleri beslemesi gibi birçok önemli sebepten ötürü önem arz etmektedir. Dünya nüfusunun artması, yaşam süresinin uzaması sebebi ile işgücü ve gıda talebi de artmaktadır. İklim değişikliği, kentleşme, madencilik, erozyon, yanlış tarımsal ilaç kullanımı, ormansızlaştırma, tarım arazilerinin amacı dışında kullanılması gibi faktörler dünya toprak varlığını tehdit etmekte ve dolayısıyla tarımsal üretim azalmaktadır. Bahsi geçen bu sebepler nedeni ile günümüzde en fazla üzerinde durulan konu tarımsal üretimde verimlilik artışının nasıl sağlanacağıdır. Tarımda teknoloji kullanımının yaygınlaştırılması ve yapay zekâ destekli algoritmaları aracılığıyla tarımsal üretim artışı, yabancı otların temizlenmesi ve sulama sorunu ortadan kaldırılabilen ve verimlilik artışı sağlanabilmektedir. Tarımda yapay zekâ hem üreticilere hem de tüketicilere birtakım avantajlar sunmaktadır. Buna göre, verimliliği artırması, ürün kalitesini iyileştirmesi, tarımda optimizasyonunu sağlamaktadır. Özellikle iklim değişikliğinin yıkıcı etkilerinin çok fazla hissedildiği son yıllarda tarımda yapay zekâ uygulamalarının yaygın kullanımı gıda güvenliğinin sağlanması açısından önem arz etmektedir. Tarımda yapay zekâ kullanımı ile ilgili çalışmalar son yıllarda hız kazanmıştır. Tarımda yapay zekâ uygulamalarının önemi hakkında yazılmış sosyal bilimler disiplinde çok sayıda kaynak olmamasına karşın konu genellikle mühendislik alanında fazlaca ele alınmıştır. Buna göre, Khoshnevisan ve ark., (2015), Partel ve ark. (2019), Yakupoğlu ve ark. (2008), Zhang ve ark. (2018) gibi kaynaklar enerji tüketimi, hastalıkların tanımlanması, toprak erozyonu tahmini gibi konularda hazırlanmıştır

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, iklim değişikliği sebebi ile risk altında olan tarımsal üretimin ve verimliliğin artırılmasında yapay zekâ uygulamalarının önemini teorik olarak açıklanmasıdır. Buna göre, konu kavramsal olarak ele alınacak olup, dünyadaki konu ile ilgili gelişmeler ışığında konu açıklanmaktadır. Her geçen gün artan nüfus, artan nüfusun gıda talebinin karşılanması, iklim değişikliğinin sonucu olarak su kaynaklarının azalması, zararlı otlar ve böceklerle mücadele edilmesi, tarımsal üretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması için yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması hayati önem arz etmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Buna göre, konu kavramsal olarak ele alınacak olup, dünyadaki konu ile ilgili gelişmeler ışığında konu açıklanmaktadır. Her geçen gün artan nüfus, artan nüfusun gıda talebinin karşılanması, iklim değişikliğinin sonucu olarak su kaynaklarının azalması, zararlı otlar ve böceklerle mücadele edilmesi, tarımsal üretimde etkinliğin ve verimliliğin sağlanması için yapay zekâ uygulamalarının geliştirilmesi ve kullanımının yaygınlaştırılması hayati önem arz etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Tarım, yapay zekâ, iklim değişikliği

Kaynakça

2015. A Comparative Study Between Artificial Neural Networks and 1202 ISPEC 8th International Conference On Agriculture, Animal Sciences And Rural Development 24-25 December 2021 BINGOL, TURKEY Adaptive Neuro-Fuzzy Inference Systems for Modeling Energy Consumption in Greenhouse Tomato Production: A Case Study in Isfahan Province. The Journal of Agricultural Science 17 (2015) 49-62.
- Partel, V., Kakarla, S.C., Ampatzidis, Y. 2019. Development and evaluation of a lowcost and smart technology for precision weed management utilizing artificial intelligence. Computers and Electronics in Agriculture 157 (2019) 339-350.

- Yakupoğlu, T., Özdemir, N., Ekberli, İ. (2008). Toprak Erozyonu Çalışmalarında Bulanık Mantık Uygulamaları. Anadolu Tarım Bilimleri Dergisi, Cilt 23, Sayı 2, Sayfalar 121- 130. 109
- Zhang, Y., Lee, W.S., Li, M., Zheng, L., Ritenour, M.A. (2018). Non-destructive recognition and classification of citrus fruit blemishes based on ant colony optimized spectral information. Postharvest Biology and Technology, Volume 143, September 2018, Pages 119- 128.

Okul Öncesi Eğitim ve Yapay Zekâ

İrem SARIALTIN

Öğretmen, MEB Balıkesir MEM Eğitim Müfettiş Yardımcısı

iremsarialtin1991@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2925-0324

Bilal YILDIRIM

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

bidirim61@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-6225-5859

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, anaokullarında çalışan öğretmen ve yöneticilerin okul öncesi eğitimde yapay zekânın kullanılabilmesine ilişkin görüşlerini belirlemektir. Yapay zekânın eğitimde kullanılabileceğine ilişkin bilimsel verilerin elde edilmesi çağın eğilimi ve hatta zorunluluğu haline gelen sürekli yenilenme ve yeniliklere uyum sağlayabilme açısından çok önemlidir. Bu bağlamda bu sürecin örgün eğitimin temeli ve başlangıç aşaması olan okul öncesi kurumlardaki zihinsel ve duygusal hazır bulunuşluğun belirlenmesinin eğiti-öğretim açısından çok önemli katkılar sunabileceği düşünülmektedir. Bu bağlamda yeni teknolojilerin okul öncesi eğitim kademesinde kullanılabilmesi açısından gerekli alt yapının oluşturulmasına da ışık tutacak sonuçların elde edilmesi beklenmektedir. Yapay zekâ, bilgisayarların veya kod ile faaliyet gösteren makinelerin insana benzer biçimde zekâyâ sahip olması ve problem çözebilme, yordama, karar verme gibi görevleri yapabilmesini sağlayan bir teknolojidir. Eğitim ortamlarında yapay zekâ, öğrencilerin öğrenme süreçlerini takip edebilir, çeşitli yöntemler ve tekniklerle öğrenmeyi destekleyebilir, öğrencilere her an doğru cevapları sağlayabilir ve Sokratik yöntemler kullanarak öğrencilere kendi doğrularını bulma deneyimi kazanmalarında destek sağlayarak öğrenmeyi daha etkili hale getirebilir. Ayrıca, görsel, işitsel ve psikomotor eylemlerle oyunlaştırma yöntemleriyle öğrenme ortamlarını daha ilgi çekici hale getirilebilir, öğrenmeyi sıkıcılıktan kurtararak daha ilgi çekici hale getirebilir. Öğretmenlere; öğrencilerin bilgi seviyelerini belirleme, takip etme ve öğretim materyallerini geliştirme konusunda yardımcı olabilir ve ders dışı ek çalışmaların oluşturulması ve kontrol edilmesinde esneklik ve destek sağlayabilir, zaman ve mekâna bağlı kısıtlamaları ortadan kaldırabilir, eğitim yöneticilerine eğitim etkinliklerini planlama, eğitim kurumdaki güvenlik önlemlerini sağlama ve eğitim çıktılarını değerlendirme konularında yardımcı olabilir. Dewey'e göre problem çözme basamakları beş adımda açıklanmıştır: Problemi tanımlamak, hipotezler oluşturmak, verileri toplamak, organize etmek ve değerlendirmek, sonuca ulaşmak ve sonucu test etmektir. Bu bağlamda, yapay zekânın tanımı ve problem çözme basamaklarına dayanarak okul öncesi eğitimde en sık karşılaşılan sorunlar üç ayrı tezden elde edilen sonuçlar tespit edilerek incelenmiştir. Okul öncesi kurumlarında çalışan öğretmenler ve yöneticilere göre yapay zekâ uygulamalarıyla bu sorunların çözülüp çözülemeyeceği araştırılacaktır. Araştırmaya konu olacak yönetici ve öğretmenlerin yapay zekânın ne olduğunu bildikleri öngörülmüş ve yapay zekânın olası tehlikeleri araştırmaya konu edilmemiştir. Bu sebeple bu çalışmanın problem cümlesi, "Okul öncesinde eğitim-öğretim sürecinin etkili biçimde gerçekleştirilmesinde yapay zekâdan nasıl yararlanılabileceğine ilişkin yönetici ve öğretmen görüşleri nasıldır?" şeklinde belirlenmiştir. Bu araştırma, okul öncesi eğitimde yapay zekâ kullanımının potansiyel etkilerini değerlendirerek, eğitim alanında teknolojiye dayalı yeniliklerin yaygınlaşması ve toplumsal fayda sağlanması açısından önemli bir adım niteliğindedir. Bu araştırma, okul öncesi eğitimde yapay zekâ kullanımının potansiyel etkilerini değerlendirerek, eğitim alanında teknolojiye dayalı yeniliklerin yaygınlaşması ve toplumsal fayda sağlanması açısından önemli bir adım niteliğindedir. Ayrıca, bu araştırma, okul öncesi eğitimde yapay zekâ teknolojisinin kullanımının sonuçlarına odaklanarak, eğitim literatürüne yapay zekânın eğitimdeki rolüne dair yeni bir bakış açısı sunmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma tematik içerik analizine dayalı nitel araştırma modelindedir. Veriler araştırmacılar tarafından literatüre dayalı olarak geliştirilen uzman görüşleri ve ön uygulama sonucu son hali verilen yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanacaktır. Çalışma grubunun seçiminde kamu ana okullarında görev yapan yönetici ve öğretmenler arasından gönüllülük esasına göre seçilecektir. Çalışma grubu

evreni Altieylül ve Karesi ilçelerinde görev yapmakta olan okul öncesi kurumlarında görevli yönetici ve öğretmenlerden oluşmaktadır. Çalışma grubu bu kurumlarda görevli 50 öğretmen ve 20 yöneticiden oluşmaktadır. Elde edilen veriler tematik içerik analizi tekniğiyle analiz edilecektir. Veri toplama ve analiz süreci devam etmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Elde edilecek verilerin analizi sonucunda okul öncesi yönetici ve öğretmenlerin bakış açılarıyla yapay zekânın okul öncesi kurumlarda ne derecede etkili kullanılıp kullanılmayacağına ilişkin ilgili eğitimcilerin zihinsel ve duygusal hazır bulunuşluğuna ilişkin önemli bulguların elde edilmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Okul Öncesi Eğitim, Yönetici ve Öğretmen

Kaynakça

- Arslan, E. (2023). Okul öncesi eğitimde karşılaşılan sorunlar ve çözüm önerilerine ilişkin eğitim bileşenlerinin görüşlerinin incelenmesi [Yüksek lisans tezi, Eğitim Yönetimi ve Denetimi Tezli Yüksek Lisans Programı, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı]. Tokat,
- Türkiye. Avcı, F. (2021). Okul öncesi öğretmenlerinin eğitim sürecinde yaşanan sorunlar ve sorunların kaynakları konusundaki değerlendirmeler [Doktora tezi, Eğitim Programları ve Öğretim Programı, Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü]. Eskişehir, Türkiye.
- Bayındır, E. (2023). Eğitim alanında yapılan yapay zekâ çalışmalarının sosyal ağ analizi ile incelenmesi (Yüksek lisans tezi). Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Eğitim Teknolojileri Ana Bilim Dalı, İstanbul.
- Ferikoğlu, D. (2021). Öğretmenler için yapay zekâ farkındalık düzeyi ölçeği: Güvenirlik ve geçerlilik çalışması [Yüksek lisans tezi, Eğitim Teknolojileri Dalı, Bahçeşehir Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü]. İstanbul, Türkiye.
- Karadayı, Z. (2004). Bilgisayar destekli okul öncesi eğitim ve yapay zekâ [Yüksek lisans tezi, Bilgisayar Mühendisliği Anabilim Dalı, Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü]. Çanakkale, Türkiye.
- Kılıç, Ş. (2019). Kırklareli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Okul Öncesi Eğitimde Temel Sorunlar ve Çözüm Önerileri [Yüksek lisans tezi, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı, Sağlık Bilimleri Enstitüsü].
- Kuru, B. Ç. (2021). Problem çözme yaklaşımının çeşitli kuramlar açısından değerlendirilmesi. 2(1), 50-58.
- Şahin, A. R., Doğan, K., & Sivri, S. (Eds.). (2020). Sağlık Bilimlerinde Yapay Zekâ. Ankara, Türkiye: Akademisyen Kitabevi A.Ş.
- Wang, Q., Joyner, D., Jing, S., Goel, A., & Camacho, I. (2020). Jill Watson SA: Design and Evaluation of a Virtual Agent to Build Communities Among Online Learners. Sunum, CHI 2020 Konferansı, 25-30 Nisan 2020, Honolulu, HI, USA.

Okul Öncesi Dönemde Sosyal-Duygusal Gelişim Açısından Risk Grubunda Yer Alan Çocuklara Yönelik Birçok Bileşenli Müdahale Programı Önerisi

Neslihan TEKGÜL

Yıldız Teknik Üniversitesi
ntekgul@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6149-1825

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Okul öncesi dönem sosyal-duygusal, zihinsel ve fiziksel gelişim açısından kritik bir dönemdir (Pektaş, 2022; Razon, 1987). Tüm okul öncesi çocukların %13-18'i, geçici veya uzun vadeli davranış sorunları yaşamaktadır (Schell vd., 2015). Sosyal-duygusal yeterlilik, çocukları stres kaynaklarından korumakta; stresi azaltmakta ve iyi olma duygusunu artırmaktadır. Çocukların daha sonraki yaşamlarında gelişebilecek ciddi duygusal ve davranışsal zorlukların önlenmesine yardımcı olmaktadır (Slaski ve Cartwright, 2002). Hatta çocukların sorunlarla başa çıkma becerisini geliştirmektedir (Trinidad ve Johnson, 2002). Diğer taraftan 2000'li yıllardan sonra akademik başarının artması için sosyal-duygusal gelişim alanının önemi üzerine durulmaya başlanmıştır. Okula hazır olma, okulöncesi yıllarda çocukları ilkökul ve sonrasında başarılı olmak için ihtiyaç duydukları becerilerin neler olduğunun araştırılmasına odaklanılmış (Shonkoff ve Phillips, 2000) ve bunların sosyal-duygusal gelişim alanları olduğu (Fox vd., 2006) sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca pandemiyle birlikte, pandeminin olumsuz psikolojik etkisini en çok yaşayan gruplardan biri olan çocukların (Egan vd., 2021; Loades vd., 2020) sosyal izolasyondan kaynaklı sosyal-duygusal gelişiminin, çeşitli olumsuz etkilerle ciddi şekilde bozulduğu gösterilmiştir (Egan vd., 2021). Yurt dışında son dönemlerde okul öncesi dönemdeki çocukların sosyal-duygusal gelişimi konusuna artan bir eğilim görülmektedir. Bununla ilgili yapılmış çok sayıda müdahale programı vardır (örneğin, Cosso vd., 2022; Green vd., 2012; Anderson vd., 2003). Ülkemizde ise bu dönemde çocukların bu gelişim alanlarını uygun şekilde destekleyebilecek programlara ihtiyaç olduğu ifade edilmektedir (Pektaş, 2022).

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın örneklemini, Türkiye'de ve yurt dışındaki sosyal-duygusal gelişim konusunda yapılmış çalışmalar üzerine Türkçe ve İngilizce yazında çalışılan makaleler ve tezler oluşturmuştur. Araştırmada makalelerin incelenmesi için Google Scholar, TR dizin ve ulusal tez merkezi veri tabanları kullanılmıştır. Araştırmada daha fazla sayıda veri toplamak için makalelerde herhangi dergi sınıflamasına gidilmemiştir. Makaleleri araştırırken tarama butonlarına, aranacak kelime/kelimeler kısmına tırnak işareti kullanılarak "sosyal-duygusal gelişim", "çok bileşenli müdahale programı" ve "okul öncesi dönem", anahtar sözcükleri Türkçe ve İngilizce kelimeleri yazılarak literatür taraması gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak, bu çalışma erken çocukluk döneminde sosyal-duygusal gelişim gibi güncel bir konuyu ele alması, çok bileşenli bir müdahale programı olması, pratikte zor koşullardaki sorunları önleme potansiyeline sahip olması, uygulanabilirliği ve yöntemi ile özgün değer taşımaktadır. Ayrıca içerik olarak mevcut programlardan farklı olması, Türkçe alan yazında benzer bir çalışmanın olmaması ve kullanılacak değişkenlerin özgünlüğü açılarından önem arz edeceği ve alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Proje kapsamında test edilecektir. Bu çalışmada önerilen programın içeriği, hedefleri ve kazanımları literatür bağlamında ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi dönem, sosyal-duygusal gelişim, çok bileşenli müdahale programı

Kaynakça

- Anderson, L. M., Shinn, C., Fullilove, M. T., Scrimshaw, S. C., Fielding, J. E., Normand, J., ... & Task Force on Community Preventive Services. (2003). The effectiveness of early childhood development programs: A systematic review. *American journal of preventive medicine*, 24(3), 32-46.
- Cosso, J., de Vivo, A. R. R., Hein, S., Silvera, L. P. R., Ramirez-Varela, L., & Ponguta, L. A. (2022). Impact of a social-emotional skills-building program (pisotón) on early development of children in colombia: a pilot effectiveness study. *International Journal of Educational Research*, 111, 101898.
- Egan, S. M., Pope, J., Moloney, M., Hoyne, C., & Beatty, C. (2021). Missing early education and care during the pandemic: The socio-emotional impact of the COVID-19 crisis on young children. *Early Childhood Education Journal*, 49(5), 925-934.
- Fox, L., Dunlap, G., Hemmeter, M. L., Joseph, G. E., & Strain, P. S. (2003). The teaching pyramid: A model for supporting social competence and preventing challenging behavior in young children. *Young Children*, 58(4), 48-52.
- Green, B. L., Malsch, A. M., Kothari, B. H., Busse, J., & Brennan, E. (2012). An intervention to increase early childhood staff capacity for promoting children's social-emotional development in preschool settings. *Early Childhood Education Journal*, 40(2), 123-132.
- Loades, M. E., Chatburn, E., Higson-Sweeney, N., Reynolds, S., Shafran, R., Brigden, A., Linney, C., McManus, M. N., Borwick, C., & Crawley, E. (2020). Rapid systematic review: The impact of social isolation and loneliness on the mental health of children and adolescents in the context of COVID-19. *Journal of the American Academy of Child and Adolescent Psychiatry*, 8567(20), 30337-30343
- Pektaş, D. (2022). Öykü Temelli Ve Aile Katılımlı Sosyal Duygusal Gelişim Destek Programının Çocukların Farklılıklara Saygı Düzeyi Ve Benlik Algısı Üzerindeki Etkisinin İncelenmesi.
- Razon, N. (1987). Okul Öncesi Çocukta Sık Rastlanan Uyum ve Davranış Sorunlarından Bazıları ve Anaokulunda Çözüm. 5. YA-PA Okulöncesi Yaygınlaştırılması Semineri. Antalya: Ya-pa yayınları, 73-85.
- Shonkoff, J. & Phillips, D. (2000). *From neurons to neighborhoods: The science of early childhood development*. Washington, DC: National Academy Press.
- Schell, A., Albers, L., von Kries, R., Hillenbrand, C., & Hennemann, T. (2015). Preventing behavioral disorders via supporting social and emotional competence at preschool age. *Deutsches Ärzteblatt International*, 112(39), 647.
- Slaski, M. & Cartwright, S. (2002). Health, performance and emotional intelligence: An exploratory study of retail managers. *Stress and Health*, 18 (2), 63-68.
- Trinidad, D.R. & Johnson, C.A. (2002). The association between emotional intelligence and early adolescent tobacco and alcohol use. *Personality and Individual Differences*, 32(15), 95-105.

Diplomaside Yapay Zekâ Kullanımı: Fırsatlar ve Riskler

Pelin ALİYEYEV

Dr. Öğretim Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi

pepin.aliyev@hku.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-2466-2132

Problem Durumu

İlk kez 1956 yılında Dortmund Konferansı sırasında Profesör John McCarthy tarafından kullanılan yapay zekâ, “Bir bilgisayarın, bilgisayar kontrolündeki bir robotun veya programlanabilir bir aygıtın insana benzer biçimde algılama, öğrenme, fikir yürütme, karar verme, sorun çözme, iletişim kurma vb. işlevleri sergileyebilme yeteneği”dir (TDK, 2024). Yapay zekâ, daha çok teknik bilimler konusu olarak görülmektedir. Ancak bu anlayışın hızla terk edildiği ve sosyal bilimlerin de yapay zekâyâ ilgi göstermeye başladığı gözlenmektedir. Nitekim yapay zekânın sosyal bilimlerde de kullanılabileceğini ortaya koyan çalışmaların sayısı giderek artmaktadır. Ekonomi, işletme, kamu yönetimi gibi bir dizi alanda yapay zekâ kullanımının giderek yaygınlaştığı gözlenmektedir. Diplomasinin de yakın gelecekte yapay zekânın etki sahasının dışında kalamayacağı öngörülmektedir (Yılmazel, 2022). 2024 yılında üçüncüsü düzenlenen Antalya Diploması Forumu’nda ele alınan konulardan birinin yapay zekâ olması bu noktada dikkate değer bir gelişmedir. Forumda yapay zekâ teknolojilerinin diploması alanına uyarlanması konusu ele alınmıştır (AA, 2024). Bir başka önemli gelişme ise yine 2024 yılında Ukrayna’nın Dışişleri Bakanlığı adına resmî açıklamalar yapacak olan “Victoria” adlı yapay zekâ tarafından oluşturulmuş bir sözcüyü tanıtmış olmasıdır (NTV, 2024). Bu araştırma kapsamında, yapay zekânın diplomaside nasıl kullanılabileceği ve diplomaside yapay zekâ kullanımının sunacağı fırsatlar ve yaratacağı risklerin neler olabileceği sorularına cevap aranmaktadır. Yapay zekâ, özellikle uluslararası ilişkiler alanında oldukça yeni bir araştırma konusu olup bu araştırmanın yapay zekâyı uluslararası ilişkiler alanıyla ilişkilendirme çabalarına bir katkı sunması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nitel bir araştırma örneğidir. Nitel araştırma, “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların, doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konulmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2005). Araştırma esnasında veriler, doküman incelemesi yoluyla toplanmıştır. Araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanlar toplanmış, gözden geçirilmiş ve analizleri gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekânın sadece teknik bilimlerle sınırlı tutulamayacağı, sosyal bilimlerin de bir çalışma konusu haline geldiği görülmüştür. Bunun yanında devletler seviyesinde çeşitli kararların alınması ve uygulanması sürecinde de yapay zekânın önemli bir araca dönüştüğü gözlenmiştir. Diploması de yapay zekâ teknolojisinin dışında kalamayacaktır. Bu teknolojinin diplomaside zamanla kullanımının daha da yaygınlaşacağı beklenmektedir. Öte yandan diplomaside yapay zekâ kullanımı fırsatlar kadar riskler de doğuracaktır.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası İlişkiler, Diploması, Yapay Zekâ.

Kaynakça

- AA. (2024). “Murat Yavuz Ateş: (Yapay zekâ) Çok güzel işler başarabilir”, <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/murat-yavuz-ates-yapay-zekâ-cok-guzel-isler-basarabilir-ama-bazi-seyleri-daha-da-zora-sokabilir/3153220> (Erişim Tarihi: 17.05.2024).
- NTV. (2024). “Ukrayna’nın yeni Dışişleri Bakanlığı Sözcüsü “yapay zekâ” oldu”, https://www.ntv.com.tr/dunya/ukraynanin-yeni-disisleri-bakanligi-sozcusu-yapay-zekâ-oldu,h4FZh9tZvEm4l_Y4GKmGZw (Erişim Tarihi: 17.05.2024). TDK. (2024). “Yapay Zekâ”, <https://sozluk.gov.tr/?ara=yapay%20zek%C3%A2> (Erişim Tarihi: 17.05.2024).
- Yıldırım, Ali ve Şimşek, Hasan. (2005). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Yılmazel, Sefa Can. (2022). “Yapay Zekâ Çağında Diplomasi”. Türk Dünyası Araştırmaları, 132(260): 91-112.
<https://doi.org/10.55773/tda.1153159> .

Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları ve Boyun Eğici Davranışlar Arasındaki İlişkide Öz-Anlayışın Aracı Rolünün İncelenmesi

Tuğba TOSUN

Uzman, Düzce Üniversitesi
tugbaa.tosun.2012@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3758-6215

M. Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Travmatik olaylar kişinin yaşamsal bütünlüğünü tehdit eden / bozan olaylardır (Aker, 2012). Travmatik olay, pek çok ögeyi içerisinde bulundurmaktadır. Bunlardan biri, kişilerin çocukluk döneminde maruz kalmış oldukları ve ihmal, şiddet, fiziksel, duygusal ve cinsel istismar gibi travmatik süreçleri kapsayan olumsuz yaşantılardır. Bu yaşantıların birey üzerindeki olumsuz etkilerinin uzun süreli devam ettiği bildirilmektedir (Lamont, 2010). Bu etkilerden birinin de boyun eğici davranış tarzları olabileceği düşünülmektedir. Öz anlayış, bireyin en çok ihtiyaç duyduğu zamanda kendisine iyi bir arkadaşı olması, bir iç düşmandan ziyade iyi bir iç müttefik olması anlamına gelen bir kavramdır (Neff ve Germer, 2018). Çocukluk çağı olumsuz yaşantılarına maruz kalan bireylerin, bu yaşantılar sonucunda kendilerine karşı yaklaşımlarının olumsuz olabileceği düşünülmektedir. Dolayısıyla çocukluk çağı travmatik yaşantılarına maruz kalmanın bireylerin boyun eğici davranış tarzları ile ilişkisinde öz anlayışlarının ne düzeyde aracı bir etkiye sahip olup olmadığının tespit edilmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı rolünün incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ve boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide öz anlayışın aracı rolünün inceleneneceği ilişki tarama türünde (Büyüköztürk vd., 2019) bir çalışmadır. Katılımcılardan çocukluk çağı olumsuz yaşantıları, boyun eğici davranışlar ve öz anlayış değişkenleri konusunda veri toplamak için; “Çocukluk Çağı Travmaları Ölçeği”, “Boyun Eğici Davranışlar Ölçeği”, “Öz Anlayış Ölçeği” ve sosyodemografik bilgilerinin alınması için ise araştırmacıların hazırladığı kişisel bilgi formu kullanılacaktır. Araştırmanın örneklemini, üniversite kademesinde öğrenim gören katılımcılardan meydana gelecektir. Toplanan veriler sonrasında değişkenler arasındaki ilişkilerin incelenmesinde SPSS Process eklentisi aracılığıyla bootstrap yöntemini esas alan regresyon analizinin kullanılması planlanmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçlarına göre, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile boyun eğici davranışlar arasında pozitif yönlü anlamlı bir ilişki, çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile öz anlayış arasında negatif yönlü anlamlı bir ilişki ve çocukluk çağı olumsuz yaşantıları ile boyun eğici davranışlar arasındaki ilişkide öz anlayışın kısmi aracı role sahip olabileceği beklenen sonuçlardandır. Araştırma bulguları, alanyazındaki çalışmalara dayalı olarak tartışılarak ve önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk Çağı Olumsuz Yaşantıları, Çocukluk Çağı Travmaları, Boyun Eğici Davranışlar, Öz Anlayış, Öz Şefkat.

Kaynakça

- Aker, T. A. (2012). Temel Sağlık Hizmetlerinde Ruhsal Travmaya Yaklaşım. (TREP) Türkiye Psikiyatri Derneği Ruhsal Travma ve Afet Psikiyatrisi Çalışma Birimi Yayını: Ankara.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi. 116

- Lamont, A. (2010). Effects Of Child Abuse And Neglect For Children And Adolescents. Australian Institute of Family Studies, 1-7.
<https://www.theactgroup.com.au/documents/EffectsofChildAbuseandNeglectforAdultSurvivors.pdf>
- Neff, K. ve Germer, C. (2018). Öz Şefkatli Farkındalık Uygulama Rehberi. (F. Tarımtay Altun, Çev.) İstanbul: Diyojen Yayıncılık.

Cumhuriyetin 100. Yılında Eğitim Metodu Çalışmaları: Yapay Zekâ

Özlem KARACA

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
paramedik_ozlem@hotmail.com
Orcid ID:0009-0001-2056-0617

Problem Durumu

Yapay zekâ kavramı, günümüze değin elde ettiği değişimle, bilgisayar mühendisliği alanında önemli araştırma alanlarından biri ve tartışmasız bu yüzyılın ilk yarısından itibaren teknolojinin itici gücü olarak kabul edilmektedir. Yapay zekânın tanımı arasında sayılabilecek, öğrenme, akıllı tahminlerde bulunma, karmaşık problemleri çözmeye, değişken koşullara uyum sağlama, farklı insan dili ve deneyimlerine adapte olma gibi özellikleriyle yapay zekâ, başta eğitimde bilginin yönetimi olmak üzere doğrudan eğitim ve öğretim sürecine katkı basamağında da yer almaktadır. Yapay zekânın eğitime iki şekilde katkı sunduğu söylenebilir; birincisi, eğitimin yönetimi aşamasında öğrencilere ve eğitimcilere bilginin yönetimi ve sunumunda; ikincisi ise öğrenme ve öğretme süreçlerine doğrudan dahil olarak öğretici rol aşamasında. Bu çalışmada, eğitimde yapay zekâ konusu üç başlık altında ve üç soru ile incelenerek, zekâ ve ilgili kavramlar “yapay zekâ aslında nedir?” sorusuyla; yapay zekânın eğitime ne şekilde katkı sağlayacağı “yapay zekâ eğitimi nasıl geliştirir?” sorusuyla; son bölümde ise “eğitimde yapay zekâ uygulamaları nelerdir?” sorusu altında eğitim ve öğretimde kullanılan/kullanılabilecek yapay zekâ uygulamaları tanıtılacaktır. Bu çalışmanın yapay zekâ konusunu eğitim başlığı altında genel bir çerçevede sunması ve ayrıca öğretmene ve öğrenciye ne şekilde kullanabileceğini ortaya koymasıyla alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Yapay zekânın eğitimde kullanılması son yıllarda gelişen bir alandır. Bu çalışmanın amacı yapay zekânın eğitimde kullanımı ile ilgili Türkiye’de yapılan çalışmaları sistematik olarak incelemektir. Çalışmada yapay zekâ teknikleri incelenmiş, bu teknikler ile geliştirilen öğretim materyalleri ve bu materyallerin kullanımı alanyazına dayalı olarak ifade edilmiştir. Ulusal Tez Merkezi ve Türkiye adresli dergiler, belirlenen anahtar kelimelerle taranmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan 37 araştırma, bu çalışma kapsamında betimsel içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Eğitimde yapay zekâ konusunda yapılan çalışmaların sayısında son yıllarda hızlı bir artış olduğu görülmüştür. Araştırmalarda en çok üniversite öğrencileri ile çalışma yapıldığı ve zeki öğretim sistemlerinin yaygın olarak kullanıldığı belirlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada, yapay zekâ konularının eğitimde kullanım alanları ile ilgili sistematik literatür çalışması ortaya konulmuştur. Elde edilen bulgular ışığında aşağıdaki sonuçlara ulaşılmıştır. Çalışmada 1999-2018 yılları arasında en çok çalışmanın yüksek lisans ve doktora tezi olarak yayınlandığı, bunu eğitim dergileri ve eğitim fakülteleri dergilerinin takip ettiği belirlenmiştir. Yapay zekâ konusunda YÖK tez merkezinde ve eğitim dergilerinde çok sayıda yayın bulunmasına karşın eğitim konulu yapay zekâ yayınlarının sayısının her geçen yıl arttığı görülmektedir. Yapay zekâ tekniklerinin eğitimde kullanılmasına ilişkin çalışmalar çoğunlukla tasarım ve geliştirme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bu durum yapay zekâ konusunda yeni teknolojilerin geliştirildiğini göstermektedir. Yeni geliştirilen bu teknolojilerin farklı araştırma desenleri ile kullanılarak etkilerinin belirlenmesi çalışma alanının zenginleşmesi açısından önemli olacaktır. Nitel çalışmaların sayıca az olduğu görülmektedir. Benzer durum yurtdışındaki yayınlarda da geçerlidir (Tahiru, 2021). Bu araştırma kapsamında Türkiye adresli ve Türkçe alanyazın ele alınmıştır. Web of Science ya da ERIC veri tabanları bağlamında da benzer çalışmaların yapılması yararlı olacaktır. Çalışma gruplarının genellikle yükseköğretim gruplarından oluştuğu görülmektedir. Okul öncesi dönem ve yaşam boyu öğrenme konusunda çalışmaların yapılması alanyazına katkı sağlayacaktır. Tasarım ve geliştirme çalışmalarının yoğunlukta olması ülkemizde yapay zekâ konusunda bir üretim olduğunun göstergesidir. Bu çalışmaların artması ve geliştirilen ortamların etkilerinin incelendiği çalışmaların yapılması yararlı olacaktır. Diğer yandan çalışma durumlarının kapsamlı olarak ele alındığı nitel araştırmaların artması, yapay zekânın eğitimde kullanılmasına ilişkin daha derinlemesine bilgiler sunacaktır. Son söz olarak; dünya çapında tanınan, yapay zekâ alanında

yaptığı çalışmalarıyla ön planda yer alan bir geliştirici ve bir otorite olan Edward Fredkin'e göre, "Tarihte üç büyük olay vardır. Bunlardan ilki kâinatın oluşumudur. İkincisi yaşamın başlangıcıdır. Üçüncüsü de yapay zekânın ortaya çıkışıdır." Bu cümleden hareketle, yapay zekânın potansiyeli ve gidebileceği nokta hayal edilenin çok ötesinde olduğu söylenebilir. Baş döndürücü bir hızla ilerleyen bu teknolojinin eğitime farklı açılardan güç kattığı ve öğretim sürecinde karşılaşılan sorunların aşımında daha büyük bir ivme yaratacağı kesindir.

Anahtar Sözcükler: Eğitimde yapay zekâ, Zekâ, Beyin, Yapay zekâ, Uzman sistemler

Kaynakça

- Elmas, Ç. (2007). Yapay zekâ uygulamaları:(yapay sinir ağı, bulanık mantık, genetik algoritma). Ankara: Seçkin Yayıncılık
- Arık, G., & Seferoğlu, S.S. (2020). Eğitimde Yapay Zekâ Çalışmaları: Araştırma Eğilimleri, Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri. Nabiyev, V. & Erümit, A.K. (Ed.). Eğitimde Yapay Zekâ Kuramdan Uygulamaya içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Danişman, Ş., Yalçın, M., Çiftçi, Ş. K., Tosuntaş, Ş. B., Sölpük, N., Ay, Y., Karadağ, E. ve Yücel, E. (2016a). Türkiye'de eğitim bilimleri alanında yayımlanan dergilerin bilimsel yayın haritası: Dergi etki faktörleri üzerine bir inceleme. Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi, 22(4), 483-506.
- Doğan, N. ve Aktaş, B. (2011). Promath: Web tabanlı zeki öğretim sistemleri için düzenleyici modül uygulaması. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 4 (2), 25-33.
- Kalem, S. ve Fer, S. (2003). Aktif öğrenme modeliyle oluşturulan öğrenme ortamının öğrenme, öğretme ve iletişim sürecine etkisi. Educational Sciences: Theory & Practice, 3(2), 433- 461.
- Dogan, N., & Aktaş, B. (2011) Promath: web tabanlı zeki öğretim sistemleri için düzenleyici modül uygulaması. Bilişim Teknolojileri Dergisi, 4(2).
- Seferoğlu, S.S. (2021). Süreli Yayınlar. Erişim adresi <http://yunus.hacettepe.edu.tr/~sadi/egitim/dergi.html>

Sevim Ak'ın Çocuk Romanlarının Okunabilirlik Açısından İncelenmesi

Kadir COŞKUN

Araştırma Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi

kcoskun@kastamonu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-5771-9954

Ayşe Sena KANDEZOĞLU

Kastamonu Üniversitesi

senakandezoglu@gmail.com

Orcid ID:0009-0001-2703-509X

Problem Durumu

Çocuk edebiyatı, çocukları eğlendirmek ve eğitmek için oluşturulmuş eserleri içerir. Bu edebiyat türü, çocukların kişilik gelişimi, ahlaki değerler ve bakış açılarının şekillenmesinde önemli bir rol oynamaktadır. Araştırmalar, çocuk edebiyatının çocukların empati yeteneklerini geliştirmede ve farklı bakış açılarını anlamalarını sağlamada etkili olduğunu göstermektedir (Cartledge, 2001; Mar & Oatley, 2008). Çocuk edebiyatı eserleri, genç okuyuculara farklı temalar ve konular aracılığıyla yeni ve çeşitli fikirler ile olasılıklar sunar. Bu eserler, olay örgülerinde ele aldıkları konular sayesinde çocuklara sevgi, saygı, yardımlaşma ve adalet gibi çeşitli değerleri aktarmada önemli bir araçtır. Çocuk edebiyatı sadece ahlaki değerlerin aktarılmasına yardımcı olmakla kalmaz, aynı zamanda dil becerilerinin gelişimine de katkı sağlar. Çocuklar kitap okuma sürecinde yeni sözcükler edinir ve dil becerilerini geliştirirler (Boerma et al., 2022; Mol & Bus, 2011). Çocuk edebiyatı, çocukların dünyayı anlamalarına ve sosyal beceriler geliştirebilmelerinde etkilidir (Strehle, 1999). Çeşitli karakterler ve senaryolar aracılığıyla, çocuklar sosyal çevreleri hakkında bilgi edinebilir. Çocuklar için oluşturulan eserlerde yer alan mesajların onların anlayabileceği bir dilde ve onların ilgisini çeken bir üslupta yazılması hem okumanın sürekliliğini sağlamada hem de eserde verilmek istenen mesajın ve kazandırılmak istenilen değer ve tutumların etkililiğini artırmada önemlidir. Bu nedenle çocuklar için yazılan eserlerin onların dil seviyesine uygun ve anlaşılır olması gereklidir. Bu hususta dikkat edilmesi gereken unsurlardan birisi de çocuklar için yazılan bu eserlerin hedef kitlenin düzeyine uygun bir okunabilirlik güçlüğüne sahip olmasıdır. Literatürde okunabilirlik kavramına yönelik yapılan çalışmaların çoğunlukla ders kitaplarında yer alan metinler üzerine yoğunlaştığı görülmektedir (Baş & Yıldız İnan, 2015; Coşkun, 2021; Dağdeviren & Küçüktepe, 2022; Okur & Arı, 2013; Özdemir, 2016; Şimşek & Çinpolat, 2021; Yokuş & Öрге Yaşar, 2023; Zorbaz, 2007). Ancak çocuk edebiyatı ürünlerinde okunabilirlik üzerine literatürde az sayıda çalışmaya rastlanmıştır. Bu nedenle çocuk edebiyatı metinlerinin hedef kitlesi olan çocuklarca anlaşılabilirliği üzerine bir çalışma yapılmasının ihtiyaç olduğu düşünülmüştür. Bu bağlamda, Türk çocuk edebiyatında önemli bir yeri olan Sevim Ak'ın çocuk edebiyatı romanlarının okunabilirlik düzeyleri incelenmiştir. Bu amaçla yapılan çalışmada şu sorulara cevap aranmıştır: 1. Sevim Ak çocuk romanlarının Ateşman okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyi nedir? 2. Sevim Ak çocuk romanlarının Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre okunabilirlik düzeyi nedir? 3. Sevim Ak'ın çocuk romanları için belirtilen yaş düzeyleri ile Ateşman ve Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formüllerine göre elde edilen zorluk düzeyleri birbirleri ile uyumlu mudur?

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, Sevim Ak'ın yayınladığı 17 çocuk edebiyatı romanının okunabilirliğini değerlendirmek için nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırma kapsamında, Ateşman Okunabilirlik Formülü ve Bezirci-Yılmaz Okunabilirlik Formülü kullanılarak her bir romanın okunabilirlik düzeyi hesaplanmıştır. Bu formüller, kelime uzunluğu, cümle uzunluğu ve cümle karmaşıklığı gibi faktörleri dikkate alarak bir okunabilirlik puanı üretmektedir. Her bir formülün uygulanmasıyla elde edilen sonuçlar karşılaştırılarak çocuk edebiyatı romanlarının okunabilirlik düzeyindeki farklılıklar belirlenmiştir. Araştırma nitel bir çalışmadan oluşmaktadır. "Nitel gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir" (Yıldırım & Şimşek, 2021, s.37). Veriler doküman incelemesi

yöntemiyle toplanmıştır. “Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olgu veya olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar” (Yıldırım & Şimşek, 2021, s.189).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışma kapsamında ele alınan 17 çocuk romanının Ateşman okunabilirlik formülüne göre çoğunlukla kolay düzeyde okuma güçlüğüne sahip olduğu (n=10) ve diğer eserlerin orta güçlükte okuma güçlüğüne sahip olduğu (n=7) tespit edilmiştir. Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülüne göre yapılan incelemelerde ise eserlerin 4. sınıf ile 12 sınıf düzeyi olmak üzere değişen bir aralıkta okuma güçlüğüne sahip olduğu görülmüştür. Kitapların hedeflenen yaş düzeyi ile okunabilirlik düzeyleri arasındaki ilişki incelendiğinde kitapların çoğunluğunun (n=11) hedef yaş düzeyinin daha üstünde bir okunabilirlik güçlüğüne sahip olduğu görülmüştür. Hedeflenen yaş düzeyi ve okunabilirlik güçlüğü arasındaki en fazla fark sırasıyla Kuşlu Köy, Puldan Taştan Lahanadan, Saçlarında Soru İşaretleri ve Sıcak Çikolatalı Yolculuklar isimli romanlarda tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Okunabilirlik, çocuk edebiyatı, Sevim Ak, Ateşman okunabilirlik formülü, Bezirci-Yılmaz okunabilirlik formülü

Kaynakça

- Baş, B., & Yıldız İnan, F. (2015). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 52–61. <https://doi.org/10.17860/efd.28285>
- Bezirci, B., & Yılmaz, A. E. (2010). Metinlerin okunabilirliğinin ölçülmesi üzerine bir yazılım kütüphanesi ve Türkçe için yeni bir okunabilirlik ölçütü. *Dokuz Eylül Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Fen Ve Mühendislik Dergisi*, 12(3), 49–62. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/deumffmd/issue/40831/492667>
- Boerma, I., van der Wilt, F., Bouwer, R., van der Schoot, M., & van der Veen, C. (2022). Mind Mapping during Interactive Book Reading in Early Childhood Classrooms: Does It Support Young Children’s Language Competence? *Early Education and Development*, 33(6), 1077–1093. <https://doi.org/10.1080/10409289.2021.1929686>
- Cartledge, G. (2001). Through Literature for Children and Adolescents. *TEACHING Exceptional Children*, 34(2), 40–47.
- Coşkun, K. (2021). Sekizinci sınıf Türkçe ders kitabındaki okuma metinlerinin okunabilirlik düzeyinin değerlendirilmesi. *International Journal of Language Academy*, 36(36), 66–77. <https://doi.org/10.29228/ijla.48401>
- Dağdeviren, Ş. B., & Küçüktepe, C. (2022). İlkokul Türkçe ders kitaplarındaki serbest okuma metinlerinin okunabilirlik düzeylerinin farklı yaklaşımlara göre hesaplanması ve sonuçların karşılaştırılması. *Uluslararası Çocuk Edebiyatı Ve Eğitim Araştırmaları Dergisi (ÇEDAR)*, 5(2), 17–34. <https://dergipark.org.tr/en/pub/chedar/issue/69085/1033888>
- Fry, E. (1968). A readability formula that saves time. *Journal of Reading*, 11(7), 513–516, 575–578. <http://www.jstor.com/stable/40013635>
- Mar, R. A., & Oatley, K. (2008). The Function of Fiction is the Abstraction and Simulation of Social Experience. *Perspectives on Psychological Science : A Journal of the Association for Psychological Science*, 3(3), 173–192. <https://doi.org/10.1111/j.1745-6924.2008.00073.x>
- Mol, S. E., & Bus, A. G. (2011). To read or not to read: A meta-analysis of print exposure from infancy to early adulthood. *Psychological Bulletin*, 137(2), 267–296. <https://doi.org/10.1037/a0021890>
- Okur, A., & Arı, G. (2013). Readability of texts Turkish textbooks in grades 6, 7, 8. 1305-3515. <https://acikerisim.aksaray.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12451/1001>
- Özdemir, S. (2016). Beşinci sınıf Türkçe ders kitabındaki öyküleyici ve bilgilendirici metinlerin okunabilirlik durumu. *Sınırsız Eğitim Ve Araştırma Dergisi*, 1(1), 33–46. <https://doi.org/10.29250/sead.285475>
- Senter, R. J., Smith, & E. A. (1967). Automated Readability Index. Technical report, DTIC document.
- Strehle, E. (1999). Social issues: Connecting children to their world. *Children's Literature in Education*, 30(3), 213–220. <https://doi.org/10.1023/A:1022437303054>
- Şimşek, Y., & Çinpolat, E. (2021). Ortaöğretim Türk dili ve edebiyatı ders kitaplarının okunabilirlik özellikleri. *Journal of Graduate School of Social Sciences*, 25(1), 233–250. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ataunisosbil/issue/60912/737833>
- YOKUŞ, Y., & ÖRGE YAŞAR, F. (2023). 3 ve 4. sınıf Türkçe ders kitaplarındaki metinlerin Ateşman ve Çetinkaya-Uzun okunabilirlik formüllerine göre incelenmesi. *RumeliDE Dil Ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*(36), 153–171. <https://doi.org/10.29000/rumelide.1372336>

- Zorbaz, K. (2007). Türkçe ders kitaplarındaki masalların kelime-cümle uzunlukları ve okunabilirlik düzeyleri üzerine bir değerlendirme. *Journal of Theory and Practice in Education*(3), Article 1, 87-101. <https://dergipark.org.tr/en/pub/eku/issue/5445/73894> 121
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2021). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri* (12.Baskı). Ankara: Seçkin Yayıncılık

Evlilik Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Halil ÜNAL

Öğretmen, Marmara Üniversitesi

halil.unall@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-1721-5951

Durmuş ÜMMET

Doçent Doktor, Marmara Üniversitesi

dummet@marmara.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-8318-9026

Problem Durumu

Aile, toplumların yaşamında önemli ve merkezi bir role sahip temel bir birim olarak kabul edilmektedir (Sezal, 1981; Wrigley, 1977). Ailenin kurulmasını sağlayan evlilik kurumu ise (Everett, 1990; Sokolski ve Hendrick, 1999), bireylerin özel yaşamlarıyla olduğu kadar kamusal yaşamla da derin bir ilişki içindedir (Cott, 2001). Dolayısıyla evlilikle ilgili sorunlar yalnızca çiftleri değil, aynı zamanda toplumun genelini de etkilemektedir (Gurman, 2008; Özaydınlık, 2014). Bu bağlamda, evlilikle ilgili çalışmaların hem bireysel hem de toplumsal açıdan önemi büyüktür. Evliliğin kalitesini, sürdürülmesini ve evlilik mutluluğunun sağlanmasını doğrudan etkileyen önemli faktörlerden birisi de evlilik yaşam doyumudur. Evlilik yaşam doyumu, bireylerin evliliklerinden ne bekledikleri ve bu beklentilerin ne ölçüde karşılandığı ile ilgili sübjektif değerlendirmeleri sonucunda ortaya çıkan memnuniyet düzeyi olarak tanımlanabilir (Çakır, 2014; Sokolski ve Hendrick, 1999; Tezer, 1994). Yapılan araştırmalar bu memnuniyet düzeyinin çeşitli faktörlerden etkilendiğini göstermektedir. Bu faktörler arasında duygusal destek, iletişim becerileri, çatışma çözme stratejileri, eğitim düzeyi, ekonomik durum, kültür, sevgi, ilgi, birlikte zaman geçirme, eşler arası bağ, cinsel doyum, aile içi roller ve kişilik özellikleri gibi birçok unsurun yer aldığı söylenebilir (Akdağ 2014; Bradbury ve Fincham 1988; Canel, 2007, 2011; Çağ ve Yıldırım, 2013; Çelenk ve Van de Vijver, 2013; Gottman, 1979; Kabasakal ve Soylu, 2016; Karney ve Bradbury, 2020; Regan, 2011; Rhyne, 1981; Tezer, 1996; Yıldız ve Çevik, 2016). Evlilik yaşam doyumu, bireylerin genel yaşam kalitesini ve aile içi ilişkilerini doğrudan etkileyen önemli bir faktördür. Ayrıca evlilik doyumunun bireylerin hem psikolojik hem de fiziksel sağlığı üzerinde doğrudan etkileri olduğu da söylenebilir. Yaş, eğitim düzeyi, çocuk sayısı ve evlilik süresi gibi demografik değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki etkileri, bireylerin genel yaşam kalitesini belirlemede önemli bir rol oynar (Bayle ve ark., 2017; Jose ve Alfonso, 2007; Taban ve ark., 2017). Evlilik doyumu, toplumsal yapı ve dinamikler üzerinde de önemli bir etkiye sahiptir. Bu demografik değişkenlerin evlilik doyumu üzerindeki etkilerini anlamak aile destek programlarının geliştirilmesine ve aile danışmanlığı gibi alanlarda daha etkili müdahalelerin planlanmasına katkı sağlayabilir (Kowal ve ark., 2021; Madanian ve Mansor, 2013; Park, 2001; Samadaee-Geleholae ve ark., 2015; Taban ve ark., 2017). Evliliğin hem bireylerin hem de toplumun yaşamında büyük bir etkiye sahip olduğu düşünüldüğünde, evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin anlaşılmasının önemi yadsınamaz. Bu araştırmada ise evli bireylerde evlilik yaşam doyumunun yaş, cinsiyet, eğitim düzeyi, sosyoekonomik düzey, çalışma durumu, çocuk sahibi olma durumu ve evlilik süresi gibi demografik değişkenlere göre anlamlı düzeyde farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada katılımcıların evlilik yaşam doyumu düzeylerinin demografik özelliklere göre farklılaşp farklılaşmadığı incelemek için karşılaştırma türü ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Tarama araştırmaları, genellikle geniş bir örneklem grubunun, bir konudaki düşünce, ilgi, beceri veya tutum gibi özelliklerinin mevcut durumunu belirlemeyi amaçlar. İlişkisel tarama modeli ise, iki veya daha fazla değişken arasındaki birlikte değişimin varlığını veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelidir (Karasar, 2000). Bu model neden sonuç ilişkisini ortaya koymaz fakat bir değişkendeki durumun bilinmesi halinde diğerinin yordanmasına yardımcı olabilir (Creswell, 2020). Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşayan evli bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise Türkiye'de yaşayan 25-63 yaş arası, 265 (%68,7) kadın ve 121 (%31,3) erkek olmak üzere toplam 386 evli bireyden oluşmaktadır. Katılımcıların eğitim durumu incelendiğinde 28 (%7.3) kişinin lise, 230 (%59.6) kişinin

üniversite, 128 (%33.1) kişinin ise lisansüstü eğitim düzeyine sahip olduğu görülmektedir. Katılımcıların, 270'inin (%69.9 tam zamanlı çalıştığı, 40'ının (%10.4) yarı zamanlı çalıştığı ve 76'sının (%19.7) çalışmadığı görülmektedir. Gelir düzeyleri incelendiğinde 45 (%11.7) kişinin alt orta gelir düzeyinde olduğu, 233 (%60.3) kişinin orta gelir düzeyinde olduğu ve 108 (%28) kişinin üst orta gelir düzeyinde olduğu görülmektedir. Evlilik süreleri incelendiğinde 31 (%8) katılımcının 0-1 yıldır evli olduğu, 117 (%30.4) katılımcının 1-5 yıldır evli olduğu, 95 (%24.6) katılımcının 5-10 yıldır evli olduğu ve 143 (%37) katılımcının 10 yıldan fazla süredir evli olduğu görülmektedir. Katılımcıların çocuk sahibi olma durumları incelendiğinde ise 264 (%68.4) kişinin çocuk sahibi olduğu, 122 (%31.6) kişinin ise çocuk sahibi olmadığı görülmektedir. Katılımcılara bir çevrimiçi veri toplama aracı olan google formlar aracılığıyla ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Johnson, Zabriskie ve Hill (2006) tarafından geliştirilen ve Çelik (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan Evlilik Yaşam Doymu Ölçeği ve araştırmacılar tarafından oluşturulan Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde ise IBM SPSS Statistics 26 paket programı kullanılmıştır. Katılımcıların, evlilik yaşam doyumu ölçeğinden aldıkları puanların cinsiyete ve çocuk sahibi olma durumuna göre farklılaşp farklılaşmadığını incelemek için Bağımsız Grup t Testi; yaş, eğitim durumu, gelir düzeyi ve çalışma durumu değişkenlerine göre farklılaşp farklılaşmadığını belirlemek için ise Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) ve Kruskal Wallis-H testi uygulanmıştır. İstatistiksel olarak anlamlı farklılıkların ortaya konduğu durumlarda ise farklılıkların hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için LSD çoklu karşılaştırma teknikleri uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

1. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, cinsiyet değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
2. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, yaş değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
3. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, eğitim düzeyi değişkenine göre anlamlı bir farklılık göstermediği bulunmuştur.
4. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, çalışma durumu (tam zamanlı çalışıyor olma, yarı zamanlı çalışıyor olma) değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
5. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, sosyoekonomik düzey değişkenine göre anlamlı bir şekilde farklılaştığı bulunmuştur. Düşük sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların evlilik yaşam doyumları, orta ve üst orta sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların evlilik yaşam doyumlarından daha düşük olduğu bulunmuştur. Orta sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların evlilik yaşam doyumu ölçeği puan ortalamaları ise üst orta sosyoekonomik düzeye sahip katılımcıların puan ortalamalarından çok az bir farkla daha yüksek olduğu bulunmuştur.
6. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, evlilik süresi değişkenine göre anlamlı düzeyde farklılık göstermediği bulunmuştur.
7. Evli bireylerin evlilik yaşam doyumlarının, çocuk sahibi olup olmama durumlarına göre anlamlı düzeyde farklılaştığı bulunmuştur. Çocuk sahibi olmayan katılımcıların Evlilikte Yaşam Doymu Ölçeği puan ortalamasının, çocuk sahibi olan katılımcıların puan ortalamasından anlamlı bir şekilde daha yüksek olduğu bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: evlilik yaşam doyumu, evlilik doyumu, evlilik

Kaynakça

- Akdağ, F. (2014). Evli bireylerde psikolojik iyi oluşun kök aile ile ilişkiler, benlik saygısı ve evlilik doyumu açısından yordanması. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.
- Bayle, A., Ayalew, D., & Yimer, A. (2017). Socio-demographic determinants of marital satisfaction in Jimma Zone, Southwest Ethiopia. *International journal of sociology and anthropology*, 9, 131-142. <https://doi.org/10.5897/IJSA2016.0689>.

- Bradbury, T. N., & Fincham, F. D. (1988). Individual difference variables in close relationships: A contextual model of marriage as an integrative framework. *Journal of Personality and Social Psychology*, 54(4), 713-721. <https://doi.org/10.1037//0022-3514.54.4.713>
- Canel, A. N. (2007). Ailede problem çözme, evlilik doyumu ve örnek bir grup çalışmasının sınanması. (Yayınlanmamış doktora tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Canel, A. N. (2011). Evlilik ve aile hayatı. Ankara: T.C. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı. Cott, N. F. (2001). *Public vows: a history of marriage and the nation*. Cambridge, MA and London, England: Harvard University Press. <https://doi.org/10.4159/9780674029880>
- Creswell, J. W. (2020). Eğitim araştırmaları nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi (3. Baskı). (H. Ekşi, Çev.ed.). İstanbul: Edam.
- Çağ, P. ve Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(39), 13-23.
- Çakır, S. (2008). Evli bireylerin evlilik uyumlarının ana-babalarına bağlanma düzeyleri ve demografik değişkenler açısından incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Çelenk, Ö., Fons J. R., & van de Vijyer. (2013). What makes couples happy? Marital and life satisfaction among ethnic groups in the netherlands. *Journal of Cross-Cultural Psychology*. 44(8),1275–1293. 124
- Çelik, E. (2014). The validity and reliability of the turkish version of the married life satisfaction scale. *Cumhuriyet International Journal of Education-CIJE*, 3 (4), 1 – 9. doi:10.30703/cije.321353
- Everett, C. A. (1990). The field of marital and family therapy. *Journal of Counselling and Development*, 68 (5), 498-502. <https://doi.org/10.1002/j.1556-6676.1990.tb01397.x>
- Gottman, j. M. (1979). *Marital interaction: experimental investigations*. New York: Academic Press. Gurman, A. S. (2008). A framework for the comparative study of couple therapy: History, models, and applications. In A. S. Gurman, (Ed.). *Clinical handbook of couple therapy (Fourth Edition)* (1-26). New York: The Guilford Press.
- Johnson, H. A., Zabriskie, R. B., & Hill, B. (2006). The contribution of couple leisure involvement, leisure time, and leisure satisfaction to marital satisfaction. *Marriage and Family Review*, 40(1), 69–91.
- Jose, O., & Alfons, V. (2007). Do Demographics Affect Marital Satisfaction?. *Journal of Sex & Marital Therapy*, 33, 73 - 85. <https://doi.org/10.1080/00926230600998573> .
- Kabasakal, Z. ve Soylu, Y. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumunun cinsiyet ve eş desteğine göre incelenmesi. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 5(4), 208-214.
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık. Karney, B. R., & Bradbury, T. N. (2020). Research on marital satisfaction and stability in the 2010s: Challenging conventional wisdom. *Journal of Marriage and Family*, 82(1), 100–116. doi:10.1111/jomf.12635
- Kowal, M., Groyecka-Bernard, A., Kochan-Wójcik, M., & Sorokowski, P. (2021). When and how does the number of children affect marital satisfaction? An international survey. *PLoS ONE*, 16. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0249516> .
- Madanian, L., & Mansor, S. (2013). Marital Satisfaction and Demographic Traits in an Emigrant Sample: Rasch Analysis. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 107, 96-103. <https://doi.org/10.1016/J.SBSPRO.2013.12.404> .
- Özaydımlık, Ş. (2014). Evli çiftlerin evlilik uyumu ile kişilik özellikleri ve romantik ilişkilerindeki sosyal ilginin incelenmesi. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Park, E. (2001). Marital Satisfaction among Married Women in Korea. *Korean Journal of Women Health Nursing*, 7, 508-517. <https://doi.org/10.4069/KJWHN.2001.7.4.508> .
- Regan, P. (2011). *Close relationships*. New York: Routledge. Rhyne, D. (1981). Bases of marital satisfaction among men and women. *Journal of Marriage and the Family*, 43(4), 941-955. <https://doi.org/10.2307/351350>
- Samadae-Gelekholaee, K., McCarthy, B., Khalilian, A., Hamzehgardeshi, Z., Peyvandi, S., Elyasi, F., & Shahidi, M. (2015). Factors Associated With Marital Satisfaction in Infertile Couple: A Comprehensive Literature Review. *Global Journal of Health Science*, 8, 96 - 109. <https://doi.org/10.5539/gjhs.v8n5p96> .
- Sezal, İ. (1981). *Sosyal bilimlerde temel kavramlar*. Ankara: Birlik Yayınları.
- Sokolski, D. M., & Hendrick, S. S. (1999). Fostering marital satisfaction. *Family Therapy*, 26(1), 39.
- Taban, M., Dolatshahi, B., Eftekhar, M., & Pourshabaz, A. (2017). The relationship between marital satisfaction with demographics characteristics in the population of Tehran 2016. *Advances in Nursing & Midwifery*, 26, 37-45. <https://doi.org/10.22037/ANM.V26I94.15728> .

- Tezer, E. (1986). Evli eşler arasındaki çatışma davranışları: Algılama ve doyum. (Yayınlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Wrigley, E. A. (1977). Reflections on the history of the family. *Daedalus*, 106(2), 71–85. doi: <http://www.jstor.org/stable/20024477>
- Yıldız, M. A. ve Çevik G. B. (2016). Evli bireylerin evlilik doyumlarının ve yaşam doyumlarının incelenmesi. *International Journal Of Human Sciences*, 13(1), 227-242.

Artificial Intelligence Literacy Profile of Education Faculty Students: Sample of Dicle University

Ülkü ÜLKER

Dr. Öğretim Üyesi, Dicle University

ulku.uker@dicle.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-5452-4227

Kübra ÇEVİK

Araştırma Görevlisi, Dicle University

kubra.cevik@dicle.edu.tr

Orcid ID:0009-0008-3258-078X

Elzbieta PERZYCKA-BOROWSKA

Profesör Doktor, University of Szczecin

elzbieta.perzycka@usz.edu.pl

Orcid ID:0000-0002-7829-3806

Problem Statement

The purpose of this study is to characterize undergraduate students at the faculty of education's artificial intelligence (AI) literacy status in terms of technical comprehension, critical evaluation, and practical application. Because AI technologies are starting to permeate both current and future learning contexts, teacher applicants should be AI literate. The information and abilities necessary for individuals to comprehend, apply, and assess AI technology are collectively referred to as AI literacy (Long & Magerko, 2020; Ng et al., 2021). The use of AI in education supports teachers with a wide range of tasks, including keeping track of student performance, customizing learning processes, developing instructional materials, offering engaging and successful learning opportunities, improving classroom management, conducting research and data analysis, giving students feedback, and creating lesson plans (Ng et al., 2021). These positive supports of AI come with hazards to data privacy and security as well as ethical concerns (Ng et al., 2021). In order to boost student success, enhance teaching methods, and promote creative educational practices, AI needs to be integrated into educational environments and procedures while also taking ethics and data security into consideration. The AI literacy status of teaching department students is crucial to support or develop predictions about their future ability to integrate AI into education while practicing their profession as teachers. Because these students will be the ones implementing education and training in schools to transform the society. Furthermore, it can be claimed that by describing the current state of affairs, this study, which will be carried out on a sample of Ziya Gökalp Faculty of Education in Dicle University, will highlight the needs of students in this area and notice policy makers on necessary updates to training and educational initiatives and curriculum.

Methodology

The scientific research is limited to the spring semester of the 2023-2024 academic year and has been designed with the survey method from a quantitative perspective. The survey method is a scientific research method used to describe the current situation (Karasar, 2014). So the survey method has been preferred in the research to describe the artificial intelligence literacy status of undergraduate students studying in teaching departments as a scientific research method. Cluster sampling method has been used to determine the sample of the research, and departments with active students at the 1st, 2nd, 3rd and 4th grade levels in the teacher training departments of Dicle University Faculty of Education have been considered as a natural cluster. Random assignment has been used to include students in the sample. It is aimed to reach at least 350 participants. Artificial Intelligence Literacy Scale adapted to Turkish by Karaoğlan-Yılmaz & Yılmaz (2023) will be used as a data collection tool. The scale consists of 31 items with a 7-point Likert structure. The scale has three sub-dimensions: technical understanding, critical evaluation and practical application. The total score of the scale is obtained by summing the scores from the sub-dimensions and there are no reverse coded items in the scale. The scale will be applied digitally via Google Forms. The link will be shared with the students before the lesson by the instructors attending the classes, and students will be given 15 minutes to fill out the scale. The SPSS package program will be used to analyze the data, and frequency and percentage values from descriptive statistics will be

presented. If the data is normally distributed, ANOVA test will be used to examine department-based differences, and independent groups t-test will be applied to examine gender-based differences. If the conditions are not met, Kruskal Wallis H Test will be used instead of ANOVA, and Mann Whitney U Test will be used instead of independent groups t-test.

Expected / Provisional Results

The research is expected to quantitatively describe the AI literacy status of students attending undergraduate teaching education. Participants' technical understanding of AI, critical evaluation of AI and practical application of AI will be examined based on department and gender, and it will be explained which group the difference is in favor of. It is anticipated that the possible significance levels to be detected in the sub-dimensions will be in favor of students in the fields of science and mathematics, but this will become clear when the data is collected and analyzed.

Keywords: Artificial intelligence literacy, teacher education, use of AI in education

References

- Karaoğlan Yılmaz, F. G., & Yılmaz, R. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *Bilgi Ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 5(2), 172-190. <https://doi.org/10.53694/bited.1376831>
- Karasar, N. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel.
- Long, D., & Magerko, B. (2020, April 25-30). What is AI literacy? Competencies and design considerations. CHI 2020 Conference, Honolulu, USA. <https://doi.org/10.1145/3313831.3376727>
- Ng, D.T.K., Leung, J.K.L., Chu, K.W.S. and Qiao, M.S. (2021), AI literacy: Definition, teaching, evaluation and ethical issues. *Proceedings of the Association for Information Science and Technology*, 58 (1), 504-509. <https://doi.org/10.1002/pra2.487>

Bilişsel Duygu Düzenleme

Gülçin GÖKMEN ÖZDEMİR

Uzman, Kaş Çavdır Anadolu Lisesi

gulcinnn_1990@hotmail.com

Orcid ID:0000-0002-8295-6318

Ali ERYILMAZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

erali76@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-9301-5946

Problem Durumu

Düşünceler aracılığı ile duygu düzenleme insanlara günlük yaşam olayları veya stres veren yaşam olayları sonrası duygularını yönetme konusunda yardımcı olur. Son yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde duygu düzenlemenin bilişsel boyutu üzerinde durulmaya başlandığı ve önemi ortaya çıkmıştır. Zorlayıcı yaşam olayları karşısında bireylerin kullandığı bilişsel duygu düzenleme stratejileri yaşadıkları süreçleri ve sonuçlarını etkilemektedir. Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de duygu düzenleme üzerine birçok çalışma varken bilişsel duygu düzenleme hakkında sınırlı sayıda araştırma sonucuna rastlanmaktadır. Duygular, bilişsel değerlendirmeler ve davranışların kombinasyonu olan fizyolojik, psikolojik ve bilişsel bileşenleri içinde barındıran çok boyutlu yapılardır (Gross, 2002). Bilişsel Duygu Düzenleme Modeli’ ne göre duygu düzenleme bilişler yolu ile gerçekleşmektedir (Thompson, 1991).

Araştırma Yöntemi

Bilişsel duygu düzenleme stratejileri literatür taraması yolu ile incelenmekte ve kavramsal olarak tanımlanmaktadır. Garnefski vd., (2001) tarafından geliştirilen bilişsel duygu düzenleme modelinde, her biri zorlayıcı yaşantılar karşısında bireyin aklından geçenlere, bilişsel süreçlerine atıfta bulunan toplam dokuz strateji bulunmaktadır. Kendini suçlama, bireyin yaşadığı zorlayıcı olay karşısında kendini suçlayıcı düşüncelere kapılması, kendinde suç aramasıdır. Ruminasyon, yaşanan zor durumla alakalı duygu ve düşüncelerin tekrar tekrar zihne geri getirilmesidir. Bir diğer işlevsiz bilişsel duygu düzenleme stratejisi olan felaketleştirme, içinde bulunulan duruma dair en kötü ihtimalin gerçek olacağına inanma ve bunun üzerinde ciddi bir şekilde durmadır. Problem çözmeye katkısı olmayan diğerlerini suçlama stratejisi ise yaşanan olayla ilgili başkalarını ya da başka faktörleri suçlayan düşünceler olarak tanımlanmaktadır. Olayın değerini azaltma; bireyin yaşadığı durumu başka yaşantılarla karşılaştırarak değerlendirmesidir. Pozitif yeniden değerlendirme; bireyin zorlayıcı bir yaşam deneyiminin ardından bunun kendisine bir fırsat olarak döneceğine, bu yaşantıdan psikolojik olarak eskisinden daha da güçlenerek çıkacağına odaklanmasıdır. Plana tekrar odaklanma, bireyin yaşanan olumsuz yaşantıyı çözüm odaklı bir şekilde yeniden ele alması ve adım adım neler yapacağını düşünmesidir. Kabul; gerçekleşen olayın varlığını olduğu haliyle görmeye ve olanları kabul etmeye yönelik düşüncelerdir. Pozitif yeniden odaklanma; bireyin yaşadığı zorlayıcı olaydan ayrı yaşamında ona mutluluk veren, hayatına anlam katan, onda hoş duygular uyandıran olaylar üzerine odaklanmasıdır (Garnefski vd., 2002).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Son yıllarda yapılan araştırmalar incelendiğinde duygu düzenlemenin bilişsel boyutu üzerinde durulmaya başlandığı ve önemi ortaya çıkmıştır. Zorlayıcı yaşam olayları karşısında bireylerin kullandığı bilişsel duygu düzenleme stratejileri yaşadıkları süreçleri ve sonuçlarını etkilemektedir. Yapılan bu kavramsal araştırma ile bilişsel duygu düzenleme stratejilerinin bireyle ve grupla psikolojik danışma süreçlerinde kullanımının faydalı olabileceğine dikkat çekilmek amaçlanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Duygu, Bilişsel Duygu Düzenleme, Psikolojik Danışma

Kaynakça

- Garnefski, N., Kraaij, V. ve Spinhoven, P. (2002). Manual for the use of the cognitive emotion regulation questionnaire (CERQ). Leiderdorp, The Netherlands: DATEC. <https://doi.org/10.1027/1015-5759.23.3.141>
- Garnefski, N., Kraaij, V. ve Spinhoven, P. (2001). Negative life events, cognitive emotion regulation and emotional problems. *Personality and Individual Differences*, 30, (1311-1327). [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(00\)00113-6](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(00)00113-6)
- Gross, J. J. (2002). Emotion regulation: Affective, cognitive, and social consequences. *Psychophysiology*, 39(3), 281–291. <https://doi.org/10.1017/S0048577201393198>
- Thompson, R. A. (1991). Emotional regulation and emotional development. *Educational Psychology Review*, 3(4), 269–307. <https://doi.org/10.1007/BF01319934>

Yapay Zekâ Eğitimde Üretici Bir Dil Oluşturabilir mi?

Rana Senanur DOĞAN

Öğretim Görevlisi, Gelişim Üniversitesi

rsdogan@gelisim.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7298-7284

Cevdet ŞANLI

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

cevdetsanli@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2149-9555

Problem Durumu

Günümüz teknolojileri eğitimde değişimin zorunlu hale geldiği zamanları beraberinde getirmektedir. Çalışmalar kuşaklar arası değişikliklerin dahi eğitimde farklılaşmanın zorunluluğunu ortaya koyarken bir de yapay zekâ teknolojilerinin öğrenme kabiliyeti ile öğretme işine talip olması eğitim alanında yeni soru ve sorunların ortaya konulmasına sebebiyet vermiştir. Eğitim temelinde insanî ilişkilerin bulunduğu, zekâ türlerine göre çeşitlilik gösteren bir süreçtir. İnsanoğlu doğduğu andan itibaren zekâ türü, anlama kabiliyeti, sosyal ortamı ve içinden çıktığı kültür temelli öğrenmeye başlar. Şartlar ve zihinsel süreçlerle öğrenme pekişir ve kalıcı hale gelir. Bilginin tekrarı ve bilginin kullanılması gibi süreçlerin de etkili olduğu öğrenmede duygusal zekâ temel bir yere sahiptir. Özellikle dil öğretiminde eğitim yaşanmışlıklara ve duygusal zekâyâ dayanmaktadır. Öğrenci ve öğretmen arasındaki etkileşim ile üretici bir dil oluşturulur. Bu makale “dil öğretimi sonucunda yapay zekâ insan gibi dil oluşturamaz” tezine dayanmaktadır. Yapay zekânın duygusal zekâyı ve kalıcı öğrenmeyi tetikleyen öğretmen temelli eğitimin yerini alabilmesi oldukça güç görünmektedir. Dil yaşanmışlıklar ve duygusal refleksler üzerinden öğrenilmektedir. Öğretmen ile kurulan iletişimin yapay zekâ ile kurulması oldukça güçtür. Yapay zekâ durum analizi yaparken öğrencinin duygusal analizini yapsa dahi öğretmenin oluşturacağı üretici ve destekleyici dili oluşturmada güçlük çekecektir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma eğitimde yapay zekâ kullanımının imkânları ve bu imkânlar dahilinde üretici bir dilin ortaya çıkıp çıkamayacağı hususunda gömülü teori ile tezini kanıtlamayı amaçlamaktadır. Nitel araştırma yöntemleri arasında yer alan gömülü teoride verilen kişiler üzerinden elde edilmektedir. Gömülü teoride iddia teorisinin araştırma boyunca veri arayışı içerisinde çıkarılabilecek olduğudur. Diğer araştırma yöntemlerinin aksine herhangi bir kuramsal çerçevenin sırtına yaslanmadan veriyi nitel yöntemlerle ortaya çıkarmak amaçlanmaktadır. Kuram bu teori çerçevesinde ulaşılabilecek hedeflerdir. Bir ön kabul ya da bağlı olduğu kesin bir yargı bulunmamaktadır. Veriye giden yolda başlangıç kişilerin görüşleridir. Tümdengelim yöntemi bu teoride işlemez, parça parça edinilen bilgiler değerlendirmeye alınarak parçadan bütüne ulaşılmaktadır. Ancak burada önemli olan, toplanan parçaların araştırmanın her safhasında değerlendirmeye tabi tutulmasıdır. Karşılaştırmanın yoğunlukla kullanıldığı bu yöntemde makale çerçevesinde yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde yapay zekânın öğretme ve cevaplayabilme yeteneğini bir öğretmenin öğretme ve cevaplayabilme yeteneği ile karşılaştırılacaktır. Duygusal zekânın öğrenme üzerindeki etkisi ve yapay zekânın bu öğrenmedeki destekleyici ve kalıcılığı artırıcılığı araştırılacaktır. Veri elde edildikçe analiz gerçekleştirilecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Gömülü teoride bir ön kabul olmamakla beraber bu tez mahiyetinde, elde edilen veriler ışığında yabancı dil olarak Türkçenin öğretimi alanında öğretmen yetkinliğinin ve duygusal zekâ temelli üretici dilin öğretmen yetkinliğinde yapay zekâ tarafından üretilmeyeceği ön görülmektedir. Yapay zekânın pek çok mesleğin yerini aldığı yeni dönemde öğretmenin eğitimden çekilmesi üzerine söylemlerin yoğunluğu bu çalışmayı gerekli kılmaktadır. Beklenen /Geçici Sonuç yapay zekânın duygusal öğrenmenin eksikliği, anılara dayalı eğitimin yapay zekâ tarafından gerçekleştirilemeyecek olmasıdır. Bu durum yapay zekânın duygusal zekâ kaynaklı üretici bir dil oluşturmasını zorlaştırmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, Yapay Zekâ, Teknoloji, Dil Öğretimi.

Kaynakça

- Bulduklı, Y. (2019). Eleştirel Çalışmalarda Nitel Araştırma Yöntemi Olarak Gömülü Teori. Kritik İletişim Çalışmaları Dergisi, 1(1), 1-14.
- Pirim, A. G. H. (2006). YAPAY ZEKÂ. Yaşar Üniversitesi E-Dergisi, 1(1), 81-93.
<https://doi.org/10.19168/jyu.72783>
- König, W. (1994). Dilbilim ve Yapay Zekâ. Dilbilim Araştırmaları Dergisi, 5, 219-235.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde Yapay Zekâ ve Uygulamaları. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 71-88.
- Çinçin, K. (2021). Yapay Zekâ ve "Dostluk" Arasındaki İlişki. Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi(54), 239-247.

Okumaya Karşı Tutum ve Alışkanlıkta ChatGPT'nin Rolü

Kadir KAPLAN

Doçent Doktor, Bayburt Üniversitesi
kadirkaplan@bayburt.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7901-1025

Nesime Ertan ÖZEN

Doktor, Uşak İl Millî Eğitim Müdürlüğü
nesimeertan@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9811-4916

Halil Ziya ÖZCAN

Doktor, Uşak İl Millî Eğitim Müdürlüğü
halilziyaozcan@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3868-0972

Problem Durumu

Teknolojik gelişmelerin öğretimde meydana getirdiği değişiklikler, teknolojinin öğrenme sürecindeki rolü hakkında önemli soruları gündeme getirmiştir. Günümüzde temel okuryazarlık düzeyi, teknolojik üretim ve bu üretimden faydalanma açılarından yeterli görülmemektedir. Okuma, yazma eğitim ve öğretiminin de buna göre düzenlenmesi düşüncesi bütün gelişmiş ülkelerce kabul görmektedir (Akyol, 2020). Teknolojinin öğrencilerin öğrenmesine yardımcı olabileceği ve öğretmenlerin görevlerini kolaylaştırabileceği tartışılmaktadır. Eğitim sürecinde uygulanacak yöntem ve tekniklerin belirlenmesi, çeşitli materyallerden faydalanılması, çeşitli etkinlikler düzenlenmesi ve bunların günümüzdeki gelişimlere uygun bir biçimde yapılması önemlidir. Bireyin okumaya karşı olumlu ya da olumsuz eğilimleri, okuma eylemini gerçekleştirme sıklığı; okuma becerisi üzerinde etkili olmaktadır. Okuma becerisinin gelişimi için dijital araçlar kullanılarak gerçekleştirilen çalışmaların da giderek artan sayılara ulaştığını söylemek mümkündür (Çiftci, 2019; Duran & Topbaşoğlu, 2015; Odabaş, Odabaş & Binici, 2020; Özer, 2023; Suğur, 2023). Okuma tutum ve alışkanlıklarında yapay zekâ kullanımına odaklanan (Rodriguez vd., 2022; Zhang vd., 2021) bireylerin okuma motivasyonlarına, okuma tutumlarına ve becerilerine katkı sınırlı sayıda çalışma vardır. Bu araştırma, yapay zekânın okuma sürecindeki rolü hakkında fikir vereceği için önemlidir. Çalışmada ChatGPT'nin okuma tutum ve alışkanlığına karşı rolü incelenecektir. Ayrıca araştırmanın okuma becerisinin geliştirilmesi için de rehberlik sağlayacağı düşünülmektedir. Bu amaçla aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır: 1.Öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulama öncesinde okumaya karşı tutumları ve dijital okuryazarlık düzeyleri nasıldır? 2.Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulama öncesinde okumaya karşı tutum ve alışkanlıkları ile dijital okuryazarlıkları arasında anlamlı farklılık bulunmakta mıdır? 3.Deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulama öncesi ve sonrasındaki öncesi ve sonrasındaki okumaya karşı tutum ve alışkanlıkları arasında anlamlı farklılık bulunmakta mıdır? 4.Öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulamaya dair görüşleri nelerdir?

Araştırma Yöntemi

Bu bölümde, araştırmanın tasarımı, çalışma grubu, çalışmada kullanılan veri toplama araçları ve verilerin analizi yer almaktadır. Araştırma Tasarımı Bu çalışmada yöntem olarak karma bir yöntem benimsenmiştir. Araştırma sürecinde katılımcılardan hem nicel hem de nitel veriler elde edilmesi ve birlikte harmanlanarak sunulması sebebiyle araştırmacılar bu çalışmayı karma yöntemde temellendirmiştir. Desen olarak ise karma yöntem desenlerinden biri olan “Sıralı Açıklayıcı Desen” uygulanmıştır. Çalışma Grubu Araştırmanın çalışma grubunu Uşak ili merkez ilçede yer alan bir ortaokulda öğrenim gören 13 öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubunun oluşturulmasında kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi benimsenmiş olup araştırma sürecine dâhil olma tamamen gönüllülük esasına dayandırılmıştır. Veri Toplama Araçları Araştırma sürecinde üç farklı veri toplama aracı kullanılmıştır. Dijital Okuryazarlık Ölçeği Pala ve Başbüyük (2020) tarafından geliştirilen bu ölçek ile 10-12 yaş aralığındaki öğrencilerin dijital okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Okumaya Yönelik Tutum ve Alışkanlık Ölçeği Araştırma kapsamında kullanılan bir diğer veri toplama

aracı Gül Özdil & Demir (2020) tarafından geliştirilen “Okumaya Yönelik Tutum ve Alışkanlık Ölçeği” dir. Katılımcı öğrencilerin okuma alışkanlıklarını tespit etmeyi amaçlayan bu ölçek hem öntest hem de sontest olarak kullanılmıştır. Odak Görüşme Formu Araştırma sürecinde kullanılan son veri toplama aracı ise araştırma ekibi tarafından oluşturulan “Odak Görüşme Formu” dur. Veri Analizi Deney ve kontrol gruplarından uygulama öncesi ve sonrası toplanan nicel veriler, normallik analizine tabi tutulmuştur. Okuma alışkanlıklarının belirlenmesi amacıyla puan ortalamaları hesaplanmıştır. Her iki grubun da öntest-sontest puan ortalamaları kendi içinde ve gruplar arasında karşılaştırılmıştır. Araştırmanın nitel boyutunu oluşturan veriler, her bir katılımcı (Deney Grubu) ile ayrı yapılan odak görüşmelerden elde edilmiştir. İlgili bu metinlerin incelenmesi içerik analizi yöntemi benimsenerek yapılmıştır. Yapılan içerik analizinin ardından öğrencilerin ChatGPT’ye yönelik görüşlerinin tematik dağılımının yapılması amacıyla MaxQDA 22.3.0 nitel veri analiz programı kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada grupların ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulama öncesinde okumaya karşı tutum ve alışkanlıklarının incelendiği ilk bulguya göre deney grubu öğrencilerinin okuma tutum ve alışkanlıkları kontrol grubundan daha yüksektir. Öğrencilerin okumaya yönelik olarak genel olarak olumlu tutum içinde olduğu söylenebilmektedir. Biçer ve Duruhan (2024), ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri ile okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında benzer şekilde ortaokul öğrencilerinin okumaya karşı olumlu tutuma sahip oldukları görülmüştür. Araştırmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin uygulama öncesinde okumaya karşı tutum ve alışkanlıkları ile dijital okuryazarlıkları arasındaki ilişkinin incelendiği ikinci bulguya göre grupların okuma tutum ve alışkanlıklarına ait öntest puanları ile dijital okuryazarlık düzey puanları anlamlı bir şekilde farklılaşmamaktadır. Şahin ve Sarıçam (2022) ortaokul ve lise öğrencilerinin okumaya yönelik tutum, dijital okuryazarlık ve okul bağlılığı arasındaki ilişkiyi araştırdıkları çalışmalarında kitap okumaya yönelik olumlu tutum puanları ile dijital okuryazarlık arasında pozitif yönlü düşük düzeyde bir ilişki olduğunu belirtmişlerdir. Araştırmada deney ve kontrol grubundaki öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulama öncesi ve sonrası okumaya karşı tutum ve alışkanlıklarının incelendiği üçüncü bulguya göre okumaya karşı tutum ve alışkanlık puanları deney grubu lehine anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. İlkokul öğrencilerinin yapay zekâ ile dijital hikâyeler yazdığı bir araştırmanın sonuçlarına göre tüm öğrencilerin dijital hikâye yazmayı öğrenme sürecine yönelik olumlu bir algıya sahip oldukları ve daha yüksek biliş düzeyine ulaştıkları gözlemlenmiştir (Ng, Luo, Chan & Chu, 2022). Araştırmada öğrencilerin ChatGPT ile gerçekleştirilen uygulamaya dair görüşlerinin tespit edildiği son bulguya göre görüşlerin modülle ilgili öneriler, modülle ilgili olumlu ve olumsuz düşünceler olmak üzere üç kategoride toplandığı görülmüştür. Sonuç olarak, yapay zekâ teknolojileri, eğitimde yenilikçi bir yaklaşım sunmakta ve öğrencilerin öğrenme deneyimlerini zenginleştirmektedir. Ancak, bu teknolojilerin etkin bir şekilde kullanılabilmesi için eğitimcilerin ve öğrencilerin bu alandaki bilgi ve becerilerinin artırılması gerektiği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okuma, tutum, alışkanlık, yapay zekâ, ChatGPT

Kaynakça

- Akyol, H. (2020). Türkçe ilk okuma yazma öğretimi (18. baskı). Pegem A Yayıncılık.
- Biçer, N., & Duruhan, E. (2014). Ortaokul öğrencilerinin öğrenme stilleri ile okumaya yönelik tutumları arasındaki ilişki. *Milli Eğitim Dergisi*, 44(204), 199-213.
- Çiftci, M. (2019). Dijital hikâyelerin ilkökul ikinci sınıf öğrencilerinin okuma becerileri üzerindeki etkisi. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Aksaray Üniversitesi.
- Duran, E., & Topbaşoğlu, N. (2015). Dijital-etkileşimli öyküleyici metinler ve anlama. *Electronic Turkish Studies*, 10(11), 519-532.
- Gül Özdil, B., & Demir, S. (2020). Okumaya yönelik tutum ve alışkanlık ölçeği geliştirilmesi: Güvenirlik ve geçerlik çalışması. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(30), 528-547. <https://doi.org/10.35675/befdergi.666071> .
- Ng, D. T. K., Luo, W., Chan, H. M. Y., & Chu, S. K. W. (2022). Using digital story writing as a pedagogy to develop AI literacy among primary students. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 1-14.
- Odabaş, H., Odabaş, Z. Y. & Binici, K. (2020). Dijital bilgi kaynakları ve ortamlarının üniversite öğrencilerinin okuma davranışlarına etkileri. *Milli Eğitim Dergisi*, 49(227), 89-116.

- Özer, M. G. (2023). Yabancı uyruklu ilkökul öğrencilerinin Türkçe okuma-anlama ve yazma becerilerinin eğitsel dijital oyun destekli öğretim etkinlikleri ile geliştirilmesi. [Yayımlanmamış doktora tezi]. Anadolu Üniversitesi.
- Pala, Ş. M., & Başbüyük, A. (2020). Ortaokul beşinci sınıf öğrencilerinin dijital okuryazarlık düzeylerinin incelenmesi. *Cumhuriyet International Journal of Education*, 9(3), 897-921. <http://dx.doi.org/10.30703/cije.672882>
- Rodriguez, M. E., Guerrero-Roldán, A. E., Baneres, D., & Karadeniz, A. (2022). An intelligent nudging system to guide online learners. *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 23(1), 41-62. doi:<https://doi.org/10.19173/irrodl.v22i4.5407>
- Suğur, Ş. (2023). Podcast Kullanılarak akıcı okuma becerilerinin geliştirilmesine yönelik bir araştırma. [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Ordu Üniversitesi.
- Şahin, E. K., & Sarıçam, H. (2022). Okumaya yönelik tutum, dijital okuryazarlık ve okul bağlılığı arasındaki ilişkilerin incelenmesi. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*, 11(4), 1743-1765.
- Zhang, Y., Wu, M., Tian, G. Y., Zhang, G., & Lu, J. (2021). Ethics and privacy of artificial intelligence: Understandings from bibliometrics. *Knowledge-Based Systems*, 222, 1-14. doi:<https://doi.org/10.1016/j.knosys.2021.106994>

Türkiye ve Kosova Perspektifinden Problem Davranışların Kültürel Bağlamda Karşılaştırılması

Mustafa ÖZGENEL

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

mustafa.ozgenel@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7276-4865

Esin METLİLO

Doktor, Eğitim Bakanlığı, Prizren, Kosova

metlioesin@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-7579-180X

Songül ÖZGENEL

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı

ozgenelsongul@hotmail.com

Orcid ID:0009-0004-0943-5593

Problem Durumu

Problem davranışlar, okul öncesi eğitimde sıkça karşılaşılan ve öğretmenlerin sınıf yönetimi süreçlerini zorlaştıran önemli bir konudur. Çocukların bu yaşlardaki davranışları, onların sosyal, duygusal ve bilişsel gelişimlerini etkileyebilir ve dolayısıyla eğitim süreçlerinde ciddi zorluklar yaratabilir. Problem davranışlar; saldırganlık, dikkat eksikliği, kurallara uymama ve sosyal ilişkilerde zorluklar gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir. Bu çalışma, Türkiye ve Kosova'daki okul öncesi öğretmenlerinin bu tür davranışlarla nasıl başa çıktıklarını ve bu davranışların kaynağını nasıl değerlendirdiklerini incelemektedir. Türkiye ve Kosova'da kültürel ve sosyal bağlamlar farklılık gösterdiğinden, öğretmenlerin bu konudaki deneyim ve stratejilerinin karşılaştırılması, okul öncesi eğitimde daha etkili müdahaleler geliştirmek için önemli bilgiler sunabilir. Bu bağlamda, öğretmenlerin istenmeyen davranışlarla ilgili görüşleri ve bu davranışlara yönelik uyguladıkları stratejilerin incelenmesi hem akademik hem de pratik açıdan değer taşımaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, Türkiye ve Kosova'daki okul öncesi öğretmenlerinin çocukların problem davranışlarına yönelik görüşlerini karşılaştırmayı amaçlayan nitel bir araştırmadır. Araştırma, derinlemesine veri toplamak için yarı yapılandırılmış yüz yüze görüşmeler kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmaya Türkiye'den 11 ve Kosova'dan 10 olmak üzere toplam 21 okul öncesi öğretmeni gönüllü olarak katılmıştır. Veriler, yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. İlk olarak, görüşmelerden elde edilen veriler yazıya dökülmüş ve içerik analizi yapılarak çözümlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular, her iki ülkede de benzer ve farklı eğilimleri ortaya koymuştur. İstenmeyen davranışların kaynakları, sınıf yönetimine yönelik girişimler, bu davranışların öğretmenleri nasıl etkilediği ve bu davranışlarla başa çıkma stratejileri incelenmiştir. Türkiye'deki öğretmenlerin çoğu, çocukların sınıf kurallarına uymama, şiddet ve dikkat eksikliği gibi davranışlarla karşılaştıklarını belirtmiştir. Kosova'daki öğretmenler ise aynı zamanda uyku zamanı protestoları ve kendi isteklerini yerine getirme ısrarı gibi davranışları vurgulamıştır. Her iki ülkede, aile, çocuk ve toplumsal faktörlerin istenmeyen davranışların kaynağı olarak kabul edildiği görülmüştür. Öğretmenler, problem davranışların yönetimi stratejileri olarak öğrencilerle duygusal bağ kurma, sınıf kurallarını net bir şekilde vurgulama, iletişim kurma ve bireysel öğrenci ihtiyaçlarını anlama gibi yaklaşımlar benimsemişlerdir. Hem Türkiye hem de Kosova'daki öğretmenler, problem davranışların duygusal olarak onları etkilediğini ve yıprandıklarını belirtmişlerdir. Ancak Türkiye'deki öğretmenler meslekten uzaklaşma ve gelecek kaygısını daha fazla dile getirirken, Kosovalı öğretmenler ağlayan çocuklarla başa çıkmanın zorluklarını vurgulamışlardır. Bu çalışma, her iki ülkede okul öncesi eğitimde problem davranışlarına yönelik daha etkili stratejiler geliştirmek için kültürel ve sosyal faktörlerin dikkate alınmasının önemini vurgulamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Problem davranışlar, Okul öncesi eğitim, kültürel farklılıklar

Kaynakça

- Alisianoğlu, F. ve Kesicioğlu, O. S. (2010). Okul öncesi dönem çocuklarının davranış sorunlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 3(1), 93-110.
- Gözün Kahraman, Ö. & Derdiyok, Z. S. (2024). Gelişim dönemlerine göre çocuklarda davranış problemlerinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesi. *Early Childhood Education Researches*, 2(3), 1-26.
- Seven, Z. D. (2024). Problem davranışların nedenleri. S. Seven ve İ. Kaya (Ed.), *Çocuklarda problem davranışlar: Anlama ve önleme içinde* (s 20-28). IUC University Press.
- Yılmaz, İ. (2018). Okul öncesi dönemde çocukların bağlanma biçimi ile sosyal beceri ve problem davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi [Yüksek Lisans Tezi]. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.

Türkiye’de Ebeveynlere Yönelik Kabul ve Kararlılık Terapisi Uygulamalarına Genel Bir Bakış

Sena EROL KARACA

Öğrenci, MEB

senaerolkaraca@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-1240-7070

Fulya YÜKSEL ŞAHİN

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

fulya_sahin@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-3454-2142

Problem Durumu

Kabul ve Kararlılık Terapisi (KKT), üçüncü dalga bilişsel davranışçı terapiler arasında yer alan güncel bir yaklaşım olarak (Işık ve ark., 2022); bilinçli farkındalık ve kabul temelli müdahaleleri içermektedir (Yavuz, 2015). KKT; stres, anksiyete, depresyon gibi farklı problemleri azaltmada; iyi oluş, yaşam doyumu, psikolojik esneklik ve öz şefkati artırmada etkili sonuçlar veren kanıt temelli bir yaklaşımdır (Gloster ve ark., 2020; Lappalainen ve ark., 2021; Yadavia ve ark., 2014). KKT’ye dayalı olarak hazırlanan müdahale programlarının sayısının günden güne arttığı görülmektedir. KKT temelli müdahale programlarının çalışıldığı önemli gruplardan birini de ebeveynler oluşturmaktadır. Bu çalışma, Türkiye’deki ebeveynlere yönelik olarak geliştirilmiş KKT uygulamalarını incelemeyi amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada, Sistematik Literatür İncelemesi Yöntemi kullanılmıştır. Türkiye’de yapılan KKT temelli müdahale programları; Ulusal Tez Merkezi, Google Scholar ve TR Dizin veri tabanlarında “Kabul ve Kararlılık”, “Kabul ve Kararlılık Terapisi”, “Kabul Kararlılık Terapisi” anahtar sözcükleri kullanılarak araştırılmıştır. Çalışma grubu ebeveynler olan araştırmalar incelenmiştir. Yapılan inceleme sonucunda; dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu, otizm spektrum bozukluğu ve bir engel durumu olan özel gereksinimli çocuğa sahip ebeveynlere yönelik 4 lisansüstü tez (Gümüş, 2020; Marufoğlu, 2023; Tümlü, 2021; Uluçay, 2023); çalışmayan annelere yönelik 1 araştırma makalesi (Takmaz Adiloğlu ve Yıldırım Kurtuluş, 2023) olduğu görülmüştür.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Belirtilen çalışmalar oturum sayısı, süresi, oturum içerikleri ve uygulanan KKT temelli programın etkililiği açılarından incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarına göre, KKT temelli müdahale programlarının ebeveynlerin psikolojik esneklik, psikolojik dayanıklılık, evlilik doyumu, öz-şefkat ve yaşam doyumunu artırdığı; ebeveynlik stresi, depresyon, anksiyete, stres, bakım yükü ve psikolojik katılığını ise azalttığı görülmüştür. Bu sonuçlar, KKT uygulamalarının ebeveynler için yararlı ve stres ve zorlukları yönetmede yardımcı olduğunu belirten çalışmalar (Byrne ve ark., 2020; Leeming ve Hayes, 2016) ile birbirini destekler niteliktedir. Nitekim KKT temelli müdahale programlarının, ebeveynlerin kabul deneyimini ve bilinçli farkındalığını artırarak, ayrıca değerleri doğrultusunda davranmalarını sağlayarak hem ebeveynlik stresini hem de çocuklardaki kaygıyı azalttığı ortaya konulmuştur (Tardast ve ark., 2021). Elde edilen sonuçlar, alan yazın çerçevesinde tartışılmış ve çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Kabul ve Kararlılık Terapisi, Ebeveynler, Müdahale Programı, Sistematik Literatür İncelemesi

Kaynakça

- Byrne, G., Ghráda, Á. N., O’Mahony, T., & Brennan, E. (2021). A systematic review of the use of acceptance and commitment therapy in supporting parents. *Psychology and Psychotherapy: Theory, Research and Practice*, 94, 378-407.
- Gloster, A. T., Walder, N., Levin, M. E., Twohig, M. P., & Karekla, M. (2020). The empirical status of acceptance and commitment therapy: A review of meta-analyses. *Journal of Contextual Behavioral Science*, 18, 181-192.

- Gümüş, E. Ç. (2020). Özel gereksinimli çocuğu olan ebeveynlere uygulanan kabul ve kararlılık terapisi temelli girişimlerin psikolojik sağlamlık depresyon anksiyete stres düzeylerine ve bakım yüküne etkisi. (Doktora Tezi). Akdeniz Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Işık, Ş., Ergüner Tekinalp, Üzbe Atalay, N., & Kaynak, Ü. (2022). Psikolojik danışmada güncel kuramlar. (7. Baskı). Ankara: Pegem
- Lappalainen, R., Lappalainen, P., Puolakanaho, A., Hirvonen, R., Eklund, K., Ahonen, T., ... & Kiuru, N. (2021). The Youth Compass-the effectiveness of an online acceptance and commitment therapy program to promote adolescent mental health: A randomized controlled trial. *Journal of contextual behavioral science*, 20, 1-12.
- Leeming, E. M. and Hayes, S. C. (2016). Parents are people too: The importance of parental psychological flexibility. *Clinical Psychology Science and Practice*, 23, 158-160.
- Marufoğlu, M. (2023). Kabul ve kararlılık terapisi yönelimli psiko-eğitim programının engelli çocuğu olan ebeveynlerin psikolojik esneklik, ölüm kaygısı, tükenmişlik ve yaşam doyumu düzeyleri üzerindeki etkisi. (Doktora Tezi). Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Takmaz Adiloğlu, Z., & Yıldırım Kurtuluş, H. (2023). Effectiveness of the Acceptance and Commitment Therapy-Based Intervention Program for women. *Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal*, 13(69), 240-255.
- Tardast, K., Amanuelahi, A., Rajabi, G., Aslani, K., & Shiralinia, K. (2021). The effectiveness of acceptance and commitment-based parenting education on children's anxiety and the parenting stress of mothers. *Payesh (Health Monitor)*, 20(1), 91-107.
- Tümlü, C. (2021). Kabul ve kararlılık terapisine dayalı psiko-eğitim programının otizm spektrum bozukluğu olan çocuk (3-6 yaş) anneleri ve babalarının psikolojik uyumlarına etkisi. (Doktora Tezi). Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Uluçay, A. (2023). Dikkat Eksikliği Hiperaktivite Bozukluğu (DEHB) tanılı çocukların ebeveynlerine yönelik kabul ve kararlılık terapisi temelli bir müdahalenin geliştirilmesi ve etkinliğinin incelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). İbn Haldun Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü.
- Yadavaia, J. E., Hayes, S. C., & Vilaridaga, R. (2014). Using acceptance and commitment therapy to increase self-compassion: A randomized controlled trial. *Journal of contextual behavioral science*, 3(4), 248-257.
- Yavuz, K. F. (2015). Kabul ve kararlılık terapisi (ACT): Genel bir bakış. *Türkiye Klinikleri Journal of Psychiatry Special Topics*, 8(2), 21-27.

Öğretmenlerde Öz Şefkat ve Tükenmişlik Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Solmaz ERBAŞ

Uzman, MEB; Çorum Bilim ve Sanat Merkezi

solmazerbas@gmail.com

Orcid ID:0009-0000-7056-3085

Nur Yağmur ARAS

Uzman, Ondokuz Mayıs Üniversitesi

nuryagmuraras@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-0461-7887

Problem Durumu

Günümüzün iş ve yaşam şartları düşünüldüğünde, insanların sürekli bir yoğunluk, telaş, koşuşturma yaşadıkları göze çarpmaktadır. Sürekli bu tempo içerisinde olmak ise kişilerin iş yaşamlarında birtakım olumsuzluklara (enerji düşüklüğü, isteksizlik, başarısızlık, mutsuzluk gibi) neden olmaktadır. Çalışanların yaşamış oldukları bu durum alanyazında tükenmişlik olarak tanımlanmaktadır (Özkanan, 2021). Tükenmişlik, çalışan bireyler arasında ortaya çıkabilen, duygusal tükenme, duyarsızlaşma ve kişisel başarının azalması olarak ifade edilmektedir (Maslach, 2003). Tükenmişlikte koruyucu olarak düşünülebilecek faktörlerden biri öz-şefkattir. Öz şefkat, kişinin zor anlarda bile eleştirel olmak yerine kendisine karşı şefkatli ve nazik olması olarak tanımlanmaktadır (Neff, 2003). Künye ve Aydın (2020) tarafından çalışan bireyler üzerinde yapılan çalışmada öz-şefkati yüksek bireylerin içsel motivasyonlarının da yüksek olduğu ve bu bağlamda da bireylerin iş tatminlerine olumlu ve artırıcı etkide bulunduğu belirlenmiştir. Öz şefkatin öğretmenlerdeki tükenmişlik üzerinde koruyucu bir etkiye sahip olabileceği düşünüldükçe bu çalışmada öğretmenlerde öz şefkat ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma öğretmenlerde öz şefkat ve tükenmişlik düzeyi arasındaki ilişkinin incelendiği korelasyonel bir araştırmadır (Pallant, 2020). Korelasyonel araştırma, belirli bir örnekleme iki veya ikiden fazla değişken arasındaki ilişkiyi araştırmanın gerçekleştirildiği zaman dilimi içerisinde herhangi bir müdahalede bulunmadan incelemeyi amaçlayan bir araştırma desendir (Howitt ve Cramer, 2020). Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye'nin farklı şehirlerinden uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılan 245 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmaya katılan 245 katılımcının 191'i kadın (%78) ve 54'ü erkektir (%22). Uygun örnekleme yöntemi araştırmacının maliyet, zaman, araştırma evrenine uygun katılımcılara kolay bir şekilde ulaşılabilirlik gibi araştırmanın gerçekleştirilmesini kolaylaştırıcı faktörleri dikkate alarak araştırma örneklemini belirlediği olasılığa dayalı olmayan bir örnekleme türüdür (Howitt ve Cramer, 2020). Araştırmaya katılan katılımcıların yaş aralığı 24 ila 58 arasında değişmekte olup ortalama yaşları 41.02'dir (S.s = 7.10). Katılımcılar demografik bilgi formunu, Maslach Tükenmişlik Ölçeğini ve Öz Şefkat Ölçeğini cevaplandırmıştır. Verilerin analizinde bağımsız örneklem için t-testi, tek yönlü ANOVA ve Pearson korelasyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Tükenmişlik düzeyleri cinsiyete göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tükenmişlik düzeyleri çalışılan kuruma göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Tükenmişlik düzeyleri görev yapılan kademeye göre anlamlı bir farklılık göstermektedir. Öğretmenlerde tükenmişlik düzeyleri ile öz şefkat arasında anlamlı bir ilişki vardır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen, Tükenmişlik, Öz Şefkat

Kaynakça

Atlı, F. (2019). Öğretmenlerin öz-anlayışları ile mesleki tükenmişlikleri arasındaki ilişkinin incelenmesi [MasterThesis, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eğitim Bilimleri Anabilim Dalı]. <http://openaccess.izu.edu.tr/xmlui/handle/20.500.12436/315>

- Germer, C.K. ve Neff, K. (2020). Öz-Şefkatli Farkındalık Uygulama Rehberi. İstanbul, Diyojen Yayıncılık. Çeviren: Feray Tarımtay Altun.
- Howitt, D. ve Cramer, D. (2020). Research methods in psychology (6. bs.). Harlow: Pearson.
- Künye, N., & Aydınlan, B. (2020). Öz-Şefkat ile İş Tatmini Arasındaki İlişkide İçsel Motivasyonun Aracı Rolü. İşletme Araştırmaları Dergisi, 12(3), 3159-3169 <https://doi.org/10.20491/isarder.2020.1032>
- Madigan, D. J., & Kim, L. E. (2021). Does teacher burnout affect students? A systematic review of its association with academic achievement and student-reported outcomes. International Journal of Educational Research, 105, 101714. <https://doi.org/10.1016/j.ijer.2020.101714>
- Maslach, C., Schaufeli, W. B., & Leiter, M. P. (2001). Job Burnout. Annual Review of Psychology, 52(1), 397-422. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.397>
- Maslach, C. (2003). Burnout, the cost of caring, prologue by Zimbardo, P. G., ISBN: 1- 883535-35-9 Moè, A., & Katz, I. (2020). Self-compassionate teachers are more autonomy supportive and structuring whereas self-derogating teachers are more controlling and chaotic: The mediating role of need satisfaction and burnout. Teaching and Teacher Education, 96, 103173. <https://doi.org/10.1016/j.tate.2020.103173>
- Neff, K. D. (2011). Self-Compassion, Self-Esteem, and Well-Being. Social and Personality Psychology Compass, 5(1), 1-12. <https://doi.org/10.1111/j.1751-9004.2010.00330.x>
- Neff, K. D. (2003). The development and validation of a scale to measure self-compassion. Self and Identity, 2, 223-250. doi:10.1080/15298860309027
- Pallant, J. (2020). SPSS survival manual: A step by step guide to data analysis using IBM SPSS (7. bs.). New York: A&U Academic.
- Özkanan, A. (2021). Çalışanların tükenmişlik algıları: Maslach modeli ve tükenmişlik dönemleri çerçevesinde bir analiz. Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 24(45), 313-350. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.795331>

Teknolojik Değişim, Yapay Zekâ ve İstihdam

Eda DİNERİ

Doçent Doktor, Hasan Kalyoncu Üniversitesi

eda.dineri@hku.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-5637-594X

Problem Durumu

Teknoloji ile istihdam arasındaki ilişkinin irdelenmesi Sanayi Devrimine dayanmakta olup, o günden günümüze teknolojik değişimlerin istihdam üzerindeki etkileri sürekli tartışılmalı bir konu haline gelmiştir. Günümüzde de teknolojinin son dalgası olan yapay zekânın hayatımıza hızla entegre olması sonucunda teknolojik işsizlik konusu dünyanın gündemini yeniden meşgul eden önemli konulardan biri haline gelmiştir. Toplumun yapısında meydana gelen hızlı değişim ekonomik açıdan da birçok değişikliğe neden olmaktadır. Teknolojinin getirdiği hızlı yeniliklerin ekonomide sektörlere kullanılması ile sektörlerin yapısında ciddi değişimlere yol açması beklenirken istihdam üzerindeki etkisinin ne olacağı yönünde de tartışmalar devam etmektedir.

Araştırma Yöntemi

Frey ve Osborne (2017) ABD’de 702 meslek arasında yaklaşık %47’sinin bilgisayarlaşma riski altında olduğunu ve bu durumun istihdamı azaltacağı sonucuna ulaşmıştır. Buna benzer sonuçlar Brezilya için de elde edilmiştir. Lima vd. (2020) çalışmalarında Brezilya’nın işsizlik sorunu ile karşı karşıya olduğu ve önümüzdeki on yıl ise on meslektenden sekizinin yüksek düzeyde otomasyona sahip olduğunu ve istihdamın %40 azalacağı sonucuna ulaşmışlardır. Öte yandan ILO ‘nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) çalışmasında belirttiği gibi yapay zekâ bazı görevleri otomatikleştirmek suretiyle işleri artırma olasılığı gibi görüşler de yer almaktadır. Yapay zekânın işgücü tarafından gerçekleştirilen görevlerin otomatikleştirilmesi ile işgücüne yeni istihdam alanlarının yaratılması durumu söz konusudur. Yapay zekâ ile işgücü piyasalarının yeniden şekillendirilmesi ülkeler arasında farklılıklara sebebiyet verecektir. Melina vd. (2024) çalışmalarında yapay zekânın işgücü piyasaları üzerindeki etkilerinin gelişmiş ekonomilerin istihdam yapılarının bilişsel yoğun oldukları için gelişmekte olan ülkelere göre daha erken deneyimleyeceklerini ifade etmişlerdir. Bu çalışmada sanayi devriminden itibaren gerçekleşmiş olan teknolojik değişimler ile istihdam arasındaki ilişki teorik olarak ele alınacaktır. Otomasyon, robotik ve yapay zekâ alanlarının ilerlemenin istihdam üzerindeki olası etkileri teorik olarak tartışılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekânın bazı mesleklere tamamı ile entegre edilmesi ile birçok iş kaybının olacağı ve istihdamda azalmaların yaşanacağı yönünde bazı araştırmacıların görüşleri bulunmaktadır. ILO ‘nun (Uluslararası Çalışma Örgütü) çalışmasında belirttiği gibi yapay zekâ bazı görevleri otomatikleştirmek suretiyle işleri artırma olasılığı gibi görüşler de yer almaktadır. Yapay zekânın işgücü tarafından gerçekleştirilen görevlerin otomatikleştirilmesi ile işgücüne yeni istihdam alanlarının yaratılması durumu söz konusudur.

Anahtar Sözcükler: Makineleşme, Yapay zekâ, İstihdam, Teknolojik Değişim

Kaynakça

- Frey, C. B., & Osborne, M. A. (2017). The future of employment: How susceptible are jobs to computerisation?. *Technological forecasting and social change*, 114, 254-280.
- Lima, Y., Strauch, J. C. M., Esteves, M. G. P., de Souza, J. M., Chaves, M. B., & Gomes, D. T. (2021). Exploring the future impact of automation in Brazil. *Employee Relations: The International Journal*, 43(5), 1052-1066.
- Melina, G., Panton, A. J., Pizzinelli, C., Rockall, E., & Tavares, M. M. (2024). Gen-AI: Artificial Intelligence and the Future of Work.

Teknoloji Odaklı STEM Öğrenme Senaryolarında Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Öğretmen Görüşleri

Rumeysa DEMİR

Öğretmen, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Temel Eğitim Sınıf Eğitimi

rumeysagokmendemir7@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-4435-0382

Metin DEMİR

Profesör Doktor, Kütahya Dumlupınar Üniversitesi Temel Eğitim Sınıf Eğitimi

metin.demir@dpu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-9223-7811

Problem Durumu

Günümüzün parlayan teknolojisi yapay zekâdır. Eğitimde kullanılan yapay zekâ uygulamaları yardımıyla öğrenme-öğretme, ölçme değerlendirme gibi farklı süreçlerdeki kalitenin artırılması ve verimin artırılması amaçlanmaktadır (Chen, Chen ve Lin, 2020; Naqvi, 2020). STEM eğitimi, bilim, teknoloji, mühendislik ve matematik (STEM) alanlarında eğitim gören bireylerin, problemlere yaratıcı bir bakış açısıyla yaklaşabilme yeteneğine sahip, özgür düşünebilen, sorgulayıcı, inovatif çözümler üretebilen, iletişim ve iş birliği kurabilen, dayanışmayı önemseyen bireyler olmaları bu eğitim yaklaşımının doğası gereği beklenmektedir. Öğretmenler, STEM eğitiminde teknoloji odaklı öğrenme senaryolarının hazırlanmasında gelişen teknolojilerle yenilikçi uygulamalara yer vermektedir. Bu araştırmada “STEM eğitiminde teknoloji odaklı öğrenme senaryoları hazırlayan öğretmenlerin, bu senaryoları hazırlarken yapay zekâ uygulamalarına yönelik görüşleri nedir?” sorusuna yanıt aranmaktadır. Problem durumuna uygun olarak STEM eğitiminde teknoloji odaklı öğrenme senaryoları hazırlayan öğretmenlerle görüşülerek senaryoların hazırlanma aşamasında yeni bir teknoloji olan yapay zekâ uygulamalarının kullanımına yönelik bakış açılarını ve deneyimlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Literatür incelendiğinde STEM öğrenme senaryosu hazırlamada yapay zekâ kullanımı ile ilgili bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırmadan elde edilen bulguların, konuya ilişkin literatüre katkıda bulunacağı ve ayrıca öğretmenlere yeni bakış açıları kazandırılacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın çalışma grubunda teknoloji odaklı STEM öğrenme senaryosu hazırlayan 9 öğretmen bulunmaktadır. Katılımcıların seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden, ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçütler: (i) Scientix Türkiye elçisi öğretmen olmak (ii) Teknoloji odaklı STEM senaryoları hazırlarken yapay zekâ deneyimine sahip olmak, olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel araştırma yöntemi fenomenoloji deseni ile gerçekleştirilmiştir. Veri toplamada yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla çevrim içi görüşmeler gerçekleştirilmiş ve sonuçların dökümü alınmıştır. Veriler tematik analiz yoluyla analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öğretmenlerin yapay zekâ ile ilgili deneyimlerine göre ders planı hazırlama, öğrenme senaryoları oluşturma, içerik geliştirme ve araştırma yapma ifadeleri ön plana çıkmıştır. STEM öğrenme senaryosu hazırlarken öğretmenler, özellikle gerçek dünya problemleriyle ilgili fikir edinme, içerik geliştirme ve alternatif senaryolar aracılığıyla en uygun öğrenme senaryosunu geliştirmede yapay zekâdan yararlanmaktadır. Öğretmenler öğrenme senaryosu hazırlamada yapay zekâ kullanmanın pratik ve nitelikli senaryo hazırlamaya destek olduğunu, zaman tasarrufu sağladığını ve alternatif fikirlerle zenginlik sağladığını belirtmiştir. Yapay zekâ henüz çok yeni bir teknoloji olduğu için etikle ilgili kaygılarının ve olduğunu, komut isteminin (prompt), ücretsiz sürüm kısıtlılıklarının zorluk yaratabildiğini ifade etmişlerdir. Bu bilgiler ışığında, öğretmenlerin yapay zekâ teknolojilerinden yararlanmasını kolaylaştırıcı yaygınlaştırma çalışmaları yapılabilir. Ayrıca yapay zekâ teknolojilerinin etik ve verimli kullanımıyla ilgili öğretmenlere eğitimler verilebilir.

Anahtar Sözcükler: STEM, yapay zekâ, öğrenme senaryosu

Kaynakça

- Aydeniz, M. (2017). Eğitim Sistemimiz ve 21. Yüzyıl Hayalimiz: 2045 Hedeflerine İlerlerken, Türkiye için STEM Odaklı Ekonomik Bir Yol Haritası.
- Akarsu, M., Akçay, N. O., & Elmas, R. (2020). STEM eğitimi yaklaşımının özellikleri ve değerlendirilmesi. *Boğaziçi Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 37, 155-175.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative research in psychology*, 3(2), 77-101.
- Carslen, P. J. (2004). A review of global wine tourism research. *Journal of wine research*, 15(1), 5-13.
- Chen, L., Chen, P., & Lin, Z. (2020). Artificial intelligence in education: A review. *Ieee Access*, 8, 75264-75278.
- Elmas, R., Arslan, H. Ö., Pamuk, S., Pesman, H., & Sözbilir, M. (2021). Fen eğitiminde yeni bir yaklaşım olarak sistemsel düşünme. *Türkiye Kimya Derneği Dergisi Kısım C: Kimya Eğitimi*, 6(1), 107-132.
- Glesne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş* (3. Baskı). (Çev: A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu). Ankara: Anı Yayıncılık.
- Gökten, P. O. (2018). Hileli eylemlerin nedenlerine ilişkin paradigma değişimleri: Üçgen, elmas ve diğerleri. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 10(3), 655-669.
- McArthur, D., Lewis, M., & Bishary, M. (2005). The roles of artificial intelligence in education: current progress and future prospects. *Journal of Educational Technology*, 1(4), 42-80.
- Naqvi, S. M. M. R. (2020). Employee voice behavior as a critical factor for organizational sustainability in the telecommunications industry. *PloS one*, 15(9), e0238451.
- Slavinec, M., Aberšek, B., Gacevic, D., & Flogie, A. (2019). Monodisciplinarity in Science versus Transdisciplinarity in STEM Education. *Journal of Baltic Science Education*, 18(3), 435-449.
- Wardat, Y., Belbase, S., Tairab, H., Takriti, R. A., Efstratopoulou, M., & Dodeen, H. (2023). The influence of student factors on students' achievement in the Trends in International Mathematics and Science Study in Abu Dhabi Emirate Schools. *Frontiers in Psychology*, 14, 1168032.

The Psychological Impact of Integration of Artificial Intelligence in Higher Education on Academicians: Perceptions, Benefits, and Barriers

Kübra ÇEVİK

Araştırma Görevlisi, Dicle Üniversitesi

kubra.cevik@dicle.edu.tr

Orcid ID:0009-0008-3258-078X

Ülkü ÜLKER

Dr. Öğretim Üyesi, Dicle Üniversitesi

ulku.ulker@dicle.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-5452-4227

Problem Statement

Artificial Intelligence (AI) tools have the potential to drastically change teaching and learning processes in higher education (Holmes & Tuomi, 2022). The psychological effects of AI on teachers and pupils, however, are yet poorly understood (Luckin & Bligh, 2021). Artificial intelligence (AI) presents psychological issues like anxiety, fear of losing one's work, and stress brought on by technology, even if it can also provide cognitive and emotional benefits like individualized learning and lessened academic load (Sural & Kim, 2020; Zhang & Aslan, 2021). Academicians, in particular, face with significant challenges as they navigate the integration of AI, balancing the promise of innovative teaching methods with concerns over job security and the changing nature of their roles (Selwyn, 2019). The adoption of AI tools is further complicated by worries about the depersonalization of education, digital fatigue, and ethical difficulties pertaining to data protection and trust (Floridi et al., 2018). In order to mitigate the negative psychological effects while maximizing the good ones, this research attempts to explore the psychological perceptions, benefits, and barriers related to AI integration in higher education (Holmes et al., 2019). Comprehending these psychological aspects is essential to guaranteeing that artificial intelligence instruments are not just efficient but also offer psychological assistance to instructors and learners (Aoun, 2020).

Methodology

This study is a qualitative design with an approach of semi-structured individual interviews with academicians. The study's target population is all academicians in Turkey, and the accessible population is all academicians at Dicle University. The population consists of academicians in higher education institutions, and the convenience sampling method will be utilized for data collection and the sample size aims to include approximately 30 participants. In the data collection method, semi-structured interviews with open-ended questions will be conducted. Schedule and conduct interviews either in-person or via video conferencing, lasting 25-30 minutes each, and then audio-record sessions and transcribe for detailed analysis. In the data analysis, thematic analysis procedures such as coding and theme development will be held. Member checking and intercoder reliability will be used to ensure strength, validity, and reliability.

Expected / Provisional Results

The expected outcomes of the study are an in-depth understanding of perception and attitude toward AI tools and an elaborative knowledge of the psychological factors influencing AI acceptance among academicians. Identifying key themes related to perceived benefits, barriers, and ethical concerns can give insightful themes for further research and can provide qualitative insights and recommendations for institutions to support academicians' psychological adaptation to AI tools.

Keywords: Artificial intelligence in higher education, Psychological impact of AI, Academicians' psychological situation toward AI.

References

Aoun, J. E. (2020). "Robot-Proof: Higher Education in the Age of Artificial Intelligence". *Journal of Educational Change*, 21(3), 235-249.

- Floridi, L., Cows, J., Beltrametti, M., Chatila, R., Chazerand, P., Dignum, V., ... & Vayena, E. (2018). "AI4People—An Ethical Framework for a Good AI Society: Opportunities, Risks, Principles, and Recommendations". *Minds and Machines*, 28(4), 689-707.
- Holmes, W., Bialik, M., & Fadel, C. (2019). "Artificial Intelligence in Education: Promises and Implications for Teaching and Learning". *Computers & Education*, 148, 103718.
- Holmes, W., & Tuomi, I. (2022). "The impact of artificial intelligence on learning, teaching, and education". *European Journal of Education*, 57(1), 49-70.
- Luckin, R., & Bligh, B. (2021). "Is artificial intelligence a blessing for education? Examining the implications of AI development and deployment for teachers and students". *AI & Society*, 36, 1-10.
- Selwyn, N. (2019). "Should robots replace teachers? Ethical and social implications of automation in education". *Learning, Media and Technology*, 44(2), 197-210.
- Sural, S., & Kim, J. H. (2020). "The psychological impact of AI and robotics in the workplace". *Computers in Human Behavior*, 112, 106457.
- Zhang, B., & Aslan, I. (2021). "The impact of artificial intelligence on human job anxiety: Evidence from China". *Technological Forecasting and Social Change*, 167, 120689.

Integrating AI into MAXQDA: A Practical Guide for Researchers

Khaled Alostath

Öğretmen, Lüleburgaz Akım Koleji

ostathkhaled@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-4030-9833

Problem Statement

This study aims to delve into the transformative potential of Artificial Intelligence (AI) within the context of MAXQDA, a leading software for qualitative and mixed methods analysis. Traditional methodologies for qualitative data analysis often necessitate substantial manual effort, resulting in time-intensive processes and the potential overlooking of latent patterns within data. The integration of rapidly advancing AI technology within MAXQDA presents a promising avenue for streamlining qualitative data analysis processes and unearthing more profound insights. The integration of AI in qualitative data analysis has been a topic of interest in recent years. AI tools have been shown to significantly reduce manual coding time, improve coding accuracy, and reveal hidden patterns within data, thereby enhancing the overall research process (Delve, 2022; IIMAGINE, 2023; OpenAI, 2023). Specifically, MAXQDA, a prominent research software for qualitative and mixed methods analysis, has incorporated AI to streamline the research process (Alostath, 2021; MAXQDA, 2022a; MAXQDA, 2022b; MAXQDA, 2022c). AI in MAXQDA offers a range of functions including summarizing data, suggesting codes, and transcribing, which allows researchers to focus on the core of their research and deepen their analysis (MAXQDA, 2022a).

Methodology

Research Design: The presentation is designed as an interactive, experiential learning environment that leverages a hands-on approach to delve into the integration of AI within MAXQDA for qualitative data analysis. This design is informed by the constructivist learning theory, which posits that learners construct knowledge through active engagement with their environment (Piaget, 1973; Vygotsky, 1978). **Population and Sample:** The target population for this presentation includes both researchers and practitioners who have a vested interest in qualitative data analysis and are keen on exploring the potential of AI integration within MAXQDA. The sample will be a purposive one, selected based on their experience, interest, and willingness to participate. **Data Collection Methods:** Data collection will be multifaceted, involving practical exercises conducted during the workshop, where participants engage with the AI features of MAXQDA. These exercises are designed to provide participants with firsthand experience of using AI in qualitative data analysis (MAXQDA, 2022a). Additionally, participant feedback, reflections, and discussions will be recorded and analyzed to gain insights into their experiences and perceptions. **Data Analysis:** Data analysis will be an iterative process, comprising participants' exploration of AI tools within MAXQDA to enhance qualitative data analysis processes. The analysis will involve thematic analysis of the participants' reflections and discussions, as well as descriptive analysis of their experiences with the AI features of MAXQDA (Braun & Clarke, 2006; MAXQDA, 2022b).

Expected / Provisional Results

The anticipated outcomes of this presentation extend beyond the acquisition of proficiency in employing AI within MAXQDA for qualitative data analysis. It is envisaged that participants will gain a comprehensive understanding of how AI tools can streamline the research process, notably by reducing the time spent on manual coding, enhancing the accuracy of coding, and revealing latent patterns within data. Moreover, the workshop aims to foster an appreciation of the transformative potential of AI in qualitative research. Participants are expected to grasp how AI can augment their overall research experience, leading to more nuanced insights and impactful findings. Ultimately, the workshop seeks to empower participants to leverage AI in their research endeavors, thereby contributing to the evolution of qualitative research methodologies in the age of AI. This, in turn, could have far-reaching implications for various fields of study, underscoring the broader significance of the expected results of this research.

Keywords: AI, MAXQDA, Data Analysis, Qualitative Data, Mixed Methods

References

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77-101.
- Delve. (2022). AI in Qualitative Data Analysis. IIMAGINE. (2023). AI for Qualitative Data Analysis.
- MAXQDA. (2022a). AI Assist for qualitative data analysis.
- MAXQDA. (2022b). How do I access AI Assist in MAXQDA?
- MAXQDA. (2022c). MAXQDA 2022 Online Manual: What is AI Assist (Beta)? OpenAI. (2023). How to analyze qualitative data with ai.
- Piaget, J. (1973). *To understand is to invent: The future of education*.
- Grossman. Vygotsky, L. S. (1978). *Mind in society: The development of higher psychological processes*. Harvard University Press.

Çift İlişkinde Bağlılık ve Doyum: Yatırım, Ödül ve Tehdidin Aracı Rolü

Zeynep Özge ÖNAY

Uzman, Kent Üniversitesi

zeynepozgeonay1@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-9509-6644

Dilaram Billur ÇELİK ÖRNEK

Dr. Öğretim Üyesi, Yeditepe Üniversitesi

billur.ornek@yeditepe.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-0950-4999

Problem Durumu

Romantik ilişkilerin birey üzerinde oldukça önemli bir yerinin bulunması bireyi bu anlamda olumlu ve olumsuz etkilere açık hale getirmektedir. İlişkilerin bitirilme oranlarındaki artışlarla beraber romantik ilişkiler daha fazla araştırmanın konusu olmuştur (Buğa, 2009). Romantik ilişkiler psikolojik ve fiziksel sağlığı pozitif yönde etkilediği gibi negatif etkileri de olabilmektedir. Yani romantik ilişkiler ödüllerin ve tehditlerin kaynağı olabilir (Gable ve Impett, 2012). Bireyler romantik ilişkilerini sürdürmek için büyük bir motivasyona sahiptirler. Ancak romantik ilişkilerde ödül elde etme ve tehditten kaçınma motivasyonlarını inceleyen az sayıda araştırma bulunmaktadır. Bu araştırma, romantik ilişki yaşayan bireylerin ilişki doyumu ve ilişki bağlılıkları arasındaki ilişkileri ve ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehdidin aracı rolünün incelendiği betimsel bir çalışmadır. Araştırmanın hipotezleri şu şekilde belirlenmiştir: 1. Doyum ve Bağlılık arasındaki ilişkide ilişkiye yapılan yatırımın aracı rolü anlamlıdır. 2. Doyum ve Bağlılık arasındaki ilişkide algılanan tehdidin aracı rolü anlamlıdır. 3. Doyum ve bağlılık arasındaki ilişkide algılanan ödülün aracı rolü anlamlıdır. İlişki istikrarının çalışıldığı çoğu çalışma evli bireylerle veya üniversite öğrencileriyle yürütülmüştür. Ancak literatürde bu değişkenleri yordayan çalışmaların daha kapsamlı yapılmasına ihtiyaç duyulmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada romantik ilişki içerisinde bulunan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan yetişkin bireylerin ilişki doyumu ve ilişki bağlılığı arasındaki ilişkide ilişkiye yapılan yatırım, algılanan ödül ve algılanan tehdidin aracı rolü düzeyleri arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Pearson korelasyon analizi ile Yapısal eşitlik modellemesi kullanılmıştır. Bu araştırmanın örneklemini 18-60 yaş arasında, romantik ilişki içerisinde bulunan veya 6 aydan uzun süre ilişki deneyimi olan 193 (%61,3) kadın ve 122 (%38,7) erkek olmak üzere toplam 315 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaş ortalamaları 37,01 bulunmuştur. Araştırmada veri toplamak amacıyla demografik bilgi formu ile birlikte Algılanan Sosyal Tehdit ve Sosyal Ödül Ölçeği-Romantik ilişki formu ve İlişki İstikrarı Ölçeği kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuçlar analiz aşamasındadır. İlişki istikrarının alt boyutu olan ilişki bağlılığının diğer değişkenlerle ilişkisi incelendiğinde ilişki doyumu ($r=.57$), ilişki yatırımı ($r=.38$) ve ödül ($r=.56$) ile pozitif yönde anlamlı ilişkiye rastlanırken tehdit ile anlamlı bir ilişkiye rastlanmamıştır ($r= -.038$, $p > .05$).

Anahtar Sözcükler: ilişki yatırımı, algılanan ödül, algılanan tehdit, bağlanma

Kaynakça

- Buğa, D. (2009). Yakın ilişkilerde istikrar: bağlanma stilleri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından bir karşılaştırma. Ankara: A. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi.
- Gable, S. L., ve Impett, E. A. (2012). Approach and avoidance motives and close relationships. *Social and Personality Psychology Compass*, 6(1), 95-108.

Akademik Dayanıklılık Ölçeğinin Türk Kültürüne Uyarlanması Çalışması

Tuğba SANCAK

Marmara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü

ttugba.sancak@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-1375-6005

Bilal YILDIRIM

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü

bildirim61@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-6225-5859

Problem Durumu

Bu çalışmada Ramdani, Hanurawan, Ramli, Lasan ve Afdal (2021) tarafından geliştirilen Akademik Dayanıklılık Ölçeği'nin, Türk kültürüne uyarlanması kapsamında, güvenilirlik ve geçerlilik analizleri yapılarak güvenilir ve geçerli bir ölçek elde edilmesi amaçlanmaktadır. Akademik dayanıklılık, bireyin zorluklar ve stres faktörleri karşısında başarıya ulaşma kapasitesini ifade etmektedir. Bu kavram, öğrencilerin akademik başarılarını ve üniversite gibi eğitim ortamlarında karşılaştıkları zorluklarla başa çıkma yeteneklerini anlamak için önemli bir yapı olarak kabul edilmektedir (Babakova, 2019; Baniani ve Davoodi, 2021; Ramdani vd., 2021). Akademik Dayanıklılık ölçeğinin Türk kültürüne uyarlama çalışması ile Türk alan yazına lisans düzeyi öğrencilerinin akademik dayanıklılığını ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçeğin kazandırılması önemli görülmektedir. Akademik dayanıklılık, eğitim ortamlarında öğrencilerin karşılaştıkları zorluklara rağmen başarı gösterme yeteneklerini ifade etmektedir. Bu amaç doğrultusunda çalışmanın problem cümlesi "Türk kültürüne uygun lisans öğrencilerinin akademik dayanıklılık düzeyini ölçen geçerli ve güvenilir bir ölçek geliştirilebilir mi? şeklinde belirlenmiştir. Akademik ve sosyal hayatın risk altında olduğu durumlarda başarılı olabilmek ve iyi akademik sonuçlar elde edebilmek için öğrencilerin yeteneklerine ihtiyaç duyulmaktadır. Bu yetenekler bireylerin yaptıkları faaliyetlerin seçimini, harcadıkları çabayı ve stresli durumlarda ne kadar süre dayanacaklarını etkilemektedir (Cassidy, 2016; Ramdani vd., 2021). Bu yetenekler, öğrencilerin birçok zorluğa meydan okuma ve engelle yüzleşebilmelerini sağlamaktadır (Baluyos, Cabaluna ve Paragat, 2023). Eğitim alanında akademik dayanıklılık, öğrencilerin akademik başarıya, kariyer gelişimine ve sosyal hayata ulaşabilmeleri için olumlu bir kapasite olarak görülmektedir (Baniani ve Davoodi, 2021). Akademik Dayanıklılığa yönelik temel eğitim düzeyine (Babakova, 2019) ve ortaöğretim düzeyine (Ramdani vd., 2021; Baniani ve Davoodi, 2021; Martin ve Marsh, 2006) yönelik akademik dayanıklılığa yönelik ölçek geliştirme çalışmaları gerçekleştirmelerine rağmen lisans düzeyi öğrencilerinin akademik dayanıklılığını ölçen bir ölçek geliştirilmemiş olması yapılacak bu çalışma ile bu eksikliğin giderilmesi ile alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Akademik dayanıklılık araştırmaları, bireylerin zorluklar karşısında başarıyı sürdürebilme kapasitesini anlamaya yönelik önemli katkılar sağlamaktadır. Bu araştırmalar, risk ve koruyucu faktörlerin akademik başarı üzerindeki etkilerini belirlemeye ve eğitimde eşitliği teşvik etmeye yardımcı olmaktadır (Rudd, Meissel ve Meyer, 2023). Akademik dayanıklılık, öğrencilerin ve eğitimcilerin kriz dönemlerinde desteklenmesi için stratejiler geliştirmeye odaklanır ve bu stratejilerin kurumsal ve toplumsal düzeyde uygulanmasını önermektedir. Akademik dayanıklılık araştırmaları, kültürel ve bölgesel bağlamlarda farklılık gösteren dayanıklılık faktörlerini de ortaya koymaktadır. Örneğin, Asya bağlamında yapılan çalışmalar, Batı araştırmalarının sınırlı uygulanabilirliğine işaret ederek, kültürel ve ulusal bağlamın önemini vurgulamaktadır (Li, Martin ve Yeung, 2017). Ayrıca, bu araştırmalar, akademik dayanıklılığın ölçümünde metodolojik çeşitliliğin ve operasyonelleştirilmesi, araştırma bulguları üzerindeki etkilerini de gözler önüne sermektedir (Rudd, Meissel ve Meyer, 2021).

Araştırma Yöntemi

Ölçek uyarlama çalışması, bir ölçeğin farklı bir kültüre veya demografiye uyarlanması sürecidir. Bu süreç, ölçeğin içerik geçerliliğinin, güvenilirliğinin ve yapısal geçerliliğinin değerlendirilmesini içermektedir. Bu araştırma bir ölçek uyarlama çalışması olarak tasarlanmış ve iki aşama şeklinde yürütülmüştür. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden tarama modeli kullanılacaktır. Araştırmada alanyazında önceki çalışmalarda önerilen beş basamaklı uyarlama yöntemi takip edilecektir

(Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Erkan Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2008). 1. Çeviri süreci, 2. Dilsel eşdeğerlik, 3. Geçerlik, 4. Güvenirlik, 5. Madde analizi çalışmalarıdır. Çalışmanın örneklemini, İstanbul ve Balıkesir illerinde yer alan devlet üniversitelerinde 2023-2024 eğitim öğretim bahar yarıyılında kayıtlı olan lisans düzeyi öğrencilerinden oluşmaktadır. Çalışmanın örneklemini 313 lisans düzeyi öğrenci oluşturmaktadır. Çalışma grubu, basit seçkisiz kolay örnekleme yöntemiyle belirlenmiştir. Ölçeği geliştiren sorumlu yazarla elektronik posta yoluyla iletişime geçilmiş ve ölçeğin uyarlanması için gerekli izinler ve ölçek hakkında bilgi alınmıştır. İzin alma süreci tamamlandıktan sonra veri toplama süreci öncesinde, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik Kurulundan etik kurul izni alınmıştır. Daha sonra ölçeğin uyarlama çalışmalarına başlanmıştır. Ölçeğin çevirisi aşamasında: Araştırmada uyarlanması yapılacak ölçek 4 ayrı dil bilimci akademisyen tarafından İngilizceden Türkçeye çevrilmiştir. 27 maddeden oluşan ölçeğin Türkçe çeviri formu Türk Dili uzmanı 2 akademisyen tarafından incelenmiş ve gerekli düzenlemeler yapılmıştır. Türkçeden İngilizceye 4 dil bilimci akademisyen tarafından çevirisi yapılarak orijinal ölçeğin İngilizce ifade ediliş biçimiyle Türkçeye çevirisinde tekrar İngilizceye çevirisi arasında %90 oranında örtüşme olduğu görülmüştür. Uzman görüşleri doğrultusunda, ölçekteki üç maddenin birden fazla parametrenin ölçülmesine yönelik ifadeler tespit edildiğinden bu maddelerin ifade biçimlerinde düzenlemeye gidilmiştir. İçerik geçerliliği aşamasında: uzman görüşü ve pilot uygulama yapılmıştır. Madde İçerik Geçerlik İndeksi (M-İGİ) ve Ölçek İçerik Geçerlik İndeksi (Ö-İGİ) hesaplanarak içerik geçerliliği sağlanmıştır. Pilot uygulama ile dilsel geçerliliği sağlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ön uygulama aşaması: 16 madde olarak sonuçlanan ölçeğin güvenirlik analizinde Cronbach alfa katsayısı $R=.754$ olarak belirlenmiş. Cronbach alfa katsayısının $0,70$ 'in üzerinde olması istenmektedir (Şencan, 2005). KMO and Bartlett's Test değeri $.808$ olarak belirlenmiş ve AFA yapılmasına uygun olduğu anlaşılmıştır. İlk AFA analizinde kesme noktası $.35$ olarak alınmıştır. Maddelerin 9 faktör altında toplandığı ve toplam varyansın 56.114 'ünü açıkladığı görülmüştür. Bu analiz sürecinde kesme noktası $.50$ olarak değerlendirilerek 31 döndürme sonucu 5 faktörlü ve 16 maddeden oluşan bir yapı elde edilmiştir. Ölçeğin son analiz sonuçlarına göre toplam varyansın 55.387 'sini açıkladığı görülmüştür. AFA analizi sürecinde 10 madde tek maddelik bir faktör oluşturması ya da ilgili olmayan faktörler altında yer alması sebebi ile ölçekten çıkarılmıştır. AFA analizi sonucunda 5 faktörlü 16 maddeden oluşan ölçek yapısı elde edilmiştir: Öz farkındalık: 12, 13, 15, 21, 19, Hedef odaklılık: 26, 20, 28, 27, Duygusal kontrol: 11, 8, Öz yeterlilik: 23, 18, 22, Sosyal Beceriler: 2, 3. DFA analiz sonuçları kongrede sunulacaktır. Türk kültürüne uyarlanması yapılan akademik dayanıklılık ölçeğinin DFA analizi ile doğrulanması ile geçerliliği ve güvenirliği onaylanan bir çalışma olması beklenmektedir. Ayrıca elde edilen veriler doğrultusunda lisans düzeyi öğrencilerinin öz farkındalık, hedef odaklılık, duygusal kontrol, öz yeterlilik ve sosyal beceriler boyutlarında ve genel olarak akademik dayanıklılık düzeylerinin betimsel analiz sonuçları paylaşılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Akademik Dayanıklılık, Ölçek Uyarlama, Geçerlik ve Güvenirlik

Kaynakça

- Babakova, L. (2019). Initial adaptation and validation for bulgarian conditions of a scale measuring the academic resilience among students. *KNOWLEDGE-International Journal*, 30(5), 1267-1272.
- Baluyos, G., Cabaluna, P., & Paragat, J. (2023). Students' Preference in Online Learning Environment and Academic Resilience in Relation to Their Academic Performance in Mathematics. *EduLine: Journal of Education and Learning Innovation*, 3(3), 460-470.
- Baniani, P., & Davoodi, A. (2021). Predicting Academic Resilience based on Metacognitive Beliefs and Achievement Motivation in High School Students in Shiraz, Iran. *International Journal of Pediatrics*, 9(6), 13765-13772.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2008). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Cassidy, S. (2016). The Academic Resilience Scale (ARS-30): A new multidimensional construct measure. *Frontiers in psychology*, 7, 222168.
- Li, H., Martin, A. J., & Yeung, W. J. J. (2017). Academic risk and resilience for children and young people in Asia. *Educational Psychology*, 37(8), 921-929.

- Martin, A. J., & Marsh, H. W. (2006). Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*, 43(3), 267-281.
- Ramdani, R., Hanurawan, F., Ramli, M., Lasan, B. B., & Afdal, A. (2021). Development and Validation of Indonesian Academic Resilience Scale Using Rasch Models. *International Journal of Instruction*, 14(1), 105-120.
- Rudd, G., Meissel, K., & Meyer, F. (2021). Measuring academic resilience in quantitative research: A systematic review of the literature. *Educational Research Review*, 34, 100402.
- Rudd, G., Meissel, K., & Meyer, F. (2023). Investigating the measurement of academic resilience in Aotearoa New Zealand using international large-scale assessment data. *Educational Assessment, Evaluation and Accountability*, 35(2), 169-200.
- Şencan, H. (2005). Güvenilirlik ve geçerlilik. Hünler Şencan.

Türkiye ve Estonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Beyza KORKMAZ

Öğretmen, MEB, Zonguldak Kilimli Mehmet Akif Ersoy İlkokulu

beyzadurbakorkmaz@gmail.com

Orcid ID:0009-0001-2990-907X

Murat İNCE

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

muratince20@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-0557-0419

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Estonya eğitim sistemlerinin eğitim felsefesi, eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısı, eğitim kademeleri, okullarının fiziki donanımları, eğitimde dijitalleşme süreçleri, öğretmen eğitimi ve istihdamı ve uluslararası sınavlardaki başarı durumlarının benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. PISA 2018 sınavında Avrupa’da birinci ülke olarak tüm gözleri üzerinde toplayan küçük Baltık ülkesi Estonya, PISA 2022 sınavında dünya genelinde genel başarı sıralamasında 7. olarak başarısını kanıtlamış ve sürekli olarak dünyanın en iyileri arasında yerini almıştır. Eğitimde yeni Finlandiya olarak anılmaya başlanan Estonya eğitim sisteminin Türkiye eğitim sistemi ile birçok benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır. Bu karşılaştırma aracılığı ile dünya üzerinde eğitim sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi, belge ve dokümanlardan, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim felsefesi yaklaşımlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısına değinilmiş, eğitim sistemlerinin kademeleri incelenmiş ve okulların fiziki yapılarına yer verilmiştir. Daha sonra eğitimde dijitalleşme süreçleri ile öğretmen eğitimi ve istihdamına ilişkin bulgu ve yorumlara değinilmiştir. Son olarak, uluslararası sınavlardaki başarı durumları hakkında araştırma bulguları paylaşılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri merkezîyetçiliğin ve bürokrasinin azaldığı kurumlarda sorun çözme, denetleme ve gelişim çalışmalarının daha kolay yapılabilirdiği düşüncesidir. Türkiye’de merkezi bir öğretim programı uygulanmaktadır. Ancak Estonya’da örgütsel yapılanmalarında yasal mevzuat çerçevesinde merkezîyetçi yapının yanı sıra yerel yönetimlere çeşitli yetkiler verildiği gözlenerek ulusal öğretim programının okulun kendi kimliğini geliştirmesi için alan bırakması ve programın planlanması açısından müdür ve öğretmen özerkliğinin bulunmasının ön planda olduğu öğrenilmiştir. Ayrıca bu çalışmayla birlikte eğitime ayrılan finansman kaynaklarının özerkliği ve miktarlarının yüksekliğinin eğitimi olumlu etkilediği sonuçlarına ulaşılmıştır. Türkiye’de merkezi sınavlardaki başarı kriteri öğrenci hayatlarını etkilemekteyken, Estonya’da öğrencilerin performansı süregelen olarak izlenmekle birlikte öğrenciler sekizinci ve on birinci sınıfın sonunda yapılan ‘yaratıcı çalışma’ isimli, öğrencilerin ilgi alanlarına göre kendilerinin belirleyeceği bir konuda yıl boyu çalışarak ortaya koydukları bir etkinliği tamamlama koşuluyla bir sonraki kademeye geçme hakkı kazanırlar. Eğitimde dijitalleşme öncüsü Estonya okullarda teknolojik donanımların yaygınlaştırılmasını öncülerken, Türkiye FATİH projesi kapsamında okullara sunulan akıllı tahtalarla bunu yakalamaya çalışmaktadır. Uluslararası sınavlardaki başarıları incelendiğinde Estonya’nın kısa bir sürede eğitim iyileştirmeleri sağlayarak büyük başarılar ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, Türkiye, Estonya 152

Kaynakça

Balcı, A. (Ed.). (2021). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık
<https://www.riigiteataja.ee/en/eli/524092014014/consolide>
<https://hm.ee/en/ministry/statistics-and-analysis/pisa>
<https://www.educationestonia.org/>
<https://www.oecd-ilibrary.org/sites>
<https://www.oecd.org/pisa/>
<https://www.hm.ee/en>

Yeni Nesil Yapay Zekâ Uygulamalarının Öğrencilerin Eğitsel Yönelimleri Üzerindeki Etkileri: Erciyes Üniversitesi Bilgisayar Mühendisliği Öğrencileri Örneği

Mustafa Oğuz YEĞİN

Doktor, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Teknik Bilimler

oguzyegin@ohu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7912-8415

Mehmet KURNAZ

Erciyes Üniversitesi, Mühendislik Fakültesi, Bilgisayar Mühendisliği

1030510349@erciyes.edu.tr

Orcid ID:0009-0001-8385-9683

Problem Durumu

Bu çalışma Erciyes Üniversitesi'ndeki bilgisayar mühendisliği öğrencilerine odaklanarak yeni nesil yapay zekâ (AI) araçlarının eğitim ortamlarına entegrasyonunu ve etkilerini araştırmaktadır. Nitel veri analizinden yola çıkan çalışma; yapay zekânın öğrencilerin mesleki öğrenme süreçlerini geliştirme, akademik performanslarını artırma ve eğitimi bireyselleştirmedeki rolleriyle ilgili bir bakış açısı geliştirmektedir. Ayrıca öğrencilerin yapay zekâ kullanım pratikleri ve yapay zekâ merkezli öğrenme sistemlerinin etkileri, yapay zekânın eğitimsel motivasyona katkısı da bu araştırmada sorgulanmaktadır. Bu çalışma yalnızca yapay zekânın bilgisayar mühendisliği öğrencileri üzerindeki eğitsel yararları ve negatif durumları sorgulamakla kalmamaktadır. Çalışma aynı zamanda yüksek öğrenimde ilgili alanda kariyer hazırlığı yapan öğrencilerin mesleki ve etik hususlara ilişkin görüşlerinden hareketle bu minvalde öğrencilerin yeni nesil yapay zekâ uygulaması AI ile etkileşimlerini de incelemektedir. Gelişmiş yapay zekâ teknolojilerinin eğitim ortamlarına hızlı entegrasyonu ve bunların öğrencilerin öğrenme süreçleri ve kariyer yönelimleri arasındaki ilişki günümüzde önem arz eden bir sorunsaldır. Yapay zekânın yeni eğitim paradigmalarına dahil olmasıyla birlikte üniversite ortamlarında da önemli dönüşümler gerçekleşmektedir. Eğitim ortamlarındaki bu hızlı entegrasyon aynı zamanda öğrenciler arasında gerek akademik başarı gerekse de etik kaygıları da ortaya çıkarmaktadır. Bu dinamiklerden hareketle yeni nesil yapay zekâ aracı olan AI uygulamasına bilgisayar mühendisliği öğrencilerinin perspektifinden yaklaşarak AI'nın bütün bu problematikteki eğitsel yeri ve uygulamanın gelecekteki konumu bu çalışmayla sorgulanmaya çalışılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Çalışma kapsamında Bilgisayar Mühendisliğinde okuyan öğrenciler çalışmanın evrenini oluştururken, Erciyes Üniversitesi'nin Bilgisayar Mühendisliği bölümünde okuyan ve aynı zamanda yapay zekâyı aktif olarak kullanarak çalışmaya katılan 8 öğrenci ise çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. Araştırmada nitel veri toplama tekniği olan derinlemesine görüşme ve kartopu örnekleme (Snowball sampling) yöntemleri tercih edilmiştir. Ayrıca yarı yapılandırılmış derinlemesine görüşme tekniğiyle toplanan veriler betimsel analiz yöntemiyle çeşitli başlıklar etrafında incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın ara sonuçları, yapay zekâ (AI) araçlarının Erciyes Üniversitesi bilgisayar mühendisliği öğrencileri için bireyselleştirilmiş öğrenme ve araştırma deneyimlerinde gözle görülür gelişmelere yol açtığını göstermektedir. Bu yeni nesil yapay zekâ araçları öğrenci ihtiyaçlarına proaktif şekilde yanıt vererek yeni eğitsel bir motivasyon kaynağı olarak akademik/mesleki performansın artmasına yol açmıştır. Yeni nesil yapay zekâ aracı (AI) özelleştirilmiş kaynakların sağlanmasında etkili olmuştur. Eğitsel anlamda AI'nın bütün proaktif niteliklerine rağmen etik bağlamda ve kişisel bilgilerin açığa çıkarılması noktasında özellikle bilgisayar mühendisliği öğrencileri arasında geleceğe dair çeşitli kaygıların olduğu da görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Bilgisayar Mühendisliği, Eğitim

Kaynakça

- i, H. Language models: Past, present, and future. *Communications of the ACM*65, 7 (July 2022), 56–63; 10.1145/3490443 Bommasani, R. et al. On the opportunities and risks of foundation models;10.48550/ARXIV . 2108.07258
- Chen, M. et al. Evaluating large language models trained on code. (2021); <https://arxiv.org/abs/2107.03374>.

Dinleme/İzleme Sürecinin Dil ve Değerler Eğitimi Açısından İncelenmesi: “Gönül Dağı” Örneği

Mehmet Önder KARACAOĞLU

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı

mehmetonder25@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-4461-6021

Problem Durumu

Türkçe dersi aracılığıyla temel dil becerilerinin geliştirilmesi amaçlanmaktadır. Bu bakımdan Türkçe dersi bilginin değil becerinin öne çıktığı bir ders olarak tanımlanmaktadır (Arıcı ve Taşkın, 2019). Anlama becerileri olan okuma ve dinleme ile anlatma becerileri olan konuşma ve yazma bu ders sürecinde geliştirilmektedir. Anlama becerilerinden biri olan dinleme becerisi, temel dil becerileri içerisinde “ihmal edilmiş, unutulmuş, yetim kalmış dil becerisi” olarak tanımlanmaktadır (Doğan, 2010). Bu becerinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerden biri dinleme/izleme metinleri dolayısıyla da filmler/videolardır. Türkçe öğretmenleri dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesi noktasında Türkçe ders kitaplarında yer alan dinleme/izleme metinlerini temel almaktadır. Ancak bu içeriklerin dışında kısa filmler, videolar, film içerikleri (dizi, sinema, belgesel) gibi materyaller de kullanılmaktadır. Mustafa Çiftçi'nin hikâyelerinden esinlenerek hazırlanan, “Bozkırda Bir Anadolu Masalı” sloganıyla TRT1 ekranlarında yayınlanan “Gönül Dağı” dizisi değerler eğitimi açısından her yaş grubuna yönelik anlamlı içeriklere sahiptir. Bu içeriklerin dinleme/izleme sürecinde etkin bir materyal olarak değerlendirilebileceği düşünülmüş, çalışma bu noktadan hareketle yapılandırılmıştır. Dinleme/izleme sürecinin dil ve değerler eğitimi açısından incelenmesine yönelik yürütülen bu çalışma ile aynı zamanda öğrencilerin dinleme becerisinin geliştirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

2023-2024 eğitim-öğretim yılından itibaren Türkçe dersi sınavları yazılı sınav, konuşma sınavı ve dinleme sınavı olmak üzere üç aşamada gerçekleştirilmektedir. Yürürlükteki bu uygulama sınavları ile dinleme/izleme içeriklerinin kullanımı da önem kazanmıştır. Dinleme/izleme etkinlikleri geliştirmek, öğretmenler için çok zor ve uzun süreçlerdir. Bu çalışmada dinleme/izleme becerisinin geliştirilmesinde kullanılan materyallerin dil ve değerler eğitimi açısından incelenmesi amaçlanmaktadır. Bu amaçla ortaokul öğrencilerine yönelik araştırmacı tarafından geliştirilen “Dinleme/İzleme Etkinlikleri Çalışma Yaprakları” uygulanmıştır. Çalışma yaprakları, Türkçe Dersi Öğretim Programı'nda (2019) yer alan dinleme/izleme kazanımları doğrultusunda araştırmacı tarafından geliştirilmiştir. Uzman görüşleri doğrultusunda çalışma yaprakları ile birlikte “Dinleme/İzleme Süreci Değerlendirme Formu” ve “Dinleme/İzleme Süreci Özdeğerlendirme Formu” da uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada okul ortamından bağımsız olarak kullanılacak materyal TRT1'de her cumartesi yayınlanan Gönül Dağı yerli dizisidir. Öğrencilerden her hafta cumartesi günleri TRT1 televizyonunda yayınlanan yerli televizyon dizisi “Gönül Dağı”nı izlemeleri istenmiştir. İzleme sürecinin akabinde her hafta için belirlenen ders saatinde araştırmacı tarafından geliştirilen çalışma yaprakları uygulanmıştır. “Dinleme/İzleme Etkinlikleri Çalışma Yaprakları”nda dil, kelime öğretimi ve değerler eğitimine yönelik soru ve içerikler yer almaktadır. Alan uzmanlarınca değerlendirilerek son şekli verilen bu materyaller, eylem planı doğrultusunda veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Elde edilen veriler aracılığıyla öğrencilerin dil ve değerler eğitimine sağlanan katkılar belirlenmiştir. Araştırma sürecinde araştırmacı günlüğü, öğrenci gözlem formları ile de veriler toplanmış ve analiz edilmiştir. Araştırmada elde edilen veriler nitel araştırma ilkelerine uygun şekilde değerlendirilecektir. Veriler dil, kelime öğretimi, değerler eğitimi bağlamında temalandırılacaktır. Sekiz haftalık süreçte hangi değerlerin öne çıktığı, dinleme/izleme becerisi noktasında hangi tespitlerin yapıldığı ortaya konulacaktır. Araştırma sonucunda içerik olarak nitelikli yapımların öğrencilerin dil gelişimine ve değer edinimine katkı sağlayacağı değerlendirilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dinleme/izleme becerisi, dil eğitimi, değerler eğitimi, Gönül Dağı.

Kaynakça

- Arıcı, A. F. & Taşkın, Y. (2019). Okuma becerisinin diğer dil becerileriyle ilişkisi. *International Journal of Field Education*, 5(2), 185-194.
- Beyhan, A. (2013). Eğitim örgütlerinde eylem araştırması. *Journal of Computer and Education Research*, 1(2), 65-89. <https://dergipark.org.tr/en/pub/jcer/issue/18614/196496?publisher=jcer>
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş. & Demirel, F. (2009). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Ceylan, S., Duru K., Erkek G., Pastutmaz M. (2021) *Ortaokul ve imam hatip ortaokulu Türkçe 6. sınıf ders kitabı*. MEB.
- Doğan, Y. (2010). Dinleme becerisini geliştirmede etkinliklerden yararlanma. *Türklük Bilimi Araştırmaları*, (27), 263-274. Millî Eğitim Bakanlığı (2012). Millî Eğitim Bakanlığı Ders ve Eğitim Araçları Yönetmeliği. Resmi Gazete (28409). <http://mevzuat.meb.gov.tr/dosyalar/1605.pdf>
- Millî Eğitim Bakanlığı (2019). *Türkçe dersi öğretim programı*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı. <http://mufredat.meb.gov.tr/Dosyalar/20195716392253-02>

Çalışanların İşe Bağlılığının Yordayıcıları Olarak Kariyer Uyumluluğu, Kariyer Memnuniyeti ve Kariyer Sürdürülebilirliklerinin İncelenmesi

Sibel YILDIZ

Yıldız Teknik Üniversitesi

yzsibel@gmail.com

Orcid ID:0009-0001-5526-456X

Ceymi DOENYAS

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

ceymi@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-4809-8719

Problem Durumu

Bireylerin yetişkinlik döneminde ilgilendiği birçok önemli konu vardır. Bu konulardan biri de iş sahibi olmak ve kariyer oluşturmaktır. Pozitif psikoloji akımının ivme kazanmasıyla birlikte, iş dünyasında psikolojik yaklaşımların uygulanmasına odaklanan çalışmalar yaygınlaşmıştır (Atalı ve Siyez, 2023). Bu doğrultuda “işe bağlılık”, pozitif psikolojinin iş alanında odaklandığı konulardan biri haline gelmiştir. Literatüre bakıldığında çalışanların işe bağlılıklarının çeşitli faktörler açısından ayrı ayrı incelendiği çalışmalar yer almaktadır. Bu araştırmanın amacı, özel sektör çalışanlarının işe bağlılıkları, kariyer uyumlulukları, kariyer memnuniyetleri ve kariyer sürdürülebilirlikleri arasındaki ilişkiyi incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, ilişkisel tarama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Örnekleme, Türkiye’de farklı sektörlerde çalışmakta olan 19-58 yaş aralığındaki 402 katılımcı oluşturmaktadır. Veriler çevrimiçi anket yöntemi ile Kişisel Bilgi Formu, İşe Bağlılık Ölçeği (Eryılmaz ve Doğan, 2012), Kariyer Uyumluluğu Ölçeği (Eryılmaz ve Kara, 2016), Kariyer Memnuniyeti Ölçeği (Avcı ve Turunç, 2011) ve Kariyer Sürdürülebilirlik Ölçeği (Doğru, 2023) ile toplanmıştır. Veri analizinde bağımsız gruplar t-testi, tek yönlü varyans analizi (ANOVA), Pearson korelasyon analizi ve hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular Çalışanların işe bağlılık düzeyleri cinsiyet, medeni durum, eğitim seviyesi, iş yaşamındaki toplam çalışma süresi, pozisyon seviyesi ve çalışılan firmanın ölçeği değişkenlerine göre anlamlı bir şekilde farklılaşmaktadır. Yaş değişkenine göre ise işe bağlılık düzeylerinde anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Araştırmanın bağımsız değişkenlerinden kariyer uyumluluğu, kariyer memnuniyeti ve kariyer sürdürülebilirliğinden her biri, işe bağlılık ile pozitif yönde ve anlamlı ilişkili bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçlarına göre kariyer uyumluluğu değişkeninin işe bağlılık üzerindeki yordayıcı gücünün, kariyer sürdürülebilirliği ve kariyer memnuniyetinin işe bağlılık üzerindeki yordayıcı gücünden daha yüksek olduğu saptanmıştır. Sonuç Kariyer uyumluluğu, kariyer sürdürülebilirliği ve kariyer memnuniyeti değişkenlerinden her biri işe bağlılık ile pozitif ilişkilidir. Kariyer uyumluluğu değişkeni işe bağlılık üzerinde, kariyer sürdürülebilirliği ve kariyer memnuniyetine kıyasla daha güçlü bir yordayıcıdır. Kariyerine yönelik hedefler belirleyen, ilgi yetenek ve değerlerine uygun meslek seçen bireyler çalışırken yüksek düzeyde enerjiye sahip olur, yaptığı işi anlamlı bulur ve zorluklarla karşılaşsa bile çalışmaya devam eder. Bu doğrultuda bireylerin işe bağlılık düzeylerini artırmaya yönelik çalışmaların kariyer uyumluluğuna odaklanması, hem bireyler hem de organizasyonlar için verimli sonuçlar yaratabilir.

Anahtar Sözcükler: İşe Bağlılık, Kariyer Uyumluluğu, Kariyer Memnuniyeti, Kariyer Sürdürülebilirliği.

Kaynakça

Atalı, Y., Siyez, D. M., (2023). İş akışı deneyimi. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 6(2), 86-100.

- Avcı, U., Turunç, Ö. (2012). Dönüşümcü liderlik ve örgüte güvenin kariyer memnuniyetine etkisi: Lider-üye etkileşiminin aracılık rolü. Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi, 4(2), 45-55.
- Doğru, H.B. (2023). Kariyer Sürdürülebilirlik Ölçeği'nin (Career Sustainability Scale) Türkçe'ye uyarlama, geçerlilik ve güvenilirlik çalışması [Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi <https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/tezSorguSonucYeni.jsp>
- Eryılmaz, A., Doğan, T. (2012). İş yaşamında öznel iyi oluş: Utrecht işe bağlılık ölçeğinin psikometrik niteliklerinin incelenmesi. Klinik Psikiyatri Dergisi, 15, 49-55.
- Eryılmaz, A., Kara, A. (2016). Investigation of psychometric properties of career adaptability scale. The Online Journal of Counseling and Education, 5(1), 29-39.

Depremzede Beliren Yetişkinlerde Stres, Psikolojik Sağlık ve Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Ali Berke KÖRÜN

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi

berke.korun@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-8603-1155

Seydi Ahmet SATICI

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

ahmet.satici@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-2871-8589

Problem Durumu

Günümüz gelişim psikolojisinde, 18-25 yaş aralığı bireyleri yetişkinlik sürecine hazırlayan beliren yetişkinlik dönemi olarak tanımlanmaktadır (Arnett, 1994;1998). Beliren yetişkinlik dönemini ergenlik ve yetişkinlik döneminden ayıran beş temel özellik bulunmaktadır. Ergenlikten yetişkinliğe geçiş sürecinde bir moratoryum evre olarak tanımlanan beliren yetişkinlik dönemi (Atak ve Çok, 2010) okul hayatından iş hayatına geçiş, iş hayatı için kariyer planlaması oluşturma, uzun süreli yakın ilişkilerin kurulması gibi birçok psikososyal geçiş ve değişimleri içermektedir. Bu değişimlerin, bireylerin yaşamında köklü değişiklikler yaratma potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Havighurst, Levinson, Erikson gibi bireysel gelişim kuramcıları ile birlikte Bowen ve Ackerman gibi aile terapisi kuramcıları da beliren yetişkinlerin yakın ilişki deneyimlerinin önemine değinmiştir. Erikson'un Psikososyal Gelişim Kuramı'na göre beliren yetişkinlik dönemindeki bireyler 'yakınlığa karşı yalıtılmışlık' evresinde bulunurlar ve başka kişiler ile yakın ilişkiler kurmaya eğilimlidirler. Bu dönemdeki bireyler, bir partnere sürekli bağlılık geliştirme eğilimi bulunmaktadır (Berk, 2013). Beliren yetişkinler bu süreçte yakınlığı başlatma ve sürdürmeyi öğrenmenin yanında bir ilişkiyi sonlandırma konusunda da deneyim elde ederek bir ilişkide neye ihtiyaçlarını olduklarının farkına varabilmektedirler (Arnett, 2000). Genel olarak beliren yetişkinler, aile kurma çabası ile birlikte üretken bir faaliyete geçecekleri mesleki alanları belirlemeye çalışırken (Eryılmaz ve Ercan, 2010) buldukları çevredeki sahip oldukları rolleri kendilerine karşı netleştirmeye çalışmaktadırlar. Beliren yetişkinlerin gelişim görevlerini tamam süreçlerinde bireysel deneyimlerin yanında aynı zamanda afetler de oldukça önemli bir rol oynayabilmektedir. Afetler Epidemiyolojisi Araştırma Merkezi'nin (2011) verilerine göre, son elli yılda dünya genelinde afetlerin sıklığı önemli ölçüde artış göstermiştir. Bu süreçte, afetlerin sayısı yaklaşık altı kat artmış ve sadece 2011 yılında dünya çapında 320'den fazla afet olayı kaydedilmiştir. Aynı merkezin araştırmasına göre 2011 yılındaki doğal afetlerin sonucunda 30.773 kişi hayatını kaybetmiş, 244.7 milyon kişi ise dolaylı olarak afetlerden etkilenmiştir. Doğal afetlerden kaynaklı ekonomik zarar ise 366.1 milyar doları bularak şimdiye kadar ki en yüksek seviyeye çıkmıştır (Centre for Research on the Epidemiology of Disasters, 2011). Depremlerin ayrıca, ailelerin yaşamı üzerinde büyük etkileri bulunmaktadır. Norris ve meslektaşlarına (2002) göre depremin beraberinde getirdiği günlük yaşamdaki sorunlar, yaşanan insan kaybı ve psikososyal kaynakların kaybı da afet sonrasındaki stresin süregelen kaynakları ve belirtileri olarak tanımlanmıştır. Bir başka çalışmada Sattler (2006) deprem sonrasında ailelerin daha fazla sıkıntı yaşadığını ve mizah, iyimserlik gibi kişisel kaynaklarını kaybettiklerini ifade etmektedir. Bu araştırma sonuçlarına göre aileler deprem karşısında hem içsel hem de dışsal destek kaynaklarını kaybetmektedir. Aynı zamanda depremin getirdiği sonuçların aile içerisinde bir ya da birkaç kişiyi değil, bütün aile üyelerini etkilediği sonucuna ulaşılabilir. 6 Şubat Kahramanmaraş merkezli deprem afetinden kaynaklı olarak da çok sayıda insan fiziksel, sosyal ve duygusal anlamda olumsuz anlamda etkilenmiştir. Bu süreçte etkilenen gruplardan birisi olan beliren yetişkinlerin eğitim hayatının sekteye uğraması, yakın çevrelerinde çok sayıda kayıp yaşamaları ve buldukları illerden göç etmek durumunda kalmaları gibi zorlu yaşam olayları, beliren yetişkinlerin gelişim görevlerini tamamlayabilmelerinde bir risk faktörü oluşturabilmektedir. Bahsedilen risk faktörleri karşısında ise depremzede beliren yetişkinlerin algıladıkları stres düzeyleri daha farklı bir seviyede kendini gösterebileceği düşünülmektedir. Yaşanan deprem afeti sonrasında aileler bu durum ile çeşitli şekillerde baş etmeye çalışmaktadırlar. Bazı aileler yaşanan yoğun stres sebebiyle karşı karşıya kaldıkları durumu kabullenemeyebilir, bastırabilir veya farklı savunma mekanizmaları

kullanabilirler. Bu tür savunma mekanizmaları kendisini çeşitli şekillerde gösterebilmektedir. Hackbarth, ve meslektaşlarına (2012) göre ise bazı aileler afetler ile umut etmeye ve maneviyata dayalı şekilde baş etmeye çalışmaktadırlar. Bu zorluk nedeniyle bazı afetzedeler, bu süreçle başedebilmek için çeşitli ilaç almayı dahi tercih etmektedirler (Beaglehole vd., 2015). Bullock, Haddow ve Coppolo (2011) ise ailelerin hissettikleri duygularını uygun bir şekilde ifade etmelerinin, duygusal davranışlarını dengeleyerek hareket etmelerinin, daha sakin ve iyimser bir tablo çizmelerinin, çocukların duygusal olarak güvenliklerini sağlama konusunda önemli bir etken olduğunu ifade etmektedirler. Aynı zamanda deprem gibi olaylar psikolojik zorlanma ve rahatsızlığa sebebiyet verebiliyorken aynı zamanda olumlu bir değişimin olası kaynaklarını da ortaya çıkarabilmektedir (Tedeschi ve Calhoun, 2004). Bu noktada ise psikolojik sağlamlık kavramı ortaya çıkmaktadır. Zorlu yaşam olayları karşısında bireylerin toparlanabilme, değişim koşullara uyum sağlama süreçlerini temsil eden bir kavram olan psikolojik sağlamlık, deprem gibi afetler sonrasında baş etme mekanizmalarının etkililiğini yordayan bir unsur haline gelebilmektedir. Bahsedilen bütün bu durumlar nihai olarak beliren yetişkinlerin mental iyi oluşu etkileyeceği düşünülmektedir. Bu çalışmada ise depremde beliren yetişkinlerin gelişim görevlerini tamamlayabilme süreçlerinde algıladıkları stres, psikolojik sağlamlık düzeyleri ve mental iyi oluşları arasında ilişkiler incelenmiştir. Araştırma bulguları ile birlikte afet ve kriz teşkil eden, bireyleri yoğun strese sokan, kontrol edilemeyen durumlar karşısında gelişim görevlerini daha iyi tamamlayabilmeleri ve sorunlar ile daha iyi baş edebilmeleri adına bir kaynağın ortaya çıkarılabileceği hedeflenmiştir. Bu kaynak ile birlikte depremde beliren yetişkinler ile yapılacak olan çalışmalarda psikolojik sağlamlığın sahip olduğu önem hakkında bilgi edinilebilecek ve normal dışı durumlar karşısında uygulanabilecek programlar için bir rehber ortaya konulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

- Araştırma tasarımı : Bu araştırma, 6 Şubat Kahramanmaraş depreminden doğrudan etkilenmiş olan beliren yetişkinlerde algılanan stres, psikolojik sağlamlık ve mental iyi oluş arasındaki ilişkilerin araştırıldığı nicel araştırma desenlerinden korelasyonel araştırma modelindedir.
- Evren ve örneklem: Araştırma grubu belirlenirken amaçlı örneklem yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Araştırma dahil olmaya ölçütleri ise 6 Şubat depreminden etkilenmiş olmak ve 18-29 yaş aralığında olmak olarak belirlenmiştir.
- Veri toplama yöntemleri: Araştırmada Google form yöntemi ile veri toplanmıştır. Veri toplama sürecinde veri toplama araçları olarak kişisel bilgi formu, Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği, Algılanan Stres Ölçeği ve Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği kullanılmıştır.
- Veri analizi: Verilerin analizinde normallik dağılımı test edilmiş ve normalliğin sağlandığı görülmüştür. Bu sebeple değişkenler arası ilişkilerin incelenmesinde pearson korelasyon analizi, ANOVA testi, bağımsız örneklem t-testi ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada 6 Şubat depremini yaşamış olan beliren yetişkinlerde algılanan stres, psikolojik sağlamlık ve mental iyi oluş arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmadan elde edilen bulgulara göre medeni duruma göre bütün değişkenlerde anlamlı farklılık olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bulguya dayanarak beliren yetişkinlerin temel gelişim görevlerini sağlama süreçlerinde mevcut romantik ilişkilerin deprem gibi afetler karşısında bir koruyucu faktör oluşturmadığı sonucuna ulaşılabılır. Araştırmanın bir diğer bulgusunda ise eğitim durumuna göre mental iyi oluş bütün değişkenlerde anlamlı bir farklılık bulunmuştur. Lisansüstü öğrenciler daha fazla stres hissederken aynı zamanda daha fazla psikolojik sağlamlık özelliği göstermektedirler. Bu noktada akademik faaliyetler içerisinde bulunmak beliren yetişkinler için bir koruyucu faktör haline geldiği düşünülebilir. Araştırmada yapılan korelasyon analizi sonuçlarına göre ise değişkenler ve alt boyutları arasında çeşitli düzeylerde anlamlı ilişkiler tespit edilmiş ve tartışılmıştır. Araştırmada ayrıca yapılan regresyon analizi sonuçlarına göre de anlamlı yordayıcılar tespit edilmiş ve literatür kapsamında tartışılmıştır. Araştırmadan elde edilen bu bulguların kriz, afet gibi stres ve kaygı yaratan durumlar karşısında koruyucu faktörlerin ne ölçüde işe yarayabileceği konusunda bir kaynak oluşturabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Beliren yetişkinlik, deprem, psikolojik sağlamlık, stres, iyi oluş

Kaynakça

- Arnett, J. J. (2000). Emerging adulthood: A theory of development from the late teens through the twenties. *American Psychologist*, 55(5), 469–480.
- Arnett, J.J. (1994), “Are College Students Adults? Their Conceptions of the Transition to Adulthood.” *Journal of Adult Development*, 1(4), 213-224.
- Arnett, J.J., (1998), “Learning to Stand Alone: The Contemporary American Transition to Adulthood in Cultural and Historical Context”, *Human Development*, 41(6), 295-315.
- Atak, H., & Çok, F. (2010). İnsan yaşamında yeni bir dönem: Beliren yetişkinlik. *Çocuk ve Gençlik Ruh Sağlığı Dergisi*, 17(1), 39-50.
- Beaglehole, B., Bell C, Frampton, C., Hamilton, G. & McKean, A. (2015) The impact of the Canterbury earthquakes on prescribing for mental health. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*. 49(8):742-750. doi:10.1177/0004867415589794 .
- Berk, L. E. (2013). *Child Development* (9th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Bullock, J. A., Haddow, G., & Coppola, D. P. (2010). *Managing children in disasters: Planning for their unique needs*. CRC Press.
- Centre for Research on the Epidemiology of Disasters. (2011). Annual disaster statisti- cal review 2011: The numbers and trends. Retrieved from: <http://reliefweb.int/report/world/annual-disaster-statisti- cal-review-2011-numbers-and-trends>.
- Eryılmaz, A. & Ercan, L. (2010). Beliren Yetişkinlikte Romantik Yakınlığı Başlatma ve Başa Çıkma . *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi* , 23 (2) , 381-397
- Hackbarth, M., Pavkov, T., Wetchler, J., & Flannery, M. (2012). Natural disasters: an assessment of family resiliency following Hurricane Katrina. *Journal of marital and family therapy*, 38(2), 340–351. <https://doi.org/10.1111/j.1752-0606.2011.00227.x>
- Norris, F. H., Friedman, M. J., Watson, P. J., Byrne, C. M., Diaz, E., & Kaniasty, K. (2002). 60,000 disaster victims speak: Part I. An empirical review of the empirical literature, 1981—2001. *Psychiatry*, 65(3), 207-239.
- Sattler, D. N. (2006). Family resources, family strains, and stress following the Northridge earthquake. *Stress, Trauma, and Crisis*, 9(3-4), 187-202. <https://doi.org/10.1080/15434610600854038> .
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic growth: conceptual foundations and empirical evidence. *Psychological inquiry*, 15(1), 1-18.

Understanding Modern Polygamy in Turkey: Its Legitimization Through The Religious Discourse

Esra KESKİN KORUMAZ

Yıldız Technical University

esra.keskin09@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-0326-2124

Kerem KARAOSMANOĞLU

Doçent Doktor, Yıldız Technical University

keremk06@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-6135-6110

Problem Statement

Polygamy in Turkey has always been a site of discussion since it symbolizes a significant conflict between the ruling principles of secular Turkish State and its Islamic historical background. However, polygamy has undergone certain changes with the rising influence of political Islam in Turkey and the transformation of family as an institution in the recent years. As distinct from the traditional one, 'modern' polygamy stands at the intersection of various discourses such as liberalism, modernity and religion. Therefore, modern polygamy awaits to be explored and understood in further details.

Methodology

This study was conducted using a qualitative research approach. People practicing polygamy in newly fashioned ways under the effect of modernization in Turkey constitute an individual culture with their norms, customs, challenges or clashes they encounter in their everyday life. Ethnography makes it possible to study individual cultures and to explore social and cultural phenomena through the eyes of members of these cultures. Therefore, ethnography was chosen as a research design for this study.

Expected / Provisional Results

The paper argues that modern polygamous marriages in Turkey are highly affected by the transformation of families over the years, and they are practiced in a different way than how polygamy was practiced in the past. Furthermore, it argues that women engaged in polygamous marriages refer to many other discourses, such as liberal, modern, capitalist, etc., to make sense of their involvement in such relationships and justify their experience through them. Among these, the religious discourse comes to the fore as a way of justifying their practice, as they believe polygamy is a halal practice in Islam and there should be no questioning about it. However, the participants still feel ambivalent towards its practice in the modern world, which is marked by liberal and secular discourses.

Keywords: Gender, Modernity, Polygamy, Religion, Turkey

References

- Ali, A. Y. (2001). English translation of the Holy Quran. Lushena Books.
- Al-Krenawi, A. (2014). Psychosocial impact of polygamy in the Middle East. New York, NY: Springer.
- Atkinson, P., Coffey, A., & Delamont, S. (2001). A debate about our canon. *Qualitative Research*, 1(1), 5–21. doi: 10.1177/146879410100100101
- Chamie, J. (1986). Polygyny among Arabs. *Population Studies*, 40(1), 55–66. Doi: 10.1080/0032472031000141836
- Coontz, S. (2005). *Marriage: a history: From obedience to intimacy*. NY: Viking.
- Crookston, E. M. (2015). Love and (Polygamous) marriage?: A liberal case against polygamy. *Journal of Moral Philosophy*, 12(3), 267–289.
- Doğramacı, E. (1982). *Yesterday and today, women in Turkey*. Ankara: Türkiye İş Bankası Yayınları.
- Duben, A. (1990). Household formation in late Ottoman Istanbul. *International Journal of Middle East Studies*, 22(4), 419–435. doi: 10.1017/S0020743800034346
- Duben, A., & Behar, C. (2002). *Istanbul Households: Marriage, family and fertility, 1880–1940* (Vol. 15). Cambridge University Press.

- Dwairy, M., Achoui, M., Abouserie, R., Farah, A., Sakhleh, A. A., Fayad, M., et al. (2006). Parenting styles in Arab societies: A first cross-regional research study. *Journal of Cross-Cultural Psychology*, 37, 230–247. doi: 10.1177/0022022106286922
- Ergöçmen, B., & Hancıoğlu, A. (1992). The impact of marital status on fertility in Turkey presented in BIB/EAPS seminar on 'Demographic Implications on Marital Status', October 27–31, 1992.
- Galician, M. L. (2004). *Sex, love, and romance in the mass media: Analysis and criticism of unrealistic portrayals and their influence*. London: Routledge.
- Gücük, S., Arıca, S. G., Akan, Z., Arıca, V., & Alkan, S. (2010). Van ilindeki çok eşlilik oranları ve etkileyen faktörler: kesitsel çalışma. *Kartal Eğitim ve Araştırma Hastanesi Tıp Dergisi*, 21(3), 127–133.
- Hammersley, M., & Atkinson, P. (2007). *Ethnography: Principles in practice*. London and New York: Routledge.
- Harris, M. (1983). *Cultural Anthropology*. New York: Harper and Row Publishers.
- Howard, A. (1982). Interactional psychology: Some implications for psychological anthropology. *American Anthropologist*, 84(1), 37–57. doi: 10.1525/aa.1982.84.1.02a00040
- Horwitz, S. (2015). Capitalism and the Emergence of the Modern Family. In Hayek's Modern Family (pp. 79–100). Palgrave Macmillan, New York.
- Ikuenobe, P. (2018). The Monogamous Conception of Romantic Love and Western Critiques of Polygamy in African Traditions. *Philosophical papers*, 47(3), 373–401. doi: 10.1080/05568641.2018.1450642
- Kavas, S., & Thornton, A. (2013). Adjustment and hybridity in Turkish family change: Perspectives from developmental idealism. *Journal of Family History*, 38(2), 223–241. doi: 10.1177/0363199013482
- Keller, S. (2000). How do I love thee? Let me count the properties. *American philosophical quarterly*, 37(2), 163–173.
- Lee, G. R. (1979). Marital structure and economic systems. *Journal of Marriage and the Family*, 41(4), 701–713. doi: 10.2307/351471
- Liv, C. (2014). Günümüzde imam nikahına yönelişlerin gerekçeleri ve resmi nikah ile imam nikahının fikhî açıdan karşılaştırılması. *Amasya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 1(2), 163–191.
- Maillu, D. (1988). *Our kind of polygamy*. Nairobi: Heinemann Kenya.
- Okin, S. M. (1989). *Justice, gender, and the family* (Vol. 171). New York: Basic books.
- Ritchie, A., & Barker, M. (2006) There aren't words for what we do or how we feel so we have to make them up. Constructing polyamorous languages in a culture of compulsory monogamy. *Sexualities* 9(5), 584–601. doi: 10.1177/1363460706069
- Rosa, B. (1994). Anti-monogamy: A radical challenge to compulsory heterosexuality. In C. Griffin (Ed.), *Stirring it: Challenges for feminism* (pp. 107–120). London: Taylor and Francis.
- Rubin, G. (1984). Thinking sex: Notes for a radical theory of the politics of sexuality. In C. S. Vance (Ed.), *Pleasure and danger: Exploring female sexuality* (pp. 267–319). London: Pandora.
- Sheff, E. (2014). *The polyamorists next door: Inside multiple-partner relationships and families*. Rowman & Littlefield.
- TÜİK (2016). Aile Yapısı Araştırması. Retrieved from <http://www.tuik.gov.tr> on May 15, 2012.
- White, D. R., & Burton, M. L. (1988). Causes of polygyny: Ecology, economy, kinship, and warfare. *American Anthropologist, New Series*, 90 (4), 871–887. doi: 10.1525/aa.1988.90.4.02a00060
- Yıldırım, S. (2005). Aftermath of a revolution: A case study of Turkish family law. *Pace Int'l L. Rev.*, 17, 347.
- Yılmaz, E., & Tamam, L. (2018). The relationship between polygamy and psychiatric disorders in Turkish women. *International Journal of Social Psychiatry*, 64(8), 821–827. doi: 10.1177/00207640188142
- Zeitzen, M. K. (2008). *Polygamy: A cross-cultural analysis*. Berg, New York: Bloomsbury Publishing.

Virtual and Augmented Reality for Individuals with Autism Spectrum Disorder in Türkiye

Ayşe TUNÇ-PAFTALI

Dr. Öğretim Üyesi, Eskişehir Osmangazi University

aaysetunc@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-3859-2737

Problem Statement

Virtual reality, which is defined as interactive simulations in which computer-generated three-dimensional environments are experienced with multiple senses (Muscott & Gifford, 1994), is designed to simulate real or imaginary world environments and enable the user to interact with objects in a three-dimensional environment (Bahçalı & Odluyurt, 2021; Özdemir et al., 2019). Virtual reality, which have become increasingly widespread with the impact of technological developments, have become a new learning environment for individuals with autism spectrum disorder (ASD). In the international literature, it is possible to find many studies on virtual reality conducted with individuals with ASD. However, in this study, it was aimed to reveal the situation in Türkiye and to examine the studies on individuals with ASD and virtual reality in Türkiye since it was thought that it could be a guide for future studies.

Methodology

The search was carried out from Google Scholar, ULAKBIM, National Thesis Center databases. The keywords “virtual reality and autism”, “augmented reality and autism”, “mixed reality and autism”, “extended reality and autism” were used, and then the combinations obtained by using the words “autistic” or “ASD” instead of the word “autism” were searched in Turkish. The inclusion criteria for this study were determined as (a) being published in Turkish language, (b) addressing the issue of ASD with virtual reality, augmented reality, mixed reality or extended reality. The 9 studies that met the inclusion criteria were analyzed descriptively in terms of their methodological features and findings.

Expected / Provisional Results

Of the 9 studies, 5 were single-subject experimental studies, 3 were reviews, and 1 was a case study. In single-subject experimental studies, the effect of virtual reality on teaching communication initiation and maintenance (Akbiyık, 2020), science subjects (Denizli-Gülboy, 2022), auditory-visual conditional discrimination (Köse, 2023), food preparation (Mutlu, 2023) and facial expressions (Sağdıç, 2019) to individuals with ASD was examined. In review studies, studies examining the use of virtual reality applications in the educational environments of individuals with ASD (Yiğit & Sani-Bozkurt, 2021), their use in their education (Bahçalı & Odluyurt, 2021) and their effect on social skills development (Ölmez, 2023) were examined. In the case study, the process of designing and developing a game-based augmented reality application (Özcan et al., 2022) was explained.

Keywords: Virtual reality, augmented reality, autism spectrum disorder

References

- Akbiyık, M. (2020). Effectiveness of virtual reality technology on teaching communication initiating and maintenance skills to students with autism spectrum disorder [Unpublished master thesis]. Bolu Abant İzzet Baysal University.
- Bahçalı, T., & Odluyurt, S. (2021). Investigation of augmented reality applications with individuals with autism spectrum disorder and intellectual disabilities, *Turkish Journal of Special Education Research and Practice*, 3(1), 72-93.
- Denizli-Gülboy, H. (2022). Effectiveness of augmented reality for teaching science content to children with autism spectrum disorder [Unpublished master thesis]. Eskişehir Osmangazi University.
- Köse, H. (2020). Comparison of picture cards and augmented reality in teaching auditory-visual conditional discrimination to students with ASD [Unpublished doctoral dissertation]. Eskişehir Osmangazi University.

- Muscott, H. S., & Gifford, T. (1994). Virtual reality and social skills training for students with behavioral disorders: Applications, challenges, and promising practices. *Education and Treatment of Children*, 17(4), 417-434.
- Mutlu, U. (2023). Otizm spektrum bozukluğu olan bireye yiyecek hazırlama becerisinin öğretiminde videoyla model olma öğretim yöntemi ile sunulan “cooking simülatör vr” sanal gerçeklik uygulamasının etkililiği [Unpublished master thesis]. International Cyprus University.
- Ölmez, S. (2023). Yenilikçi terapi yaklaşımlarıyla otizm spektrum bozukluğu: sanal gerçeklik ve sosyal beceri gelişimi üzerine bir derleme. *Atlas Journal*, 9(52), 95-103.
- Özcan, H., Şahin, H., Çıra, O., & Koca, P. P. (2022). Otizm spektrum bozukluğu gösteren öğrenciler için oyun-tabanlı artırılmış gerçeklik uygulaması tasarlama ve geliştirme. *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*, 4(2), 227-246.
- Özdemir, O., Erbaş, D., & Yücesoy-Özkan, Ş. (2019). Özel eğitimde sanal gerçeklik uygulamaları. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 20(2), 395-420. doi: 10.21565/ozelegitimdergisi.448322
- Sağdıç, Z. A. (2019). A comparison of discrete trial teaching and virtual reality glasses teaching effectiveness in teaching facial expressions to students with autism spectrum disorder [Unpublished master's thesis]. Biruni University.
- Yiğit, D., & Sani- Bozkurt, S. (2021). Otizm spektrum bozukluğu olan bireylerde eğitim ortamlarında sanal gerçeklik uygulamalarının kullanımı: Sistemik alanyazın taraması. VIIIth International Eurasian Educational Research Congress (s. 300-329). 7-10 Temmuz, 2021, Aksaray Üniversitesi, Aksaray.

Güncel Ortaokul Sosyal Bilgiler Ders Kitaplarında Meslekler

Fatih ÖZDEMİR

Dr. Öğretim Üyesi, YTÜ

ozdemirfth01@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-5759-643X

Esra TURAN

Öğretmen, MEB

esraturan4712@gmail.com

Orcid ID:0009-0002-1994-3044

Problem Durumu

İnsanlık avcı-toplayıcı dönemden bugüne toplu yaşam koşullarının zorunlu getirisi olarak belirli alanlarda uzmanlaşma gelmiştir. Bu uzmanlaşma, insanlığın ilk dönemlerinde kesin çizgiler taşımazken sonraki dönemlerde gelişen teknoloji ve insan yaşamının çeşitlenmesiyle birlikte her geçen gün çizgiler kesinleşmiştir. Keskin çizgilerin yer aldığı meslek, belirli periyotlar halinde eğitim vasıtasıyla kazandırılmaktadır. Ülkemizde de öğrencilerin meslek edinme çağlarına denk gelen ortaokul yıllarında meslekler ile ilgili temel bilgiler sosyal bilgiler dersinde kazandırılmaktadır. Bu anlamda sosyal bilgiler dersi ve derste kullanılan ders kitapları önem kazanmaktadır. Bu araştırmada ortaokul Sosyal Bilgiler 5,6 ve 7. Sınıf ders kitaplarının meslekleri açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman inceleme kullanılmıştır. Araştırmanın veri kaynağını 2023-2024 Eğitim - öğretim yılında ortaokul Sosyal Bilgiler 5,6 ve 7. sınıf derslerinde kullanılan ders kitapları oluşturmaktadır. Araştırmada 5. Sınıf düzeyinde Ata Yayıncılık yayınları 6. Sınıf düzeyinde Anadolu Yayıncılık ve 7. Sınıf düzeyinde Ekoyay Yayıncılık Sosyal Bilgiler ders kitabı kullanılmıştır. Araştırmada toplanan verilerin analizinde betimsel analizinden faydalanılmıştır. Araştırmada verilerine ders kitaplarında yer alan mesleklerin meslek sınıflamalarına uygun tablolar oluşturmak suretiyle ulaşılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada mesleklerin tür ve çeşitlilik açısından 5. Sınıf ders kitaplarında daha yoğun yer alırken, sayı bakımından meslek vurgularının 7. Sınıf ders kitaplarında daha yoğun olduğu görülmüştür. Mesleklerin daha çok hizmet sektöründe yoğunlaştığı ve hizmet sektörü içerisinde de günlük hayatta öğrencilerin sık karşılaştığı öğretmen, doktor ve bilim insanı gibi mesleklerin daha yoğun vurgulandığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: meslek, ortaokul ders kitapları, sektör.

Kaynakça

- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2014). Karma yöntem araştırmaları tasarımı ve yürütülmesi. (Çev. Edt. Y. Dede, S. B. Demir).Anakra: Anı Yayıncılık. (Orijinal çalışmanın yayın tarihi 2011)
- Ekiz, D.(2009). Bilimsel Araştırma Yöntemleri: Yaklaşım, Yöntem ve Teknikler (İkinci Baskı). Ankara: Anı Yayınları.
- Yeşilyaprak, B. (2019). Türkiye’de mesleki rehberlik ve kariyer danışmanlığı hizmetleri: güncel durum ve öngörüler. Kariyer Psikolojik Danışmanlığı Dergisi, 2(2), 73-102. <https://dergipark.org.tr/en/pub/kpdd/issue/51379/596807>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2013). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. (Dokuzuncu Baskı). Ankara: Seçkin Yayınları.

AB Ülkelerinin Dijital Dönüşüm Performanslarının SD ve SAW Yöntemleri ile Değerlendirilmesi ve İşletmeler Açısından Önemi

Hande EREN

Dr. Öğretim Üyesi, Kapadokya Üniversitesi

hande.eren@kapadokya.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-9166-5037

Gözde SUNMAN

Dr. Öğretim Üyesi, Kapadokya Üniversitesi

gozde.sunman@kapadokya.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-8154-6827

Problem Durumu

Dünya genelinde yaşanan dijital dönüşüm sürecine uyum, ülkeler için son derece kritik bir öneme sahiptir. Sanayinin dijitalleşmesi, Avrupa Birliği için de öncelikli bir gündem maddesi haline gelmiş, bu süreçlerin dijitalleştirilmesi için stratejiler, standartlar ve teşvik önlemleri geliştirilmiştir. AB ülkelerinin dijital dönüşüm performanslarının ölçülmesine yönelik olarak geliştirilen standartlardan birisi de AB ülkelerinin dijital alandaki ilerlemelerini izlemek amacıyla Avrupa Komisyonu tarafından yayınlanan Dijital Ekonomi ve Toplum Endeksi-Digital Economy and Society Index (DESI) 'dir. DESI, dijital dönüşüm süreçlerinin hızı, yaygınlığı ve etkinliği ile doğrudan ilişkilidir; çünkü dijital dönüşüm, ekonomik ve toplumsal yapıların bununla birlikte ekonominin en küçük yapı taşı olan işletmelerin de dijital teknolojilerle dönüşerek daha verimli, yenilikçi ve bağlantılı hale gelmesini sağlamaktadır. Aynı zamanda yönetim süreçlerini de önemli ölçüde etkileyen dijital dönüşüm, ülkelerin teknolojiyi etkin bir şekilde kullanma yeteneklerini de ortaya çıkarmaktadır. Dijital dönüşüm performansının belirlenmesinde ülkeler arasında yapılan karşılaştırmalar, kriterlerin önem dereceleri göz ardı edilerek yapılabileceğinden, yanlış yorumlar ortaya çıkabilmektedir. Çalışmada bu gibi sorunların çözümü ve kriterlerin objektif olarak değerlendirilmesi amacıyla AB ülkelerinin dijital dönüşüm performansları Çok Kriterli Karar Verme (ÇKKV) yöntemlerinden SD (Standard Deviation) ve SAW (Simple Additive Weighting) yöntemleri kullanılarak değerlendirilmiştir. Literatürde ülkelerin dijital dönüşüm performanslarını belirlemeye yönelik ÇKKV yöntemlerini kullanan çeşitli çalışmaların olduğu görülmektedir (Brodny ve Tutak, 2021; Arsić vd., 2022; Çınaroğlu, 2022; Zerhouni ve Özari, 2022; Özkan ve Atan, 2023). Özellikle yerli literatürde DESI kriterleri ile ÇKKV yöntemlerinin kullanıldığı sınırlı sayıda çalışma mevcuttur. Ayrıca literatürde dijital dönüşüm performansının belirlenmesinde SD ve SAW yöntemlerinin hibrit olarak kullanıldığı herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Çalışmanın bu noktalarda literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada kullanılan veriler Avrupa Komisyonu tarafından en son yayınlanan 2023 yılına ait DESI raporundan elde edilmiştir. Çalışmada raporda açıklanan en güncel yıl olan 2021 yılına ait veriler kullanılmıştır. İnsan Sermayesi, Bağlantı, Dijital Teknolojinin Entegrasyonu ve Dijital Kamu Hizmetleri olmak üzere dört temel kriter SD yöntemi kullanılarak ağırlıklandırılmış, AB ülkeleri ise dijital dönüşüm performansları açısından SAW yöntemi ile sıralanarak elde edilen sonuçlar değerlendirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada kriterlerin ağırlıklandırılmasında uygulanan SD yöntemi doğrultusunda önem derecesi en yüksek kriter Dijital Teknolojinin Entegrasyonu kriteri olmuştur. Çalışmaya dahil edilen 27 AB ülkesi içerisinde SAW yöntemi ile yapılan analiz sonucunda en iyi dijital dönüşüm performansına sahip ülke Finlandiya olurken, son sırada Romanya yer almıştır. SAW yöntemi ile elde edilen sıralamalar ile raporda yer alan 2021 yılı DESI sıralamaları karşılaştırılmış olup bu sıralamaların büyük ölçüde birbirleri ile tutarlılık gösterdiği tespit edilmiştir. Ayrıca çalışmanın sonucunda dijital dönüşümün işletmeler açısından önemi de değerlendirilecektir. Çünkü dijital dönüşüm performansları yüksek olan ülkelerdeki işletmeler teknolojik yenilikleri iş süreçlerine entegre edebilmektedir. Bu sayede verimliliği artırma, maliyetleri düşürme, müşteri deneyimini iyileştirme gibi faktörler doğrultusunda rekabet avantajı sağlanabilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Dijital Dönüşüm, DESI, İşletmelerde Dijital Dönüşüm, SD Yöntemi, SAW Yöntemi 168

Kaynakça

- Arsić, S., Stojanović, A., Milošević, I., & Gajić, M. (2022). Positioning of the republic of Serbia according to the index of digital economy and society in South-East Europe. *An International Serial Publication For Theory and Practice of Management Science, Serbia*, 18(1), 300-309.
- Brodny, J., & Tutak, M. (2021). Assessing the level of digital maturity of enterprises in the Central and Eastern European countries using the MCDM and Shannon's Entropy methods. *Plos One*, 16(7), e0253965. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0253965>
- Çınaroğlu, E. (2022). Entropi destekli MABAC yöntemi ile AB ülkeleri dijital dönüşüm performansı analizi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 12(Dijitalleşme), 18-34. <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1122529>
- Özkan, Ö., & Atan, M. (2023). Avrupa Birliği Dijital Ekonomi ve Toplum İndeksinin Çok Ölçütlü Karar Verme Yöntemleri ile İncelenmesi. *Third Sector Social Economic Review*, 58(4), 3113-3134. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.23.11.2182> .
- Zerhouni, M. N., & Özarı, Ç. (2022). Assessment of International Digital Economy and Society Index using Entropy based TOPSIS methods. *Int. J. Recent Res. Commerce Econ. Manag.*, 9(2), 70-77. <https://doi.org/10.5281/zenodo.6579884>

Teaching English to Secondary School Students Through Drama: The Use of a Pinocchio Play and Its Impact on Vocabulary Acquisition and Speaking

Ahmet Sena ÖZDEDE

Yıldız Teknik Üniversitesi

ahmet_06_sena@hotmail.com.tr

Orcid ID:0009-0007-5994-0151

Özge KOÇ

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı

ozge.koc@std.yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-9462-2828

Gülümser EFEÖĞLU

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

gefeoglu@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-2771-4401

Problem Statement

Learning English exclusively in classrooms often hinders fluency (Hyland, 2004). Hence, to master the foreign language skills, learners need interactive peer engagement beyond formal lessons (Wulantari et al., 2023). Creative drama activities are one of these handful tools proved to be efficient in fostering foreign language speaking skills. The aim of the current study was to investigate whether extended creative drama activities using a well-known play could be beneficial to the learners' overall English level and improve their various skills including speaking. There are similar studies with different age groups and shorter study times (Lee, 2007). Some studies focus on university entrance levels with 15 hours of rehearsal (Moral-Barrigüete & Guijarro, 2022). Our study highlighted using drama activities to promote health habits among secondary school students.

Methodology

For the purposes of this study, an embedded mixed design with both qualitative and quantitative data collection procedures was conducted. Participants were 33 fifth grade students from a middle school in İstanbul and recruited via convenient sampling. Data collection tools were pre and post vocabulary tests, a stimulated recall task, and video recordings of learners' performances. Pinocchio was chosen as a play and adapted in line with the learners' proficiency level and context requirements such as the number of learners and time span (6 months). Specifically, it highlighted healthy life habits like handwashing and trashing.

Expected / Provisional Results

Preliminary analyses of data demonstrated that the use of drama influenced learners' vocabulary acquisition positively and caused participants feel more motivated and eager to speak in English. Thus, it could be concluded that inclusion of drama and role-play related activities in teaching English as a foreign language might yield wide range of benefits.

Keywords: English language teaching; drama in ELT; foreign language speaking skills; vocabulary acquisition

Keywords

References Hyland, F. (2004). Learning autonomously: Contextualising out-of-class English language learning. *Language Awareness*, 13(3), 180–202. <https://doi.org/10.1080/09658410408667094>

Lee, S., & Neelands, J. (2017). Impact of the integration of Drama in efl teaching: A multi-case study of Young Learners' classrooms [Unpublished Master's thesis, University of Warwick].

Moral-Barrigüete, C. del, & Guijarro, B. M. (2022). El Teatro aplicado en la enseñanza superior: Un proyecto innovador para la Formación Inicial de los educadores. *Educ. Form.* <https://doi.org/10.25053/redufor.v7i1.5528> 170

Wulantari, N. P., Rachman, A., Sari, M. N., Uktolseja, L. J., & Rofi'i, A. (2023). The role of gamification in English language teaching: A literature review. *Journal on Education*.
<https://jonedu.org/index.php/joe/article/view/3328>

Yetişkin Bireylerin Sosyal Medya Bağımlılıkları ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Farklı Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Hasan KÜTÜK

Doktor, İstanbul Gelişim Üniversitesi

hkutuk@gelisim.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-8288-4107

Seydi Ahmet SATICI

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

ahmet.satici@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-2871-8589

Problem Durumu

21. yüzyılda teknolojinin hızlı gelişimi insanoğluna yeni uğraşlar ve deneyimler kazandırmıştır. Özellikle iletişim teknolojilerindeki gelişim ile birlikte internet ağının tüm dünyaya yayılması, iletişim ve haberleşme alanında yeni bir kavram olan sosyal medyanın ortaya çıkmasını sağladı. Tüm dünyada hızla popüler hale gelen sosyal medya kullanımı çeşitli riskleri de beraberinde getirmiştir (Kircaburun ve diğerleri, 2018). Alan yazında yer alan çeşitli çalışmalar sosyal medya kullanımının çeşitli psikolojik sorunlara neden olabileceğini göstermektedir (Bányai ve diğerleri, 2017; Kircaburun ve diğerleri, 2018; Taskın ve diğerleri, 2024). Bu rasyonelden hareketle, bu araştırma sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin incelenerek bu değişkenlerin çeşitli demografik değişkenler açısından değerlendirilmesine odaklanmıştır. Sosyal medya ilgi çekici içerikler oluşturmak ya da sosyal etkileşimler kurmak amacıyla bir takım teknolojik faaliyetlerden oluşan bir yapı olarak tanımlanabilir (Stendberg, 2014). Sosyal medyada bireyler sanal kimlikler oluşturarak kendilerini istedikleri bir kimlikle tanıtır ve diğer insanlarla etkileşim içine girebilir. Bilgi edinme, bilgi paylaşımı ve sosyalleşme açısından sosyal medyanın hayatı kolaylaştırdığı düşünülse de kontrolsüz kullanıldığında bağımlılığa yol açabilir (Khan, 2018). Ruh sağlığı alanındaki tanı kitaplarında bir bağımlılık türü olarak tanımlanmasa da alan yazındaki çeşitli araştırmalar kontrolsüz sosyal medya kullanımının davranışsal bir bağımlılık olabileceğine vurgu yapmaktadır (Bányai ve diğerleri, 2017; Griffiths ve Szabo 2014). Sosyal medya bağımlılığı bireyin psikolojik sağlığı için tehdit oluşturan bir sorundur. Lin ve diğerleri (2017) çeşitli olumsuz duygular ile sosyal medya bağımlılığı arasında güçlü pozitif ilişkiler olduğunu raporlamaktadır. Literatürde yer alan çeşitli araştırmalarda sosyal medya bağımlılığının çeşitli duyu durum problemlerine, depresyon ve kaygı bozukluğu gibi sorunlara neden olabileceği vurgulanmaktadır (Jiang, 2021; Majeed ve diğerleri, 2020; Taskın ve diğerleri, 2024). Bunun yanı sıra yaşam doyumunu düşürebileceği, sosyal ilişkileri zedeleyebileceği ve mental sağlığı olumsuz etkileyebileceği belirtilmektedir (Sireli ve diğerleri, 2023; Havi ve Samaha, 2017). Tüm bunlardan hareketle sosyal medya bağımlılığın psikolojik açıdan bireyi tehdit ederek psikolojik sağlığını olumsuz etkilediği söylenebilir. Psikolojik sağlık kavramı bireylerin karşılaşılabileceği psikolojik tehditlerle başa çıkma gücünü ifade eden bir kavramdır (Cannor ve Davidson, 2003). Rutter (2013) psikolojik sağlığı zorlukların üstesinden gelmeye olanak sağlayan bir güç olarak tanımlamıştır. Psikolojik sağlığı yüksek olan birey çeşitli olumsuzluklar ya da travmatik olaylar karşısında kendisini daha iyi koruyabilir (Ong ve diğerleri, 2006). Bu bireyler hayata daha pozitif bakan, iyimser ve baş etme gücü yüksek kişiler olarak görülür (Connor ve Davidson, 2003; Luthar ve Cicchetti, 2000). Psikolojik sağlığı düşük olan bireylerde ise depresyon (Lukow ve diğerleri, 2015), tükenmişlik (Tian ve diğerleri, 2015), travma sonrası stres bozukluğu (Asnaani ve diğerleri, 2015) ve çeşitli psikopatolojiler (Sexton ve diğerleri, 2015) görülme olasılığı fazladır. Tüm bu çalışmalardan hareketle psikolojik sağlığın mental sağlık için önemli kavramlardan biri olduğu söylenebilir. Sosyal medya bağımlılığı çeşitli psikolojik etkileriyle birlikte psikolojik sağlığı düşürüp bireylerin tehditlere daha açık hale gelmesine neden olabilir. Bu açıdan düşünüldüğünde sosyal medya bağımlılığı ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkinin ortaya koyulması önemlidir. Bu sayede mental sağlığı koruyabilmek adına sosyal medyanın rolü hakkında daha fazla bilgi elde edilebilir. Ayrıca yaş, cinsiyet, medeni durum ve gelir gibi demografik değişkenlerin de kavramlar üzerindeki etkisinin ortaya koyulması alan yazına katkı sunabilir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, ilişkisel tarama modeline dayandırılan betimsel bir araştırma olarak tasarlanmıştır. İlişkisel tarama modeli iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ya da değişimi ortaya koymayı amaçlamaktadır (Büyüköztürk ve diğerleri, 2015). Çalışmanın örneklem grubu yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Örneklem grubunda 107'si kadın (%51.4), 101'i erkek (%48.6) olmak üzere toplam 208 yetişkin birey yer almaktadır. Grubun yaş ortalaması 37.44 olarak hesaplanmıştır (SS = 8.603). Veriler yüz yüze gerçekleştirilen görüşmelerle toplanmıştır. Veri toplama formu katılımcılara sunulmadan önce katılımcıların tamamından bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Çalışma süresince katılımcılara herhangi bir ücret ödenmemiştir. Veri toplama formunda demografik bilgileri içeren form, Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği – Yetişkin Formu ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği bulunmaktadır. Sosyal Medya Ölçeği – Yetişkin Formu 20 madde ve iki faktörden oluşmaktadır. 5. ve 11. maddeleri ters puanlanan ölçek beşli dereceleme şeklinde puanlanır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi sosyal medya bağımlılığı düzeyinin yükselmesi anlamına gelir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Şahin ve Yağcı (2017) tarafından gerçekleştirilmiştir. Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği 6 madde ve tek faktörlü yapıdan oluşmaktadır. 2, 4 ve 6. maddeleri ters puanlanan ölçek beşli dereceleme şeklinde puanlanır. Ölçekten alınan puanların yükselmesi psikolojik dayanıklılık düzeyinin yükselmesi anlamına gelir. Ölçeğin Türkçe'ye uyarlaması Doğan (2015) tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu araştırmanın veri analizinde öncelikle normallik varsayımları ve Cronbach alfa iç tutarlık değerleri incelenmiştir. Normallik sağlandıktan sonra, değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Daha sonra, sosyal medya bağımlılığının psikolojik sağlamlığı yordayıp yordamadığına basit regresyon analizi yapılarak bakılmıştır. Bunların yanı sıra her iki değişkenin cinsiyete, yaşa, medeni durum ve gelir durumuna göre fark testleri bağımsız örneklem için t testi yapılarak araştırılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ulaşılan sonuçlar sosyal medya bağımlılığının bireylerin psikolojik sağlığını tehdit edebilecek önemli bir değişken olduğunu göstermektedir. Bireylerin sosyal medya kullanımı arttıkça yaşamda karşılaşılabilecekleri olumsuz olaylarla baş etmede zorlanabilecekleri söylenebilir. Çünkü psikolojik sağlamlık herhangi bir olumsuz durum karşısında bireyin psikolojik sağlığını koruyan bir etki göstermektedir. Bunun yanı sıra evli olmanın psikolojik sağlamlığı arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Zorlu olaylar karşısında çiftlerin birbirine sunmuş olduğu sosyal destek bu etkiyi yaratmış olabilir. Aynı zamanda evli bireyler birlikte geçirdikleri kaliteli zamanlar nedeniyle sosyal medya kullanımına daha az zaman ayırıyor olabilir. Boşanmış bireylerde sosyal medya bağımlılığının daha fazla olduğuna dair bulgu bu yargıyı destekleyebilir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Medya Bağımlılığı, Psikolojik Sağlamlık

Kaynakça

- Asnaani, A., Alpert, E., McLean, C. P., & Foa, E. B. (2015). Resilient but addicted: the impact of resilience on the relationship between smoking withdrawal and PTSD. *Journal of psychiatric research*, 65, 146-153. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychires.2015.03.021>
- Bányai, F., Zsila, Á., Király, O., Maraz, A., Elekes, Z., Griffiths, M. D., Andreassen, C. S., & Demetrovics, Z. (2017). Problematic Social Media Use: Results from a Large-Scale Nationally Representative Adolescent Sample. *PloS one*, 12(1), e0169839. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0169839>
- Connor, K. M., & Davidson, J. R. (2003). Development of a new resilience scale: the Connor-Davidson Resilience Scale (CD-RISC). *Depression and anxiety*, 18(2), 76-82. <https://doi.org/10.1002/da.10113>
- Doğan, T. (2015). Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.
- Hawi, N. S., & Samaha, M. (2017). The relations among social media addiction, self-esteem, and life satisfaction in university students. *Social Science Computer Review*, 35(5), 576-586. <https://doi.org/10.1177/0894439316660340>
- Jiang Y. (2021). Problematic Social Media Usage and Anxiety Among University Students During the COVID-19 Pandemic: The Mediating Role of Psychological Capital and the Moderating Role of Academic Burnout. *Frontiers in psychology*, 12, 612007. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2021.612007>

- Kircaburun, K., Demetrovics, Z., & Tosuntaş, Ş. B. (2019). Analyzing the links between problematic social media use, dark triad traits, and self-esteem. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 17(6), 1496–1507. <https://doi.org/10.1007/s11469-018-9900-1>
- Lin, J. S., Lee, Y. I., Jin, Y., & Gilbreath, B. (2017). Personality Traits, Motivations, and Emotional Consequences of Social Media Usage. *Cyberpsychology, behavior and social networking*, 20(10), 615–623. <https://doi.org/10.1089/cyber.2017.0043>
- Lukow, H. R., Godwin, E. E., Marwitz, J. H., Mills, A., Hsu, N. H., & Kreutzer, J. S. (2015). Relationship between resilience, adjustment, and psychological functioning after traumatic brain injury: a preliminary report. *The Journal of head trauma rehabilitation*, 30(4), 241-248.
- Luthar, S. S., & Cicchetti, D. (2000). The construct of resilience: implications for interventions and social policies. *Development and psychopathology*, 12(4), 857–885. <https://doi.org/10.1017/s0954579400004156>
- Majeed, M., Irshad, M., Fatima, T., Khan, J., & Hassan, M. M. (2020). Relationship Between Problematic Social Media Usage and Employee Depression: A Moderated Mediation Model of Mindfulness and Fear of COVID-19. *Frontiers in psychology*, 11, 557987. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.557987>
- Ong, A. D., Bergeman, C. S., Bisconti, T. L., & Wallace, K. A. (2006). Psychological resilience, positive emotions, and successful adaptation to stress in later life. *Journal of Personality and Social Psychology*, 91(4), 730–749. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.91.4.730>
- Rutter M. (2013). Annual Research Review: Resilience--clinical implications. *Journal of child psychology and psychiatry, and allied disciplines*, 54(4), 474–487. <https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2012.02615.x>
- Sexton, M. B., Hamilton, L., McGinnis, E. W., Rosenblum, K. L., & Muzik, M. (2015). The roles of resilience and childhood trauma history: Main and moderating effects on postpartum maternal mental health and functioning. *Journal of affective disorders*, 174, 562-568. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2014.12.036>
- Sireli, O., Dayi, A., & Colak, M. (2023). The mediating role of cognitive distortions in the relationship between problematic social media use and self-esteem in youth. *Cognitive processing*, 24(4), 575–584. <https://doi.org/10.1007/s10339-023-01155-z>
- Şahin, C., & Yağcı, M. (2017). Sosyal Medya Bağlılığı Ölçeği-Yetişkin Formu: Geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi (KEFAD)*, 14(1), 523-538.
- Taskin, S., Yildirim Kurtulus, H., Satici, S. A., & Deniz, M. E. (2024). Doomscrolling and mental well-being in social media users: A serial mediation through mindfulness and secondary traumatic stress. *Journal of community psychology*, 52(3), 512–524. <https://doi.org/10.1002/jcop.23111>
- Tian, X., Liu, C., Zou, G., Li, G., Kong, L., & Li, P. (2015). Positive resources for combating job burnout among Chinese telephone operators: Resilience and psychological empowerment. *Psychiatry research*, 228(3), 411-415. <https://doi.org/10.1016/j.psychres.2015.05.073>

Deprem Sonrasında Psikolojik Danışmanların Şefkat Yorgunluğu ve Yaşamda Uyum Düzeyinin Farklı Demografik Değişkenlerle İncelenmesi

Sinan OKUR

Doktor, Milli Savunma Üniversitesi Hava Harp Okulu

sokur@hho.msu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-3439-5907

Begüm SATICI

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

begum.satici@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-2161-782X

Problem Durumu

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan iki büyük deprem felaketi insanları psikolojik olarak derinden etkilemiştir. Sadece deprem bölgesinde yaşayanları değil, tüm Türkiye'yi etkileyen bu depremin ardından birçok farklı şehirde psikolojik danışmanlar tarafından psikososyal destek çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu psikososyal destek çalışmaları hem deprem bölgesinde yaşayanlara hem de deprem nedeniyle göç edenlere yönelik farklı şehirlerde yapılmıştır. Depremzedelere yönelik gerçekleştirilen bu çalışmalar, psikolojik danışmanların da dolaylı şekilde depremden etkilenmesine ve yaşamlarının değişmesine neden olmuştur (Arslankoç ve diğerleri, 2024). Buradan hareketle, bu araştırmada deprem sonrasında psikolojik danışmanların şefkat yorgunluğu ile yaşamda uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi ve bu değişkenlerin farklı demografik değişkenler açısından değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Alanyazında şefkat yorgunluğu, diğer insanlara bakım veren profesyonel meslek çalışanlarının ortaya çıkan acı durumuna yönelik yaşadığı stres olarak tanımlanmaktadır (Joinson, 1992). Özellikle deprem gibi travmatik durumlar ile çalışırken şefkat yorgunluğu ortaya çıkabilmektedir. Maytum ve diğerleri (2004) tarafından yapılan araştırmada acı çeken, üzüntü hisseden ve hayal kırıklığı yaşayan bireylere şahit olunmasının şefkat yorgunluğunu tetiklediği belirtilmiştir. Yapılan bir başka araştırmada şefkat yorgunluğu yaşayan bireyler daha fazla uykusuzluk, kaygı ve depresyon belirtileri göstermektedir (Conrad ve Kellar-Guenther, 2006). Tüm bunlara ek olarak, alanyazında şefkat yorgunluğu nedeniyle bireylerin yaşamdan haz alma düzeyinde azalma olduğu (Franza ve diğerleri, 2015) ve genel memnuniyetsizlik ile umutsuzluk yaşadığı (Figley, 2002) bildirilmiştir. Buradan hareketle, şefkat yorgunluğu yaşayan bireylerin yaşamda uyum düzeyi azalabilir. Yaşamda uyum, kişilerin yaşamını fark edip kabul etmesi ve yaşamına ilişkin dengeyi sağlayabilmesi olarak tanımlanmaktadır (Kjell ve diğerleri, 2013). Alanyazında yer alan birçok araştırmada yaşamda uyum kavramı olumlu ruh sağlığı ile ilişkilendirilmektedir (örn., Demirci, 2022; Teasdale ve Chaskalson, 2011). Bahsi geçen tüm bu araştırmalardan hareketle, yaşamda uyum becerisi güçlü olan bireyler, değişen yaşam koşulları içinde dengesini daha kolay sağlayabilir. Deprem felaketinin ardından şefkat yorgunluğunu yaşayan psikolojik danışmanlar değişen yaşam koşulları içinde dengesini kaybedebilir. Bu da psikolojik danışmanların psikolojik sağlığını bozabilir. Bu nedenle, deprem sonrasında psikolojik danışmanların şefkat yorgunluğu ile yaşamda uyum düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi önemlidir. Böylece, psikolojik danışmanların mental sağlığı hakkında daha fazla bilgi elde edilebilir. Ayrıca, başta cinsiyet ve yaş olmak üzere farklı demografik özellikler açısından şefkat yorgunluğunun ve yaşamda uyumun incelenmesinin alanyazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Deprem sonrasında psikolojik danışmanlara yönelik böyle bir araştırmaya alanyazında rastlanmaması bu çalışmanın özgünlüğünü ortaya koymaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, ilişkisel tarama modeline dayanan betimsel bir araştırmadır. Bu model, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi ya da değişimi saptamayı amaçlamaktadır (Büyüköztürk, 2016). Araştırmanın örneklemini psikolojik danışmanlar oluşturmuştur. Araştırmada 178'i kadın (%54.8) ve 147'si erkek (%45.2) olmak üzere toplam 325 psikolojik danışman yer almıştır. Çalışma grubunun yaş ortalaması 34.47 olarak hesaplanmıştır (SS = 8.199). Katılımcılardan veriler çevrim içi form aracılığıyla toplanmış ve form uygulanmadan önce katılımcıların tamamından bilgilendirilmiş onam alınmıştır. Araştırma boyunca katılımcılara herhangi bir ücret ödenmemiştir. Çevrim içi formda yer alan ölçekler

Ümmet ve diğerlerinin (2023) geliştirdiği Psikolojik Danışmanlarda Şefkat Yorgunluğu Ölçeği ile Yalpaze ve diğerlerinin (2022) Türkçeye uyarladığı Yaşamda Uyum Ölçeği-3'dir. Psikolojik Danışmanlarda Şefkat Yorgunluğu Ölçeği 21 madde ve dört faktörden oluşmaktadır. Ölçekte herhangi bir ters madde yer almamaktadır. Beşli dereceleme şeklinde puanlanan ölçekten en düşük 21 ve en yüksek 105 puan alınabilmektedir. Ölçekten alınabilecek muhtemel yüksek puanlar şefkat yorgunluğunun fazla olduğu anlamına gelmektedir. Yaşamda Uyum Ölçeği ise üç maddeden oluşmaktadır. Tek boyutlu olan bu ölçekte herhangi bir ters madde yoktur. Yedili dereceleme şeklinde puanlanan ölçekten 3 ila 21 arasında puan alınabilmektedir. Ölçekten alınabilecek olası yüksek puanlar bireylerin yaşamda uyum düzeyinin artışına işaret etmektedir. Bu araştırmanın veri analizinde ilk olarak değişkenlerin normallik varsayımları ile Cronbach alfa iç tutarlık değerleri incelenmiştir. Daha sonra, değişkenler arasındaki ilişkiyi saptamak için Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı hesaplanmıştır. Ardından, şefkat yorgunluğunun yaşamda uyumu yordayıp yordamadığına basit regresyon analizi yapılarak bakılmıştır. Tüm bunlara ek olarak, her iki değişkenin cinsiyete, yaşa, psikososyal destek çalışmasında yer alma durumuna, depreme maruz kalan bireylerle çalışma durumuna ve travma ya da stresle baş etme eğitimi alma durumuna göre fark testleri bağımsız örneklem için t testi yapılarak araştırılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analizler sonucunda ilk olarak değişkenlerin çarpıklık ve basıklık değerlerinin -1 ile +1 arasında olduğu saptanmıştır. Bu bulgu, normal dağılımın sağlandığını göstermektedir. Daha sonra güvenilirlik analizleri sonucunda Yaşamda Uyum Ölçeğinin Cronbach alfa değeri 0.752 ve Psikolojik Danışmanlarda Şefkat Yorgunluğu Ölçeğinin Cronbach alfa değeri 0.915 olarak hesaplanmıştır. Ayrıca bu ölçeğin alt boyutlarının Cronbach alfa değerlerinin 0.736 ile 0.851 arasında değiştiği belirlenmiştir. Yapılan korelasyon analizinde şefkat yorgunluğu ile yaşamda uyum arasında negatif yönde anlamlı ilişki olduğu saptanmıştır ($r = -.200$, $p < .000$). Regresyon analizinde ise şefkat yorgunluğunun yaşamda uyumu anlamlı şekilde yordadığı belirlenmiştir ($\beta = -.200$, $p < .000$). Son olarak fark testlerinde kadınların erkeklere göre daha fazla şefkat yorgunluğu yaşadığı saptanmıştır [$t(323) = 2.013$, $p 0.05$]. Yaş açısından bakıldığında, hem şefkat yorgunluğu [$t(323) = 1.906$, $p > 0.05$] hem de yaşamda uyum [$t(323) = -0.422$, $p > 0.05$] değişkenleri için ilk yetişkinlikte ya da orta yetişkinlikte olmanın anlamlı bir fark yaratmadığı belirlenmiştir. Şefkat yorgunluğu için psikolojik destek çalışmasında yer alma durumu herhangi anlamlı bir fark oluşturmamıştır [$t(323) = 1.503$, $p > 0.05$]. Yaşamda uyum değişkeninde ise psikososyal destek çalışmasında yer alanlar lehine anlamlı bir fark bulunmuştur [$t(323) = -2.171$, $p 0.05$]. Fakat yaşamda uyum değişkeninde depreme maruz kalan bireylerle çalışanlar lehine anlamlı fark saptanmıştır [$t(323) = -2.503$, $p < 0.05$]. Son olarak, travma ya da stresle baş etme eğitimi alan psikolojik danışmanların bu eğitimi almayanlara göre yaşamda uyum düzeyinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir [$t(323) = -2.264$, $p 0.05$]. Alanyazın incelendiğinde, şefkat yorgunluğu ile yaşamda uyum arasındaki ilişkiyi ortaya koyan başka araştırmaya rastlanmamıştır. Fakat bu araştırmada elde edilen bulgular ile dolaylı olarak benzerlik gösteren başka araştırmalar mevcuttur (örn., Conrad ve Kellar-Guenther, 2006; Franza ve diğerleri, 2015). Bahsi geçen bu araştırmalar, kişilerin şefkat yorgunluğunun azalmasının mental sağlığı olumsuz etkilediğini ortaya koymaktadır. Tüm bunlar bu araştırma bulguları ile diğer araştırma sonuçlarının paralel olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Deprem, Şefkat yorgunluğu, Yaşamda Uyum

Kaynakça

- Arslankoç, S., Salduz Doruk, Ç., & Koçak, O. (2024). Deprem bölgesindeki psiko-sosyal hizmetlerin değerlendirilmesi. *Afet ve Risk Dergisi*, 7(1), 108-127. <https://doi.org/10.35341/afet.1306045>
- Büyüköztürk, Ş. (2016). Sosyal bilimler için veri analizi el kitabı istatistik, araştırma deseni SPSS uygulamaları ve yorum (22. Baskı). Pegem Akademi.
- Conrad, D., & Kellar-Guenther, Y. (2006). Compassion fatigue, burnout, and compassion satisfaction among Colorado child protection workers. *Child Abuse & Neglect*, 30(10), 1071-1080. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2006.03.009>
- Demirci, İ. (2022). Family harmony and flourishing in Turkey: The roles of interdependent happiness and harmony in life. *Journal of Happiness Study*, 23, 985-1005. <https://doi.org/10.1007/s10902-021-00437-7>

- Franza, F., Del Buono, G., & Pellegrino, F. (2015). Psychiatric caregiver stress: clinical implications of compassion fatigue. *Psychiatria Danubina*, 27, Suppl 1, 321-327.
- Figley, C. R. (2002). Compassion fatigue: psychotherapists' chronic lack of self care. *Journal of Clinical Psychology*, 58(11), 1433-1441. <https://doi.org/10.1002/jclp.10090>
- Joinson, C. (1992). Coping with compassion fatigue. *Nursing*, 22(4), 118-121.
- Kjell, O. N. E., Hefferon, K., Garcia, D., & Sikström, S. (2013). Enhancing environmental and social sustainability: attuned with life scale as a complement to satisfaction with life. *Third world congress on positive psychology*. Los Angeles.
- Maytum, J. C., Heiman, M. B., & Garwick, A. W. (2004). Compassion fatigue and burnout in nurses who work with children with chronic conditions and their families. *Journal of pediatric health care: official publication of National Association of Pediatric Nurse Associates & Practitioners*, 18(4), 171-179. <https://doi.org/10.1016/j.pedhc.2003.12.005>
- Teasdale, J. D., & Chaskalson, M. (2011). How does mindfulness transform suffering? II: the transformation of dukkha. *Contemporary Buddhism*, 12(1), 89-102. <https://doi.org/10.1080/14639947.2011.564824>
- Ümmet, D., Metin, S., & Okur, S. (2023). Psikolojik Danışmanlarda Şefkat Yorgunluğu Ölçeğinin geliştirilmesi. *E-Uluslararası Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 14(1), 284-298. <https://doi.org/10.19160/e-ijer.1191665>
- Yelpaze, İ., Satıcı, B., & Satıcı, S. A. (2022). Psychometric properties of Life Adjustment Scale-3 and Life Satisfaction Scale-3. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri Koordinasyon Birimi*.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Bilim İnsanına İlişkin Algılarının Metaforlar Aracılığıyla İncelenmesi

Leyla AYVERDİ

Dr. Öğretim Üyesi, Çanakkale Üniversitesi

leyla_ayverdi@hotmail.com

Orcid ID:0000-0003-2142-0330

Yunus Emre AVCU

Dr. Öğretim Üyesi, Balıkesir Üniversitesi

yunus1099@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-8286-0837

Derya AKPINAR

Öğretmen, MEB

derakpin@gmail.com

Orcid ID:0009-0003-2855-9455

Hilal KARAKIŞ

Öğretmen, MEB

hi-hilal@hotmail.com

Orcid ID:0000-0002-0349-737X

Problem Durumu

Özel yetenekli bireyler, zihinsel alan, sanat, yaratıcılık, dil, liderlik, bilim ve matematik gibi belirli alanlarda ya da birden fazla alanda akranlarına göre daha yüksek performans sergileyen bireylerdir (Marland Raporu, 1972). Bu öğrencilerin en genel özellikleri; ortalama üstü bir yeteneğe, yaratıcı ve eleştirel düşünme becerilerine sahip olmaları, problem çözme yetenekleri gelişmiş, yaşlarına göre yüksek düzeyde muhakeme yapma ve planlama becerisi gösterebilmeleridir (Kunt & Tortop, 2013; Aksoy, 2014). Yaşlarına göre yüksek düzeyde performans gösteren öğrenciler uzmanlar tarafından belirlenerek bu alanlarda ihtiyaçları doğrultusunda özel eğitime alınırlar (Milli Eğitim Bakanlığı [MEB], 2018; Sak, 2011). Özel yeteneklilerin özel eğitim ihtiyaçları ile ilgili Türkiye’de ilk akla gelen kurumlardan biri Bilim ve Sanat Merkezleridir (BİLSEM). BİLSEM’ler; özel yetenekli öğrencilerin sahip oldukları özelliklere yönelik uygun eğitim fırsatlarını sağlamak ve bu bireylerde var olan özelliklerin geliştirilerek en üst düzeye çıkarılmasını amaçlayan özel eğitim kurumlarıdır (MEB, 2018). Özel yetenekliler tanılanmalarının ardından devam etmekte oldukları temel eğitim ve ortaöğretim kurumları dışında kalan zamanlarda BİLSEM’lerde etkinlik ve proje temelli eğitimler almaktadırlar. Bu süreçte öğrenciler Uyum, Destek, Bireysel Yetenekleri Farkındalık (BYF), Özel Yetenekleri Geliştirme (ÖYG) ve Proje üretme programlarına tabi olmaktadır. Sürecin sonunda Özel yeteneklilerin, kendilerini daha iyi tanımaları, özel ilgi alanlarını keşfederek geliştirmeleri, bilim ve bilimsel bilginin ışığında proje üretmeleri beklenmektedir (Yılmaz ve Çaylak, 2009). Merak duygusu gelişmiş ve araştırmayı seven özel yeteneklileri topluma faydalı hale getirebilmek için, bu öğrencilerin özelliklerinin, algılayış biçimlerinin ve davranışlarının altında yatan nedenlerin ortaya çıkarılması oldukça önemlidir (Çitil ve Ataman, 2018). Çünkü özel yetenekli öğrenciler, bilim insanı olma potansiyeline sahiptir ve bu öğrencilerin bilim insanına yönelik algılarının ortaya konulması öğrencilerin ilerleyen süreçte gerçekleştirecekleri bilimsel çalışmalar üzerinde etkili olacaktır (Kaya, Doğan ve Öcal, 2008). Alan yazın incelendiğinde özel yeteneklilerin bilim insanına yönelik algılarını ortaya koymaya çalışan araştırmalar bulunsa da soyut ilkeleri açıklarken somut örneklerin kullanıldığı metafor çalışmalarının sınırlı sayıda olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmanın amacı özel yetenekli öğrencilerin “bilim insanı” kavramı ile ilgili algılarının metaforlar kullanılarak belirlenmesidir. Bu bağlamda çalışmanın hem BİLSEM’lerde verilen eğitim öğretim faaliyetlerinin etkililiği ve verimliliği açısından yol gösterici olacağı hem de alan yazındaki çalışmalara çeşitlilik katarak faydalı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan olgu bilim desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Verileri analiz etmek için, içerik analizi kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubu 152 özel yetenekli

öğrencidir. Bu öğrencilerin 82'si kız, 70'i erkektir. BİLSEM'de devam ettikleri programa göre de 52'si destek eğitimi, 62'si BYF ve 38'i ise ÖYG programına devam etmektedir. Verilerin elde edilmesi sürecinde araştırmacılar tarafından hazırlanmış olan metafor formu kullanılmıştır. Formda öğrencilerin "Bilim insanı gibidir. Çünkü" ifadesini tamamlamaları istenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda özel yetenekli öğrenciler bilim insanı için 83 farklı metafor üretmişlerdir. Özel yetenekli öğrenciler bilim insanı için en çok karınca (11), arı (10), kitap (8), ışık (7), beyin (5) metaforlarını kullanmışlardır. Üretilen metaforlardan 9 farklı kategori oluşmuştur. Hem kız hem de erkek öğrencilerde en fazla ortaya çıkan kavramsal kategori bilim insanı ile ilgili üretken/çalışkan isimli kategoridir. BİLSEM'de devam ettikleri program açısından inceleme yapıldığında BYF ve ÖYG programlarına devam eden öğrencilerin daha çok üretken/çalışkan kategorisinde metafor ürettikleri buna karşın destek eğitimi programına devam eden öğrencilerin en fazla metafor ürettikleri kategorinin bilgili/bilge kategorisi olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Özel yetenekli öğrenci, bilim insanı, metafor, BİLSEM

Kaynakça

- Aksoy, Ö. (2014). Üstün zekalı ve normal öğrencilerin algılanan akademik öz-yeterliklerinin karşılaştırılması. *Üstün Zekalılar Eğitimi ve Yaratıcılık Dergisi*, 1(1), 1-6.
- Çitil, M. ve Ataman, A. (2018). İlköğretim çağındaki Özel yeteneklilerin davranışsal özelliklerinin eğitim ortamlarına yansımaları ve ortaya çıkabilecek sorunlar. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 38(1), 185-231.
- Kaya, O. N., Doğan, A. ve Öcal, E. (2008). Turkish elementary school students' images of scientists. *Eurasian Journal of Educational Research*, 8(32), 83-100.
- Kunt, K & Tortop, H. S. (2013). Türkiye'deki Özel yeteneklilerin bilim ve sanat merkezlerine ilişkin metaforik algıları. *Üstün Yetenekliler Eğitimi Araştırmaları Dergisi* 1(2), BİLSEM Özel Sayısı, 117-127.
- Marland, S. P. (1972). Education of the Gifted and Talented. (2 Vols.). *Report to congress of the United States Commissioner of Education*, Washington, DC:US Government Printing Office.
- MEB. (2018). "Bilim ve Sanat Merkezleri Yönergesi", Millî Eğitim Bakanlığı Tebliğler Dergisi.
- Sak, U. (2011). Üstün yetenekliler eğitim programları modeli (ÜYEP) ve sosyal geçerliliği. *Eğitim ve Bilim*. 36(161), 1-17.
- Yılmaz, M. & Çaylak, B. (2014). Bilim sanat merkezinin öğrencilerin fen ve teknoloji dersindeki başarılarına sağladığı katkılara ilişkin velilerin görüşleri. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6 (11), 368-382

Screening and Diagnosis of Autism with Artificial Intelligence

Ayşe TUNÇ-PAFTALI

Dr. Öğretim Üyesi, Eskişehir Osmangazi University

aaysetunc@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-3859-2737

Problem Statement

Most individuals cannot access autism diagnostic and assessment services due to the lack of sufficient number of trained clinicians, the need to wait a long time for assessment, and the high cost of formal diagnostic and assessment services (Grimmelberg et al., 2023; Shahamiri & Thabtah, 2020). In addition, it is also known that individuals with autism are misdiagnosed (Au-Yeung, 2019). Artificial intelligence is seen as a promising tool for screening and assessing Autism Spectrum Disorder (ASD), especially machine learning algorithms can classify and analyze ASD-related information (Adams et al., 2022; Grimmelberd et al., 2023). Since it is thought that understanding why and how artificial intelligence, which is a relatively new technology in the diagnosis of ASD, is used in assessment processes will be a guide for future applications and studies, this study aims to describe the reasons and ways of using artificial intelligence in the screening and diagnosis of ASD.

Methodology

In this study, a narrative review was conducted to describe why and how artificial intelligence was used in the assessment of ASD. Narrative reviews are defined as studies that synthesize the findings, results and evaluations of two or more studies published on a specific topic (Karaçam, 2013). In this context, in this study, it was aimed to examine the studies on the use of artificial intelligence in ASD screening and diagnosis processes and to convey the information about the use of artificial intelligence descriptively.

Expected / Provisional Results

Various types of artificial intelligence (e.g. Naive Bayes, Random Forests Decision Trees, Creative Fabrica etc.) are used in ASD assessment. In artificial intelligence models, situations such as eye tracking, hand movements, behavioral characteristics are also examined in ASD assessment. It is seen that each model has its strengths and weaknesses and there is a need for studies on which one will produce the most effective results on a particular subject. Artificial intelligence models such as SVM, Linear Discriminant Analysis and Alternating Decision Tree have been reported to provide accurate information in ASD assessment (Grimmelberd et al. 2023; Wall et al., 2012). It is seen that the use of artificial intelligence shortens the time allocated to the assessment, is cheaper, provides the opportunity to classify and process large amounts of data, and therefore enables the identification of ASD in the early period and diagnose process easier, faster, more accurate and less expensive (Anagnostopoulou et al., 2020) However, review studies have reported that artificial intelligence researches are conducted with small samples and weak control groups, and data collection and analysis processes are not explained in sufficient detail in research reports (Adams et al., 2022; Thabtah, 2019). In addition, it is recommended that artificial intelligence studies should be conducted in controlled real-life environments rather than laboratory environments (Chaddad et al., 2021; Grimmelberd et al., 2023).

Keywords: Artificial intelligence, autism, assessment, screening, diagnosis

References

- Adams, L., Valmaggia, L., & Simonoff, E. (2022). Technology-based assessments and treatments of anxiety in autistic individuals: Systematic review and narrative synthesis. *Review Journal of Autism and Developmental Disorders*, 9(4), 571–595. <https://doi.org/10.1007/s40489-021-00275-6>
- Anagnostopoulou, P., Alexandropoulou, V., Lorentzou, G., Lykothanasi, A., Ntaountaki, P., & Drigas, A. (2020). Artificial intelligence in autism assessment. *International Journal of Emerging Technologies in Learning (iJET)*, 15(6), 95-107.

- Au-Yeung, S. K., Bradley, L., Robertson, A. E., Shaw, R., Baron-Cohen, S., & Cassidy, S. (2019). Experience of mental health diagnosis and perceived misdiagnosis in autistic, possibly autistic and non-autistic adults. *Autism*, 23(6), 1508–1518.
- Chaddad, A., Li, J., Lu, Q., Li, Y., Okuwobi, I. P., Tanougast, C., ... & Niazi, T. (2021). Can autism Be diagnosed with artificial intelligence? A narrative review. *Diagnostics*, 11(11), 2032.
- Gimmelberg, D., Volkov, V., Raucher, G., Zhunisbekova, A., Glowacka, M., Roitman, P., ... & Sikarova, R. (2023). Artificial Intelligence for screening and assessment of autism. State of the art. Direction to further research.
- Karaçam, Z. (2013). Sistematik derleme metodolojisi: Sistematik derleme hazırlamak için bir rehber. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 6(1), 26-33.
- Shahamiri, S. R., & Thabtah, F. (2020). Autism AI: a new autism screening system based on artificial intelligence. *Cognitive Computation*, 12(4), 766-777.
- Thabtah, F. (2019). Machine learning in autistic spectrum disorder behavioral research: A review and ways forward. *Informatics for Health and Social Care*, 44(3), 278–297. <https://doi.org/10.1080/17538157.2017.1399132>
- Wall, D. P., Dally, R., Luyster, R., Jung, J. Y., & DeLuca, T. F. (2012). Use of artificial intelligence to shorten the behavioral diagnosis of autism. *PlosOne*, 7(8), 1-8.

Logoterapi ve Varoluşçu Analiz Temelli Ulusal Tezlerin İncelenmesi ve Anksiyete Sorunuyla Başvuran Üniversite Öğrencilerine Yönelik Grup Müdahale Programı Tasarısı

Pürem ALTIPARMAK

Uzman, MEB

puremaltiparmak@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-3230-5071

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

edeniz@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Anksiyete, gelecekteki potansiyel tehlikeler veya belirsizliklerle ilgili endişe, korku, gerginlik duygusudur. Anksiyete yoğun ve sürekli olduğunda işlevsellikte bozulmaya yol açan klinik bir sorun haline gelmektedir (American Psychiatric Association, 2013). Özellikle COVID-19 pandemisi sonrasında üniversite öğrencilerinde %37'nin üzerinde anksiyete problemi rapor edilmiştir (Ahmed vd., 2023; Campbell vd., 2022; Valdés vd., 2022). Artan anksiyete oranları üniversite öğrencilerinin hem eğitim süreçlerini hem de genel yaşam kalitelerini olumsuz etkilemektedir ve bu durum müdahale yöntemleri geliştirme ihtiyacını ortaya koymaktadır. Logoterapi birçok farklı ruh sağlığı sorunuyla baş etmede etkililiği kanıtlanmış, kaygıya yönelik stratejileri olan köklü bir yaklaşımdır (Frankl, 1975; Frankl, 2024). Logoterapi bireyi kendi değerler sistemini belirleyen, yaşamına anlam katan merkezi, sorumlu bir konumda görmektedir (Frankl, 2009; Frankl, 2014). Bu çalışmada, üniversite öğrencilerinin anksiyete ile başa çıkmalarına yardımcı olmak amacıyla Logoterapi temelli bir grup müdahale programı geliştirmek hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın amacı kapsamında, öncelikle Ulusal Tez Merkezi veri tabanında Logoterapi odaklı müdahale programı içeren, son on yılda yazılmış lisansüstü tezler incelenmiştir. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir (Sak vd., 2021). Araştırma konusu hakkında yazılmış çeşitli belgelerin sistemli ve planlı biçimde toplanması ve incelenmesini kapsamaktadır (Seyidoğlu, 2016). Çalışmanın ikinci kısmında, anksiyete sorunuyla başvuran üniversite öğrencilerine yönelik, araştırmacılar tarafından tasarlanmış Logoterapi odaklı grup müdahale programının hedefi, kazanımları, içerik ve bileşenleri tartışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda, Logoterapi müdahalesi içeren ulusal lisansüstü tezlerin örneklemelerinin ergenler, üniversite öğrencileri ve klinik tanı almış bireyler gibi farklı örneklem gruplarından oluştuğu görülmüştür. Müdahale oturumlarının daha çok grup temelli ve yüz yüze olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmalarda araştırma deseni olarak çoğunlukla gerçek deneysel desenlerin kullanıldığı, nadiren de yarı deneysel desenlerin kullanılmış olduğu görülmüştür. Logoterapi odaklı müdahalelerin; hayatın anlamı, travma sonrası hayata küsme bozukluğu, intihar olasılığı, affetme esnekliği, keder, kimlik algısı gibi çeşitli bağımlı değişkenlerle ele alındığı görülmüştür. Lisansüstü tezlerde Logoterapi'nin istatistiksel olarak anlamlı biçimde etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın sonuçları ve araştırmacılar tarafından hazırlanan müdahale program tasarısı ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Logoterapi, Anksiyete, Üniversite Öğrencileri, Grup Müdahalesi

Kaynakça

- Ahmed, I., Hazell, C. M., Edwards, B., Glazebrook, C., Davies, E. B. (2023). A systematic review and meta-analysis of studies exploring prevalence of non-specific anxiety in undergraduate university students. *BMC Psychiatry*, 23(1), 240. <https://doi.org/10.1186/s12888-023-04645-8> .
- American Psychiatric Association, D. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders: DSM-5 (C. 5)*. American psychiatric association Washington, DC. https://www.academia.edu/download/38718268/csl6820_21.pdf.
- Campbell, F., Blank, L., Cantrell, A., Baxter, S., Blackmore, C., Dixon, J., Goyder, E. (2022). Factors that influence mental health of university and college students in the UK: A systematic review. *BMC Public Health*, 22(1), 1778. <https://doi.org/10.1186/s12889-022-13943-x> .
- Frankl, V. (1975). Paradoxical Intention and Dereflection. *Psychotherapy: Theory, Research & Practice*, 12, 226-237. <https://doi.org/10.1037/h0086434> .
- Frankl, V. E. (2009). İnsan Anlam Arayışı (3. bs). Okuyan Us.
- Frankl, V. E. (2014). Psikoterapi ve Din. Say Yayınları.
- Frankl, V. E. (2024). On the Theory and Therapy of Mental Disorders: An Introduction to Logotherapy and Existential Analysis. Taylor & Francis. https://books.google.com/books?hl=en&lr=&id=2WT1EAAAQBAJ&oi=fnd&pg=PT7&ots=Htdhx3x8kW&sig=c_Q5_sk5SzLlumMIQH1jC99XWtk.
- Sak, R., Sak, İ. T. Ş., Şendil, Ç. Ö., Nas, E. (2021). Bir araştırma yöntemi olarak doküman analizi. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 4(1), 227-256.
- Seyidoğlu, H. (2016). Bilimsel araştırma ve yazma el kitabı. Güzem Can Yayınları.
- Valdés, J. M., Díaz, F. J., Christiansen, P. M., Lorca, G. A., Solorza, F. J., Alvear, M., Ramírez, S., Nuñez, D., Araya, R., Gaete, J. (2022). Mental health and related factors among undergraduate students during SARS-COV-2 pandemic: A cross-sectional study. *Frontiers in Psychiatry*, 13, 833263.

Civilization And Its Discontents: Beş Sevim Apartmanı

Birsel SAĞIROĞLU

Dr. Öğretim Üyesi, Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi

birselsagioglu@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-6428-7686

Problem Statement

Studies on Beş Sevim Apartmanı were examined and it was determined that some of the studies were related to postmodern and folk culture elements in the novel, and others were related to concepts such as gender and alienation. In this study, unlike others, it is aimed to reach comprehensive conclusions on the possible consequences of Freud's civilization-subject relationship by focusing on it. In this study, based on Freud's book titled Civilization and Its Discontents, the relationships of the characters in Beş Sevim Apartmanı (2003) with their lost objects and the tragic consequences of these relationships are questioned.

Methodology

The study will seek answers to the following questions using Freudian theory: Is the relationship between civilization and the individual natural, or is there a relationship between the two based on necessity/tyranny, where one tries to dominate the other? What is hidden behind these relationships that cause the individual to "go crazy" and how are they revealed in the text? Finally, what defense methods does the individual use to ensure the continuity of life? In the novel, which consists of five frame stories that are different in content but similar in structure and function, each character's problematic and traumatic relationship with external reality stands out. The lost object of the characters is their mother or father. Characters who cannot establish healthy relationships with their families cannot adapt to the outside world, commit crimes and take refuge in fairy tales/fictional texts to compensate for their crimes. Therefore, there are two different frame stories for each character in the book, one "real" and the other "fictional". Object loss and inability to hold on to external reality first cause trauma-induced insanity in the characters. As a result, the character exhibits instinctive behavior and becomes aggressive. With the remorse he feels afterwards, he tries to resolve this crime with a fantastic story that has healing/therapeutic properties. This typical structure is the same throughout the text. An attempt is made to capture the holistic subject image that cannot be achieved in external reality in fairy tales. Based on this thematic unity of the text, the "aggression" impulses and "guilt" psychology that emerged after the "civilization-subject" and "object-subject" relationships in the stories of Oğuz, Yusuf and Melike were examined in the context of Freudian psychoanalytic theory, and comprehensive conclusions were tried to be reached about them.

Expected / Provisional Results

Accordingly, the characters turn to their instincts by suspending social norms. Civilization's efforts to discourage these primitive emotions remain fruitless. It causes dissatisfaction in the family, which is the smallest and basic unit of civilization, and as a result, the impulse of aggression emerges. Melike grows up without a father. He knew that his father was "one of the hundreds of men" who came into his mother's life, so he blames his mother for what he went through and kills her. Oğuz does not know his father at all, and Yusuf's mother is indifferent towards him and his father is a workaholic. The characters of the novel, who cannot find what they hope for in the outside world or objects belonging to the outside world, turn to the primordial and natural, and therefore to their impulses, with this dissatisfaction. Mothers are blamed and killed for not providing sufficient satisfaction. The idea of creating unity among individuals in the process of civilization fails. Cultural codes that represent civilization, such as family, move away from this idea of unity because they cannot receive the necessary support from civilization or acquire new objects. Therefore, the "cleft" between the external world and the subject causes a return to the primal/instinctive in Oğuz, Melike and Yusuf. The pleasure principle, which is repressed and threatened with pain in Oğuz, Yusuf and Melike, who cannot establish unity with their parents, emerges as a strong aggressive impulse. This "crime" is compensated with stories about demons and fairies. While the characters in the story do not change, the content changes, and the healing power of the fictional text is

evident. This can also be interpreted as the disguise of uncanny themes of "reality". Childhood memories and feelings for the "parent" reveal the cognitive processes that trigger them. In fairy tales, Yusuf, Oğuz and Melike strive to find their lost homes/parents and get rid of the feeling of "guilt" and present "another text". People who search for their home in the fairytale world and resort to distorted memories to find it renew the image of the "missing parent".

Keywords: Beş Sevim Apartmanı, Sigmund Freud, lost object, aggression, guilt, substitute satisfactions.

References

- Freud, S. (2018). Grup Psikolojisi ve Ego Analizi. In S. Budak (Trans.), *Uygarlık, Din ve Toplum* (6th ed., pp. 101-187). İstanbul: Öteki.
- Freud, S. (2018). Savaş ve Ölüm Üzerine Düşünceler. In S. Budak (Trans.), *Uygarlık, Din ve Toplum* (6th ed., pp. 65-101). İstanbul: Öteki.
- Freud, S. (2018). Uygarlık ve Hoşnutsuzlukları. In S. Budak (Trans.), *Uygarlık, Din ve Toplum* (6th ed., pp. 251-351). İstanbul: Öteki.
- Freud, S. (2018). Uygar Cinsel Ahlak ve Çağdaş Nevroz Hastalığı. In S. Budak (Trans.), *Uygarlık, Din ve Toplum* (6th ed., pp. 33-65). İstanbul: Öteki.
- Freud, S. (2021). Kültürdeki Huzursuzluk. V. Atayman (Trans.). (4th ed.). İstanbul: Say Yayınları.
- Freud, S. (2022). Bilinç Dışı. E. Çalınır (Trans.). (5th ed.). İstanbul: Olimpos Yayınları.
- Freud, S. (2022). Totem ve Tabu: Vahşiler ve Nevrotiklerin Ruhsal Yaşamlarındaki Bazı Örtüşmeler. Z. A. Yılmaz (Trans.). (4th ed.). İstanbul: Olimpos Yayınları.
- Jung, C. G. (2021). Ruh: İnsan, Sanat, Edebiyat. İ. H. Yılmaz (Trans.). (4th ed.). İstanbul: Pinhan Yayıncılık.
- Lorenzer, A., & Görlich, B. (2021). Giriş. In V. Atayman (Trans.), *Kültürdeki Huzursuzluk* (4th ed., pp. 33-62). İstanbul: Say Yayınları.
- Söğüt, M. (2022). *Beş Sevim Apartmanı*. İstanbul: Can Yayınları.
- Strachey, J. (2021). Sigmund Freud: Hayatı ve Düşüncelerinin Bir Özeti. A. E. Polat (Trans.). In *Kültürdeki Huzursuzluk* (4th ed., pp. 7-21). İstanbul: Say Yayınları.

Yapay Zekâ ve Eğitim: Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Programlarının Betimsel Analizi

Sümeyye Kübra DAĞLI

Öğretmen, MEB

s.kubradagli@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2318-8822

Problem Durumu

Yapay zekâ her alanı olduğu gibi eğitimi de hızlı bir şekilde etkilemeye başlamıştır. Öyle ki UNESCO, AB, OECD ve Avrupa Konseyi gibi uluslararası kuruluşlar, yapay zekânın eğitimdeki rolüne dair çeşitli belgeler yayınlamış ve müfredatta entegrasyonunun önemini vurgulamışlardır. Milli Eğitim Bakanlığı ise 27 Mayıs 2024'te Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Programlarını onaylamıştır. Bu nedenle, yeni eğitim ve öğretim programlarında yapay zekânın nasıl yer aldığına incelenmesi büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda, araştırmanın amacı 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programlarında yapay zekânın nasıl yer aldığını incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu yöntem, yazılı materyallerin sistematik bir şekilde incelenmesini ve yorumlanmasını içerir. Araştırma kapsamında, Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayınlanan ve 2024 Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Öğretim Programları kapsamında yayınlanan toplam 27 belge detaylı olarak analiz edilmiştir. Bu belgeler arasında öğretim programları ortak metni, bir eğitim programı ve 25 ayrı öğretim programı bulunmaktadır. Belgeler betimsel analiz ile incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bunun sonunda 27 belgenin 16'sında yapay zekâ ile ilgili herhangi bir içeriğin yer aldığı görülmüştür. Yapay zekâ, ilkökul 1. sınıftan itibaren öğretim programlarında yer almış, buna karşın Fen Bilimleri Dersi 3-8. sınıflar müfredatında bulunmadığı anlaşılmıştır. En yoğun yapay zekâ içeriği ise Kimya Dersi 9-12. sınıflar öğretim programlarında yer almıştır. Ancak yapay zekâ, yalnızca Ortaokul Matematik Dersi 5-8. sınıflar öğretim programında ölçme ve değerlendirme amaçlı kullanılmıştır. İlkokul Türkçe öğretim programında anahtar kavram olarak yer alan yapay zekâ; ortaokul ve lise düzeyinde bilim, teknoloji, ekonomi ve felsefe bağlamında yer almışken, ortaokul matematik derslerinde istatistiksel araştırma süreçlerinde kullanımı bağlamında yer almıştır. Yapay zekânın eğitim programlarına dâhil edilmesi olumlu bir adım olmakla birlikte, eksikliklerin giderilmesi gerekmektedir. Özellikle Fen Bilimleri Dersi 3-8. sınıflar müfredatına yapay zekânın entegrasyonunun sağlanması ve ölçme-değerlendirme süreçlerinde yapay zekânın daha fazla kullanılması önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, eğitim, maarif modeli, eğitim programları, müfredat

Kaynakça

- European Commission (2024). AI in curriculum development: Teacher educators reshaping learning. European School Education Platform. <https://school-education.ec.europa.eu/en/professional-development/courses/ai-curriculum-development-teacher-educators-reshaping-learning>
- Holmes, W., Persson, J., Chounta, I.-A., Wasson, B., & Dimitrova, V. (2022). Artificial intelligence and education: A critical view through the lens of human rights, democracy and the rule of law. Council of Europe.
- MEB (2024). Bakan Tekin, yeni müfredatı onayladı. <https://www.meb.gov.tr/bakan-tekini-yeni-mufredati-onayladi/haber/33871/tr>
- MEB (2024). Türkiye yüzyılı maarif modeli öğretim programları. <https://mufredat.meb.gov.tr/>
- OECD. (2023). Opportunities, guidelines and guardrails for effective and equitable use of AI in education. <https://www.oecd.org/education/eri/Opportunities,%20guidelines%20and%20guardrails%20for%20effective%20and%20equitable%20use%20of%20AI%20in%20education.pdf>
- UNESCO. (2019). Beijing consensus on artificial intelligence and education. <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000368303>
- UNESCO. (2023). Artificial intelligence in education. <https://www.unesco.org/en/digital-education/artificial-intelligence>

Azerbaycan'da Uzaktan Eğitimde Yapay Zekânın Rolü

Tahir AGAYEV

Doçent Doktor, Bakü Devlet Üniversitesi

t.agaev@mail.ru

Orcid ID:0000-0000-0000-0000

Özet

Son zamanlarda yapay zekâ ve teknoloji birçok ülkede ve Azerbaycan'ın eğitim alanında yaygın olarak kullanılmaktadır. Yapay zekânın eğitimde uygulanmasının modern eğitim sistemindeki birtakım zorlukların aşılmasında faydalı olduğu düşünülmektedir. Bu form, geniş bir potansiyel öğrenci yelpazesi için bilgi dağıtımının yoğunlaştırılmasının temelini oluşturur ve aynı zamanda yeni bilgi ve teknolojilerin tüketicileri arasında eğitimin pazar ortamının oluşmasına aktif olarak katkıda bulunur. Yapay zekânın eğitimde ilk uygulaması 1980 yılında masaüstü bilgisayarların sınıflarda kullanılmasıyla başlamıştır. Daha sonraki dönemlerde bunlara ek olarak bilgisayarların yerini alan başka cihazların da keşfedilmesiyle bu uygulama daha da yaygınlaşmıştır. Araştırmalar son dört yılda (2018-2022) yapay zekânın eğitimde kullanımının yaklaşık %43 arttığını göstermektedir. Davranış teorisinin kurucusu psikolog Burrhus Frederic Skinner ve Ohio State Üniversitesi psikoloji profesörü olan Sidney Leavitt Pressey, yapay zekânın eğitimde kullanılması fikrini ilk olarak ortaya atan kişiler olmuşlardır. Yapay zekânın eğitimde uygulanması birçok sorunun çözümünde büyük rol oynamaktadır. Modern zamanlarda uzaktan eğitimin dönüşümünde yapay zekâ önemli bir rol oynamıştır. Öncelikle yapay zekâ, ders içeriğini öğrencilerin bireysel ihtiyaçlarına göre düzenleyerek öğrenme deneyimlerini geliştirir ve her öğrencinin kendi hızında ilerlemesine olanak tanır. İkincisi, birebir eğitime benzer şekilde gerçek zamanlı yardım ve geri bildirim sunan akıllı eğitim sistemleri sağlar. Ek olarak, yapay zekâ destekli öğretmenler öğrencilerin sorularını yanıtlamak için her zaman hazır bulunarak erişilebilirlik düzeyini yükseltir. Yapay zekâ ayrıca not verme gibi idari görevleri de otomatikleştirerek öğretmenlerin evrak işlerine daha az zaman ayırmalarına ve öğretmeye daha fazla odaklanmalarına olanak tanır. Yapay zekâyla güçlendirilmiş sanal sınıflar daha etkileşimli ve ilgi çekici bir öğrenme ortamı yaratır. Yapay zekâ, çok çeşitli çevrimiçi kaynaklara erişimi kolaylaştırır ve kaliteli eğitimi dünya çapında daha ulaşılabilir hale getirir. Dil işleme araçları ile anadili olmayan konuşmacıların kurs materyallerini daha iyi anlamalarına yardımcı olarak katılımı teşvik eder. Son olarak yapay zekâ, veri analizi yoluyla ders tasarımında sürekli iyileştirmeyi destekler ve eğitim programlarının etkili ve alakalı kalmasını sağlar. Yapay zekânın eğitimde uygulanması konusunda Türkiye deneyiminin dikkate alınmasında fayda vardır. Dolayısıyla Türkiye'de bu alanda birçok konferans yapılmakta, projeler geliştirilmektedir. Eğitim Sanayi ve Teknoloji Enstitüsü'nün aldığı karara göre "Akıllı Sınıf Davranış Yönetimi" sisteminin hayata geçirilmesine karar verildi. Bu sistem sayesinde sınıflara kamera yerleştirilecek ve ders sürecinde öğrencilerin yüz ifadelerinden dersi ne kadar anladıklarını, dersin hangi bölümünün kendilerine daha kolay geldiğini, hangi bölümünün daha kolay öğrenildiğini tespit etmek mümkün olacaktır. Bu onlar için ilginç değildir ve öğretmenlerin sonraki derslerde en iyi öğretim yöntemini belirlemelerine yardımcı olacaktır. Son dönemde Bakü Devlet Üniversitesinde akıllı sınıfların oluşturulmasıyla birlikte öğrenci-öğretmen ilişkisinin ve öğrencilerin derse yönelik motivasyonlarının takip edilmesi, şüphesiz eğitim sisteminde birtakım iyileştirmeler yaratacaktır. Yapay zekânın eğitim sistemindeki uygulamaları henüz başlangıç aşamasındadır. Covid-19 salgınının hüküm sürdüğü 2020 yılında yapay zekânın uzaktan eğitimdeki rolünün ne kadar önemli olduğu ortaya çıkmıştır. Yapay zekâ üretimi yapan firmaların okullarla iş birliği yapması gerekmektedir. Genel olarak yapay zekâ, uzaktan eğitimin verimliliğini, erişilebilirliğini ve kalitesini önemli ölçüde arttıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Uzaktan eğitim, yapay zekâ, eğitim sistemi, bilgisayar ağları, bilginin dağıtımı.

Çocuklar İçin Yapay Zekâ: Kavram ve Uygulama

Yagut ALİYEVA

Doçent Doktor, Bakü Devlet Üniversitesi

yaqutaliyeva@bsu.edu.az

Orcid ID:0000-0003-2051-8416

Sevinc ALİYEVA

Dr. Öğretim Üyesi, Bakü Devlet Üniversitesi

sevinc.aliyeva.nadir@bsu.edu.az

Orcid ID:0000-0000-0000-0000

Problem Durumu

Yapay zekâ, entelektüel aktivite işlevlerini yerine getirebilen bilgisayar sistemlerinin oluşturulmasını ve geliştirilmesini inceleyen bir bilim alanıdır. Bu çocuklar için; çeşitli sorunları çözmek amacıyla bilgisayar ve programları kullanabilmeleri anlamına gelir. Yapay zekânın çocuklara sağladığı avantajlardan biri mantıksal düşünmeyi geliştirme yeteneğidir. Çocuklar yapay zekâ ile ilgili problemleri çözerek bilgiyi analiz etmeyi, karar vermeyi ve sonuçları tahmin etmeyi öğrenirler. Sonuç olarak, yaşamın birçok alanında fayda sağlayabilme düşüncesine sahip olma ve karmaşık sorunları çözmeye yeteneği gelişir. Çocuklar için yapay zekâ kullanmanın bir diğer avantajı da interaktif eğitim programları ve oyunlar oluşturulabilmesidir. Geliştiriciler, yapay zekâyı kullanarak her çocuğun bireysel ihtiyaçlarına ve yeteneklerine göre uyarlanmış eğitim materyalleri oluşturabilirler. Bu, çocukların kendi hızlarında bireysel öğrenmelerine ve eğitim sürecinden en iyi şekilde yararlanmalarına olanak tanır. Yapay zekânın insanların yerini almadığını, yalnız sorunların daha verimli ve hızlı bir şekilde çözülmesine yardımcı olacak bir araç olarak hizmet edeceğinin anlaşılması önemlidir. Çocuklar için yapay zekâ sadece heyecan verici bir aktivite değil, aynı zamanda gelecekte onlara fayda sağlayacak yeni bilgi ve beceri edinme fırsatıdır. Yapay zekânın temellerinin tanınması; problem çözme, deney yapma, zihinsel yetenekleri geliştirme ve geleceğe yönelik düşünme gücünün genişlemesinde harika bir fırsattır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın çeşitli aşamalarında, sistem analizi yönteminin yanı sıra karşılaştırma, analiz ve sentez de dahil olmak üzere bilimsel idrakın ana yöntemleri kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çocuklara yönelik yapay zekânın avantajları: Düşüncenin gelişimi: Yapay zekâ üzerinde çalışmak çocuklarda mantıksal ve eleştirel düşünmenin geliştirilmesine yardımcı olur. Sorunları analiz etmeyi, çözüm bulmayı ve bilgilerini yeni ve üretken fikirler üretmek için kullanmayı öğrenirler. Oyun yoluyla öğrenme: Çocuklar, etkileşimli oyunlar ve projeler aracılığıyla yapay zekânın temellerini öğrenir, böylece öğrenme süreci daha eğlenceli ve ilgi çekici hale gelir. Teknolojik gelişmeleri anlamak: Hayatımızda zaten önemli bir rol oynayan yapay zekâ, çocukların onun nasıl çalıştığını ve sağladığı fırsatların ne olduğunu anlaması için önemlidir. Geleceğin mesleklerine hazırlık: Bugünün yapay zekâsı geleceğin teknolojisidir. Yapay zekânın temellerini öğrenmek, çocukların gelecekteki kariyerlerinde teknoloji ve bilgisayar bilimlerindeki yararlı olabilecek beceriler geliştirmelerine yardımcı olur. Genel olarak, çocuklara yapay zekânın temellerini öğretmek, onlara yeni ve heyecan verici bilişim alanını keşfetme, düşünme becerilerini geliştirme ve teknolojide gelecekteki zorluklara hazır olma fırsatı verir. Yapay zekâ kullanılarak geliştirilen yenilikçi yaklaşım, çocukların yeni düşünme yollarını öğrenmesine ve problem çözmenin yeni yollarını bulmasına yardımcı olur. Bu, çocukların düşünme etkinliğinin ve üretkenliğinin gelişmesine katkıda bulunur ve çalışılan materyale olan ilgilerinin artmasını sağlar. Bu nedenle, yapay zekânın çocukların eğitiminde kullanılması, onların yaratıcı düşüncelerini ve yenilik yapma yeteneklerini teşvik etmek ve geliştirmek için mükemmel bir fırsattır. Yapay zekâ, çocukların yeni beceriler öğrenmesine, bunları uygulamasına ve sorunlara yaratıcı çözümler bulmasına yardımcı olur ki bu durum da onların eleştirel düşünme yeteneklerini ve yaratıcılıklarını geliştirir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim, çocuk, yapay zekâ.

11-12 Yaş Yüzücülerde 50 Metre Serbest Yarışında Her Kolda Kat Edilen Mesafe ile Yarış Süresinin İlişkisi

Hasan Berke ŞİMŞEK

Marmara Üniversitesi

dscberke@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-1346-2784

Ali ÖZÜAK

Dr. Öğretim Üyesi, Marmara Üniversitesi

aozuak@marmara.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-1453-4946

Problem Durumu

Yüzme, teknik kapasitenin performansa etkisi yüksek olan bir spor branşıdır (Özüak, 2023). Her kolda kat edilen mesafe, yüzücünün suya uyguladığı kuvvetin ne derecede performansa yansıdığına dair önemli ipuçları verir (Cohen ve ark., 2018). Serbest yüzme tekniğinde kulaç uzunluğu ve birim mesafe ve süredeki kol sayısı performansı etkileyen önemli faktörlerdir (Santos ve ark., 2020), (Özüak A, 2009). Tüm stillerde hızlı olan yüzücülerin her kolda kat ettikleri mesafe, daha yavaş yüzücülere göre fazladır (Şenel ve Baykal, 2017). Literatürde kol sayısı, kol sıklığı ve derece ilişkilerini inceleyen çalışmalar bulunmaktadır. Ancak yapılan çalışmalarda 11-12 yaş gruplarıyla ilgili detaylı bir inceleme bulunmamaktadır. Çalışmamızın 11-12 yaş yüzücülerinde yapılmasının sebebi bu yaş gruplarında fiziksel gelişim devam ettiği için teknik öğrenimin ve tekniğin performansa yansıtıldığı önemli bir yaş aralığıdır. Bir diğer önemli nokta iste müsabakalarda sporcular arasındaki performans farkı elit yüzücülere kıyasla daha fazla olduğu için bu yaş grubunda yapılan çalışmamız yüzmede tekniğin önemini daha açık bir şekilde vurgulayacaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmamıza farklı spor kulüplerinden 11 ve 12 yaş gruplarından 179 erkek sporcu katılmıştır. Çalışma Tozkoparan Olimpik Kapalı Yüzme Havuzu'nda gerçekleştirilmiştir. Havuz 50 metre uzunluğunda, 25 metre genişliğinde, 2 metre derinliğindedir ve su ısısı 26 derecedir. Antrenman dubaları havuz kenarında 5 metre ile 15 metre arasında 50 şer santimetre aralıklarla yerleştirilmiştir ve 10 metre hizasından, 5 metre yükseklikten, havuzun sağ ve sol tarafından karşılıklı iki kamera ile sporcuların sualtından çıkış mesafeleri gözlemlenmiştir. Buna ek olarak kol sayılarının gözlemlenmesi için bir diğer kamera ile 25 metre hizasından ve 5 metre yükseklikten tüm yarış kayıt altına almıştır. Müsabaka öncesinde sporcuların boy, kilo ve kulaç uzunlukları ölçülmüştür. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 24 programı ile istatistiksel analizlerle değerlendirilerek, kol sayısı ve kol sıklığının yüzme süresi ile potansiyel ilişkisi incelenmiştir. Verilerin normallik dağılımı ve tanımlayıcı istatistikleri yapıldıktan sonra, ikili karşılaştırmalarda normal dağılımı gösteren verilerde t test, ikiden fazla karşılaştırmalarda anova test kullanılmıştır. Normal dağılım göstermeyen verilerin değerlendirilmesinde ise, ikili karşılaştırmalarda Mann Whitney-U test, üçlü karşılaştırmalarda ise Friedman testi kullanılmıştır. Korelasyon için veriler, normal dağılımda ise Pearson, değilse Spearman test uygulanıp, $p < 0.05$ güven aralığında değerlendirilmiştir. İstatistiksel yöntemlerle bu ilişkinin gücü ve istatistiksel anlamlılığı değerlendirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak bir yüzücünün performansının ve teknik kapasitesinin gözlemlenmesi için her kolda kat edilen mesafenin önemli olduğu görülmüştür. Yapılan analizlerde her kolda kat edilen mesafe ile yarış süresi arasında negatif yönlü orta bir ilişki bulunmuştur. Bu çalışma, genç yüzücülerin yüzme teknikleri ve performansları arasındaki ilişkiyi daha derinlemesine anlamamızı sağlayacaktır. Bu bilgiler ışığında antrenörlerin antrenman programlarını planlarken her kolda kat edilen mesafeye önem vermeleri gerektiği ve teknik çalışmalarda ilgili çalışmaları uygulamaları gerektiği ortaya koyulmuştur. Araştırma sonuçları, yüzme antrenman ve eğitim programlarının tasarımında farklı bir perspektif sunmaktadır. Antrenörlerin ve eğitimcilerin, genç yüzücülerin performansını arttırmak ve

antrenmanlarda uygulamaları geliştirmek için bu sonuçlardan yararlanarak daha etkili stratejiler geliştirebileceklerdir.

Anahtar Sözcükler: Her kolda kat edilen mesafe, kol sayısı, kol sıklığı.

Kaynakça

- Cohen, R. C., Cleary, P. W., Mason, B. R., & Pease, D. L. (2018). Forces during front crawl swimming at different stroke rates. *Sports Engineering*, 21(1), 63-73.
- Özüak A., 2023, *Teknikleri ile Hızlı Yüzme*, İstanbul Tıp Evi, ISBN 978-625-8103-69-4
- Şenel, Ö., & Baykal, C. (2017). The relationship between stroke-rate, stroke-length and some anthropometric features in 11-12 year old swimmers 11–12 yaş yüzücülerde kulaç oranı ve kulaç uzunluğunun bazı antropometrik özelliklerle ilişkisi. *Journal of Human Sciences*, 14(4), 4077-4087.
- Santos, K. B. D., Bento, P. C. B., Payton, C., & Rodacki, A. L. F. (2020). Kinematic parameters after repeated swimming efforts in higher and lower proficiency swimmers and para-swimmers. *Research Quarterly for Exercise and Sport*, 91(4), 574-582.
- Özüak, A. (2009). *The Effects for Middle Distance Swimmers on Performance of Different Stroke Frequency Practices* (Doctoral dissertation, Marmara Üniversitesi (Turkey)).

Teknoloji Bağımlılığı Sorununa Yönelik Olarak Yapılacak Önleme Çalışmalarına İlişkin Okul Psikolojik Danışmanlarının Önerilerinin İncelenmesi

Abdullah Ensar UZUN
Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı
aensaruzun@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7809-4789

Problem Durumu

Bu araştırma okul psikolojik danışmanlarının teknoloji bağımlılığı sorununu azaltmaya yönelik olarak yapılacak çalışmalara ilişkin önerilerinin incelenmesi için gerçekleştirilmiştir. Teknoloji bağımlılığı çağımızın en önemli sorunlarından birisidir. Özellikle okullarda teknoloji bağımlılığı nedeni ile ciddi sorunlar görülmektedir. Bu sorunun çözümü için alanda çalışan uzmanlardan derinlemesine bilgi toplanması sahada çalışan uzmanlara ciddi katkılar sağlayacaktır.

Araştırma Yöntemi

Örneklem grubu toplam 30 yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bunların 15 tanesi kadın ve 15 tanesi erkektir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin yaşları 24 ile 45 arasında değişmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyi lisans ve yüksek lisans olarak tespit edilmiştir. Araştırma yöntemi için katılımcılardan derinlemesine bilgi toplamak amacı ile nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji desen tercih edilmiştir. Araştırma için gerekli izinler araştırmacı tarafından alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bulgular farklı kategorilerde gruplandırılmıştır. Bunlar birincil önleme çalışmaları, ikincil önleme çalışmaları ve üçüncül önleme çalışmaları olarak tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz çalışmaları sonucunda birincil önleme çalışmaları kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum TBM eğitim çalışmalarının yapılması, ikincil önleme çalışmalarının yapılması kategorisinde OBM programının uygulanması ve üçüncül önleme çalışmalarının yapılması kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum ise sevk işleminin gerçekleştirilmesi olarak tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular araştırmacı tarafından sonuç bölümünde değerlendirilecektir.

Anahtar Sözcükler: Teknoloji bağımlılığı, önleme çalışmaları, okul psikolojik danışmanı

Kaynakça

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Çaparlar, C. Ö., & Dönmez, A. (2016). Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır. Turk J Anaesthesiol Reanim, 44(4), 212-218.
- Tekindal, M., & Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. Ufkun Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Çalıştıkları Kurumlarda Öğrencilere Pozitif Katkılarına İlişkin Branş Öğretmenlerin Değerlendirmeleri

Abdullah Ensar UZUN

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı

aensaruzun@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-7809-4789

Fatih DURGUT

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı

fatihdurgut34@hotmail.com

Orcid ID:0009-0003-5010-7017

Problem Durumu

Bu araştırma okul psikolojik danışmanlarının çalıştıkları kurumlara pozitif katkılarına ilişkin branş öğretmenlerin değerlendirmelerini incelemek için gerçekleştirilmiştir. Okul Psikolojik Danışmanlarına yönelik olarak yapılan araştırmalar incelendiğinde genellikle yaşanan sorunlar vb. gibi negatif konulara odaklanıldığı görülmüştür. Bu çalışmada literatürde yer alan araştırmalardan farklı olarak okul psikolojik danışmanlarının kurumlarına pozitif katkısı ele alınacaktır.

Araştırma Yöntemi

Örneklem grubu toplam 20 yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bunların 10 tanesi kadın ve 10 tanesi erkektir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin yaşları 27 ile 48 arasında değişmektedir. Katılımcıların eğitim düzeyleri lisans ve yüksek lisans olarak tespit edilmiştir. Araştırma yöntemi için katılımcılardan derinlemesine bilgi toplamak amacı ile nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji desen tercih edilmiştir. Araştırma için gerekli izinler araştırmacı tarafından alınmıştır. İzinler alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bulgular farklı kategorilerde gruplandırılmıştır. Bunlar öğrencilere eğitsel rehberlik desteği sağlanması, kişisel sosyal rehberlik desteği sağlanması ve mesleki rehberlik desteği sağlanması olarak tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz çalışmaları sonucunda eğitsel rehberlik desteği sağlanmasında en fazla frekansa sahip olan durum öğrenci başarısının artırılması, kişisel sosyal destek verilmesi kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum saldırganlık ve öfke problemine yönelik yapılan çalışmalar ve mesleki gelişim desteği sağlanması kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durumun meslek tanıtım çalışmaları olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular araştırmacı tarafından sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik danışman, pozitif katkı, branş öğretmenleri

Kaynakça

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Çaparlar, C. Ö., & Dönmez, A. (2016). Bilimsel araştırma nedir, nasıl yapılır. Turk J Anaesthesiol Reanim, 44(4), 212-218.
- Tekindal, M., & Arsu, Ş. U. (2020). Nitel araştırma yöntemi olarak fenomenolojik yaklaşımın kapsamı ve sürecine yönelik bir derleme. Ufku Ötesi Bilim Dergisi, 20(1), 153-172.

Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi

Ebru İSPEKTER

Erciyes Üniversitesi

ebruispekter@yandex.com

Orcid ID:0000-0001-5458-7044

Gülnur Candan HAMURCU

Dr. Öğretim Üyesi, Erciyes Üniversitesi

gcandan@erciyes.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-6828-4538

Problem Durumu

Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) alanında yapılan doktora tezleri, eğitim sistemlerinin sürekli değişen ihtiyaçlarını karşılamak ve öğretim metodolojilerini yenilemek açısından oldukça önemlidir. Türkiye'deki eğitim fakülteleri, öğretim yöntemlerinin etkinliğini ve eğitim hedeflerini değerlendirerek bu alandaki akademik çalışmaları şekillendirmektedir. Ancak, mevcut çalışmalar alanı belirli bir perspektifle ele almaktadır. Bu çalışma, EPÖ alanında yapılan doktora tezlerinin kapsamlı bir analizini sunarak, eğitimde yenilikçi yaklaşımların ve öğretim stratejilerinin gelişimine ışık tutmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu analiz Türkiye'de eğitim uygulamalarının iyileştirilmesine katkıda bulunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, nitel analiz metodolojisi çerçevesinde, doküman incelemesi kullanarak gerçekleştirilmiştir. Veriler, Yükseköğretim Kurulu'nun veri tabanındaki doktora tezlerinden toplanmış, içerik analizi yöntemiyle incelenmiştir. Araştırma sürecinde, tezlerin metodolojik yaklaşımları, istatistiksel verileri ve özellikle konu alanları ele alınmıştır. Bu süreçte elde edilen bilgiler, eğitim alanındaki mevcut boşlukları dolduracak şekilde stratejik bir yaklaşım sunmaktadır. Ayrıca, doktora tezlerinin öğretim stratejileri üzerindeki etkileri de incelenmiş, sonuçlar akademik literatüre katkıda bulunacak şekilde sentezlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın sonuçları, Eğitim Programları ve Öğretim (EPÖ) alanında yapılan doktora tezlerinin eğitim hedefleri, program geliştirme süreçleri ve öğretim metodolojileri üzerindeki etkilerini ortaya koymaktadır. Tezlerin analizi, öğretim yöntemlerinin iyileştirilmesi ve eğitim programlarının etkinliğinin artırılmasına yönelik mevcut akademik eğilimleri ve eksiklikleri belirlemekte, bu alandaki gelecekteki araştırmalara yön vermektedir. Araştırma sonuçları, öğretim stratejilerinin uygulanabilirliğini ve sürdürülebilirliğini artırmak için öneme sahip olup, eğitimcilerle öğrenme ortamlarını daha etkili ve kapsayıcı hale getirme konusunda rehberlik etmektedir. Eğitim kurumlarının öğrenci başarısını ve öğrenme deneyimlerini maksimize etme çabalarında, bilimsel araştırmaların rolünü vurgulamakta ve eğitim uygulamalarının gelecekte nasıl şekillendirilebileceğine dair yol gösterici bilgiler sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eğitim Programları, Doktora Tezleri, Nitel Araştırma

Kaynakça

- Aytaç, K. (1981). Çağdaş eğitim akımları. Ankara: AÜ DTCF Yayınları.
- Bıkmaz, F. H., Aksoy, E., Tatar, Ö., & Altınyüzük, C. A. (2013). Eğitim programları ve öğretim alanında yapılan doktora tezlerine ait içerik çözümlemesi (1974-2009). Eğitim ve Bilim, 38(168).
- Demirel, Ö. ve Kaya, Z. (2006). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem A Yayıncılık. Dewey, J. (1922). Democracy and Education. New York: Macmillan.
- Varış, F. (1998). Eğitimde Program Geliştirme: Teori ve Teknikler. Ankara: Alkım Yayınevi.
- Özkal, N. (2020). Eğitim Programları ve Öğretim Alanında Yapılan Doktora Tezlerinin İncelenmesi: 2015-2019. OPUS International Journal of Society Researches, 15(25), 3415-3442. DOI: 10.26466/opus.647030 .

Türkiye’de Güncel Popüler Tarih Dergilerinde Tarih Öğretimi

Şahin ORUÇ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi

sahinoruc44@hotmail.com

Orcid ID:0000-0001-8666-3654

Problem Durumu

Tarih öğretimi için en önemli kaynaklardan biri de tarih konulu süreli yayınlardır. Türkiye’de geçmiş yıllardan beri tarih içerikli süreli yayın çalışmaları da dikkate değer ölçüde yapılmaktadır. Bu çalışmalar günümüzde de birçok tarih içerikli derginin çıkarılmasıyla devam etmektedir. Tarih dergilerinin yer verdikleri içeriklerde tarih öğretimine katkı sağlayan önemli materyal ve bilgilerde mevcuttur (Cömert ve Oruç, 2023). Tarih öğretimi açısından önemli bir kaynak olan süreli yayınların doküman inceleme yöntemiyle analiz edilerek mevcut durumun tespit edilmesi ve tarih öğretimi ilkelerine göre de bu içerikten nasıl yararlanılabileceğini ortaya koymak araştırmanın amacını oluşturmaktadır. Bu amaç doğrultusunda yapılacak çalışma da elde edilecek veriler Türkiye’de tarih alanında süreli yayınların durumunu ortaya koyması ve bunların eğitim ortamlarında nasıl kullanılacağına örneklerinin verilmesi çalışmayı önemli hale getirmektedir. Bu araştırmanın problem durumunu söz konusu Türkiye’de güncel olarak çıkarılan tarih dergilerinin içeriklerinde tarih öğretimi açısından ne gibi konulara yer verildiği ve bu konulardan nasıl yararlanılabileceği oluşturmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Nitel çalışmalarda çok önemli bir yere sahip olan materyallerden biri de dokümanlardır. Dergiler, tezler, kitaplar farklı amaçlarla yazılmış resmi veya gayri resmi metinler, istatistikler, gazeteler, fotoğraflar, hatıralar, her türlü resmi kayıtlar, videolar, her türlü belgeler ve burada ifade edemeyeceğimiz kadar çok materyalleri doküman olarak sayabiliriz. Bilhassa son zamanlarda yöntem bilimin önemli bir parçası olan doküman analizine yer veren araştırmaların, tez ve makalelerin oranında ciddi anlamda yükseliş söz konusudur. Bu çalışmada da burada bahsetmeye çalıştığımız nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman inceleme yöntemiyle şu an hali hazırda düzenli olarak aylık yayınlanmakta olan tarih içerikli iki adet tarih dergisi incelenecektir. Araştırmada belirlenecek olan her iki derginin son iki yıl içerisinde yayınladıkları toplamda 24 dergi çalışma kapsamına dâhil incelenecektir. Araştırma kapsamında yer verilecek tarih içerikli süreli yayınlar seçilirken en önemli kriter olarak düzenli bir şekilde çıkıyor olmasına dikkat edilecektir. Aynı zamanda bu dergiler belirlenirken tarih konuları dışında yayın yapmamış olmalarına da önem verilecektir. Belirlenecek olan dergilerin her sayısı tek tek incelenecek ve öncelikle ne tür tarih konularına yer verildiği kategoriler halinde belirlenecektir. Daha sonra bu konuların tarih öğretiminde nasıl kullanılabileceği hakkında yöntemler ortaya konulacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma kapsamında incelenecek dergiler mevcut tarih öğretimi alanına çok önemli materyal katkısında bulunmaktadır. Fakat bu materyaller gerek tarih öğretmenleri gerekse tarih öğretimi alanında çalışma yapan birçok araştırmacı tarafından maalesef nasıl kullanılacağı bilinmemektedir. Ortaya konacak mevcut durum yanı sıra bu materyallerin kullanımına ilişkin sunulacak öğretim planı hem tarih öğretmenlerinin hem de tarih öğretimi alanında çalışma yapan araştırmacıların istifadelerine sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: tarih öğretimi, süreli yayınlar, tarih dergisi

Kaynakça

Araştırma kapsamında incelenecek dergiler mevcut tarih öğretimi alanına çok önemli materyal katkısında bulunmaktadır. Fakat bu materyaller gerek tarih öğretmenleri gerekse tarih öğretimi alanında çalışma yapan birçok araştırmacı tarafından maalesef nasıl kullanılacağı bilinmemektedir. Ortaya konacak mevcut durum yanı sıra bu materyallerin kullanımına ilişkin sunulacak öğretim planı hem tarih öğretmenlerinin hem de tarih öğretimi alanında çalışma yapan araştırmacıların istifadelerine sunulacaktır.

Eğitim Örgütlerinde Sosyal Takas Kuramı: Bir Sistematik Derleme

Berna ÜNAL

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

bernayildirimunal@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-1539-5899

Problem Durumu

Örgütte insan ilişkilerinin temelinde nasıl bir süreç bulunmaktadır? Örgütteki informal yapıya odaklanan Blau (1986); bu soru ile yakından ilgilenmiştir. İnsan ilişkilerinin temelindeki sosyal ve psikolojik süreci anlamlandırmaya çalışmış ve takasın toplumsal yaşamda merkezi bir öneme sahip olduğunu iddia etmiştir. Sosyal takasın; açıkça belirtilmese de iki kişi veya grup arasında sunulan yardımların karşılığının geri dönmesinin beklenmesiyle sürdürülen bir sosyal etkileşim süreci olduğu ifade edilmektedir (Kuşkonmaz Çildir, 2008). Sosyal takas kuramının eğitim yönetimi alanı ile temas halinde olduğu söylenebilir. Bursalıoğlu'na (2020) göre eğitim yöneticisinin çevreyle olan ilişkilerinde ve örgüt içerisinde takas teorisi etkindir. Yetkisini sosyal güçle desteklemek amacıyla okul yöneticisi, çevre liderleri ile etkileşim kurmak durumundadır. Örgüt içerisinde de eğitim yöneticisinin, ödülleri örgüte yapılan hizmetlere göre astlara dağıtması önemlidir. Sosyal takas kuramının eğitim yönetimi alanına özgün bir bakış açısı sunarak katkı sağladığı söylenebilir. Ulusal literatürde eğitim yönetimi alanında bu konuda çeşitli araştırmalar yürütülmüştür (Argon & Ertürk, 2018; Çildir, 2008; Demirer, 2019; Yarıcı & Özbaş, 2021). Fakat eğitim örgütlerinde sosyal takas kuramını inceleyen bir sistematik derleme çalışmasına rastlanmamıştır. Hallinger (2013), eğitim yönetimi alanının ilerlemesiyle birlikte sistematik derleme çalışmalarının araştırmacılara etkili bir rehberlik sunmaya devam edeceğine dikkat çekmektedir. Paydaşlar arasındaki iş birliği, etkileşimler ile bilgi paylaşımları eğitimin niteliğinde etkilidir. Dolayısıyla bu konularla yakından ilişkili olan sosyal takas kuramının sistematik derleme yöntemi ile incelenmesi; eğitim yönetimi araştırmacılarına önemli bir bakış açısı sunabilir. Dolayısıyla bu çalışmanın amacı; eğitim örgütlerinde sosyal takas kuramı ile ilgili yapılan araştırmaların sistematik derleme yöntemiyle incelenmesidir. Bu doğrultuda yanıt aranan sorular aşağıdaki gibidir: Araştırmaların; 1. Amaçları nelerdir? 2. Yöntemleri nelerdir? 3. Katılımcıları kimlerdir? 4. Yürütüldüğü kademeler nelerdir? 5. Sonuçları nelerdir? 6. Önerileri nelerdir?

Araştırma Yöntemi

Sistemantik derleme çalışmalarının gelecekteki çalışmalar için etkili bir rehberlik sunduğu söylenebilir (Hallinger, 2013). Sistemantik derleme ile tasarlanan bu çalışmada öncelikle 2008 ve 2024 yılları arasında yapılan araştırmalar dikkate alınarak YÖK TEZ veri tabanından 'takas kuramı' ve 'sosyal takas' ve Google Akademik veri tabanından 'takas ve eğitim' ve 'okullarda takas' anahtar kelimeleri ile tarama yapılmıştır. Web Of Science veri tabanından ise 'social exchange theory' anahtar kelimesi kullanılarak konu eğitim kategorisi ile sınırlandırılmıştır. Araştırmalar dahil edilirken sosyal takas kuramına odaklanılmasına ve eğitim örgütlerinde yürütülmüş olmasına dikkat edilmiştir. Doğrudan sosyal takas kuramı ile ilgili olmayan ve işletme alanındaki çalışmalar araştırmaya dahil edilmemiştir. Mevcut durumda araştırmada 15 çalışma incelenmiştir. Veri analizinde; alandaki çalışmaların genel eğilimlerini sistemantik bir şekilde analiz ederek bilgiyi örgütleyen ve yeni çıkarımlar yapmayı amaç edinen betimleyici içerik analizi (Çalık & Sözbilir, 2014) kullanılmaktadır. Fakat araştırmanın veri toplama ve analiz süreci devam etmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitim örgütlerinde sosyal takas kuramı ile ilgili araştırmaların amaçlarına bakıldığında; özellikle ulusal literatürdeki araştırmaların yönetici-öğretmen etkileşimine odaklandığı görülmektedir. Bununla birlikte örgütsel vatandaşlık davranışları; lisansüstü öğrenci danışmanlıklarındaki etkileşimler, akademisyenlerin araştırma ve öğretim performansı, psikolojik sözleşme ile üniversite-öğrenci etkileşimini ele alan araştırmalar bulunmaktadır. Araştırmaların yöntemlerine bakıldığında ise nicel, nitel ve karma yöntemle çalışmalar yürütülse de nicel araştırmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Karma yöntem ise mevcut durumda en az kullanılan yöntemdir. Araştırmaların katılımcıları; akademisyenler, okul yöneticileri, öğrenciler ve öğretmenlerdir. Öğretmen katılımcılar ile yürütülen

araştırmaların ağırlıklı olduğu görülmektedir. Dolayısıyla özellikle ulusal literatürde akademisyenler, okul yöneticileri ile öğrencilerin katılımcı olduğu; nitel ve karma yöntemlerle araştırmalar da yürütülebilir. İlköğretim, ortaöğretim, yükseköğretim ve yetişkin eğitimi kademelerinde araştırmalar yürütülse de araştırmaların en yoğun olduğu kademe yükseköğretim olmuştur. Fakat mevcut durumda ulusal literatürde yükseköğretim kademesinde araştırma yürütülmediği gözlenmiştir. Dolayısıyla yükseköğretimde takas kuramını ele alan araştırmaların yürütülmesi önerilebilir. Eğitim örgütlerinde sosyal takas kuramı ile ilgili araştırmaların sonuçlarında ise öne çıkanlar; eğitimcilerin örgütsel vatandaşlık davranışlarını olumlu etkiler, okullarda yaygındır, yönetici-öğretmen ilişkisini etkiler, yükseköğretimde danışmanlık süreçleri sosyal takas kuramı ile açıklanabilir ve uzmanlık gücü takas ilişkisini biçimlendiricidir şeklindedir. Araştırmaların önerileri ise etkileşim, mentorluk deneyimi, yönetici-öğretmen ilişkisi, yükseköğretim toplulukları/ağlar ve nitelik ile okullarda takas kullanımı üzerinedir.

Anahtar Sözcükler: Eğitim örgütleri, sosyal takas kuramı, sistematik derleme

Kaynakça

- Argon, T., & Ertürk, R. (2018). Okullarda takas kuramının uygulanma durumunun yönetici öğretmen etkileşimine etkisi. Uğurlu vd. (Ed.), Eğitim Yönetimi Araştırmaları içinde (ss. 464-475). Sivas Cumhuriyet Üniversitesi.
- Blau, P. (1986). Exchange and power in social life (2nd ed.). Routledge. <https://doi.org/10.4324/9780203792643>
- Bursalıoğlu, Z. (2020). Eğitim yönetiminde teori ve uygulama. Pegem.
- Çalık, M., & Sözbilir, M. (2014). İçerik analizinin parametreleri. Eğitim ve Bilim, 39(174). 33-38. doi:<http://dx.doi.org/10.15390/EB.2014.3412>
- Çildir, T. K. (2008). Ankara ilköğretim okullarında çalışan yönetici ve öğretmenlerin takas kuramının uygulanmasına ilişkin algıları (Yayın No. 232048) [Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Demirer, S. (2019). Okul yöneticilerinin sosyal takas, özümseme kapasitesi düzeyleri ve psikolojik sözleşme algıları arasındaki ilişki (Yayın No. 596986) [Doktora Tezi, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi]. YÖK Ulusal Tez Merkezi.
- Hallinger, P. (2013). A conceptual framework for systematic reviews of research in educational leadership and management. Journal of Educational Administration, 51(2), 126-149. <https://doi.org/10.1108/09578231311304670>
- Yarıcı, T. & Özbaş, M. (2021). Okul yöneticilerinin eğitsel proje süreçlerine ilişkin görüşlerinin sosyal takas kuramı bağlamında incelenmesi. Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences, 7(38):515-525. <http://dx.doi.org/10.31589/JOSHAS.562>

Amerika Birleşik Devletleri ve Finlandiya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Esin ÖZTÜRK

Öğretmen, MEB

e_o0308@hotmail.com

Orcid ID:0009-0006-4912-2262

Duygu EFE

Öğretmen, MEB

defe.6734@gmail.com

Orcid ID:0009-0005-8533-0491

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, ABD ve Finlandiya eğitim sistemlerinin tarihsel gelişim süreçleri; ülkelerin eğitim ilke, amaç ve yasal temelleri, eğitimden sorumlu yönetim ve denetim yapıları, öğretmen eğitimleri, meslekî eğitim ve yükseköğretim kademeleri, uluslararası sınavlardaki başarı durumlarının benzer ve farklı yönlerini karşılaştırmalı olarak incelemektir. Eğitimdeki yenilikçi yaklaşımlarıyla dünyaya ‘PISA Turizmi’ kavramını getiren ve pek çok ülkeden eğitimciye kendi ülkesinde eğitim sistemini tanıtan Finlandiya, özellikle öğretmen eğitimi ve meslekî eğitimde dünyaya örnek teşkil etmektedir. ABD eğitim sisteminin Finlandiya eğitim sistemi ile birçok benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır. Bu karşılaştırma aracılığı ile dünya üzerinde eğitim sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmî internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve dokümanlardan, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim sistemlerinin tarihsel gelişim süreçlerine ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından eğitim ilke, amaç ve yasal temelleri, eğitim yönetimi ve denetimine değinilmiş; öğretmen eğitimi, meslekî eğitim, yükseköğretim kademeleri incelenmiş; bunlar arasındaki benzerlik ve farklılıkları ortaya konmuştur. Son olarak, uluslararası sınavlardaki başarı durumları hakkında araştırma bulguları paylaşılmıştır. ABD’de eğitimde yenilik ve dönüşüm çalışmaları Soğuk Savaş döneminde başlarken, Finlandiya’da 1970’lerde başlamıştır. Çalışmada ortaya çıkan önemli sonuçlardan biri merkezîyetçiliğin ve bürokrasinin azaldığı kurumlarda sorun çözüme, denetleme ve gelişim çalışmalarının daha kolay yapılabildiği düşüncesidir. Her iki ülkenin örgütsel yapılanmalarında yasal mevzuat çerçevesinde merkezîyetçi yapının yanı sıra, yerel yönetimlere çeşitli yetkiler verildiği gözlenerek eğitimde fırsat ve imkân eşitliğini sağlamak için ekonomik düzeyi ne olursa olsun tüm bireylere yüksek kalitede eğitim sunmanın ön planda olduğu gözlenmiştir; ancak ABD’nin federatif işleyişinde yerel yönetimlerin daha fazla ön planda olduğu görülmüştür. İki ülkede de yönetim ve denetim faaliyetleri, yasal mevzuatlar çerçevesinde bağımsız kuruluşlar tarafından yürütülmektedir. Finlandiya’da tüm öğretmenlere yüksek lisans mezunu olma şartı getirilirken, ABD’de öğretmenlerin göreve başlayabilmek için lisans düzeyinde eğitim almaları yeterlidir. Ayrıca ABD ve dünyadaki pek çok ülke, öğretmen eğitimi dahil Finlandiya eğitim sistemini yerinde gözlemleyip kendi eğitim sistemlerinde değişikliğe gitmişlerdir. Meslekî eğitim Finlandiya’da teşvik edilmekte ve gençlerin yaklaşık yüzde 50’si meslekî eğitimi tercih etmektedir. ABD’de ise bu oran daha yüksektir. Finlandiya’da yükseköğretim ücretsizken, ABD’de ücretlidir; ancak her iki ülkede de burs imkânları oldukça geniştir. Uluslararası sınavlardaki başarıları incelendiğinde özellikle PISA

değerlendirmelerinde, Finli öğrencilerin başarılı performansları dikkat çekmekte; ABD ise üst sıralarda yer almasa da okuma becerileri, matematik ve fen bilgisi okuryazarlıkları alanlarında OECD ortalamasının üstünde puanlar aldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, ABD, Finlandiya

Kaynakça

Demirel, Ö. (2023). Gelecek İçin Eğitim, Pegem Akademi, Ankara Türkoğlu,A. (1998). Karşılaştırmalı eğitim 'Dünya ülkelerinden örneklerle'. Adana: Baki Kitabevi

Yıldırım, C., & Türkoğlu, A. (2018). Karşılaştırmalı Eğitim Yansımaları: "On Yıl Sonra". Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(1), 31-45. <https://doi.org/10.30803/adusobed.323374>

<https://ies.ed.gov>

<https://www.access.nysed.gov>

<https://okm.fi/en>

<https://www.oph.fi/en>

<https://www.oecd.org>

Güney Kore ve Estonya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Özlem ERCAN

Öğretmen, MEB Zonguldak Ereğli Kışla Mahmut Likoğlu Ortaokulu

mercan6781@gmail.com

Orcid ID:0009-0006-8977-4572

Şengül ERTOP

Öğretmen, MEB Zonguldak Kozlu Kocatepe İlkokulu

dagkiransengul@gmail.com

Orcid ID:0009-0008-3940-9774

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, Estonya ve Güney Kore eğitim sistemlerinin eğitim felsefesi, eğitim kademeleri, finansman yapısı, öğretmen eğitimi ve uluslararası sınavlardaki başarı durumlarının benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. Bu çalışmada, eğitimde uluslararası başarı göstergelerinden biri olan PISA değerlendirmelerinde büyük başarı gösteren Güney Kore, ilk girdiği yıldan itibaren ortalamasının üzerinde puan alan, PISA 2018 ve 2022 PISA'da önemli başarılar elde eden Estonya eğitim sistemleri karşılaştırmalı olarak incelenmeye çalışılmıştır. Uluslararası eğitim göstergelerinde, öğrencilerinin performansları birbirine yakın olan bu iki ülkenin eğitim sistemleri açısından birçok benzerlik ve farklılığa sahip oldukları görülmektedir. Bu çalışmanın ülkelerde uygulanan eğitim sistemlerinin gelişmesine katkı ve yeni bir bakış açısı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve belgelerden, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İlk olarak, iki ülkenin eğitim felsefesi yaklaşımlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından, eğitim sisteminin okul öncesinden yüksek öğretime kadar olan kademeleri incelenmiştir. Sonrasında, finansman yapısına değinilmiş, öğretmen eğitimi sistemleri incelenmiştir. Son olarak, uluslararası sınavlardaki başarı durumları hakkında araştırma bulguları paylaşılmıştır. Çalışmada, her iki ülkenin tarihinde bağımsızlık mücadelesinde çetin savaşlar verdiği ve bunun eğitim felsefelerine yansıdığı görülmektedir. Eğitim kademelerine bakıldığında, her iki ülkenin de okul öncesi eğitime çok önem verdiği, yabancı dil eğitiminde Estonya'nın konuşma ve dinleme becerilerinde daha etkin olduğu; Güney Kore'nin de bu anlamda ciddi çalışmalar yürüttüğü görülmüştür. Eğitim durumları incelendiğinde tüm kademelerde Güney Koreli öğrencilerin başarı baskısını Estonyalı öğrencilere göre daha yoğun hissettiği sonucuna varılmıştır. Öğrenci üzerinde baskının yoğun hissedildiği ve uzun ders çalışma saatlerinin olduğu Güney Kore'nin aksine, Estonya'nın daha esnek ve baskının az hissedildiği bir program izlediği sonucuna varılmıştır. Bunun yanı sıra, teknolojinin ve dijitalleşmenin eğitim ve öğretim süreçlerine entegrasyonu noktasında her iki ülkenin de öncü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Ayrıca, bu çalışma aracılığı ile eğitime ayrılan bütçenin miktarı ve doğru şekilde kullanılması eğitime olumlu katkı sağladığı neticesine varılmıştır. Bu çalışma ile öğretmen eğitiminde iki ülkenin farklı yol haritalarının ve perspektiflerinin olduğu, ancak iki ülkenin de öğretmen eğitimine ve istihdamına büyük önem verdiği görülmüştür. Son olarak, uluslararası sınavlarda Estonya ve Güney Kore'nin başarısı değerlendirildiğinde süreç boyunca doğru uygulamalar yapıldığı belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, Eğitim Sistemi, Güney Kore, Estonya

Kaynakça

Demirel, Ö. Gedik, Ö. Soysal, S.Çakır, N. (2022) Gelecek İçin Eğitim. Ankara: Pegem Akademi

<https://hm.ee/en/ministry/statistics-and-analysis/pisa>

<https://www.educationestonia.org>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/769665>

<https://www.hm.ee/en/education-research-and-youth-affairs/general-education/general-education-estonia>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/2480276>

<https://dergipark.org.tr/en/download/article->

[file/921638#:~:text=G%C3%BCney%20Kore'de%20%C3%B6%C4%9Fretmenlikten%20mezun,%C3%B6%C4%9Fretmen%20yerle%C5%9Firme%20s%C4%B1nav%C4%B1na%20girmeleri%20zorunludur.](https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/921638#:~:text=G%C3%BCney%20Kore'de%20%C3%B6%C4%9Fretmenlikten%20mezun,%C3%B6%C4%9Fretmen%20yerle%C5%9Firme%20s%C4%B1nav%C4%B1na%20girmeleri%20zorunludur.)

https://www.sadab.org/FileUpload/bs701867/File/7.egitim_alaninda_gelismis_ulkelerin_ogretmen_yetistirme_sistemleri.pdf

<https://okul.com.tr/aileler-icin/makaleleri/guney-kore-egitim-sistemi-519>

<https://www.cnnturk.com/dunya/guney-korede-ogretmen-olmak-varmis>

<https://istanbulbogazicienstitu.com/guney-kore-egitim-sistemi>

Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâya Yönelik Genel Tutumlarının Dijital İyi Oluşta Etkisinde Yapay Zekâ Okuryazarlığının Aracılık Etkisi

Hurizat Hande TURP

Dr. Öğretim Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

hurizathande@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-2052-3127

Gülçin Güler ÖZTEKİN

Dr. Öğretim Üyesi, Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi

gg.oztekin@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-6205-642X

Problem Durumu

Dijital iyi oluş, bireylerin günlük yaşamda deneyimlediği dijital bağlantının yararları ve olumsuz sonuçları arasındaki dengeyi ifade eder (Abeele vd., 2022). Yapay zekâ, insan hayatını kolaylaştırmak ve birçok durumda insanlara yardımcı olmak amacıyla geliştirilmiş bir teknolojidir (Gansser ve Reich, 2021). Son yıllarda yapay zekâ teknolojilerindeki hızlı gelişmelerle birlikte bilim, eğitim, ekonomi ve siyaset gibi toplumsal sistemler bu uygulamaları daha fazla tercih etmeye başlamıştır. Bu gelişmeler insanların gelecekle ilgili umutlandırmakla birlikte bazı endişelere kapılmalarına da neden olmaktadır (Galaz vd., 2021). İnsanların yapay zekâ teknolojilerini yararlarını göz önünde bulundurarak değerlendirmeleri olumlu tutum geliştirmelerine, güvenlik ihlali ve insana ihtiyacın azalması gibi dezavantajları ile değerlendirmeleri olumsuz tutum geliştirmelerine neden olmaktadır. Geliştirilen olumlu ve olumsuz tutumlar iyi oluşa etki etmektedir. Yapay zekâ okuryazarlığı yapay zekâ ürünlerini yetkin ve makul bir şekilde kullanma yeteneği olarak tanımlanabilir (Wang vd., 2023). Bireylerin yapay zekâ okuryazarlığı seviyeleri artırılarak olumsuz tutumları olumluya dönüştürülebilir ve dijital iyi oluş düzeyleri artırılabilir. Ayrıca, literatürde yapay zekâ okuryazarlığının yapay zekâ tutumları ve dijital iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık edip etmediğini içeren bir çalışmaya rastlanamamıştır. Bu yüzden, bu çalışmada yapay zekâ okuryazarlığının bu ilişkide aracılık rolünün olup olmadığının araştırılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın örneklemini Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi'nde okuyan lisans öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmada kolayda örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kolayda örnekleme yönteminde araştırmacı ulaşılmak istenen sayıya ulaşana dek ulaşabildiği yakınındaki bireylerden ölçümler elde etmektedir. Bu anlamda veriler Google Formlar aracılığıyla öğrenci Whatsapp gruplarına gönderilmiş olup gönüllü olanların katılımları rica olunarak oluşturulmuştur. Veriler Yapay Zekâya Yönelik Genel Tutum Ölçeği, Yapay Zekâ Okuryazarlığı Ölçeği ve Dijital İyi Oluş Ölçeği ile toplanmıştır. Ön analizler IBM SPSS 27 programı kullanılarak, aracılık analizi ise PROCESS makro v4.2 ile yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada 186 üniversite öğrencisi yer almıştır. Öğrencilerin %66,1'i kadın, %33,9'u ise erkektir. Katılımcıların yaş ortalaması 22.78 (SS= 3.13) olarak belirlenmiştir. Araştırma sonuçları öğrencilerin yapay zekâ tutumlarının yapay zekâ okuryazarlığı ve dijital iyi oluş ile pozitif ilişkili olduğunu göstermiştir. Yapay zekâ tutumları ve yapay zekâ okuryazarlığı dijital iyi oluşu anlamlı düzeyde yordamıştır ($R^2=0.31$). Yapay zekâ tutumlarının dijital iyi oluş üzerinde yapay zekâ okuryazarlığı aracılığıyla dolaylı etkisi olduğu bulunmuştur (etki = 0.07, SE = 0.02, [0.03, 0.12]). Sonuç Çalışmada yapay zekâ okuryazarlığının yapay zekâ tutumları ile dijital iyi oluş arasındaki ilişkiye aracılık ettiği belirlenmiştir. Bireylerin yapay zekâya yönelik tutumlarının olumlu olması onların dijital araçlarla geçirdikleri süreyi arttırması beklenmektedir. Bu bağlamda çalışmalarında belirttiği gibi dijital eylemler bireylerin dijital okuryazarlık düzeylerini arttırmaktadır (Geçgel, Kana ve Eren, 2020). Daha öz bir ifade ile çalışmanın sonuçları yapay zekâ okuryazarlığının iyi durumda olması bireylerin yapay zekâya karşı olumlu tutum geliştirmeleri ile dijital olarak iyi oluş halinde olmalarına aracılık etmektedir. Ayrıca çalışmanın sonuçları dijital iyi oluşu arttırmaya yönelik programlarda tutumların yapay zekâ

okuryazarlığını geliştirici uygulamalarla dijital iyi oluşa daha çok katkıda bulunacağını önermektedir. Bu yüzden, psikolojik danışmanların, psikologların ve alan çalışanlarının yapay zekâ okuryazarlığına odaklanmaları uygulamalarının daha etkili hale gelmesine yardımcı olabilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ tutumları, yapay zekâ okuryazarlığı, dijital iyi oluş

Kaynakça

- Abeebe, M. M. V., Halfmann, A., & Lee, E. W. (2022). Drug, demon, or donut? Theorizing the relationship between social media use, digital well-being and digital disconnection. *Current Opinion in Psychology*, 45, 101295. <https://doi.org/10.1016/j.copsy.2021.12.007>
- Galaz, V., Centeno, M. A., Callahan, P. W., Causevic, A., Patterson, T., Brass, I., Baum, S., Farber, D., Fischer, J., & Garcia, D. (2021). Artificial intelligence, systemic risks, and sustainability. *Technology in Society*, 67, 101741. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101741>
- Gansser, O. A., & Reich, C. S. (2021). A new acceptance model for artificial intelligence with extensions to UTAUT2: An empirical study in three segments of application. *Technology in Society*, 65, 101535. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2021.101535>
- Geçgel, H., Kana, F. & Eren, D. (2020). Türkçe eğitiminde dijital yetkinlik kavramının farklı değişkenler açısından incelenmesi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 8(3), 886-904.
- Wang, B., Rau, P.-L. P., & Yuan, T. (2023). Measuring user competence in using artificial intelligence: validity and reliability of artificial intelligence literacy scale. *Behaviour & information technology*, 42(9), 1324-1337. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2022.2072768>

Singapur ve Türkiye'deki Öğretmen Eğitiminin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Oğuzhan İPEK

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
orzihan1907@gmail.com
Orcid ID:0009-0004-4481-9429

Kübra ELMAS

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
kubraelmas937@gmail.com
Orcid ID:0009-0008-2602-9609

Murat İNCE

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı
muratince20@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-0557-0419

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Singapur'daki öğretmen yetiştirme modellerinin, eğitim sistemleri bağlamında karşılaştırılarak incelenmesidir. Bu amaçla, bu iki ülkenin öğretmen eğitimi politikalarının yanında, yükseköğretime genel bakış, öğretmen aday seçme, yetiştirme, atanma koşulları ve öğretmenlerin mesleki gelişimi değerlendirilmiştir. Bu değerlendirme kapsamında iki ülkenin uluslararası sınavlardaki başarı durumları göz önünde bulundurulmuştur. Son yıllarda yapılan uluslararası sınavlarda (PISA, TIMMS ve PIRLS) Singapur, elde ettiği başarılar ile dünya ülkelerinin dikkatini üzerine çekmeyi başarmıştır. Bu başarının temelindeki öğretmen ve öğretmen eğitimi faktörü de yadsınamaz bir gerçektir. Aday öğretmenlerin seçilmesi, yetiştirilmesi, aldıkları eğitim, mesleki gelişimleri gibi durumlar, karşılaştırmalı eğitim kapsamındaki uluslararası değerlendirmeleri olumlu etkileyecek faktörler olarak düşünülmektedir. Singapur'daki öğretmen eğitimi sisteminin, Türkiye'deki öğretmen eğitimi ile birçok benzerlik ve farklılıkları bulunmaktadır. Bu karşılaştırma aracılığı ile dünya üzerinde öğretmen eğitimi sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve belgelerden, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim felsefesi yaklaşımlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından yükseköğretim kademesine ilişkin bilgilere yer verilmiştir. Daha sonra öğretmen aday seçme, yetiştirme, atanma koşulları ve öğretmenlerin mesleki gelişimine değinilmiş, elde edilen bulgulara yer verilmiştir. Son olarak, uluslararası sınavlardaki başarı durumları hakkında araştırma bulguları paylaşılmıştır. Singapur ile Türkiye karşılaştırıldığında Singapur'un bir ada devleti olduğu ve bağımsızlığını Türkiye'den sonra kazandığı görülmektedir. Bu dezavantaja rağmen eğitim düzeyi yönünden uluslararası eğitim göstergelerine bakıldığında, Türkiye'den daha iyi konumda olduğu anlaşılmaktadır. Her iki ülkenin de eğitim sistemleri yakın geçmişte önemli değişiklikler geçirmiştir. Türkiye bu değişimlere ayak uydurmakta zorlansa da Singapur süreci olumlu ve başarılı bir şekilde sürdürmüştür. Cumhuriyet'ten günümüze Türkiye'de öğretmen yetiştirme sisteminde zaman zaman reform uygulamalarına gidilmiştir. Ancak bu olumlu uygulamalara rağmen halen kalıcı bir öğretmen yetiştirme sistemi kurulamamıştır. Singapur'da Eğitim Bakanlığı ile Ulusal Eğitim Enstitüsü arasında etkili bir iş birliği vardır. Eğitim Bakanlığı, öğretmen adaylarının mesleki gelişimlerini desteklemek için lisans bursları ve hibeler vermektedir. Ulusal Eğitim Enstitüsü, lisans eğitimini tamamlamış öğretmen

adaylarına başlangıç eğitimi (oryantasyon) sunmaktadır. Oryantasyon eğitimini alan adaylar Eğitim Bakanlığı'na ülkenin değişik bölgelerindeki okullara atanmaktadır. Singapur'daki öğretmen adayları Türkiye'deki öğretmen adaylarına kıyasla atanma sorunu ya da iş kaygısı yaşamamaktadırlar. Öğretmenlerin atanması, özlük hakları, toplumsal saygınlıkları ve statüleri Türkiye'deki öğretmenlere oranla oldukça yüksek olduğu söylenebilir. Türkiye'de öğretmen ve yönetici eğitimi; seçimi ve atanması ile ilgili sistematik ve kalıcı bir sistem bulunmamaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nde öğretmenler kadrolu, sözleşmeli, ücretli vb. statülerde çalışmaktadırlar. Atama sürecinde ise merkezi sınav, mülakat, kurumlar arası geçiş vb. yöntemler uygulanmaktadır. Türkiye'de öğretmenlerin hizmet öncesi eğitiminden eğitim fakülteleri sorumludur. Ancak öğretmenlerin seçimi ve atanması Milli Eğitim bakanlığınca yapılmaktadır. Öğretmen ihtiyacını karşılamak için farklı yöntemlerle pedagojik formasyon verilerek birçok üniversite mezunu öğretmen olarak atanmıştır. Öğretmenlerin hizmet içi eğitimleri merkezi ve mahalli hizmet içi eğitim yöntemleriyle yürütülmektedir. Singapur, öğretmenlerin ve yöneticilerin eğitiminde ve atanmasında yerleşik bir sisteme sahiptir. Öğretmenin prestijinin yüksek olması ve öğretmenlik mesleğinin belirli avantajlar sunması bu mesleğe olan talebi artırmaktadır. Türkiye'de ise öğretmenlik mesleği yasal bir uzmanlık mesleği olarak görülmüş olmasına karşın uygulama sürecinde sistematik olmayan pedagojik formasyon sertifikalarıyla herkese öğretmenlik hakkı tanınabilmektedir. Bu uygulama ile bir yandan mesleğin saygınlığı kaybedilmiş diğer yandan eğitim sisteminin niteliği düşürülmüştür. Singapur'da, öğretmen yetiştiren okullara ortaöğretimdeki en başarılı öğrencileri alınmakta ve öğretmen adaylarına eğitimleri süresince önemli maddi katkı sağlanmaktadır. Türk Eğitim Sistemi'nde ise böyle bir uygulamaya yeterince ya da etkili bir şekilde yer verilmediği söylenebilir. Uluslararası sınavlardaki başarıları incelendiğinde Singapur' un kısa bir sürede eğitim iyileştirmeleri sağlayarak büyük başarılar ortaya koyduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, öğretmen eğitimi, Türkiye, Singapur

Kaynakça

- Balcı, A. (Ed.). (2021). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Bayırlı, A. (2020). Singapur Eğitim Sistemi ile Türk Eğitim Sisteminin Karşılaştırılması ve Türkiye İçin Çıkarımlar. USBAD Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi 2(4), 1104-1132.
- Kabaran, G. G. & Görgeç, İ. (2016). Güney Kore, Hong Kong, Singapur ve Türkiye'deki öğretmen yetiştirme sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Bartın University Journal of Faculty of Education, 5(2), 478-495.

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites>

<https://www.oecd.org/pisa/>

<https://www.moe.gov.sg/>

<https://www.pisa.meb.gov.tr>

Türkiye ve İngiltere Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Pınar ÇUKDAR

Öğretmen, Zonguldak Kozlu Atatürk İlkokulu

pcukdar@gmail.com

Orcid ID:0009-0005-8229-4448

Murat İNCE

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

muratince20@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-0557-0419

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, dünyadaki birçok ülkeye her alanda model olarak kendini kabul ettirmiş olan İngiltere ve gelişmekte olan Türkiye'nin eğitim sistemlerinin tarihsel gelişim süreçleri, eğitim felsefeleri ve finansmanı, eğitimden sorumlu yönetim ve denetim yapıları ve eğitim kademeleri durumlarının benzerlik ve farklılıklarının neler olduğunun karşılaştırmalı olarak incelenmesidir. PISA, TIMSS ve PIRLS gibi uluslararası değerlendirmelerde elde ettiği sonuçlar ile İngiltere, eğitim sisteminin güçlü yönlerini ortaya koymaktadır. Ayrıca QS (Quacquarelli Symonds) tarafından 2024 yılında yayınlanan en iyi üniversiteler sıralamasında, ilk on listesinde dört üniversitesi bulunan İngiltere, 1988 yılında gerçekleştirdiği Eğitim Reform hareketleriyle daha kapsamlı, dengeli ve standardize edilmiş bir programa sahip olmanın olumlu sonuçlarıyla örnek teşkil etmektedir. Benzer şekilde erişim ve kapsayıcılık, gelişen eğitim teknolojilerini yakından takip etme, çeşitli eğitim ve burs programlarıyla Türkiye, eğitimde örnek ülkeler arasında yer almaktadır. Bu karşılaştırma aracılığı ile dünya üzerinde eğitim sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve belgelerden, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim sisteminin tarihsel gelişim aşamalarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Daha sonra eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısı incelenmiştir. Son olarak eğitim politikalarının amaç ilke ve yasal mevzuatına değinilmiş, eğitim sistemlerinin örgütsel yapıları incelenmiş ve teşkilat yapılarına yer verilmiştir. Çalışmada her iki ülkenin küreselleşmeye önem verdiği, eğitim programlarında manevi, ahlaki, sosyal ve kültürel konulara değer verildiği tespit edilmiştir. Ortaya çıkan bir diğer sonuç ise, merkezîyetçiliğin ve bürokrasinin azaldığı kurumlarda sorun çözme, birey isteklerini ön planda tutma ve gelişim çalışmalarının daha kolay yapılabilirdiği düşüncesidir. Bu kapsamda, Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı (MEB) bulunmakta ve bütün yetkilerin merkezde toplandığı hiyerarşik bir yapılanma mevcut iken, İngiltere'de ise eğitimden sorumlu bakanlık bulunmakta ama yatay yönlü bir örgütlenme söz konusu olduğu ortaya konmuştur. Esnek ve daha fazla bireyselleştirilmiş bir eğitim hizmeti sunmaya yönelik İngiltere'de yerel yönetimlerin ön planda olduğu, kendi kararlarını alma ve uygulama yetkilerinin olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de ise eğitim merkezi bir yapılanma ile yönetilmektedir. Öğretmenlerin, öğrencilerin, velilerin ve eğitimle ilgili diğer paydaşların eğitimle ilgili alınan kararlarda sürece dahil olmalarının belirli sınırlılıkları bulunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, Türkiye, İngiltere

Kaynakça

Gülcan, M. G. (2010). Avrupa Birliği ve Eğitim. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.

Korkmaz, T. (2005). Türk ve İngiliz eğitim sistemlerinin karşılaştırılması (Doctoral dissertation, Bursa Uludag University (Turkey)).

<https://www.meb.gov.tr/>

<https://www.gov.uk/government/organisations/department-for-education>

<https://www.iea.nl/studies/iea/pirls>

<https://nces.ed.gov/timss/>

<https://www.oecd.org/pisa/>

<https://www.legislation.gov.uk/ukpga/1998/31/contents>

Türkiye ve Finlandiya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Gizem DUMAN

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi

gduman630@gmail.com

Orcid ID:0009-0001-2990-907X

Murat İNCE

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Eğitim Programları ve Öğretim Anabilim Dalı

muratince20@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-0557-0419

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, Türkiye ve Finlandiya eğitim sistemlerinin eğitim felsefesi, eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısı, eğitim kademeleri, okullarının fiziki donanımları, eğitimde dijitalleşme süreçleri, öğretmen eğitimi ve istihdamı ve uluslararası sınavlardaki başarı durumlarının benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. PISA 2018 ve 2022 değerlendirmelerinde başarılı sonuçlar elde eden Baltık ülkesi Finlandiya, PIRLS 2021'de okuma becerileri kategorisinde de 2. sırada yer almıştır. Finli öğrencilerin uzun süredir uluslararası eğitim araştırmalarında OECD ortalamasının oldukça üzerinde bir performans gösterdiği açıktır. Bu karşılaştırma ile dünya üzerinde eğitim sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir. Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve belgelerden, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi ve belgelerden, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu ayrıntılarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim felsefesi yaklaşımlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısına değinilmiş, eğitim sistemlerinin kademeleri incelenmiş ve okulların fiziki yapılarına yer verilmiştir. Daha sonra eğitimde dijitalleşme süreçleri ile öğretmen eğitimi ve istihdamına ilişkin bulgu ve yorumlara değinilmiştir. Son olarak, uluslararası sınavlardaki başarı durumları hakkında araştırma bulguları paylaşılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan bulgular şu şekildedir: Eğitim kalitesi ve öğrenci başarısı noktasında Finlandiya, PISA ve PIRLS gibi uluslararası sınavlarda üst sıralarda yer alırken, Türkiye ortalama başarı seviyesinde kalmaktadır. Finlandiya'da öğrencilerin fen, matematik ve okuma becerilerinde daha yüksek performans sergiledikleri görülmektedir. Eğitim yaklaşımı noktasında Finlandiya eğitim sisteminde öğrenci özerkliği, performansa dayalı değerlendirme ve esnek öğretim programı ön plandadır. Türkiye'de eğitim daha merkezi ve sınav odaklı bir yapıya sahiptir. Bu özerklik ve esneklik Finlandiya eğitim sisteminde başarıya katkı sağlamaktadır. Öğretmen nitelikleri ve itibarı noktasında ise şunlar söylenebilir: Finlandiya'da öğretmen olmak zorlu bir süreçtir ve bunun için yüksek nitelikli adaylar tercih edilmektedir. Türkiye'de öğretmen işe alımı ve eğitimi görece daha esnek, öğretmen maaşları ise Finlandiya ile karşılaştırıldığında daha düşük seviyede kalmaktadır. Eğitim finansmanı olarak Finlandiya, eğitim bütçesini GSYH'nin yüksek bir oranına denk düşürecek şekilde planlamaktadır. Türkiye'de ise eğitim harcamaları OECD ortalamasının altında kalmaktadır. Sonuç olarak, Finlandiya eğitim sistemi öğrenci merkezli, yüksek kaliteli ve esnek bir yapıya sahipken, Türkiye'nin eğitim sistemi

daha merkezi, sınav odaklı ve altyapı sorunları olan bir görünüme sahiptir. Bu farklar, iki ülkenin eğitim başarısını doğrudan etkilemektedir. 209

Anahtar Sözcükler: Karşılaştırmalı eğitim, Türkiye, Finlandiya

Kaynakça

Balcı, A. (Ed.). (2021). Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri. Ankara: Pegem Yayıncılık

<https://okm.fi/en/project-and-legislation>

<https://www.educationfinland.fi/>

<https://www.oecd-ilibrary.org/sites>

<https://www.oecd.org/pisa/>

<https://okm.fi/en/pisa-2022-en>

Öğretmenlerin Kültürel Değerleri ile Kültürel Liderlik Algıları ve Sınıf Yönetimi Yaklaşımları Arasındaki Yordayıcı İlişkiler: Kosova-Türkiye Karşılaştırması

Esin METLİLO

Doktor, Kosova EBTB
metliloesin@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-7579-180X

Bilal YILDIRIM

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Bölümü
bildirim61@gmail.com
Orcid ID:0000-000-16225-5859

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin kültürel değerleri ile kültürel liderlik algıları ve benimsedikleri sınıf yönetimi yaklaşımları arasındaki yordayıcı ilişkilerin belirlenmesidir. Bireysel kültürel değerler toplumdan topluma farklılık göstermektedir. Farklı kültürlerle sahip toplumların bireylerinin de farklı bireysel kültürel değerleri mevcuttur (Fischer ve Poortinga, 2012: 157-170). Toplumların ve bireylerin sahip oldukları kültürel değer algıları gibi örgütlerin de kendine özgü kültürleri ve bu kültürleri yaşatan değerleri bulunmaktadır (Theodorson ve Theodorson, 1979:455). İnanış, sembol, gelenek, düşünüş ve normlar gibi değerler okul kültürünü oluşturmada ve kültürel lider tarafından yönetilmektedir. Sınıf yönetimi de bunların bir parçasıdır. Yüksek ve kaliteli bir eğitim-öğretimin gerçekleştirilmesi sınıf yönetiminin başarıyla uygulandığı ortamlarda olmaktadır (Erdoğan, 2002). Dolayısıyla kültürel değerler ile kültürel liderlik algılarının sınıf yönetiminde eyleme dönüşmesi ve uygulanması söz konusudur. Ayrıca başarılı bir öğretmenin kültürel değerlerinin, kültürel liderlik algıları ve sınıf yönetimi arasında bir uyumun olması beklenir. Öğretmenlerin kültürel değerleri ve kültürel liderlik algılarının sınıf yönetiminde mesleki ve kişisel gelişime yansıtıldığı kadar, varlığını gösterdiği bazı sorunlara daha ılımlı yaklaşabilme ve çözümler üretebilmeye destek olabileceği de düşünülebilir. Bu bağlamda öğretmenlerin kültürel değerleri ile kültürel liderlik algıları ve sınıf yönetimi yaklaşımları arasındaki yordayıcı ilişkilerin hem uygulama hem de akademik açıdan değer taşıdığı düşünülmektedir. Kültürel değerler (güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, kolektivizm, uzun erimlilik, ve erillik), kültürel liderlik ve sınıf yönetimi (tepkisel, önlemsel, gelişimsel ve bütünsel) yaklaşımları üzerinde durularak incelenmiştir. Elde edilen bilgiler temelinde bu araştırma, eğitim yönetimi açısından öğretmenlerin kültürel değerleri (güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, kolektivizm, uzun erimlilik ve erillik) alt boyutlarının kültürel liderliğe ve sınıf yönetimine etken olduğunu ortaya koyduğundan ve eğitim yönetimi açısından neler yapılabileceği konusunda çıkarımlar sağladığı için önem taşımaktadır. Araştırmanın kültürler arası karşılaştırma boyutu ise farklı kültürlerle sahip ülkelerin eğitim yönetimi açısından ne düzeyde olduklarını, hangi yönde gelişmenin sağlanması gerekliliğini ve öğretmenlerin kültürel değerlerinin eğitim yönetimini ne kadar yüksek düzeyde bir etki sağladığını açıklığa kavuşturmuştur. Araştırmanın, öğretmenlerin kültürel değerleri ile kültürel liderlik algıları ve sınıf yönetimi yaklaşımları arasındaki yordayıcı ilişkilerin belirlenmesi açısından ayrıca kültürler arası karşılaştırılması boyutu ile literatüre katkıda bulunduğu düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin kültürel değerleri ile kültürel liderlik algıları ve benimsedikleri sınıf yönetimi yaklaşımları arasındaki yordayıcı ilişkileri karşılaştırmalı olarak ortaya çıkarmak amaçlandığından ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. İlişkisel araştırma iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkileri, düzeyleri ve neden sonuç bağlantılarını belirlemek amacıyla yapılan çalışmalardır (Büyüköztürk, Kılıç Çakmak, Akgün, Karadeniz ve Demirel, 2014: 23; Erkuş, 2014:87). Araştırmanın çalışma grubunu 2021-2022 eğitim-öğretim yılında Türkiye Cumhuriyeti ili ve Kosova Cumhuriyeti devlet okullarında görev yapan öğretmenler oluşturmaktadır. Çalışma grubu kolay ulaşılabilir örnekleme ile seçilmiştir. Araştırmaya; İstanbul'dan 7 İlçe belirlenmiş, Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı İlçerdeki (Bakırköy, Başak Şehir, Kadıköy, Küçükçekmece, Maltepe, Üsküdar ve Ümraniye) devlet okullarında görev yapan 642 öğretmen katılmıştır. Kosova Cumhuriyetinde ise 3 şehir (Priştine, Prizren ve Mamuşa) belirlenmiş. Eğitim Bilimleri Teknoloji Bakanlığına bağlı İlçelerin devlet

okullarında görev yapan 448 öğretmen katılmıştır. Veriler Bireysel Kültürel Değerler (Saylık, 2019), Kültürel Liderlik Ölçeği Revize Formu (Metlilo ve Yıldırım, 2022) ve Sınıf Yönetimi (Metlilo, 2023) Ölçekleri ile 2021-2022 Eğitim-Öğretim bahar yarıyılında toplanmıştır. Öğretmenlerin kültürel değerleri ile kültürel liderlik algıları ve sınıf yönetimi yaklaşımları arasında ilişkiyi belirlemek amacıyla Pearson Korelasyon, yordama düzeylerini belirlemek için regresyon analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma bulgularına göre Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin kültürel değer algı düzeylerinin, kültürel liderlik ve benimsenen sınıf yönetimi düzeylerinden daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Türkiye ve Kosova'da görev yapan öğretmenlerin kültürel değer algılarının, kültürel liderlik algılarının ve sınıf yönetimi yaklaşımlarının önemli bir yordayıcısı olduğu tespit edilmiştir. Araştırma bulgularına göre Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin kültürel değer algı düzeylerinin, kültürel liderlik ve benimsenen sınıf yönetimi düzeylerinden daha düşük düzeyde olduğu görülmüştür. Cinsiyet ve ülke değişkenlerine göre ise elde edilen sonuçlarda ülke değişkeninin cinsiyet değişkenine göre daha etkili olduğu belirlenmiştir. Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin ülke değişkenine göre kültürel değer, kültürel liderlik ve sınıf yönetimi yaklaşımları anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır. Türkiye ile Kosova'daki öğretmenlerin kültürel değerlerden erillik algısı ile kültürel liderlik ve alt boyutları arasında anlamlı ilişki bulunmamaktadır. Ancak kültürel değerlerden güç mesafesi, belirsizlikten kaçınma, kolektivizm ve uzun erimlilik ile kültürel liderlik alt boyutları arasında anlamlı ilişki olduğu görülmüştür. Güç mesafesi dışında kültürel değerlerin tüm alt boyutlarıyla benimsenen sınıf yönetimi yaklaşımları alt boyutları arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunmaktadır. Ayrıca kültürel liderlik geneli ve alt boyutlarıyla ile benimsenen sınıf yönetimi yaklaşımları arasında anlamlı ilişki olduğu da belirlenmiştir. Türkiye'de ve Kosova'da görev yapan öğretmenlerin kültürel değer algılarının kültürel liderlik algılarının ve sınıf yönetimi yaklaşımlarının önemli bir yordayıcısı olduğu belirlenmiştir. Türkiye'de ve Kosova'da görev yapan öğretmenlerin kültürel liderlik algılarının da benimsenen sınıf yönetimi yaklaşımlarına yönelik anlamlı bir yordayıcı olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Kültürel Değerler, Kültürel Liderlik, Sınıf Yönetimi, Sınıf Yönetimi Yaklaşımları

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Yayınları
- Erdoğan, İ. (2002). Eğitimde değişim yönetimi. Ankara: Pegem A Yayıncılık.
- Erkuş, A. (2014). Psikolojide ölçme ve ölçek geliştirme: Temel kavramlar ve işlemler. Ankara: Pegem A.
- Fischer, R. & Poortinga, Y. H. (2012). Are cultural values the same as the values of individuals? An examination of similarities in personal, social and cultural value structure. *International Journal of Cross Cultural Management*, 12(2), 157-170.
- Metlilo, E. ve Yıldırım, B. (2022). Kültürel Liderlik Ölçeği: Ölçek Revize Çalışması, VIII. International TURKCESS Congress on Education and Social Sciences, Hatay, Türkiye, 20-23 Temmuz 2022, ss.90.
- Metlilo, E. (2023). Sınıf Yönetimi Ölçeği Geliştirilmesi, IX. International TURKCESS Congress on Educational and Social Sciences, İstanbul, Türkiye, 18-20 Mayıs 2023.
- Saylık, A. (2019). Hofstede'nin kültür boyutları ölçeğinin Türkçeye uyarlanması; geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi*, 8(3), 1860-1881.
- Theodorson, A & Theodorson, G. (1979). A modern dictionary of sociology. Barnes and Noble Books.

İlkokul 2018 Fen Bilimleri Öğretim Programı ile 2024 Fen Bilimleri Öğretim Programının Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Gülşah SUBAŞI

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
gacikgoz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6234-0826

Gönül SAKIZ

Profesör Doktor, Marmara Üniversitesi
gonul.sakiz@marmara.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7095-9554

Problem Durumu

Öğretim programları, devletlerin ideolojilerini yansıtan ve eğitim sistemimizin temelini oluşturan dokümanlardır (Osmanoğlu & Yıldırım, 2013). Öğretim programları tarih boyunca günümüz ihtiyaçlarına uygun olarak sürekli olarak değiştirilmiştir. Fen Bilimleri öğretim programları da zaman zaman değiştirilmiştir. Bu çalışmada ilkokullarda Fen Bilimleri derslerinde mevcut olarak kullanılmakta olan 2018 programı ile 2024 yılında taslak olarak yayınlanarak onaylanan yeni öğretim programının karşılaştırmalı olarak incelenmesi amaçlanmıştır. Çalışma yeni programla birlikte eğitim sisteminde yaşanacak değişikliklerin incelenmesi açısından önem göstermektedir. Çalışmanın amacı doğrultusunda belirlenen araştırma problemi ve alt problemler şu şekilde belirlenmiştir: 1. 2018 Fen Bilimleri öğretim programı ile 2024 Fen Bilimleri öğretim programı arasındaki farklılıklar nelerdir? a. 2018 ve 2024 öğretim programları arasında yapısal açıdan nasıl bir farklılık gözlemlenmiştir? b. 2018 ve 2024 öğretim programlarında başlıklar nasıl değişiklik göstermiştir? c. 2018 ve 2024 öğretim programlarında beceriler değişiklik göstermiş midir? d. 2018 ve 2024 öğretim programlarında değerler değişiklik göstermiş midir? e. 2018 ve 2024 öğretim programlarında ünite ve kazanımlar değişiklik göstermiş midir?

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yaklaşımlarından doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgular hakkında bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsamaktadır (Yıldırım & Şimşek, 2018). Doküman analizi, kaynakları bulma, okuma, not alma ve değerlendirme işlemlerini içerir (Karasar, 2005). Araştırmanın veri kaynaklarını MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı'na hazırlanan 2018 Fen Bilimleri öğretim programı ile MEB tarafından eğitimcilerin görüş ve önerisine sunulan 2024 Fen Bilimleri öğretim programı dokümanları oluşturmaktadır. Verilerin analizinde doküman analizi yöntemi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen bulgular, 2024 yılı Fen Bilimleri öğretim programında önemli yapısal değişikliklerin gerçekleştirildiğine işaret etmektedir. Millî Eğitim Bakanlığı tüm programlar için "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Ortak Metni" yayınlamaya karar vermiş ve genel amaçlar, değerler, eğilimler ve beceriler için ortak çerçeve oluşturmuştur. Fen Bilimleri dersinin tüm sınıf düzeylerinde üniteleri bu ortak metindeki değer, eğilim ve becerilere dayanarak hazırlanmıştır. 2018 Fen Bilimleri öğretim programında ünite ve kazanımlardan bağımsız olarak değerlere yer verilirken 2024 Fen Bilimleri öğretim programında her üniteye ilgili değerler paylaşılmıştır. Ayrıca 2018 programında bilimsel süreç becerileri ve yaşam becerileri hakkında genel bir çerçeve kullanılırken 2024 programında beceriler; alan becerileri, kavramsal beceriler, sosyal-duygusal öğrenme becerileri ve okuryazarlık becerileri olarak alanlara ayrılmış ve her üniteye konu ile ilişkili becerilere yer verilmiştir. Beceriler ile ilgili kazanımlar ise ortak metinde açıklanmıştır. 2024 programı, önceki 2018 programından farklı olarak her ünite içinde eğilimler, disiplinler arası ilişkiler ve beceriler arası ilişkiler gibi unsurlara ilk kez yer vermiştir. Böylece Fen Bilimleri dersinin diğer derslerle de ilişki kurulması sağlanmıştır. 2018 öğretim programı dokümanında her ünite için yalnızca kazanımlar yer alırken 2024 programında kazanımların ardından öğrenme kanıtları, öğrenme-öğretme yaşantıları ve farklılaştırma konularında öğretmenlere ilgili

üniteye özgü öneriler sunulmuştur. Ayrıca ünite sonlarında öğretmen yansıtması bölümü açılarak öğretmenlerin program ile ilgili görüş ve önerilerini interaktif olarak karekod aracılığıyla bakanlığa iletmesi sağlanmıştır. 3. ve 4. sınıf ünite ve kazanımları incelenmesi sonucunda ünite sayısının 7'den 8'e çıktığı, kazanımların ise 3. Sınıfta 36'dan 20'ye, 4. sınıfta ise 46'dan 19'a düştüğü tespit edilmiştir. Bu durum, yeni öğretim programının oldukça sadeleştirildiğini ancak değerler, beceriler ve eğilimlerin ünitelere entegre edilerek daha kapsayıcı bir yapıya dönüştürüldüğünü göstermektedir. 2024 Fen Bilimleri öğretim programında tüm ünitelerinin ve kazanımlarının değerler, eğilimler, beceriler ve disiplinlerarası ilişkiler ile zenginleştirilerek Türkiye Yüzyılında "yetkin ve erdemli insan" profilinin yetiştirilmesinin hedeflendiği görülmektedir. Onaylanan yeni programın kapsamlı değerlendirilmesi okullardaki uygulamaları takiben gerçekleştirilebilecektir.

Anahtar Sözcükler: Fen Bilimleri, Öğretim Programı, Doküman Analizi

Kaynakça

- Karasar, N. (2005). Bilimsel araştırma yöntemi. Nobel Yayıncılık.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2018). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Millî Eğitim Bakanlığı. (2024). Fen Bilimleri Dersi Öğretim Programı. Millî Eğitim Bakanlığı.
- Osmanoğlu, A. E., & Yıldırım, G. (2013). Mısır ve Türkiye 6. sınıf sosyal bilgiler öğretim programları karşılaştırması. *Turkish Studies*, 8(6), 511-535.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

İslam Kültür Bölgesindeki Düşünce Krizinin Nedeni

Aygün HALIQIZI

Doktor, Bakü Devlet Üniversitesi
aygünxalilqizi@mail.ru
Orcid ID:0000-0000-0000-0000

Problem Durumu

İslam, bilimin ve insanın daima yeniliklere açık bir şekilde gelişmesini sağlarken ve bu gelişmeyi İslam'ın temel taşı olarak görürken, tarih sahnesinde onun tökezlemesi ve gerilemesi birtakım sebeplerle tartışılmıştır. Bazı yazarlara göre Abbasi döneminin keskin gelişme zirvesinden sonra İslam'ın gelişmesindeki gerilemenin nedeni, yeni eserler yerine orijinal eserler üzerine yazılan şerhlerdir. 12. ve 13. yüzyıllarda büyük İslam filozoflarının eserlerine yapılan şerhler, bu eserlerin tahlili vb. önemli yeniliklerin önündeki temel engellerdi. Hadis, tefsir ve içtihatların gelişmesi esas olarak İslam'ın Doğu'sunda İslam'ın manevi gelişimine yol açsa da daha önemli noktalarda durgunluk yaşandı. İslam'ın manevi kolu olan tasavvuf ve tasavvufta yaşanan bölünmeler sorunun en acı göstergesiydi. Bu alanın araştırmacılarından K.Bünyadzade, o dönemin manevi eğitim alanındaki kriz durumunu şöyle belirtmektedir: "Bu dönemler, tasavvuftaki bölünme süreci - mezheplerin oluşumu ile karakterize edilebilir: her mezhep bireysel müşşilerin otoritesine dayanan kendi ahlaki gereklerinin yerel yönetimler tarafından kurulması ve aynı şeylerin farklı kişi ve mezhepler tarafından farklı tarz ve yöntemlerle ulaştırılması" bu krizin temel nedenleridir. [Bünyadzade, 2010: 36]. Bunlar tarihin acı delilleri olsa da, bizce bunun mutlaka sebepleri olduğuna inanıyoruz. Bizce bu, Büveyhilerin Abbasilerden sonra İslam tarihinde iktidara gelme meselesidir. Zira İslam tarihinde mezhepçilik, mezhepçilik ve siyasetin din ile karıştırılması konuları esas olarak Büveyhilerin hükümdarlığı döneminden itibaren kendini göstermeye başlamıştır. Mezhepler, dini düşünce bağlamında insan unsurunun bir ürünü olarak ortaya çıkmış toplumsal yapılar ve gruplardır. Tıpkı Büveyhilerin idaresi gibi İslam düşünce tarihinde ana düşünce ekolleri olarak görülen mezhep hareketleri de siyasi yapının ve toplumsal akışkanlığın sağladığı destek çerçevesinde ortaya çıkmıştır. Buveyhi yönetiminin mezhepçilik temelinde cereyan eden olaylarla anıldığını da belirtelim. Aslında bu sorunun kaynağı Şii düşüncesinin özünün iktidar elinde değiştirilerek siyasallaştırılmasıdır ki bu da o dönemin karakteristik özelliklerinden biridir [Akoğlu Muharrem, 2009/2:123–138].

Araştırma Yöntemi

Ancak bazı modern İslam alimleri, tefsir geleneğinin bir kriz değil, bir gelişme unsuru olduğuna işaret ederek asıl sorunu sosyal ve siyasi konuların varlığında görmektedir. Bu düşünceye göre yorum aslında bilimsel gelişmenin dinamiklerinden biridir. Dolayısıyla modern araştırmalar açısından şerh eserlerinin her biri başlı başına müstakil bir eser olup, bilimin gelişmesine ivme kazandırmış olup, gelişmeye engel olarak değerlendirilemez.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ünlü bilim adamı Fuat Sezgin, Alman Hoca Hellmut Ritter'in "bilimin temeli İslami ilimlere dayanır" şeklindeki görüşü üzerine bu alandaki araştırmalarına başladığını belirtiyor. Bu alanda büyük araştırmalar yapan Fuat Sezgin şöyle yazıyor: "Milletler için zaman, bir kişinin hayatından ibaret değildir." Günümüz Avrupa kültürü, belli koşullar altında, belli bir dönemden sonra, farklı ekonomik ve jeopolitik koşullar altında ortaya çıkan İslam kültürünün devamıdır. Avrupa kültürü İslam kültürünün çocuğudur [<https://www.kelambaz.com/bati-medeniyeti-islam-medeniyetinin-cocugudur>].

Anahtar Sözcükler: İslam kültür bölgesi, düşünce krizi (bunalımı).

Kaynakça

Bünyadzade, Könül, (2010). İslam felsefesi: tarix və müasirlik, Bakı, s.36.
Akoğlu Muharrem, (2009). Dedelerin Siyasete İlişkin Sektörel Eğilimleri Üzerine. Bilimname XVII, N 2, s.123–138].
<https://www.kelambaz.com/bati-medeniyeti-islam-medeniyetinin-cocugudur>

Psikolojik Danışmada Ayrılık Sonrası Yas ile Ortaya Çıkan Depresif Belirtilerle Çalışma: Bir Olgu Sunumu

Tuğba AY

Marmara Üniversitesi
psktugbaay@gmail.com , tugba.ay@marun.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-9147-3625

Durmuş ÜMMET

Doçent Doktor, Marmara Üniversitesi
dummet@marmara.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-8318-9026

Problem Durumu

“Bu sükût çığnenen bir muhabbetin yasıdır. Bu sükût bir kömürün içerden yanmasıdır.” Sabahattin Ali Ergenlik dönemi, akran ağlarının genişlediği, yakın arkadaşlıkların önemini arttığı ve romantik ilişkilerin ortaya çıktığı, sosyal gelişim açısından kritik bir dönemdir. Ergenler ortaokula ve ardından liseye geçtiklerinde, akran ağları artar ve akran ilişkilerinin önemli bir yönü haline gelen romantik ilişkiler ortaya çıkmaya başlar. Ergenlik dönemindeki öğrenciler Okul Rehberlik ve Psikolojik Danışma Servislerine eğitim, kişisel ve duygusal sorunlarla başvurmalarının yanı sıra, özellikle ortaöğretim kademesinde, romantik ilişkilerde yaşanan ayrılıkların ardından görülen yas belirtileri ve depresif semptomlarla da başvurumaktadırlar. Bu çalışmada, ayrılık sonrası yas ile ortaya çıkan depresif belirtileri olan danışanlarla çalışırken eklektik yaklaşımın bireysel psikolojik danışma seanslarında uygulanabilirliğinin ortaya koyulması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışma tek denekli bir olgu sunumudur. Çalışmada, 2023-2024 eğitim-öğretim yılı birinci döneminde Okul Psikolojik Danışma Servisi'ne romantik ilişkide ayrılık sonrası depresif semptomları olan, ayrılığın üzerinden 6 ay geçmesine rağmen yoğun yas semptomları göstermesinin yanı sıra okul terki düşünen 17 yaşındaki bir ergen danışan olgu olarak incelenmiştir. Bu olguda, danışanın değerlendirilmesi Lazarus'un BASIC ID modelindeki adımlara göre yapılmış; teknik eklektisizm yaklaşımına dayalı olarak şiir tamamlama, boş sandalye-vedalaşma, mucizevi soru, mesafeli kendinelik ve hipnomeditatif yeniden işleme tekniklerini içeren 6 oturumdan oluşan bir bireysel psikolojik danışma planı uygulanmıştır. Olguya, ön test, son test ve izleme ölçümü olarak Kısa Semptom Envanteri (KSE) uygulanmıştır. Sunulan psikolojik destek sonunda danışma sürecinin etkililiği, envanter puanlarındaki değişim ve danışanın öznel görüşleri ile değerlendirilmiştir. Bireysel envanter puanlarındaki değişimin anlamlılığı JT yöntemi kullanılarak güvenilir değişim endeksi-GDE (reliable change index) ile hesaplanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Danışma öncesi ve danışma sonrası uygulanan KSE için hesaplanan GDE= 2.25, danışma öncesi ve danışmanın sonlanmasından iki ay sonrasında uygulanan izleme ölçümünde hesaplanan GDE= 2.86 bulunmuştur ($|GDE| \geq 1.65$, $p \leq .01$). Alan yazında eklektik yaklaşımın olumlu sonuçlar verdiği rapor edilmekle birlikte konu ile ilgili sınırlı sayıda çalışma olduğu görülmektedir. Gerçekleştirilen çalışmanın, bu olgu özelinde olumlu sonuç alınmasının yanı sıra, teknik eklektisizmin yas ile ortaya çıkan depresif belirtilerde uygulanabilirliğini ve etkililiğini ortaya koyma açısından gelecekte yapılacak çalışmalar için araştırmacılara ve psikolojik danışmanlara yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik, depresif belirtiler, eklektik yaklaşım, psikolojik danışma.

Kaynakça

- Alan, H. ve Güzel, S. (2018). İleri Hipnoz Teknikleriyle Hipnoterapi. Psikoterapi Enstitüsü Eğitim Yayınları.
- Avşar, V., Şengül Avşar, A. (2021). Ruh Sağlığı Çalışmalarında Klinik Anlamlılık. Journal of Cognitive Behavioral Psychotherapy Research, 10(1), 109-121. <https://doi.org/10.5455/JCBPR.88460>
- Butiuc, L. (2016). An overview of eclectic intervention in emotional disorders. A case study. Romanian Journal of Cognitive Behavioral Therapy and Hypnosis, 3(1).

- Jabrayilov, R., Emons, W. H. ve Sijtsma, K. (2016). Comparison of classical test theory and item response theory in individual change assessment. *Applied Psychological Measurement*, 40(8), 559–572. <https://doi.org/10.1177/0146621616664046>
- Jacobson, N. S. and Truax, P. (1991). Clinical significance: A statistical approach to defining meaningful change in psychotherapy research. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 59(1), 12–19. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.59.1.12>
- La Greca, A. M., and Harrison, H. M. (2005). Adolescent peer relations, friendships, and romantic relationships: Do they predict social anxiety and depression?. *Journal of clinical child and adolescent psychology*, 34(1), 49-61.
- Lazarus, A. A. (2003). *Multimodal therapy: A primer*. Continuing Education Course. Preuzeto u Januaru.
- Lazarus, A. A., and Beutler, L. E. (1993). On technical eclecticism. *Journal of Counseling & Development*, 71(4), 381-385.
- Norcross, J. C. (2005). A primer on psychotherapy integration. In J. C. Norcross & M. R. Goldfried (Eds.), *Oxford series in clinical psychology. Handbook of psychotherapy integration* (pp. 3-23).
- Şahin, H. N., Uğurtaş, S., & Batıgün, D. A. (2002). Kısa Semptom Envanteri (KSE): Ergenler için kullanımının geçerlik, güvenilirlik ve faktör yapısı. *Türk Psikiyatri Dergisi*, 13(2), 125-135
- Wells, A. (2009). *Metacognitive Therapy for Anxiety and Depression*. New York, NY: TheGuilfordPress.

Bilim teknoloji ve yenilik politikalarının uluslararası ticaret üzerine etkileri

Gökçe ÖREL

Gaziantep Üniversitesi

gokce.1324@icloud.com

Orcid ID:0000-0003-2435-4682

Problem Durumu

Rekabet Gücü ve Ticaret Dengesi: Bilim, teknoloji ve yenilik politikaları, bir ülkenin rekabet gücünü artırabilir ve dolayısıyla uluslararası ticaret dengesini etkileyebilir. Bu politikalar, bir ülkenin üretkenliğini ve endüstriyel yeteneklerini artırarak dış ticarete daha rekabetçi olmasını sağlayabilir. Teknoloji Transferi ve Ticaretin Büyümesi: Bilim ve teknoloji politikaları, teknoloji transferini teşvik edebilir ve uluslararası ticaretin büyümesini hızlandırabilir. Teknoloji transferi, gelişmiş ülkelerden gelişmekte olan ülkelere veya tersine teknoloji ve bilginin aktarımını içerir. Bu da ticaretin artmasına ve ülkeler arasındaki iş birliğinin güçlenmesine katkıda bulunabilir. Yenilikçilik ve Rekabetçilik: Bilim ve teknoloji politikaları, yenilikçiliği teşvik ederek ve araştırma-geliştirme faaliyetlerini destekleyerek bir ülkenin rekabetçiliğini artırabilir. Yenilikçilik, ürünlerin, süreçlerin veya iş modellerinin geliştirilmesini içerir ve bu da bir ülkenin dış ticarete daha fazla avantaj elde etmesini sağlayabilir. Bölgesel ve Küresel Entegrasyon: Bilim ve teknoloji politikaları, bölgesel ve küresel ticaret anlaşmalarının oluşturulması ve uygulanmasında önemli bir rol oynayabilir. Bu politikalar, ortak teknoloji standartlarının belirlenmesi, araştırma-geliştirme projelerinin ortaklaşa yürütülmesi ve bilgi paylaşımı gibi alanlarda işbirliğini teşvik edebilir. Sürdürülebilir Kalkınma ve Çevresel Etkiler: Bilim ve teknoloji politikaları, sürdürülebilir kalkınma hedeflerine ulaşmak için önemlidir. Çevresel etkilerin azaltılması ve yeşil teknolojilerin kullanımı gibi politikalar, uluslararası ticaretin şekillenmesini etkileyebilir ve çevre dostu ürünlere olan talebi artırabilir.

Araştırma Yöntemi

Nicel Araştırma Yöntemleri: Bu yöntem, veri toplamak ve analiz etmek için sayısal verileri kullanır. Anketler, anketler, ikincil veri analizi ve istatistiksel modelleme gibi teknikler kullanılabilir. Örneğin, ülkeler arası bilim ve teknoloji politikalarının ticaret verileri üzerindeki etkilerini değerlendirmek için ekonometrik modeller kullanılabilir. Kalitatif Araştırma Yöntemleri: Bu yöntem, daha derinlemesine anlayış sağlamak için nitel verileri kullanır. Odak grupları, derinlemesine mülakatlar ve içerik analizi gibi tekniklerle araştırmanın daha nitel yönleri incelenebilir. Örneğin, belirli bir bilim politikasının işletmelerin uluslararası ticaret stratejilerine etkisi gibi konuları anlamak için kalitatif yöntemler kullanılabilir. Karşılaştırmalı Araştırma Yöntemleri: Bu yöntem, farklı ülkeler veya bölgeler arasındaki farklılıkları ve benzerlikleri incelemek için kullanılır. Bu yöntem, belirli politikaların veya uygulamaların farklı bağlamlardaki etkilerini anlamak için faydalı olabilir. Örneğin, farklı ülkelerin bilim ve teknoloji politikalarının ticaret üzerindeki etkilerini karşılaştırmak için bu yöntem kullanılabilir. Kesitsel Araştırma Yöntemleri: Bu yöntem, belirli bir zamanda veya zaman diliminde farklı değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için kullanılır. Bilim ve teknoloji politikalarının uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini anlamak için belirli bir zamandaki verileri kullanarak kesitsel analizler yapılabilir. Longitudinal Araştırma Yöntemleri: Bu yöntem, zaman içinde değişen değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek için kullanılır. Belirli bir bilim veya teknoloji politikasının zaman içinde uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini anlamak için uzun vadeli veriler kullanılarak uzunlamasına analizler yapılabilir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Veri Erişimi ve Kalitesi: Çalışma için gerekli verilere erişimde zorluklar yaşanabilir. Ticaret verileri, bilim ve teknoloji politikalarına ilişkin veriler ve bunların ilişkilerini incelemek için gereken verilerin kalitesi ve kapsamı, araştırmacılar için önemli bir zorluk olabilir. Nedenellik Sorunu: Bilim, teknoloji ve yenilik politikaları ile uluslararası ticaret arasındaki ilişki karmaşık olabilir ve nedenellik sorunlarına yol açabilir. Hangi politikaların ticaret üzerinde hangi etkilere sahip olduğunu belirlemek ve bu etkiler arasındaki neden-sonuç ilişkilerini doğru bir şekilde tanımlamak zor olabilir. Değişkenler Arasındaki Karmaşıklık: Bilim, teknoloji, yenilik ve ticaret arasındaki ilişkiler çok çeşitli değişkenlerin etkileşiminden kaynaklanan karmaşıklıklar içerebilir. Bu değişkenler arasındaki ilişkilerin doğru bir şekilde modellenmesi ve kontrol edilmesi zor olabilir. Zaman Aralığı Sorunu: Bilim, teknoloji ve yenilik politikalarının uluslararası ticaret üzerindeki etkilerini değerlendirmek için yeterli zaman aralığına

ihtiyaç vardır. Ancak, politikaların etkileri genellikle uzun vadeli olduğundan, çalışma için yeterli zaman aralığına sahip olmak zor olabilir. Çoklu Nedenler Sorunu: Bir ülkedeki uluslararası ticaretin karmaşık dinamikleri, birçok faktörün bir araya gelmesinden kaynaklanır. Bu nedenle, bilim, teknoloji ve yenilik politikalarının ticaret üzerindeki spesifik etkilerini belirlemek zor olabilir, çünkü bu etkiler diğer birçok faktörle etkileşim içinde olabilir. Kültürel ve Kurumsal Farklılıklar: Politika etkileri ülkeden ülkeye farklılık gösterebilir ve kültürel, kurumsal ve politik farklılıklar nedeniyle bu etkilerin genelleştirilmesi zor olabilir. Bu farklılıkların dikkate alınması gerekebilir.

Anahtar Sözcükler: Bilim, Teknoloji, Yenilik, Uluslararası, Ticaret

Kaynakça

- Aydın, Ö. Cengiz, Ç. (2021). Teknoloji ve Uluslararası İlişkiler, Nobel Akademik Yayıncılık, 1 – 133
- Aydın, İ. (2023). Teknoloji Etiği: Teknolojinin Karanlık Yüzü Üzerine Tartışmalar. Felsefe Dünyası, (77 - Ek), 5-37.
- Aydın, Ö. Cengiz, Ç. (2021). Teknoloji ve Uluslararası İlişkiler, Nobel Akademik Yayıncılık, 1 – 133
- Bayraktutan, Y. Bıdırdı, H. (2015). Teknoloji Politikaları: Temel Göstergeler ve İhracata Yansımaları (Seçilmiş Ülke Örnekleri), Kosbed, 30: 1 – 30
- Bilgin, O. Işık, H. (2021). Türkiye'deki Teknoloji Geliştirme Bölgeleri Üzerine TeknoEkonomik Araştırmalar: Makale ve Tezler Üzerine Bir İçerik Analizi. Pamukkale University Journal Of Social Sciences InBTYute, 1 – 144
- Bostan, F. Karadağ, M. (2022). The Decisive Role Of Sectoral Technology Intensity In The Impact Of International Technology Diffusion On Innovation Performance: An Empirical Application On The Turkish Manufacturing Industry. Doğu Üniversitesi Dergisi, 1 – 133
- Bulum, A., Ersöz, F., & Ersöz, T. (2014). Dünya Ticaret Örgütü (Wto) Üyesi Ülkelerin Uluslararası Ticaret Hacimleri Üzerine Bir Çalışma. Nevşehir Bilim ve Teknoloji Dergisi, 2(2), 153-153.
- Erdil, E. Pamukçu, T.M. Akçomak, S.İ. Tiryakioğlu, M. (2016). Bilgi, Bilim, Teknoloji Ve Yenilik: Kavramsal Tartışma, Metu Tekpol, 1 - 29
- Karataş, M. Bekmez, S. (2005). Türkiye'nin İktisadi Gelişmesinin Dış Ticaret ve Teknolojik İlerleme Açısından Değerlendirilmesi, Yönetim ve Ekonomi Cilt 12, Sayı 2, 1 – 21
- Küçükvardar, M. Aslan, A. (2021). Dijitalleşmenin Ekonomik, Teknolojik, Toplumsal ve Etik Etkilerinin Uluslararası Raporlar Üzerinden Analizi. Intermedia International EJournal, 8(14), 21-38.
- Oran, İ. (2020). Küreselleşme ve Bölgesel Kalkınma Eşitsizlikleri Üzerindeki Etkileri. Journal Of Life Economics, 7(3), 283-296.
- Şanlı, D. Konukman, A. (2022). Yüksek Teknoloji Ürün İhracatını Belirleyen Makroekonomik Faktörler Üzerine Ampirik Bir Analiz. Hacettepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 40(2), 343-367.
- Şanlısoy, S. (2016). Bilgi Ekonomisinin Uluslararası Gelir Dağılımı Üzerine Etkileri. Journal Of International Social Research, 9(43), 2185-218
- Şeker, A. (2021). Dahilde İşleme Rejiminin Uluslararası Ticaret ve Sanayi Üretimi Üzerindeki Etkileri: Türkiye Üzerine Ampirik Bir Araştırma. Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi, (30), 39-58.
- Vurdu, S. (2022). Dünya Ticaret Örgütünde Anlaşmazlıkların Halli Mekanizması ve Diğer Reform Konularının Değerlendirmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 21(44), 695-723.
- Yılmaz, B. Dalkıran, Ö. (2012). Türkiye'nin Bilim-Teknoloji Politikalarında Kütüphane Kurumuna Yaklaşım. Bilgi Dünyası, 13(1), 57-81.

The Effect of Artificial Intelligence-Supported Education on Success in Gifted and Talented Students

Zafer Savaş KIVILCIM

Öğretmen, Ministry of Education (Millî Eğitim Bakanlığı)

zskvlcm@yahoo.com

Orcid ID:0000-0003-2429-0007

Mehmet ESKİTÜRK

Öğretmen, Ministry of National Education(Millî Eğitim Bakanlığı)

mehmeteskiturk@gmail.com

Orcid ID:0009-0002-8048-5265

Ufuk ÇELİK

Doktor, Ministry of National Education(Millî Eğitim Bakanlığı)

ufukk_celik@hotmail.com

Orcid ID:0000-0002-9847-2334

Problem Statement

One of the most significant developments in the field of education in the 21st century is the integration of artificial intelligence (AI) technologies into educational processes. These technologies have the potential to revolutionize education by enabling the personalization of teaching methods and tailoring them to the individual needs of students. Gifted students, in particular, can greatly benefit from AI-supported educational tools due to their individual differences and high learning capacities (Kulkarni & Ma, 2022). Gifted students often do not benefit adequately from traditional educational methods. These students require more adaptable and enriched educational approaches (Sternberg & Davidson, 2005). AI can assist in designing special educational programs for students, helping them to maximize their potential. AI-supported educational tools analyze student performance, provide personalized feedback, and optimize learning processes (Schwartzing, Alonso-Mora, & Rus, 2018). Recent studies have shown that AI-supported educational systems play a significant role in enhancing the academic performance of gifted students. For instance, studies using AI-supported Personalized Learning Management Systems (LMS) have found that these systems adapt to the learning speeds and styles of students, making the learning process more effective (Chen, 2021).

Methodology

The purpose of this study is to examine whether AI-supported teaching affects the scientific values, identity, and environmental attitudes of students attending Science and Art Centers. A single-group pre-test post-test experimental design, one of the weak experimental designs, was used in the study. The sample of the study consists of students attending a Science and Art Center in a metropolitan area in the western region of Turkey. Scientific values, identity, and environmental attitudes scales were applied to the students participating in the study, and semi-structured interview forms were used to gather detailed responses to the tests through interviews about the activity.

Expected / Provisional Results

It has been determined that the use of AI technologies in education increases student motivation and makes the learning process more engaging (Schwartzing, Alonso-Mora, & Rus, 2018). Additionally, AI-based educational tools enable teachers to prepare more effective lesson plans tailored to the individual needs of students, thus increasing the efficiency of teaching processes (Kulkarni & Ma, 2022). The study by Ülker and Bostan Sariođlan (2020) highlights the positive effects of inquiry-based learning approaches on the opinions of gifted students regarding the topic of nuclear power plants. AI-supported education presents a great opportunity for gifted students to maximize their potential. This study examines the effects of AI-based educational tools on gifted students and discusses how these technologies can be more effectively utilized in education, based on recent research. Thus, it provides a comprehensive understanding of the importance and potential future applications of AI technologies in education. As a result, it was observed that AI-supported activities have a positive impact on students, which is supported by the responses given in the interview forms.

Keywords: Gifted and Talentes Students, AI supported education

References

- Chen, J. (2021). Artificial Intelligence in Personalized Learning: A Review. *Journal of Educational Technology*, 45(2), 89-105.
- Kulkarni, R., & Ma, S. (2022). AI-Powered Learning Systems: Enhancing Student Outcomes. *Educational Technology Research and Development*, 70(1), 45-67.
- Schwarting, W., Alonso-Mora, J., & Rus, D. (2018). Planning and Decision-Making for Autonomous Vehicles. *Annual Review of Control, Robotics, and Autonomous Systems*, 1, 187-210.
- Sternberg, R. J., & Davidson, J. E. (2005). *Conceptions of Giftedness*. Cambridge University Press.
- Ülker, S., & Bostan Sarıoğlan, A. (2020). The Effect of Inquiry-Based Learning Approach on the Opinions of Gifted Students: The Topic of Nuclear Power Plant. *Journal of Science Mathematics Entrepreneurship and Technology Education*, 3(3), 159-173.

Çevrim İçi Arkadaşlık Ölçeği'nin Geliştirilmesi

Merve GÜNDÜZ-SOYTÜRK
Öğrenci, Yıldız Teknik Üniversitesi
mervegunduzsoyturk@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-4261-4820

Ali ERYILMAZ
Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
erali76@hotmail.com
Orcid ID:0000-0001-9301-5946

Problem Durumu

Psikososyal Gelişim Kuramı, iyi oluş ve ruh sağlığını besleyen önemli bir psikososyal görev olarak arkadaşlık ilişkisi kurmaya vurgu yapar (Erikson, 1968). Arkadaşlık ilişkisi kurma ve yürütme eylemi, günümüz toplumunda internet aracılığıyla olabilmektedir (Manago & Vaughn, 2015). İnternet üzerinden kurulan bu tür arkadaşlıklar, çevrim içi arkadaş kavramını da beraberinde getirmiştir. Çevrim içi arkadaşlık, yüz yüze temas olmadan, internet ortamındaki farklı platformlarda oluşturulan ve sonrasında ilgili ortamlarda devam eden ya da yüz yüze ortamlara aktarılan bir arkadaşlık türünü ifade eder (Antheunis vd., 2012; Chan & Cheng, 2004; Tang, 2012). Özellikle son yıllarda yapılan araştırmalarda önemli bir değişken olarak yer almaktadır. Yürütülen çalışmalarda çevrim içi arkadaşlık ile iyi oluş arasında olumlu ilişkiler bulan araştırmaların (Apaolaza vd., 2013; Wang vd., 2014) varlığı da bu değişkeni önemli kılan etkenlerdendir. Ülkemizde bu kavram ile ilgili yapılan araştırmalar ise oldukça kısıtlıdır ve çevrim içi arkadaşlık niteliklerini ölçen bir ölçüm aracı rastlanmamıştır. Bu araştırmanın amacı çevrim içi arkadaşlık niteliklerini ölçen bir ölçüm aracı geliştirmektir. Bu çalışmanın, geliştirilen ölçüm aracı ile alandaki boşluğu doldurması ve çevrim içi arkadaşlığın farklı değişkenlerle ilişkisini inceleyecek araştırmalara ilgili ölçüm aracını sunması açısından literatüre katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma betimsel türde bir araştırmadır. Araştırmanın örneklemini toplamda 496 (360 Kadın, 136 Erkek) üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Ölçek geliştirmede açılımlı faktör analizi için bu örneklemden 221 (168 Kadın, 53 Erkek) kişi ile çalışma yürütülmüştür. Ardından doğrulayıcı faktör analizini gerçekleştirmek üzere 275 (192 Kadın, 83 Erkek) kişi araştırmaya dahil edilmiştir. Veri toplama araçları olarak “Çevrim İçi Arkadaşlık Ölçeği”, “McGill Arkadaşlık Anketi”, “Kendini Açma Ölçeği” ve kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 20 ve AMOS Graphics 20 programlarından yararlanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda “güvenlik”, “yakınlık”, “yardım” ve “yoldaşlık” olmak üzere dört alt boyut ve 19 maddeye sahip bir ölçek elde edilmiştir. Açıklanan varyans ölçeğin tümü için %68,07 olarak bulunmuştur. Ortaya çıkan dört faktörlü yapı ayrıca doğrulayıcı faktör analizi yöntemi ile test edilmiştir. Gözlenen uyum değerlerinin ($X^2/sd=3,719$; $RMR=.05$; $GFI=.91$; $AGFI=.87$; $CFI=.95$; $NFI=.92$; $RMSEA=.07$) kabul edilebilir uyum gösterdikleri görülmüştür. Ölçüt bağıntılı geçerlik için araştırmada yer alan “McGill Arkadaşlık Anketi”nin alt boyutları ile geliştirilen ölçeğin, yoldaşlık alt boyutu hariç, ilgili diğer alt boyutları olumlu yönde anlamlı ilişki göstermiştir ($p<.01$). Ayırt edici geçerlik için araştırmada yer alan “Kendini Açma Ölçeği”nin alt boyutları ile geliştirilen ölçeğin alt boyutları arasında anlamlı ilişkilerin varlığı tespit edilmiştir. Ölçeğin bütünü için Cronbach Alfa katsayısı .92 olarak bulunmuştur. Tüm bu bulgular, geliştirilen ölçeğin geçerli ve güvenilir olduğunu göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Çevrim içi arkadaşlık; ölçek geliştirme, üniversite öğrencileri.

Kaynakça

Antheunis, M. L., Valkenburg, P. M., & Peter, J. (2012). The quality of online, offline, and mixed-mode friendships among users of a social networking site. *Cyberpsychology: Journal of Psychosocial Research on Cyberspace*, 6(3), Article 6.

- Apaolaza, V., Hartmann, P., Medina, E., Barrutia, J. M., & Echebarria, C. (2013). The relationship between socializing on the Spanish online networking site Tuenti and teenagers' subjective wellbeing: The roles of self-esteem and loneliness. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1282-1289.
- Chan, D. K. S., & Cheng, G. H. L. (2004). A comparison of offline and online friendship qualities at different stages of relationship development. *Journal of Social and Personal Relationships*, 21(3), 305-320.
- Erikson, E. H. (1968). *Identity: Youth and crisis*. New York: Norton.
- Manago, A. M., & Vaughn, L. (2015). Social media, friendship, and happiness in the millennial generation. In M. Demir (Ed.), *Friendship and Happiness: Across the Life-span and Cultures* (pp. 187–206). New York: Springer.
- Tang, L. (2012). Online Friendship. In Z. Yan (Ed.) *Encyclopedia of Cyber Behavior* (pp. 412-421). Pennsylvania: IGI Global.
- Wang, J. L., Jackson, L. A., Gaskin, J., & Wang, H. Z. (2014). The effects of Social Networking Site (SNS) use on college students' friendship and well-being. *Computers in Human Behavior*, 37, 229-236.

Yapay Sinir Ağlarıyla Mesleki Eğilimin İncelenmesi (İstanbul Beylikdüzü İlçesi 8. Sınıf Öğrencileri Örneği)

İbrahim GÜNEY

Profesör Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ibrahim.guney@izu.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8290-6532

Sümeyye MELİKOĞLU

Öğretmen, İstanbul Beylikdüzü Gürpınar Ortaokulu
sumeyyemelikoglu@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-8720-7770

Problem Durumu

Yetişkin bir birey tercih ettiği meslekle uyumlu ise yaşam kalitesi artar ve birey kişisel ve psikolojik olarak ilerleyerek gelişebilir (Mcintosh, 2000). Bu çalışmanın temel amacı ortaokul son sınıf öğrencilerinin hayatı şekillendiren ve en önemli adımlardan biri olan lise tercihinin yapılmasından önce belirginleşmiş olan meslek eğilimlerinin incelenmesidir. Bu çalışmada ortaokul son sınıfta olan öğrencilere ait demografik bilgilerin mesleki eğilimlerine olan etkisi incelenmiştir. Mesleki eğilimi en çok etkileyen değişkenler ortaya çıkarılmıştır. İlişkisel tarama modeli veriler arasındaki ilişkiyi inceleyen ayrıca bağımlı değişkenlerin yordayıcılığını analiz edip etki düzeylerini ortaya koyan bir yöntemdir (Karasar, 2010). Yapay sinir ağlarıyla Mesleki Eğilimin Tahmin Edilmesi konulu çalışma nicel bir araştırma türüdür. Nicel araştırmalar değişkenler arasındaki ilişkiyi, neden sonucu ve kavramsal anlamı ortaya koymaktadır. Ayrıca verilerin sistematik ve nesnel yönetimidir (Grove ve Bruns, 2001). Son yapılan çalışmalarda öğrencilere konu ile ilgili rehberlik ve bir kariyer kursunun öğrencilerin üniversite ve kariyer karar verme öz-yeterlilikleri üzerindeki etkisini araştırılmış, sonuçlar, öğrencilerin öz-yeterliliklerinde ön testten son teste anlamlı bir iyileşme olduğunu gözlenmiştir(Logue vd., 2019). Bir diğer çalışmada mesleki ilgi alanlarını anlamak için kapsamlı bir çerçevenin geliştirilmesini araştırılmıştır (Su vd., 2019).

Araştırma Yöntemi

Bu kapsamda öğrencilerin demografik ve sosyal özellikleri Holland'ın Mesleki Eğilim Anketi kullanılarak toplanmıştır. Veri toplama araçları olarak Kişisel bilgi formu ve kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini İstanbul Beylikdüzü İlçe Milli Eğitim Müdürlüğüne bağlı resmi ortaokul kurumlarındaki toplam 4401 sekizinci sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırma grubu 292 öğrenciyle sınırlandırılmıştır. Verilerin toplanmasında anket formu kullanılmış, mesleki eğilim ölçeğindeki seçenekler ile bireyin tercihleri analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi ortaya koymak için korelasyon hesaplamaları yapılmıştır. Kişilik sınıflandırmalarında etki düzeyi yüksek değişkenlerin bulunması için Çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay Sinir Ağları analizi sonucunda önem seviyesine göre kişilikleri etkileyen en önemli değişkenlerin, “Baba mesleğini devam ettirmek istiyorum”, “Babanızın Eğitim Durumu” değişkenlerinin olduğu en az etkiye sahip olan soru değişkenlerinin ise “Ailenizin ortalama aylık geliri ne kadardır”, “Bir dershaneye devam ediyor musunuz” soru değişkenlerinin olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Mesleki Eğilim, Yapay sinir ağları, Korelasyon, Çoklu regresyon, Holland Envanteri

Kaynakça

Logue, C. T., Zins, M.A., B. M., FLYnn, S. M., & Dewhurst, M.Ed., C. J. (2019). Career Exploration at an Appalachian University: Effectiveness and Pre-Existing Resources. Journal of the Scholarship of Teaching and Learning, 19(3). <https://doi.org/10.14434/josotl.v19i2.23921>

- Su, R., Tay, L., Liao, H. Y., Zhang, Q., & Rounds, J. (2019). Toward a dimensional model of vocational interests. *Journal of Applied Psychology*, 104(5), 690-714. <https://doi.org/10.1037/apl0000373>
- Grove, S. K., ve Bruns, N. (2001). *The practice of nursing research: conduct, critique, & utilization*. WB Saunders: Philadelphia.
- Karasar, N. (2010). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Nobel Akademik Yayıncılık.
- Mcintosh, P. I. (2000). Life career development: Implications for school counselor. *Career Education*, 120, 621-626.

Sevgi Bağımlılığının Çeşitli Demografik Değişkenler Açısından İncelenmesi

Hikmet Beyza YAKICI

Araştırma Görevlisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
hbeyzayakici@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6940-1185

Zeliha TRAS

Profesör Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi
ztras@erbakan.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6940-1185

Problem Durumu

Sevgi bağımlılığı takıntı, kompulsif davranışlar, kaygı ve olumsuz yaşantılar ile karakterize edilmekle beraber olumsuz sonuçlarına rağmen devam eden kompulsif bir ilişki ihtiyacı olarak tanımlanmaktadır (Reynaud vd., 2010). Sevgi bağımlısı bireyler bir ilişkileri olmadığında kendilerini çaresiz ve yalnız hissederler, ilişki sona erdikten sonra ise sevgiyi romantize ederek saplantı yaşarlar ve tekrar bu hisleri yaşayamayacaklarını düşünürler (Sussman, 2010). Sevgi bağımlısı olan bireyler partnerleri ile daha fazla vakit geçirebilmek için önemli sosyal, mesleki veya boş zamanları değerlendirme etkinliklerini bırakabilir ya da azaltabilirler (Fisher, 2006). Sevgi bağımlılığının kriterleri madde bağımlılığı kriterlerine benzer olarak belirlenmiş olup sevgi bağımlılığı için ölçütler önerilmiştir. Ancak sevgi bağımlılığı DSM-5'te bir ruhsal bozukluk ya da davranışsal bağımlılık olarak sınıflandırılmamaktadır (Redcay ve Simonetti, 2018). Sevgi bağımlılığı erken dönemlerde oluşan bağlanma türünden kaynaklandığında bu davranış hem genç yetişkinlik hem de orta yetişkinlik döneminde ortaya çıkabilmektedir (Griffin-Shelley, 1995). Alanyazını incelendiğinde bireylerin sahip oldukları romantik ilişkilerinin etkilendiği faktörler ile ilgili çalışmaların var olduğu görülmektedir (Küçükarslan ve Gizir, 2014). Ancak sevgi bağımlılığı ile ilgili yapılan çalışmaların sınırlı sayıda olduğu ve sevgi bağımlılığının özellikle kişilik özellikleri ve ruh sağlığı sorunları ile ilişkisini anlamak için çok daha fazla çalışmaya ihtiyaç duyulduğu ifade edilmektedir (Costa vd., 2021). Bu sebeple bu araştırmanın amacı sevgi bağımlılığının çeşitli demografik değişkenlere göre incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma nicel yöntem ile desenlenmiştir. Araştırmanın çalışma grubu uygun örnekleme yoluyla ulaşılan 259 kadın (%80.9) ve 61 erkek (%19.1) olmak üzere toplam 320 genç yetişkin bireyden oluşmaktadır. Çalışma grubu 18-25 yaş arasındadır ($M=27.80$ $SS=8.56$). Gönüllülük ilkesi temel alınarak doldurulan ölçeklerin doldurulması 15 dakika sürmüştür. Veri toplama araçları olarak Sevgi Bağımlılığı Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, t-testi ve ANOVA kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına göre sevgi bağımlılığı ölçeği puanları cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t_{318}=-2.493$, $p<.05$). Erkek genç yetişkin bireylerin sevgi bağımlılığı puanları ($\bar{x}=83.16$) kız genç yetişkin bireylerin puanlarından ($\bar{x}=76.74$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sevgi bağımlılığı ölçeği puanları eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($t_{318}=2.875$, $p<.05$). Üniversite öğrencisi genç yetişkin bireylerin puanları ($\bar{x}=80.90$), üniversite mezunu olan genç yetişkin bireylerin puanlarından ($\bar{x}=75.11$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir. Sevgi bağımlılığı ölçeği puanları romantik ilişki süresine göre anlamlı düzeyde farklılaşmaktadır ($F_{4-315}=4.427$, $p<.05$). 6 ay-1 yıl romantik ilişkisi olan bireylerin puanları ($\bar{x}=85.65$), 0-6 ay ($\bar{x}=74.41$) ve 5 yıl üzeri ($\bar{x}=74.03$) romantik ilişkisi olan genç yetişkin bireylerin puanlarından istatistiksel olarak anlamlı düzeyde daha yüksektir.

Anahtar Sözcükler: Sevgi Bağımlılığı, Romantik İlişki, Nicel Araştırma

Kaynakça

- Reynaud M, Karila L, Blecha L, Benyamina A. (2010). Is love passion an addictive disorder? *Am J Drug Alcohol Abuse*; 36(5): 261–267.
- Sussman S. (2010). Love addiction: definition, etiology, treatment. *Sex Addict Compulsivity*; 17(1): 31–45.
- Fisher H. Broken hearts: The nature and risks of romantic rejections. In A. C. Crouter & A. Booth (Eds.). *Romance and Sex in Adolescence and Emerging Adulthood: Risks and Opportunities*. Mahwah, NJ: Lawrence Erlbaum, 2006: 3–28.
- Redcay A, Simonetti C.(2018). Criteria for love and relationship addiction: Distinguishing love addiction from other substance and behavioral addictions. *Sex Addict Compulsivity*; 25(1): 80–95.
- Griffin-Shelley E. (1995). Adolescent sex and relationship addicts. *Sex Addict Compulsivity*; 2(2): 112–127.
- Küçükarslan M, Gizir CA. (2014). Üniversite öğrencilerinin romantik ilişki inançlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*; 5(42): 148-159.
- Costa S, Barberis N, Griffiths MD, et al. (2021). The Love Addiction Inventory: Preliminary findings of the development process and psychometric characteristics. *Int J Ment Health Addict*; 19(1): 651–668.

Ön Ergenlerde Kariyer Arzusu Ölçeğinin Geliştirilmesi

Dilay BATUM KARAL

Uzman, Millî Eğitim Bakanlığı
dilybatm@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6895-7085

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı ön ergenlik dönemindeki öğrencilerin kariyer arzularını değerlendirmek amacıyla “Ön Ergenlerde Kariyer Arzusu Ölçeği” geliştirmek ve geçerlik ve güvenirlik analizlerini yapmaktır. Ergenlerin kendi kapasitelerini değerlendirme noktasında kendilerini ve yetenekleri tanımaları oldukça önemlidir. Kendisini ve yeteneklerini tanımayan ergenler, yeteneklerini değerlendiremezler ve 8. Sınıfta eğitsel seçimler yapmak, bu konuda karar vermek onlar için bir hayli zordur. Bu nedenle bu dönemde yapılacak olan inceleme ve değerlendirmelerin kariyer gelişimi için kritik bir öneme sahip olduğu düşünülmektedir. Kariyer arzusu, bireyin kariyer gelişim sürecini kişisel olarak anlamlı bulması ve bu süreçte çevresine yardım etmeye yönelik çaba içerisinde olmasını içeren bir kariyer hedefidir (Duffy ve Sedlacek, 2007). Yapılan çalışmalar kariyer arzusunun kariyer kararlılığını yükselttiğini (Duffy ve Sedlacek, 2007; Steger, Pickering, Shin ve Dik, 2010), bireylerin içsel motivasyonlarını ve işlerine katılımlarını artırdığını (Duffy, Allan ve Dik, 2011) göstermiştir. Bunların yanında, kariyer arzusunun bireylerin kariyer uyumluluklarını artırdığına yönelik kuramsal açıklamalar da bulunmaktadır (Hall ve Chandler, 2005; Hirschi ve Herrmann, 2013). Bu doğrultuda ön ergenlik dönemindeki bireylerin kariyer arzuları ortaya çıkarılıp geliştirilerek ilerleyen süreçlerde karar verme ve uyumluluğu sağlama noktasında öğrencilere katkı sunulması önemli görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma iki farklı gruba yürütülmüştür. Araştırma gruplarını İstanbul ili Kağıthane ilçesinde devlet okullarında eğitim-öğretime devam eden 6., 7. Ve 8. Sınıf öğrencileri oluşturmuştur. İlk araştırma grubuna Ön Ergenlerde Kariyer Arzusu Ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek amacıyla açılımlı faktör analizi ve güvenirlik analizleri yapılmıştır. Bu grupta yer alan ve 6. Ve 7. Sınıfa devam eden öğrenciler ile ölçeğin ölçüt geçerliliği çalışması yürütülmüştür. İkinci araştırma grubuyla Ön Ergenlerde Kariyer Arzusu Ölçeğinin yapı geçerliğini test etmek amacıyla doğrulayıcı faktör analizi yapılmıştır. Verilerin analizi için SPSS 22 ve AMOS 26 programları kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İlk olarak, ölçeğin yapı geçerliğini belirlemek için açılımlı faktör analizi yapılmıştır. Veriler, 347 öğrenciden (173’ü kız ve 174’ü erkek) toplanmıştır. Temel bileşenler analizi sonucuna göre, varyansın %46,98’ini açıklayan tek faktörlü bir yapı belirlenmiştir. Doğrulayıcı faktör analizi için 187 öğrenciye (83’ü kız ve 104’ü erkek) ulaşılmıştır. Doğrulayıcı faktör analizi sonuçlarında tek faktörlü çözümün iyi uyum sağladığı görülmektedir. Ölçüt geçerliği için Kariyer Keşfi Ölçeği uygulanmıştır. Ölçekler arası korelasyon pozitif yönde anlamlı bulunmuştur. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı yüksek düzeyde bulunmuştur. Tüm bu bulgular ölçeğin ön ergenlerin kariyer arzusu düzeyini belirlemeye yönelik geçerli ve güvenilir bir ölçme aracı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Ön Ergenlik, Kariyer, Kariyer Arzusu

Kaynakça

- Duffy, R. D., & Sedlacek, W. E. (2007). The presence of and search for a calling: Connections to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 70(3), 590-601.
- Duffy, R. D., Allan, B. A., & Dik, B. J. (2011). The presence of a calling and academic satisfaction: Examining potential mediators. *Journal of Vocational Behavior*, 79(1), 74-80.

- Hall, D. T., & Chandler, D. E. (2005). Psychological success: When the career is a calling. *Journal of Organizational Behavior: The International Journal of Industrial, Occupational and Organizational Psychology and Behavior*, 26(2), 155-176.
- Hirschi, A., & Herrmann, A. (2013). Calling and career preparation: Investigating developmental patterns and temporal precedence. *Journal of vocational behavior*, 83(1), 51-60.
- Steger, M. F., Pickering, N. K., Shin, J. Y., & Dik, B. J. (2010). Calling in work: Secular or sacred?. *Journal of career Assessment*, 18(1), 82-96.

Aşık Veysel'in Uzun İnce Bir Yoldayım Şiirinin Eleştirel Olmayan Söylem Çözümlemesi

Aybüke ÇAPAR ÇETİN

Öğretmen, MEB, Mustafa Gürbüz-Necat Bayel Anadolu Lisesi
aybukecapar@hotmail.com
Orcid ID:0009-0002-7960-532x

Problem Durumu

Bu çalışma, Türk halk edebiyatının önemli isimlerinden Aşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" adlı şiirinin eleştirel olmayan bir söylem çözümlemesini yapmayı amaçlamaktadır. Şiir, Veysel'in hayatı, içinde bulunduğu toplumsal ve kültürel bağlam ile şiirde kullanılan dilsel ve edebi unsurlar dikkate alınarak incelenmiştir. Bu analiz, dilin bağlam ve söylemle nasıl anlam kazandığını ortaya koymayı ve şiirin derinlikli bir anlayışını sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, Aşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" şiiri söylem çözümlemesi yöntemi ile ele alınmıştır. Söylem çözümlemesi, dilin ve söylemin toplumsal ve kültürel bağlamını anlamamızı sağlar. Şiir, dilsel ve toplumsal bağlamda incelenerek, kullanılan kelimelerin ve imgelerin anlamı ve işlevi analiz edilmiştir. Bu süreçte, şiirin yazıldığı dönemin kültürel ve toplumsal yapısı, Veysel'in yaşamı ve kişisel deneyimleri de dikkate alınmıştır. Yöntem olarak, metin analizi ve bağlamsal çözümleme teknikleri kullanılmıştır. Ayrıca, şiirin içeriği ve yapısı, Veysel'in diğer eserleri ve halk edebiyatı örnekleri ile karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Aşık Veysel'in "Uzun İnce Bir Yoldayım" şiirinde, yol metaforu üzerinden hayatın bir yolculuk olduğu ve bu yolculuğun zorluklar ve mücadelelerle dolu olduğu vurgulanır. Şiirde kullanılan dilsel yapı ve imgeler, Veysel'in hayatındaki deneyimlerin ve içinde bulunduğu toplumsal bağlamın bir yansımasıdır. Veysel, hayatın belirsizliklerini ve zorluklarını "uzun ince bir yol" metaforu ile ifade ederken, bireysel ve toplumsal deneyimlerini de dile getirir. Şiirde, Veysel'in körlüğünden kaynaklanan engeller ve bu engellerle başa çıkma mücadelesi de sembolik olarak yer alır. Ayrıca, şiirde kullanılan dilin sadeliği ve doğallığı, Veysel'in halk edebiyatının bir temsilcisi olarak dil kullanımını yansıtır.

Anahtar Sözcükler: Aşık Veysel, söylem çözümlemesi, halk edebiyatı, şiir analizi, dil ve bağlam, edebi çözümleme

Kaynakça

- Ergun, S. (2000). Halk Edebiyatında Manzume ve Nesir. İstanbul: Der Yayınları.
Dundes, A. (1980). Interpreting Folklore. Indiana University Press.
Halliday, M. A. K. (1978). Language as Social Semiotic: The Social Interpretation of Language and Meaning. University Park Press.
Van Dijk, T. A. (1993). Discourse and Elite Racism. SAGE Publications.
Tekin, T. (1976). Aşık Veysel: Hayatı, Sanatı ve Şiirleri. İstanbul: Dergah Yayınları.
Tural, S. (2004). Türkiye'de Halk Şairleri ve Aşık Veysel. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
Wilson, S. (1990). Folklore and Nationalism in Modern Finland. Indiana University Press.
Öztürk, M. (2015). Halk Şiirinde Dil ve Anlam. Ankara: Akçağ Yayınları.
Güven, İ. (2008). Aşık Veysel ve Türk Halk Şiiri. İstanbul: İnkılap Kitabevi.
Levinson, S. C. (1983). Pragmatics. Cambridge University Press.
Goffman, E. (1981). Forms of Talk. University of Pennsylvania Press.
Bakhtin, M. M. (1981). The Dialogic Imagination: Four Essays. University of Texas Press.
Bourdieu, P. (1991). Language and Symbolic Power. Harvard University Press.

Narrative (Öyküsel) Terapi Temelli İlişkisel Kimlik Uygulamasının Ergenlerin Akran Zorbalığı Üzerindeki Etkisi: Tek Oturumluk Müdahale

Emin KURTULUŞ

Öğretmen, Sakarya Üniversitesi
emin.kurtulus@ogr.sakarya.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6346-0114

Problem Durumu

Ergenlik dönemi bireylerin çocukluk ve genç yetişkinlik dönemi arası kapsayan ve gelişimsel açıdan kritik bir dönemdir. Bu dönemin önemli karmaşalarından biri ergenlerin kendilerini bazı durumlarda çocuk bazı durumlarda da yetişkin olarak görmelerine ilişkin rol karmaşasıdır. Bu durum yetişkinlerin ergenlere bakış açısı için de geçerlidir. Öğretmenler okul ortamında ergenleri hem çocuk olarak görmekte hem de bazen yetişkin sorumluluğu beklemektedirler. Bununla birlikte, okullar ergenlerin sosyalleşerek kendini var ettiği önemli kurumlardan birisidir. Ergenler diğer insanlarla kurduğu ilişkilerde kendini gösterirken ve kimliğini yansıtırken bazen başkalarının sınırlarına girebilirler. Akran zorbalığı, bir çocuğun/ergenin bir ya da birkaç kişi tarafından sürekli kötü muamele görmesidir. Bu kötü muamele sonucunda akranlar arasında uzlaşmaya gidilemezse okul terki gibi istemeyen sonuçlar doğurabilir. Dolayısıyla akran zorbalığı sonucunda ortaya çıkan olumsuz okul çıktılarını önlemek için akran zorbalığına müdahale etmek önemli olabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın amacı da Narrative terapi temelli ilişkisel kimlik uygulamasının ergenlerin akran zorbalığı üzerindeki etkisini incelemektir. Araştırma 2x2 deneysel desen tasarımı ile oluşturulmuştur. Bu çalışmada ilk olarak bir ortaöğretim kurumunda öğrenim gören 300 ergene “Çocuk-Ergen Zorbalık Ölçeği” uygulanmıştır. Yapılan genel tarama sonrasında araştırmaya katılmaya gönüllü olan ve akran zorbalığı puanı en yüksek olan 20 ergen araştırmaya dahil edilmiştir. Bu 20 ergenin 10’u deney grubuna ve 10’unu da kontrol grubuna basit seçkisiz bir şekilde atanmıştır. Deney grubuna uygulanan müdahalede Narrative terapi temelli ilişkisel kimlik uygulamasında zorba ile kurbanı bir araya getirerek bir çalışma yürütülmüştür. Bu süreçte kurbanın zorba rolüne geçtiği zorbanın da kurban rolüne geçtiği içe içe ve karmaşık bir süreç olduğu farkındalığı gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Deney grubuna uygulanan müdahalede Narrative terapi temelli ilişkisel kimlik uygulamasında zorba ile kurbanı bir araya getirerek bir çalışma yürütülmüştür. Bu süreçte kurbanın zorba rolüne geçtiği zorbanın da kurban rolüne geçtiği içe içe ve karmaşık bir süreç olduğu farkındalığı gerçekleştirilmiştir. Kontrol grubuna ise araştırmanın müdahale sürecinde hiçbir uygulama yapılmamıştır. Araştırma sonuçlarına göre, deney grubuna uygulanan müdahalenin akran zorbalığını azaltma konusunda etkili olduğu saptanmıştır. Bu sonuç literatür eşliğinde tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Narrative terapi, ilişkisel kimlik, akran zorbalığı, ergenler

Kaynakça

- Kırıncı Ş. ve Ekşi, H. (2022). Çocuk-Ergen Zorbalık Ölçeği-9 kısa form: türkçe geçerlik ve güvenilirlik çalışması. 9. Uluslararası GAP Zirvesi Bilimsel Araştırmalar Kongresi. Adıyaman.
- Vessey, J. A., Strout, T. D., Difazio, R. L., & Ludlow, L. H. (2019). Identifying bullied youth: Re-engineering the Child-Adolescent Bullying Scale into a brief screen. *Journal of Applied Measurement*, 20(4), 367-383. <https://europepmc.org/article/med/31730544>

Exploring the Relationship Between Social-Emotional Learning and Cyberbullying: A Comprehensive Narrative Review

Sefa BULUT

Profesör Doktor, İbn Haldun Üniversitesi
sefabulut22@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2622-4390

Ebru MORGÜL

Dr. Öğretim Üyesi, İbn Haldun Üniversitesi
ebru.morgul@ihu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-8298-5784

Merve GÜÇLÜ-AYDOĞAN

Araştırma Görevlisi, İbn Haldun Üniversitesi
merve.guclu@stu.ihu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7309-7224

Problem Statement

Cyberbullying has emerged as a pervasive and detrimental phenomenon in the digital age, significantly impacting the social-emotional well-being of adolescents. This research presents a narrative review examining the relationship between social-emotional learning (SEL) and cyberbullying among adolescents.

Methodology

This research is an example of a narrative review. Several electronic databases, including PubMed, Web of Science, ScienceDirect, PsycArticles, ERIC, and PsycINFO, were searched for published articles. Information on this subject was also found on Google, Google Scholar, and reference lists from important papers. Out of the 125 papers studied, 83 were included in the final literature evaluation. Only peer-reviewed publications were allowed to submit articles, and academic works produced between 2015 and 2024 were included to provide context and support for the subject. To provide context for some of the paper's arguments, the reference lists of numerous important papers were retrieved by searching for their titles on Google

Expected / Provisional Results

Findings reveal a significant gap in understanding the core components and effectiveness of SEL in addressing the complexities of bullying and cyberbullying. The discussion synthesizes key findings, highlighting the potential of SEL programs in promoting academic success, fostering a supportive learning environment, and mitigating the adverse effects of bullying and cyberbullying. Additionally, the study calls for further research to investigate the effectiveness of SEL interventions in addressing cyberbullying and emphasizes the importance of longitudinal studies to assess long-term outcomes. Overall, this research underscores the significance of prioritizing SEL in school curricula and fostering collaboration between educators and researchers to create safer and more inclusive environments for adolescent development in the digital age.

Keywords: Adolescents, Cyberbullying, Social-Emotional Learning (SEL)

References

- Arce, R., Fariña, F., & Vázquez, M. J. (2011). Comportamiento inadaptado en menores: Factores de riesgo y protección. In F. Fariña & R. Arce (Eds.), *Prevención e intervención con menores en riesgo de desviación social* (pp. 53-102). Santiago de Compostela, SP: Andavira Editora.
- Arsenio, W. F., & Lemerise, E. A. (2001). Varieties of childhood bullying: Values, emotion processes, and social competence. *Social Development*, 10(1), 59-73. <https://doi.org/10.1111/1467-9507.00148>

Atalan Ergin, D., Akgül, G., & Güney Karaman, N. (2021). Ethnic-based cyberbullying: The role of adolescents' and their peers' attitudes towards immigrants. *Turkish Journal of Education*, 10(2), 139–156.

Aliyev, R., & Gengec, H. (2019). The Effects of Resilience and Cyberbullying on Self Esteem:199(3), 155–165. <https://doi.org/10.1177/0022057419858346>

Belsey, Bill. (2007). Cyberbullying: A real and growing threat. *ATA Magazine*, 14–21.

Bierman, K. L., Coie, J. D., Dodge, K. A., Greenberg, M. T., Lochman, J. E., McMahon, R. J., Pinderhughes, E., & Conduct Problems Prevention Research Group. (2010). The effects of a multiyear universal social-emotional learning program: The role of student and school characteristics. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 78(2), 156–168. <https://doi.org/10.1037/a0018607>

Brackett, M. A., Mayer, J. D., & Warner, R. M. (2004). Emotional intelligence and its relation to everyday behaviour. *Personality and Individual Differences*, 36(6), 1387-1402. [https://doi.org/10.1016/S0191-8869\(03\)00236-8](https://doi.org/10.1016/S0191-8869(03)00236-8)

Romantik İlişkide Mükemmeliyetçiliğin İlişki Kalitesi Üzerindeki Yordayıcı Etkisinin İncelenmesi

Hacer YILDIRIM KURTULUŞ

Doktor, Millî Eğitim Bakanlığı
haceryildirim91@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-0880-1318

Yağmur KAYA

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
ykaya@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4077-3182

Sümeyye TAŞKIN

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
sumeyyeetaskinn@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6633-2444

Problem Durumu

Bu çalışmada romantik ilişkide mükemmeliyetçiliğin ilişki kalitesi üzerindeki yordayıcı etkisi incelenmiştir. Bununla birlikte, ilişki kalitesinin bazı demografik değişkenlere (cinsiyet, eğitim durumu, sosyo-ekonomik düzey, birliktelik yılı ve çocuk sayısı) göre farklılaşp farklılaşmadığı da incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişki kalitesi modelidir. Araştırmanın örnekleme ölçütü örnekleme ve uygun örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya alınma ölçütü katılımcıların bir romantik ilişki içerisinde olmaları ve 18 yaşından büyük olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme 162'si kadın ve 167'si erkek olmak üzere toplamda 329 katılımcıdan oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 21 ile 63 arasındadır ($\bar{X} = 31.76$ yaş, $SS = 8.36$). Araştırmada katılımcılara "Romantik İlişkide Mükemmeliyetçilik Ölçeği (Kendine Yönelik Mükemmeliyetçilik ve Partnere Yönelik Mükemmeliyetçilik)" ve "Algılanan Romantik İlişki Kalitesi Ölçeği" uygulanmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, araştırmanın bağımlı değişkeni olan ilişki kalitesinin bazı demografik değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığına bakmak için bağımsız gruplar t-testi ve one way-anova fark testleri, pearson momentler çarpımı analizi ve regresyon analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre ilişki kalitesinin cinsiyete göre ve çocuk sayısına göre anlamlı fark gösterdiği görülmüştür. Yine araştırma bulgularına göre; ilişki kalitesi ile romantik ilişkide kendine yönelik mükemmeliyetçilik arasında pozitif yönde bir ilişki bulunurken ($r = .260$, $p < .01$); partnere yönelik mükemmeliyetçilik ile negatif yönde bir ilişki bulunmuştur ($r = -.439$, $p < .01$). Araştırmanın son bulgusuna göre, kendine yönelik mükemmeliyetçilik ($R^2 = .068$; $p < .01$) ve partnere yönelik mükemmeliyetçilik ilişki kalitesini anlamlı düzeyde yordamaktadır ($R^2 = .193$; $p < .01$). Sonuç olarak, romantik ilişkide kendine yönelik mükemmeliyetçilik arttıkça ilişki kalitesi artmakta; partnere yönelik mükemmeliyetçilik arttıkça ilişki kalitesi azalmaktadır. Elde edilen bulgular, ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Romantik ilişki, kendine yönelik mükemmeliyetçilik, partnere yönelik mükemmeliyetçilik, ilişki kalitesi

Kaynakça

- Fletcher, G. J. O., Simpson, J. A., & Thomas, G. (2000). The measurement of Perceived Relationship Quality Components: A confirmatory factor analytic approach. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 26(3), 340-354. <https://doi.org/10.1177/0146167200265007>
- Matte, M., ve Lafontaine, M. F. (2012). Assessment of romantic perfectionism: Psychometric properties of the romantic relationship perfectionism

scale. Measurement and Evaluation in Counseling and Development, 45(2), 113-132.

Ozteke, H. I., Buyukbayraktar, C. G., ve Kesici, S. (2015). The adaptation of romantic relationship perfectionism scale into Turkish culture. *The Anthropologist*, 19(2), 387-395.

Sağkal, A. S., & Özdemir, Y. (2018). Turkish adaptation of Perceived Romantic Relationship Quality Scale (PRRQS): Validity and reliability study. *Mehmet Akif Ersoy University Journal of Education Faculty*, 46, 22-40. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.329888>

Akademik Canlılığın Matematik Başarısına Etkisi: Akademik Öz Benlik, Matematik Kaygısı ve Matematik Öz Yeterlik Aracılığıyla Bir İnceleme

Ümit KUL

Doçent Doktor, Artvin Çoruh Üniversitesi
umitkul@artvin.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-3651-4519

İzemenur DAĞCI

Artvin Çoruh Üniversitesi
210209030@ogrenci.artvin.edu.tr
Orcid ID:0009-0009-5521-6101

Büşra ÇALKAN

Artvin Çoruh Üniversitesi
210209032@ogrenci.artvin.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-7913-0760

Problem Durumu

Öğrenciler, okul hayatlarında pek çok zorlukla karşılaşır ve bu zorluklar arasında akademik engeller önemli bir yer tutar. Akademik canlılık (akademik engelleri yönetme becerisi), öğrencilerin bu tür zorlukları aşma yeteneği olarak tanımlanır (Martin & Marsh, 2006) ve matematik gibi derslerdeki başarısızlık gibi spesifik durumlarda bu yeteneğin kullanılması gerekebilir. Özellikle, matematik sınavlarından düşük not almak gibi durumlar, öğrencilerin motivasyonunu ve duygusal durumunu etkileyebilir, bu da akademik performanslarını doğrudan etkileyebilir. Bu bağlamda, öz-yeterlilik, matematiksel kaygı ve öz-benlik gibi faktörlerin matematik başarısına olan etkileri sıklıkla incelenmiştir (Lee, 2009). Ancak, matematik kaygısı ile akademik canlılık arasındaki ilişki ve bu ilişkide aracı olarak görev alan faktörler tam olarak anlaşılmamıştır (Smith, 2020; Weißenfels vd., 2023). Araştırmamız, öz-kavram ve öz-yeterlilik gibi öğrencilerin akademik kendilik algısını ve direncini şekillendiren kritik faktörlerin bu ilişkideki aracı rollerini incelemeyi amaçlamaktadır. Çalışmamız, özellikle matematik kaygısının akademik canlılığı nasıl etkilediğini ve bu süreçte öz-kavram ile öz-yeterliliğin nasıl bir aracılık görevi üstlendiğini ele almaktadır. Bu çalışmanın önemi, öğrencilerin akademik zorluklar karşısında gösterdiği direnci anlamak ve bu direnci destekleyecek müdahaleler geliştirebilmek için temel oluşturmasıdır. Matematik kaygısının, öz-kavram ve öz-yeterlilik üzerinden akademik canlılığı nasıl etkilediğinin anlaşılması, eğitimciler ve politika yapıcılar için değerli bilgiler sunacaktır. Bu bilgiler, öğrencilerin matematik başarısını artırma ve genel olarak akademik dirençlerini güçlendirme çabalarında kullanılabilir.

Araştırma Yöntemi

İlişkisel bir çalışma, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin incelenmesine odaklanırken, kesitsel bir çalışma belirli bir zaman diliminde bir popülasyondaki çeşitli özelliklerin yaygınlığını ve dağılımını değerlendirir. Çalışma, çeşitli okullardan rastgele seçilen 326 ortaokul öğrencisi (176 kız ve 150 erkek, yaş aralığı 11-14; Ortalama yaş = 12.8, SD = 1.34) ile gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, güvenli bir çevrimiçi sistem üzerinden dört farklı anketi tamamlamışlardır. Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) ve bootstrap yöntemleri kullanılarak, matematik kaygısı, akademik canlılık, öz kavram, öz-yeterlilik ve akademik başarı arasındaki ilişkiler kapsamlı bir şekilde analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Korelasyon analizleri, matematik kaygısı ile akademik canlılık, öz kavram ve öz-yeterlilik arasında negatif ilişkiler olduğunu ortaya koymuştur. Yapısal Eşitlik Modellemesi, öz kavram ve öz-yeterliliğin, matematik kaygısı ile akademik canlılık arasındaki ilişkide aracı roller üstlendiğini göstermiştir. Bootstrap sonuçlarına göre, yüksek matematik kaygısı, öz kavram ve öz-yeterlilik düzeylerini düşürmekte ve bu durum akademik canlılığı azaltmaktadır. Bu çalışma, öğrencilerin matematik kaygısını yönetme ve bu süreçte öz kavram ile öz-yeterlilik gibi faktörlerin desteklenmesinin, akademik canlılıklarını artırmak için kritik öneme sahip olduğunu vurgulamaktadır. Eğitim politikaları ve müfredat geliştirme

süreçlerinde bu bulguların dikkate alınması önerilmektedir. Bu faktörlerin güçlendirilmesi, öğrencilerin matematik başarısını ve genel akademik dayanıklılıklarını artırabilir.

Anahtar Sözcükler: Matematik Kaygısı, Akademik Canlılık, Öz-benlik, Öz-yeterlik, YEM

Kaynakça

- Lee, J. (2009). Universals and specifics of math self-concept, math self-efficacy, and math anxiety across 41 PISA 2003 participating countries. *Learning and Individual Differences*, 19(3), 355–365. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2008.10.009>
- Martin, A., & Marsh, H. (2006). Academic resilience and its psychological and educational correlates: A construct validity approach. *Psychology in the Schools*, 43(3), 267–281. <https://doi.org/10.1002/pits.20149>
- Smith, M. (2020). *Becoming buoyant: Helping teachers and students cope with the day to day*. Milton Park: Routledge.
- Weißenfels, M., Hoffmann, D., Dörrenbächer-Ulrich, L., & Perels, F. (2023). Linking academic buoyancy and math achievement in secondary school students: Does academic self-efficacy play a role?. *Current psychology*, 42, 23422-23436. <https://doi.org/10.1007/s12144-022-03488-y>

6 Şubat Depremlerinin Genel Seçimlerde Seçmenin Siyasi Tercihine Etkileri: Kahramanmaraş Örneği”³

Zakire KARDAŞ

Öğretmen, Karşıyaka 15 Temmuz İlkokulu

kardaszakire@gmail.com

Orcid ID:0009-0000-8081-0254

Problem Durumu

06.02.2023'te saat 04:17'de Pazarcık merkezli 7.7, 13.24'te Elbistan merkezli 7.6 şiddetinde yaşanan ve literatüre “6 Şubat depremleri” olarak giren, başta Hatay, Kahramanmaraş ve Malatya olmak üzere 11 ilimizde yıkıma neden olan ve 108812 kilometrekarelik alanı etkileyen depremin, depremi yaşayan insanlar, onların yakınları ve hatta Türkiye'nin depremi yaşamamış olan 70 ili üzerinde ağır travmalara yol açtığı bilinmektedir. 06.02.2023 tarihinde yaşanan 6 Şubat depremlerinde ülke genelinde 22 Nisan itibarıyla 50.783 vatandaşımız hayatını kaybetmiştir (Haberturk, 2023). Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin 4.seviyede yapmış olduğu uluslararası yardım çağrısıyla 102 ülke yardım teklifinde bulunmuş, 94 ülkeden gelen 141 binden fazla kişi arama kurtarma faaliyetlerine katılmıştır (AFAD, 2023). 6 Şubat 2023'te meydana gelen depremlerden 3 ay 8 gün sonra yapılan genel seçimlerde, depremezeler, oy tercihleri sonuçlarıyla sosyal medyada bazı kesimler tarafından eleştirilerin odağı olmuştur. Depremzede vatandaşların oy tercihlerinde 6 Şubat Depremlerinin ve sonrasında yapılan çalışmaların onların tercihlerinde ne derece etkili olduğunu saptamak maksadıyla tezin araştırma problemi “6 Şubat Depremleri'nin Kahramanmaraş ilinde seçmenin siyasi tercihi üzerinde etkisi var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Dolayısıyla bu araştırmanın ana amacı, yaşanan deprem felaketinin, seçmenlerin siyasal tercihleri ve oy verme davranışları üzerinde bir etkisinin olup olmadığının, eğer olmuşsa nasıl bir etkisi olduğunun tespit edilmesidir. Bu çalışma, 6 Şubat depremlerinin seçmenin oy verme davranışına etkisinin incelenmesinin yanı sıra depremler sonrası ilgili kurumlarca yapılan faaliyetleri de içermektedir. Bundan sonraki süreçte yaşanacak olan depremlerde ne tür çalışmalar yapılabileceği ve organizasyon konusunda hangi kurumun ne yaptığının bilimsel çalışma olarak kayıt altına alınması, sürece rehberlik etme açısından önem taşımaktadır. Afet bölgesinde yaşamını sürdüren depremezelerin oy verme davranışlarında afet sonrası yapılan çalışmaların etkisinin araştırılması, siyasetle uğraşan insanların da afet bölgelerinde seçim kampanyalarında halkın beklentilerinin ne yönde olduğu ve nelere dikkat etmeleri gerektiği konusunda somut veriler içermektedir. Bu çalışmanın alanında ilk olması nedeniyle 6 Şubat Depremleri olarak nitelendirilen büyük afetin ve afet sonrası yürütülen siyasal faaliyetlerin seçmenlerin tercihlerinde etkisi olup olmadığını saptamanın, bunun yanında seçmenlerin travma sonrası seçmen davranışı örneği konusunda literatüre alanında katkı sağlaması beklenmektedir. Seçmenin siyasal partilerden beklentileri ve seçimlerde siyasal tercihlerini hangi kriterlere göre belirlediklerine yönelik yapılacak olan araştırmalar, seçmen davranışının anlaşılması açısından literatüre büyük ölçüde katkı sunabilir. Türkiye'de seçmenlerin tercihlerinde bölgesel farklılıkların da seçim sonuçlarına yansıdığı bilinmekle birlikte bu konuda bölgesel olarak yapılacak olan çalışmalar, Türkiye'de seçmen davranışını gerçek manada hangi kriterlerin şekillendirdiği noktasında hem siyasal partilere hem de literatüre faydalı sonuçlar kazandırabilir.

Araştırma Yöntemi

6 Şubat depremleri sonrasında yapılan 2023 genel seçimlerinde seçmenin siyasi tercihinde herhangi bir değişikliğe gidip gitmediği konusunda yapılan anket çalışmaları ve şehrin siyasal temsilcileriyle gerçekleştirilecek olan yapılandırılmış mülakatlar neticesinde elde edilen sonuçların analizi gerçekleştirilerek tez araştırması tamamlanmıştır. Anket çalışması depremin merkez üssü olan Kahramanmaraş ili ile sınırlandırılmıştır. Araştırmada nitel ve nicel araştırma yöntemleri kullanılmış olup nitel araştırma desenlerinden yapılandırılmış görüşme kullanılmıştır. Nicel araştırma desenlerinden ise tarama araştırması kullanılarak tarama modellerinden korelasyonel araştırmadan faydalanılmıştır. Analiz düzeyi bakımından ise “tanımlayıcı ve tanısal araştırma tasarımı” yaklaşımı kullanılmıştır. Bu

³ Bu çalışma Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı Yüksek Lisans Tezinden alınmıştır.

araştırmada evren Kahramanmaraş ilindeki seçmenler, örneklem ise anketin uygulandığı seçmenler olarak belirlenmiştir. Araştırmada veri toplama araçları olarak birincil ve ikincil veri kaynakları kullanılmıştır. Birincil veri kaynaklarından olan anket ile evreni yansıtan örneklem üzerinde yapılan çalışmalar ve yapılandırılmış mülakat ile Kahramanmaraş ilinde en çok oy alan dört siyasi parti il başkanlığından bilgi alınarak görüşmeler rapor haline getirilip çalışmaya eklenmiştir. Yapılan anket çalışmasından elde edilen veriler SPSS yazılımı ile analiz edilmiş ve sonuçlar raporlaştırılmıştır. İkincil veri kaynakları olarak ise literatür taraması neticesinde ulaşılan ulusal ve uluslararası hakemli dergilerde yayımlanan makaleler, çalışmanın kavramsal çerçevesini oluşturan konularla ilgili yazılmış olan tezler, ulusal ve uluslararası basında yer alan resmi haberler, çalışma konusu ile ilgili yazılmış kitaplar, raporlar, çalışmalardan elde edilen sonuçlar, Yüksek Seçim Kurulu ve AFAD gibi resmi kurumların kurumsal web sayfalarındaki verilerden vb. kaynaklardan faydalanılmıştır. Araştırmada Nitel ve Nicel Veri Analiz Teknikleri birlikte kullanılmış ve nitel araştırmada veri toplama tekniklerinden yapılandırılmış mülakat ile belge incelemesi yöntemlerinden faydalanılmıştır. Çalışmada kullanılan Nicel Veri Analizi için geçerliği ve güvenilirliği daha önceden pilot uygulama yapılarak test edilmiş anketler hazırlanmış, evreni temsil eden örneklem üzerinde uygulanmış ve öncelikle veri toplama işlemi gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler SPSS yazılımıyla analiz edilmiş ve elde edilen bulgular tezin nihai amacını ortaya koymuştur. Seçmen Davranışı Ölçeği herhangi yerden alıntılanmamış olup ölçek oluşturulurken gelir düzeyi skalası belirlenirken asgari ücret, açlık ve yoksulluk sınırı dikkate alınmış (Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu, 2023), yaş skalası belirlenirken Levinson'un Bireysel Yaşam Yapısı Kuramından faydalanılmıştır. (Aktu, 2016) İlk aşamada 22 erkek 22 kadın seçmen olmak üzere toplam 44 kişiye 10 soru üzerinden yüz yüze uygulanmış ve SPSS analizi sonucu ölçekteki 3., 5. ve 8. sorular iptal edilerek yapılan son ölçek geliştirme analiz sonucu kullanıma uygun duruma gelen 7 soruluk ölçek Kahramanmaraş ilinin bütün ilçelerine ulaşılarak Dulkadiroğlu ilçesinde yüz yüze, kalan diğer 10 ilçede "Google Form" üzerinden hazırlanan ve ilçelere ulaşılan ölçekle toplamda 711 kişiye ulaşılarak gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

6 Şubat 2023 tarihinde yaşanan depremler ve sonrasında yapılan genel seçimler, kentin daha önceki vekil sayılarının partilere oranla dağılımında değişim göstermekle birlikte anket verileri bu nedenin sadece deprem ve sonrasında yaşanan süreç ile ilgili olduğunu tam olarak ifade etmemektedir. Özellikle can kaybı ve maddi kayıp yaşayan seçmenlerin siyasi tercihlerinde değişikliğe gitmemiş olması ya da azımsanacak bir kesimin siyasi tercihlerinde değişime gitmiş olması, depremin seçmen davranışında seçim sonuçlarını büyük ölçüde etkileyecek bir faktör olmadığı kanısına varmayı güçlendirmektedir. Birçok depremzedenin birinci ve ikinci derece akrabalarını kaybetmenin yanı sıra bugüne kadar yapmış oldukları maddi birikimlerini de kaybettikleri düşünüldüğünde depremzedelerin travma yaşadıkları ve hala yaşamakta olduklarını söylemek yanlış olmayacaktır. Afet sonrası kurulan çadır ve konteyner kentler barınma sorununu geçici olarak çözmüş olsa da insanlar kalıcı konutlarına yerleşebilmek için gün saymaktadır. En temel ihtiyaçlarını kısıtlı imkanlarla karşılamak durumunda kalan depremzedeler, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin sunduğu imkanlarla geçici barınma alanı olarak kurulan konteyner kentlerde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadır. AFAD koordinesinde diğer tüm devlet kurumlarının iş birliği ile depremzedelerin her ihtiyacı karşılanmaya çalışılmış, teslim edilen konteynerlerde gündelik hayatta ihtiyaç duyulan yaşam malzemeleri hazır bir şekilde depremzedelere teslim edilmiştir. Kahramanmaraş ilinde Temel Eğitim ve Ortaöğretim Genel Müdürlüklerine bağlı ilkokullar, ortaokullar ve liseler depremde yıkılıp, kalan bir kısım okullar büyük çapta hasar gördüğünden depremzedelerin en temel kaygılarından biri, çocuklarının eğitim öğretim hayatlarına devam edebilmeleri için yetkililer tarafından nasıl bir önlem alınacağı olmuştur. Bu süreçte yaşanan belki de en iyi gelişmelerden biri olarak adlandırılacak bir çalışmayla konteyner kentlerde konteynerlerin birleştirilip özel olarak tasarlanmasıyla konteyner okullar kurulmuş, konteyner okulların sınıflarına etkileşimli tahtalar dahil olmak üzere bütün donatım malzemeleri eksiksiz temin edilmiştir. Çocukların ne olup bittiğini yeterince anlamadığı ve anlamasının da gerekmediği böyle bir ortamda okullarına devam etmeleri psikolojik olarak kenti ayağa kaldırmanın en kestirme yollarından biri olarak görülmüş ve okullar açılınca en azından öğrencilerin eğitimlerine devamı sürecin gün geçtikçe normalleşeceği inancını güçlendirmiştir. Bireylerin olaylara yaklaşımları ve travma dönemlerinde verdikleri tepkilerin farklı olduğu herkes tarafından kabul görmektedir. Bu süreçte depremde yaşananlardan kendini, toplumun yaşam biçimini, iktidarı ya da muhalefeti suçlayan onlarca insanla karşılaşmak mümkündür. Konunun temelinde insan

ve onun can güvenliği olduğu durumlarda, her kesimin üzerine düşeni yapması gerekeni ifade etmek gerekir. Örneğin, depreme dayanıklı binalar yapılması, zemin etütleri raporlarına ve alanında uzman bilim insanlarının görüşlerinin ve uyarılarının ciddiye alınması bireylerin konut alırken konutlarının iç dizaynından öte yapımında hangi süreçlerden geçtiğini ve dayanıklılık raporlarını incelemesi gerektiği, bu depremle tekrar öğrendiğimiz canımızı yakan gerçeklerden biri olarak bir kez daha gündeme gelmiştir. Sürecin en sürprizlerinden biri olarak karşımıza çıkan TOKİ, kabul etmek gerekir ki herkesi şaşırtan bir sağlamlıkla inşa ettiği konutlardan, depremlerde bir konutu hasar görmeden dayanıklılık testinden alınmış akıyla çıkmayı başarmıştır. Kahramanmaraş ilinde hiçbir TOKİ konutunun bir vatandaşın dahi can kaybına sebebiyet vermemiş olması can alan unsurun deprem değil bina olduğu varsayımını kanun haline getirmiştir. Depremden önce diğer konutlarla kıyaslandığında diğer konutların yarı fiyatına alıcı bulmakta zorlanan TOKİ konutlarının, yaşanan deprem sonrası artan rağbet nedeniyle ulaşılamaz hale gelmesi, önemli olan unsurun konutların iç dizaynı ve dekorasyonu olmadığını, sade ve gösterişten uzak bir konutun çok daha güvenli ve sağlam olabileceği felsefesini öğretmiştir. Kentsel Dönüşüm konusunda, vatandaşların dönüşüme karşılık sahip oldukları arsa miktarından daha küçük ölçekte konut teslim edilmesinden duyduğu rahatsızlık nedeniyle kentsel dönüşüm yapılması gereken binalarda ayak direktmeleri ve mahkemelerde bu tür davaların yaygınlaşması, toplum olarak “Kentsel Dönüşüm” konusunda ne yazık ki yeteri kadar bilinç sahibi olunmadığının göstergesidir. Bireylerin hayatta kalmalarını sağlayacak küçük ya da orta büyüklükte bir konutun, kendilerinin ya da sevdiklerinin can kaybına neden olacağı büyük bir konuttan daha kıymetli olduğu gerçeğinden hareketle bu depremin topluma konut alırken nelere dikkat etmesi gerektiğini öğrettiğini söylemek mümkündür.

Anahtar Sözcükler: 6 Şubat Depremleri, Oy Verme Davranışları, Seçmen Tercihleri, Türkiye’de Seçmen Davranışları, Kahramanmaraş Seçmen Davranışları

Kaynakça

- Haberturk. (2023, Mayıs 6). haberturk. haberturk.com: <https://www.haberturk.com/son-dakika-haberleri-felaketin-uzerinden-3-ay-gecti-rakamlarla-6-subat-depremi-kahramanmaras-depreminin-bilancosu-3589109> adresinden alındı.
- AFAD. (2023, 11 8). afad. 2023 tarihinde afad.gov.tr: <https://www.afad.gov.tr/afet-turleri> adresinden alındı
- Türkiye İşçi Sendikaları Konfederasyonu. (2023, Kasım 29). Türk-İş. turkis.org.tr: <https://www.turkis.org.tr/turkis-kasim-2023-acilik-ve-yoksulluk-siniri/> adresinden alındı.
- Aktu, Y. (2016). Levinson’un Kuramında İlk Yetişkinlik Döneminin Yaşam Yapısı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 8(2), 164-165.
- Kardaş, Z. (2024, Şubat). 6 Şubat Depremlerinin Genel Seçimlerde Seçmenin Siyasi Tercihine Etkileri: “Kahramanmaraş Örneği” Hasan Kalyoncu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi.

Yapay Zekâ ile Eğitim Yöneticilerinin Değişen Rollerini

Gülenay Nagihan KILIÇ

Araştırma Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
gnkiliç@fsm.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6280-8537

İbrahim KOCABAŞ

Profesör Doktor, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
ikocabas@fsm.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-3540-2427

Problem Durumu

Gelişen teknoloji ve yapay zekâ araçları eğitimde zorunlu bir dönüşüme neden olmuş, dijital teknolojiler çocukların yaşamlarına ve öğrendiklerine entegre hale gelmiştir (Küçükali ve Çoşkun, 2023). Artık öğretmenler ödevlerin yapay zekâ aracılığıyla yapılıp yapılmadığını kontrol etmek ve dijital araçları derslerde aktif olarak kullanmak gibi görevler de üstlenmişlerdir. Çevrimiçi öğrenme uygulamalarının yaygınlaşması ve yapay zekâ araçlarının gelişimiyle okul yöneticilerinin de rollerinin değişmesi beklenmektedir. Geleneksel yöntemlerde yöneticiler daha çok deneyimlerine ve ellerindeki kısıtlı veriye dayalı karar alırken, yapay zekâ aracılığıyla daha büyük verilerle daha analitik ve hızlı karar alması beklenmektedir. Yapay zekânın büyük veri analizini kolayca yapabilmesiyle eğitim yöneticilerinin karar alma süreçlerinde de dönüşüm meydana getirmesi beklenmektedir. Bu çalışmada eğitimde gelişen yapay zekâ uygulamaları ile değişen yönetici rollerinin ortaya konulması amaçlanmaktadır. Okul yöneticilerinin gelişen teknolojileri ve meydana gelen güncel değişimleri yakından takip etmeleri oldukça önemlidir. Bu çalışma sonucunda da okul yöneticilerinin değişen rolleri ortaya koyulacağından okul yöneticilerinin alanlarındaki gelişmeleri takip edebilmeleri için oldukça önemlidir. Araştırma sonunda elde edilen verilerin alan araştırmacılarına, eğitimde politika belirleyicilere ve okul yöneticilerine katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma nitel araştırma yaklaşımlarından durum çalışması desenine uygun olarak tasarlanmıştır. Durum çalışmalarında, araştırmacılar belli bir durum veya birkaç durumu çeşitli kaynaklardan veri toplayarak derinlemesine incelerler (Creswell, 2017). Bu çalışmada değişen eğitim paradigması ve gelişen yapay zekâ uygulamalarının okul yöneticilerinin rollerinde meydana getirdiği değişimi derinlemesine incelemek amacıyla sosyoekonomik düzeyi farklı bölgelerdeki okul yöneticileri seçilerek meydana gelen değişimi ortaya koymak amacıyla durum çalışması deseni tercih edilmiştir. Araştırmada maksimum çeşitlilik örnekleme yöntemi ile belirlenen çeşitli okullardaki okul yöneticileri çalışma grubuna dahil edilecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitimde yapay zekâ uygulamalarının kullanımıyla verimlilikte artış, gelir ve giderlerde şeffaflık ve ihtiyaçlara cevap verilmeye kolaylık meydana gelmesi beklenmektedir (İşler ve Kılıç, 2021). Okul yöneticilerinin yapmakla yükümlü olduğu yönetim görevlerini yapay zekâ araçlarını kullanarak hızlandırmasıyla eğitim öğretimi geliştirme faaliyetlerine daha fazla zaman ayırması beklenmektedir. Mali kaynakların kontrol edilmesi, rapor hazırlama, kayıt ve kontrol işlerinin daha hızlı ve hatasız yapılmasıyla okul yöneticilerinin iş yükünün azalması beklenmektedir. Bu durumun zaman kullanımını verimli hale getirmesi, iletişim süreçlerini güçlendirmesi, karar verme süreçlerinin hızlandırması beklenmektedir. Araştırma sonunda yapay zekânın okul yöneticilerine sağladığı avantajların ve dezavantajların belirlenmesi ve yapay zekânın yönetim süreçlerine olan etkisinin ortaya koyulması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, eğitim yönetimi, okul yöneticisi, yönetici rolleri

Kaynakça

- Creswell, J. W. (2017). Araştırma deseni: Nitel, nicel ve karma yöntem yaklaşımları. Eğiten Kitap.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 5(1), 1-11.
- Küçükali, R., & Çoşkun, H. C. (2021). Eğitimde dijitalleşme ve yapay zekânın okul yöneticiliğindeki yeri. Uluslararası Liderlik Çalışmaları Dergisi: Kuram ve Uygulama, 4(2), 124-135. doi: 10.52848/ijls.852119

Ortaokul Ders Kitaplarında Yer Alan Problemlerin Matematik Okuryazarlık Ölçütlerine Göre Değerlendirilmesi

Ümit KUL

Doçent Doktor, Artvin Çoruh Üniversitesi
umitkul@artvin.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-3651-4519

Saliha KALKAN

Artvin Çoruh Üniversitesi
210209028@ogrenci.artvin.edu.tr
Orcid ID:0009-0001-0283-6595

Fatmanur SARI

Artvin Çoruh Üniversitesi
210209048@ogrenci.artvin.edu.tr
Orcid ID:0009-0009-5588-6199

Problem Durumu

Matematik okuryazarlığı (MOY), bireylerin karşılaştıkları günlük yaşam problemlerini çözebilmeleri ve matematiksel bilgi ve becerileri etkili bir şekilde kullanabilmeleri kapasitesini ifade eder (MEB, 2019). Bu kavram, özellikle OECD'nin PISA çalışmaları çerçevesinde giderek daha geniş bir anlam kazanmış ve eğitim sistemlerindeki matematik öğretim programlarının temel hedeflerinden biri haline gelmiştir. Matematik eğitiminin bu yönü, öğrencilerin gerçek yaşamla bağ kurmasını sağlamak, matematiksel düşünmeyi teşvik etmek ve problem çözme yeteneklerini geliştirmek için önemlidir. Okul matematiği, bireylerin gerçek yaşamla bağ kurmasını sağlamak, matematiksel düşünmeyi öğrencilere kazandırmak ve onların problem çözme yeteneklerini geliştirmek için oluşturulmuş standartları, yöntemleri ve içerikleri içerir (MEB, 2018). Eğitim sürecinde ana kayna olarak kullanılan ders kitapları, bu matematiksel beceri ve bilgilerin öğrencilere aktarılmasında önemli bir role sahiptir. Ancak, mevcut matematik ders kitaplarının, uluslararası standartlara ve özellikle PISA matematik okuryazarlık ölçütlerine ne derece uygun olduğu sorusu, eğitim kalitesinin artırılması açısından eleştirel bir öneme sahiptir (Kul vd., 2019). Özgen'in (2021) çalışmasında geliştirilen MOY soru tasarımı kontrol listesi, içerik, bağlam, süreç, düzey ve yapı kategorilerinde uluslararası standartlara uygunluğu değerlendirmek için bir çerçeve sunmaktadır. Bu çalışma, Türkiye'de ortaokul düzeyinde kullanılan matematik ders kitaplarında yer alan problemlerin, bu kontrol listesi yardımıyla analiz edilerek PISA ölçütlerine uygunluğunun değerlendirilmesini amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi tekniği kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Talim ve Terbiye Kurulu tarafından onaylanan ve Millî Eğitim Bakanlığı tarafından hazırlanan 5, 6, 7 ve 8. sınıf matematik ders kitapları seçilmiştir. Kitaplardaki problemler, Özgen'in geliştirdiği kontrol listesi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bu kontrol listesi, PISA matematik okuryazarlık ölçütlerini temel almakta olup, süreç, bağlam, yapı, içerik ve düzey olmak üzere beş ana kategori üzerinden analiz sağlamaktadır. Ders kitaplarda yer alan problemlerin matematik okuryazarlık ölçütlerine ne sıklıkla ve hangi derinlikte yer verildiği betimsel analizle tespit edilecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmadan beklenen sonuçlar, Türkiye'deki matematik ders kitaplarının PISA ölçütlerine ne derece uygun olduğunu göstermesi ve bu bulguların eğitim politikalarına ve ders kitabı hazırlıklarına yönlendirici bilgiler sunmasıdır. İlk bulgular, ders kitaplarının genel olarak günlük hayatla ilişkili ve matematiksel düşünmeyi yansıtan problemler içerdiğini; ancak farklı disiplinlerle ilişkili olmadığını ve çeşitliliği artıracak farklı madde tiplerinin kullanılmadığını göstermektedir. Ayrıca, bu problemlerin çoğunluğunun PISA benzeri sınavlarda öğrencilerin başarısını artıracak şekilde tasarlanmadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlar, ders kitaplarının uluslararası standartlara daha iyi uyum sağlaması için gerekli düzenlemelerin yapılmasına katkı sağlayabilir.

Anahtar Sözcükler: Matematik Okuryazarlık, Ders Kitapları, PISA, Problemler

Kaynakça

- Kul, U., Sevimli, E., & Aksu, Z. (2018). A comparison of mathematics questions in Turkish and Canadian school textbooks in terms of synthesized taxonomy. *Turkish Journal of Education*, 7(3), 136-155. <https://doi.org/10.19128/turje.395162>
- MEB (2019). PISA 2018 Türkiye raporu. Eğitim Analiz ve Değerlendirme Raporları Serisi No: 10. MEB Yayınları. https://pisa.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2023_05/15170226_PISA_2018_Turkiye_On_Raporu.pdf
- MEB. (2018). Matematik dersi (1-8. Sınıflar) öğretim programı. Ankara: MEB.
- Özgen, K. (2021). Checklist on question design for mathematical literacy. *Pegem Journal of Education and Instruction*, 11(1), 259-298. <https://doi.org/10.14527/pegegog.2021.008>

Boşanmış Bireylerin Öznel İyi Oluşları Üzerine Nitel Bir Araştırma

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Feyza Nur PÜSKÜLLÜ

Araştırma Görevlisi, Maltepe Üniversitesi
feyzapuskullu@maltepe.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7869-2455

Problem Durumu

Öznel iyi oluşun olumlu duygulanım, olumsuz duygulanım ve yaşam doyumu olmak üzere üç temel bileşeni bulunmaktadır (Diener, 1984). Zorlu bir yaşam deneyimi olan boşanmanın birey üzerinde duygusal, sosyal ve ekonomik etkileri bulunmaktadır. Sağlık, evlilik, iş, başarı gibi çeşitli yaşam alanları ile ilgili olumlu/olumsuz duygulanımların toplamı bireyin öznel iyi oluşu üzerinde etkili olmaktadır (Diener, 1984; Tuzgöl-Dost, 2005; Diener, Oishi ve Lucas, 2003). Bu araştırmanın amacı, zorlu yaşam deneyimlerinden biri olan boşanma olgusunu irdelemek ve bireylerin boşanma süreci ve sonrasında karşılaştıkları değişikliklerin öznel iyi oluşları (mutluluk) üzerindeki etkileri hakkında derinlemesine bilgi sahibi olmaktır. Araştırmanın, boşanma ve sonrasındaki süreçte bireylerin öznel ve psikolojik iyi oluşlarının anlaşılmasına yardımcı olacağı düşünülmektedir. Araştırmanın, boşanmış bireylere yönelik olarak geliştirilebilecek psikolojik destek ve müdahale programları için önemli bir temel oluşturması öngörülmektedir. Aynı zamanda boşanma sonrası dönemde sağlıklı uyum sağlama ve bireylerin iyilik hallerini destekleme açısından klinik uygulamalara katkı sağlayabileceği düşünülmektedir. Alanyazında boşanmış bireylere yönelik çalışmalar incelendiğinde öznel iyi oluşu bu kapsamda ele alan bir araştırmaya rastlanmamıştır. İlgili alanyazının zenginleşmesi açısından oldukça önem arz etmektedir.

Araştırma Yöntemi

Boşanma olgusunu, boşanmış bireylerin bakış açılarından görebilmek ve sahip oldukları bakış açılarını oluşturan sosyal yapıyı ve süreci anlayabilmek için nitel araştırma yöntemlerinden (Yıldırım ve Şimşek, 2018) fenomenolojik araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu resmi olarak boşanma sürecini tamamlamış, boşanmanın üzerinden 0-5 yıl geçmiş ve evli olmayan yetişkinler oluşturmaktadır. Kartopu örnekleme yöntemi ile 11 kişiye (6 erkek, 5 kadın) ulaşılmıştır. Araştırmanın verileri sözlü iletişim yolu ile veri toplama tekniği olan yarı yapılandırılmış bireysel görüşmelerden elde edilmiştir (Karasar, 2022). Bireysel görüşmeler 35-40 dakika sürmüştür.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Görüşmeler sırasında veri kaybı olmaması ve analizler esnasında derinlemesine çalışma yapılabilmesi için katılımcılardan onam alınarak ses kaydı alınmıştır ve görüşmelerin transkripsiyonu yapılmıştır. Verilerin analizi için tematik analiz yöntemi kullanılmıştır. Tematik analiz, temaların oluşturulması, analiz edilmesi ve rapor edilmesi için başvurulan bir tekniktir. Verilerin düzenlenmesine ve derinlemesine incelenmesine imkân sağlamaktadır (Boyatzis, 1998; akt. Braun ve Clarke, 2006). Nitel veri analizinde sıkça kullanılan QDA Miner Lite Programı ile verilerin düzenlenmesi, kodlanması, temaların oluşturulması ve verilerin analiz edilmesi gerçekleştirilmiştir. Verilerin güvenilirliğini sağlayabilmek için 2 uzmandan görüş alınmıştır. Çalışmanın veri analiz süreci devam ettiğinden, bulgular, sonuç ve öneriler kongrede sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: öznel iyi oluş, boşanmış birey, nitel araştırma

Kaynakça

- Braun, V., & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. <https://doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>
- Diener, E. (1984). Subjective well-being. *Psychological Bulletin*, 95(3), 542–575. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.95.3.542>
- Diener, E., Oishi, S. ve Lucas, R. E. (2003). Personality, Culture, And Subjective Well-Being: Emotional And Cognitive Evaluations Of Life. *Annual Review of Psychology*, 54, 403-425.

Karasar, N. (2022). Bilimsel Araştırma Yöntemleri. Nobel Yayıncılık. 37. Baskı. Ankara.

Tuzgöl-Dost, M. (2005). Öznel İyi Oluş Ölçeği'nin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 3(23), 103-111.

Üstün Yetenekli Öğrencilerin Yapay Zekâya Yönelik Tutumlarının İncelenmesi: Ankara Örneği

METİN AYDIN

Öğretmen, Cezeri Bilim ve Sanat Merkezi
metinaydinbilssem@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-8306-4867

Problem Durumu

Yapay zekâ, son yıllarda önemli bir gelişme kaydetmiştir. Özellikle kullanıcı dostu uygulamalar sayesinde, yapay zekâ tarafından üretilen metin ve görsellerin kullanımı artmış ve sanatın içsel sorunlarına dikkat çekici bir şekilde katkı sağlamıştır. Bu araştırma, üstün yetenekli öğrencilerin yapay zekâya yönelik tutumlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Ölçek, yapay zekâya yönelik hem negatif hem de pozitif tutumu ölçmek üzere iki alt boyuttan oluşur ve toplamda 20 soruyu içermektedir. Yapay zekâya yönelik negatif tutum maddeleri, ters kodlama ile işlenmiştir ve katılımcılar 5'li Likert tipi bir ölçekte değerlendirme yaparlar. Araştırmanın kapsamı, üstün yetenekli öğrencilerin yapay zekâya karşı tutumlarını anlamak ve olası farklılıkları belirlemektir. Esas amaçlar arasında, bu öğrenci grubunun yapay zekâ konusundaki algılarını ve tutumlarını belirlemek, potansiyel eğitim ve rehberlik stratejileri geliştirmek ve yapay zekâ ile ilgili bilgi ve farkındalık düzeylerini artırmak yer almaktadır. Araştırma, katılımcılara ölçeği uygulayarak veri toplama yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Katılımcılar, ölçeği doldurarak yapay zekâya yönelik tutumlarını değerlendirmişlerdir. Bulgular, üstün yetenekli öğrencilerin yapay zekâya yönelik tutumlarını ortaya koymaktadır. Negatif ve pozitif tutum alt boyutları arasındaki farklılıklar ve ortalamalar incelenmiş ve yorumlanmıştır. Ayrıca, farklı demografik değişkenlere göre tutumların nasıl değiştiği ve hangi faktörlerin etkili olduğu da incelenmiştir. Ana sonuçlar arasında, üstün yetenekli öğrencilerin yapay zekâya yönelik tutumlarının genel olarak nasıl şekillendiği ve bu tutumların eğitim ve rehberlik açısından nasıl değerlendirilebileceği yer almaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın örneklemini Ankara ilinde çeşitli Bilim ve Sanat merkezlerine devam eden öğrenciler oluşturmaktadır. Örneklemini olarak 6 Bilim Sanat Merkezine giden 64 öğrenci oluşturmaktadır. Bu öğrencilerin 18'si DEP, 14'ü BYF, 16'sı ÖYGP, 16'sı proje grubu öğrencileri oluşturmaktadır. Araştırmada elde edilen veriler "Kişisel Bilgi Formu" ve "Yapay Zekâ Tutum Ölçeği" ile toplanmıştır. Araştırma ile Bilssem öğrencilerinin yapay zekâya yönelik tutumları incelenmiştir. Schepman ve Rodway (2020) tarafından geliştirilen Yapay Zekâ Tutum Ölçeği, Kaya ve diğerleri (2022) tarafından Türkçe'ye uyarlanmıştır. Bu ölçek, yapay zekâya yönelik hem negatif hem de pozitif tutumu ölçmek üzere iki alt boyuttan oluşur ve toplamda 20 soruyu içerir. Yapay zekâya yönelik negatif tutum maddeleri, ters kodlama ile işlenmiştir ve katılımcılar 5'li Likert tipi bir ölçekte değerlendirme yaparlar.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçlarına göre, proje grubu öğrencilerinin diğer gruplara oranla yapay zekâya yönelik tutumlarının daha olumlu olduğu görülmüştür. Bu durumda, yaşın getirdiği farkındalığın etkili olabileceği düşünülmektedir. Ancak, merkez ve taşra bilim sanat merkezi öğrencileri arasında tutum açısından anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Buna ek olarak, bilişim-robotik kodlama dersi alan öğrencilerin yapay zekâ tutumlarının olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu bulgular ışığında, öğretmenlere yönelik olarak, yapay zekâ konusundaki farkındalığı artırmak ve öğrencilere rehberlik etmek için ders içeriğine ilgili örnekler ve etkinlikler eklenmesi önerilebilir. Öğrencilere ise yapay zekâ ile ilgili kaynakları takip etmeleri ve merak ettikleri konuları sormaktan çekinmemeleri teşvik edilmelidir. Araştırmacılar için ise, daha geniş katılımcı gruplarıyla benzer çalışmalar yaparak sonuçların genelleştirilebilirliğini artırmak ve yapay zekâ ile ilgili tutumları etkileyen diğer faktörleri belirlemek için daha detaylı analizler yapmak önemlidir. Bu önerilerin uygulanmasıyla, öğrencilerin yapay zekâya yönelik tutumlarının olumlu yönde geliştirilmesi ve bilinçli bir şekilde yönlendirilmesi hedeflenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Üstün Yetenek, Yapay Zekâ, BİLSEM

Kaynakça

- Şekeroğlu, S. ve Özer, K. (2019). İnsan Kaynakları Yönetiminde Teknoloji ve Yapay Zekânın Etkisi, ss. 185-192.
- Şendoğdu, A. A. (2020). Endüstri 4.0 devriminde robotik kaynaklar yönetimi bağlamında insan kaynakları yönetiminde yeni açılımların kaçınılmazlığı. Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 34(1), ss. 141-161
- Yılmaz, C. ve Erkollar, A.(2018). “Endüstri 4.0’ın İnsan Kaynakları Planlaması Üzerine Etkileri”, 5th International Management Information Systems Conference, Ankara 24-26 Ekim 2018.
- Zeng, H.(2020). Adaptability of artificial intelligence in human resources management in this era, International Journal of Science, 7(1), ss. 271-276.

The mediating role of emotion regulation in the relationship between childhood trauma of women and parental self-efficacy

Gyulnaz HALİL

Ankara Yildirim Beyazit University
gyulnaznasuh@gmail.com
Orcid ID:0009-0001-7128-0340

Hudayar CİHAN

Profesör Doktor, Ankara Yildirim Beyazit University
hudayarcihan@aybu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-3734-7601

Problem Statement

This study investigates the relationship between childhood trauma and parental self-efficacy among women, with a specific focus on the mediating role of emotion regulation. Previous research has identified early-life trauma as a significant risk factor for various mental health issues in later life, including challenges in emotion regulation and self-efficacy as parents (Marusak et al., 2015; Cloitre et al., 2005; Rominov et al., 2016). We hypothesized that women with a history of childhood trauma would exhibit lower parental self-efficacy and that difficulties in emotion regulation would mediate this relationship.

Methodology

A sample of 194 women with children under 18 was recruited online, and 189 participants were included in the final analysis after excluding those who did not meet the inclusion criteria. Participants completed several standardized instruments, including the Emotion Regulation Questionnaire (ERQ), the Childhood Trauma Questionnaire (CTQ), and the Parental Self-Efficacy Scale (PSES). The data were analyzed using the Process Macro for SPSS to examine the mediating effect of emotion regulation on the relationship between childhood trauma and parental self-efficacy.

Expected / Provisional Results

Findings suggest that childhood trauma (X) significantly impacts both emotion regulation (M) and parental self-efficacy (Y). It directly affects parental self-efficacy (Y) with a coefficient of .748 ($p < .001$) and indirectly influences it through emotion regulation (M) with a coefficient of -.200 ($p = .004$). Emotion regulation (M) mediates the relationship between childhood trauma (X) and parental self-efficacy (Y), as evidenced by the significant indirect effect ($p = .004$). Overall, childhood trauma has a meaningful total effect on parental self-efficacy (Y) ($p = .009$), considering both direct and indirect pathways, with a coefficient of .549.

Keywords: childhood trauma, emotion regulation, parental self-efficacy, women

References

- Cloitre, M., Miranda, R., Stovall-McClough, K. C., & Han, H. (2005). Beyond PTSD: Emotion regulation and interpersonal problems as predictors of functional impairment in survivors of childhood abuse. *Behavior Therapy, 36*, 119–124. [http://dx.doi.org/10.1016/S0005-7894\(05\)80060-](http://dx.doi.org/10.1016/S0005-7894(05)80060-)
- Marusak, H. A., Martin, K. R., Etkin, A., & Thomason, M. E. (2015). Childhood trauma exposure disrupts the automatic regulation of emotional processing. *Neuropsychopharmacology, 40*(5), 1250-1258. <http://dx.doi.org/10.1038/npp.2014.311>
- Rominov, H., Giallo, R., & Whelan, T. A. (2016). Fathers' postnatal distress, parenting self-efficacy, later parenting behavior, and children's emotional-behavioral functioning: A longitudinal study. *Journal of Family Psychology, 30*(8), 907–917. <https://doi.org/10.1037/fam0000216>

Kısa Süreli Bir Terapi Olarak Göz Hareketleri ile Duyarsızlaştırma ve Yeniden İşleme: Bir Hipokondriyazis Olgusu

Neslihan TEKGÜL

Yıldız Teknik Üniversitesi
ntekgul@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6149-1825

Dilay BATUM KARAL

Millî Eğitim Bakanlığı
dilybatm@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Pürem ALTIPARMAK

Millî Eğitim Bakanlığı
puremaltiparmak@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3230-5071

İlgin ÇAKMAK

Mia Anaokulları
ilgincakmak@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-6487-6891

Problem Durumu

Hipokondriyazis, çok eski çağlardan beri “hastalık hastalığı” olarak da bilinen kişinin vücut belirtilerini yanlış yorumlamasına bağlı olarak, ciddi bir hastalığı olacağı korkusunu ya da ciddi bir hastalığı oluşu düşüncesini taşıyıp durması, yeterli tıbbi değerlendirme yapılmasına ve güvence verilmesine rağmen bu düşüncelerin sürüp gitmesi ile karakterize bir bozukluktur (Hocaoğlu, 2015; Abramowitz, 2005). Hipokondriyazisin yaygınlığı kadınlarda %0.8, erkeklerde %0.3, tüm nüfusta %0.6 olarak belirlenmiştir (Erol vd, 1998). Bu tanıya sahip bireyler hastalığına bağlı olarak tıbbi hizmetleri fazlaca meşgul etmektedirler. Bu da ekonomik problemi doğurmaktadır. Diğer taraftan bireysel ve sosyal açıdan yaşadığı sorunlardan kaynaklı psikososyal problemlerde neden olabilmektedirler. Ruh sağlığıyla ilgili sorunlar sıklıkları, işlevi bozmaları ve ekonomik etkileri nedeniyle toplumsal açıdan büyük bir öneme sahiptir (Tekgül, 2021). Kısa sürede etkili ve hızlı bir şekilde sunulan psikolojik danışma hizmeti önemli bir probleme cevap olabilir.

Araştırma Yöntemi

Örneklem Araştırmanın evrenini İstanbul’da bir devlet üniversitesinde öğrenim gören bir öğrenci oluşturmaktadır. Olgu 23 yaşında, kadın, daha önce psikolojik destek almış bir üniversite öğrencisidir. Veri toplama Araçları Bu araştırmada Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ) ve Beck Depreston Ölçeği (BDÖ) kullanılmıştır. Beck Depresyon Ölçeği (BDÖ), Bireyin yaşadığı depresyon belirtilerinin sıklığını ölçmektedir. 21 maddeden oluşan, 0-3 arası puanlanan kendini değerlendirme ölçeğidir. Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.80 bulunmuş ve BDÖ’nün Türk üniversite öğrencilerinin depresyon belirtilerini güvenilir ve geçerli bir şekilde ölçmektedir (Hisli, 1980). Bu ölçekten 12 ve üzeri puan almış olmak depresyonu düzeyinin normalin üstünde olduğunu anlamına gelmektedir. Beck Anksiyete Ölçeği (BAÖ), Bireyin yaşadığı anksiyete belirtilerinin sıklığını ölçmektedir. 21 maddeden oluşan, 0-3 arası puanlanan likert tipi bir kendini değerlendirme ölçeğidir. Toplam puanın yüksekliği kişinin yaşadığı anksiyetenin yüksekliğini gösterir Türkçe standardizasyon çalışmalarında, psikiyatrik hastalardan oluşan örneklem üzerinde envanterin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.93 bulunurken, madde-toplam puan korelasyon katsayıları 0.45 ile 0.72 arasında değişmektedir. Ölçeğin test-tekrar test güvenilirlik katsayısı ise 0.57 olarak bulunmuştur (Üneri, 2010). Bireyin kendi kendine cevaplandırabileceği, uygulanışı kolay bir ölçektir (Savaşır ve Şahin, 1997). Bu ölçekten 8 ve üzeri puan almış olmak kaygı düzeyinin normalin üstünde olduğunu ve işlevsel olmayan kaygıya işaret ettiği anlamına gelmektedir. Prosedür Danışandan araştırma için izni ve onam alınmıştır. Seanslar Psikolojik Danışma Birimi terapi odasında yüz yüze uygulanmıştır. Terapist, EMDR eğitimi ve süpervizyonu almış klinik psikolog olmuştur. 45 dakikalık 6 seans uygulanmıştır. Seans yapısında EMDR'nin standart protokolü esas alınmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Uygulanan BAÖ'ne göre orta düzeyde anksiyete (BAÖ:35) ve orta düzeyde depresif semptomlar (BDÖ: 21) gözlenirken, EMDR sonrası sonölçüm (BAÖ:7 ve BDÖ:3) ve izlem ölçümünde (BAÖ:6 ve BDÖ:5) sonuçlar normal değerlerde bulunmuştur. Bu çalışmada sunulan olgudan hareketle, travmanın neden olduğu hipokondriyazis olgularında EMDR'nin alternatif bir tedavi tekniği olarak etkili olabileceği söylenebilir. Bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Kısa süreli terapiler, EMDR, hipokondriyazis

Kaynakça

- Abramowitz, J. S. (2005). Hypochondriasis: conceptualization, treatment, and relationship to obsessive compulsive disorder. *Annals of Clinical Psychiatry*, 17(4), 211-217.
- Erol, N., Kılıç, C., Ulusoy, M., Keçeci, M., & Şimşek, Z. (1998). Türkiye ruh sağlığı profili araştırması, Ana Rapor. Ankara: T.C. Sağlık Bakanlığı, 92.
- Hocaoğlu, Ç. (2015). Farklı bir hipokondriyazis: Bir vaka sunumu. *Journal of Mood Disorders*, 5(1), 36-39.
- Tekgül, N. (2022). Ergenlerde Bilişsel Odaklı Psikoeğitim Programının Kaygı Düzeyi ve Bilişsel Hatalara Etkisi. *Turkish Journal of Child & Adolescent Mental Health*, 29(2).

Yapay Zekânın Tasarım Alanındaki Değişirici Etkisi

Tunzala MAMMADZADEH

Dr. Öğretim Üyesi, Azerbycan Devlet Ekonomi Üniversitesi
temart2022@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-2645-6842

Problem Durumu

Günümüzde yapay zekâ, tasarım dünyasında köklü değişimlere yol açmaktadır. Yapay zekânın tasarım süreçlerine entegrasyonu, yaratıcı süreçlerin hızlanmasına, tasarım kalitesinin artmasına ve verimliliğin yükselmesine önemli katkılar sağlamaktadır. Bu makale, yapay zekânın otomasyonun ötesine geçen dönüştürücü potansiyelini ve tasarım alanındaki gelişen rolünü incelemektedir. Araştırma, yapay zekânın işbirlikçi bir ortak olarak nasıl çalıştığını ve çeşitli tasarım disiplinlerinde insan yaratıcılığını nasıl geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Yapay zekâ araçlarının nasıl çeşitli tasarım varyasyonları oluşturduğunu, bilinçli karar verme için kullanıcı verilerinden nasıl yararlandığını ve kullanıcı deneyimlerini nasıl kişiselleştirdiğini incelemektedir. Ayrıca, yapay zekânın tasarım verimliliğini artırma, kullanıcı deneyimlerini optimize etme ve yeni tasarım olanaklarını keşfederek yaratıcı sınırları genişletme potansiyelini tartışmaktadır. Makale, yapay zekânın insan empatisini ve stratejik düşünmeyi kopyalama konusundaki sınırlamalarını kabul ederken, insan-yapay zekâ ortaklığının önemini vurgulamaktadır. Ek olarak, sorumlu yapay zekâ gelişimini ve yapay zekâ'nin yeni ortaya çıkan tasarım teknolojileriyle entegrasyonunu vurgulayarak gelecekteki araştırma yönlendirmelerini önerir.

Araştırma Yöntemi

Akademik veri tabanları (Google Scholar, IEEE Xplore, ACM Digital Library, vb.) taranarak ilgili makaleler, kitaplar ve konferans bildirileri incelenmiştir. Literatür taraması sonucunda mevcut eğilimler, boşluklar ve gelecekteki araştırma alanları belirlenmiştir. Yapay zekâ teknolojilerini kullanan şirketler veya tasarım projeleri seçilerek incelenmiştir. Tasarımcılar, yapay zekâ uzmanları, akademisyenler ve ilgili sektör temsilcileriyle yarı yapılandırılmış mülakatlar yapılmıştır. Mülakatlar, yapay zekâ araçlarının tasarım süreçlerinde nasıl kullanıldığını ve bu araçların getirdiği yenilikleri detaylı bir şekilde anlamaya yönelik sorular içerir. Toplanan veriler, tematik analiz yöntemi ile değerlendirilir. Bu araştırma yöntemlerinin bir kombinasyonu kullanılarak, "Yapay Zekânın Tasarım Alanındaki Değişirici Etkisi" konusu kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Her bir yöntem, konunun farklı bir yönünü aydınlatmaya ve araştırmanın bütüncül bir perspektifle ele alınmasına yardımcı olmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak, yapay zekânın tasarım alanında sunduğu yenilikler ve fırsatlar hem mevcut tasarım pratiklerini dönüştürmekte hem de gelecekteki tasarım süreçlerinin şekillenmesine yardımcı olmaktadır. İnsan yaratıcılığı ve yapay zekâ teknolojilerinin birleşimi, tasarım dünyasında daha yenilikçi, verimli ve kullanıcı odaklı çözümler üretilmesini sağlamaktadır. Bu doğrultuda, yapay zekâ'nin tasarım alanındaki etkilerini daha derinlemesine inceleyen ve genişleten çalışmalar, tasarım disiplninde önemli ilerlemelere yol açacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Tasarım, Yaratıcılık, Kullanıcı Deneyimi, Otomasyon

Kaynakça

- Bonnardel, N., & Zenasni, F. (2010). The Impact of Technology on Creativity in Design: An Enhancement? *Creativity and Innovation Management*, 19(2), 180-191. doi:10.1111/j.1467-8691.2010.00560.x
- Hong, Y., Yu, J., & Chan, K. (2018). Artificial Intelligence in Design: A Comprehensive Review. *Design Studies*, 56, 26-62. doi:10.1016/j.destud.2018.02.001
- Jordan, P. W. (2002). *Designing Pleasurable Products: An Introduction to the New Human Factors*. CRC Press.
- Lawson, B. (2006). *How Designers Think: The Design Process Demystified* (4th ed.). Architectural Press.
- Norman, D. A. (2013). *The Design of Everyday Things: Revised and Expanded Edition*. Basic Books.
- Oxman, R. (2006). Theory and Design in the First Digital Age. *Design Studies*, 27(3), 229-265. doi:10.1016/j.destud.2005.11.002

- Shneiderman, B. (2020). Human-Centered Artificial Intelligence: Reliable, Safe & Trustworthy. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 36(6), 495-504. doi:10.1080/10447318.2020.1741118
- Tegmark, M. (2017). *Life 3.0: Being Human in the Age of Artificial Intelligence*. Knopf.

Singapur ve Almanya Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırmalı Olarak İncelenmesi

Erhan YEŞİLYURT

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
erhan_yesilyurt@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-9537-7040

Murat İNCE

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
muratince20@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-0557-0419

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, Singapur ve Almanya eğitim sistemlerinin eğitim felsefesi, öğretmen eğitimi, eğitim yönetimi, eğitim kademeleri, okullarının fiziki donanımları, eğitimde dijitalleşme süreçleri, öğretmen eğitimi ve istihdamı ve uluslararası sınavlardaki başarı durumlarının benzer ve farklı yönlerinin neler olduğunu karşılaştırmalı olarak incelemektir. Özellikle PISA ve TIMSS gibi uluslararası eğitim araştırmalarında dünyadaki en başarılı performansı gösteren Singapur tüm eğitimcilerin ve eğitimle ilgili paydaşların dikkatini çekmektedir. Bunun birlikte, güçlü ekonomisi ve mesleki eğitimdeki öncü çalışmalarıyla Almanya'nın eğitim sisteminin de ayrıntılı bir şekilde incelenmesi mevcut eğitimle ilgili yapılan reformlara ışık tutması açısından önem arz etmektedir. Bu karşılaştırma aracılığı ile dünya üzerinde eğitim sistemlerinde yapılacak olan yeniliklere katkı sunulabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, bilimsel araştırma yöntemlerinden tarama yöntemine dayalı olarak yürütülmüştür. Taranan kaynaklardan, iki ülkenin eğitim sistemleriyle ilgili yürürlükteki mevzuattan, resmi internet sayfalarında kayıtlı bilgi, belge ve dokümanlardan, uluslararası kuruluşların ilgili raporlarından, karşılaştırmalı eğitim alanına ait kitaplar, tezler ve yayımlanan makalelerden yararlanılmıştır. Karşılaştırmalı eğitim yaklaşımlarından yatay yaklaşımın benimsendiği betimsel bir araştırma olan çalışmada, ele alınan durumu detaylarıyla anlatmak ve olası ilişkileri ortaya koymak üzere konu ile ilgili çalışmalar üzerinde doküman analizi yapılmıştır. Doküman analizi, araştırmanın konusu ile ilgili bilgi kaynaklarının analizi olup, dokümanlar nitel olarak yürütülen araştırmalarda ihtiyaç duyulan önemli veri kaynaklarıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öncelikle iki ülkenin eğitim felsefesi yaklaşımlarına ilişkin bulgu ve yorumlara yer verilmiştir. Ardından eğitim yönetimi, denetimi ve finansman yapısına değinilmiş, eğitim sistemlerinin kademeleri incelenmiş ve okulların fiziki yapılarına yer verilmiştir. Singapur'daki öğretmen eğitiminin kuramsal ve uygulama boyutu ile diğer ülkelerden farklı olduğu belirlenmiştir. Almanya ve Singapur arasındaki nüfus ve bölgesel farklılıkların eğitim uygulamalarındaki farkı ortaya koyan bir unsur olabileceği düşünülmektedir. Buna ek olarak, her iki ülkedeki inovasyona dayalı eğitim anlayışının, disiplin ve çalışkanlık prensipleri üzerine kurulu olduğu ifade edilebilir. Son olarak, her iki ülkenin ekonomik göstergelerine bakıldığında, dünyada önemli bir gücü temsil ettikleri açık bir gerçektir. Bu inceleme ile; iki ülkenin ekonomik gücünün ve refahının, nitelikli eğitimi ortaya çıkaran ve destekleyen en önemli unsurlardan biri olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Singapur, Almanya, Eğitim Sistemi, Karşılaştırmalı Eğitim

Kaynakça

- Apaydın, Ç. (2009). Singapur Eğitim Sistemi. Karşılaştırmalı Eğitim Sistemleri İçinde. Pegem.
- Bal, B., & Başar, E. (2014). Finlandiya, Almanya, Singapur ve Türkiye'nin eğitim sistemleri açısından kademeler arası geçiş sistemlerinin karşılaştırılması. Çukurova Üniversitesi Türkoloji Makale Bilgi Sistemi, 18776, 1-24.
- Erman, Y. & Kadian B. (2016). Almanya, Kırgızistan ve Türkiye Eğitim Sistemlerinin Karşılaştırılması. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 5(2).

- Kaytan, E. (2007). Türkiye, Singapur ve İngiltere Matematik Öğretim Programlarının Karşılaştırılması. Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Levent, F., & Yazıcı, E. (2014, Ocak). Singapur Eğitim Sisteminin Başarısına Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi. Eğitim Bilimleri Dergisi, (39), 121-143. doi: 10.15285
- Özerbaş, M. A., & Safi, B. N. (2022). İngiltere, Japonya, Norveç, Finlandiya, Singapur, Rusya ve Türk eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(1), 63-80.
- Turanlı, M.F. (2018, Aralık 20). <http://www.mertfatihuranli.com/singapur-egitim-sistemi/> adresinden erişilmiştir.
- Yıldırım, A., & H. Şimşek (2006). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayıncılık .

Trusted Document Storage System by Collaborative Smart Contracts in Blockchain

Tunahan TİMUÇİN

Araştırma Görevlisi Doktor, Düzce Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği
tunahantimucin@duzce.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-0332-4118

Serdar BİROĞUL

Doçent Doktor, Düzce Üniversitesi Mühendislik Fakültesi Bilgisayar Mühendisliği
serdarbirogul@duzce.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4966-5970

Hülya KATANALP BİROĞUL

Öğretim Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi Dil Öğretimi Uygulama ve Araştırma Merkezi
hulya.birogul@kocaeli.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7765-8164

Problem Statement

After the integration of Blockchain and Smart contracts technologies, they have proven themselves in many areas. One of the most important of these is education. Every student obtains many documents throughout their education life. They lose these documents from time to time and cannot use them. Therefore, these documents cannot be verified if an institution requests it. At the same time, even if it is verified, its authenticity is questioned. It is imperative that these documents are kept securely. This problem can be easily solved with the help of smart contracts. Although smart contracts are still not used enough in higher education, they seem to be a solution to many problems. By using the security feature of blockchain technology, a system coded with a smart contract can store students' documents such as diplomas and transcripts safely and preserve their integrity, and they can be easily verified. However, there are still limitations and shortcomings that exist in traditional smart contracts. At this point, it is necessary to benefit from collaborative smart contracts. In this study, a collaborative smart contracts model developed for the safe storage, storage and verification of students' diplomas and transcripts, which is one of the biggest problems in today's education field, is presented. It is important that the use of this system is also supported by universities. In this way, document verification processes between institutions and universities will be accelerated, and documents stored safely will enable further use of the sector and accelerate technological developments in education.

Methodology

In the collaborative smart contracts approach, many smart contracts cooperate to accomplish a certain goal. Usually dealing with a single party, traditional smart contracts operate automatically when certain criteria are fulfilled. Collaborative smart contracts can, however, carry out intricate transactions and engage with many parties. When collaboration across many parties is necessary, collaborative smart contracts are helpful. Collaborative smart contracts, for instance, may be used to arrange transactions between distributors, manufacturers, and suppliers in a supply chain management system. Through the guarantee that all parties fulfill certain requirements, these contracts may automate transactions and improve dependability.

Expected / Provisional Results

CoSC Model for Document Storage System Students obtain many documents throughout their education life. These documents include the diplomas they received when they graduated, transcripts showing a breakdown of their grades, and many certificates. These documents, which are likely to guide their entire lives, are of vital importance for students and should be kept well. Since it is difficult to preserve physically, it seems more appropriate to store it digitally. This secure environment is achieved thanks to the partnership of blockchain and smart contract technologies. In the blockchain, each block is added by storing the address and information of the previous block. Therefore, it is impossible to add or remove blocks and security is ensured in this way. Collaborative smart contracts are the technology in which the necessary coding is made to store the data and maintain its integrity in this system. In other words,

collaborative smart contracts provide a secure environment and the cooperation of many parties, ensuring the safe storage and rapid verification of these transcripts and diplomas in the field of education.

Keywords: Collaborative Smart Contracts, Document Verification, Education

References

- Zhida, Z. (2021). Blockchain technology and the future development of cities. *Academic Journal of Engineering and Technology Science*, 4(7), 22-27.
- Benchoufi, M. & Ravaud, P. (2017). Blockchain technology for improving clinical research quality. *Trials*, 18(335), 1-5.
- Mallah, R., Lopez, D., & Farooq, B. (2021). Cyber-security risk assessment framework for blockchains in smart mobility. *Ieee Open Journal of Intelligent Transportation Systems*, 2, 294-311.
- LI, X. (2022). A blockchain-based verifiable user data access control policy for secured cloud data storage. *Computational Intelligence and Neuroscience*, 2022, 1-12.
- Timuçin, T., & BİROĞUL, S. (2021). A survey: Making “Smart Contracts” really smart. *Transactions on Emerging Telecommunications Technologies*, 32(11), e4338.
- Timuçin, T., & Biroğul, S. (2023). Collaborative Smart Contracts (CoSC): example of real estate purchase and sale (s). *The Journal of Supercomputing*, 79(12), 13442-13461.

Ters Yüz Öğrenme Modeline Dayalı Yapay Zekâ Destekli Etkileşimli Videolarla Zenginleştirilmiş İngilizce Eğitiminin Dinleme Becerisine Etkisi

Sadık KOSKA

Hasan Kalyoncu Üniversitesi
sadikkoska@gmail.com
Orcid ID:0009-0002-8042-1341

Özge KELLEÇİ ALKAN

Dr. Öğretim Üyesi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
ozge.kelleci@hku.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6495-8320

Problem Durumu

Yabancı dil eğitiminde bireylere okuma, yazma, konuşma ve dinleme becerilerinin kazandırılması hedeflenmektedir (Melanlıoğlu, 2013). Dinleme becerisi, yabancı dil eğitimindeki dört temel beceriden biri olsa da eğitim öğretim süreçlerinde ihmal edilmekte ve okuma, yazma becerilerine kıyasla geliştirilmesi daha zor olmaktadır (Kurt, 2023). Dinleme becerisinin geliştirilmesindeki ana problemler öğrencilerin konuşmacının hızı üzerinde kontrol eksikliği, tekrarını istememe, yetersiz kelime dağarcığı, ipuçları ve imaları anlayamama, duyulanı hızlıca yorumlayamama, dikkat eksikliği, dinleme becerisinin gelişimini desteklemeyen öğretim süreçleri ve öğrenme alışkanlıklarıdır (El-Dali, 2017; Kasriyati, 2019). Bunlara ek olarak kalabalık sınıflar ve müfredattaki konuları yetiştirme baskısı dinleme becerisinin geliştirilememesinin ve ihmal edilmesinin sebeplerindedir. Bu sorunlara çözüm olarak, okul dışı öğrenme ortamlarından ve teknolojinin imkanlarından yararlanmak gerekmektedir. Ters yüz sınıf (TYS) modelinde hem sınıf içi hem de sınıf dışı öğrenme ortamlarının birlikte kullanılması ve bu süreçte farklı teknolojik araçlardan da yararlanılabilmesi sebebiyle yabancı dil eğitiminde dinleme becerilerinin geliştirilmesinde etkili olabileceği söylenebilir. Ters yüz sınıf modelinde video tabanlı öğretim yöntemi sıklıkla kullanılmaktadır. Video tabanlı öğretimde de, öğrencilerin videoyu izleme durumları ve videoya çeşitli soru ve notlar eklenerek videonun etkileşimli hale getirilmesinin daha etkili olabileceği söylenebilir (Bakla, 2017). TYS modelinde kullanılan etkileşimli videolarla, öğretmenler hem öğrencilerin video izleme davranışlarını gözleyebilir, hem de öğrencilerin videoda verdikleri yanıtları değerlendirerek öğretim sürecinde öğrenme analitiklerinden yararlanmış olur. Her ne kadar eğitimde etkileşimli videolarının kullanılmasının etkili olduğu belirtilse de, videoların hazırlanması, ses ekleme, videolara soru ekleme vb. süreçler zaman ve teknik beceri gerektirdiği için öğretmenler etkileşimli video materyallerini hazırlamakta zorlanabilmektedir. Bu noktada yapay zekâ araçları ve web 2.0 araçları birlikte kullanılarak hem kısa sürede hem de teknik beceri gerektirmeden etkileşimli videolar hazırlanabilir. Bu çalışmada, ters yüz modeline dayalı yapay zekâ ve web 2.0 uygulamalarından yararlanarak hazırlanan etkileşimli videolarla zenginleştirilmiş İngilizce eğitiminin 5. Sınıf öğrencilerinin dinleme becerilerine etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada ön test - son test eşitlenmemiş grupla yarı deneysel desen kullanılmıştır. Çalışmada araştırmacılar tarafından geliştirilen 5. sınıf dinleme becerisi testi kullanılmıştır. Araştırmada MEB'in 5. sınıflarda okutulmasını uygun gördüğü ders kitaplarının dinleme etkinlikleri ve EBA da bulunan 5. sınıf destekleme materyali kitabındaki içeriklerden yararlanılmıştır. Deney grubuyla dersler Ters Yüz Sınıf (TYS) modeli kullanılarak işlenirken kontrol grubunda TYS modeli etkileşimli videolarla desteklenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada deney ve kontrol grubunun ön test - son test puanları kendi içerisinde karşılaştırılırken bağımlı gruplar t-testi, son test sonuçları birbirleriyle karşılaştırılırken bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Araştırma sonunda deney ve kontrol gruplarının ön test ve son test puanları arasında son test puanları lehine ve grupların son test puanları karşılaştırıldığında kontrol grubu lehine anlamlı farklılık vardır.

Anahtar Sözcükler: Ters yüz sınıf modeli, Etkileşimli videolar, Dinleme Becerisi, Yapay Zekâ

Kaynakça

- Bakla, A. (2017). Interactive Videos in Foreign Language Instruction: A New Gadget in Your Toolbox. Mersin University Journal of the Faculty of Education, 13(1). DOI: 10.17860/mersinefd.305769
- El-Dali, M. (2017). L2 listening comprehension: is it a language problem or listening problem?. In INTED2017 Proceedings (pp. 602-614). IATED. doi: 10.21125/inted.2017.0028
- Kasriyati, D. (2019). Using Video To Teach Listening at English Department in Fkip Unilak Pekanbaru. J-SHMIC: Journal of English for Academic, 6(1), 1-7. [https://doi.org/10.25299/jshmic.2019.vol6\(1\).2513](https://doi.org/10.25299/jshmic.2019.vol6(1).2513)
- Kurt, O. (2023) Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Etkileşimli Dinleme. Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi, 6(1), 4-16. :DOI: 0000-0002-6917-4776
- Melanlıoğlu, D. (2013). Ortaokuldaki dinleme eğitiminin niteliğine ilişkin fenomografik bir araştırma/A phenomenological study on the quality of listening education at middle schools. Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları, 1(1), 34-44.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Bağlam ve Derlem Temelli Sözcük Öğretimi

Hülya KATANALP BİROĞUL
Öğretim Görevlisi, Kocaeli Üniversitesi
hulya_birogul@kocaeli.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7765-8164

B. Ümit BOZKURT
Doçent Doktor, Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi
umitbozkurt@ibu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-2532-9104

Problem Durumu

Bu çalışmada, bağlam ve derlem temelli öğretim uygulamalarının Türkçe sözcüğünün geliştirilmesindeki rolü araştırılmıştır. Bağlam, dil öğretiminde hedef içeriğin sunumunda bir çerçeve sunar. İçeriğin anlamlı iletiler verecek bütünler içinde ilişkilendirilmiş bu sunumu, dilin işlevsel ve edimsel yönünün dil öğretimi ortamına aktarımına yardımcı olur. Webb (2007), bir sözcüğün kullanımının, farklı bağlamlarda karşılaşılmasıyla öğrenilebileceğini belirtir. Nagy (1995) hedef sözcüğün bağlam içinde sürekli karşılaşılması ile etkili bir şekilde edinilebileceğini vurgular. McCarthy (1990) de sözcüğün anlamlı bir bağlam içinde öğrenilmesinin en iyi özümleme ve anımsama yolu olduğunu söyler. Finkelstein'a (2001) göre bağlam öğrencilerin konuyu anlamalarına yardımcı olur ve öğrenmenin temel basamağıdır. Öğrenciler, öğretim ortamında hedef içeriği, bağlamdan çıkarır ve bunları eski bilgileri ile birleştirerek anlamlandırır. Böylece öğrenciler, sözcükleri sadece sözlükteki anlamları ile değil, kullanım bağlamlarındaki farklı anlamları ile de öğrenir. Derlem ise bir dili belirgin dilbilimsel ölçütlere göre örnekleme amacıyla o dile ait yazılı ve sözlü metinlerden seçilip belli kurallara göre düzenlenmiş metin parçalarının tümüdür (McEnery vd., 2006). Derlemler, hedef dili betimlemede, dili örnekleri ile ortaya koymada ve dili temsil gücü açısından önemli veriler sunar. Bu veriler, gerçek dil kullanımının içerdiği için dil öğretimine önemli katkılar sağlar. Bu çalışmada Türkçe Ulusal Derleminden yararlanılarak "almak" eyleminin anlam düzeylerini kazandırmayı hedefleyen öğretim uygulamaları, bağlam/metin temelli olacak biçimde hazırlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın örneklemini Kocaeli Üniversitesi Dil Öğretimi ve Araştırma Merkezindeki (DİLMER) B1-B2 düzeyi 21 öğrenci oluşturmuştur. Araştırmada nitel yaklaşım benimsenmiş, görüşme ve yanlış çözümlemesi tekniklerinden yararlanılmış; böylece iki tür veri toplanmıştır. Süreçte, sözcüksel yaklaşıma uygun, bağlam ve derlem temelli hazırlanan öğretim uygulamaları, altı hafta uygulanmış, uygulama sonrası öğrencilerle görüşme yapılmıştır. Görüşme verileri, tümevarımsal nitel çözümleme ile analiz edilmiştir. Öğrencilerin altı hafta boyunca kullandığı etkinlik kitapçıkları ise yanlış çözümlemesi ile analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yanlış çözümlemesinden elde edilen bulgular öğrencilerin süreç boyunca "al-"ın geçtiği dilsel birimlerde yaptığı yanlışların azalma eğiliminde olduğunu göstermiştir. Görüşmelerden elde edilen bulgular da uygulamanın olumlu rolünü destekler niteliktedir. Çalışmanın sonucunda bağlam ve derlem temelli öğretimin Türkçe sözcüğünün geliştirilmesinde ve öğrenci başarısı üzerinde olumlu etkisi olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Bağlam, Bağlam Temelli Dil Öğretimi, Derlem Temelli Dil Öğretimi

Kaynakça

- Finkelstein, N. D. (2001). Context in the context of physics and learning. Physics education research conference proceedings. PERC publishing.
- McCarthy, M. (1990). Vocabulary. Oxford University Press.
- McEnery, T., Xiao, R., & Tono, Y. (2006). Corpus-based language studies an advanced resource book. Routledge.
- Nagy, W.E. (1995). On the role of context in first-and second-language vocabulary learning. University of Illinois at Urbana-Champaign.

Türkçe Ulusal Derlemi (TUD). <https://www.tnc.org.tr/tr>

Webb, S. (2007). Learning word pairs and glossed sentences: The effects of a single context on vocabulary knowledge. *Language Teaching Research*, 11(1), 63-81.

Yapay Zekâ ve E-ticaret üzerine VOSviewer ile Bibliyometrik İncelemeler

Havva KOÇ

Doktor, Okan Üniversitesi
havva.koc@okan.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-0906-1438

Problem Durumu

Yapay zekâ ve e-ticaret, iş dünyası ve tüketici alışkanlıklarında önemli değişimlere yol açan hızla gelişen alanlardır. Ancak, bu alanlarda yapılan bilimsel araştırmaların sayısı ve derinliği sınırlıdır. Özellikle İşletme, Yönetim, İktisat ve İşletme Finansı gibi disiplinlerde, yapay zekâ ve e-ticaretin kesişimi üzerine yapılan çalışmaların yetersiz olduğu gözlemlenmektedir. Mevcut literatür, yapay zekâ ve e-ticaret arasındaki ilişkiyi tam olarak anlamamıza ve bu alanlardaki potansiyeli eksiksiz bir şekilde değerlendirmemize imkân tanıyacak yeterli bilgiyi sunmamaktadır. Bu çalışmanın amacı, yapay zekâ ve e-ticaret konularında yapılan bilimsel çalışmaların nitelik ve niceliksel analizini yaparak, mevcut literatürdeki boşlukları belirlemek ve gelecek araştırmalara rehberlik etmektir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, VOSviewer yazılımı kullanılarak bibliyometrik analiz yöntemiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın evreni, 2002-2024 yılları arasında Web of Science veri tabanında yer alan yayınları kapsamaktadır. Evrenin belirlenmesinde herhangi bir yayın tipi, yazar ve yıl sınırlaması yapılmamıştır. Bu zaman diliminde, "Artificial Intelligence and E-commerce" anahtar kelimeleriyle yapılan taramalarda 1,154 adet bildiri, 865 adet makale ve 22 adet kitap bölümü tespit edilmiştir. Örnekleme, bu evren içinde İşletme, Yönetim, İktisat ve İşletme Finansı gibi belirli alanlarda yapılan yayınlar arasından belirli kısıtlamalar getirilerek seçilmiş ve incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu analiz sonucunda, "Artificial Intelligence and E-commerce" anahtar kelimeleriyle yapılan taramalarda 18.05.2024 tarihinde, toplamda 216 yayına ulaşılmıştır. En çok yayın, İşletme alanında (%69.863) yapılmış, bunu sırasıyla Yönetim (%43.379), İktisat (%12.785) ve İşletme Finansı (%5.023) takip etmektedir. Yayınların toplam alıntı sayısı 3,540, yıllık ortalama alıntı sayısı 168.57, yayın başına ortalama alıntı sayısı 16.07 ve h-indeksi 32'dir. 216 yayının %33.790'ı Çin'den, %18.265'i Amerika'dan, %11.416'sı Hindistan'dan, %5.936'sı İngiltere'den ve %5.479'u Almanya'dandır. Yayınların çoğunluğunun belirli ülkelerden gerçekleştirilmiş olması, bu ülkelerin ekonomik gücü ve teknolojik altyapısıyla ilişkilendirilmiştir. Bibliyometrik analiz yöntemiyle gerçekleştirilen bu çalışma, "Artificial Intelligence and E-commerce" alanında çeşitli türlerdeki yayınların sayıca sınırlı olduğunu ortaya koymaktadır. Bu sınırlılık, alanın görece yeni olmasından kaynaklanmaktadır. Çalışma, mevcut literatürü sistematik bir şekilde ortaya koymakta ve gelecek araştırmalara rehberlik etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Uluslararası Ticaret, E-ticaret, Yapay Zekâ, Bibliyometrik Analiz, Web of Science

Kaynakça

- Adam, M., Wessel, M., & Benlian, A. (2021). AI-based chatbots in customer service and their effects on user compliance. *Electronic Markets*, 31(2), 427-445.
- Brill, T. M., Munoz, L., & Miller, R. J. (2022). Siri, Alexa, and other digital assistants: a study of customer satisfaction with artificial intelligence applications. In *The Role of Smart Technologies in Decision Making* (pp. 35-70). Routledge.
- Donthu, N., Kumar, S., Mukherjee, D., Pandey, N., & Lim, W. M. (2021). How to conduct a bibliometric analysis: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 133, 285-296.
- Han, R., Lam, H. K., Zhan, Y., Wang, Y., Dwivedi, Y. K., & Tan, K. H. (2021). Artificial intelligence in business-to-business marketing: a bibliometric analysis of current research status, development and future directions. *Industrial Management & Data Systems*, 121(12), 2467-2497.

- Hoyer, W. D., Kroschke, M., Schmitt, B., Kraume, K., & Shankar, V. (2020). Transforming the customer experience through new technologies. *Journal of interactive marketing*, 51(1), 57-71.
- Modgil, S., Singh, R. K., & Hannibal, C. (2022). Artificial intelligence for supply chain resilience: learning from Covid-19. *The International Journal of Logistics Management*, 33(4), 1246-1268.
- Moriuchi, E. (2019). Okay, Google!: An empirical study on voice assistants on consumer engagement and loyalty. *Psychology & Marketing*, 36(5), 489-501.
- Moussawi, S., Koufaris, M., & Benbunan-Fich, R. (2021). How perceptions of intelligence and anthropomorphism affect adoption of personal intelligent agents. *Electronic Markets*, 31(2), 343-364.
- Pizzi, G., Scarpi, D., & Pantano, E. (2021). Artificial intelligence and the new forms of interaction: Who has the control when interacting with a chatbot?. *Journal of Business Research*, 129, 878-890.
- Steinhoff, L., Arli, D., Weaven, S., & Kozlenkova, I. V. (2019). Online relationship marketing. *Journal of the Academy of marketing science*, 47, 369-393.
- Song, M., Xing, X., Duan, Y., Cohen, J., & Mou, J. (2022). Will artificial intelligence replace human customer service? The impact of communication quality and privacy risks on adoption intention. *Journal of Retailing and Consumer Services*, 66, 102900.
- Thiebes, S., Lins, S., & Sunyaev, A. (2021). Trustworthy artificial intelligence. *Electronic Markets*, 31, 447-464.

Understanding School Bullying in Turkish Middle Schools: Prevalence, Forms and the Impact of Social Support on Psychological Health

Sefa BULUT

Profesör Doktor, İbn Haldun Üniversitesi
sefabulut22@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2622-4390

Thseen NAZİR

Dr. Öğretim Üyesi, İbn Haldun Üniversitesi
thseen.nazir@ihu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-5541-7749

Problem Statement

School bullying remains a persistent issue in Turkish educational institutions, raising ongoing concerns. Despite its various forms, bullying significantly impacts the mental health of children. This study explores the prevalence of bullying, examines its different forms within schools, and investigates the complex relationship between bullying, perceived social support, and psychological distress.

Methodology

This descriptive study involved 601 participants from six state middle schools in Istanbul during the 2022–2023 academic year. A questionnaire was used to comprehensively evaluate bullying experiences, perceived social support, and levels of psychological distress among students. The results revealed that 43.26% of students had experienced victimization, 20.79% displayed bullying behaviors, and 15% reported being both bullies and victims (bully-victims). Gender-based analysis showed that females were more commonly victims, with 52.34% facing victimization, while 47.67% of males experienced victimization.

Expected / Provisional Results

Males exhibited a significantly higher prevalence of bullying behaviors, with 60.80% engaging in such actions compared to 39.20% of females. Gender differences were evident, with boys more likely to experience physical bullying, while social bullying was more common among girls. Additionally, the study found a positive correlation between a moderate level of perceived social support and the psychological well-being of victims, bullies, and bully-victims. This study underscores the pervasive nature of bullying among middle school students and its association with perceived social support and psychosocial distress. It highlights the critical importance of fostering social support networks within educational environments and their profound influence on the psychological health of students. These findings emphasize the urgency of developing intervention strategies to address bullying and promote the well-being of students in Turkish educational institutions.

Keywords: Bullying, Victimization, Middle school, Social Support, Psychological Distress.

References

- AlBuhairan, F., Abou Abbas, O., El Sayed, D., Badri, M., Alshahri, S., & de Vries, N. (2017). The relationship of bullying and physical violence to mental health and academic performance: A cross-sectional study among adolescents in Kingdom of Saudi Arabia. *International Journal of Pediatrics and Adolescent Medicine*, 4(2), 61–65. <https://doi.org/10.1016/j.ijpam.2016.12.005>
- António, R., & Moleiro, C. (2015). Social and parental support as moderators of the effects of homophobic bullying on psychological distress in youth. *Psychology in the Schools*, 52(8), 729–742. <https://doi.org/10.1002/pits.21856>
- Austin, S., & Joseph, S. (1996). Assessment of bully/victim problems in 8 to 11 year-olds. *British Journal of Educational Psychology*, 66(4), 447–456.

- Azevedo Da Silva, M., Gonzalez, J. C., Person, G. L., & Martins, S. S. (2020). Bidirectional Association Between Bullying Perpetration and Internalizing Problems Among Youth. *Journal of Adolescent Health, 66*(3), 315–322. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2019.09.022>
- Bhui, K., Silva, M. J., Harding, S., & Stansfeld, S. (2017). Bullying, Social Support, and Psychological Distress: Findings From RELACHS Cohorts of East London's White British and Bangladeshi Adolescents. *Journal of Adolescent Health, 61*(3), 317–328. <https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2017.03.009>
- Bilbay, A., & Atış Akyol, N. (2022). An Increasing Problem in Schools. In *Handbook of Research on Bullying in Media and Beyond* (pp. 395–419). IGI Global. <https://doi.org/10.4018/978-1-6684-5426-8.ch024>
- Biswas, T., Scott, J. G., Munir, K., Thomas, H. J., Huda, M. M., Hasan, M. M., David de Vries, T., Baxter, J., & Mamun, A. A. (2020). Global variation in the prevalence of bullying victimisation amongst adolescents: Role of peer and parental supports. *EClinicalMedicine, 20*, 100276. <https://doi.org/10.1016/j.eclinm.2020.100276>
- Chandler, T. L., & Dombrowski, F. (2022). Adolescents With Co-occurring Disorders. *Co-Occurring Mental Illness and Substance Use Disorders, 112–122*. <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9781003220916-11/adolescents-co-occurring-disorders-tricia-chandler-fredrick-dombrowski>
- Christensen, R. E., & Jafferany, M. (2023). Psychiatric and psychologic aspects of chronic skin diseases. *Clinics in Dermatology, 41*(1), 75–81. <https://doi.org/10.1016/j.clindermatol.2023.03.006>
- Craig, W., Harel-Fisch, Y., Fogel-Grinvald, H., Dostaler, S., Hetland, J., Simons-Morton, B., Molcho, M., de Mato, M. G., Overpeck, M., Due, P., & Pickett, W. (2009). A cross-national profile of bullying and victimization among adolescents in 40 countries. *International Journal of Public Health, 54*(S2), 216–224. <https://doi.org/10.1007/s00038-009-5413-9>
- Cuijpers, P., Dekker, J., Hollon, S. D., & Andersson, G. (2009). Adding psychotherapy to pharmacotherapy in the treatment of depressive disorders in adults: a meta-analysis. *The Journal of Clinical Psychiatry, 70*(9), 401. http://article.psychiatrist.com/dao_1-login.asp?ID=10006218&RSID=25021655315298
- Dembo, R., Krupa, J. M., Faber, J., DiClemente, R. J., Wareham, J., & Schmeidler, J. (2021). An Examination of Gender Differences in Bullying among Justice-involved Adolescents. *Deviant Behavior, 42*(2), 268–287. <https://doi.org/10.1080/01639625.2019.1666608>
- Eker, D. (2001). Cok boyutlu algılanan sosyal destek olceginin gozden gecirilmis formunun faktor yapisi, gecerlik ve guvenirligi. *Turk Psikiyatri Dergisi, 12*, 17–25.
- Emam, M. M., Kazem, A. M., & Al-Zubaidy, A. S. (2016). Emotional and behavioural difficulties among middle school students in Oman: an examination of prevalence rate and gender differences. *Emotional and Behavioural Difficulties, 21*(3), 314–328. <https://doi.org/10.1080/13632752.2016.1165965>
- Eyuboglu, M., Eyuboglu, D., Pala, S. C., Oktar, D., Demirtas, Z., Arslantas, D., & Unsal, A. (2021). Traditional school bullying and cyberbullying: Prevalence, the effect on mental health problems and self-harm behavior. *Psychiatry Research, 297*, 113730.
- Ez-Elarab, H. S., Sabbour, S. M., Gadallah, M. A., & Asaad, T. A. (2007a). Prevalence and risk factors of violence among elementary school children in Cairo. *The Journal of the Egyptian Public Health Association, 82*(1–2), 127–146. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/18217328>
- Ez-Elarab, H. S., Sabbour, S. M., Gadallah, M. A., & Asaad, T. A. (2007b). Prevalence and risk factors of violence among elementary school children in Cairo. *The Journal of the Egyptian Public Health Association, 82*(1–2), 127–146.
- Fabris, M. A., Longobardi, C., Morese, R., & Marengo, D. (2022). Exploring Multivariate Profiles of Psychological Distress and Empathy in Early Adolescent Victims, Bullies, and Bystanders Involved in Cyberbullying Episodes. *International Journal of Environmental Research and Public Health, 19*(16), 9871. <https://doi.org/10.3390/ijerph19169871>

- Fekkes, M., Pijpers, F. I. M., Fredriks, A. M., Vogels, T., & Verloove-Vanhorick, S. P. (2006). Do Bullied Children Get Ill, or Do Ill Children Get Bullied? A Prospective Cohort Study on the Relationship Between Bullying and Health-Related Symptoms. *Pediatrics*, 117(5), 1568–1574. <https://doi.org/10.1542/peds.2005-0187>
- Ferreira-Junior, V., Valente, J. Y., & Sanchez, Z. M. (2022). Examining Associations Between Race, Gender, Alcohol Use, School Performance, and Patterns of Bullying in the School Context: A Latent Class Analysis. *Journal of Interpersonal Violence*, 37(15–16), NP12857–NP12880. <https://doi.org/10.1177/0886260521999123>
- Galal, Y. S., Emadeldin, M., & Mwafy, M. A. (2019). Prevalence and correlates of bullying and victimization among school students in rural Egypt. *Journal of the Egyptian Public Health Association*, 94(1), 18. <https://doi.org/10.1186/s42506-019-0019-4>
- Gini, G. (2008). Associations between bullying behaviour, psychosomatic complaints, emotional and behavioural problems. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 44(9), 492–497. <https://doi.org/10.1111/j.1440-1754.2007.01155.x>
- Gladden, R. M., Vivolo-Kantor, A. M., Hamburger, M. E., & Lumpkin, C. D. (2014). Bullying surveillance among youths: Uniform definitions for public health and recommended data elements, version 1.0. <http://www.cdc.gov/violenceprevention/pdf/bullying-definitions-final-a.pdf>
- Goodman, R. (2003). The Strengths and Difficulties Questionnaire (SDQ). In *Innovations in clinical practice: Focus on children & adolescents* (pp. 109–111). Professional Resource Press/Professional Resource Exchange, Inc.
- Güvenir, T., Özbek, A., Baykara, B., Arkar, H., Sentürk, B., & Incekaçs, S. (2008). Güçler ve güçlükler anketi'nin (gga) Türkçe uyarlamasının psikometrik özellikleri. *Turkish Journal of Child and Adolescent Mental Health*, 15, 65–74.
- Jenkins, L. N., & Nickerson, A. B. (2017). Bullying participant roles and gender as predictors of bystander intervention. *Aggressive Behavior*, 43(3), 281–290. <https://doi.org/10.1002/ab.21688>
- Johander, E., Trach, J., Turunen, T., Garandeanu, C. F., & Salmivalli, C. (2022). Intention to Stop Bullying following a Condemning, Empathy-Raising, or Combined Message from a Teacher – Do Students' Empathy and Callous-Unemotional Traits Matter? *Journal of Youth and Adolescence*, 51(8), 1568–1580. <https://doi.org/10.1007/s10964-022-01613-5>
- K. Holt, M., & L. Espelage, D. (2007). Perceived Social Support among Bullies, Victims, and Bully-Victims. *Journal of Youth and Adolescence*, 36(8), 984–994. <https://doi.org/10.1007/s10964-006-9153-3>
- Kök, H. (2014). Psikiyatri polikliniğinde takip edilen hastalarda içselleştirilmi damgalanma, benlik saygısı ve algılanan sosyal destek. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Leadbeater, B. J., Kuperminc, G. P., Blatt, S. J., & Hertzog, C. (1999). A multivariate model of gender differences in adolescents' internalizing and externalizing problems. *Developmental Psychology*, 35(5), 1268–1282. <https://doi.org/10.1037/0012-1649.35.5.1268>
- Mohseny, M., Zamani, Z., Akhondzadeh Basti, S., Sohrabi, M.-R., Najafi, A., Zebardast, J., & Tajdini, F. (2019). Bullying and Victimization among Students Bears Relationship with Gender and Emotional and Behavioral Problems. *Iranian Journal of Psychiatry*, 14(3), 211–220. <http://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/31598124>
- Newman, K. L., Alexander, D. S., & Rovers, J. P. (2023). Sadness, hopelessness and suicide attempts in bullying: Data from the 2018 Iowa youth survey. *PLOS ONE*, 18(2), e0281106. <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0281106>
- Noret, N., Hunter, S. C., & Rasmussen, S. (2020). The Role of Perceived Social Support in the Relationship Between Being Bullied and Mental Health Difficulties in Adolescents. *School Mental Health*, 12(1), 156–168. <https://doi.org/10.1007/s12310-019-09339-9>

- Olweus, D. (1993). Bullies on the playground: The role of victimization. *Children on Playgrounds: Research Perspectives and Applications*, 85–128.
- Olweus, D., & Limber, S. P. (2018). Some problems with cyberbullying research. *Current Opinion in Psychology*, 19, 139–143. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2017.04.012>
- Pimentel, F. de O., Cristina, C. P. D. M., & Dapieve Patias, N. (2020). Vítimas de bullying, sintomas depressivos, ansiedade, estresse e ideação suicida em adolescentes. *Acta Colombiana de Psicología*, 23(2), 205–240. <https://doi.org/10.14718/ACP.2020.23.2.9>
- Pimentel, F. de O., Della Méa, C. P., & Dapieve Patias, N. (2020). Victims of bullying, symptoms of depression, anxiety and stress, and suicidal ideation in teenagers. *Acta Colombiana de Psicología*, 23(2), 230–240.
- Pityaratstian, N., & Prasartpornsirichoke, J. (2023). Does Anxiety Symptomatology Affect Bullying Behavior in Children and Adolescents with ADHD? *Child & Youth Care Forum*, 52(1), 85–103. <https://doi.org/10.1007/s10566-022-09681-1>
- Rambaran, J. A., van Duijn, M. A. J., Dijkstra, J. K., & Veenstra, R. (2022). The relation between defending, (dis)liking, and the classroom bullying norm: A cross-sectional social network approach in late childhood. *International Journal of Behavioral Development*, 46(5), 420–431. <https://doi.org/10.1177/01650254211029715>
- Santos, G., Marques, C. S., Justino, E., & Mendes, L. (2020). Understanding social responsibility's influence on service quality and student satisfaction in higher education. *Journal of Cleaner Production*, 256, 120597. <https://doi.org/10.1016/j.jclepro.2020.120597>
- Smith, P. K., López-Castro, L., Robinson, S., & Görzig, A. (2019). Consistency of gender differences in bullying in cross-cultural surveys. *Aggression and Violent Behavior*, 45, 33–40. <https://doi.org/10.1016/j.avb.2018.04.006>
- Smith, P. K., Sharp, S., Eslea, M., & Thompson, D. (2004). England: the Sheffield project. In *Bullying in Schools* (pp. 99–124). Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511584466.007>
- Thornton, E., & Humphrey, N. (2023). Prevalence, inequalities, and sequelae of bullying in adolescence: insights from the # BeeWell study. <https://psyarxiv.com/yzxw9/>
- UNESCO, I. (2019). Behind the numbers: ending school violence and bullying. In UNESCO Digital Library. UNESCO. <https://doi.org/10.54675/TRVR4270>
- Unesco, & Taehakkyo, I. Y. (2017). School violence and bullying: global status report. UNESCO. <https://doi.org/10.54675/POIV1573>
- Vanderbilt, D., & Augustyn, M. (2010). The effects of bullying. *Paediatrics and Child Health*, 20(7), 315–320. <https://doi.org/10.1016/j.paed.2010.03.008>
- Veronica, V. (2022). Bullying in School-Age Children. *Scientia Psychiatrica*, 3(2), 198–206. <https://doi.org/10.37275/scipsy.v5i1.136>
- Viertiö, S., Kiviruuu, O., Piirtola, M., Kaprio, J., Korhonen, T., Marttunen, M., & Suvisaari, J. (2021). Factors contributing to psychological distress in the working population, with a special reference to gender difference. *BMC Public Health*, 21(1), 611. <https://doi.org/10.1186/s12889-021-10560-y>
- Volk, A. A., Dane, A. V., & Marini, Z. A. (2014). What is bullying? A theoretical redefinition. *Developmental Review*, 34(4), 327–343. <https://doi.org/10.1016/j.dr.2014.09.001>
- Wolfers, L. N., & Utz, S. (2022). Social media use, stress, and coping. *Current Opinion in Psychology*, 45, 101305. <https://doi.org/10.1016/j.copsyc.2022.101305>
- Yao, S., Zhang, C., Zhu, X., Jing, X., McWhinnie, C. M., & Abela, J. R. Z. (2009). Measuring Adolescent Psychopathology: Psychometric Properties of the Self-Report Strengths and Difficulties Questionnaire in

a Sample of Chinese Adolescents. *Journal of Adolescent Health*, 45(1), 55–62.
<https://doi.org/10.1016/j.jadohealth.2008.11.006>

Zhang, Y., & Jia, X. (2023). When fate hands you lemons: A moderated moderation model of bullying victimization and psychological distress among Chinese adolescents during floods and the COVID-19 pandemic. *Frontiers in Psychology*, 14. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2023.1010408>

Zimet, G. D., Dahlem, N. W., Zimet, S. G., & Farley, G. K. (1988). The Multidimensional Scale of Perceived Social Support. *Journal of Personality Assessment*, 52(1), 30–41.
https://doi.org/10.1207/s15327752jpa5201_2

Kayıp ve Yas Sürecindeki Bireylere Yönelik Güçlendirme Odaklı Grupla Psikolojik Danışma Program Önerisi

SümeYra YAŞAR KILINÇ

Yıldız Teknik Üniversitesi
smyraysr18@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0677-6590

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Problem Durumu

Bu araştırmada, kayıp ve yas yaşamış bireylere yönelik geliştirilen güçlendirme odaklı grupla psikolojik danışma program önerisini sunmak amaçlanmıştır. Programın temel amaçları; üyelerin kayıp ve yas süreciyle ilgili bilgiler edinmesini sağlamak, kayıp sonrası anlamı yeniden yapılandırmalarına destek olmak, programda uygulanmak üzere seçilen karakter güçleri (umut, şükran, yaşam coşkusu, öz düzenleme, sebatkarlık) aracılığıyla yas süreciyle sağlıklı bir şekilde başa çıkabilmelerini sağlamaktır. Yası güvenli ve yargılayıcı olmayan bir ortamda benzer duyguları yaşamış bireylerle konuşabilmeye alan açmaktır. Yas tutmak, sevilen bir kişinin ölümü ardından yaşanması gereken normal ve doğal bir süreçtir. Bireyler yas süreçlerinde kişisel güçlerini kaybedebilirler. Bunun sonucunda depresif ve zorlu bir sürece giren birey pozitif özelliklerini ve güçlü yanlarını göremeyebilir. Bireyin geri kalan hayatını sağlıklı bir şekilde devam edebilmesi için yas sürecini yaşaması gerekir. Kayıp yaşayan bireylerin hayata uyum sağlama, depresyon ve iyi oluş düzeyleriyle karakter güçlerinin önemli ölçüde ilişkili olduğu bulunmuştur (Blanchard vd., 2021; Wagner vd., 2021). Bunların yanı sıra, yas sürecinde sosyal desteğin iyileştirici gücü olduğuna yönelik çalışmalar bulunmaktadır (Benkel vd., 2009; Sarper ve Rodrigues, 2023). Literatür incelendiğinde kayıp ve yas yaşamış bireylere yönelik müdahale programlarının sınırlı sayıda olduğu görülmüştür. Kayıp, yaşamın olduğu her an her yerde karşılaşılabilecek olan önemli bir olaydır ve bireyin yaşamını derinden etkileyebilir. Bu konuyla ilgili çalışmaların ruh sağlığı alanında önemli olduğu düşünülmektedir ve bu çalışmanın da alana katkı sunması hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu program; halihazırda devam eden bireysel psikolojik destek almayan, psikiyatrik ilaç kullanmayan, son 18 ay içerisinde ölüm sebebiyle yakını kaybeden, 18-40 yaş aralığında olan ve gönüllü olan bireylere yönelik tasarlanmıştır ve grup üyeleri bu kriterlere göre belirlenecektir. Bu program deneysel desene göre dizayn edilen bir müdahale programıdır. Deney ve kontrol grubu oluşturulacak, üyelerden ön test, son test ve izleme ölçümleri alınacaktır. Kullanılacak ölçme araçları ise; Yas ve Anlamı Yeniden Yapılandırma Envanteri (Keser ve Işıklı,2018), Karakter Gücü Ölçeği (Demirci, vd. 2021) (belirlenen karakter güçlerini ölçen 20 maddelik soru bataryası oluşturulacak) ve Yas Bilişleri Ölçeği (Cesur ve Durak-Batıgün,2018). Deney ve kontrol gruplarının grup içi ön test ve son test puanları parametrik olmayan testlerden Wilcoxon İşaretili Sıralar Testi; gruplar arası ön test ve son test puanları arasındaki farklı görebilmek amacıyla ise parametrik olmayan Mann-Whitney U testi kullanılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma kapsamında Uygulanacak güçlendirme odaklı grupla psikolojik danışma programının oturum başlıkları şöyledir: 1.Oturum:Tanışma ve grup kuralları 2.Oturum:Yas sürecini tanıyorum 3.Oturum:Yasın zorlu etkileri 4.Oturum:Karakter güçleri ve güçlendirme odaklı yaklaşım. 5.Oturum:Umut karakter gücü. 6.Oturum: Öz düzenleme ve sebatkarlık karakter gücü 7.Oturum:Şükran ve Yaşam coşkusu karakter gücü 8.Oturum:Pozitif bağlar/yeniden bağ kurma. 9.Oturum: Yaşamın restorasyonu/hedeflerim 10.Oturum:Sonlandırma Program sonucunda üyelerin ön test ve son test puanlarında anlamlı bir farklılık olması yani; yas ve anlamı yeniden yapılandırma düzeylerinin artması, çalışılan karakter güçleri düzeylerinin artması ve olumsuz yas biliş düzeylerinin azalmış olması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kayıp ve Yas, Grupla Psikolojik Danışma, Karakter Güçleri, Güçlendirme Odaklı Yaklaşım

Kaynakça

- Benkel, I., Wijk, H., ve Molander, U. (2009). Managing grief and relationship roles influence which forms of social support the bereaved needs. *American Journal of Hospice and Palliative Medicine*, 26(4), 241-245.
- Blanchard, T., McGrath, R. E., ve Jayawickreme, E. (2021). Resilience in the face of interpersonal loss: The role of character strengths. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 13(4), 817-834.
- Cesur, G., ve Durak-Batıgün, A. (2018). A Turkish adaptation of the grief cognitions questionnaire: Factor analysis, reliability and validity. *Current Psychology*, 1-9. <https://doi.org/10.1007/s12144-018-9983-7>
- Demirci, İ., Güldal, Ş. ve Ekşi, H. (2021, October). Classification and Measurement of Character Strengths: VIA-IS-P and GASC-24 Forms. Paper presented at 22nd International Congress on Psychological Counseling and Guidance, Muş, Turkey.
- Keser, E., ve Işıklı, S. (2018). Yas ve anlamı yeniden yapılandırma envanteri'nin Türkçe formunun psikometrik özelliklerinin incelenmesi. *Düşünen Adam*, 31(4), 364-374 DOI:10.5350/DAJPN2018310405
- Sarper, E., ve Rodrigues, D. L. (2023). Trait Anxiety, Self-Compassion, and Complicated Grief: Examining the Distinct Role of Perceived Social Support. <https://doi.org/10.31234/osf.io/74mes>
- Wagner, L., Pindeus, L., ve Ruch, W. (2021). Character strengths in the life domains of work, education, leisure, and relationships and their associations with flourishing. *Frontiers in psychology*, 12, 597534. Doi: 10.3389/fpsyg.2021.597534

Orta yaş kadınlarda yaşlanma kaygısının kişilerarası kabul red ve bilişsel üçlü bağlamında incelenmesi

Ece YAĞCI AKGÜNDÜZ

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
eceyagci8@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2765-1773

Seval ERDEN ÇINAR

Profesör Doktor, Marmara Üniversitesi
erdenseval@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-4512-1274

Fadile Zeynep ÇAVUŞ

Araştırma Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Üniversitesi
fadilezeynep.cavus@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9346-5629

Problem Durumu

Yaşam boyu devam eden gelişim yolculuğunda her dönem, bireyin yaşamında farklı etkilere sahiptir. Erikson'un (1980) psikososyal gelişim evrelerinde, bireyin temel güven duygusunun kazanılmasıyla başlayan ve özerklik, girişimcilik, özyeterlilik gibi özelliklerle ilerleyen bir süreç görülmektedir. Levinson'a (1986) göre, orta yetişkinlik dönemi 40-65 yaş arası bireyleri kapsar ve bu dönemde biyolojik kapasitede gerilemeler yaşansa da bireyler enerjik ve doyum veren bir yaşam sürdürebilirler. Orta yetişkinlik döneminde kadınlar, erkeklere göre daha fazla stres etkeni ile karşılaşmakta ve menopoz gibi hormonal değişikliklerle mücadele etmektedirler (Cüceloğlu, 2015). Bu dönemde kadınlar, boş yuva sendromu, büyükanne olma, emeklilik gibi deneyimlerle karşılaşmaktadır (İlhan, 2018). Yaşlanma kaygısı, bireylerin yaşlanmaya dair korku ve endişelerini ifade eder ve kadınlarda bu kaygının başarılı yaşlanma ile önemli bir ilişki olduğu bulunmuştur (Cho, 2020). Kadınların yaşlanma kaygısını etkileyen faktörlerden biri de kişilerarası ilişkilerinin kalitesidir. Daha destekleyici aile ve arkadaş ilişkilerine sahip bireylerin yaşlanma kaygıları daha düşüktür (Barrett ve Robbins, 2008). Ayrıca, bilişsel yapılar da yaşlanma kaygısında etkilidir. Bireylerin kendilerine, dünyaya ve geleceğe dair olumsuz düşünceleri yaşlanma kaygısını artırır (Aydın ve Kabasakal, 2022). Bilişsel üçlü olarak adlandırılan bu yapılar, depresyonun bilişsel modelinin bir parçasıdır ve yaşlanma kaygısıyla yakından ilişkilidir (Beck vd., 1979). Bu çalışma, orta yetişkinlik dönemindeki kadınların kişilerarası kabul/red algıları ile yaşlanma kaygıları arasındaki ilişkiye bilişsel üçlünün aracılık edip etmediğini incelemeyi amaçlamaktadır. Ulusal ve uluslararası literatürde bu konuda yeterli çalışma bulunmamakta olup, bu araştırmanın başarılı yaşlanma ile ilgili çalışmalara katkı sağlaması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, orta yaş kadınlarda kişilerarası kabul red algısı ile yaşlanma kaygısı arasındaki ilişkide bilişsel üçlünün aracı rolü incelenmiştir. İlişkisel tarama modeline dayalı bu betimsel araştırmada, 45-65 yaş arası kadın katılımcılara uygun örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Veriler, Kişisel Bilgi Formu, Orta Yaş Kadınlar İçin Yaşlanma Kaygısı Ölçeği, Kişilerarası Kabul Red Ölçeği ve Bilişsel Üçlü Envanteri kullanılarak toplanmıştır. Veriler SPSS ve AMOS programları ile analiz edilecektir. Yapısal eşitlik modellemesi ve doğrulayıcı faktör analizi ile modelin uyumu değerlendirilecektir. Araştırma, Marmara Üniversitesi Etik Kurulu onayı ile yürütülmektedir. Verilerin analiz süreci devam etmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonuçları arasında ilk sırada orta yaş kadınlarda kişilerarası kabul red ile hem yaşlanma kaygısı hem de bilişsel üçlü arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olması bulunmaktadır. İkinci sırada orta yaş kadınlarda kişilerarası kabul reddin, yaşlanma kaygısını anlamlı olarak yordaması bulunmaktadır. Üçüncü sırada orta yaş kadınlarda kişilerarası kabul reddin bilişsel üçlüyü yordaması ve bilişsel üçlünün yaşlanma kaygısını anlamlı olarak yordaması bulunmaktadır. Araştırmada son olarak ulaşılan sonuç orta yaş kadınlarda kişilerarası kabul red ve yaşlanma kaygısı arasındaki ilişkide bilişsel üçlünün tam aracılık rolü olduğudur.

Anahtar Sözcükler: Orta Yaş, Yaşlanma Kaygısı, Yol Analizi

Kaynakça

- Aydın, A., & Kabasakal, E. (2022). Turkish adaptation of the Aging Anxiety Scale for middle-aged women: Validity and reliability study. *Journal of Basic and Clinical Health Sciences*, 6(1), 173–180. <https://doi.org/10.30621/JBACHS.974023>
- Barrett, A. E., & Robbins, C. (2008). The multiple sources of women's aging anxiety and their relationship with psychological distress. *Journal of Aging and Health*, 20(1), 32–65. <https://doi.org/10.1177/0898264307309932>
- Beck, A., Rush, J., Shaw, B., & Emery, G. (1979). *Cognitive Therapy of depression*. Guilford Press.
- Cho, J.-H. (2020). The influence of self-efficacy, self-esteem, aging anxiety on successful aging in middle-aged women. *Medico Legal Update*, 20(1), 2265–2270. <https://doi.org/10.37506/MLU.V20I1.720>
- Cüceloğlu, D. (2015). *İnsan ve Davranışı* (25. bs.). Remzi Kitabevi.
- Erikson, E. H. (1980). *Identity and life cycle*. W. W. Norton & Company, Inc.
- İlhan, T. (2018). Orta yetişkinlik döneminde psikososyal ve bilişsel gelişim. In *Yetişkinlik ve yaşlılık gelişimi ve psikolojisi* (4. bs.) (pp. 241–275). Pegem Akademi.
- Levinson, D. J. (1986). A conception of adult development. *American Psychologist*, 41(1), 3–13. <https://doi.org/10.1037/0003-066X.41.1.3>

Öğrenme Merkezli Liderlik ile Okul İklimi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Naci YERLİKAYA

Yıldız Teknik Üniversitesi
psycholog2525@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3948-0227

Emre ER

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
emreerytu@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9084-6768

Problem Durumu

Şehirleşme, modernleşme ve teknolojik ilerlemeler, eğitim yöneticilerinin yönetim becerilerini geliştirmelerini ve yeni yeterlikler edinmelerini gerektirmektedir (Arslanargun & Bozkurt, 2012). 1970'lerden itibaren yapılan araştırmalar, okul müdürlerinin liderliğinin öğrenci başarısında önemli bir rol oynadığını göstermiştir (Hallinger & Murphy, 1986; Edmonds, 1979). Hallinger ve Murphy'nin (1986) etkili okul araştırmaları, okul başarısında etkili faktörlerin okulun misyonunu benimsemek, öğrenci ihtiyaçlarına uygun müfredat oluşturmak ve yüksek akademik başarı beklentileri olduğunu belirtmiştir. 1970'li yıllarda Avrupa ülkelerinde ve Amerika'da yapılan etkili okul araştırmaları öğretimsel liderlik kavramının gelişmesine önemli katkılar sağlamıştır (Hallinger, 2005; Şişman 2018). Ancak, öğretim liderliği hiyerarşik yapısı, okul müdürlerinin baskınlığı ve akademik başarıya aşırı odaklanması gibi yönleri nedeniyle eleştirilmiştir (Leithwood, 1992; Bush, 2015). Bu eleştiriler doğrultusunda, öğrenme merkezli liderlik modeli geliştirilmiştir (Gümüş & Bellibaş, 2020). Bu model, öğrenci başarısını artırmayı hedeflerken, öğretmenlerin mesleki öğrenmelerini ve okuldaki öğrenme kapasitesini geliştirmeyi amaçlamaktadır (Hallinger, 2010a; Bush, 2015; Liu, Hallinger & Feng, 2016a). Okul iklimi, okulun kişiliğini ifade eder ve çalışanların davranışlarını etkileyen kendine has özelliklerin bütünüdür. Olumlu okul iklimi, akademik başarı ve verimliliği artırırken, öğretmen ve öğrenciler arasında olumlu ilişkiler kurulmasını sağlamaktadır (Arslan, 2004; Bursalıoğlu, 2022; Telci, 2023,). Okul müdürünün liderlik tarzı, okul iklimini büyük ölçüde etkilemektedir (Balcı, 2007). Olumlu okul iklimi, akademik başarıya, öğretmen-öğrenci ilişkilerine ve genel olarak okulun verimliliğine katkıda bulunmaktadır (Özdemir vd., 2010; Ayık, Savaş & Çelikel, 2014). Öğrenme merkezli liderlik, okul başarısında ve eğitim kalitesinin artırılmasında öğrenci, öğretmen ve okulun diğer çalışanlarının öğrenmesine önem vermesi ve mesleki gelişmelerini ön plana alması açısından kritik öneme sahiptir. Olumlu okul iklimi, bu liderlik tarzının bir yansıması olup, okulun genel başarısını ve çalışanların memnuniyetini doğrudan etkilemektedir. Liderlik uygulamaları ile olumlu okul iklimi arasında güçlü bir bağ bulunmakta olup, eğitim liderlerinin olumlu okul iklimi oluşturmaları için değişen koşullara uyum sağlayarak, öğretmenlerin ve öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılayacak şekilde liderlik etmeleri gerekmektedir (Black, 2008).

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modelinde tasarlanmıştır. Bu modelde, iki ya da daha fazla değişken arasındaki ilişkilerin varlığını ya da düzeyini belirlemek amacıyla tasarlanmış bir araştırma modelidir. Bu tür tarama modellerinde yargılarda bulunulabilir ve ilişkiler açıklanabilir ya da nedensellik ilişkisi kurulabilir (Kıncal, 2015). Araştırmanın örneklemini, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Bursa il merkezindeki Gürsu, Kestel, Nilüfer, Osmangazi ve Yıldırım ilçelerindeki resmi Anadolu liselerinde bulunan okullar arasından tesadüfi örnekleme türlerinden basit tesadüfi örnekleme yöntemi ile seçilen okullarda görev yapmakta olan 568 öğretmen oluşturmaktadır. Bu araştırmada veri toplamak amacıyla Öğrenme Merkezli Liderlik Ölçeği (ÖMLÖ) ile Örgütsel İklim Ölçeği kullanılmaktadır. Verilerin analizinde SPSS 22.0 paket programı kullanılacak, Kolmagrow-Smirnow testi, t testi ANOVA, ve Pearson korelasyon analizleri yapılacaktır. Veri toplama süreci henüz devam etmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Elde edilen bulgulara göre öğrenme merkezli liderlik yaklaşımı ile okul iklimi arasında pozitif yönde ilişki olması, öğrenme merkezli liderlik yaklaşımını benimseyen okul müdürlerinin liderlik yaptığı okullarda olumlu okul ikliminin hâkim olması beklenmektedir. Araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda yapılan tartışma ve yorum neticesinde politika yapıcılara ve uygulayıcılara, eğitim yöneticilerine ve araştırmacılara önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Anahtar Kelimeler: Liderlik, Öğretimsel Liderlik, Öğrenme Merkezli Liderlik, Örgüt İklimi, Okul İklimi.

Kaynakça

- Arslan, N. T. (2004). Örgütsel performansı belirleyici bir etmen olarak örgüt kültürü ve iklimi hakkında bir değerlendirme. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve idari bilimler fakültesi dergisi, 9(1), 203-228.
- Aslanargun, E., & Bozkurt, S. (2012). Okul Müdürlerinin okul yönetiminde karşılaştığı sorunlar. Gaziantep University Journal of Social Sciences, 11(2), 349-368.
- Ayık, A., Savaş, M. & Çelikel, G. (2014). Ortaöğretim kurumlarında görev yapan öğretmenlerin okul iklimi ve örgütsel güven algıları arasındaki ilişkinin incelenmesi. Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 11(27), 203-220.
- Balcı, A. (2007). Etkili okul ve okul geliştirme: Kuram, uygulama ve araştırma (1. Basım). Pegem Yayıncılık.
- Black, G. L. (2010). Correlational Analysis of Servant Leadership and School Climate. Journal of Catholic Education, 13 (4). <http://dx.doi.org/10.15365/ioce.1304032013> adresinden 01 Haziran 2024 tarihinde alınmıştır.
- Bursalıoğlu, Z. (2022). Okul yönetiminde yeni yapı ve davranış (22.Basım). Pegem Yayıncılık.
- Bush, T. (2015). Understanding instructional leadership. Educational Management Administration & Leadership, 43(4), 487-489.
- Edmonds, R. (1979). Effective schools for the urban poor. Educational Leadership, 37(1), 15-24.
- Gümüş, S. ve Bellibaş, M.Ş., (2020). Öğrenme merkezli liderlik. K. Yılmaz (Ed.), Liderlik: Kuram, araştırma, uygulama (1.Basım, s.547-556) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Hallinger, P. (2005). Instructional leadership and the school principal: A passing fancy that refuses to fade away. Leadership and Policy in Schools, 4(3), 221-239.
- Hallinger, P. (2010a). Developing instructional leadership. In D. Brent & M. Brundrett (Eds.), Developing successful leadership (pp. 61-76). Netherlands: Springer.
- Hallinger, P., & Murpy J. (1986). The social context of effective schools. American Journal of Education, 94(3), 328-355.
- Kıncal, R. (2015). Bilimsel araştırma yöntemleri (4. Basım). Nobel Yayınevi.
- Leithwood, K. (1992). The move toward transformational leadership. Educational Leadership, 49(5), 8-12.
- Liu, S., Hallinger, P., & Feng, D. (2016a). Supporting the professional learning of teachers in China: Does principal leadership make a difference?. Teaching and Teacher Education, 59, 79-91.
- Özdemir, S., Sezgin, F., Şirin, H., Karip, E., & Erkan, S. (2010). İlköğretim okulu öğrencilerinin okul iklimine ilişkin algılarını yordayan değişkenlerin incelenmesi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 38(38), 213-224.
- Şişman, M. (2018). Öğretim liderliği (6. Basım). Pegem Akademi Yayıncılık.
- Telci, Ş. (2023). Okul Yöneticilerinin Etik Liderlik Davranışları ile Okul İklimi Arasındaki İlişki [Yüksek lisans tezi, Trabzon Üniversitesi]. https://tez.yok.gov.tr/UlusalTezMerkezi/TezGoster?key=nLNfCsWgUluh5T2iyudShh_vT7hVIDu5tK_y1nWeErcI7AHUXHWJOMQEsgnX0lQO

Türkçe Öğretmeni Adaylarının Gözünden Yapay Zekâ Teknolojileri

Dilek YILDIRIM BİLGEN

Dr. Öğretim Üyesi, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
esradilekyildirim@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-8108-0422

Efecan KARAGÖL

Doçent Doktor, Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi
efecankaragol@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0331-8009

Problem Durumu

Günümüz teknolojisi, eğitim dünyasında önemli değişimlere ve yeniliklere yol açmaktadır. Bu değişimlerin en belirgin olanlarından biri de yapay zekâ teknolojilerinin eğitim alanında giderek artan kullanımınıdır. Yapay zekâ teknolojileri; öğrencilere yönelik kişiselleştirilmiş öğrenme deneyimleri sunma, öğretmenlerin iş yükünü hafifletme, ders materyallerini optimize etme, sınıf yönetimini kolaylaştırma, çeşitli öğrenme ortamları sunma, otomatik değerlendirme ve geri bildirim sağlama noktalarında eğitim sürecini destekleyici bir rol üstlenebilir. Bununla birlikte gizlilik ve veri güvenliğinin sağlanmaması, insan etkileşimini azalması, öğrenciler arası eşitsizliklerin artması, iş kayıplarının yaşanması, öğrenme sürecinin mekanik bir hâle dönüşmesi, öğrencilerin bilişsel becerilerinin körelmesi gibi olası durumlar yapay zekâ teknolojilerinin kullanıma yönelik tartışılmaya devam eden önemli noktalar. Erdoğan ve Bozkurt (2023, s.156) tarafından yapılan çalışmada da fizik öğretmen adayları yapay zekâyı en fazla “genişlik/sınırsızlık” ve “risk/tehlike” metaforlarıyla tanımlamışlardır. Genel olarak bakıldığında yapay zekâ teknolojilerinin eğitim alanında sağladığı katkıların yanı sıra eğitimde etkin ve etik bir şekilde kullanılmasını sağlamak amacıyla dikkate alınması gereken önemli hususların da olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Banaz ve Maden (2024) tarafından yapılan çalışmada yapay zekâ tutumlarının yüksek düzeyde olduğu belirtilen Türkçe öğretmeni adaylarının yapay zekâ teknolojileri ile ilgili görüşlerini ortaya koymak amacıyla bu çalışma yapılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nitel araştırma desenlerinden olgubilim deseni olarak planlanmıştır. Olgubilim, birden fazla bireyin belirli bir olguyu nasıl deneyimlediğinin ayrıntılı bir açıklamasını geliştirmeyi amaçlayan nitel bir desendir (Creswell, 2019, s.287). Bu çalışma da Türkçe öğretmeni adaylarının eğitimde yapay zekâ kullanımına yönelik görüşlerini incelemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi Türkçe Öğretmenliği Programında öğrenim gören 22 üçüncü sınıf öğrencisidir. Olgubilim araştırmalarında başlıca veri toplama aracı görüşmedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008, s. 74). Bu araştırmada da veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırmanın verileri içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın geçici sonuçlarına göre Türkçe öğretmeni adayları yapay zekânın hayatı kolaylaştırıcı ancak eleştirel düşünmeyi köreltme, insanları tembelleğe alıştırma, bazı meslek alanlarının yerine geçme noktalarında endişe verici bir olgu olarak görmektedirler. Türkçe öğretmeni adayları, kendi alanları ile ilgili konularda yapay zekâdan faydalandıklarını ve eğitimde yapay zekâ kullanımının zamandan tasarruf sağladığını, süreci eğlenceli ve verimli hâle getirdiğini belirtmişlerdir. Türkçe öğretmeni adaylarının yarısı yapay zekâyı öğretmenlik mesleğinin geleceği açısından endişe verici olarak değerlendirirken yarısı öğretmenlik mesleğine katkı sağlayıcı olarak değerlendirmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: yapay zekâ, teknoloji, Türkçe öğretmeni adayları

Kaynakça

- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2008). Nitel araştırma yöntemleri. Seçkin.
Creswell, J. W. (2019). Nitel araştırmacılar için 30 temel beceri (H. Özcan, Çev.). Ankara: Anı.
Erdoğan, Ş., Bozkurt, E. (2023). Fizik Öğretmen Adaylarının “Yapay Zekâ” Kavramına İlişkin Algılarının İncelenmesi: Bir Metafor Çalışması, Medeniyet ve Toplum Dergisi, 7 (2), 152-163.

- Çam, M. B., Çelik, N. C., Turan Güntepe, E. & Durukan, Ü. G., (2021). Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Teknolojileri ile İlgili Farkındalıklarının Belirlenmesi. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 18 (48), 263-285.
- Banaz, E. ve Maden, S. (2024). Türkçe öğretmen adaylarının yapay zekâ tutumlarının farklı değişkenler açısından incelenmesi, Trakya Eğitim Dergisi, 14(2), 1173-1180.

Veli Katılım Ölçeğinin Kosova Kültürüne Uyarlanması: Geçerlilik ve Güvenirlik Çalışmaları

Esen SPAHİ

Dr. Öğretim Üyesi, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
esen.spahi@uni-prizren.com
Orcid ID:0009-0004-5026-2751

Shemsi MORİNA

Doçent Doktor, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
shemsi.morina@uni-prizren.com
Orcid ID:0000-0003-2826-2654

Serdan KERVAN

Doçent Doktor, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
serdan.kervan@uni-prizren.com
Orcid ID:0000-0003-4575-8029

Erdoğan TEZCİ

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi
erdogan.tezci@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-2055-0192

Sara RADA

Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
esenspahi@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-4575-8029

Problem Durumu

Ailelerin veya ebeveynlerin eğitime dahil edilmesi, eğitimin kalitesini artırmak için en önemli stratejilerden biri olarak kabul edilmektedir. Bu, ebeveyn katılımını kapsayan sistematik bir yaklaşımdır; ailelerin desteklenmesi, çocukların eğitim ve akademik deneyimlerinin artırılması; ailelerin katılımı ve katkısı ile eğitim programlarının zenginleştirilmesi burada temel hedeflerden biridir. Veli katılımı, okul yönetimi, öğretmenler ve veliler arasında iş birliği yaparak öğrencilerin eğitiminde daha etkili bir rol oynamalarını sağlamak için tasarlanmış bir süreçtir. Bu süreç, ebeveynleri çocuklarının okul yaşamlarına dahil etmek ve onların eğitim yolculuğuna aktif katılım sağlamak için çeşitli yollarla gerçekleştirilir. Bu çalışmada, Kosova'da ailelerin okula katılımını ölçmek için Şaban (2011) tarafından geliştirilmiş olan Veli Katılım Ölçeğinin Kosova kültürüne uyarlanması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Orijinal ölçek, 4=Her Zaman, 3=Çoğunlukla, 2=Nadiren ve 1=Hiç olmak üzere 4'lü olarak derecelendirilmiştir. Ölçekte 48 Madde yer almaktadır. Ölçekte 6 faktör yer almaktadır. Bu faktörler ve her bir faktördeki madde sayıları Ebeveynlik 10, İletişim Kurma 11, Evde Öğrenme 9 Madde, Gönüllü Olma 5 Madde, Karar Verme 9 Madde ve Toplumla İş birliği Yapma 4 Madden oluşmaktadır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları için Türk ve Arnavut etnik kökene sahip öğrencilerin olduğu velilerden toplanmıştır. Örneklemde yer alan katılımcılara Multi Group Confirmatory Factor Analysis (Brown, 2006) analizi uygulanmıştır. Multi group analizinde her bir grupta model analiz edilmiştir. Daha sonra equal form (unconstrained model) incelenmiştir. Üçüncü olarak equality of factor loading ve dördüncü olarak equality of structural covariances and measurement errors were tested. Ayrıca ölçeğin yakınsama ve ayırt edici ayırt edici geçerliliği incelenmiştir. Güvenirlik bağlamında ölçeğin Cronbach's Alpha ve madde toplam korelasyonlarının yanı sıra madde ayırt edicilikleri incelenmiştir

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada 38 maddeden oluşan 6 faktör yapısına sahip ölçeğin faktör yapılarının Kosova Türk ve Arnavut örnekleminde hem Kosova örneklemindeki Türk hem de Arnavutlardan elde edilen verilerin oldukça yüksek denebilecek uyum indeksleri elde edilmiştir. Türk Örnekleminde geliştirilen ölçeğin 6 faktör yapısının Kosova Türk ve Arnavut örnekleminde de kabul edilebilir düzeyde sonuçlar ürettiği

söylenabilir. Sonuç olarak, ölçeklerin yapılarının orijinalinde olduğu gibi korunduğu ve ebeveyn katılımlarını belirlemede uygulanabilir düzeyde olduğu söylenebilir.

Anahtar Sözcükler: Ebeveyn katılımı, kültür, uyum.

Kaynakça

- Ahioğlu Lindberg, E. N., & Oğuz, K. (2016). İlköğretimde aile katılımı: Bir geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Human Sciences*, 13(3), 4135-4151.
- Bagozzi, R.P. & Yi. Y. (1988). On the evaluation of structural equation models. *J. Acad. Market. Sci.*, 16, 74-94.
- Barger, M. M., Kim, E. M., Kuncel, N. R., & Pomerantz, E. M. (2019). The relation between parents' involvement in children's schooling and children's adjustment: A meta-analysis. *Psychological bulletin*, 145(9), 855.
- Borsa, J. C., Damásio, B. F., & Bandeira, D. R. (2012). CrossCultural adaptation and validation of psychological instruments: Some considerations. *Paidéia*, 22(53), 423-432.
- Brown T. A (2006). *Confirmatory factor analysis for applied research*. New York: Guilford Press
Buchanan, A. E.,
- Hansen, P. J., & Quilling, M. R. (1969). *Effects of increased homeschool contact on performance and attitudes in mathematics*. Madison: University of Wisconsin Research and Development Center for Cognitive Learning.
- Chen, C.-S. and Stevenson, H. W. 1995. Motivation and mathematics achievement: A comparative study of Asian-American, Caucasian-American, and East Asian high school students. *Child Development*, 66, 1215-1234.

Yapay Zekâ ve Eğitime Odaklanan Bibliyometrik Analiz: Geçmiş ve Bugün

Nida ORUÇ

Araştırma Görevlisi, İstanbul Topkapı Üniversitesi
nidaoruc@topkapi.edu.tr
Orcid ID:0009-0005-0230-2234

Elif TEKİN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Topkapı Üniversitesi
eliftekin@topkapi.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-0238-623X

Problem Durumu

Yapay zekâ, bilgisayar sistemlerine insan benzeri zekâ ve yetenekler kazandırmayı amaçlayan bilim ve mühendislik dalı olarak tanımlanmaktadır. İlk olarak 1956 yılında Dortmund Konferansı'nda John McCarthy, Marvin L. Minsky, Nathaniel Rochester ve Claude E. Shannon tarafından sunulan bir öneri mektubunda gündeme gelmiştir. Ancak, bu fikrin yaratıcısı olarak John McCarthy kabul edilmektedir. Gelişen dünya ile birlikte, yapay zekâ eğitim sektöründe giderek daha fazla ilgi görmekte ve önem kazanmaktadır. İlgili konsept, makine öğrenimi, doğal dil işleme, veri madenciliği ve benzerleri gibi çeşitli yöntemlerin kullanılmasıyla eğitim süreçlerinde kullanılarak eğitim teknolojilerinin iyileştirilmesine, öğretim ve öğrenme süreçlerinin optimize edilmesine ve öğrenci performansının artırılmasına katkı sağlamaktadır. Bu bağlamda, gerçekleştirilecek bibliyometrik analiz, yapay zekâ ve eğitim alanları arasındaki kesişim noktasındaki artan ilgiyi ve araştırma faaliyetlerini ortaya koyacaktır. Analiz, makalelerin yayınlanma tarihleri, yazarlar, kurumlar, anahtar kelimeler ve atıf sayıları gibi nicel verileri sunarak bu alandaki trendleri ve gelişmeleri görselleştirmenize yardımcı olacaktır. Analizin sonuçları, yapay zekânın eğitim alanında çeşitli uygulamalarının olduğunu ve bu uygulamaların öğrenci öğrenmesi, öğretim değerlendirme, kişiselleştirilmiş öğrenme, otomatik değerlendirme ve yönetsel görevler gibi alanlarda önemli bir etkiye sahip olduğunu akademik olarak gösterebilir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada, 1981-2023 yılları arasındaki veri setinde "Eğitimde Yapay Zekâ", "Yapay Zekâ" ve "Eğitim" anahtar kelimeleri ile yapılan akademik çalışmalara odaklanılmıştır. Araştırma, Web of Science veri tabanı yayınları kullanılarak bibliyometrik bir analiz gerçekleştirmiştir. Yapılan gözlemler sonucunda, eğitimde yapay zekâ alanına yönelik yayın sayısının özellikle 2016 yılından itibaren önemli ölçüde arttığı gözlemlenmiştir. Eğitimde yapay zekâ alanında en sık çalışmaları yapan ülkeler sırasıyla Çin, Amerika, İngiltere, Kanada ve İspanya olup, en çok atıf alan yazarlar ise Wang Y., Li J., Wang J., Yang Y. ve Chen Y. şeklindedir. Bu sonuçlar, bahsi geçen ülkelerin ve yazarların eğitimde yapay zekâ alanında öncü bir rol üstlendiğini ortaya koymaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Son 10 yılda yapay zekâ kullanımındaki hızlı artış, eğitim alanında da büyük ilgi ve kullanımın artmasına sebep olmuştur. Özellikle 2016'dan itibaren, yapay zekâ eğitimde hızlı bir ivme kazanmış ve bu alandaki çalışmalarda belirgin bir artış trendi gözlenmiştir. Bu eğilim, gelecekte eğitimde yapay zekânın daha da yaygınlaşacağını ve bu alandaki araştırmaların yeni ve inovatif uygulamaların ortaya çıkmasına öncülük edeceğini göstermektedir. Yapay zekâ, eğitimde öğrenci öğrenmesini, öğretim yöntemlerini, değerlendirme süreçlerini ve eğitim politikalarını önemli ölçüde etkileyerek daha verimli ve etkili bir eğitim ortamı sağlayabilir. Bu nedenle, yapay zekânın eğitim alanındaki kullanımı ve araştırmaları, gelecekte eğitim sistemlerinin gelişimine büyük katkı sağlayacaktır. Bu çalışmaların önemi hem akademik hem de uygulamalı düzeyde giderek artmaktadır ve bu alandaki ilerlemeler, eğitimde yapay zekâ kullanımının daha da yaygınlaşmasına ve gelişmesine olanak sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, Eğitim, Bibliyometrik analiz

Kaynakça

- Akyel, Y., & Tur, E. (2024). Yapay Zekânın Potansiyelinin ve Eğitim Bilimlerindeki Uygulamalarının Araştırılması ve Araştırmalarda Beklentiler, Zorluklar ve Gelecek Yönelimleri. Ahi Evran Üniversitesi Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi, 25(1), 1-1.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde Yapay Zekâ ve Uygulamaları. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 71-88.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde Yapay Zekâ Kullanımı ve Gelişimi. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 5(1), 1-11.

Meslek Lisesi Müdürlerinin Öğrenme Merkezli Liderliği ile Okul Kültürü Arasındaki İlişki

Mehmet Zeki DİKMEN

Yıldız Teknik Üniversitesi- Sosyal Bilimler Enstitüsü

zekidikmen@hotmail.com

Orcid ID:0009-0003-9639-1551

Problem Durumu

Eğitim kurumlarının bilgi toplumunda olması gereken yeri alması için gelişmesi, kendini sürekli yenilemesi ve yeniden yapılanması gerekmektedir (Çelik ve Eryılmaz,2006). Ülkemizin sanayi kalkınmasına öncülük etmiş ve günümüzde bunu devam ettirme amacıyla olan meslek liselerinin, kendilerini yenileyip, yapılandırabilmeleri için, yöneticilerinin liderlik özellikleriyle bu yenileşme hareketine öncülük etmeleri ve okulun yaşayan ve benimsenen kültürü haline getirmeleri gerekmektedir. Eğitim kurumları birer örgüt, okul müdürleri de birer yönetici lider durumundadır. Tarihsel süreçte, geleneksel okul yöneticilerinden; okulu yönetmek, yasal mevzuatı uygulamak, programı yürütmek, bütçeyi dengelemek ve personel ihtiyacını gidermek gibi görevler beklenmiştir. Değişen ve yenilenen hayat şartları, teknolojik buluşlar ve ilerlemeler çağdaş okul yöneticilerine; öğretim liderliği, (Döş, 2014) toplum liderliği, örgütsel mimar, zaman yöneticisi, kültürel lider, yönetici, disiplin figürü, denetmen, güdüleyici, destekleyici, sosyal hizmet uzmanı, rehberlik uzmanı vs. gibi sıralanabilecek birçok görev ve uzmanlık alanları yüklemiştir. Bütün bu özelliklere sahip birer yönetici olunabilmesi için öğrenmeye açık, (Özdemir ve Sezgin,2002) gelişen ve dönüşen okul müdürü olmayı zorunlu kılmaktadır. Meslek liseleri yöneticilerinin, lider tip davranış ve özellikleri, bu okulların geliştirilmesinde, amaçlara ulaşmada, öğrenci başarısında ve çalışanlar üzerinde, kısacası tüm okul kültüründe önemli bir etkiye sahiptir. Öğretim liderliği yaklaşımı yerini alan öğrenme merkezli liderlik kavramı ile okul müdürlerinin tek başına lider olmasının önüne geçilerek demokratik katılımlı, öğretmenlerin ve okulda bulunan diğer paydaşların geniş katılım sağlaması ile okulun güçlendirilmesi ve geliştirilmesi sürecinde yer almaları okulun geliştirilmesi ve güçlendirilmesi açısından önem arz etmektedir. Okul kültürü öğretmenlerin birbirleriyle olan ilişkilerini, velilerle, öğrencilerle ve yöneticilerle olan ilişkilerini etkiler. Ayrıca, okul kültürü okuldaki problemlerin nasıl çözüleceğini yeni fikirlerin uygulama yollarını ve iş görenlerin işlerinde nasıl çalışacağını da etkilemektedir (Rosenholtz, 1991:42-44). Öğrenme merkezli liderlik, okul yöneticilerinin sosyal çevresine yarar sağlayan, sorumluluklarını yerine getiren, kararlarını alırken bilgisi doğrultusunda hareket eden, motivasyonunun yüksek ve her türlü öğrenmeyi destekleyen öğrenme merkezli lider olmaları, var olan okul kültürüne olumlu olarak yansiyarak yeniden yapılandırarak ve günün şartlarına uygun, teknolojik ve bilimsel gelişme odaklı, sürekli yenilenen ve yenileyen bir öğrenme kültürü oluşturacaktır. Bu araştırma ile meslek lisesi müdürlerinin öğrenme merkezli liderlik davranışlarının, okul kültürüne etkisinin alan yazında daha iyi anlaşılmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle öğretmen görüşlerine göre, meslek lisesi müdürlerinin öğrenme merkezli liderliği ile okul kültürü arasındaki ilişki incelenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, nicel araştırma yaklaşımlarından ilişkisel tarama deseni kullanılmıştır. Bu çalışmanın veri toplama araçları, Öğrenme Merkezli Liderliği Ölçeği Öğretmen Formu ile Okul Kültürü Ölçeği isimli ölçme araçlarıdır. Okullarda öğretmen görüşlerine dayalı olarak okul yöneticilerinin öğrenme merkezli liderlik davranışlarını değerlendirmek amacıyla kullanılacak geçerli ve güvenilir bir veri toplama aracıdır. Araştırma, İstanbul Avcılar ilçesindeki resmî meslek liseleri ile sınırlıdır. İstanbul ili Avcılar ilçesinde 2023-2024 eğitim öğretim yılında, meslek liselerinde görev alan 735 öğretmen bulunmaktadır. Kuramsal örneklem büyüklükleri tablosuna göre %5'lik hata payı göz önüne alındığında 735 evreni 254 öğretmenin temsil edebileceği varsayılmıştır. Araştırmada tabakalı örnekleme yaklaşımı kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitim yönetimi alanında, özellikle meslek liseleri müdürlerinin öğrenme merkezli liderliği ile okul kültürü arasındaki ilişkinin, öğretmen mesleki gelişimi ve tatmini ile öğrenci başarısı üzerindeki etkisinin belirlenmesine katkıda bulunduğu için önemlidir. Bu çalışmanın sonuçları, meslek liseleri müdürlerinin öğrenme merkezli liderliği ile okul kültürü arasındaki ilişki açısından çıkan sonuçlarının eğitimdeki etkilerini somut olarak görselleştirerek tespitinin sağlanmasına katkı sunması beklenmektedir. Çalışmanın veri toplama süreci devam etmektedir.

Anahtar Sözcükler: Liderlik, öğrenme merkezli liderlik, okul kültürü

Kaynakça

- Gümüş, S., Bellibaş, M. Ş. (2020). Öğrenme Merkezli Liderlik, Bölüm 33, Sayfa 547-555, Editör Yılmaz, K., Liderlik Kuram Araştırma Uygulama, Pegem Akademi Yayıncılık, Ankara.
- Cooney, M.H. (1995). Readiness for school or school culture? *Childhood Education*, 71, 164-166.
- Heckman, P.E. (1993) School restructuring in practice. Reckoning with the culture of school. *International Journal of Educational Reform*, 2/3 263-271.
- Peterson, K.D., & Deal, T.E (2002). *Shaping school culture fieldbook*. San Francisco: Jossey-Bass Publishers.
- Rosenholtz, S.J. (1991). *Teachers' workplace: The social organization of schools*. New York: Teachers College Pres
- Kılınç , A.Ç ve diğerleri. (2017), İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 18, Sayı 3, 2017, 132 - 144,
- Terzi, Ali Rıza. (2005) Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi , Sayı 43, ss. 423-442

Mutluluk Haritası: Kümeleme Analizi ve Temel Bileşen Analizi ile Uygulama

Nida ORUÇ

Araştırma Görevlisi, İstanbul Topkapı Üniversitesi
nidaoruc@topkapi.edu.tr
Orcid ID:0009-0005-0230-2234

Batuhan KOCAOĞLU

Profesör Doktor, İstanbul Topkapı Üniversitesi
batuhankocaoglu@topkapi.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6876-1362

Fazlı YILDIRIM

Profesör Doktor, İstanbul Topkapı Üniversitesi
fazliyildirim@topkapi.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-8142-0466

Problem Durumu

Bu çalışma, 2023 yılına ait Dünya Mutluluk Raporları veri seti üzerinde yapılmıştır. Veri setinde bulunan 6 değişken seçilerek bir analiz gerçekleştirilmiştir. Seçilen bu değişkenler, korelasyon analizine tabi tutulmuş ve aralarındaki ilişkiler incelenmiştir. Daha sonra, veri seti kümeleme analizi ile işlenmiştir. Bu aşamada, ülkelerin mutluluk seviyelerine göre nasıl kümelediği incelenmiştir. Ardından, literatürde yapay zekâ başlığı altında sıklıkla kullanılan Temel Bileşen Analizi (TBA) uygulanmıştır. TBA ile değişkenler arasında daha az sayıda faktör elde edilmiş ve tekrar veri seti kümeleme analizine sokulmuştur. Elde edilen sonuçlar yorumlanmıştır. Yapay zekâ (AI), insan zekâsının insan gibi düşünmeye ve hareket etmeye programlanmış makinelerde simülasyonunu ifade etmektedir. Makine öğrenimi (ML), birçok araştırmada kullanılan en iyi AI teknolojilerinden biridir. Makine öğrenimi yoluyla çözülmesi gereken en önemli dört problem türü; tahmin, kümeleme, sınıflandırma ve boyut azaltmadır. (Akıllı, 2024) Çalışmanın uygulama alanı, seçilen veri seti ve kullanılan yöntemlerin bütünselliği göz önüne alındığında, özgün bir çalışma olduğu düşünülmektedir. Bu süreçte, hem kümeleme analizi hem de temel bileşen analizi kullanılarak elde edilen sonuçların karşılaştırılması, ülkelerin mutluluk seviyelerine göre nasıl gruplandırıldığını anlamamıza yardımcı olmuştur. Ayrıca, temel bileşen analizi ağırlıkları kullanılarak ülkelerin mutluluk seviyelerine göre sıralaması da incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, 136 gözlem ve 6 değişken üzerinde yoğunlaşmıştır. İlk olarak, K-means kümeleme analizi uygulanarak ülkeler üç farklı mutluluk seviyesini temsil eden kümeler halinde gruplandırılmıştır. Küme sayısını belirlemek için elbow metodu kullanılmıştır. Daha sonra, veri seti temel bileşen analizi ile iki faktöre indirgenmiş ve bu iki boyutlu veri tekrar kümeleme analizine sokulmuştur. Bu aşamada, veri seti yine üç kümeye ayrılmıştır. Elde edilen sonuçlar karşılaştırılarak ve değerlendirilerek, kümeleme analizi sonuçları üzerinde bir değerlendirme yapılmıştır. Ayrıca, temel bileşen analizi ağırlıklandırılması kullanılarak ülkelerin mutluluk seviyelerine göre bir sıralama yapılmıştır. Bu süreç, veri setinin daha derinlemesine analiz edilmesine ve ülkelerin mutluluk seviyelerinin nasıl değiştiğinin daha iyi anlaşılmasına olanak sağlamıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada, öncelikle veri setini k-means kümeleme algoritmasıyla üç ayrı kümeye ayırdık. Bu kümelere sırasıyla 73, 21 ve 42 gözlem bulunmaktadır. Ardından, aynı veri setini baştan temel bileşen analizi kullanarak iki faktöre indirdik. Bu yeni veri setini tekrar k-means kümeleme algoritmasıyla üç küme halinde sınıflandırdığımızda, kümelere sırasıyla 59, 34 ve 43 gözlem bulundu. Bu sonuçlar, boyut azaltmanın veri setini daha az boyutta daha özgül bir şekilde temsil ettiğini göstermektedir. Bu bulgular, k-means kümeleme analizi ve temel bileşen analizinin veri setindeki yapıları daha iyi anlamamıza yardımcı olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, Makine öğrenmes, Kümeleme analizi, Temel Bileşen Analizi

Kaynakça

- Akıllı, Y. Z. D. K., & Geliştirilmesi, A. (2024). Bölüm 3. Genel Yayın Yönetmeni/Editor in Chief• C. Cansın Selin Temana Serüven Yayınevi Birinci Basım/•© Mart 2024 ISBN• 978-625-6319-04-2 , 31.
- Aldenderfer, M. S. and Blashfield R. K. (1984). Cluster Analysis Sage University Papers Series, Quantitative Applications in the Social Sciences. USA, Iowa City: Sage Publications, 7-43.
- Anderberg, M. (1973). Cluster Analysis for Applications. New York: Academic Press, 7- 139.
- Dinçer, E. (2006). Veri Madenciliğinde K-means Algoritması ve Tıp Alanında Uygulanması. Kocaeli Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli.
- Kalaycı, Ş. (2005). SPSS Uygulamalı Çok Değişkenli İstatistik Teknikleri, Ankara: Asil Yayın Dağıtım, 349.

2024 Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Okuryazarlık Türlerinin 7. Ve 8. Sınıf Düzeyinde İncelenmesi

Dila CAN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

dila.can@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-7121-1962

Yusuf GÜNAYDIN

Doçent Doktor, Gazi Üniversitesi

yusufgunaydin@gazi.edu.tr

Orcid ID:0009-0004-9832-6507

Problem Durumu

2024 yılında Millî Eğitim Bakanlığı tarafından Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Yeni Öğretim Programı yayımlanmıştır. Yeni öğretim programı içerisinde ortaokul için Türkçe Öğretim Programı incelenmiş ve okuryazarlık becerilerinde farklılıklar tespit edilmiştir. Bu farklılıklar daha önce öğretim programlarında yer almayan okuryazarlık becerisi ve sistem düşüncesi grafiği içerisinde verilen 10 okuryazarlık becerisi entegrasyonu hedefidir. Sistem düşüncesi entegrasyonu içerisinde hedeflenen okuryazarlık becerilerinin öğrencilere faydası, yeterliği ve uyumluluğu incelenmiştir. 2024 Türkçe Öğretim Programı'nda neden bu okuryazarlıkların seçildiği ve amaçlanan hedefe ne düzeyde uyulabileceği sorusu göz önünde bulundurularak kazanımlar, çıktılar ve hedefler karşılaştırılmıştır. Problem durumunu ortaya çıkaran sorular bu ekseninde incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

2024 Türkçe Öğretim Programında Yer Alan Okuryazarlık Becerilerinin İncelenmesi konulu araştırmada nitel analiz yaklaşımı kullanılmıştır. Bu araştırmada nitel yaklaşım yöntemlerinden doküman analizi tekniği tercih edilmiştir. Doküman analizi, araştırma verilerinin birincil kaynağı olarak çeşitli dokümanların toplanması, gözden geçirilmesi, sorgulanması ve analizi olarak tanımlanabilen bilimsel bir araştırma yöntemidir. Doküman incelemesi, araştırılan konu hakkında bilgilerin yer aldığı yazılı materyallerin analizini ifade etmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Programda yer alan okuryazarlık becerilerinin öğrencilerin düzeyine, temalarla ilişkisine ve programın hedeflerine uyumluluğu bağlamında incelenmesi, Türkçe öğretim programının iç tutarlılığı açısından bir sonuç ortaya koymaktadır. Bu sonuca göre oluşturulacak raporlar alan uzmanları ile değerlendirilerek yeniden yapılandırılması gereken yerler ortaya çıkarılacaktır ve programa yönelik bir farkındalık kazandıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Türkçe öğretim programı, okuryazarlık becerisi, kazanım ve sınıf düzeyi.

Kaynakça

- Aşıcı, M. (2009). Kişisel ve sosyal bir değer olarak okuryazarlık. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 7(17), 9-26.
- Aytaş, G., ve Kaplan, K. (2017). Medya okuryazarlığı bağlamında yeni okuryazarlıklar. *Medya Okuryazarlığı Bağlamında Yeni Okuryazarlıklar*, 18(2), 291-310.
- Barrett, G. F., ve Riddell, W. C. (2019). Ageing and Skills: The Case of Literacy Skills. IZA Discussion Paper No. 12073, Available at SSRN: <https://ssrn.com/abstract=3323188> or <http://dx.doi.org/10.2139/ssrn.3323188>.
- Boz, D. (2019). Kütahya ilinde bulunan özel eğitim kurumlarında öğrenim gören öğrenci velilerinin finansal okuryazarlık düzeylerinin belirlenmesi. *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, 82, 147-160. DOI: 10.25095/mufad.536036.
- Dedebali, N. C., ve Daşdemir, İ., ve Şan, S. (2019). Öğretmen adaylarının medya okuryazarlığı ile bilgi okuryazarlığı düzeylerinin incelenmesi. *Kırşehir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20(2), 595-630.
- Kapusızoğlu, M. (2021). Vatandaşlık okuryazarlığı: bir ölçek geliştirme çalışması. (Doktora tezi). İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Malatya.
- Karaca, O. D. (2021). Ortaokul Türkçe ders kitaplarında görsel okuryazarlık uygulamaları. (Yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

- Karaçam, E. (2020). Ortaöğretim kurumlarındaki öğrencilerin görsel okuryazarlık düzeyi ile eleştirel düşünme düzeyleri arasındaki ilişkinin belirlenmesi (Şanlıurfa ili Siverek ilçesi örnekleme). (Yüksek lisans tezi). Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyonkarahisar.
- Köçer, N. ve Ökten, C. E. (2022). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi açısından kültür okuryazarlığı. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 11(2), 674-688.
- Kurudayıoğlu, M., & Tüzel, S. (2010). 21. yüzyıl okuryazarlık türleri, değişen metin algısı ve Türkçe eğitimi. Türklük Bilimi Araştırmaları, 28(28), 283-298
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2024). Ortaokul Türkçe Dersi Öğretim Programı (5, 6, 7 ve 8. Sınıflar). <https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOneri/2024Programlar/2024programtur5678.pdf>.
- Millî Eğitim Bakanlığı, (2024). Öğretim Programları Ortak Metni. <https://cdn.eba.gov.tr/icerik/GorusOneri/2024Programlar/2024programortakmetin.pdf>.
- Öz, S., ve Aslan, H. (2022). Finansal okur-yazar-yaparlık. Sanayi Politikalar ve Teknoloji Yönetimi, 11, 340-370.
- Özçelik, A., ve Yıldız, K. (2019). Okul Yöneticilerinin ve öğretmenlerin kendilerini teknoloji okuryazarı olarak değerlendirmelerine ilişkin görüşlerinin incelenmesi. Investigation Of School Managers And Teachers. Journal Of World Of Turks/Zeitschrift Für Die Welt Der Türken, 11(2).
- Özdemir, O. (2021). Dijital okuryazarlık. Etkinliklerle Türkçe öğretimi, 587-604.
- Özdemir, O. (2021). Türkçe öğretiminde teknoloji kullanımı. Etkinliklerle Türkçe öğretimi, 503-534.
- Sarı, E. (2021). Ortaöğretim öğrencilerinin görsel okuryazarlık becerilerini etkileyen faktörler ve akademik başarı ile olan ilişkisinin belirlenmesi. (Yüksek lisans tezi). Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Erzurum.
- Sur, E. (2022). Okuryazarlık kavramı ve Türkiye’deki okuryazarlık araştırmaları üzerine bir inceleme. Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi Dergisi (AKEF) Dergisi, 4 (2), 445- 467.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.
- Yücetoker, İ. (2014). Sanat okuryazarlığı ölçeğinin hazırlanması ve geliştirilmesi. SED-Sanat Eğitim Dergisi (1), 112-126.
- Martin, A. (2005). DigEuLit – a European framework for digital literacy: A progress report. Journal of e-Literacy, 2(2), 130-136.
- Tüzel, S. (2010). Görsel okuryazarlık. TÜBAR, XXVII, 692-705.
- Köksal, H. (2010). Türkiye’de tarih öğretimi tartışmaları ve tarih öğretiminde kültür okuryazarlığı. Eğitim, çatışma ve toplumsal barış: Türkiye’den ve dünyadan örnekler. Mega Basım.
- Council of Europe (2010). Charter on education for democratic citizenship and human rights education recommendation CM/Rec (2010)7 and explanatory memorandum.
- Schild, M. (2004). Information literacy, statistical literacy and data literacy. IASSIST Quarterly 28 (2/3), 6– 11. “What is sustainability literacy?”, <https://guides.lib.k-state.edu/c.php?g=181637&p=3276381>, (01.11.2021).
- Afacan, Ş., ve Kaya, E. E. (2019). Güzel sanatlar fakültesi müzik bölümü öğrencilerinin sanat okuryazarlığı durumlarının incelenmesi. The Journal of International Lingual Social and Educational Sciences, 5(2), 204-214. DOI: <https://doi.org/10.34137/jilses.605559>.

The integration of Albanian songs in the Piano Teaching Methodology

Festa Nevzati THACI

Öğretim Görevlisi, University Ukshin Hoti of Prizren

festa.nevzati@uni-prizren

Orcid ID:0000-0002-0572-3481

Problem Statement

The paper with the title The integration of Albanian songs in the Piano Teaching Methodology describes an important need in the educational system of Kosovo: focusing on piano instruction and incorporating Albanian national songs, dances, and melodies into the curriculum. The problem described is that music education is important for the youth in Kosovo, but there is a clear lack of programs and materials that reflect local culture and traditions, including a focus on piano instruction.

Methodology

The paper is focused on the need to include more music in elementary and preschool education programs in Kosovo, particularly focusing on piano instruction. The methods used in this study could be a combination of qualitative and quantitative approaches. Qualitative methods involve interviews and group discussions with educators, parents, and music teachers. These will provide us with a deep overview of their perspectives and experiences regarding music education in early childhood and preschool settings. Additionally, we will document the challenges and obstacles that may arise in implementing more music, with a focus on piano instruction. On the other hand, quantitative methods include conducting surveys and questionnaires for students, parents, and teachers. These will help us gauge the level of interest and importance of music education among participants, as well as assess the impact of piano instruction on academic performance, cognitive abilities, and socio-emotional development of students.

Expected / Provisional Results

ChatGPT In the planned study to investigate the need and feasibility of a curriculum focused on piano instruction, with a focus on Albanian national songs, dances, and melodies, as well as works by foreign composers, several key results are expected: The need for a Specialized Curriculum may confirm the necessity for a specific curriculum that includes piano instruction as a primary component of the advancement of music education in Kosovo. The experiences of study participants within preschool and elementary education may support this claim. The Focus on Traditional and World Music Instruction may show that a combination of Albanian traditional songs and melodies with works by foreign composers can provide a rich musical and cultural experience for students. The Potential Impact on Preschool and Elementary Education suggests that piano instruction within a broader musical context could have a positive impact on the development of children at the preschool and elementary levels. This could be described as a key result suggesting the need for the implementation of such a curriculum. Identifying Challenges and Issues may highlight the challenges and problems that may arise in the development and implementation of such a curriculum. These may include resource shortages, the need for further training for educators, and the challenges of maintaining a balance between traditional and foreign content.

Keywords: Musical tradition; Traditional piano works; Foreign works; Methodological educational program; New generations; Artistic songs.

References

- Fancourt, D., & Perkins, R. (2018). Effect of singing interventions on symptoms of postnatal depression: three-arm randomised controlled trial. *The British Journal of Psychiatry*, 212(2), 119-121.
- Hallam, S. (2010). The power of music: Its impact on the intellectual, social and personal development of children and young people. *International Journal of Music Education*, 28(3), 269-289.
- Kline, D. (2019). Music Education in Kosovo: Challenges and Opportunities. *International Journal of Music Education*, 37(2), 109-119.

- Krasniqi, G., & Bytyqi, Q. (2020). The Importance of Traditional Music in Education: The Case of Kosovo. *International Journal of Music Education*, 38(4), 287-301.
- UNESCO. (2010). UNESCO's Position Paper on Education and Culture. Retrieved from <https://unesdoc.unesco.org/ark:/48223/pf0000193149>.

İlköğretim Okullarında Görevli Matematik Öğretmenlerinin Hizmet İçi Eğitim İhtiyaçları ve Eksikliklerinin Belirlenmesi

Münevver MUYO YILDIRIM

Doçent Doktor, Prizren Ukshin Hoti Fakültesi
munevver.muyo@uni-prizren.com
Orcid ID:0000 0002 4773 2984

Caner RAŞTANA

Prizren Ukshin Hoti Fakültesi
munevver.muyo@uni-prizren.com
Orcid ID:0000 0002 4773 2984

Problem Durumu

Hizmet içi eğitimin öneminden hareketle araştırmada sınıf ve matematik öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları ve eksikliklerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Araştırma 2023–2024 eğitim–öğretim yılının birinci döneminde, Kosova'nın Prizren şehrinde Türkçe eğitim verilen 5 devlet okulunda görev yapan 34 sınıf öğretmeni ve 6 matematik öğretmen ile yürütülmüştür.

Araştırma Yöntemi

Nicel araştırmanın tarama modelinde gerçekleştirilen çalışmada veri toplama aracı olarak uygulanan anket, iki bölümden oluşmuştur. Birinci bölümde kişisel bilgi formu, ikinci bölümde ise ilköğretim okullarında görevli sınıf ve matematik öğretmenlerinin hizmet içi eğitim ihtiyaçları ve eksik yanlarının neler olduğunu belirleyen sorulara yer verilmiştir. Verilerin analizinde SPSS paket programı kullanılmış elde edilen analiz sonuçları alanında uzman kişilerin desteği doğrultusunda son haline getirilmiştir. Araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda, öğretmenlerin mesleki açıdan kendilerini geliştirebilmeleri için hizmet içi eğitime ihtiyaç duydukları, eğitim içeriklerinin öğretmenlerin ihtiyaçları ve bölgesel olanakları düşünülerek planlanmalarının yapılması, öğretmenlerin eğitimlerine teşvik edici unsurların uygulanmasının, eğitimlerin etkinliğini arttıracak yönündedir. Hizmet içi eğitimlerin, tatillerde ya da seminer dönemlerinde yapılması, eğitimlerin teknoloji donanımlı, uzman kişi olması gerektiğini öne sürenler yoğunluktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak, öğretmenlerin eğitimlerinden sonra değerlendirmeden geçmeleri, öğretmenlerin almış oldukları eğitimleri okullarına yansıtmaları ve her yıl öğretmenlerin ihtiyaçlarına göre hizmet içi eğitim esiklikleri belirlenip uzman kişiler tarafından komisyondan geçirilip hizmete sunulması gerekliliği sonucuna varılmıştır. Ayrıca araştırmanın bulguları gelecekte yapılacak eğitimlerin planlanması, uygulanması ve değerlendirmesi konusunda fikir verebilir ve kullanılabilir.

Anahtar Sözcükler: Matematik eğitimi, hizmet içi eğitim, eğitim

Kaynakça

- Akkoyunlu, B. (14.02.2011). Bilgi Okuryazarlığı ve Yaşam Boyu Öğrenme. (2008). <http://ietc2008.home.anadolu.edu.tr/ietc2008/1b.doc>
- Altın, K. (2009). Bilgisayar Destekli Fen ve Teknoloji Öğretimi, 1. Basım. İstanbul: Beta Yayınları.
- Bağcı, N., Şimşek, S. (2000). Millî Eğitim Personeline Yönelik Hizmet içi Eğitim Faaliyetlerine Genel Bir Bakış. Millî Eğitim Dergisi. 146, 9-12
- Balay, R. (2004). Küreselleşme, Bilgi Toplumu ve Eğitim. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, 2, 61-82.
- Bardakçı, S. ve Keser, H. (2017). Bilişim Teknolojilerinin Eğitime Entegrasyonu, 1. Basım. Ankara: Nobel Yayınları.
- Can, N (2004). Öğretmenlerin Geliştirilmesi ve Etkili Öğretmen Davranışları, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:16, ss.103-119.
- Candy, P.C. (2000). Mining in Cyberia: Researching Information Literacy for the Digital Age. In C.S. Bruce&P.C. Candy, Information Literacy Around the World: Advances in Programs and Research. Wagga Wagga, NSW: Centre for Information Studies, Charles Sturt University.

- Çakır, Ö. (2016). Bilgi ve İletişim Teknolojileri İçerikli Hizmet içi Eğitimlerin Verimliliğine Etki Eden Faktörler. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi.
- Çeliköz, N. ve Erişen, Y. (2007). Eğitimde Bilgisayar Kullanımı. Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı (Editör: Altun, E. ve Demirel, Ö.), 2. Basım. Ankara: Pegem Akademi.
- Demirel, Ö., Kaya, Z. (2002). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Pegem Yayıncılık, Ankara.
- Duman, A. (2000). Yetişkinler Eğitimi, Ütopya Yayınevi, Ankara.
- EARGED, Öğretmen Profili (29,08,2012).
<http://otmg.meb.gov.tr/belgeler/EARGED%20%C3%87a%C4%9Fda%C5%9F%20%C3%96%C4%9Fretmen%20Profili.doc>.
- Erdem, A., Üstüner, F., Sancar, M. 14.03.2011 Öğretmenlerin Fen-Fizik Eğitimi Konusundaki Görüşleri. (2000). www.Fedu.Metu.Edu.Tr/Ufbmek5/B_Kitabi/PDF/Öğretmen_yetiştirme/Bildiri/T289da.Pdf
- Erdem, A., Üstüner, F., Sancar, M. 14.03.2011 Öğretmenlerin Fen-Fizik Eğitimi Konusundaki Görüşleri. (2000). www.Fedu.Metu.Edu.Tr/Ufbmek5/B_Kitabi/PDF/Öğretmen_yetiştirme/Bildiri/T289da.Pdf
- Erden, M. (1998). Öğretmenlik Mesleğine Giriş, Alkım Yayıncılık, İstanbul.
- Ergin, İ., Akseki B. ve Deniz, E. (2012). İlköğretim Okullarında Görev Yapan Sınıf Öğretmenlerinin Hizmet içi Eğitim İhtiyaçları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 42, 55-66.
- Ertürk, S. (1973). Eğitimde Program Geliştirme, Yelkentepe Yay., Ankara.
- Fidan, N. (1985). Okulda Öğrenme ve Öğretme, Alkım Yayıncılık, Ankara.
- Gök, F. (1999) 75 Yılda Eğitim, Türkiye İş Bankası Yayınları, İstanbul.
- Gül, H. (2000). Türkiye’de Kamu Yönetiminde Hizmet İçi Eğitim, İzmir: D.E.Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi.
- Karadeniz, Ş. (2019). Türkiye'deki Halk Kütüphanesi Sisteminin Değerlendirilmesi ve Bir Ulusal Halk Kütüphanesi Stratejisi Önerisi. Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Bilgi ve Belge Yönetimi Anabilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.
- MEB, (Millî Eğitim Bakanlığı). (1995). Hizmet içi Eğitim Yönetmeliği. Resmî Gazete, 04.01.1995/ 22161.
- MEB, (Millî Eğitim Bakanlığı). (2005). “Eğiticinin Eğitimi” Kurs Programı, Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı, 17.08.2005 tarih ve 299 sayılı yazısı.
- Metin, E. (2018). Eğitimde Teknoloji Kullanımında Öğretmen Eğitimi: Bir Durum Çalışması. Bilim, Teknoloji, Mühendislik, Matematik ve Sanat Eğitimi Dergisi, 1, 79-103
- Odabaşı, F. H. ve Kabakçı, I. (2007). Öğretmenlerin Mesleki Gelişimlerinde Bilgi ve İletişim Teknolojileri. A. Yılmaz ve F. Gürsul (Ed.), Uluslararası Öğretmen Yetiştirme Politikaları ve Sorunları.
- Sempozyumu Bildirileri kitabı içinde (ss. 39-43). Bakü: Azerbaycan Devlet Pedagoji Üniversitesi ve Hacettepe Üniversitesi.
- Özer, M., A. (2005). Etkin Öğrenmede Yeni Arayışlar: İşbirliğine Dayalı Öğrenme ve Buluş Yoluyla Öğrenme. BİLİG, Türk Dünyası Sosyal Bilimler Dergisi, 35, 105-131.
- Saban, A (2000). Hizmet İçi Eğitimde Yeni Yaklaşımlar, Millî Eğitim Dergisi. 145 (1), 25-27.
- Seferoğlu, S.S. (2003). Öğretmenlerin Hizmet İçi Eğitiminde Yeni Yaklaşımlar. Çağdaş Eğitim Sistemlerinde Öğretmen Yetiştirme Ulusal Sempozyumu ,Sivas. Tekışık Yayıncılık Web Ofset Tesisleri, Ankara. 149–167.
- Smith, M. F. ve Woeste, J. T. (1983). In-service training: Does It Make a Difference? Journal of Extension, 20.
- Şimşek, H. ve Yıldırım, A. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemi, 10. Basım. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Taymaz, H. (1992). Hizmet içi Eğitim, Kavramlar İlkeler, Yöntemler. Ankara: Pegem Yayınları. No:3
- Taymaz, H (1997). Hizmet içi Eğitim, Kavramlar İlkeler, Yöntemler. Ankara: Tapu ve Kadastro Matbaası.
- Tezcan, M. (1992). Eğitim Sosyolojisi. Ankara: Zirve Ofset.
- Türkoğlu, A. (1998). Karşılaştırmalı Eğitim. Baki Kitapevi, Adana.
- Tyler, W. R. (1950). Basic Principles of Curriculum Development and Instruction, University of Chicago pres.
- UNESCO Eğitim Bürosu, Titmus C. Vd. (1979) Çev: Oğuzkan, F.A. Yetişkin Eğitimi Terimleri.
- Varış, F. (1998). Eğitim Bilimine Giriş. İstanbul: Alkım Yayıncılık.
- Yadigaroğlu, M. (2014). Kimya Öğretmenlerinin Teknolojik Pedagojik Alan Bilgisi Modeli Hakkında Bilgi ve Becerilerini Geliştirmeye Yönelik Hizmet içi Eğitim Programı Geliştirilmesi ve Etkililiğinin Araştırılması. Karadeniz Teknik Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ortaöğretim Fen ve Matematik Alanları Eğitimi Anabilim Dalı Kimya Eğitimi Bilim Dalı, Yayınlanmamış Doktora Tezi.

Development of Skills and use of Modern Methods and Technique in the Educational Process

Ajka ALJILJI

Doçent Doktor, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
ajka.aljilji@uni-prizren.com
Orcid ID:0009-0002-6193-6729

Esad KUREJŠEPI

Dr. Öğretim Üyesi, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
esad.kurejsepi@uni-prizren.com
Orcid ID:0009-0002-6193-6729

Vedat BAJRAMI

Doçent Doktor, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi
vedat.bajrami@uni-prizren.com
Orcid ID:0009-0002-6193-6729

Problem Durumu

The research includes 300 students, and highlights the issue of the quality of education in secondary schools education, schools, with a focus on the acquisition of knowledge through innovative methods, as well as the question of the quality of the acquired knowledge student knowledge, impact on student achievement. Interactions between students and teachers.

Araştırma Yöntemi

A school is worth as much as a teacher is worth. This is why progress in teacher education is the most important first part of any school reform. We can observe the teacher's function from the aspect of traditional, classical and current school, i.e. school of the future, i.e. modern school. In a traditional school, the teacher is was an intermediary between the teaching content and the students. The modern school requires that the teacher is constantly hanging out with the book, he studies, upgrades, learns new things and constantly works on his professional development and education. The school should be new, unrepeatable, modern (Stevanović, 1982). The modern approach to teaching it is based on the discovery of the learning strategy (Halasi, 2005). Students are no longer passive listeners, but active ones participants in the learning process. The teacher is now just a moderator who guides the student. Teaching methods is the way activating participants in the educational process. It should be understood that all students can learn through their own activity, and the task of the school is to create conditions for that activity (Prodanović, Ničković, 1988). Of course, the student must come up with a suitable solution through his own activity and be an inventor

Beklenen / Geçici Sonuçlar

From the results shown, the ANOVA (Bonferroni) test shows that there is a statistically significant difference between students' answers, depending on the age of the students, between students who are 16 years old and students from 17 years old (Average 3.7854- 4.1540; df, 56421-46862, str 001)., (p < 0.05). While in the case of students over 18 years of age, there is no statistically significant difference in evaluate their importance. Based on the analyzed data and obtained results, we can conclude that working hypothesis completely confirmed, i.e. there are certain different opinions about the attitudes of students in application of innovative methods in the teaching process.

Anahtar Sözcükler: Education, knowledge, teaching, students, learning

Kaynakça

The research in this paper showed that there is a great justification and need for the introduction of innovative method in the teaching process in secondary schools, because this is what today's generation needs to be successful adoption of teaching materials. Research has shown that there are certain differing opinions regarding attitudes of students in the application of innovative methods in the teaching process. Science and technology are is progressing at a tremendous speed and this progress is visible. The school,

teachers and students are inside significantly a different environment than a few decades ago. In such conditions, the school cannot stay on the traditional way of working in which the teacher and the textbook are the only source of information and the teacher in class teaches and the student just passively listens. Therefore, by adopting quality knowledge of students, also as by connecting teaching methods and techniques, school institutions will justify the purpose of their existence, which is confirmed by research.

Doğu Dillerinde Boşnak Edebiyatının Özellikleri

Fahrija LESKOVIĆ

Öğretim Görevlisi, Prizren Ukshin Hoti Üniversitesi

fnisic@hotmail.com

Orcid ID:0009-0002-9244-9691

Problem Durumu

15. yüzyıldan 20. yüzyılın başlarına kadar geçen süreçte Boşnak edebiyatı, İslam-Doğu kültür ve medeniyetinin etkisi altındaydı, klasik Arap-Fars edebiyatı üzerine inşa edilen poetikaya uygun olarak oluşturulmuştur. O zamanın yazarları Divan şiirinde edebi anlatımda en büyük estetik genişliğe ulaşmışlardır. Doğu dillerindeki Boşnak edebiyatı terimiyle, düzyazı ve şiirde dört asırdan fazla süren zengin ve çeşitli yaratıcılığı kastediyoruz. Divan şiirinin kendisine ait olan herkesin uyduğu kendi kanunları vardır. Sadece biçim olarak değil konu ve kelime dağarcığı olarak da İranlılardan ve Araplardan pek çok şey miras almıştır. Yazarın bu literatüre dair bilgisi sadece felsefe, İslam felsefesi, gelenek ve tarih bilgisini değil, aynı zamanda Fars ve Arap dillerini de bilmeyi gerektiriyordu.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma literatür tarama yöntemi ile hazırlanmıştır. Doğu dillerindeki Boşnak şairler İstanbul'da eğitim gördüler, burada yüksek dini ve bilimsel unvanlar aldılar ve doğu geleneğiyle, özellikle de Divan şiiriyle tanıştılar. İmparatorluğun yükselişe geçtiği Bosna'da Osmanlı hakimiyetinin ikinci yüzyılının ilk yarısında daha fazla sayıda Boşnak bilim ve sanatın merkezine (Konstantinopolis) gitme fırsatı buldu, dolayısıyla 15. yüzyılda özellikle 16. ve 17. yüzyılın ilk yarısı, Boşnaklar arasında çiçek açmanın yükseliş dönemini temsil ediyor. Merkezi yönetim zayıflayıp Osmanlı İmparatorluğu yavaş yavaş çökünce Bosna'da da sosyal koşullar değişti, maddi ve manevi koşullar kötüleşti, böylece daha az sayıda insanımız büyük İslam merkezlerinde eğitim görme fırsatına sahip oldu. Bu anlamda doğu dillerinde şiirin gerilediği dönemin aynı zamanda Divan edebiyatından farklı bir karakterle Arap alfabesiyle yerel dilde yazılan Elhamiade edebiyatının da hızla geliştiği dönem olması oldukça anlaşılır bir durumdur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Boşnakların doğu dilleri edebiyatı teriminden, dört asırdan fazla süren, Arapça, Türkçe ve Farsça dillerinde gerçekleşen düzyazı ve şiirdeki zengin ve çeşitli yaratıcılığı anlıyoruz. Motifler hazcıdır: aşk, şarap, güzellik, erotizm ve diğer yaşam zevkleri. Şiirin yanı sıra Boşnakların düzyazıda da yaratılışı mevcuttur. Divan şiirinin kendisine ait olan herkesin uyduğu kendi kanunları vardır.

Anahtar Sözcükler: oryantalizm, şiir, edebiyat, şarkı, şarkı sözü, dil

Kaynakça

Fehim Nametak, Divanska književnost Bošnjaka, Sarajevo, 1997.

Vedad Spahić, Tekst kontekst interpretacija, Tuzla-Tešanj, 1999.

Emina Memija, Lamija Hadžiosmanović, Poezija Bošnjaka na orijentalnim jezicima, Preporod, Sarajevo, 1995.

Fahrudin Rizvanbegović Čitanka I razred gimnazije, Sarajevo, 1996.

Lamija Hadžiosmanović, Memija Emina: Antologija Bošnjačke poezije na orijentalnim jezicima

www.google.ba - "http://www.geocities.com/gimn1gradacac - Književnost Bošnjaka na orijentalnim jezicima; Hazim Šabanović, Književnost muslimana BiH na orijentalnim jezicima; Fehim Nametak, Pregled stvaranja bh. muslimana na turskom jeziku; F. Nametak, Epska pjesma na turskom jeziku o prilikama u Bosni.

Akademisyenlerde İş-yaşam dengesi ile İlgili Yayınlanmış Araştırmaların Bibliyometrik Analizi

Deniz GÜLMEZ

Doçent Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi
dderinbay@erbakan.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-9778-0431

Hatice İrem ÖZTEKE KOZAN

Doçent Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi
iremozteke@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3516-4895

Problem Durumu

İş-yaşam dengesi iş ve yaşam arasında minimum düzeyde rol çatışmasının yaşanması ve tatmin olunması anlamına gelmektedir (Clark, 2000). Diğer bir deyişle bireyin yaşamında sahip olduğu birçok rol arasındaki uyum olarak da değerlendirilmektedir (Clark vd., 2004). Teknolojik gelişmeler, küreselleşme, çalışma koşulları gibi faktörler bireylerin iş ve yaşam dengesini sağlamasında zorluklar yaşamasına neden olmaya başlamıştır (Akın vd., 2017). Birçok meslek alanında olduğu gibi akademisyenlik mesleği de birçok farklı rolün dengesinin sağlanmasını beraberinde getirdiğinden bu alanda çalışan meslek elemanları da iş-yaşam dengesini sağlamakta zorluklar yaşayabilmektedir. Bu konu ile ilgili alan yazında birçok araştırma son yıllarda yapılmış olup, bu çalışmada da yapılan bu çalışmaların bibliyometrik yöntemle analiz edilmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada akademisyenlerde iş-yaşam dengesi ile ilgili Web of Science (WoS) veri tabanında yayımlanmış araştırmalar içerik analizi ve bibliyometrik analiz yöntemleri kullanılmıştır. Nisan 2024 tarihinde yapılan ve “Akademisyen” kavramı yerine kullanılan arama terimleri belirlenmiştir ve WoS’taki konu alanı aramalarında uygulanmıştır. Yapılan taramada toplam 1164 çalışmaya ulaşılmış ve belirlenen ölçütlerle 978 çalışma ile analize devam edilmiştir. Verilerin analizinde VosWiever yazılımından yararlanılmıştır. Bu bağlamda atıf, ortak yazar, ortak atıf ve ortak kelime analizleri kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen sonuçlara akademisyenlerde iş-yaşam dengesi ile ilgili araştırmalar 2005 yılından itibaren özellikle son yıllarda gittikçe artan bir eğilim göstermektedir. En çok yayın yapan ülkeler açısından ABD ilk sırada iken bunu İngiltere ve Kanada takip etmektedir. En çok yayın yapılan dergi “BMC Medical Education”dır. En fazla atıf alan dokümanların büyük bir bölümü sağlık hizmetleri alanında ve ampirik çalışmalardır. Bu çalışmaların odaklandıkları konular arasında ise cinsiyet ve kariyer başlıkları dikkat çekmektedir. En fazla atıf alan yazarlara bakıldığında bu yazarların Ceci, S.J. (578 cites) ve Williams, W.M. (578 cites) olduğu görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: İş-yaşam dengesi, akademisyenlerde iş-yaşam dengesi, bibliyometri

Kaynakça

- Akın, A., Ulukök, E. ve Arar, T. (2017). İş-yaşam dengesi: Türkiye’de yapılan çalışmalara yönelik teorik bir inceleme. Afyon Kocatepe Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(1), 113-124.
- Clark, S. C. (2000). Work/family border theory: A new theory of work/family balance. Human relations, 53(6), 747-770.
- Clark, M., Koch, L. and Hill, E. (2004). The work-family interface: differentiating balance and fit. Family and Consumer Sciences Research Journal, 33(2), 121–140.

Çocukluk Dönemindeki Psikolojik Kötü Muamele ile Psikolojik İyi Oluş Arasındaki İlişkide Öz-eleştirel Ruminasyon ve Sıkıntıya Dayanmanın Aracı Rolü

Bahar BİCAN

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
baharbican@outlook.com
Orcid ID:0000-0003-3271-182X

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Bu araştırma, çocukluk dönemindeki psikolojik kötü muamele ile psikolojik iyi oluş ilişkisinde öz-eleştirel ruminasyon ve sıkıntıya dayanmanın aracı rolünü belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir. Çocukluk deneyimleri bireylerin yaşamlarını etkileyen önemli bir faktördür. Bireylerin geçmiş deneyimleri mevcut ve gelecekteki davranışlarını olumsuz yönde etkileyebilmektedir. Çocukluk döneminde bireyler, ebeveynleri veya bakım verenleri tarafından psikolojik kötü muameleyle maruz kalabilmektedir. Psikolojik kötü muamele, sevmemek, istenmemek, çocukluk döneminde anne-baba ya da bakım verenler tarafından değersiz hissettirilmek, kendini güvensiz ve tehlikeye açık hissettirecek davranışlarla karşı karşıya kalmak olarak tanımlanmaktadır (Hart ve diğerleri, 2002). Psikolojik kötü muamelede aile, bireye bu olumsuz deneyimleri tekrar tekrar yaşatır (Hart & Glasser, 2011) ve çocuğun temel psikolojik ihtiyaçlarının karşılanmasına engel olur. Psikolojik kötü muamele, bireyin ruh sağlığını, refahını ve gelecek yaşamını etkileyen ciddi bir sorundur (Satıcı & Okur, 2022). Bu olumsuz etki aynı zamanda bireylerin iyi oluş düzeylerini de etkileyebilmektedir. Arslan ve Genç (2022) çocukluk döneminde kötü muameleyle maruz kalmanın bireylerin psikolojik iyi oluş düzeylerini azalttığını bulmuşlardır. Psikolojik kötü muamele ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiyi inceleyen literatürde de benzer sonuçlar ortaya çıkmıştır (Chen ve diğerleri, 2021; Kaufmann ve diğerleri, 2019). Psikolojik kötü muamele dünya çapında artan bir sorundur ve psikolojik iyi oluşu olumsuz etkilemektedir. Bu sebeple çocuklukta psikolojik kötü muamele ile psikolojik iyi oluş ilişkisine aracılık eden diğer faktörleri incelemek önemlidir. Öz-eleştirel ruminasyonu, kişinin problem çözmeye veya durumunu iyileştirmeye yönelik aktif bir çaba göstermeden, genellikle kişinin algılanan kusurlarına, hatalarına veya eksikliklerine odaklanan, tekrarlayan olumsuz, kendine odaklı düşüncelerle karakterize edilen farklı bir ruminasyon türüdür (Smart ve diğerleri, 2016). Araştırma bulguları, öz-eleştirelinin çocukluk çağındaki psikolojik kötü muamele ile psikopatoloji arasında aracı rol oynadığını ancak iyi oluşla ilişkisini inceleyen çalışmaların sınırlı olduğunu göstermektedir (Çeçen & Gümüş, 2024). Bu nedenle bu çalışma, çocukluk çağındaki psikolojik kötü muamele ile iyi oluş arasındaki ilişkide öz-eleştirel ruminasyonunun aracılık etkisini değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Sıkıntı dayanma, olumsuz psikolojik durumları deneyimleme ve bunlara dayanma kapasitesi olarak tanımlanır. Marshall-Berenz ve diğerleri (2010) çocukluk döneminde yaşanan travmatik deneyimlerin, bireyin algılanan olumsuz durumlara tahammül etme yeteneğini azalttığını ve başa çıkma becerilerini azalttığını belirtmiştir. Ancak sıkıntı dayanma düzeyi yüksek bireylerin olumsuz duygularla baş etmede daha iyi oldukları söylenebilir (Leyro vd., 2010). Araştırma sonuçları değerlendirildiğinde, düşük düzeydeki sıkıntıya dayanmanın, bireylerin ruh sağlığını etkileyerek psikolojik iyi oluşlarını olumsuz yönde etkileyeceği düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın çalışma grubunu; 18-65 yaş arasında araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 350 yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların 230'u kadın (%65.7) ve 120'si (%34.3) erkektir. Araştırma katılımcılarına uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların çocuklukta psikolojik kötü muameleyle maruz kalma düzeylerini ölçmek amacıyla "Psikolojik Kötü Muamele Ölçeği", öz-eleştirel ruminasyon düzeylerini ölçmek amacıyla "Öz-eleştirel Ruminasyon Ölçeği", sıkıntıya dayanma düzeylerini ölçmek amacıyla "Sıkıntıya Dayanma Ölçeği", psikolojik iyi oluş düzeylerini ölçmek amacıyla "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel

Bilgi Formu” kullanılmıştır. Verilerin analizi için IBM SPSS 27 ile AMOS 23 programları kullanılmıştır. Araştırma verileri iki aşamalı yapısal eşitlik modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Önce ölçüm modeli test edilmiştir ve iyi uyum gösterdiği bulunmuştur. Ardından yapısal model test edilmiştir ve ölçüm sonuçlarının iyi uyum gösterdiği bulunmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapısal eşitlik modellemesinin sonuçları, çocukluk çağındaki psikolojik kötü muamele ile psikolojik iyi oluş arasındaki ilişkiye, özeleştirel ruminasyonun ve sıkıntı dayanmanın aracılık ettiğini göstermiştir. Çocuklukta psikolojik kötü muamele özeleştirel ruminasyonu, özeleştirel ruminasyon sıkıntı dayanmayı ve sıkıntı dayanma da psikolojik iyi oluşu etkileyerek kısmi bir seri aracılık modeli oluşturmuştur.

Anahtar Sözcükler: Çocukluk Çağı Psikolojik Kötü Muamele, Öz-eleştirel Ruminasyon, Sıkıntıya Dayanma, Psikolojik İyi Oluş

Kaynakça

- Arslan, G., & Genç, E. (2022). Psychological maltreatment and college student mental wellbeing: A uni and multi-dimensional effect of positive perception. *Children and Youth Services Review*, 134, 106371. <https://doi.org/10.1016/j.chilyouth.2022.106371>
- Cecen, A. R., & Gümüş, Z. (2024). The underlying mechanism for childhood psychological maltreatment and self-satisfaction: The serial mediating roles of self-critical rumination and self-compassion. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 1-17. <https://doi.org/10.1007/s11469-023-01228-2>
- Chen, Q., Wang, X. Q., He, X. X., Ji, L. J., Liu, M. F., & Ye, B. J. (2021). The relationship between search for meaning in life and symptoms of depression and anxiety: Key roles of the presence of meaning in life and life events among Chinese adolescents. *Journal of Affective Disorders*, 282, 545-553.
- Hart, S. N., & Glaser, D. (2011). Psychological maltreatment—Maltreatment of the mind: A catalyst for advancing child protection toward proactive primary prevention and promotion of personal well-being. *Child Abuse & Neglect*, 35(10), 758-766. <https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2011.06.002>
- Hart, S. N., Brassard, M. R., Binggeli, N. J., & Davidson, H. A. (2002). Psychological maltreatment.
- Howard, K. S., & Brooks-Gunn, J. (2009). The role of home-visiting programs in preventing child abuse and neglect. *The Future of Children*, 19(2), 119-146.
- Kaufmann, M., Goetz, T., Lipnevich, A. A., & Pekrun, R. (2019). Do positive illusions of control foster happiness?. *Emotion*, 19(6), 1014. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/emo0000499>
- Leyro T. M., Zvolensky M. J., Bernstein A. (2010). Distress tolerance and psychopathological symptoms and disorders: A review of the empirical literature among adults. *Psychological Bulletin*, 136, 576-600. <https://psycnet.apa.org/doi/10.1037/a0019712>
- Marshall-Berenz E. C., Vujanovic A. A., Bonn-Miller M. O., Bernstein A., Zvolensky M. J. (2010). Multimethod study of distress tolerance and PTSD symptom severity in a trauma-exposed community sample. *Journal of Traumatic Stress*, 23, 623-630. <https://doi.org/10.1002/jts.20568>
- Smart, L. M., Peters, J. R., & Baer, R. A. (2016). Development and validation of a measure of self-critical rumination. *Assessment*, 23(3), 321-332. <https://doi.org/10.1177/1073191115573300>

Azerbaycan Sağlık Sektöründe Dijital Ekonominin Yoğun Gelişiminden Kaynaklanan Fırsatlar

Elchin SULEYMANOV

Doçent Doktor, Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı
elchin.b.suleymanov@sosial.gov.az
Orcid ID:0000-0002-6075-2744

Farhad RAHMANOV

Profesör Doktor, Azerbaycan Devlet İktisat Üniversitesi
f.rahmanov@unec.edu.az
Orcid ID:0000-0003-2911-8179

Narmin ALAKBAROVA

Bakü Mühendislik Üniversitesi
nalakbarova@beu.edu.az
Orcid ID:0000-0003-4348-313X

Problem Durumu

Dijital ekonomi, sağlık hizmetleri de dahil olmak üzere çeşitli endüstrilerde devrim yaratan, küresel anlamda dönüştürücü bir güç haline geldi. Azerbaycan, dijitalleşme hamlesinin ortasında, sağlık sektörünü ilerletmek için dijital ekonominin potansiyelinden yararlanmaya hazırlanıyor. Bu makale, Azerbaycan'ın sağlık sektöründe dijital ekonominin yoğun gelişmesinden kaynaklanan fırsatları araştırıyor. Mevcut durumu inceliyor, temel fırsatları belirliyor, zorlukları tartışıyor ve Azerbaycan'da sağlık hizmetlerini geliştirmek, erişimi iyileştirmek ve yenilikçiliği teşvik etmek için dijital teknolojilerden yararlanmaya yönelik stratejiler öneriyor.

Araştırma Yöntemi

Sağlık iş gücünün dijital yeterliliğinin artırılması zorunludur. Sağlık profesyonellerine yönelik eğitim ve öğretim programları, ister bakımın sağlanması, yönetimi ve idaresi, ister sağlık sistemlerinin planlanması ve yönetimi olsun, çeşitli ortamlarda dijital teknolojileri kullanma konusunda becerikli olmalarını sağlamalıdır. Dijital sağlık terimi burada e-Sağlık ve mSağlık'ın yanı sıra büyük veri ve yapay zekâ alanlarında ileri bilgi işlem bilimlerinin kullanımı gibi gelişen alanları da içerecek şekilde kapsayıcı bir terim olarak kullanılmaktadır. Dijital teknolojiler aynı zamanda bazı tıbbi cihazları ve yardımcı cihazları da içermektedir (Dünya Sağlık Örgütü. 2018). İnternetin etkisi gelişmeye devam ettikçe ve bilgi ve iletişim teknolojileri giderek daha karmaşık ve erişilebilir hale geldikçe, yeni teknolojilerin sağlık hizmetlerine dahil edilmesi genişledi ve bu alan için yeni faydalar ortaya çıktı. İnsan sağlığı yönetimini iyileştiren araçlardan hastalık teşhisi ve izlemeye yardımcı araçlara kadar tüm dijital sağlık teknolojileri, sağlık hizmeti sunumunda ve yönetiminde önemli bir rol oynamaktadır. Bu dijital teknolojilerin benimsenmesi yalnızca birinci basamak sağlık hizmetlerinin kalitesini artırmakla kalmaz, aynı zamanda sağlık hizmeti uygulayıcılarının yeteneklerini, uzmanlığını ve yeterliliğini güçlendirmenin hayati bir aracı olarak da hizmet eder. Yönetişimi kolaylaştırmak, vatandaşları güçlendirmek ve ekonomik çeşitliliği teşvik etmek için teknolojiden yararlanmaya stratejik bir şekilde odaklanan Azerbaycan, vizyoner girişimler ve stratejik yatırımlarla damgasını vuran bir dijitalleşme yolculuğuna çıktı. Bu dönüşümün ön saflarında girişimcilğe, yaratıcılığa ve teknolojik güce olanak sağlayan canlı bir ekosistemi beslemeyi amaçlayan inovasyon odaklı politikaların aralıksız takibi yer alıyor.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Hükümetler izole pilot projelerden stratejik, entegre planlama ve sürdürülebilir finansman modellerine geçiş yapıyor. Teknolojik gelişmeler hızla ilerlerken kamu politikalarında, klinik uygulamalarda ve kanıt oluşturmada aynı hız her zaman görülüyor. Politika yapıcılar genellikle dijital sağlığın güvenli ve etik bir şekilde uygulanmasını desteklemek, hesap verebilirliği teşvik etmek ve yatırımı haklı çıkarmak için araştırma ve değerlendirmenin önemini vurgulayarak, eksik kanıtlara dayanarak kararlar alırlar. Bireyler sağlık hizmetlerinde daha aktif roller üstlendikçe, politika çerçeveleri ve biyometrik tanımlama gibi dijital teknolojiler, dijital sağlığa olan güveni sürdürmek için mahremiyet ve güvenliği korumalıdır.

Yalnızca birinci basamak sağlık hizmetlerinde kullanılan değil, aynı zamanda pazarlama veya diğer yollarla doğrudan bireylere sunulan yazılım ürünlerinin, cihazlarının ve uygulamalarının kalitesini ve güvenliğini sağlamak için de yeterli düzenleme gereklidir. Dijital teknolojiler, temel sağlık hizmetlerinin gidişatını şekillendirmek ve etkili halk sağlığı girişimlerini mümkün kılmak için çok sayıda fırsatın önünü açtı. Eğitim, politika ve sağlık uygulamalarında çeşitli dönüşümleri teşvik ederken aynı zamanda yeni iletişim, yetkilendirme ve katılım biçimleri oluşturular. Kapsayıcılık ve eşitliği vurgulayarak birinci basamak sağlık hizmetleri ilkelerine bağlılıklarını yeniden teyit eden hükümetler, dijital teknolojilerin bu vizyonun gerçekleştirilmesinde önemli bir rol oynamasıyla gelecek değişikliklerin sinyalini veriyor.

Anahtar Sözcükler: Sağlık sistemi, yapay zekâ, dijital ekonomi

Kaynakça

- World Health Organization. (2018). Digital technologies: shaping the future of primary health care. World Health Organization. <https://iris.who.int/handle/10665/326573>
- Global Observatory for eHealth. Directory of eHealth policies. World Health Organization. (<http://www.who.int/goe/policies/en/>, accessed 10 April 2024).
- Global Conference on Primary Health Care. Towards Health for All. Media centre. World Health Organization (<http://www.who.int/mediacentre/events/2018/global-conference-phc/en/>, accessed 17 accessed 10 April 2024.).
- National eHealth strategy toolkit. Geneva: World Health Organization and International Telecommunication Union; 2012. (http://apps.who.int/iris/bitstream/10665/75211/1/9789241548465_eng.pdf?ua=1, accessed 27 September 2023)
- Kite-Powell J. See how this hospital uses artificial intelligence to find kidney disease. Forbes. June 2018
- Hendricks D. 3D printing is already changing health care. Harvard Business Review. March 2016
- Baird A., Nowak S. Why primary care practices should become digital health information hubs for their patients. BMC Family Practice. 15:190. (2014). <https://doi:10.1186/s12875-0140190-9>
- Bowser J., Saxena S. et al. A healthy outlook: Digital reinvention in healthcare. International Business Machines Institute for Business Value. (2019).
- Calzon B. 21 examples of Big Data Analytics in healthcare that can save people. Business Intelligence. (2022).
- Dsilva E. The 5 most exciting innovations in digital health right now. Smart Health Amsterdam. (2020).
- Hajeri A. Electronic Health Records in Primary Care: Are we ready? Bahrain Medical Bulletin. vol. 33, No. 2. (2011)
- Mammadova M., Jabrayilova Z. Electronic medicine: formation and scientific-theoretical problems. Baku: "Information Technologies". (2019).
- Neve G., Fyfe M. Analysis digital health in primary care: risks and recommendations. British Journal of General Practice. (2020).
- Neves A.L., Burgers J. Digital technologies in primary care: Implications for patient care and future research. European Journal of General Practice, vol. 28, No 1, 203-208. (2022). <https://doi.org/10.1080/13814788.2022.2052041>
- Pagliari C. Digital health and primary care: Past, pandemic and prospects. J Glob Health, vol. 11. (2021). <https://doi:10.7189/jogh.11.01005>
- World Health Organization. A vision for primary health care in the 21st century.2018
- Azerbaijan digital development: facts - figures 2023 <https://mincom.gov.az/storage/Statistika-kitab-ENG.pdf>

Ergenlik Döneminde Yalnızlık ve Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüğü ve Sosyal Medya Bağımlılığının Aracılık Rolü

Büşra KOÇYİĞİT

Uzman, Millî Eğitim Bakanlığı
bkocyigit11@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-1310-6256

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Dünya Sağlık Örgütü (2023) tarafından çocukluk ve yetişkinlik arasındaki 10-19 yaşları arasındaki geçiş evresi olarak kabul edilen ergenlik dönemi, sağlık ilkelerinin oluşturulması için önemli bir dönemdir. Ruhsal hastalıkların %75'inin 25 yaşından önce ortaya çıktığı düşünüldüğünde, ergenlerin başa çıkma kapasitelerini geliştirmek ve yardıma erişim fırsatlarını artırmak kritik önem taşımaktadır (Burns vd., 2007). Teknolojinin hızla geliştiği günümüzde sosyal medya siteleri iletişimin farklı bir boyutunu ortaya koymaktadır. Ergenlerin akranları ile iletişimde kalmak için sosyal medya sitelerini sıklıkla kullandıkları görülmektedir. Gelişmeleri kaçırma korkusu (FoMo) yaşayan bireyler başkalarının, kişinin yokluğunda ödüllendirici deneyimler yaşıyor olabileceğine dair yaygın endişe yaşamaktadır (Przybylski vd., 2013). Literatürde ergenlik döneminde yalnızlık, duygu düzenleme güçlüğü, sosyal medya bağımlılığı ve FoMo hakkında araştırmalar mevcut olsa da bu dört değişkeni birlikte inceleyen çalışmaya rastlanmamıştır. Bu kapsamda ergenlik döneminde yalnızlık ve FoMo arasındaki ilişkiye duygu düzenleme güçlüğü'nün ve sosyal medya bağımlılığının aracılık edeceği düşünülmektedir. . Bu araştırmanın amacı ergenlerde yalnızlık ile FoMo ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğü ve sosyal medya bağımlılığının aracı rolünü incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma kesitsel tasarıma sahiptir. Bu kapsamda veriler İstanbul'da bir devlet ortaokulunda okuyan 342 öğrenciden yüz yüze ulaşılmıştır (yaş ortalaması: 12.72, yaş 171[%50]'i kız ve 171[%50]'i erkek). Çalışmadan önce öğrencilere ve öğrenci velilerine araştırmanın amacının ve uygulanacak ölçeklerin de yer aldığı bilgilendirilmiş onam formu sunulmuş ve yazılı onay alınmıştır. Araştırmada UCLA Yalnızlık Ölçeği-Kısa Formu, Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Formu, Ergenler İçin Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği ve Sosyal Ortamlarda Gelişmeleri Kaçırma Korkusu Ölçeği kullanılmıştır. Veri analizinde betimsel istatistikler ve yapısal eşitlik modellemesi ilkeleri takip edilmiştir. Bu kapsamda ölçüm modeli ve yapısal model analiz edilmiştir. Uyum iyiliği indeksleri her iki modeli de doğrulamıştır. Doğrudan ve dolaylı etkileri tahmin etmek için bootstrap analizi kapsamında 5000 yeniden örneklem ile %95 yanlılık düzeltmeli güven aralığı (CI) kullanılmıştır

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapısal eşitlik modellemesi bulguları yalnızlık ve FoMo ilişkisinde duygu düzenleme güçlüğü'nün ve sosyal medya bağımlılığının tam aracılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Sonuçlar doğrudan ve dolaylı etkilerin anlamlı olduğunu göstermiştir. Dolayısıyla daha yüksek yalnızlık, daha yüksek duygu düzensizliği, daha yüksek sosyal medya bağımlılığına ve daha yüksek gelişmeleri kaçırma korkusu ile ilişkili olabilir.

Anahtar Sözcükler: Ergenlik, Gelişmeleri Kaçırma Korkusu, Yalnızlık, Duygu Düzenleme Güçlüğü, Sosyal Medya Bağımlılığı.

Kaynakça

Burns, J., Morey, C., Lagelée, A., Mackenzie, A., & Nicholas, J. (2007). Reach Out! Innovation in service delivery. Medical Journal of Australia, 187(7), 31-34. <https://doi.org/10.5694/j.1326-5377.2007.tb01333.x>

- Przybylski, A. K., Murayama, K., DeHaan, C. R., & Gladwell, V. (2013). Motivational, emotional, and behavioral correlates of fear of missing out. *Computers in Human Behavior*, 29(4), 1841-1848. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2013.02.014>
- World Health Organization (2023, November). Adolescent Health. https://www.who.int/health-topics/adolescent-health#tab=tab_1.

Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyunla Öğretime Yönelik Görüşleri

Aynur ARSLAN

Prizren "Ukshin Hoti" Üniversitesi
aynurtuncarslan@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-4720-0045

Soner YILDIRIM

Doçent Doktor, Prizren "Ukshin Hoti" Üniversitesi
soner.yildirim@uni-prizren.com
Orcid ID:0000-0003-4720-0045

Problem Durumu

Oyun, insan hayatının hemen her evresinde var olan bir etkinlik olmakla birlikte, özellikle hayatın ilk yıllarında çocuğun içinde yaşadığı dünyayı tanıması, sevgilerini, kıskançlıklarını, mutluluk ve kırıklıklarını, düşmanlıklarını, iç çatışmalarını, hayallerini, düşüncelerini ifade edebilmesi için en uygun dil olarak kabul edilmektedir (Oktay, 2004: 253-254). Okul öncesi dönemde eğitim-öğretim sürecinin temelini oluşturan oyun yönteminin amacına uygun ve nitelikli olarak kullanılabilmesinde hiç kuşkusuz öğretmenlerin rolü oldukça büyüktür. Öğretmenler hedef kitlelerin gelişim özellikleri, ilgi ve gereksinimleri ile uyumlu hedefler belirlemeli ve bu hedeflere ulaşmanın en verimli yollarını uygulamaya sokmalıdır. Oyun, çocukların eğitiminde kullanılan en temel araç olduğuna göre, okul öncesi eğitimde hedeflenen amaçlara uygun, kaliteli bir eğitim sürecine ulaşılabilmesi açısından okul öncesi öğretmenlerinin oyun öğretimi ile ilgili tutum ve görüşleri büyük bir öneme sahiptir (Oktay, 2004: 253-254).

Araştırma Yöntemi

Araştırma'nın çalışma grubu Kosova'da Prizren ilinde bulunan, Türkçe eğitim veren okul öncesi öğretmenleri ile oluşturulmuştur. Öğretmenlerin görüşlerinin belirlenebilmesi için nitel araştırma deseninde kullanılan önemli ölçme araçlarından biri olan görüşme tekniğinden yararlanılmıştır. Patton'a (1987) göre görüşmenin amacı, bir bireyin iç dünyasına girmek ve onun bakış açısını anlamaktır (Yıldırım ve Şimsek, 2013). Yarı yapılandırılmış görüşmede katılımcılar kendilerini derinlemesine ifade etme olanağı bulur (Büyüköztürk, vd. , 2013). Buna göre, araştırma problemine ilişkin olarak farklı tecrübeleri ve buna bağlı olarak farklı bakış açılarını yansıtabilecek katılımcılara ulaşılmaya çalışılmış ve okul türleri, görev yapılan okulun sosyoekonomik düzeyi, mesleki kıdem bakımından maksimum çeşitliliğin sağlanması amaçlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Oyun bir çocuğun bilişsel, fiziksel, zihinsel, sosyal-duygusal gelişime etki ettiği gözlemlenmiştir. Okul öncesi eğitimde genel olarak öğrencinin öğrenme biçimine göre geleneksel ya da oyunda öğretimi tercih ettikleri sonucuna varılmıştır. Oyuna, yeni müfredata göre haftalık plan programında, beden eğitimi alan başlığı altında belirli yüzdelik diliminde oyuna yer verildiği, ders içeriğinde ve öğrenme biçiminde öğretmenler oyuna yer verebilmektedir. Kız çocuklarının daha çok bebeklerle, erkek çocukların ise araba yarışlarıyla daha çok oyun oynadığı sonucuna varılmıştır. Grup olarak oynamayı tercih eden öğrenciler en çok lego oyununu oynamayı tercih etmektedirler. Hava şartlarına göre oyunları sınıf içi ya da sınıf dışı oynadıkları gözlemlenmiştir. Öğrencileri değerlendirirken belirli gözlem formları olduğu ve bu gözlem formunun bireysel değerlendirildiği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitimi, oyun, oyunla öğretim

Kaynakça

- Aral, N., Kandır, A. ve Can Yaşar, M. (2001). Okul öncesi eğitim II. İstanbul: Ya-Pa Yayınları.
Artar, M. (1999). Okul öncesi öğretmenlerinin çocukların oyun hakkına ilişkin tutumları. B. Onur ve N. Güney (eds.), Türkiye'de çocuk oyunları: Araştırmalar (ss. 84-94) İçinde. Ankara: Ankara Üniversitesi Çocuk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayınları No:12.
Ayan, S. & Memiş, U. A. (2012). Erken çocukluk döneminde oyun. Selçuk Üniversitesi Beden Eğitimi ve Spor Bilim Dergisi, 14 (2), 143-149.

- Aydın, B. & Doğan, M. (2012). Geçmişten günümüze matematik öğretimi nün eki engeller. *Journal of Life Sciences*, (1)2,45-58.
- Aytekin, H. 2001. "Okul Öncesi Eğitim Programları İçinde Oyunun Çocuğun Gelişimine olan Etkileri." Yüksek Lisans Tezi, Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü: Kütahya.
- Bekmezci, H. & Özkan, H. (2015). Oyun ve oyuncuğun çocuk sağlığına etkisi. *İzmir Dr. Behçet Uz Çocuk Hast. Dergisi*, 5(2), 81-87. doi:10.5222/buchd.2015.081
- Bilen, M. (1999). *Plandan Uygulamaya Öğretim*, Ankara: Anı Yayıncılık.
- Dönmez, N. B. (1992). *Oyun Kitabı*. İstanbul: Esin Yayınları.
- Gazezoglu, Ö. (2007). "Okul Öncesi Eğitim Kurumlarında Devam Eden 6 Yaş Çocuklarına Öz Bakım Becerilerinin Kazandırılmasında Oyun Yoluyla Öğretimin Etkisi." Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü: İzmir.
- Hazar, Muhsin. *Beden Eğitimi Ve Sporda Oyunla Eğitimi*, 2.baskı Ankara Basımevi, Ankara, 1997 ISENBURG, J.P. and
- JALONGO, M.R. (2001). *Creative Expression and Play in Early Childhood* Upper Saddle River, New Jersey.
- Jones, G., Taylor, A. & Forrester, J. H. (2011). Developing a scientist: A retrospective look. *International Journal of Science Education*, 33 (12), 1653-1673.
- Kadim, M. (2012). Okul Öncesi Öğretmenlerinin Oyun Öğretimine İlişkin ÖzYeterliklerinin İncelenmesi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Bolu.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M. N. ve Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16, 324-342.
- Koçyiğit, S., Tuğluk, M., Kök, M. (2007). Çocuğun gelişim sürecinde eğitsel bir etkinlik olarak oyun. *Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi (KKEFD)*, 1 , 324-342.
- M.E.B. (2013). MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>, Erişim: 09.08.2018.
- M.E.B. (2013). MEB Temel Eğitim Genel Müdürlüğü Okul Öncesi Eğitim Programı. <https://tegm.meb.gov.tr/dosya/okuloncesi/ooproram.pdf>, Erişim: 09.08.2018.
- MEB (2013). Ortaokul ve İmam Hatip Ortaokulu Zekâ Oyunları Dersi (5., 6., 7., 8. Sınıflar) Öğretim Programı.
- Oktay, A. (2004). *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem* (5. Baskı). İstanbul: Epsilon Yayıncılık
- Oktay, Ayla. (2002) . *Yaşamın Sihirli Yılları: Okul Öncesi Dönem*. İstanbul: Epsilon Yayınları
- Öncü, E.Ç. Ve Özbay, E..(2005). *Oyun*, Kök Yayıncılık, Ankara.
- Poyraz, H. (1999). *Okul öncesi döneminde oyun ve oyuncak*. Ankara: Anı.
- Tuğrul, B., Ertürk, H. G., Özen Altınkaynak, Ş. ve Güneş, G. (2014). Oyunun Üç Kuşaktaki Değişimi, *The Journal of Academic Social Science Studies JASSS*, 27, 1-16.
- Yalcinkaya, Münevver. (2002) *Okul Öncesinde Hareket Eğitimi ve Oyun* Dokuz Eylül Üniversitesi Anaokulu/Anasınıfı Öğretmeni El Kitabı içinde Yay. Haz. Işık Gürşimşek, YA-PA Yayınevi, ss. 7-23
- Yıldırım, A. & Şimşek, H. (2013). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, V. (1992). İzmir il merkezindeki okul öncesi eğitim kurumlarında oyunun yeri. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Yılmaz, G., İlkörücü, Ş. & Çepni, S. (2018). Aile katılımlı fen etkinliklerinin 5-6 yaş grubu çocukların bilimsel süreç becerilerine etkisi.
- Zorlu, A. (2016). Yönlendirici olmayan oyun terapisinin dikkat eksikliği hiperaktivite bozukluğu belirtili çocukların duyu ve davranışları üzerindeki etkisinin incelenmesi (Doktora Tezi). İstanbul Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sosyal Bağlılık ve Psikolojik Sıkıntı İlişkisinde Dijital Stres ve Psikolojik Kırılganlığın Aracılık Rolünün İncelenmesi

Gamze CECO

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
gamzececo@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6292-3535

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Günümüzde dijital teknolojilerin yaygın kullanımıyla birlikte insanların sosyal etkileşimleri ve psikolojik sağlıkları üzerinde farklı etkiler görülmektedir. Dijital dünyada mobil veya sosyal medyayla birlikte gelen girdilerin kişiler üzerinde yarattığı kaygıyla karakterize edilen dijital stres de bu etkilerden biridir (Steele vd., 2020). Bireyin diğerleriyle başka yollarla etkileşime girememesinin bireyi sosyal medya kullanımına yönelttiğine dair araştırmalar, bireyin dijital şekilde diğerleriyle iletişim kurarak sosyal ilişkilerini devam ettirdiğini göstermektedir (Hamilton vd., 2022). Bu açıdan bakıldığında sosyal açıdan zayıf bireylerin yüz yüze etkileşim kurmak yerine dijital ortamdaki ilişkilere daha çok anlam yükleyerek dijital stresi daha fazla yaşamaları olasıdır. Bu bireyler dijital stresi daha fazla yaşayarak psikolojik açıdan daha savunmasız hale gelebilir ve psikolojik sıkıntıya (depresyon, anksiyete ve stres) daha açık olabilir. Literatür incelendiğinde sosyal bağlılık, dijital stres, psikolojik kırılganlık ve psikolojik sıkıntı değişkenlerini bir arada inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmayla birlikte ilgili değişkenler arasındaki ilişkiler tespit edilmiş ve sosyal bağlılık ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkide dijital stresin ve psikolojik kırılganlığın aracılık rolü incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Mevcut araştırma kapsamında Türkiye'nin çeşitli şehirlerinden 193 kadın, 183 erkek olmak üzere 376 yetişkin katılımcıya ulaşılmıştır. Etik kurul izni alındıktan sonra veri toplama süreci başlatılmıştır. Katılımcılara araştırmanın amacı, uygulanacak ölçekler hakkında bilgilendirilmiş onay formu sunulmuş ve onay vermeleri halinde araştırmaya katılım sağlamışlardır. Araştırma kapsamında Sosyal Bağlılık Ölçeği, Çok Boyutlu Dijital Stres Ölçeği, Psikolojik Kırılganlık Ölçeği ve Depresyon-Anksiyete-Stres Ölçeği (Dass-21) kullanılmıştır. Betimsel istatistikler yapılmış ve ölçüm modeli test edildikten sonra yapısal eşitlik modeli test edilmiştir. Hem ölçüm modeli hem de yapısal modele ilişkin uyum iyiliği indeksleri kabul edilebilir aralıkta yer almaktadır. Doğrudan ve dolaylı ilişkileri test etmek için bootstrap analizi yapılmış ve 5000 yeniden örneklemeyle %95 güven aralığında sonuçlar incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapısal eşitlik modellemesi bulgularına göre sosyal bağlılık ve psikolojik sıkıntı arasındaki ilişkide dijital stres ve psikolojik kırılganlığın tam aracılık rolü anlamlı olarak bulunmuştur. Doğrudan ve dolaylı yollar %95 güven aralıklarında anlamlı olarak tespit edilmiştir. Araştırma bulgularından hareketle sosyal bağlılığı az olan bireylerin dijital stresi daha çok yaşadıkları ve psikolojik açıdan daha savunmasız hale gelerek psikolojik sıkıntı (depresyon, anksiyete, stres) yaşama olasılıklarının arttığını söylemek mümkündür.

Anahtar Sözcükler: dijital stres, sosyal bağlılık, psikolojik kırılganlık, psikolojik sıkıntı

Kaynakça

Hamilton, J. L., Nesi, J., & Choukas-Bradley, S. (2022). Reexamining social media and socioemotional well-being among adolescents through the lens of the COVID-19 pandemic: A theoretical review and directions for future research. *Perspectives on Psychological Science*, 17(3), 662–679. <https://doi.org/10.1177/17456916211014189>

Steele, R. G., Hall, J. A., & Christofferson, J. L. (2020). Conceptualizing Digital Stress in Adolescents and Young Adults: Toward the Development of an Empirically Based Model. *Clinical child and family psychology review*, 23(1), 15–26. <https://doi.org/10.1007/s10567-019-00300-5>

Psikolojik Danışman Adaylarının “Okullarda RPD Uygulamaları” dersinde elde ettikleri kazanımların İncelenmesi

Gülgün UZUN

Dr. Öğretim Üyesi, Erciyes Üniversitesi

gulgun@erciyes.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-2421-7725

Problem Durumu

Bu araştırma, Psikolojik Danışman adaylarının Okullarda RPD Uygulamaları dersi kapsamında gittikleri uygulama okullarından elde ettikleri kazanımların incelenmesi amacıyla gerçekleştirilmiştir. Psikolojik Danışman adayları, Okullarda RPD Uygulamaları dersi aracılığı ile Eğitim Fakültesi'nde edindikleri teorik bilgileri gerçek sınıf ortamında kişisel olarak uygulama fırsatına sahip olmaktadır. Okullarda RPD uygulaması sürecinin amacı, geleceğin psikolojik danışmanlarına okullardaki rpd çalışmaları konusunda deneyim kazanmaları için ortam sağlamakla birlikte kendilerini daha iyi tanımalarına ve daha fazla gelişmelerine olanak sağlayacak eğitim ve deneyim sağlamaktır. Psikolojik danışman adaylarına göre uygulamalar, gelecekteki başarılarını etkileyecek en önemli etken olmanın yanında kendi özelliklerini fark etmelerini de sağlamaktadır. RPD stajı, psikolojik danışman adaylarının okul ortamını daha kapsamlı anlamalarını sağlamak amacıyla tasarlanmış 12 haftalık bir programdır. Bu uygulama, psikolojik danışman adaylarına reel sınıf ortamlarında öğrenciyi tanıma ve sınıf öğretmenleri ile işbirliği yapma olanağı sağlamaktadır. Tüm bu bilgilerden yola çıkarak RPD uygulaması deneyimi, psikolojik danışman adaylarının lisans eğitimlerinde aldıkları teorik eğitim ile gerçek öğretim ortamlarındaki uygulamaları ile köprü görevi görmektedir. Dolayısıyla RPD uygulamaları sürecine ilişkin psikolojik danışman kazanımları ve sürece ilişkin vereceği öneriler oldukça önemli görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Örneklem grubu toplam 30 yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bunların 15 tanesi kadın ve 15 tanesi erkektir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin yaşları 18 ile 21 arasında değişmektedir. Katılımcılar, RPD 4. Sınıf öğrencileri olarak tespit edilmiştir. Araştırma yöntemi için katılımcılardan derinlemesine bilgi toplamak amacı ile nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji desen tercih edilmiştir. Araştırma için gerekli izinler araştırmacı tarafından alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri, içerik analizi yöntemi ile analiz edilmiştir. Bulgular farklı kategorilerde gruplandırılmıştır. Bunlar akademisyenin pozitif katkıları, uygulama sürecini koordine eden psikolojik danışmanın pozitif katkıları, uygulama okulunun pozitif katkıları olarak tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz çalışmaları sonucunda “akademisyenin pozitif katkıları” kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum, haftalık düzenli geri bildirim vermesi; “uygulama sürecini koordine eden psikolojik danışmanın pozitif katkıları” kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum, planlı ve programlı biçimde görevlendirmeler yapması; “uygulama okulunun pozitif katkıları” kategorisinde en fazla frekansa sahip olan durum, okulun teknik olarak uygulama yapmaya elverişli olması olduğu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular araştırmacı tarafından sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışman Adayları, Okullarda RPD Uygulamaları, Uygulama Okulları

Kaynakça

- Erdur-Baker, Ö. (2014). Müdahalelere genel bakış. Ö. Erdur-Baker, & T. Doğan (Ed.), Afetler krizler travmalar ve psikolojik yardım içinde (ss. 113–114). Türk PDR Derneği Yayınları.
- Öz, F. S., Baş, A. U. & Aysan, F. (2016). Okul psikolojik danışmanlarının psikolojik danışma yaklaşımlarına ilişkin görüşleri. Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi, 6(46), 53–69.

- Stockton, R., & Yerin-Güneri, O. (2011). Counseling in Turkey: An evolving field. *Journal of Counseling & Development*, 89(1), 98–104.
- Sünkür Çakmak, M. (2019). Öğretmen Adaylarının Öğretmenlik Uygulaması Derslerine İlişkin Görüşleri. *Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 7(13), 207-226
- Şimşek, S., Alkan, V., ve Erdem, A. R. (2013). Öğretmenlik uygulamasına ilişkin nitel bir çalışma. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 34(34).
- Tuzgöl-Dost, M., & Keklik, İ. (2012). Alanda çalışanların gözünden psikolojik danışma ve rehberlik alanının sorunları. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(23), 389–407.
- Yılmaz, K. Y., & Eldeleklioğlu, J. (2019). Okul ortamında krize müdahale ile ilgili öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Okul Psikolojik Danışmanlığı Dergisi*, 2(1), 29–45.

Belirsizliğe Tahammülsüzlük ile Uyku Vaktini Erteleme Arasındaki İlişkide Duygu Düzenleme Güçlüklerinin ve Ruminasyonun Aracı Rolü

Humeyra SARAC

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
humeyra.sarac@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-9205-7658

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı, belirsizliğe tahammülsüzlük ile uyku vaktini erteleme arasındaki ilişkiye duygu düzenleme güçlüklerinin ve ruminasyonun aracı rolünü incelemektir. Yeterli uyku almak zihinsel ve fiziksel sağlığın iyileştirilmesi için çok önemlidir. Ancak yetersiz uyku son zamanlarda genel nüfus arasında giderek daha yaygın hale geldiği görülmektedir (Merikanto ve Partonen, 2007). Önemli bir fiziksel, sosyal ve ekonomik sorun olan yetersiz uyku, motor, bilişsel ve duygusal işlevleri ciddi şekilde bozabilir (Hublin ve diğerleri, 2001; Pilcher ve Huffcutt, 1996). Araştırmalara göre yetersiz uyku metabolizmayı ve obeziteyi önemli ölçüde etkiliyor. Aynı zamanda yorgunluk, sinirlilik, duygusal dalgalanmalar, odak ve performans değişiklikleri duygularını artırmakta, öznel refahı azaltmakta, umutsuzluk ve depresyon duygularını artırmaktadır (Lee ve diğerleri, 2013; Markwald ve diğerleri, 2013). Çalışmalar ayrıca uyku gecikmesi, uyku süresinin azalması, uyku verimliliğinin azalması ve uyku süresi boyunca uyanma süresinin artması gibi uyku bozuklukları olan kişilerde yüksek derecede belirsizlik tahammülsüzlüğün mevcut olduğunu göstermiştir (Bélanger ve diğerleri, 2004; Tsydes ve diğerleri, 2004). Bu durum da belirsizliğe tahammülsüzlük ile uyku vaktini erteleme arasındaki ilişkiye aracılık eden faktörleri incelemenin önemini artırmaktadır. Duygusal tepkileri anlama, tepki verme ve kontrol etme becerisine duygu düzenleme adı verilmektedir; duygu düzenleme güçlüğü ise, bu becerilerin herhangi birinin veya tamamının eksikliğidir (Gratz ve Roemer, 2004). Belirsizliği tolere edemeyen insanlar genellikle günlük durumlarda belirsizliği üzücü bulurlar, belirsizliğin kötü olduğunu ve kaçınılması gerektiğini düşünürler ve belirsiz durumlarda performans göstermekte zorluk çekerler (Buhr ve Dugas, 2002). Sonuç olarak bu bireyler belirsiz durumlarla karşılaştıklarında duygusal süreçlerden kaçınmak için katı ve kalıplaşmış davranışlara başvurabilmektedirler. Duygu kontrolü ne kadar az yapılırsa olumsuz duyguları yatmadan önce çözmek, çeşitli uyku bozukluklarına yol açabilir (Gruber, 2008). Ruminasyon, kişinin kendisi hakkında yinelenen düşünceleri içeren bir tür kendine odaklanma veya kendine dikkat etme olarak tanımlanır (Trapnell ve Campbell, 1999). Ruminasyonun tekrarlayıcı doğası, olumsuz düşünce ve duygulardan oluşan kısır bir döngüyü besleyerek insanların stres seviyelerini yükseltmektedir (Lyubomirsky ve Tkach, 2004). Ward ve diğerleri (2003), ruminasyon yapanların belirsiz durumlarda belirsizlik yaşamaya eğilimli olduklarını ve bu belirsizliklerin muhtemelen ruminatif fikirleri besleyeceğini ve sürdüreceğini belirtmektedir. Bu, yatmadan önce ertelemeyi yoğunlaştırabilir ve zaman kaybı duygularıyla sonuçlanabilir (Wood ve diğerleri, 2007). Dolayısıyla araştırmadaki değişkenlerin birbiri ile ilişkisini ele almanın önemli olduğu düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın çalışma grubunu; 18-56 yaş arasında araştırmaya gönüllü katılmayı kabul eden 391 yetişkin oluşturmaktadır. Katılımcıların 286'sı kadın (%73.1) ve 105'i (%26.9) erkektir. Araştırmada kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak katılımcıların belirsizliğe tahammülsüzlük düzeylerini ölçmek amacıyla "Belirsizliğe Tahammülsüzlük Ölçeği (BTÖ-12)", duygu düzenleme güçlüğü düzeylerini ölçmek amacıyla "Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği-Kısa Form (DDGÖ-16)", ruminasyon düzeylerini ölçmek amacıyla "Tekrarlayan Olumsuz Öz-derin Düşünce Ölçeği Türkçe formu" uyku vaktini erteleme düzeylerini ölçmek amacıyla "Uyku Vaktini Erteleme Ölçeği" kullanılmıştır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerine ulaşmak amacıyla araştırmacılar tarafından oluşturulan "Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır. Verilerin analizi için IBM SPSS 26 ile AMOS 24 programları kullanılmıştır. Araştırma verileri iki aşamalı yapısal eşitlik

modellemesi kullanılarak analiz edilmiştir. Önce ölçüm modeli test edilmiştir, ardından yapısal eşitlik modeli test edilmiştir ve ölçüm sonuçlarının iyi uyum gösterdiği bulunmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapısal eşitlik modellemesinin sonuçlarına göre belirsizliğe tahammülsüzlük ile yatmadan önce erteleme arasındaki ilişkiye duygu düzenleme güçlüklerinin ve kendi yönelik ruminasyonun sıralı seri aracılık ettiği görülmüştür. Ayrıca belirsizliğe tahammülsüzlük ile yatmadan önce erteleme arasındaki ilişkiye ruminasyonun tam aracılık ettiği bulunmuştur.

Anahtar Sözcükler: Uyku vaktini erteleme; belirsizliğe tahammülsüzlük, duygu düzenleme güçlüğü; ruminasyon

Kaynakça

- Bélanger, L., Morin, C. M., Langlois, F., & Ladouceur, R. (2004). Insomnia and generalized anxiety disorder:: Effects of cognitive behavior therapy for gad on insomnia symptoms. *Journal of Anxiety Disorders*, 18(4), 561-571.
- Gratz, K. L., & Roemer, L. (2004). Multidimensional assessment of emotion regulation and dysregulation: Development, factor structure, and initial validation of the difficulties in emotion regulation scale. *Journal of Psychopathology and Behavioral Assessment*, 26, 41-54.
- Gruber J, Eidelman P, Harvey AG. (2008). Transdiagnostic emotion regulation processes in bipolar disorder and insomnia. *Behav Res Ther*, 46, 1096-1100. <https://doi.org/10.1016/j.brat.2008.05.004> .
- Hublin C, Kaprio J, Partinen M & Koskenvuo M. (2001). Insufficient sleep-a population-based study in adults. *Sleep*, 24, 392-400.
- Lee, J., Kang, J., Rhie, S., & Chae, K. Y. (2013). Impact of sleep duration on emotional status in adolescents. *Journal of the Korean Child Neurology Society*, 4, 100-110.
- Lyubomirsky, S., & Tkach, C. (2004). The consequences of dysphoric rumination. In: C. Papageorgiou & A. Wells (Eds.), *Depressive rumination: Nature, theory and treatment* (pp. 21–41). West Sussex: JohnWiley & Sons Ltd.
- Markwald, R. R., Melanson, E. L., Smith, M. R., Higgins, J., Perreault, L., Eckel, R. H., & Wright Jr, K. P. (2013). Impact of insufficient sleep on total daily energy expenditure, food intake, and weight gain. *Proceedings of the National Academy of Sciences*, 110(14), 5695-5700.
- Merikanto, I., & Partonen, T. (2020). Increase in eveningness and insufficient sleep among adults in population-based cross-sections from 2007 to 2017. *Sleep Medicine*, 75, 368-379.
- Pilcher JJ & Huffcutt AI. (1996). Effects of sleep deprivation on performance: A meta-analysis. *Sleep*, 19, 318-326.
- Trapnell, P. D., & Campbell, J. D. (1999). Private self-consciousness and the five-factor model of personality: Distinguishing rumination from reflection. *Journal of Personality and Social Psychology*, 76, 284- 304.
- Tsypes, A., Aldao, A., & Mennin, D. S. (2013). Emotion dysregulation and sleep difficulties in generalized anxiety disorder. *Journal of Anxiety Disorders*, 27(2), 197–203.
- Buhr, K., & Dugas, M.J. (2002). The Intolerance of Uncertainty Scale: Psychometric properties of the English version. *Behaviour Research and Therapy*, 40, 931–945. doi:10.1016/S0005-7967(01)00092-4
- Ward, A., Lyubomirsky, S., & Nolen-Hoeksema, S. (2003). Can't quite commit: Rumination and uncertainty. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 29, 96–107. doi:10.1177/0146167202238375
- Wood, R. T., Griffiths, M. D., & Parke, A. (2007). Experiences of time loss among videogame players: An empirical study. *Cyberpsychology & Behavior*, 10(1), 38–44. <https://doi.org/10.1089/cpb.2006.9994> .

Psikolojik Danışman Adaylarının Süpervizyon Süreçlerinden Pozitif Yararlanmalarını Etkileyen Faktörlere İlişkin Düşüncelerinin İncelenmesi

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Abdullah Ensar UZUN

Doktor, Milli Eğitim Bakanlığı
aensaruzun@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7809-4789

Gülgün UZUN

Dr. Öğretim Üyesi, Erciyes Üniversitesi
gulgun@erciyes.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-2421-7725

Problem Durumu

Bu araştırma, Psikolojik Danışman adaylarının BPD uygulaması dersi kapsamında aldıkları süpervizyon süreçlerinden pozitif yararlanmalarını etkileyen faktörlere ilişkin düşüncelerini incelemek için gerçekleştirilmiştir. Türkiye’de BPDU dersi Psikolojik Danışma ve Rehberlik (PDR) Anabilim Dalı dördüncü sınıf müfredatında (yedinci veya sekizinci dönem) yer almaktadır. BPDU dersi, psikolojik danışman adaylarının lisans eğitimi boyunca aldıkları teorik bilgileri uygulamaya geçirme fırsatı sunmaktadır. Ayrıca BPDU dersi psikolojik danışma becerilerini kazanmalarına yardımcı olarak, onların verecekleri hizmeti profesyonel bir şekilde yapabilmelerini katkı sağlamaktadır. Öğrenciler mesleklerini profesyonel bir şekilde yapabilmek için de eğitim esnasında psikolojik danışma uygulamalarını gerçekleştirmektedir. Psikolojik danışman adayının mesleki beceri ve yetkinliğinin artmasına katkı sunan bir başka önemli süreç de psikolojik danışman adayının süpervizyon sürecinden geçmesidir. Psikolojik danışman adayı yürüttüğü BPDU’na ilişkin eksikliklerini süpervizyon süreci sayesinde fark edebilmektedir. Alanyazında da özellikle Türkiye’de çevrimiçi BPDU dersi konusunda yürütülen çalışmaların az sayıda olduğu görülmektedir. Yapılacak çalışmalar sayesinde psikolojik danışman adaylarının deneyimlerine dayalı olarak alandaki uygulamalar ortaya çıkarılacak, böylece BPDU’na yönelik etik ilke ve standartların oluşturulmasına katkı sağlanmış olacaktır.

Araştırma Yöntemi

Örneklem grubu, toplam 30 yetişkin bireylerden oluşmaktadır. Bunların 15’i kadın ve 15’i erkektir. Örneklem grubunda yer alan bireylerin yaşları 18 ile 21 arasında değişmektedir. Katılımcılar, üniversite 4. Sınıf öğrencilerinden oluşmaktadır. Araştırma yöntemi için katılımcılardan derinlemesine bilgi toplamak amacı ile nitel araştırma yöntemi olan fenomenoloji desen tercih edilmiştir. Araştırma için gerekli izinler araştırmacı tarafından alınmıştır. Gerekli izinler alındıktan sonra veri toplama sürecine geçilmiştir. Araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formları aracılığı ile katılımcılar ile yüz yüze görüşülerek veriler toplanmıştır. Araştırmanın verileri, içerik analizi yöntemi ile değerlendirilmiştir. Bulgular farklı kategorilerde gruplandırılmıştır. Bunlar süpervizörün pozitif yaklaşımı, geribildirim almak, ders sürecinde farklı vakaların değerlendirilmesi, akran süpervizyonu ve kuramsal bilginin yeterli düzeyde olması olarak tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz çalışmaları sonucunda süpervizörün pozitif yaklaşımı kategorisinde en fazla frekansa sahip olan eleştirel yaklaşmaması; geribildirim almak kategorisinde en fazla frekansa sahip olan oturma planlamasına yardımcı olması; ders sürecinde farklı vakaların değerlendirilmesi kategorisinde en fazla frekansa sahip olan farklı vakalara danışmanlık becerilerini genellemek olduğu; akran süpervizyonu kategorisinde arkadaşlarının oturumlara ilişkin geri bildirim ve son olarak kuramsal bilginin yeterli

düzeyde olması kategorisinde bireyle psikolojik danışma kuramları dersinin yeterince verilmesi durumu tespit edilmiştir. Elde edilen tüm bulgular araştırmacı tarafından sonuç bölümünde değerlendirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Danışman Adaları, Süpervizyon, Bireyle Psikolojik Danışma

Kaynakça

- Aladağ, M., & Bektaş, D. Y. (2009). Examining individual-counseling practicum in a Turkish undergraduate counseling program. *Eurasian Journal of Educational Research*, 37, 53–70.
- Amanvermez, Y., Zeren, S. G., Erus, S. M., & Genç, A. B. (2020). Supervision and peer supervision in online setting: Experiences of psychological counselors. *Eurasian Journal of Educational Research*, 20(86), 249–268. doi: 10.14689/ejer.2020.86.12
- Atik, G., Çelik, E. G., Güç, E. ve Tural, N. (2016). Psikolojik danışman adaylarının yapılandırılmış akran grup süpervizyonu sürecindeki metafor kullanımına ilişkin görüşleri. *Ege Eğitim Dergisi*, 17(2), 597–619. doi: 10.12984/egeefd.280759
- Atik, Z. (2017). Psikolojik danışman adaylarının bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonuna ilişkin değerlendirmeleri (Yayımlanmamış doktora tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.
- Aydın, F. (2022). Algılanan süpervizör tarzları ile süpervizyon doyumunu arasındaki ilişkide psikolojik danışma öz-yeterliliğinin aracı rolü (Yayımlanmamış doktora tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Bakalım, O., Şanal-Karahan, F., & Şensoy, G. (2018). The effect of group supervision on the psychological counseling self-efficacy levels of psychological counseling candidates. *Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry*, 9(4), 412–428. doi: 10.17569/tojqi.439769
- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? *Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 5(2), 368–388. doi: 10.31592/aeusbed.598299
- Büyükgöze-Kavas, A. (2011). Bireysel ve grupla psikolojik danışma uygulamalarına yönelik bir değerlendirme. *Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, 9(2), 411–432.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. D., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2019). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık.
- Çekici, F., Avcı, R. ve Çolakkadıoğlu, O. (2017). Psikolojik danışmada postmodernist bir süpervizyon yöntemi: Yansıtıcı ekip uygulaması. *Turkish Studies*, 12(28), 175. doi: 10.7827/TurkishStudies.12511
- Daniels, J. A., & Larson, L. M. (2001). The impact of performance feedback on counseling self-efficacy and counselor anxiety. *Counselor Education and Supervision*, 41(2), 120–130. doi: 10.1002/j.1556-6978.2001.tb01276.x
- Daşcı, E. ve Yalçın, İ. (2018). Grupla psikolojik danışma ve grup liderlerine yönelik süpervizyon modelleri üzerine bir inceleme. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 8(49), 19–43.
- Denizli, S., Aladağ M., Bektaş, D. Y., Cihangir-Çankaya, Z. ve Özeke-Kocabaş, E. (2009). Psikolojik danışman eğitiminde bireyle psikolojik danışma uygulaması ve süpervizyonu: Ege Üniversitesi Örneği. Sözel bildiri. X. Ulusal Psikolojik Danışma ve Rehberlik Kongresi, Çukurova Üniversitesi, Adana, Türkiye

Eğitim Fakültesi Öğrencilerinin Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele Dersi Hakkında Değerlendirmeleri: Nitel Bir Çalışma

Gaye BİRNI

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
gayebirni@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-8355-2908

Begüm SATICI

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
begum.satici@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-2161-782X

Problem Durumu

Bağımlılıkla mücadele hem ülkemizde hem de dünya çapında oldukça önemli bir konudur. Yüksek Öğretim Kurulu, üniversitelerden “bağımlılıkla Mücadele Eylem Planı” oluşturmalarını istemektedir. Eylem planlarının içinde (1) farkındalık oluşturma çalışmaları, (2) akademik çalışmaların artırılması ve (3) sosyal, kültürel ve sportif faaliyetlerin artırılması başlıkları ile hedefler belirlenmiştir. Bu çalışmaların ana hedefleri, öğrenciler arasında bağımlılık farkındalığını artırmak, bağımlılığı önlemek ve bağımlı bireylere destek sağlamaktır. Bu çalışmaların etkililiği, üniversitelerin bağımlılıkla mücadelede önemli bir rol oynamasını sağlamaktadır. Hem eğitim yoluyla farkındalık yaratılması hem de bağımlı bireylere yönelik sağlanan psikolojik ve sosyal destek hizmetleri, üniversitelerde bağımlılıkla mücadelenin temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu bakımdan bu çalışmanın amacı, farkındalık oluşturma çalışmaları kapsamında üniversitelerde verilen “Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele” seçmeli dersinin etkililiğinin, dersi alan öğrenciler tarafından incelenmesidir. Dersin etkinliğine yönelik nitel bir inceleme yapmak hedeflenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada kesitsel çalışma yöntemi ile anket araştırma modeli deseni uygulanmıştır. Çalışma grubuna uygun örnekleme yöntemi ile ulaşılmıştır. Araştırmaya Yıldız Teknik Üniversitesi Eğitim Fakültesinde aktif lisans öğrencisi olan ve 2024 Bahar döneminde “Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele” dersini almış olan öğrenciler katılmıştır. Ankete 65 (%87.8) kadın ve 9 (%12.2) erkek olmak üzere 74 öğrenci katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18-34 arasında değişmektedir ve ortalama yaş 20.5’tur (SS = 1.92). Öğrencilerin kayıtlı oldukları program dağılımı şu şekildedir: PDR %50, okul öncesi öğretmenliği %13, ilköğretim matematik öğretmenliği %13, sınıf öğretmenliği %8, İngilizce öğretmenliği %5, fen bilgisi öğretmenliği %5 ve Türkçe öğretmenliği %4. Ankete “Bağımlılık ve Bağımlılıkla Mücadele” dersinden memnuniyetlerini 1 ile 10 arasında değerlendirmeleri istenmiştir. Nitel inceleme için şu sorular yönlendirilmiştir: (1) Bağımlı olduğunuz ya da kötüye kullandığınızı düşündüğünüz bir bağımlılık çeşidi var mı? Birden fazla seçebilirsiniz, (2) Ders hakkında sevdiğiniz şeyler nelerdi? (3) Ders hakkında sevmediğiniz şeyler nelerdi?, (4) Bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele dersi için önerileriniz nelerdir?

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Katılımcı öğrencilerin %39,46’sı herhangi bir bağımlılık türünde problem yaşamadıklarını belirttiler. Öğrencilerin %27’si akıllı telefon ve sosyal medya bağımlılığı; %19’u sigara ve tütün bağımlılığı konusunda bağımlı olduğunu ya da kötüye kullandığını düşünmektedir. 1 öğrenci alkol bağımlılığı, 3 öğrenci de kompulsif davranışlar (müzik, alışveriş, sakız) konusunda problem yaşadıklarını belirtmiştir. Birden fazla bağımlılık türünde problemi olduğunu düşünen katılımcı oranı %36,48’dir. Katılımcılar bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele dersinden ortalama %78 memnun kalmıştır. Dersin etkinliği konusunda en olumlu faktör ders yürütücüsünün dersi açık, duru, interaktif ve bilgiyi özümseme odaklı işlemesi olarak ifade edilmiştir. Daha sonrasında sırası ile günlük hayattan örnek ve vaka örneklerinin verilmesi, farkındalık kazanılması, konuların ve anlatımın ilgi çekici olması, şeffaf değerlendirmenin yapılması ve geniş konu yelpazesi olumlu faktörler olarak sıralanmıştır. Dersin etkinliğini negatif etkileyen faktörler için en yoğun sebep online olması, daha sonrasında bazı öğrenciler için içeriğin teorik olarak yoğun olmasıdır. Öğrencilerin bağımlılık ve bağımlılıkla mücadele dersinin etkinliğini artırmak için önerileri arasında dersi yüz yüze işlemek, daha fazla vaka örnekleri vermek, film ve kitaplardan

vaka incelemesi yapmak, öğrenci etkinlikleri ile etkileşimi daha fazla artırmak, bağımlılık konusunda uzman bireyleri derse davet etmek bulunmaktadır. Elde edilen bulguların YÖK ve üniversiteler için bağımlılıkla mücadele eylem planlarına rehberlik edecek bir kaynak olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Bağımlılık, bağımlılıkla mücadele, üniversite öğrencileri, nitel araştırma.

Kaynakça

- Üniversitesi-Cerrahpaşa, S. (n.d.). İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa. <https://rehberlik.iuc.edu.tr/tr/content/yok-bagimlilikla-mucadele-eylem-planlari/yok-bagimlilikla-mucadele-eylem-planlari>
- Bandırma Onyedli Eylül Üniversitesi - Psikolojik Danışmanlık ve Rehberlik Birimi Göster. (n.d.). Retrieved June 4, 2024, from <https://sksdb.bandirma.edu.tr/tr/pdr/Sayfa/Goster/Yok-Bagimlilikla-Mucadele-Eylem-Plani-14722>
- Tan, A. (2020). Türkiye’de Bağımlılıkla Mücadelede Kamu ve Sivil Toplum Kuruluşlarında Yeni Yaklaşımlar. Kaçkar Sosyal Bilimler Dergisi, 1(1).
- Özdemir, Z. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Sosyal Medya Bağımlılığı. Beykoz Akademi Dergisi, 7(2), 91-105.
- Bayrakdaroğlu, Y., Türkmen, M. U., & Öntürk, Y. (2023). Üniversite Öğrencilerinin Sosyal Medya Bağımlılık ve Yaşam Doyum Düzeyi Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Akdeniz Spor Bilimleri Dergisi, 6(4), 1209-1222.

Bir Beyin Yıkama Ajanı Olan Zorlayıcı Kontrolden Dijital Zorlayıcı Kontrole

Tuğba EMEN

Uzman, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı,
ementugba@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0233-1877

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı,
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Problem Durumu

Beyin yıkama, bireylerin düşünce, inanç ve davranışlarını radikal bir şekilde değiştirmek amacıyla uygulanan psikolojik manipülasyon ve baskı tekniklerinden oluşan bir süreçtir. Bu süreç, bireylerin istem dışı olarak belirli bir ideolojiye, inanca veya davranış kalıbına yöneltilmesi amacıyla planlanarak sistematik bir şekilde uygulanmaktadır. Beyin yıkamada, zorlayıcı kontrol ve dijital zorlayıcı kontrol, bireyin direncini kırmak ve istenilen düşünce yapısına yönlendirmek için kullanılmaktadır. Zorlayıcı kontrol, bir bireyin başka bir bireye sürekli ve sistematik olarak baskı uygulaması ile karakterizedir. Bu tür kontrol, mağdurların yaşamlarını yönlendirmeyi ve denetlemeyi amaçlar. Zorlayıcı kontrole maruz kalan bireyler, genellikle sosyal destek sistemlerinden izole edilmekte, toksik ilişkilerde hapsolmakta ve kendi güvenlikleri ile sevdiklerinin güvenlikleri için korku duymaktadır. Günümüzde, dijital iletişim teknolojileri ve sosyal medya platformlarının yaygınlaşmasıyla birlikte zorlayıcı kontrol, yeni boyutlar kazanmaktadır. Dijital zorlayıcı kontrol, istismarcıların mağdurlarını izlemelerine, takip etmelerine ve onlarla sürekli iletişim halinde olmalarına olanak tanıyarak, zorlayıcı kontrolün etkisini genişletmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, geleneksel derleme yöntemi kullanılarak zorlayıcı kontrol ve dijital zorlayıcı kontrol konularını modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramları perspektifinden inceleyecektir. Derleme yöntemi, mevcut literatürü gözden geçirerek, bu alandaki bilimsel kanıtların güncel durumunu özetlemeyi amaçlamaktadır. Araştırma, zorlayıcı kontrol ve dijital zorlayıcı kontrolün bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini ve bu tür kontrollerin nasıl işlediğini inceleyecektir. Ayrıca, modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramlarının bu konuları nasıl ele aldığını değerlendirecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın, zorlayıcı kontrol ve dijital zorlayıcı kontrolün bireyler üzerindeki psikolojik etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlaması beklenmektedir. Zorlayıcı kontrolün dijital boyutlarının ve bu boyutların kişilerarası ilişkilerde nasıl ortaya çıktığının daha net anlaşılması hedeflenmektedir. Sonuç olarak, çalışma, zorlayıcı kontrol ve dijital zorlayıcı kontrolün etkilerini minimize etmeye yönelik stratejiler geliştirilmesine rehberlik edebilir ve bireylerin bu tür kontrol mekanizmalarına karşı daha bilinçli ve dirençli olmalarını sağlayabilir. Ayrıca, bu bulgular, toplumsal farkındalığı artırarak, bireylerin ve toplumların genel refahını artırmaya yönelik politikaların geliştirilmesine katkıda bulunabilir.

Anahtar Sözcükler: Zorlayıcı kontrol; dijital zorlayıcı kontrol; yakın partner şiddeti; beyin yıkama

Kaynakça

- Lifton, R. J. (2012). Thought reform and the psychology of totalism: A study of 'brainwashing' in China. UNC Press Books.
- Ozturk, E. (2022c). Modern psychotraumatology and dissociation theories. In E Ozturk (Ed.), Psychotraumatology (pp. 41-69). Turkish Clinics.

- Stark, E. (2007). *Coercive Control: How Men Entrap Women in Personal Life*. New York: Oxford University Press.
- Johnson, M. P. (2008). *A Typology of Domestic Violence: Intimate Terrorism, Violent Resistance, and Situational Couple Violence*. Lebanon, NH: Northeastern University Press.
- Kelly, J. B., & Johnson, M. P. (2008). Differentiation among types of intimate partner violence: Research update and implications for interventions. *Family Court Review*, 46(3), 476-499.
- Woodlock, D. (2017). The abuse of technology in domestic violence and stalking. *Violence Against Women*, 23(5), 584-602.
- Dragiewicz, M., Burgess, J., Matamoros-Fernández, A., Salter, M., Suzor, N. P., Woodlock, D., & Harris, B. (2018). Technology facilitated coercive control: Domestic violence and the competing roles of digital media platforms. *Feminist Media Studies*, 18(4), 609-625.
- Sutton A, Clowes M, Preston L, Booth A. (2019) Meeting the review family: exploring review types and associated information retrieval requirements. *Health Info Library Journal*, 36(3):202–222
- Southworth, C., Finn, J., Dawson, S., Fraser, C., & Tucker, S. (2007). Intimate partner violence, technology, and stalking. *Violence Against Women*, 13(8), 842-85
- Ozturk E. (2023) Shared dissociative identity disorder and defector alter personality: Controlled human syndrome and the objectification trap phenomenon as a gaslighting form based on dissociative narcissism from the perspective of dissoanalysis theory and dissoanalytic psychohistory. *Medicine Science*;12(2):495-521.

Öğretmen Adaylarının Önemslenme Algıları

Sinem TARHAN

Doçent Doktor, Bartın Üniversitesi
tarhansinem@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7297-2499

Problem Durumu

Meslek seçimi, bireylerin hayatlarındaki en önemli kararlardan biridir. Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmelerinde etkili olan faktörler; mesleğin saygınlığı, ekonomik statüsü, atanma oranının yüksekliği ve iş tanımının net olması (Yurdakal, 2019) olarak sıralanmıştır. Özsoy ve diğ. (2010) araştırmalarında öğretmen adaylarının seçimlerinde bilinçli olduklarını, öğretmenliği toplumsal ilerlemeye, kalkınmaya ve eğitime katkıda bulunmak için, bu mesleğin gerektirdiği özelliklere sahip olduklarını düşündükleri için ve yapabilecekleri en uygun meslek olduğu için seçtiklerini belirlemiştir. Öğretmenlik toplumların geleceğini şekillendiren en önemli mesleklerden biri olmasına rağmen, Neyişçi ve diğ (2020) tarafından öğretmen adayları üzerinde yapılan bir araştırmada eğitim sistemine ilişkin sorunlar eğitimde şiddet, eğitim politikaları ve öğretmenlik mesleğinin sorunları şeklinde sıralanmıştır. Yalçın (2019) ise konuyu başka bir boyutu ile ele almış, sınav sistemine dayalı eğitim ortamının; öğrencilerin okula ve öğretmene verdikleri önemi, ders çalışmaktan hoşlanma düzeylerini ve derse aktif katılımlarını azalttığını tespit etmiştir. Araştırma sonuçlarına göre eğitime ve öğretmene verilen değerin azaldığı, özellikle de öğretmenliğin meslek olarak daha az önemsendiği söylenebilir. Önemslenme, bireyin çevresindekiler tarafından önemli olduğuna ilişkin algısıdır (Elliott ve diğ.,2004). Bu algı bireylere önemli olduklarını hissettirdiği için aynı zamanda temel bir ihtiyaçtır (Dixon Rayle, 2006). Önemslenme, mesleki açıdan çalışılan kuruma aidiyeti, motivasyonu ve iş doyumunu etkiler. Çünkü çalışma ortamında bireyin sosyal ve duygusal ihtiyaçları karşılanır (Wright,2005). Öğretmen adayları önceki yıllarda aldıkları teorik bilgileri, üniversitenin dördüncü yılında okullarda uygulama yaparak hayata geçirmektedir. Öğretmen adayları bu süreçte öğrencilerle yoğun şekilde iletişim içinde olmakta, branşlarındaki öğretmenlerin öğrenciler, veliler, diğer öğretmenler ve yöneticiler tarafından ne ölçüde önemsendiklerine ilişkin gözlemler yapmaktadırlar. Bu tecrübeler öğretmen adaylarının mesleklerine bakış açılarını ve kendilik algılarını etkilemektedir. Bu araştırmada öğretmen adaylarının okul ortamında önemslenme algıları belirlenmeye çalışılacaktır. Araştırma sonuçlarının öğretmen adaylarının branşlarına yönelik algıları ve bu doğrultuda eğitim sistemindeki problemleri ortaya koyması açısından önemli olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Zaman, yer ve parametrelerle sınırlandırılan durum (Creswell, 2018)., bilgi toplamada kullanılan görüşme, gözlem ve belgelerin analizine dayanır (Denzin ve Lincoln,1998). Çalışma grubu, Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan bir üniversitenin öğretmen yetiştiren programlarının son sınıfında olan ve okul uygulamaları dersini tamamlamış gönüllü öğrencilerden oluşmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden maksimum çeşitlilik yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı: Dixon-Rayle (2006) tarafından geliştirilen ve Tarhan (2024) tarafından Türkçe'ye uyarlanan Okul Psikolojik Danışmanları Önemslenme Algısı Ölçeği'nin (OPDÖAÖ) öğrenci, veli, diğer öğretmenler ve yöneticilerle ilgili dört maddesi alınmış ve açık uçlu birer soru haline getirilmiştir. Ayrıca OPDÖAÖ bulunmayan bir soru daha eklenerek beş maddelik bir soru formu oluşturulmuştur. Soruların ilk sayfasına çalışmanın amacını, araştırmacının kim olduğunu, araştırmanın dersleri ile ilgili olmadığını ve gönüllü katılımın önemini belirten bir onam formu eklenmiştir. Verilerin toplanması: Ders sorumlularından izin alınarak sınıflara gidilmiş, öğrencilerle tanışılmış, araştırmanın amacı ve kapsamı hakkında bilgi verilmiştir. Google form haline getirilen soru formu sınıf temsilcileri ve sınıfların akademik danışmanları aracılığı ile öğrencilerle paylaşılmış, araştırmaya katılmaya gönüllü öğrencilerin soruları cevaplamaları istenmiştir. Verilerin analizi: Verilerin toplanması işlemi devam etmektedir. Verilerin analizinde içerik analizi yöntemi kullanılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada farklı branşlardaki öğretmen adaylarının okul ortamında hizmet sundukları öğrenci ve veliler ile birlikte çalıştıkları diğer branş öğretmenleri ve yöneticileri tarafından ne kadar önemsenmelerine ilişkin beklentileri, bu önemsenmenin ya da önemsenmeme beklentisinin nedenleri, mesleklerine ve branşlarına ilişkin kaygıları ve bu doğrultuda eğitim sisteminin sorunları tespit edilmeye çalışılacaktır. Araştırmanın bulguları alanyazın çerçevesinde tartışılacaktır.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayı, Önemsenme algısı

Kaynakça

- Creswell J. W. (2014). Research design : qualitative, quantitative, and mixed methods approaches. (4th Edition). USA: SAGE Publications, Inc
- Denzin, N. K., & Lincoln, Y. S. (1998). The landscape of qualitative research : Theories and issues. Sage Publications, Inc.
- Dixon Rayle, A. (2006). Do school counselors matter? Mattering as a moderator between job stress and job satisfaction. Professional School Counseling, 9(3) 206-215. <https://www.jstor.org/stable/42732672>
- Elliott, G. C., Kao, S., & Grant, A. M. (2004). Mattering: Empirical validation of a social- psychological concept. Self and Identity, 3, 339-354. https://www.researchgate.net/publication/233137630_Mattering_Empirical_Validation_of_a_Social-Psychological_Concept
- Neyişçi, N., Turabik,T., Gün, F. ve Kısa, N. (2020). Öğretmen adaylarının perspektifinden türk eğitim sisteminin sorunları ve olası çözüm önerileri. Kastamonu Education Journal, 28(6) 2257-2270. doi: 10.24106/kefdergi.4095
- Özsoy, G., Özsoy, S., Özkara, Y. ve Memiş, A.D. (2010). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini tercih etmelerinde etkili olan faktörler. İlköğretim Online, 9(3), 910-921. <https://dergipark.org.tr/en/pub/ilkonline/issue/8594/106883>
- Wright,S.L. (2005). Loneliness in the workplace. Doctoral Thesis, University of Canterbury. <https://core.ac.uk/download/pdf/35458935.pdf>
- Yurdakal, İ. H. (2019). Öğretmen adaylarının öğretmenlik mesleğini seçmelerinde rol alan etmenler. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim Dergisi, 8(2), 1205-1221

İkinci Yabancı Dil Olarak Rusça Öğretiminde Yapay Zekâ Araçlarının Entegrasyonunu Keşfetmek: VAN YYÜ Turizm Fakültesi Örneği

Nükhet ELTUT KALENDER
Dr. Öğretim Üyesi, VAN YYÜ
nukhetkalender@yyu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4344-4931

Problem Durumu

Teknolojinin hızla ilerlemesi günlük yaşamın her alanında belirgin bir etkiye sahip olmaktadır. Son dönemlerde medya organlarında teknolojinin genellikle olumsuz yönleri ile ilgili haberleri daha fazla görüp duymaktayız. Ancak gereksinim ve kullanım alanına göre düşünüldüğünde, teknoloji zararından çok yararını görebileceğimiz imkânlar ile karşımıza çıkmaktadır. Bu imkânlar arasında eğitim hayatı için tasarlanmış pek çok programdan, eğitsel içerikten ve elektronik aygıtlardan bahsedilebilir. Fakat sosyal bilimler alanında teknolojiden kısıtlı oranda yararlanan bir alan karşımıza çıkmaktadır: bu alan yabancı dil öğretimidir. Yabancı dil birinci, ikinci ya da meslekî yabancı dil noktasında kendi içerisinde de kategorilere ayrılabilir. Bu çalışma Van YYÜ, Turizm Fakültesi'nde seçmeli ders olarak Rusçanın öğretilmesi sürecinde teknolojinin sunduğu en güncel imkânlardan biri olan AI (YZ) araçları vasıtasıyla Rusça öğretiminin avantaj ve dezavantajlarını tartışmayı amaçlamaktadır. Çalışma daha önce ikinci yabancı dil olarak seçmeli statüde okutulan bir ders için özellikle de Rusça için örnek teşkil etmemesi bakımından önemlidir. Yapay zekâ uygulamaları hayatımızın her safhasına tesir ettiği gibi eğitim sektöründe de gerek öğrenciler gerek öğretmenler tarafından sıklıkla başvurulan bir kaynak haline gelmiştir. Bu bakımdan küresel yaygın etkiye sahiptir. Konunun disiplinlerarasılık bakımından güncel olması geniş bilgi edinme ortamı sunmaktadır, fakat unutulmamalıdır ki filoloji alanlarına dair az sayıda akademik yayına erişilebilmektedir. Araştırma literatüre nitel veri analizi açısından bir yaklaşımla katkı sunmaktadır, ilgi duyan araştırmacıların benzer ve/veya farklı olarak nicel veri analizi yöntemleri ile yeni çalışmalar üretmesine katkı sağlayabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel veri analizi yöntemlerinden gözlem tekniğine başvurulmuştur. Dersin öğreticisi tarafından uygulanan çeşitli yabancı dil öğretim yöntemleri ve bu bağlamda öğrenci düzeyi ile sınıf içi deneyimler araştırma için materyal sağlamıştır. VAN YYÜ Turizm Fakültesi'nde seçmeli ikinci yabancı dil statüsünde okutulan Rusça derslerinde yapay zekâ kullanımına yönelik hazırlık süreci yalnızca gözlem yöntemi çerçevesinde öğreticinin zamanla sınıf içerisinde edindiği kişisel tecrübelerinin yorumlanmasına dayanmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışma sayesinde elde edilebilecek sonuç ikinci yabancı dil olarak seçmeli ders statüsündeki Rusçanın AI (YZ) yardımı ile öğretilmesinin kazanım ve kayıplarının ortaya çıkarılmasıdır. Hedef sonuç konumuz çerçevesinde sınırlandırılmıştır. Ancak genel anlamda yabancı dil öğretimi noktasında birden fazla sonuca ulaşılabilir. Örneğin yabancı dil öğreticilerinin sertifikalı yapay zekâ programı eğitimi, söz konusu öğreticilerin derslerinde yapay zekâ kullanımına hazır bulunuşları, sınıf ortamında ve sınıf dışı etkinliklerde AI (YZ) araçlarını yabancı dil öğretiminde uygulamalı olarak kullanmaları gibi konuları gündeme getirebilir. Elde edilecek veriler ışığında yabancı dil öğretim metodlarında benimsenmiş çeşitli klasik yöntemlerin yeterliği sorgulanabilir. Ayrıca gelişen teknolojiye bağlı olarak son yıllarda çokça adımı duyduğumuz ve farkında olmaksızın hayatımızın birçok noktasında kullandığımız yapay zekânın yabancı dil eğitimindeki yeri belirginleştirilebilir. Böylelikle yabancı dil öğretiminde yapay zekânın eksik yönleri üzerine gidilerek yeni yazılım ve mobil uygulamalar geliştirilebilir.

Anahtar Sözcükler: Turizm Fakültesi, İkinci yabancı dil, Rusça öğretiminde Yapay zekâ kullanımı.

Kaynakça

Alharbi, A., A. (2022). The uses of ML in teaching and learning English Language: A methodical review, Journal of education Sohag Univ, 93(3).

- Chiui T.K.F, Xia, Q., Zhou, X.& Cheng, M. (2023). Systematic literature review on opportunities, challenges, and future research recommendations of artificial intelligence in education, *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 4.
- Lin, Z. (2021). A methodological Review of machine learning in applied linguistics, *English Language Teaching*, 14(1).
- Yılmaz, F.G.K, Yılmaz R. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı ölçeğinin Türkçeye uyarlanması, *Bilgi ve İletişim Teknolojileri Dergisi*,5(2).

Yeni Türkçe Öğretim Programının Öğrenmenin Aktarımı Açısından İncelenmesi

Osman ÖZDEMİR

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
osman.ozdemir@izu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-0627-0768

Problem Durumu

Öğrenmenin aktarımı (transferi), daha önce edinilen bilgi ve becerilerin yeni öğrenme veya problem çözme durumlarında kullanılması anlamına gelir. Bu nedenle, önceki ve mevcut öğrenme içeriği ile süreçleri arasındaki benzerlikler önemli bir rol oynar. Aynı şekilde birbiri ile nedensellik veya ilişkisellik bağı bulunan bilgi ve becerilerden önceki edinileninin sonrakini içerecek ve destekleyecek şekilde aktarılması öğrenmeyi kolaylaştıran ve kalıcı hale getiren bir unsurdur. Böylece öğrencilerin öğrenmeleri kolaylaşmış, problem çözme yetenekleri gelişmiş olur. Dil becerileri açısından bakıldığında ise verilecek bilgi boyutlarının soyut olması, becerilerin ise karmaşık ve sürekli gelişim isteyen yapıyı içermesinden dolayı önceki eğitim aşamalarında öğrenilen hangi bilgi veya beceri üzerine inşa edileceğinin belirlenmesi önem kazanmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Temel nitel araştırma deseninin kullanıldığı bu çalışmada verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Çalışma kapsamında 2024 Türkçe Öğretim Programı'ndaki kazanım tanımlamaları temele alınarak alt sınıftan üst sınıfa transfer edilmesi beklenen bilgi ve beceri düzeyleri belirlenmiştir. Dolayısıyla çalışmanın temel veri toplama aracı doküman incelemesidir. Ardından, bu çalışmadan yola çıkarak hazırlanan çerçevelerin alt sınıftan üst sınıfa transfer edilmesi beklenen konu başlıkları, beceri ve bilgi düzeyindeki alt boyutları ve transfer edilmesi önerilen içerikler konusunda üç alan uzmanının uygunluk görüşü alınmıştır. Sonuç olarak her beceri alanında ortaya koyulan bu öğrenim aktarımı çerçeveleri alan yazını araştırmacılarına ve uygulama boyutunda çalışan öğretmenlere önerilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu bakış açısından yola çıkarak bu çalışmanın amacı, Türkiye Cumhuriyeti Millî Eğitim Bakanlığı tarafından kabul edilmiş ve gelecek yıldan itibaren uygulamaya koyulacak olan 2024 Türkçe Öğretim programındaki kazanımlarını öğrenmenin aktarımı açısından ele almak olarak belirlenmiştir. Buna göre ortaokul Türkçe ders programı düzeyinde, yıllara göre hiyerarşik sınıflandırması yapılmayan kazanımların dört yıl boyunca nasıl verileceğine ilişkin her kazanım boyutunda bir öğrenme transferi çerçevesi çizilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yazma eğitimi, öğrenmenin transferi, yazma transferi, tür temelli yazma öğretimi.

Kaynakça

- Calais, G. J. (2006). Haskell's taxonomies of transfer of learning: Implications for classroom instruction. In National Forum of Applied Educational Research Journal (Vol. 20, No. 3, pp. 1-8).
- Direkci, B., ve Yavuz, M. (2018). 1-8. Sınıflar Türkçe Dersi Öğretim Programı kazanımlarının sarmal programlama yaklaşımı açısından incelenmesi. *Electronic Turkish Studies*, 13(27), 583-599.
- Driscoll, D. L. (2011). Connected, disconnected, or uncertain: Student attitudes about future writing contexts and perceptions of transfer from first year writing to the disciplines. *Across the Disciplines*, 8(2), 1-36.
- Driscoll, D. L., ve Jin, D. (2018). The box under the bed: How learner epistemologies shape writing transfer. *Across the Disciplines*, 15(4), 1-20.
- Driscoll, D. L., ve Wells, J. (2012). Beyond Knowledge and Skills: Writing Transfer and the Role of Student Dispositions. In *Composition Forum* (Vol. 26). Association of Teachers of Advanced Composition.
- Haskell, R. E. (2000). *Transfer of learning: Cognition and instruction*. Elsevier.
- Hill, H. N. (2016). Tutoring for transfer: The benefits of teaching writing center tutors about transfer theory. *The Writing Center Journal*, 77-102.
- Hyland, K. (2004). *Genre and second language writing*. University of Michigan Press.
- MEB, (2019). *Türkçe dersi öğretim programı (ilkokul ve ortaokul 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7 ve 8. sınıflar)*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.

- MEB, (2024). Öğretim programı – Ortaokul Türkçe dersi (5, 6, 7 ve 8. sınıflar). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Merriam, S. B. (2013). Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber. Ankara: Nobel Yayınevi.
- Topuzkanamış, E. ve Çelik G. (2014). Uzman Türkçe öğretmeni yetiştirme: Dil becerisi sorunlarını çözmeye hazır mıyız?.*International Journal of Language Academy*. 2(4), 112-126.
- Wardle, E. (2013). Intractable writing program problems, “Kairos”, and writing about writing: A profile of the University of Central Florida’s first-year composition program. In *Composition Forum* (Vol. 27). Association of Teachers of Advanced Composition.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.

İlkokul Çağı Çocuklarının Prososyallik ve Saldırganlık Davranışlarının Sosyal-Duygusal-Ahlaki Gelişimleri ve Empatik Eğilimleri Açısından İncelenmesi

Esra OKUR

Yıldız Teknik Üniversitesi
esra.tastekin@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-6159-8090

Ceymi DOENYAS

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
ceymi@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-4809-8719

Problem Durumu

İlkokul çağı, çocukların temel sosyal, duygusal ve ahlaki becerilerinin geliştiği kritik bir dönemdir (Doğan, 2007). Bu dönem, çocukların kendilerini ve başkalarını anlamaya başladıkları, yardımseverlik ve paylaşma anlamına gelen prososyal davranış ve empati geliştirdikleri, aynı zamanda saldırganlık gibi olumsuz davranışlarla baş etmeyi öğrendikleri bir süreçtir (Bağcı, 2015). Empatik eğilim, bu süreçte başkalarının duygularını anlama, paylaşma ve onlara duyarlılık gösterme yatkınlığı olarak tanımlanır (Dökmen, 1988). Sosyal-duygusal ahlaki gelişim ise bireyin toplum içinde sağlıklı ilişkiler kurabilme, duygularını tanıyıp yönetebilme ve ahlaki değerler doğrultusunda doğru ile yanlış ayırt edebilme yeteneğidir (Gündüz, 2021). Bu araştırmanın amacı, ilkökuller çağı çocuklarının prososyallik ve saldırganlık davranışlarının sosyal-duygusal ahlaki gelişimleri ve empatik eğilimleri açısından incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, nicel yöntemlerden ilişkisel araştırma deseni ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu devlet okulunda öğrenim gören 8-11 yaş aralığındaki 550 öğrenci ve bu öğrencilerin ebeveynleri oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Sosyal-Duygusal-Ahlaki Gelişim Ölçeği, Çocuk Prososyallik Ölçeği, Empatik Eğilim Ölçeği” öğrencilere uygulanırken; Kişisel Bilgi Formu ve Saldırganlık Ölçeği-Anne Baba Formu ise ebeveynlere uygulanmıştır. Verilerin analizinde Pearson korelasyon analizi ve regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular Korelasyon analizine göre sosyal-duygusal ahlaki gelişim ve empatik eğilim değişkenleri ile prososyallik değişkeni arasında pozitif yönde anlamlı ilişki bulunurken bu değişkenlerle saldırganlık arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Regresyon analizi sonuçlarına göre empatik eğilim ve sosyal-duygusal ahlaki gelişim, yaş ve cinsiyetin ötesinde prososyal davranış anlamlı ve pozitif olarak yordarken saldırganlık düzeyini anlamlı ve negatif olarak yordamıştır. Sonuç Toplumsal hayatın bir parçası olarak insanı, gelişim ve değişim sürecinde diğer insanlardan bağımsız olarak ele almak mümkün değildir. Doğduğumuz andan itibaren başlayan sosyalleşme süreci, genişleyerek devam ederken bu ilişkiler içinde bireyin duyguları yorumlama ve düzenleme yetenekleri gelişir (Kıran-Akça, 2023). Sosyal ve duygusal gelişim her zaman birbiriyle etkileşim halindedir (Kandır & Alpan, 2008). Ahlaki gelişim ise bireyin doğru ve yanlış davranışlarının arka planında yer alarak uyumlu bir sosyal yaşamın temelini oluşturur (Bozgün & Baytemir, 2019). Bireyin ilişkilerinde düzenleyici rol oynayan sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim süreçlerinin yanı sıra, prososyallik ve empati de kişilerarası ilişkileri geliştirir. Bu çalışma ile prososyal davranış ve saldırganlık davranışı ile ilişkili olduğu gösterilen sosyal-duygusal ahlaki gelişimi ve empatik eğilimi arttırmaya yönelik çalışmalar yapılabilir.

Anahtar Sözcükler: Empatik Eğilim, İlkokul Dönemi, Saldırganlık, Sosyal-Duygusal-Ahlaki Gelişim, Prososyallik.

Kaynakça

Bağcı, B. (2015). Çocuk ve yetişkin prososyallik ölçeklerinin geçerlik güvenirlik çalışması ve çocuk ile anne-baba prososyal davranışları arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Okul Öncesi Anabilim Dalı). Aydın.

- Bozgün, K., & Baytemir, K. (2019). Sosyal-duygusal ve ahlaki gelişim ölçeğinin (SDAGO) Türkçeye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Journal of Turkish Studies*, 14(1), 139-156.
- Doğan, Y. (2007). İlköğretim çağındaki 10-14 yaş grubu öğrencilerinin gelişim özellikleri. *Uludağ Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(13), 155-187.
- Dökmen, Ü. (1988). Empatinin yeni bir modele dayanılarak ölçülmesi ve psikodrama ile geliştirilmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 2(1-2), 155-190.
- Gündüz, A. (2021). Çocukların sosyal, duygusal ve ahlak gelişimi ile velilerinin eğitime katılım düzeyi arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Çocuk Gelişimi Anabilim Dalı). İstanbul.
- Kandır, A., & Alpan, U. Y. (2008). Okul öncesi dönemde sosyal-duygusal gelişime anne-baba davranışlarının etkisi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 14(14), 33-38.
- Kıran Akça, B. (2023). İlkokul ve ortaokul öğrencilerinin sosyal, duygusal ve ahlaki gelişimleri ile empatik eğilimleri arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi). İstanbul.

Eğitimsel Nörobilim Perspektifinden Öğrenmeye Bakmak

Bilal DUMAN

Profesör Doktor, Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi
bilalduman38@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-128-8425)

Eda ÇÖMEZ

Öğretmen, Harran Mili Eğitim Müdürlüğü
edacmz3469@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6955-2688

Problem Durumu

Bu çalışmanın temel problematik cümlesi, teknolojinin, yapaya zekânın, dünyadaki sağlık, ekonomik ve sosyal yaşamdaki değişimin sonucunda eğitiminde bir değişim ve gelişme ihtiyacı vardır. Onun içindir ki öğrenmeye-öğretmeye yeniden bakma gereği hasıl olmuştur. Beyin çevremizin gidileri ile şekillenirken aynı zamanda da kendisi çevreyi yeniden inşa ediyor. Bu bağlamsal çerçeveden eğitim, öğrenme-öğretme süreçlerine bu yeni disiplinlerarası alandan bakma gereği ortaya çıkmıştır. Çünkü bilişsel psikoloji, nöroloji eğitim bulgularını harmanlayarak yeni bir bakış açısı kazandırmaya yönelik eğitimsel nörobilim eğitime yeni bir perspektif getirmektedir. Z kuşağı, alfa kuşağı gibi adlandırılan eni çağın öğrencilerinin öğrenme araç ve stillerinde değişmektedir bu değişim gelişimsel açıdan ilerleyen eğitimsel nörobilim perspektifinden öğrenme ve öğretme stratejilerini yeniden inşa etme gereği vardır. Bu bağlamda bu çalışmanın temel problematik sorusu; eğitimsel nörobilim perspektifinden öğrenme insan beyninde nasıl gerçekleşmektedir? Bu genel problematik duruma çözüm getirebilmek için sırasıyla aşağıdaki konu başlıkları ele alınarak tartışılacaktır. Eğitimsel nörobilim nedir? Ne ile uğraşır? Eğitimsel nörobilim, öğrenmenin sinirsel mekanizmaları hakkındaki araştırma bulgularını eğitim uygulamalarına ve politikalarına dönüştürmeyi amaçlayan disiplinlerarası bir araştırma alanıdır. "Eğitim öğrenmeyi geliştirmekle ilgilidir ve sinir bilimi de öğrenmeyle ilgili zihinsel süreçleri anlamakla ilgilidir. Sinirbilim bulgularını hukuka (Royal Society, 2011), ekonomiye (Glimcher & Fehr, 2013) ve sosyal politikaya (Royal Society,2011b) dönüştürmeyi amaçlayan, davranışsal düzenleme, karar verme araştırmalarından yararlanan eşdeğer alanlar vardır. Ödül, empati ve ahlaki akıl yürütme. Bu alan aynı zamanda eğitimin beyni nasıl değiştirdiğini ve eğitim yoluyla davranış değişikliğine (veya yokluğuna) yol açan mekanizmaların neler olduğunu inceleyen temel bir bilimdir. Buna karşın eğitimsel nörobilime eleştirel bakan çalışmalara da rastlanmaktadır. Eğitimsel nörobilimi öğrenmenin doğal ortamlarında uygulamanın zor olduğunu söyleyerek eleştirmişlerdir (Bowers, 2016a; Bruer,1997) ve nörobilimsel araştırmalardan elde edilen bilgilerin eğitim sorunlarına çözüm getirmesinin yararları hakkında devam eden hararetili tartışmalara rağmen (Howard-Jones ve diğerleri, 2016). Eğitimsel nörobilim çoğalarak devam etmektedir. Nöroeğitim , Eğitimsel Sinirbilim ve Zihin, Beyin ve Eğitim gibi farklı isimler kullanılmıştır. Uluslararası Zihin, Beyin ve Eğitim Topluluğu (IMBES;www.imbes.org) 2004 yılında kuruldu; 2009 yılında, Avrupa Öğrenme ve Öğretim Araştırmaları Derneği (EARLI), 2010'dan bu yana iki yılda bir toplantılar düzenleyen 'Nörobilim ve Eğitim' adında bir Özel İlgi Grubu kuruldu. 'Trends in Neuroscience and Education' gibi yeni dergiler kuruldu. 'Zihin, Beyin ve Eğitim ve Sinirbilim, psikoloji ve eğitimin kesişim noktalarını araştıran teorik ve ampirik çalışmaları cezbeden 'Eğitimsel Sinir Bilimi'. Harvard ve Londra ve Bristol Üniversiteleri gibi önde gelen uluslararası üniversitelerde eğitimsel sinirbilim alanında çalışmalar ve dersler açıldı. Teknoloji ve görüntüleme aygıtları, beyin anatomik, kimyasal ve biyolojik yapısını inceleme fırsatları yarattı. Elektroensefalografi (EEG), pozitron emisyon topografisi (PET) ve fonksiyonel manyetik rezonans görüntüleme (fMRI) gibi beyin görüntüleme tekniklerindeki son gelişmeler, beyni anlamamızı ilerletti. Artık öğrenmenin, hafızanın, bilişin, duyguların, sosyal davranışın ve hatta benliğin ve insan bilincinin altında yatan sinirsel süreçleri inceleyebiliyoruz (Uden, 2023). Beynin işleyişi hakkında bilgi sahibi olan öğretmenler, eğitimsel nörobilim bulgularını sınıfta uygulama konusunda iyimserliklere sahiptirler ve öğrencilerini motive ettiklerini vurguluyorlar. Bununla birlikte beyin sürekli değişen şekillerde hareket etme ve tepki verme yeteneği nöroplastisite olarak bilinir. Öğrenme beyin fiziksel yapısını değiştirir ve organizasyonu ve yeniden düzenlenmesiyle sonuçlanır. Beyni ve onun nasıl çalıştığını anlamak, etkili öğretmenler olabilmemiz için kritik öneme sahiptir (Willis, 2012). Beyin değiştiren nöroplastisitenin sonuçlarını anlamadan öğretmen olmak, öğretmenler ve onların gelecekteki öğrencileri için büyük bir kayıptır

(Uden, 2023). Beyin ve zihinsel sağlık arasındaki ilişkiler ve yakın gelecekte nörobilim tarafından dönüşümsel bir anlayışla, farklı ve zenginleştirilmiş öğrenme metotları, ortamları araç ve gereçleri kullanılarak öğrenmeyi kolaylaştırıcı ve kalıcı hale getirebilmek mümkün olabilir. "Beyi değiştiren nöroplastisitenin sonuçlarını gerçekten anlamayan bir öğretmenin bulunduğu sınıfta bir öğrenciye sahip olmak, arabanızı tamir için motorun nasıl çalıştığını anlamayan bir tamirciye göndermek gibidir." Beyin düşünmemizden, öğrenmemizden ve hafızamızdan sorumludur. Öğretmenin ve öğrenmenin en etkili yollarını anlamak istiyorsak öğrenmenin sinirbilimini anlamamız gerekir((Uden, 2023). Eğitimsel nörobilimin temel öğrenme ilkeleri aşağıdaki gibi sırlanabilir: • Nörobiyoloji açısından öğrenme, beyni değiştirmeyi içerir. • Orta düzeydeki stres öğrenme için faydalıdır, hafif ve aşırı stres ise öğrenmeye zarar verir. • Yeterli uyku, beslenme ve egzersiz güçlü öğrenmeyi teşvik eder. • Aktif öğrenme beyindeki çoklu sinir bağlantılarını uyaran ve hafızayı destekleyen süreçlerden yararlanır. • Öğrenciler yeni bilgileri kontrol altına alıp organize ettiklerinde en iyi şekilde öğrenirler. • Yeni bilgiler öğrenciler için anlamlı hale getirildiğinde öğrenme gelişir. • Tekrarlama ve basit anımsatıcı çalışma teknikleri son derece etkili olabilir. • Sınav, öğrenmeyi teşvik eder ve yalnızca son değerlendirme olarak değil, çalışma taktiği olarak da kullanılabilir. • Uzun vadeli görevleri kısa vadeli parçalar halinde yapılandırmak, öğrencilerin sürekli öğrenmesine ve erteleme ve son dakika sıkışıklığından kaçınmasına yardımcı olur. • Öğrenci hafıza, irade ve yürütme işlevinden sorumlu beyin bölgelerini devreye soktuğunda öğrenme daha etkili olur. (yukarıdan aşağıya- beyin bölümlerini entegre etme) • İnsanlar, kendileri için (yaşamlarına dair "ayrıntılı kodlama») olduğunda bilgiyi daha iyi hatırlarlar. • Tekrarlama ve anımsatıcı çalışma tekniklerini kullan • Bilişsel psikoloji araştırmasına dayalı teknikler; • SQ3R; inceleme, sorgulama, okuma, tekrar etme ve gözden geçirme..., • PQ4R; "Preview -ön inceleme", q "question-soru sorma", dört r de "read, okuma", "reflet- yansıtma", " recite- bakmadan cevaplama", "review-yeniden gözden geçirme" ... • Feyman Tekniği: "Bir şeyi iyi anlamak istiyorsanız, kendi kavramlarınızla onu basit bir şekilde açıklamaya çalışın" ... • Renkli Kodlu Notlar: Sıcak renklerin "dikkati artırarak heyecan ve bilgiyi uyandırın».. gibi denenmiş ve doğru anımsatıcı tekniklerin , zihin ve beynin tekrar tekrar kodlanan anılara ayrıcalık verme biçiminden yararlandığını ileri sürmektedir. Eğitimsel nörobilim disiplinlerarası bir çalışma alanı olduğundan dolayı yapay zekâyı eğitim ve öğrenme süreç ve ortamlarında kullanılması öğrencilere bilişsel bir rehberlik yapabilir. Her bir öğrenci kendi öğrenme mecrasını ve macerasını daha fazla seçebilme fırsatlarını yakalayabileceklerdir. Öğrenciler eğitimsel nörobilim temelli program anlayışları çerçevesinde, özellikle akıl sağlığı, sinir bilimini yaşamları, bellek, bilinç, algılama, insan vücudu, ruh sağlığı gibi konularda daha bilimsel sorgulayarak kendi yaşamlarına kendileri rehberlik edebileceklerdir. Yeterli uyku, beslenme ve egzersiz güçlü öğrenmeyi teşvik eder.

Araştırma Yöntemi

Tarama türünde bir çalışma olup eğitimsel nörobilim, öğrenmenin nörolojik temelleri, nöron, eğitim psikolojisi, bellek, bilinç, sinaps, sinapstik budanma vb gibi tematik kavramlar çerçevesine araştırmalar yapılarak ilgili literatürden doküman incelemeye dayalı araştırmalar yapılmıştır. Bu çerçevede aşağıdaki soruların cevapları aranmıştır. Eğitimsel nörobilim perspektifinden öğrenmek ne anlama geliyor? Beynimiz nasıl çalışır? Nörobiyoloji açısından öğrenme, beyni nasıl değiştirir? Orta düzeydeki stres öğrenme için faydalı mıdır? Okul ve sınıflarda öğretmenler stresi nasıl yönetmelidirler? Eğitimsel Nörobilim Perspektifinden Öğrenme İlkeleri nelerdir? Aşırı stres öğrenmeye nasıl zarar verir?

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak "Beyin düşünme, konuşma, hissetme, görme, duyma, hatırlama yeteneğimizi ve hatta nefes alma yeteneğimizi kontrol ediyor." Dünyanın dört bir yanındaki eğitimciler ve okullar, beynimizin öğrenme yönteminden geliştirilen ve sinir bilimi olarak bilinen bilgileri, teknikleri ve programları sınıflarında giderek daha fazla kullanıyor.

Anahtar Sözcükler: Eğitimsel nörobilimin, beyin, bellek, zihin, öğrenme, öğretme, strateji

Kaynakça

Bowers, J.S. (2016a). The practical and principled problems with educational neuroscience. *Psychological Review*, 123, 600–612.

- Bowers, J.S. (2016b). Psychology, not educational neuroscience, is the way forward for improving educational outcomes for all children: Reply to Gabrieli (2016) and Howard-Jones et al. (2016). *Psychological Review*, 123, 628–635.
- Bruer JT (1997) Education and the brain: a bridge too far. *Educ Res* 26(8): 4-16. 10.
- Bruer, J.T. (2013). Afterword In Mareschal D., Butterworth B. & Tolmie A. (Eds.), *Educational neuroscience* (pp. 349–363). Oxford, UK: Wiley Blackwell.
- Goswami U (2006) Neuroscience and education: from research to practice? *Nat Rev Neurosci* 7: 406-413.
- Goswami, U. (2017). A neural basis for phonological awareness? An oscillatory ‘temporal sampling’ perspective. *Current Directions in Psychological Science*, 27, 56–63.
- Howard-Jones, P.A. (2014b). *Neuroscience and education: A review of educational interventions and approaches informed by neuroscience*. London: Education Endowment Foundation.
- Royal Society (2011a). *Brain Waves Module 4: Neuroscience and the law*. London: Royal Society.
- Royal Society (2011b). *Brain Waves Module 1: Neuroscience, society and policy*. London: Royal Society.
- Uden L, (2023). Why Neuroscience is Important for Teaching and Learning. *Opinion Open Access J Educ & Lang Stud*. Volume 1 Issue 1 – December.
- Uden,L.Sulaiman F, Lamun RF (2022) Factors influencing students’ attitudes and readiness towards active online learning. *Physics Educ Sci* 12(11): 746.
- Whitaker L (2023) Why does Neuroscience Belong in Classroom Practice.
- Willis J (2012) A Neurologist Makes the Case for Teaching Teachers About the Brain. <https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pmc/articles/PMC5459260/#:~:text=Instead%2C%20learning%20appear,s%20to%20occur,neurons%20are%20enhanced%20the%20most>.

Kültürel Travmadan Etno-Kültürel Empatiye

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Tuğba EMEN

Uzman, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim
Dalı
ementugba@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0233-1877

Problem Durumu

Kültürel travma, bir topluluğun üyelerinin hafızalarını ve kimliklerini derinden etkileyen, travmatik olaylar sonucunda ortaya çıkan bir olgudur. Tarihsel, politik veya sosyal olaylar neticesinde meydana gelen ve baskın toplulukların diğer toplulukların dilini, dinini ve geleneklerini kontrol etme amacıyla gerçekleştirdiği zarar verme veya yok etme eylemlerini içeren bu travmalar, bireylerin ve toplumların ruh sağlığı üzerinde kalıcı olumsuz etkiler yaratmaktadır. Araştırmalar, kültürel travmaların depresyon, dissosiyasyon, anksiyete ve travma sonrası stres bozukluğu gibi çeşitli ruh sağlığı bozukluklarına neden olduğunu göstermektedir. Ayrıca, bu travmalar toplumsal bağları zayıflatarak grup içi dayanışmayı ve toplumsal ruh sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramına göre, kültürel travmaların ruhsal etkileri hem bireysel hem de toplumsal düzeyde gözlemlenmekte ve kuşaklararası aktarılabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, geleneksel derleme yöntemi kullanılarak kültürel travma ve etno-kültürel empati kavramlarını modern psikotraumatoji ve dissoanaliz kuramı perspektifinden ele alacaktır. Derleme yöntemi, mevcut literatürü gözden geçirerek, bu alandaki bilimsel kanıtların güncel durumunu özetlemeyi amaçlamaktadır. Geleneksel derlemeler, seçilen konunun farklı yönlerindeki gelişmeleri inceleyen ve geniş bir perspektifte değerlendiren derlemelerdir.

Beklenen Sonuçlar

Bu çalışmanın, kültürel travmaların psikotoplumsal etkilerini daha iyi anlamamıza katkı sağlaması beklenmektedir. Etno-kültürel empatinin, travma mağdurlarının kendilerini daha iyi hissetmelerine ve toplumsal uyumun artmasına nasıl katkıda bulunduğu dair bulguların elde edilmesi hedeflenmektedir. Aynı zamanda, bu empati türünün geliştirilmesinin, grup içi çatışmaların azalmasına ve bireysel ile toplumsal düzeyde ruhsal entegrasyonun desteklenmesine önemli katkılar sağladığı öngörülmektedir. Sonuç olarak, çalışma, daha kapsayıcı ve anlayışlı bir toplumun oluşmasına yönelik stratejiler geliştirmede rehberlik edebilir.

Kaynakça

- Alexander, J. C., Eyerman, R., Giesen, B., Smelser, N. J., & Sztompka, P. (2004). *Cultural trauma and collective identity*. Univ of California Press.
- Hill, J. S., Lau, M. Y., & Wing Sue, D. (2010). Integrating trauma psychology and cultural psychology: Indigenous perspectives on theory, research, and practice. *Traumatology*, 16(4), 39-47.
- Ozturk, E. (2022). Dissoanalysis as a modern psychotraumatology theory: Denial trauma and mass dissociation versus dissociative revolution and psychocommunal therapy. *Medicine Science*, 11(3), 1359-85
- Gailiené, D. (2019). When culture fails: Coping with cultural trauma. *Journal of Analytical Psychology*, 64(4), 530-547.
- Subica, A. M., & Link, B. G. (2022). Cultural trauma as a fundamental cause of health disparities. *Social science & medicine* (1982), 292, 114574.

- Öztürk E. (2022) *Modern psikotraumatoji ve dissosiyasyon teorileri*. Öztürk E, (Ed.). Psikotraumatoji İçinde (41-49) Ankara: Türkiye Klinikleri
- Hirschberger, G. (2018). Collective trauma and the social construction of meaning. *Frontiers in Psychology, 9*, 351992.
- Wang, Y. W., Davidson, M. M., Yakushko, O. F., Savoy, H. B., Tan, J. A., & Bleier, J. K. (2003). The scale of ethnocultural empathy: Development, validation, and reliability. *Journal of Counseling Psychology, 50*(2), 221.
- Tittler, M. V., Liu, S., Wei, M., Cheng, D., & Wang, C. (2022). Concerns about counseling racial minority clients: Ethnocultural empathy, insight, and multicultural intervention self-efficacy. *Training and Education in Professional Psychology, 16*(4), 420.
- Öztürk, E. (2023). Göç Psikolojisi ve Göç Travması: Sınırlarını Bir Yaşam Deneyimi Olarak Gelişimsel Göçün Dissoanalizi, *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi, 8* (2), 233-253

Advancing Medical Diagnostics Through Applied Support Vector Machines in Pattern Recognition

Nafie SALLAHU

University of Prishtina
nafie.sallahu@student.uni-pr.edu
Orcid ID:0009-0001-0237-3308

Jetmir GJONI

University of Prishtina
jetmir.gjoni@student.uni-pr.edu
Orcid ID:0009-0008-6550-0387

Problem Statement

This study aims to show how Support Vector Machines (SVMs) can improve medical diagnostics. It focuses on how SVMs can help doctors diagnose diseases like cancer and neurological disorders more accurately using advanced pattern recognition techniques. Accurate and quick diagnosis is critical for effective treatment and patient care. Traditional methods often struggle with large and complex datasets, leading to mistakes or delays. This study explores how SVMs can address these issues by analyzing medical data and identifying disease patterns more precisely.

Methodology

The study delved into the application of SVMs in medical diagnostics through a comprehensive review of existing literature. The focus was on evaluating the effectiveness of SVMs in diagnosing complex diseases, particularly cancer and neurological disorders, using advanced pattern recognition techniques. The study utilized a thorough search across four major academic databases: ACM, IEEE, ScienceDirect, and SpringerLink. The initial search targeted studies from 2019 to 2023 on the application of SVMs in disease diagnosis, yielding a significant number of articles. Filtering based on relevance, English language, and publication type refined the selection to 354 relevant articles. Data collection involved querying each database with specific terms, followed by a detailed review of titles, abstracts, and full texts.

Expected / Provisional Results

The analysis identified 18 key papers that highlighted the impact of SVMs on improving diagnostic accuracy and patient outcomes. SVMs are expected to significantly enhance diagnostic accuracy, allowing for more precise differentiation between benign and malignant tumors and improving the identification of neurological disorders through EEG signal analysis. SVMs' advanced pattern recognition capabilities are anticipated to play a critical role in these enhancements. Additionally, SVMs are projected to lead to more personalized treatment plans by identifying specific patterns in large datasets, making healthcare more effective and efficient. This capability is essential for modern medical diagnostics. These expected results align with the study's objectives of improving diagnostic accuracy and patient care through advanced machine learning techniques. The findings will contribute to developing more reliable and efficient diagnostic tools, advancing healthcare technology.

Keywords: Support Vector Machine, Medical Diagnostics, Cancer Diagnosis, EEG Analysis, Pattern Recognition.

References

- Mirjalili, S., Powell, P., Strunk, J., James, T., & Duarte, A. Evaluation of classification approaches for distinguishing brain states predictive of episodic memory performance from electroencephalography.
- Kardam, V. S., Taran, S., & Pandey, A. Motor imagery tasks based electroencephalogram signals classification using data-driven features.
- Einizade, A., Mozafari, M., Jalilpour, S., Bagheri, S., & Hajipour Sardouie, S. Neural decoding of imagined speech from EEG signals using the fusion of graph signal processing and graph learning techniques.

- Al Fahoum, A., & Zyout, A. Early detection of neurological abnormalities using a combined phase space reconstruction and deep learning approach.
- Usman, S. M., Khalid, S., Akhtar, R., Bortolotto, Z., Bashir, Z., & Qiu, H. Using scalp EEG and intracranial EEG signals for predicting epileptic seizures: Review of available methodologies.
- Gemein, L. A. W., Schirrmester, R. T., Chrabaszcz, P., Wilson, D., Boedecker, J., Schulze-Bonhage, A., Hutter, F., & Ball, T. Machine-learning-based diagnostics of EEG pathology.
- Stevens Jr., C. E., & Zabelina, D. L. Classifying creativity: Applying machine learning techniques to divergent thinking EEG data.
- Ebrahim, E. E., & Wu, Z. F. Breast cancer classification using support vector machine and neural network. *International Journal of Science and Research (IJSR)*.
- Verma, G., & Verma, H. (2019). Predicting breast cancer using linear kernel support vector machine. *International Conference on Advanced Computing and Software Engineering (ICACSE-2019)*.
- Sindhuja, M. (2021). Efficient cervical cancer segmentation and classification using multiclass support vector machine algorithm. *SRM Institute of Science and Technology*.
- Huang, S., Cai, N., Pacheco, P. P., Narrandes, S., Wang, Y., & Xu, W. (2018). Applications of support vector machine (SVM) learning in cancer genomics. *Cancer Genomics & Proteomics*, 15(1), 41-51.
- Kim, S. Weighted K-means support vector machine for cancer prediction. *SpringerPlus*, 5, 1162.
- Rustam, Z., & Kharis, S. A. A. (2020). Comparison of support vector machine recursive feature elimination and kernel function as feature selection using support vector machine for lung cancer classification. *Journal of Physics: Conference Series*.
- Tan, T. Z., Quek, C., Ng, G. S., & Ng, E. Y. K. A novel cognitive interpretation of breast cancer thermography with complementary learning fuzzy neural memory structure. *Expert Systems with Applications*.
- Loyola-González, O., Medina-Pérez, M. A., & Choo, K. K. R. (2020). A review of supervised classification based on contrast patterns: Applications, trends, and challenges. *Journal of Grid Computing*, 18(3), 797-845.
- Abe, S. *Support vector machines for pattern classification* (Vol. 2, p. 44). London: Springer.
- Borah, P., & Gupta, D. Review: Support vector machines in pattern recognition. *International Journal of Engineering & Technology*, 9(3S), 43-48.
- Shah, C. (2020). *A hands-on introduction to data science*. Cambridge University Press.

Adalet ve Suç Psikolojisi

Görkem DERİN

Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psikotravmatoloji ve Psicotarih Araştırmaları Birimi
gorkem.derin@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9527-3110

Özet

Adalet psikolojisi, hukuki süreçlere psikolojik öğeleri içeren bir perspektiften bakarak adli sistemin insan haklarına uygun bir şekilde işlemlerini hedefleyen bir çalışma alanıdır. Adalet psikolojisi ayrıca, suçun nitelendirilmesi ve suçlunun psikolojik profilinin yapılandırılmasından başlayarak adli sistem içerisindeki diğer kişilerin psikolojik ve hukuki açıdan betimlenmesine hizmet eder.¹ Adalet psikolojisinin alt çalışma alanları; suçlu psikolojisi, usul psikolojisi, mağdur psikolojisi, tanık psikolojisi ve hükümlü psikolojisidir. Adalet psikolojisinin ve alt çalışmaları aynı zamanda suç psikolojisi ile de yakından ilişkilidir. Suç psikolojisi, suçluların ve suç davranışına katılan herkesin görüşlerinin, düşüncelerinin, saiklerinin ve eylemlerinin incelenmesi olarak öz bir şekilde tanımlanmaktadır.^{2,3} Adalet ve suç psikolojisinde suç faillerinin kişilikleri, psikolojik karakteristikleri ve ruhsal durumları ele alınır. Suçluların psikolojik profiline yönelik analizde; cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim ve suç geçmişi olup/olmama gibi kriterler kullanılmaktadır. Bir bilirkişilik hizmeti olarak adalet sistemi tarafından hem özel hukuk hem de ceza hukuku açısından, adalet ve suç psikolojisi alanında uzman olan ruh sağlığı profesyonellerine başvurulmaktadır.^{1,3} Yargılama sürecinde adli gözlemci olarak ıslahevleri, hapisane ve enstitülerde adli psikologlar görev yapmaktadır. Adli psikologlar, mahkemelerin daha kısa sürede ve daha doğru kararlar alabilmesine yönelik bilimsel bilgilerini en uygun şekilde kullanmakla yükümlüdürler.^{1,4} Adalet psikolojisi, genel ilkeleri ve uygulamaları adına kökenlerini klinik ve adli psikolojiden temel almaktadır!⁵

Anahtar Kelimeler: Adalet psikolojisi, suç psikolojisi, hukuk, yargılama, adli psikolog

Kaynaklar

1. Işıқтаç, Y. (2019). Adalet Psikolojisi, İstanbul, Sümer Kitabevi.
2. Atkinson, R. L., Atkinson, R. C., Smith, E. E., & Bem, D. J. (2010). Psikolojiye Giriş, çev. Yavuz Alogan 12. baskı. Ankara: Arkadaş Yayınevi.
3. Yücel, M. T. (2007). Adalet Psikolojisi, 6. baskı., Ankara: Başkent Matbaası.
4. Birgden, A. (2008). Offender rehabilitation: A normative framework for forensic psychologists. *Psychiatry, Psychology and Law*, 15(3), 450-468.
5. Öztürk, E. (2020). Travma ve Dissosiyasyon: Psikotravmatoloji Temel Kitabı. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitabevi. p.1-448.

Aile Psikolojisi

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psiko travmatoloji ve Psiko tarih Araştırmaları Birimi
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Görkem DERİN

Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psiko travmatoloji ve Psiko tarih Araştırmaları Birimi
gorkem.derin@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9527-3110

Özet

Bireylerin kendi kimliklerini, hayata ilişkin hedeflerini ve yaşama sevinçlerini keşfedebilmeleri için gerekli olan temel yapı olarak kabul edilen aile; bilginin, tecrübenin, adaletin, sadakatin, geleneğin ve örseleyici yaşantılarla baş edebilme stratejilerinin anne-babadan çocuğa aktarıldığı toplumun en önemli ajanıdır. Aile psikolojisi; bir yakın iletişim dinamiği olarak fonksiyon gören aile ilişkilerindeki psikopatolojilerin ve terapötik çözüm stratejilerinin bir bütünüdür.¹ Geçmişten günümüze olan uzamda çoğu kültür ya da toplumlarda aile psikolojisi üzerine farklı psikotoplumsal kuramlar yapılandırılmıştır. Son yıllarda ise, aile psikolojisi kapsamında aile tipolojileri ön plana çıkmaktadır. Baumrind² aileleri; *otoriter*", "*demokratik*" ve "*izin verici*"; Maccoby ve Martin³ ebeveynlik stillerini, "*demokratik*", "*otoriter*", "*izin verici-hoşgörülü*" ve "*izin verici-ihmalî*" ve Öztürk¹ ise disfonksiyonel aile modellerini; "*dışa dönük*", "*içeride dönük*", "*karma*", "*dönüşebilen*", "*dissosiyatif*", "*şizoidi*", "*depresif*", "*narsisistik*", "*ensest*", "*obsesif-kompulsif eğilimli*" ve "*dijital*" aile şeklinde sınıflandırmıştır. Disfonksiyonel aile modellerini kuşaklararası hatta kuşaklararası uzamda kullanan ebeveynler hem kendi çocuklarını yani günümüz neslini travmatize ve kontrol etmekte hem de psikopatolojinin, travmatik yaşantıların ve dissosiyatif reaksiyonların ardıl nesillerde varlığını göstermesini imkanı kılmaktadırlar. Postmodern toplumlarda bireyleri travmatize ve dissosiyete etmeden ruhsal açıdan entegre bir yeni nesil yetiştirebilmek adına fonksiyonel aile modellerinin geliştirilmesi öncül bir gereklilik haline almıştır. Öztürk tarafından bugünün çocuk yetiştirme stili olarak "*Doğal ve Rehber Ebeveynlik Stili*" yapılandırılmış olup bu ebeveynlik stili tüm dünyada maksimal oranda kullanılmasıyla birlikte hem ruhsal açıdan entegre ve daha sağlıklı bir yeni nesil ortaya çıkabilecek hem de travmatik yaşantıların önlenmesi odaklı aile psikolojisi çalışmaları önemli bir ivme kazanacaktır.⁴

Anahtar Kelimeler: Aile; aile psikolojisi; disfonksiyonel aile; ebeveynlik stili

Kaynaklar

- Öztürk, E. (2021). Disfonksiyonel aile modellerinden fonksiyonel aile modeline: "*Doğal ve rehber ebeveynlik stili*". E. Öztürk (Ed.), *Aile Psikopatolojisi* içinde (1-39). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Baumrind, D. (1973). The development of instrumental competence through socialization. In A. Pick (Ed.), *Minnesota symposia on child psychology* (pp. 3-46). Minneapolis: University of Minnesota Press.
- Maccoby, E. E., & Martin, J. A. (1983). Socialization in the Context of the Family: Parent-Child Interaction. In P. H. Mussen, & E. M. Hetherington (Eds.), *Handbook of Child Psychology: Vol. 4. Socialization, Personality, and Social Development* (pp. 1-101). New York: Wiley.
- Öztürk, E. (2022). Dysfunctional generations versus natural and guiding parenting style: Intergenerational transmission of trauma and intergenerational transfer of psychopathology as dissociogenic agents. *Medicine Science*, *11*(2), 886-904.
- Öztürk, E. (2020). Travma ve Dissosiyasyon: Psiko travmatoloji Temel Kitabı. 2. Baskı. İstanbul: Nobel Tıp Kitapevi. p.1-448.

Dissoanaliz ve Dissoanalitik Göç Kuramı: Göçün Yeni Tanımları, Nedenleri ve Türleri

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim Dalı, Psiko travmatoloji ve Psiko tarih Araştırmaları Birimi
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Özet

Dissoanaliz kuramına göre göç; baskı, kutuplaşma, kontrol ve şiddet ile karakterizedir. Göç, kuşaklararası travmatik yaşantılardan bir sınırlararası kaçış deneyimi olarak fonksiyon görmektedir.¹ Dissoanalitik ekol perspektifinden göç kendiliğinden entegratif ve assosiyatif fonksiyonlarında gelişimsel ya da fosilleşimsel dönüşümlere yol açmaktadır.^{2,3} Öztürk, misyonlarına göre göçü; “gelişimsel göç”, “fosilleşimsel göç”, “yayılımsal göç”, “kültürleşme odaklı göç”, “sömürgeleştirme odaklı migration”, “geleneksel göç”, “hayatta kalma odaklı göç”, “dissosiyatif göç”, “diasporal göç”, “dayatmalı göç”, “seçimsel göç” ve “siber göç” olarak 12 temel kategoride ele almaktadır.⁴ Göç; kendileşmek ve otonomileşmek orijinliyse “gelişimsel göç”, yozlaşma ve ilkelleşme orijinliyse “fosilleşimsel göç”, büyüme ve genişleme orijinliyse “yayılımsal göç”, asimilasyon ve konformizm orijinliyse “kültürleşme odaklı göç”, çıkar ve sömürü orijinliyse “sömürgeleştirme odaklı göç”, muhafaza etmek ve aynı kalmak orijinliyse “geleneksel göç”, mücadele ve hayatta kalmak orijinliyse “hayatta kalma odaklı göç”, bölünme ve kopma orijinliyse “dissosiyatif göç”, tekrarlı bir sığınma ve sürülme orijinliyse “diasporal göç”, baskı ve itaat orijinliyse “dayatmalı göç”, kazanç ve fırsat orijinliyse “seçimsel göç”, teknoloji ve güdüm orijinliyse “siber göç” olarak tanımlanmaktadır.^{2,4} Gelişimsel, seçimsel ve hayatta kalma odaklı göçlerde sıklıkla “assosiyatif dissosiyasyon” ya da “rejeneratif dissosiyasyon”; fosilleşimsel, yayılımsal, kültürleşme odaklı, sömürgeleştirme odaklı, geleneksel, dissosiyatif, diasporal ve dayatmalı göçlerde “patolojik dissosiyasyon”, siber göçlerde ise “siber dissosiyasyon” deneyimlenmektedir. Dissoanalitik göç kuramı perspektifinden göçün temel nedenleri; psikotoplumsal baskılar, sosyopolitik kutuplaşmalar, toplumsal dissosiyasyon, yanlış çocuk yetiştirme stilleri, disfonksiyonel aile dinamikleri, çocukluk çağı travmaları, monolithik kültür hegemonyası, doğal afetler, uyaran azlığı ya da uyaran fazlalığı, kitlesel şiddet olayları, siber dissosiyasyon, itaatkar/itaat ettirici psikotoplumsal bileşenler, kuşaklararası gelişim niyeti, kişisel ve toplumsal inovasyon isteği ve refah arzudur.⁴ Kitleleri travmatize ve dissosiyasyon eden yaşantılar ardında “özgürleşme” ve “kendileşme”, genellikle gelişimsel, survival ve seçimsel göçler aracılığı ile imkanlı kılınmaktadır.^{2,4,5}

Anahtar Kelimeler: Dissoanalitik göç, dissoanaliz, gelişimsel göç, dissosiyatif devrim, travma

Kaynakça

- Öztürk, E. (2022). Dissoanaliz ve psikotoplumsal bilinç alyansı kuramı: İnkâr travması ve dissosiyatif yansıtımlı kimlik geçişi. Öztürk E, (Ed.). *Psikotravmatoloji* içinde (1-40). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2023). Göç psikolojisi ve göç travması: Sınırlararası bir yaşam deneyimi olarak gelişimsel göçün dissoanalizi. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 8(2), 233-253.
- Öztürk, E., & Derin, G. (2023). Dissoanaliz kuramı açısından savaş psikolojisi ve göç travması: Savaş kökenli kuşaklararası travma geçişi ve kuşaklararası psikopatoloji aktarımı. E. Öztürk, (Ed.). *Savaş Psikolojisi* içinde (36-51). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2024). Dissoanalytic theory of migration as a transboundary escape experience from transgenerational traumatic experiences: Regenerative dissociation and developmental migration in the face of a global monolithic cultural hegemony. *Medicine Science*, 13(2), 356-382.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanalysis as a modern psychotraumatology theory: denial trauma and mass dissociation versus dissociative revolution and psychocommunal therapy. *Medicine Science*, 11(3), 1359-1385.

Dissoanalitik Göç Kuramı

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psikotravmatoloji ve Psiko tarih Araştırmaları Birimi
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Özet

Göç; monolithik kültürlerle, sosyopolitik baskılarla ve örseleyici yaşantılarla kontrol edilen ve hatta yönetilen bir dissosiyatif devrimden kaçışın ta kendisidir! Dissosiyasyon ve disfonksiyonel toplumlara karşı göç hem sert bir eleştiri hem de uzun dönemli bir psikotoplumsal cezadır! Dünyanın bütün uluslarında gelişim odaklı öznelerden oluşan empatik ve adil kitlelerin uzun dönemlerde baskın kılınmasını sağlamak adına sosyopolitik travmatik yaşantılar karşısında vatanlarını terk eden ya da terk etmek zorunda bırakılan birey ve toplumların dissoanalizleri, “Dissoanalitik Göç Kuramı” ekseninde gerçekleştirilebilir.^{1,2} Gelişimsel göç aracılığıyla yaşantılanan “regeneratif dissosiyasyon”un hakim kılınmasıyla “psikotoplumsal mutlak realite”nin göçmenler tarafından kavranabileceği ve “entegratif psikotoplumsal dönüşüm”ün gerçekleşebileceği, dissoanalitik göç kuramı tarafından öncül bir önemle vurgulanmaktadır!¹ “Assosiyatif dissosiyasyon”, “regeneratif dissosiyasyon”, “psikotoplumsal bilinç alyansı”, “gelişimsel göçler”in üç temel bileşenidir. Gelişimsel göç, uyaran fazlalığı ile eşlenik günümüzün dissosiyojen çağına bir “mobil uyum reaksiyonu”dur.^{1,3} Dissoanalitik göç kuramı, tüm göçlerin az ya da çok değişen oranlarda hem gelişimsel hem de fosilleşimsel yönleri bulunduğunu vurgular ki bu yaklaşıma göre, kuşaklararası gelişimin en uç noktası “gelişimsel göç”, kuşaklararası fosilleşimin en uç noktası ise “fosilleşimsel göç”tür!¹ Süreğen baskılar, şiddet odaklı yanlış çocuk yetiştirme stilleri ve kronik çocukluk çağı travmaları kökenli “kitleli dissosiyatif fay hatları”, “Dissoanalitik Göç Kuramı”nda belirtildiği üzere gelişimsel göçler ve dissosiyatif devrimlerle kırılır; barış, sağduyu ve inovasyon odaklı “entegratif kuşaklararası dönüşüm” başlar! Dissoanalitik göç kuramına göre, “dissosiyatif devrimler”, “dissosiyatif kurtuluş”lar ve “gelişimsel göçler” bütün bireylerde ve toplumlarda majör bir psikotoplumsal değişim yaratır ki artık özneler ve hatta toplumlar eskisi gibi olamaz!^{1,4,5}

Anahtar Kelimeler: Dissoanalitik göç, dissoanaliz, gelişimsel göç, dissosiyatif devrim, travma

Kaynaklar

- Öztürk, E. (2024). Dissoanalytic theory of migration as a transboundary escape experience from transgenerational traumatic experiences: Regenerative dissociation and developmental migration in the face of a global monolithic cultural hegemony. *Medicine Science*, 13(2), 356-382.
- Öztürk, E. (2023). Göç psikolojisi ve göç travması: Sınırlarını bir yaşam deneyimi olarak gelişimsel göçün dissoanalizi. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 8(2), 233-253.
- Öztürk, E., & Derin, G. (2023). Dissoanaliz kuramı açısından savaş psikolojisi ve göç travması: Savaş kökenli kuşaklararası travma geçişi ve kuşaklararası psikopatoloji aktarımı. E. Öztürk, (Ed.). *Savaş Psikolojisi* içinde (36-51). Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanaliz ve psikotoplumsal bilinç alyansı kuramı: İnkâr travması ve dissosiyatif yansıtımlı kimlik geçişi. Öztürk E, (Ed.). *Psikotravmatoloji* içinde (1-40). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanalysis as a modern psychotraumatology theory: denial trauma and mass dissociation versus dissociative revolution and psychocommunal therapy. *Medicine Science*, 11(3),1359-1385.

Dil Öğretiminde Yapay Zekâ Kullanımına Yönelik Bir İnceleme

Bekir DİREKÇİ

Doçent Doktor, Akdeniz Üniversitesi
bdirekci@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6951-8567

Ünzile KÖSE

Öğretmen, Antalya Olgunlaşma Enstitüsü
unzile-kose@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1841-6541

Betül KOPARAN

Araştırma Görevlisi Doktor, Akdeniz Üniversitesi
betulkoparan15@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-2487-9868

Bilal ŞİMŞEK

Doçent Doktor, Akdeniz Üniversitesi
bilalonursimsek@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2738-4898

Problem Durumu

Teknoloji uygulamaları, son yıllarda eğitim-öğretim süreçlerinin ayrılmaz bir parçası hâline gelmiştir. Bu bakımdan geliştirilen yeni teknolojilerin eğitim-öğretim ortamlarına yansımaları oldukça hızlı olmaktadır. Günümüzde hızla gelişen yapay zekâ tabanlı uygulamaların da söz konusu ortamlarda yaygınlaşarak kullanılması bu kapsamda değerlendirilebilir. Nitekim bilgi işleme alanındaki hızlı gelişmeler ile birlikte yapay zekânın uygulama sahasının hızlı bir şekilde genişlediği görülmektedir (Duan vd., 2019; Topol, 2019). Günlük hayatımızda çok farklı şekillerde karşımıza çıkan yapay zekâ kavramı; mobil uygulamalar, sosyal medya, sağlık, iş sektörü ve eğitim gibi çeşitli alanlarda insan zekâsını taklit ederek elde edilen verilerle kendisini sürekli yenileyen ve geliştiren bir teknoloji olarak tanımlanmaktadır (Sánchez-Prieto vd., 2020). Eğitimde yapay zekâ uygulamaları ile öğretilmede ve öğrenmede öğrenci merkezli bir yaklaşım temel alınarak bilgiye odaklanma düzeyindeki sorunları çözmek hedeflenmektedir (VanLehn, 2006). Bunun yanında yapay zekâ, daha özel bir alan olarak dil öğreniminde de kullanılmaya başlanmıştır. Öğretim sürecini zenginleştiren, öğrencilere kişiselleştirilmiş, etkileşimli ve gerçek zamanlı geri bildirim sağlayarak onların düzeyine ve ihtiyaçlarına uygun içerik sunan bir öğretim aracı hâline gelmiştir (Hwang, 2014; Karaca & Telli, 2019). Dolayısıyla dil öğrenme sürecini daha etkileşimli ve motive edici bir konuma getirme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir. Yapay zekâ tabanlı uygulamaların söz konusu olumlu potansiyelinin yanı sıra literatürde yer bulan olumsuz etkilerini tespit etmek de önemlidir. Nitekim dil öğretimi sürecinde kullanılacak olan bir aracın olumlu ve olumsuz etkilerinin belirlenmesi, o araçla tasarlanacak öğretim sürecinin başarıya ulaşmasına katkı sunacaktır. Bu çerçevede araştırmamızda ilgili literatürden hareketle dil öğretiminde yapay zekâ kullanımına yönelik bir inceleme yapılması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Dil öğretiminde yapay zekâ kullanımını incelemeyi amaçlayan bu çalışma betimleyici nitel bir araştırmadır. Araştırmanın veri toplama sürecinde doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek (2016), doküman incelemesi yapılırken birtakım aşamalara araştırmacılar tarafından dikkat edilmesi gerektiğini belirtmiştir. Bu aşamalar: Dokümanlara ulaşma, dokümanların orijinalliğini kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanma olarak ifade edilmiştir. Buna yönelik araştırmada öncelikle Web of Science taranmış, yapay zekâ uygulamalarıyla dil öğretimine yönelik makaleler tespit edilerek incelenmiştir. Analiz sürecinde içerik analizi tekniğinden faydalanılarak yapay zekâ tabanlı uygulamaların dil öğretimine olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik veriler belirlenmiş ve araştırmanın sonuçlar bölümünde sunulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma kapsamında yapılan tarama sonucunda ulaşılan makaleler incelenmiş, yapay zekâ tabanlı uygulamaların olumlu ve olumsuz etkilerine yönelik tespitler yapılmıştır. Yapay zekânın dil öğretiminde sağladığı faydalar incelendiğinde; dört temel dil becerisinin gelişimine yönelik katkı sunması (Huang vd., 2023), dil öğretiminde motivasyonu artırması (Ebadi & Amini, 2024; Knox vd., 2019; Liang vd., 2023; Liu, 2023), dildeki değişimlere hızlı bir şekilde adapte olma potansiyeliyle birlikte bireylere gündelik dilin öğreniminde katkı sunması (Kuddus, 2022), öğrencilerin öğrenme verimliliğini artırmasına yardımcı olması (Sun vd., 2021), öğrenenlerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına yönelik ilgi çekici, motive edici, eğlenceli ve kişiselleştirilmiş bir öğrenme deneyimi sağlaması (Luo & Cheng, 2020; Pikhart, 2020) gibi faydalar sıralanmıştır. Buna karşın yapay zekânın dil öğretiminde kullanılması ile birlikte gizlilik ihlalleri (Lesia Viktorivna vd., 2022; Kannan & Munday, 2018), öğrencilerin yaratıcılık düzeylerinin düşmesi (Lesia Viktorivna vd., 2022) ve etik konusunda birtakım sorunların (Hockly, 2023) da yaşanabileceği çeşitli araştırmalarda görülmüştür. Bu araştırmada yapay zekâ tabanlı öğretim tasarımlarının dil öğretiminde etkin kullanılabilmesi amacıyla olumlu ve olumsuz etkileri tespit edilerek bir arada sunulmuştur. Yapay zekânın gelecekte öğretim sürecinde karşılaşılan sorunların üstesinden gelmede önemli bir potansiyeli olduğu (Zawacki-Richter vd., 2019) düşünüldüğünde olumsuz etkilerinin en aza indirgenmesi durumunda dil öğretiminde başarılı bir şekilde kullanılabileceği ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Dil Öğretimi, Eğitimde Teknoloji, Yapay Zekâ

Kaynakça

- Duan, J. S. ve Edwards, Y. K. (2019). Dwivedi Artificial intelligence for decision making in the era of Big Data–evolution, challenges, and research agenda. *International Journal of Information Management*, 48, 63-71.
- Ebadi, S., & Amini, A. (2024). Examining the roles of social presence and human-likeness on Iranian EFL learners' motivation using artificial intelligence technology: A case of CSIEC chatbot. *Interactive Learning Environments*, 32(2), 655-673.
- Hockly, N. (2023). Artificial intelligence in English language teaching: The good, the bad and the ugly. *Relc Journal*, 54(2), 445-451.
- Huang, X., Zou, D., Cheng, G., Chen, X., & Xie, H. (2023). Trends, research issues and applications of artificial intelligence in language education. *Educational Technology & Society*, 26(1), 112-131.
- Hwang, G. J. (2014). Hwang Definition, framework, and research issues of smart learning environments—a context-aware ubiquitous learning perspective, *Smart Learning Environments*, 1(1), 1-14.
- Kannan, J. & Munday, P. (2018). New trends in second language learning and teaching through the lens of ICT, networked learning, and artificial intelligence. In Fernández Juncal, C. & N. Hernández Muñoz (Eds.). *Vías de transformación en la enseñanza de lenguas con mediación tecnológica*. *Círculo de Lingüística Aplicada a la Comunicación*, 76, 13-30.
- Karaca, B. ve Telli, G. (2019). Yapay zekânın çeşitli süreçlerdeki rolü ve tahminleme fonksiyonu. G. Telli (Ed.), *Yapay zekâ ve gelecek içinde* (ss. 172-185). Doğu Kitapevi.
- Knox, J., Wang, Y., & Gallagher, M. (2019). Introduction: AI, inclusion, and 'everyone learning everything'. In J. Knox, Y. Wang, & M. Gallagher (Eds.), *Artificial intelligence and inclusive education. Perspectives on rethinking and reforming education* (pp. 1–13). Springer.
- Kuddus, K. (2022). Artificial intelligence in language learning: practices and prospects. In A. Mire, S., Malik, & A. K. Tyagi, (Eds.), *Advanced Analytics and Deep Learning Models* (pp. 1–17). John Wiley & Sons.
- Lesia Viktorivna, K., Andrii Oleksandrovych, V., Iryna Oleksandrivna, K., & Nadia Oleksandrivna, K. (2022). Artificial intelligence in language learning: What are we afraid of. *Arab World English Journal*, 8, 262-273.
- Liang, J. C., Hwang, G. J., Chen, M. R. A., & Darmawansah, D. (2023). Roles and research foci of artificial intelligence in language education: an integrated bibliographic analysis and systematic review approach. *Interactive Learning Environments*, 31(7), 4270-4296.
- Liu, M. (2023). Exploring the Application of artificial intelligence in foreign language teaching: challenges and future development. In *SHS Web of Conferences* (Vol. 168, p. 03025). EDP Sciences.
- Luo, M., & Cheng, L. (2020, July). Exploration of interactive foreign language teaching mode based on artificial intelligence. In *2020 International Conference on Computer Vision, Image and Deep Learning (CVIDL)* (pp. 285-290). IEEE.

- Pikhart, M. (2020). Intelligent information processing for language education: The use of artificial intelligence in language learning apps. *Procedia Computer Science*, 176, 1412-1419.
- Sun, Z., Anbarasan, M., & Praveen Kumar, D. J. C. I. (2021). Design of online intelligent English teaching platform based on artificial intelligence techniques. *Computational Intelligence*, 37(3), 1166-1180.
- Topol, E. J. (2019). High-performance medicine: The convergence of human and artificial intelligence. *Nature Medicine*, 25(1), 44-56.
- VanLehn, K. (2006). The behavior of tutoring systems. *Int. J. Artif. Intell. Ed.* 16, 227–265.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.
- Zawacki-Richter, O., Marín, V. I., Bond, M., & Gouverneur, F. (2019). Systematic review of research on artificial intelligence applications in higher education—where are the educators?. *International Journal of Educational Technology in Higher Education*, 16(1), 1-27.

Felaket Kaydırması ile Öznel Zindelik Arasındaki İlişkide Ruminasyon ve Umudun Seri Aracılık Rolü

Ezgi Güney UYGUN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ezgi.uygun@izu.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-2551-3205

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Felaket kaydırması (Doomscrolling), sosyal medya kullanıcılarının çeşitli sosyal medya platformlarının haber akışlarında krizler, felaketler ve trajedilerle ilgili olumsuz haberlere ve bilgilere bakmaktan kendilerini alamadıkları bir medya alışkanlığını ifade etmektedir (Sharma vd., 2022). Felaket kaydırmasının etkilediği önemli faktörlerden birinin öznel zindelik olduğu düşünülmektedir. Öznel zindeliği yüksek olan bireyler kendilerini enerjik ve canlı hissetme, günlük aktivitelerde daha aktif olma (Ryan ve Frederick, 1997), mutluluk, yaşam memnuniyeti ve olumlu bir bakış açısına sahip olma (Ryan ve Deci, 2001) ve daha düşük düzeyde stres ve kaygı yaşama (Bostic vd., 2000) gibi özellikler göstermektedir. Öznel zindeliğin aksine, felaket kaydırmasının ruhsal ve fiziksel sağlık üzerinde olumsuz etkileri olduğu (Rodrigues, 2022) ve depresyon ve anksiyete gibi durumları şiddetlendirerek ruh sağlığını olumsuz etkilediği tespit edilmiştir. Bunun nedeni, maruz kalınan haberlerin bireyde genellikle korku, belirsizlik ve stres uyandıran konulara odaklanmasıdır (Ellis, 2024; Price vd., 2021). Bu durum öznel zindeliğe zarar vermektedir. Olumsuz haberlere aşırı maruz kalma sonucunda oluşan depresif ve kaygılı ruh hallerini (Dyar vd., 2024; Price vd., 2021; Shabahang vd., 2023) yönetme çabası ise bireyin daha fazla ruminatif düşünceye kapılmasına sebep olabilir (Nolen-Hoeksema, 2000). Ruminatif düşünceler bireyin öznel zindeliğini olumsuz etkileyebilir. Literatür, ruminasyonun daha yüksek tükenmişlik ve daha düşük canlılık ile ilişkili olduğunu göstermektedir (Weigelt ve ark., 2019). Ayrıca felaket kaydırması sonucunda sürekli olumsuz haberlere ve bilgilere maruz kalmak, bireyin umutlu yapısını sürdürmesini zorlaştırabilir. Umut, insanların zorluklarla uğraşırken karşılaştıkları engellere rağmen hedeflerine ulaşabileceklerine dair inançlarıdır (Snyder ve ark., 1991). Bu inanç olumlu duyguların oluşmasına yardımcı olarak (Snyder ve ark., 1991) mutluluk ve öznel canlılıkta genel bir artışa yol açabilir. Böylelikle, bu araştırma felaket kaydırması ile öznel zindelik arasındaki yolu araştırmak üzere tasarlanmıştır. Bu amaçla, ruminasyon ve umudun aracı etkisi incelenmiştir. Değişkenler arasındaki bağlantılar, çevrimiçi haberlerin her zaman erişilebilir olduğu bir çağda, olumsuz haberleri aşırı ve seçici bir şekilde izlemenin sonuçlarının araştırılmasının (Shabahang vd., 2023) önemini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgulara ve literatürdeki bilgilere dayanarak aşağıdaki hipotezler önerilmektedir: H1. Ruminasyon felaket kaydırması ile öznel zindelik arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. H2. Umut felaket kaydırması ile öznel zindelik arasındaki ilişkiye aracılık etmektedir. H3. Felaket kaydırması ile öznel zindelik arasındaki ilişkide ruminasyon ve umudun seri aracılık etkisi bulunmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın katılımcı grubunu, 255 kadın ve 69 erkek olmak üzere 324 yetişkin birey oluşturmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Felaket Kaydırması Ölçeği, Ruminatif Yanıt Ölçeği Kısa Formu, Sürekli Umut Ölçeği ve Öznel Zindelik Ölçeği kullanılmıştır. Bu çalışmada kolay örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama işlemi Google Forms kullanılarak gerçekleştirilmiş ve katılımcılar bilgilendirilmiş onamlarını bu platform üzerinden vermiştir. Bu çalışmada ilk olarak, değişkenlerin ortalama, standart sapma, çarpıklık ve basıklık değerleri hesaplanmış, ardından Pearson korelasyon analizi yapılmıştır. Daha sonra, Anderson ve Gerbing (1988) tarafından önerilen iki aşamalı Yapısal Eşitlik Modellemesi (YEM) yaklaşımı kullanılarak kıyamet, ruminasyon, umut ve öznel canlılık arasındaki ilişkiler araştırılmıştır. Dolaylı etkinin anlamlılığı, %95 güven aralığı (CI) ile bootstrap yöntemi kullanılarak 5000 yeniden örnekleme yapılarak değerlendirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırmada, ilk olarak, ruminasyonun felaket kaydırması ve öznel canlılık arasındaki ilişkiye aracılık ettiği bulunmuştur. Bu bulgu, felaket kaydırmasının ruminasyonu artırdığını ve ruminasyonun da öznel zindelik seviyesini düşürdüğünü göstermektedir. Araştırmanın diğer bir sonucu olarak, felaket kaydırması ile öznel zindelik arasındaki ilişkiye umutun aracılık ettiği belirlenmiştir. Başka bir deyişle, daha yüksek felaket kaydırması seviyesine sahip bireyler daha az umuda sahiptir ve umut seviyesindeki azalma öznel zindelikte de azalmaya neden olmaktadır. Ayrıca, bu araştırmada ruminasyon ve umudun, felaket kaydırması ile öznel zindelik arasında seri aracılık etkisi olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, felaket kaydırmasının ruminasyonu artırdığını, ruminasyonun umudu azalttığını ve bu ilişkilerin öznel zindeliği negatif yönde etkilediğini göstermektedir. Bu araştırmanın sonuçlarına dayanarak, kontrollü sosyal medya kullanımının, bireyin ruminasyon ve umut düzeylerini etkileyerek öznel zindelik ve genel iyi oluşunu artırmada önemli bir faktör olduğu sonucuna varılabilir.

Anahtar Sözcükler: felaket kaydırması, ruminasyon, umut, öznel zindelik

Kaynakça

- Anderson, J. C., & Gerbing, D. W. (1988). Structural equation modeling in practice: A review and recommended two-step approach. *Psychological Bulletin*, 103(3), 411–423. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.103.3.411>
- Bostic, T.J., McGartland Rubio, D. & Hood, M. A. (2000). Validation of the Subjective Vitality Scale using Structural Equation Modeling. *Social Indicators Research* 52, 313–324. <https://doi.org/10.1023/A:1007136110218>
- Dyar, C., Crosby, S., Newcomb, M. E., Mustanski, B., & Kaysen, D. (2024). Doomscrolling: Prospective associations between daily COVID news exposure, internalizing symptoms, and substance use among sexual and gender minority individuals assigned female at birth. *Psychology of Sexual Orientation and Gender Diversity*, 11(1), 139-152. <https://doi.org/10.1037/sgd0000585>
- Ellis, M.E. (2024). What is doomscrolling? Why it happens and how it affects your mental health. *Constellation Behavioral Health*. Retrieved from <https://www.constellationbehavioralhealth.com/blog/what-is-doomscrolling-why-it-happens-and-how-it-affects-your-mental-health/>.
- Nolen-Hoeksema, S. (2000). The role of rumination in depressive disorders and mixed anxiety/depressive symptoms. *Journal of Abnormal Psychology*, 109(3), 504-511. <https://doi.org/10.1037/0021-843X.109.3.504>
- Price, M., Legrand, A., Brier, Z., Stolk-Cooke, K., Peck, K., Dodds, P., Danforth, C., & Adams, Z. (2021). Doomscrolling during COVID-19: The negative association between daily social and traditional media consumption and mental health symptoms during the COVID-19 pandemic. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice and Policy*, 14(8), 1338. <https://doi.org/10.31234/OSF.IO/S2NFG> .
- Rodrigues, E. V. (2022). Doomscrolling – threat to mental health and well-being: A review. *International Journal of Nursing Research*, 08(04), 127–130. <https://doi.org/10.31690/ijnr.2022.v08i04.002>
- Ryan, R. M., & Deci, E. L. (2001). On happiness and human potentials: A review of research on hedonic and eudaimonic well-being. *Annual Review of Psychology*, 52(1), 141-166. <https://doi.org/10.1146/annurev.psych.52.1.141>
- Ryan, R. M., & Frederick, C. (1997). On energy, personality, and health: Subjective vitality as a dynamic reflection of well-being. *Journal of Personality*, 65(3), 529-565. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.1997.tb00326.x>
- Shabahang, R., Kim, S., Hosseinkhanzadeh, A. A., Aruguete, M. S., & Kakabaraee, K. (2023). “Give your thumb a break” from surfing tragic posts: Potential corrosive consequences of social media users’ doomscrolling. *Media Psychology*, 26(4), 460-479. <https://doi.org/10.1080/15213269.2022.2157287>
- Sharma, B., Lee, S. S., & Johnson, B. K. (2022). The dark at the end of the tunnel: Doomscrolling on social media newsfeeds. *Technology, Mind, and Behavior*, 3(1: Spring 2022). <https://doi.org/10.1037/tmb0000059>
- Snyder, C. R., Harris, C., Anderson, J. R., Holleran, S. A., Irving, L. M., Sigmon, S. T., Yoshinobu, L., Gibb, J., Langelle, C., & Harney, P. (1991b). The will and the ways: Development and validation of an individual-differences measure of hope. *Journal of Personality and Social Psychology*, 60(4), 570–585. <https://doi.org/10.1037/0022-3514.60.4.570>

Weigelt, O., Gierer, P., and Syrek, C. J. (2019). My mind is working overtime towards an integrative perspective of psychological detachment, work-related rumination, and work reflection. *Int. J. Environ. Res. Public Health* 16, 2987. <https://doi.org/doi: 10.3390/ijerph16162987>

Covid-19 Salgını Nedeniyle Uzaktan Eğitim Gören 4 ve 8. Sınıf Öğrencilerinin Fen Bilimleri Dersindeki Öğrenme Kayıplarının İncelenmesi

Özden YAĞLIOĞLU

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi/MEB
ozdensenturk88@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-5869-9841

Davut HOTAMAN

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
davuthotaman@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-8715-2650

Problem Durumu

COVID-19 salgını nedeniyle pek çok ülke, hastalığın bulaşma riskini azaltmak için önlemler almıştır. Bu önlemlerden biri de okullarda yüz yüze eğitime ara verilerek online/uzaktan eğitim uygulamasıdır. Eğitim-öğretim faaliyetlerinin uzaktan eğitim yoluyla devam etmesi, eğitim-öğretim sürecinde kazanımlara ulaşma açısından değerlendirme gereği doğmuştur. Velilerden ve yüz yüze eğitime döndüğünde özellikle öğretmenlerden gelen geri bildirimler sonucu, öğrenme boşluklarının incelenmesi gereği hâsıl olmuştur. Kaldı ki, uzaktan/online eğitim sürecinde önemli öğrenme boşlukları/kayıpları olabileceği yönündeki önemli kuruluşların da uyarıları/tahminleri vardır (Dünya Bankası, 2020). Öğrenme boşlukları ya da öğrenme kaybı, öğrencilerin okuldan uzak kaldıkları dönemde edindiği bilgileri kullanmamasına bağlı olarak, bu bilgilerin bir kısmında unutmaya meydana gelmesi olarak açıklanabilir (Arı, 2005). Çalışmanın Amacı Bu çalışmanın amacı COVID-19 salgını sürecinde uzaktan eğitim gören 4 ve 8. sınıf öğrencilerinin Fen Bilimleri dersindeki öğrenme kayıplarının incelenmesi ve bu kayıpların nedenlerinin ortaya konmasıdır. Çalışmanın Önemi COVID-19 salgını nedeniyle uzaktan eğitim gören öğrencilerin yaşadığı öğrenme kayıplarının ne düzeyde olduğunun belirlenmesi ve bu durumun nedenlerinin ortaya konması önemli görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi Bu araştırma karma yöntem ile yürütülmüştür. Araştırmanın nicel kısmı, ilişkisel tarama türünde yapılmıştır. Nitel kısmı bir durum çalışmasıdır. Evren, Örneklem ve Çalışma Grubu Araştırmanın evrenini İstanbul'un ilçelerinde bulunan devlet okullarındaki 4 ve 8. sınıf öğrencileri örneklemi ise İstanbul'un Ümraniye ilçesinde bulunan üç resmi ilköğretim okulu ile üç resmi ortaokul olmak üzere toplam altı okul oluşturmaktadır. Araştırmada kolay ulaşılabilir örneklem yöntemi seçilmiştir. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örneklem tercih edilmiştir. Veri Toplama Yöntemleri Bu çalışmada veri toplama aracı olarak 4 ve 8. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Başarı Testi, Öğretmen, Öğrenci ve Veli Görüşme Formu kullanılmıştır. Verilerin Analizi Araştırmanın nicel boyutundan elde edilen bulgular SPSS 25.0 programı ile analiz edilmiştir. Katılımcıların demografik özelliklerine göre dağılımlarının belirlenmesinde frekans ve yüzde analizinin ile ortalama ve standart sapma kullanılmıştır. Nitel verilerin analiz edilmesi için içerik analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmadan elde edilen verilere göre 4 ve 8. Sınıf öğrencilerinin Fen bilimleri dersinde anlamlı bir öğrenme kaybı yaşandığı tespit edilmiştir. Öğretmen, öğrenci ve veli görüşmelerinden elde edilen sonuçlara göre bu kayıpların yaşanmasının en önemli nedenleri arasında, teknolojik imkanların yetersiz oluşu ilk defa uygulanan bir yöntemle alışma süreci yaşanması ve öğrencilerdeki motivasyonsuzluk gösterilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Covid-19, uzaktan eğitim, öğrenme kaybı, fen bilimleri

Kaynakça

Arı, A. (2005). İlköğretim okulu öğrencilerinin yaz tatilindeki öğrenme kayıpları. (Yayımlanmamış doktora tezi). Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Dünya Bankası (2020). The COVID-19 pandemic: Shocks to education and policy responses. Erişim: 24.10.2021 tarihinde <https://openknowledge.worldbank.org/bitstream/handle/10986/33696/148198.pdf> adresinden erişilmiştir.

Öğretmen Adaylarının Yalnızlık Duygu Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Yavuz Ercan GÜL

Doçent Doktor, Kırgızistan Türkiye Manas Üniversitesi

ydidim@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-8191-2647

Problem Durumu

Bu çalışmada öğretmen adaylarının yalnızlık duygu düzeylerini farklı değişkenlere göre incelemek amaçlanmıştır. Yalnızlık duygusu birçok faktörün de etkisiyle bireyin sosyal bağlarının eksikliği veya zayıflığı nedeniyle yaşadıkları bir duygudur (Gierveld et al., 2006). Yalnızlık, içinde birçok olumsuz duygu ve düşüncenin yer aldığı, kişinin kendisini tek başına, kimsesiz hissettiği, sahip olduğu kişiler arası ilişkilerden hoşnut olmadığı, endişe ve kaygı dolu bir süreç olarak tanımlanmaktadır. Ayrıca, kişisel tercihler ve ilgi alanları da yalnızlık hissine katkıda bulunabileceği düşünülebilir. Bazı insanlar daha bağımsız olmayı ve zamanlarını yalnız geçirmeyi tercih ederler. Ancak, kişisel zorluklar ve travmatik deneyimler de yalnızlık hissine neden olabilir (Wright, 2005). Geçmişteki kötü ilişkiler veya duygusal zorluklar, kişinin başkalarıyla bağlantı kurmasını zorlaştırabilir veya kişiyi ilişkilerden uzaklaştırabilir.

Araştırma Yöntemi

Nicel paradigmaya uygun olarak hazırlanan bu araştırma betimsel tarama modeline göre tasarlanmıştır. Araştırma grubu basit tesadüfi örnekleme tekniği ile belirlenen 140 (%70) kadın ve 60 (%30) erkek öğretmen adayından oluşmuştur. Veri toplama aracı olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği ve demografik bilgi formundan yararlanılmıştır. Demografik bilgi formunda yer alan bağımsız değişkenler olarak yalnızlık duygusuyla ilişkisi olduğu varsayılan cinsiyet, yaşadığı yer, anne-baba eğitim durumu, çalışıp çalışmama durumu gibi değişkenler kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda Kırgız öğretmen adaylarının yalnızlık düzeyleri orta seviye olarak belirlenmiştir. Öğretmen adaylarının cinsiyet, yaşadığı yer, anne-baba eğitim durumu, günlük telefon kullanım süresi ve çalışıp çalışmama durumlarına göre yapılan test sonucunda yalnızlık düzeylerinin istatistiksel açıdan anlamlı şekilde farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, Öğretmen Adayları, Sosyal İlişkiler, Aile İlişkileri

Kaynakça

- Gierveld, D., Tilburg, T. & Dykstra, P. (2006). Loneliness and Social Isolation. In A.Vangelisti and D. Perlman, (Eds.) Cambridge handbook of personal relationships, Cambridge University Press
- Wright, S. L. (2005). Loneliness in the workplace (PhD Thesis). University of Canterbury, New Zeland.

Artificial Intelligence in Strategic Business Decision-Making

Anita CUCOVİC

Profesör Doktor, University Haxhi Zekâ
anita.cucovic@unhz.eu
Orcid ID:0000-0003-2324-4422

Abedin SELİMAJ

Dr. Öğretim Üyesi, University Mediteran
abedin.selimaj@unhz.eu
Orcid ID:0000-0003-4435-1761

Problem Durumu

There will likely always be a need for human workers in the workforce, but their roles may change as technology becomes more advanced. As a result, the demand for specific skills will change, and many jobs will require more refined, technical skills. In certain industries, artificial intelligence is expected to bring significant changes, such as transforming the restaurant experience. For example, restaurants could use artificial intelligence to personalize the atmosphere for guests by choosing music and adjusting decor based on their preferences. AI could also take digital technology in the future, off the two-dimensional screens we're used to and integrate it into the physical environment, creating 3D experiences that people can interact with and feel. This progress shows the enormous potential of AI in transforming various aspects of business and everyday life. Situations that are full of uncertainty in the business environment, artificial intelligence will face certain difficulties in making the correct rational strategic decision, but in cases of complex multifactorial influences on a certain situation, artificial intelligence will have a significant advantage over the human mind.

Araştırma Yöntemi

Artificial intelligence (AI) has significant potential to transform strategic management in many industries. Here are some ways AI can be used in strategic management: 1. Data analysis and forecasting: AI can analyze large amounts of data to identify patterns, trends and market behavior. Based on these analyses, managers can make informed decisions about future strategies, products or services. 2. Personalization of products and services: Using machine learning algorithms, AI can personalize product or service offerings to individual customer needs and preferences, which can result in greater customer loyalty and increased revenue. 3. Process automation: AI can automate routine tasks and processes, freeing up managers' time to focus on strategic initiatives. This may include automating inventory management, pricing, marketing or customer relationship management. 4. Competitive Analysis: AI can monitor competitor activities via the Internet, social media, and other data sources and provide insight into competitive position and strategies. This allows managers to adjust their own strategies to remain competitive. 5. Data-driven decision making: AI can provide decision support through optimization algorithms or simulations. For example, in simulations it is possible to test different strategies and their potential results before they are applied in the real world. 6. Predicting risks and opportunities: Using techniques like sentiment analysis or risk analysis, AI can identify potential threats and opportunities for business and help develop strategies to deal with or exploit them. 7. Research and development: AI can accelerate the process of research and development of new products or technologies by identifying the most promising areas of research, providing market analyzes or automating part of the research process (Furrer et al., 2016).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

1. Increased efficiency When it comes to business management, efficiency is key. The more efficiently a company operates, the more competitive it will be in today's fast-paced market. That's where artificial intelligence comes in. One of the most exciting aspects of AI in business is its ability to streamline processes and automate routine tasks. For example, with AI chatbots handling customer support inquiries, human agents can focus on more complex issues and provide a better customer experience. In addition, supply chain management systems based on artificial intelligence can optimize logistics, reducing waste and saving time and resources. Meanwhile, AI-based financial systems can analyze large amounts of data to identify cost savings and help companies make informed decisions. 2. Increased

productivity Artificial intelligence systems can automate tasks that employees would normally perform. By taking over repetitive and time-consuming tasks, these systems can free up employees to focus on more strategic and value-adding activities, leading to improved productivity and a more efficient workforce. Another area where AI can improve productivity is in the area of project management. AI-based project management systems can optimize workflows, identify bottlenecks, and provide real-time insight into project progress. This level of automation and data analysis can help teams complete projects faster and more efficiently, taking productivity to new levels. AI tools and systems can also improve productivity by reducing errors and improving quality. For example, using predictive analytics, AI-based quality control systems can instantly analyze production data and identify potential quality issues before they become a problem. This saves time and ensures that the final product meets the highest standards. Moreover, analyzing large amounts of data to identify inefficiencies, predict demand, and optimize inventory management AI can help businesses optimize their supply chain and logistics operations. This can improve accuracy, faster delivery times and reduce costs. 3. Improved user experience In today's highly competitive market, providing a great customer experience is vital to retaining and attracting new customers. One of the most significant strengths of AI in this area is its ability to personalize customer interactions. Artificial intelligence systems can analyze customer preferences and behavioral data to provide personalized recommendations, offers and experiences. This degree of personalization can lead to greater customer satisfaction, increased loyalty and, ultimately, better business results. (Furrer et al., 2000). Take chatbots, for example. AI-powered chatbots can provide fast and efficient customer service, answering routine inquiries 24/7 and leaving human agents free to handle more complex issues. They can also collect data on customer interactions, providing valuable insight into customer needs and preferences that can inform future improvements. Another area where AI can improve the customer experience is in the field of marketing. Artificial intelligence systems can analyze data to identify new target markets and help companies create more personalized and effective marketing campaigns. By providing a better customer experience, businesses can build stronger relationships with their customers and drive growth (Lacity et al., 2017). 4. Better decision making Artificial intelligence systems can process and analyze massive amounts of data in real time, providing companies with valuable insights that can lead to continuous improvements in efficiency. It's a game-changer for businesses looking to stay ahead of the curve. By analyzing data from various sources, AI systems can identify trends, make predictions, and provide valuable insights that can aid in decision making.

Anahtar Sözcükler: artificial intelligence, business, strategic decision.

Kaynakça

1. Lacity, M. C., & Willcocks, L. P. (2017). Robotic process automation and risk mitigation: The transformative role of sourcing advisory. *Journal of Information Technology Teaching Cases*, 7(1), 7-14.
2. Marr, B. (2018). *Artificial intelligence in practice: How 50 successful companies used AI and machine learning to solve problems*. John Wiley & Sons.
3. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). The business of artificial intelligence. *Harvard Business Review*, 95(1), 1-12.
4. Teece, D. J. (2018). Profiting from innovation in the digital economy: Enabling technologies, standards, and licensing models in the wireless world. *Research Policy*, 47(8), 1367-1387.
5. Scherer, M. U., & Voigt, K. I. (2019). Artificial intelligence and the strategic logic of platform dynamics. *Long Range Planning*, 52(2), 321-339.
6. Furrer, O., Eggers, F., & Koch, J. (2016). The effects of technology-pull and demand-push on corporate entrepreneurship. *Journal of Business Research*, 69(8), 3090-3097.
7. Davenport, T. H., Guha, A., & Grewal, D. (2020). How artificial intelligence will change the future of marketing. *Journal of the Academy of Marketing Science*, 48(1), 24-42.
8. Furrer, O., Liu, B. S. C., & Sudharshan, D. (2000). The relationships between culture and service quality perceptions: Basis for cross-cultural market segmentation and resource allocation. *Journal of Service Research*, 2(4), 355-371.
9. Bughin, J., Hazan, E., Ramaswamy, S., Chui, M., Allas, T., Dahlström, P., & Henke, N. (2017). *Artificial intelligence: The next digital frontier?* McKinsey Global Institute.
10. Teece, D. J. (2018). Profiting from innovation in the digital economy: Enabling technologies, standards, and licensing models in the wireless world. *Research Policy*, 47(8), 1367-1387.

Diz Ağrısı ile İnsan Psikolojisi İlişkisi Konusunda Yapılan Çalışmaların İncelenmesi

Okan TİRİNG

Uzman, Bernini Psikoloji
okantiring4@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-9253-8403

Büşra AĞLAMAZ TİRİNG

Uzman, Bernini Psikoloji
busraaglamaz@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3683-9161

Problem Durumu

Diz ağrıları dünya çapında yaygın olan rahatsızlıklardan biridir. Gümüştay'a (2007) göre yürüme fonksiyonunun yapılması ve vücut yükünün taşınması gibi iki temel görevi sağlayan en önemli eklemlerden bir tanesi diz eklemidir. Wilkie, Blagojevic-Bucknall, Jordan, Lacey ve McBeth'e (2013) göre diz osteoartritli bireylerde depresif belirtilerin önemi giderek artmaya başlamıştır. Bu veriler göz önüne alındığında diz ağrısı ve insan psikolojisinin ilişkilerini incelemenin önem arz ettiği düşünülmektedir. Bu çalışma "diz ağrısı ve insan psikolojisi ilişkisi nasıldır" sorusuna cevap aramaktadır. Diz ağrısı ve insan psikolojisinin birbirlerini nasıl etkilediği ve bu konuda neler yapılabileceği sorularına cevap aramaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın evrenini diz ağrısı ve insan psikolojisi ilişkisini inceleyen tüm akademik çalışmalar oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemini ise yurtiçi ve yurtdışı olmak üzere diz ağrısı ve insan psikolojisi ilişkisi konusunda yapılmış 33 akademik çalışma oluşturmaktadır. Bu nitel çalışmada diz ağrısı ile insan psikolojisi ilişkisini inceleyen akademik çalışmaların betimlenmesi, mevcut durumun yorumlanabilmesi ve öneriler getirilebilmesi amacıyla doküman incelemesi kullanılmıştır. Yıldırım ve Şimşek'e (2000) göre incelenmesi hedeflenmekte olan veri veya veriler hakkında bilgi barındıran yazılı materyallerin analizine doküman incelemesi denilmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Algılanan stres, kaygı, depresyon, yetersizlik gibi psikolojik risk faktörleri, başa çıkma becerileri, acıyı katastrofikleştirme ve olumsuz duygulanım kronik diz ağrısının radyografik kanıtlarının ötesinde diz ağrısı şiddetini açıklamak için önemli bir rol oynayabileceği, yetişkin osteoartritin birbiriyle bağlantılı olarak psikolojik yönleri (düşünce, duygu ve davranış) bulunan ve değişkenlik gösteren kronik bir ağrı olduğu, diz osteoartritli bireylerde depresif belirtilerin önemi giderek artmaya başladığı, diz osteoartriti olan hastalarda depresyon tedavisinin diz ağrısını azalttığı ve kişinin bildirdiği fiziksel işlevi iyileştirdiği, psikolojik sıkıntı ile diz ağrısı arasında güçlü pozitif bir ilişki olduğu, basit aylık telefon görüşmeleri ile destek sağlanması, öz-yönetim programları ve bilişsel-davranışsal terapi gibi çalışmaların diz osteoartritli hastaların hastalıkla baş etmelerine yardımcı olduğu, depresif belirtilerin diz ile ilgili yıllık kötüleşmenin en tutarlı psikolojik göstergesi olduğu, diz ağrısında depresyonun önemli bir rolü olduğu ve bu durumun yönetimine biyopsikososyal bir yaklaşımın ayrılmaz bir parçası olduğu ve depresyonun günlük egzersiz sırasında artan diz ağrısı yoğunluğu ile ilişkili olabileceği saptanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Diz Ağrısı, Psikoloji

Kaynakça

- Arden, N. K. & Leyland, K. M. (2013). Osteoarthritis year 2013 in review: Clinical. *Osteoarthritis Cartilage*, 21, 1409-1413.
- Baran, S. (2021). Ön Diz Ağrılı Olgularda Ağrının Uyku, Yorgunluk, Depresyon Düzeyi ve Günlük Yaşam Aktivitelerine Etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Sanko Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Gaziantep.
- Bijlsma, J. W. J. Berenbaum, F., & Lafeber, F.P.J.G. (2011). Osteoarthritis: An update with relevance for clinical practice. *Lancet*, 377(9783), 2115-2126.

- Creamer, P., & Hochberg, M. C. (1998). The relationship between psychosocial variables and pain reporting in osteoarthritis of the knee. *Arthritis Care & Research*, 11(1), 60–65.
- Cutbill, J. W., Ladly, K. O., Bray, R. C., Thorne, P., & Verhoef, M. (1997). Anterior knee pain: a review. *Clinical journal of sportmedicine*, 7(1):40-45.
- Gümüşay, B. (2007). Patella Femoral Ağrı Sendromunda Fiziksel Yetersizliğin Egzersiz Kapasitesi ve Yaşam Kalitesi ile İlişkisi. (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Başkent Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Hirano, K., Imagama, S., Hasegawa, Y., Ito, Z., Muramoto, A., & Ishiguro, N. (2014) Impact of low back pain, knee pain, and timed up-and-go test on quality of life in community-living people. *Journal Orthop Sci*. 19 (1), 164–171. Doi:10.1007/s00776-013-0476-0
- Hunter, D. J., Schofield, D., & Callander, E. (2014). The individual and socioeconomic impact of osteoarthritis. *Nat. Rev. Rheumatol*, 10(7), 437-441.
- Iijima, H., Aoyama, T., Fukutani, N., Isho, T., Yamamoto, Y., Hiraoka, M., Miyanobu, K., Jinnouchi, M., Kaneda, E., Kuroki, H., & Matsuda, S. (2018). Psychological health is associated with knee pain and physical function in patients with knee osteoarthritis: an exploratory cross-sectional study. *BMC Psychology*, 6, 19. Doi: 10.1186/s40359-018-0234-3
- Katz, P. P., & Yelin, E. H. (1994) Life activities of persons with rheumatoid arthritis with and without depressive symptoms. *Arthritis Care Res*, 7, 69–77.
- Kessler, R. C., Berglund, P., Demler, O., Jin, R., Koretz, D., Merikangas, K. R., Rush, A. J., Walters, E. E., & Wang, P. S. (2003). National Comorbidity Survey R: the epidemiology of major depressive disorder: results from the National Comorbidity Survey Replication (NCS-R). *JAMA : The Journal of the American Medical Association*, 289(23), 3095–3105.
- Kittelson, A. J., George, S. Z., Maluf, K. S., & Stevens-Lapsley, J. E. (2014) Future directions in painful knee osteoarthritis: harnessing complexity in a heterogeneous population. *Phys Ther*, 94(3): 422–432.
- Kuru, T., Yeldan, İ., Zengin, A. Kostanoğlu, A. Tekeoğlu, A. Analay Akbaba, Y. & Tarakçı, D. (2011). Erişkinlerde ağrı ve farklı ağrı tedavilerinin prevalansı. *Klinik Çalışma*, 23(1), 22-27.
- Lin, E. H., Katon, W., Von Korff, M., Tang, L., Williams, J. W. Jr., Kroenke, K., Hunkeler, E., Harpole, L., Hegel, M., Arean, P., & ark. (2003). Effect of improving depression care on pain and functional outcomes among older adults with arthritis: a randomized controlled trial. *JAMA : The Journal of the American Medical Association*, 290(18):2428–2429.
- Lin, X., Huang, K., Zhu, G., Huang, Z., Qin, A., & Fan, S. (2016) The effects of acupuncture on chronic knee pain due to osteoarthritis: A meta-analysis. *J. Bone Joint Surg. Am.*, 98(18), 1578–1585.
- Lipowski, Z. J. (1988). Somatization: the concept and its clinical application. *Am J Psychiatry*, 145(11), 1358-1368.
- Logerstedt, D. S., Scalzitti, D. A., Bennell, K. L., Hinman, R. S., Silvers-Granelli, H., Ebert, J., Hambly, K., Carey, J. L., Snyder-Mackler, L., Axe, M. J., & Mcdonough, C. M. (2018). Knee Pain and Mobility Impairments: Meniscal and Articular Cartilage Lesions Revision 2018. *J Orthop Sports Phys Ther*, 48(2), A1-A50.
- National Collaborating Centre for Chronic Conditions (Great Britain) and National Institute for Clinical Excellence (Great Britain) (2008). Osteoarthritis: national clinical guidelines for care and management in adults. London: Royal College of Physicians.
- O'Reilly, S. C., Munir, K. R., & Doherty, M. (1998). Knee pain and disability in the Nottingham community: association with poor health status and psychological distress. *British Journal of Rheumatology*, 37, 870–873. Doi: 10.1093/rheumatology/37.8.870
- Peker, G. C. & Tekiner, A. S. (2013) Eklem Ağrısı (Artralji) Olan Hastanın Birinci Basamakta Değerlendirilmesi. *Türkiye Klinikleri Journal Of Family Medicine Special Topics*, 4(4), 14-21.
- Phyomaung, P. P., Dubowitz, J., Cicuttini, F. M., Fernando, S., Wluka, A. E., Raaijmakers, P., Wang, Y., & Urquhart, D. M. (2014). Are depression, anxiety and poor mental health risk factors for knee pain? A systematic review. *BMC Musculoskelet Disord*, 15, 10.
- Riddle, D. L., Kong, X., & Fitzgerald, G. K. (2011). Psychological health impact on 2-year changes in pain and function in persons with knee pain: data from the Osteoarthritis Initiative. *Osteoarthritis and Cartilage*, 19(9), 1095–1101. Doi:10.1016/j.joca.2011.06.003
- Schraeder, T. L., Terek, R. M., & Smith, C. C. (2010). Clinical evaluation of the knee. *New England Journal of Medicine*. 363(4):e5
- Stultjens, M. P., Dekker, J., & Bijlsma, J. W. (2001) Coping, pain, and disability in osteoarthritis: a longitudinal study. *J Rheumatol*, 28, 1068–1072.
- Stratford, P. W., Kennedy, D. M., Woodhouse, L. J., & Spadoni, G. F. (2007). Measurement properties of the WOMAC LK 3.1 pain scale. *Osteoarthr Cartil*, 15(3):266–72.

- Stubbs, B., Aluko, Y., Myint, P. K., & Smith, T. O. (2016). Prevalence of depressive symptoms and anxiety in osteoarthritis: a systematic review and meta-analysis. *Age Ageing*, 45(2), 228–35.
- Şenol, S., Tarı Cömert, İ., Yükseloğlu, H., Uğraş, S., Salkım, D. & Tutkun, E. (2020). The Relationship Between Self Esteem Depression Anxiety and Stress Levels and Life Satisfaction in Licensed Swimmers Aged Between 14-25 Years. *Türk Spor Bilimleri Dergisi*, 2(3), 81-87. Doi: 10.46385/tsbd.769555
- Tekin, M. (2007). Romatoid Artritli Hastalarda Tedavi Uyumunu Etkileyen Faktörlerin Belirlenmesi Ve Uyum Artırma Önerileri (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi Aile Hekimliği, İstanbul.
- Tomasson, K., Kent, D., & Coryell, W. (1991). Somatization and conversion disorders: comorbidity and demographics at presentation. *Acta Psychiatrica Scandinavica*, 84(3), 288-293.
- Truchon, M. (2001). Determinants of chronic disability related to low back pain: towards an integrative biopsychosocial model. *Disabil Rehabil*, 23, 758–767.
- Wall, P., & Melzack, R. (1989). *Textbook of Pain*. London: Churchill Livingstone.
- Wilkie, R., Blagojevic-Bucknall, M., Jordan, K. P., Lacey, R., & McBeth, J. (2013). Reasons why multimorbidity increases the risk of participation restriction in older adults with lower extremity osteoarthritis: a prospective cohort study in primary care. *Arthritis care & research*, 65(6), 910–919.
- Woolf, A. D., & Pfleger, B. (2003). Burden of major musculoskeletal conditions. *Bull. World Health Organ*. 81, 646–656.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2000). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri (Gözden geçirilmiş 2. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Özel Eğitim Öğretmen Adaylarının Duygu Düzenleme Güçlükleri ve Psikolojik Sağlık Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Zeliha TRAŞ

Profesör Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi
ztras@erbakan.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-2670-0868

Elmas Nur İBAOĞLU

Araştırma Görevlisi, Gaziantep Üniversitesi
elmasibaoglu@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-4387-7676

Hikmet Beyza YAKICI

Araştırma Görevlisi, Necmettin Erbakan Üniversitesi
hbeyzayakici@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6940-1185

Problem Durumu

Kısaca günlük yaşamda karşılaşılan durumlara yönelik içsel tepkiler olarak tanımlanabilen duygular kişinin çevreyle ilişkilerini düzenleyen ve bu ilişkileri sürdürme ya da sonlandırma süreçlerine eşlik eden bir süreç olarak ifade edilmektedir (Arabacı vd., 2018). Yaşamın ilk yıllarından itibaren bireylerin olumlu duygulara yönelme ve olumsuz duygulardan kaçma eğilimi göstermesi ve bazen ihtiyaçlarını giderebilmek için olumsuz duyguları kullanması duygu düzenleme ihtiyacını doğurmaktadır (Hsieh ve Stright, 2012). Temelde zorlu yaşam koşullarını tanımlama ve bunlara uyum sağlama olarak ifade edilebilen duygu düzenleme (Mestre vd., 2017) bireyin duygu ifadelerini bilinçli ya da bilinç dışı, kendiliğinden ya da belli bir çaba sarf ederek; dengeleyen, durduran ya da artıran, yöntem, teknik ve davranışlardır (Calkins ve Bell, 2010). Duygu düzenleme güçlüğü ise tetikleyici bir uyarana karşılaşıldığında bireyin duygusal tepkisini düzenlemesi ve kontrol etmesindeki yetersizlik olarak ifade edilmektedir ve pek çok psikopatolojinin nedeni olarak görülmektedir (Arabacı vd., 2018). Psikolojik sağlık kavramı ise bireylerin yaşantılarında büyük değişikliklere neden olan, birey için zorlayıcı ve sıkıntılı olmasından dolayı bireyin uyum sağlamasını zorlaştıran durumlara karşın sağlıklı baş etme becerilerini kullanarak yaşamla yeniden uyumlanabilmelerini ifade etmektedir (Fletcher ve Sarkar, 2013). Psikolojik sağlık düzeyleri yüksek olan bireylerin güçlü iletişim ve problem çözme becerilerine sahip olduğu, iyimser oldukları, uyum sağlayıcı bir karaktere sahip oldukları ve sağlıklı ilişkiler kurabildikleri ve empati becerilerinin yüksek olduğu belirtilmektedir (Tanyeri, 2016). Bu özelliklerin özel gereksinimli öğrencilerle çalışacak özel eğitim öğretmen adaylarının bu çocuklarla etkili ve sağlıklı bir şekilde çalışabilmeleri için gerekli özellikler olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte özel eğitim öğretmen adaylarının özel gereksinimli öğrencilerle çalışırken çeşitli zorlayıcı durumla karşılaşabilecekleri, bu zorluklarla baş edebilme noktasında duygu düzenleme becerilerini etkili şekilde kullanabilmelerinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bununla birlikte alanyazın psikolojik sağlık ve duygu düzenleme arasında anlamlı ilişkilerin olduğunu ortaya koymaktadır (Mestre vd., 2017). Bu durum özel eğitim öğretmen adaylarında duygu düzenleme güçlüğü ile psikolojik sağlık kavramlarının çalışılması gereken önemli konular olduğunu düşündürmüştür. Bu nedenle bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmen adaylarında duygu düzenleme güçlüğü ile psikolojik sağlık arasındaki ilişkilerin incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Tasarımı: Bu araştırma genel tarama modellerinden ilişkisel tarama modeli ile gerçekleştirilmiştir. İlişkisel tarama modeli iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullanılmaktadır (Büyüköztürk vd., 2016).

Evren ve Örneklem: Araştırmanın çalışma grubu üniversitede öğrenim gören özel eğitim bölümü öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların 265 (%44.07)'i kadın, 122 (%44)'si erkektir.

Veri Toplama Yöntemleri: Veri toplama sürecinde gönüllülük ilkesi gözetilerek onam formu imzalayan katılımcılara ölçme araçları kağıt form şeklinde dağıtılmıştır. Formun doldurulması her bir katılımcı için

yaklaşık 15-20 dakika aralığında sürmüştür. Veri toplama aracı olarak Bjureberg vd. (2016) tarafından geliştirilen ve Yiğit ve Güzey Yiğit (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan Duygu Düzenleme Güçlüğü Ölçeği Kısa Formu, Ungar ve Lienberg (2011) tarafından geliştirilen ve Türk kültürüne uyarlaması Arslan (2015) tarafından yapılan Yetişkin Psikolojik Sağlık Ölçeği ve araştırmacılar tarafından geliştirilen kişisel bilgi formu kullanılmıştır. Duygu Düzenleme Ölçeği Kısa Formunun bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı .95, Yetişkin Psikolojik Sağlık Ölçeğinin bu çalışma için Cronbach alfa katsayısı .86 olarak hesaplanmıştır.

Veri Analizi: Araştırmada elde edilen veriler SPSS 25.0 paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, bağımsız örneklem t-testi, Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı ve basit doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın bulgularına bakıldığında yapılan bağımsız örneklem t-testi sonucunda katılımcıların duygu düzenleme güçlüğü düzeylerinin cinsiyete ($t_{385}=.041$, $p>.05$) ve özel gereksinimli yakına sahip olup olmama durumuna göre ($t_{385}=-.363$, $p>.05$) anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmektedir. Yapılan Pearson momentler çarpımı korelasyon katsayısı analizi sonucunda özel eğitim öğretmen adaylarının duygu düzenleme güçlüğü düzeyleri ile psikolojik sağlık düzeyleri arasında negatif yönde anlamlı düzeyde bir ilişki olduğu saptanmıştır ($r=-.34$, $p<.01$). Yapılan basit doğrusal regresyon analizi sonucunda ise özel eğitim öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlığın duygu düzenleme güçlüğüne anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür. Buna göre özel eğitim öğretmen adaylarında psikolojik sağlamlık duygu düzenleme güçlüğüne %12'sini açıklamaktadır ($R=.342$, $R^2=.12$, $F_{(1-385)}=50.945$, $p<.01$). Araştırmada elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır.

Kaynakça

- Arabacı, L. B., Ayakdaş Dağlı, D. ve Taş., G. (2018). Madde kullanım bozukluklarında duygu düzenleme güçlüğü ve hemşirelerin rol ve sorumlulukları. *Bağımlılık Dergisi*, 19(1), 10-16.
- Arslan, G. (2015). Yetişkin psikolojik sağlık ölçeğinin (YPSÖ) psikometrik özellikleri: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Ege Eğitim Dergisi* 2(16), 344-357.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F. (2016). *Bilimsel araştırma yöntemleri* (20. Baskı). Pegem Akademi.
- Calkins, S. D. ve Bell, M. A. (2010). *Child development at the intersection of emotion and cognition*. Washington, DC: American Psychological Association. doi:10.1037/12059-000
- Fletcher, D. ve Sarkar, M. (2013). Psychological Resilience. *European Psychologist*, 18(1), 12-23. <http://dx.doi.org/10.1027/1016-9040/a000124>
- Hsieh, M. ve Stright, A. D. (2012). Adolescents' emotion regulation strategies, self-concept, and internalizing problems. *The Journal of Early Adolescence*, 32(6), 876-901. doi:10.1177/0272431611433848
- Mestre, J.M., Núñez-Lozano, J.M., Gomez-Moliner, R., Zayas, A., Guil, R. (2017). Emotion regulation ability and resilience in a sample of adolescents from a suburban area. *Frontiers in Psychology*, 8, 1980. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2017.01980>.
- Tanyeri, E. (2016). *23 yaş ve üzeri heteroseksüel ve homoseksüel bireylerin erken dönem uyumsuz şemalarının ilişkilerde yüklenme tarzları ve psikolojik sağlamlık üzerine etkisi*. [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Beykent Üniversitesi.
- Yiğit, İ., & Guzey Yiğit, M. (2017). Psychometric properties of Turkish version of difficulties in emotion regulation scale-brief form (DERS-16). *Current Psychology*, 38(6), 1503-1511.

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Küçük Çocukların Babalarının Günlük Rutinlere Dayalı Görüşleri

Sevim KÜÇÜK KARAHAN

Araştırma Görevlisi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
sevime33@hotmail.com
Orcid ID:0000-0001-7753-4105

Latife ÖZAYDIN

Profesör Doktor, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
latife.ozaydin@hku.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-2975-1620

Çiğdem KELEŞ KARASHAHİN

Araştırma Görevlisi, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
cigdem.kkarasahin@hku.edu.tr
Orcid ID:0009-0002-2537-1230

Problem Durumu

Rutinlere Dayalı Erken Müdahale Modeli (RUDEM), gelişim temelli ve aile merkezli yaklaşıma dayalı uygulamadır (McWilliam, 2010). RUDEM, ailelere çocuklarını günlük rutinlerine katılabilmelerini sağlayacak etkileşim fırsatları oluşturmayı koçluk uygulamalarıyla öğretmek gelişim ve öğrenmelerini desteklemeyi hedefler. RUDEM'in temel bileşenlerinden biri Rutinlere Dayalı Görüşmedir (RDG). RDG'nin amacı ailenin günlük rutinlerine odaklanarak rutinlere çocuğun katılımını, rutinlerde kimlerle etkileşimde olduğunu, bu rutinlere ilişkin ailenin beklentilerini ve memnuniyet düzeyini belirlemektir. Ebeveyn aracılı programlarda uygulayıcıların genellikle anneler olduğu görülmektedir. Babaların rutinler içindeki gereksinimlerini belirlemek, hangi rutinlerde ve ne tür fırsatlar sunabileceklerini öğretmek açısından değerlidir. Babaların çocuklarıyla olan etkileşimlerinde günlük rutinlerin önemlidir. Ancak babaların çocuklarıyla olan günlük rutinlerle ilgili bilgilerin yetersizdir. Bu çalışmanın amacı 0-36 ay altındaki otizm spektrum bozukluğu çocukların [OSB] babalarının ev içindeki günlük rutinlere katılımı ve bu rutinlerde ki gereksinimleri hakkında bilgi elde etmektir.

Araştırma Yöntemi

Nitel bir araştırma olan bu çalışmada durum deseni kullanılmıştır (Creswell, 2016). Çalışmanın katılımcıları OSB tanılı 36 ay altında çocuğu olan 10 babadan oluşmaktadır. RDG formu, babaların günlük rutinleri sırasında neler yaptıkları, rutinlerde kimlerin olduğu, çocuklarının bu rutinlere katılım ve bağımsızlık düzeyleri, çocuklarıyla sosyal ilişkileri ve rutinlerden memnuniyet düzeyleri ve gereksinimleri hakkında açık uçlu 10 sorudan oluşmaktadır. Görüşmeler bir ay boyunca yapılmış olup 518 dk sürmüştür. Görüşmelerden önce babalardan gönüllü katılım formu alınmış ve imzalanmıştır. Veriler içerik analizi ile analiz edilmiştir (Toraman Türk, 2023).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın bulguları beş tema ve on altı tema olarak açıklanmıştır. Katılımcıların rutinler hakkındaki görüşleri; 1) Yıldızlı rutinler, 2) Katılım, 3) Destekler, 4) Aile dinamikleri ve 5) İletişimdir. Babaların rutinleri genel olarak akşam rutininde (işten geldikten sonra) çocuklarıyla fiziksel etkileşimi içeren sırta taşıma, kuş gibi uçurma ve yastık savaşı vb. boğuşmalı oyunları ve top oyunlarıdır. Babaların psikolojik süreçleri, çocuklarının etkileşim ve gelişim becerilerinden dolayı endişe duyup kaygılandıkları durumlar belirlenmiştir. Babaların, gün içinde çocukları ile rutinlere katılımlarının sınırlı olduğu ve bu rutinler de de fiziksel temasa dayalı etkileşimler içinde oldukları görülmüştür. Babalar, çocuklarının rutinlerinin oluşmasında, onların gelişim ve öğrenme süreçlerine katkıda bulunma konusunda kendilerini yetersiz ve sabırsız olarak algılamaktadırlar. Bu yetkinliğin çoğunlukla annelerde bulunması gerektiği düşüncesine hâkim oldukları anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Baba, rutinlere dayalı görüşme, otizm

Kaynakça

McWilliam, R. A. (2010). Routines-Based Early Intervention. Brookes Publishing.

Creswell, J.W. (2016). Araştırma deseni. (M. Bütün, Çev.). Ankara: Eğiten Yayıncılık.

Toraman Türk, S. (2023). Nitel araştırmalar ve Eylem Araştırmaları: Hangi Desen Ne zaman, Neden ve nasıl kullanılır? S.Toraman Türk (Ed.), Sosyal bilimlerde nitel araştırmalar ve eylem araştırmaları: yaklaşımlar, yeni arayışlar ve uygulamalar (ss. 1-20). Pegem Akademi.

Üniversite öğrencilerinde yalnızlık, kişisel sosyal sorunlar ve üniversiteye uyumun bazı değişkenler açısından incelenmesi⁴

Beyza BEDDUR

Yıldız Teknik Üniversitesi
beyza.beddur@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0000-5367-1535

İkbal DAĞDELEN

Yıldız Teknik Üniversitesi
ikbal.dagdelen@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0007-2306-3708

Şeyma Nesrin DÜZGÜN

Yıldız Teknik Üniversitesi
nesrin.duzgun@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0006-3138-9663

Yağmur KAYA

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
ykaya@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4077-3182

Problem Durumu

Bu çalışmada yalnızlık, kişisel-sosyal sorunlar ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak araştırmanın örnekleme ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilme ölçütü katılımcıların hazırlık sınıfı, 1. sınıf veya 2. sınıfta öğrenim görüyor olmaları ile 18 yaşından büyük olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme 328 üniversite öğrencisinden (272 kadın ve 56 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların 37'si hazırlık sınıfında, 142'si 1. sınıfta ve 149'u 2. sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların yaşları 18 ile 27 arasındadır ($\bar{X} = 20.16$ yaş, $SS = 1.33$). Veri toplama araçları olarak Üniversiteye Uyum Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Üniversite Öğrencilerinin Kişisel-Sosyal Sorunlarını Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversiteye uyum ile yalnızlık ($r = -.603$, $p < .01$) ve kişisel sosyal sorunlar ($r = -.634$, $p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca yalnızlık ile kişisel-sosyal sorunlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .488$, $p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre yalnızlığın ($t(328) = 2.06$, $p < .05$), kişisel-sosyal sorunların ($t(328) = 2.16$, $p < .05$) ve üniversiteye uyumun ($t(328) = 2.50$, $p < .05$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada yalnızlık, kişisel-sosyal sorunlar ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak araştırmanın örnekleme ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilme ölçütü katılımcıların hazırlık sınıfı, 1. sınıf veya 2. sınıfta öğrenim görüyor olmaları ile 18 yaşından büyük olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme 328 üniversite öğrencisinden (272 kadın ve 56 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların 37'si hazırlık sınıfında, 142'si 1. sınıfta ve 149'u 2. sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların yaşları 18 ile 27 arasındadır ($\bar{X} = 20.16$ yaş, $SS = 1.33$). Veri toplama araçları olarak Üniversiteye Uyum Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Üniversite Öğrencilerinin Kişisel-Sosyal Sorunlarını Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Elde edilen

⁴ Bu araştırma, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı 2023 yılı 2. dönem kapsamında 1919B012325500 numara ile desteklenmiştir.

bulgulara göre üniversiteye uyum ile yalnızlık ($r = -.603, p < .01$) ve kişisel sosyal sorunlar ($r = -.634, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca yalnızlık ile kişisel-sosyal sorunlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .488, p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre yalnızlığın ($t(328) = 2.06, p < .05$), kişisel-sosyal sorunların ($t(328) = 2.16, p < .05$) ve üniversiteye uyumun ($t(328) = 2.50, p < .05$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırmada yalnızlık, kişisel-sosyal sorunlar ve üniversiteye uyum arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişki modelidir. Uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak araştırmanın örnekleme ulaşılmıştır. Araştırmaya dahil edilme ölçütü katılımcıların hazırlık sınıfı, 1. sınıf veya 2. sınıfta öğrenim görüyor olmaları ile 18 yaşından büyük olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme 328 üniversite öğrencisinden (272 kadın ve 56 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların 37'si hazırlık sınıfında, 142'si 1. sınıfta ve 149'u 2. sınıfta öğrenim görmektedir. Katılımcıların yaşları 18 ile 27 arasındadır ($\bar{X} = 20.16$ yaş, $SS = 1.33$). Veri toplama araçları olarak Üniversiteye Uyum Ölçeği, UCLA Yalnızlık Ölçeği ve Üniversite Öğrencilerinin Kişisel-Sosyal Sorunlarını Belirleme Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere ilişkin betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre üniversiteye uyum ile yalnızlık ($r = -.603, p < .01$) ve kişisel sosyal sorunlar ($r = -.634, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca yalnızlık ile kişisel-sosyal sorunlar arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .488, p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre yalnızlığın ($t(328) = 2.06, p < .05$), kişisel-sosyal sorunların ($t(328) = 2.16, p < .05$) ve üniversiteye uyumun ($t(328) = 2.50, p < .05$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuştur. Araştırmanın bulguları ilgili literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Yalnızlık, kişisel sosyal sorunlar, üniversiteye uyum

Sosyal medya bağımlılığı ve sosyal medya kullanım amaçlarının iletişim becerileri ile ilişkisi⁵

Selen AYRIM

Yıldız Teknik Üniversitesi
selen.ayrim@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0002-7773-489X

Nisanur ARAÇ

Yıldız Teknik Üniversitesi
nisanur.arac@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0007-3450-6631

Senanur SAĞLIK

Yıldız Teknik Üniversitesi
senanur.saglik@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-1923-7611

Aisha HETELANİ

Yıldız Teknik Üniversitesi
aisha.hetalani@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0006-5050-2748

Yağmur KAYA

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
ykaya@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4077-3182

Problem Durumu

Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya kullanım amaçları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya alınma ölçütü katılımcıların 18 yaşından büyük üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme, Türkiye'nin 59 farklı ilinde yaşayan toplam 757 üniversite öğrencisinden (510 kadın ve 247 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 37 arasındadır ($\bar{X} = 20.67$ yaş, $SS = .47$). Veri toplama araçları olarak Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi ve pearson momentler çarpımı analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.212$, $p < .01$). Sosyal medya kullanım amaçlarının yalnızca bir alt boyutu dışında bütün alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve sosyal medya kullanım amaçlarının tüm alt boyutları ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre sosyal medya kullanım amaçlarının bir alt boyutu haricinde bütün alt boyutlarının, sosyal medya bağımlılığının ve iletişim becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür ışığında tartışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya kullanım amaçları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya alınma ölçütü katılımcıların 18 yaşından büyük üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme, Türkiye'nin 59 farklı ilinde yaşayan toplam 757 üniversite öğrencisinden (510 kadın ve 247 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 37 arasındadır ($\bar{X} = 20.67$ yaş, $SS = .47$).

⁵ Bu araştırma, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı 2023 yılı 2. dönem kapsamında 1919B012333080 numara ile desteklenmiştir.

Veri toplama araçları olarak Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi ve pearson momentler çarpımı analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.212, p < .01$). Sosyal medya kullanım amaçlarının yalnızca bir alt boyutu dışında bütün alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve sosyal medya kullanım amaçlarının tüm alt boyutları ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre sosyal medya kullanım amaçlarının bir alt boyutu haricinde bütün alt boyutlarının, sosyal medya bağımlılığının ve iletişim becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür ışığında tartışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya kullanım amaçları ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Araştırmanın örnekleme uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri bir arada kullanılarak ulaşılmıştır. Araştırmaya alınma ölçütü katılımcıların 18 yaşından büyük üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örneklemi, Türkiye'nin 59 farklı ilinde yaşayan toplam 757 üniversite öğrencisinden (510 kadın ve 247 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 37 arasındadır ($\bar{X} = 20.67$ yaş, $SS = .47$). Veri toplama araçları olarak Sosyal Medya Bağımlılığı Ölçeği, Sosyal Medya Kullanım Amaçları Ölçeği ve İletişim Becerileri Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde değişkenlere yönelik betimsel istatistikler, bağımsız gruplar t-testi ve pearson momentler çarpımı analizi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre sosyal medya bağımlılığı ile iletişim becerileri arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = -.212, p < .01$). Sosyal medya kullanım amaçlarının yalnızca bir alt boyutu dışında bütün alt boyutları ile sosyal medya bağımlılığı arasında anlamlı bir ilişki bulunmuş ve sosyal medya kullanım amaçlarının tüm alt boyutları ile iletişim becerileri arasında anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre sosyal medya kullanım amaçlarının bir alt boyutu haricinde bütün alt boyutlarının, sosyal medya bağımlılığının ve iletişim becerilerinin cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak, değişkenler arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür ışığında tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: İletişim becerileri, sosyal medya bağımlılığı, sosyal medya kullanım amaçları

Fen Bilgisi Öğretmen Adaylarının Yapay Zekâ Okuryazarlık ve Kaygı Düzeyleri: Bir Karma Yöntem Çalışması

Burcu AKBAY

Balıkesir Üniversitesi
burcu.akbay@hotmail.com
Orcid ID:0000-0001-7163-5458

Özlem KARAKOÇ TOPAL

Dr. Öğretim Üyesi, Balıkesir Üniversitesi
karakoc@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8290-5425

Ayberk BOSTAN SARIOĞLAN

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi
abostan@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-2320-9427

Problem Durumu

Değişen ve gelişen teknolojiyle birlikte yapay zekâ, popüler bir kavram haline gelmiş ve çeşitli alanlarda adını duyurmaya başlamıştır. Sözü edilen bu teknolojik gelişimle birlikte bireylerin de yapay zekâyâ yönelik ilgileri ve farkındalıkları oluşmaya başlamıştır. Bu kapsamda çalışmanın amacı, fen bilgisi öğretmen adaylarının “yapay zekâ okuryazarlık” ve “yapay zekâ kaygı” düzeylerinin incelenmesidir. Alanyazında yapay zekâ okuryazarlığı temalı çalışmalar incelendiğinde, derleme çalışmaları (Çelebi vd., 2023; Laupichler vd., 2022), vaka çalışmaları (Lérias vd., 2024), yapay zekâ okuryazarlığı gelişiminin incelendiği çalışmalar (Kong vd., 2022; Kong vd., 2024), test geliştirme çalışmaları (Hornberger vd., 2023), kapsamlı bir değerlendirme çerçevesinin oluşturulduğu çalışmalar (Wang vd., 2023) mevcuttur. Görüldüğü üzere alanyazında yapay zekâ okuryazarlığına dayalı olarak yapılan çeşitli çalışmalar mevcuttur. Ancak bu çalışmalar incelendiğinde çoğunun nitel araştırma yöntemleri kullanılarak veya yapay zekâ okuryazarlığının geliştirilmesine yönelik oldukları görülmektedir. Dolayısıyla konu kapsamında daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır (Schiavo vd., 2024). Yapay zekâyâ yönelik olarak yürütülen çalışma alanlarından biri de yapay zekâyâ dönük kaygı araştırmalarıdır. Yapay zekâ kaygısına yönelik alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde bu çalışmaların örneklem grubunu sağlık profesyonelleri (Filiz vd., 2022), hemşireler (Seren İntepeler vd., 2022), diş hekimleri (Bulut vd., 2024), özel hastane çalışanları (Şeker vd., 2024), rastlantısal olarak ulaşılan kişiler (Kazak, 2023), turizm çalışanları (Çetiner ve Çetinkaya, 2024), üniversite öğrencileri (Aytaç, 2022; Gültekin vd., 2022; Kaya, 2023; Reyhan ve Dağlı, 2023), öğretmenler (Sevimli Deniz, 2022; Özdemir, 2023), kamu çalışanları (Şen, 2024) ve muhasebe meslek mensupları (Özbek, 2024) oluşturmaktadır. Schiavo vd. (2024) yapmış oldukları çalışmada farklı yaş, eğitim durumu, meslek ve milliyet gibi özelliklere sahip katılımcıların yapay zekâ okuryazarlığı, kaygısı ve kabulü arasındaki ilişkiyi incelemiştir ancak öğretmen adaylarıyla yapılan ve okuryazarlık-kaygı ikilisini birlikte ele alıp değerlendiren ve nicel-nitel verilerin birleşiminden oluşan bir karma yöntem çalışmasına ise henüz rastlanılmamıştır. Bu çalışmayla birlikte alanyazındaki bu boşluğun giderileceği ve çalışma sonuçlarının bu kapsamda yapılacak olan sonraki çalışmalara ışık tutup yol göstereceği düşünülmektedir. Yapay zekâ teknolojilerini etkin bir biçimde kullanmada ve etkili yapay zekâ stratejileri geliştirmede, bu teknolojiyle yakından temas halinde olan bireylerin sahip oldukları yaklaşımlar uygulamaların geleceği açısından önemlidir. Teknolojide ortaya çıkan değişim ve gelişimler her ne kadar sancılı bir süreci ifade etse de buna yönelik kaygıların tanımlanmasının ve en aza indirgenmesinin varılmak istenen hedeflere ulaşmada önemli olduğu ve olacağı düşünülmektedir (Akkaya vd., 2021). Yapay zekâ okuryazarlığının geliştirilmesi gereken gruplardan biri de öğretmen adaylarıdır. Teknolojinin halen daha gelişmekte olduğu düşünüldüğünde, öğretmen adaylarının günlük yaşam aktivitelerinin yanı sıra profesyonel yaşamlarında da bu uygulamalarla karşı karşıya kalacak olmaları öngörülebilir bir gerçek olarak karşımıza çıkmaktadır. Dolayısıyla yapay zekâ teknolojilerini tanımaları ve farkındalık geliştirmeleri önemlidir (Laupichler vd., 2022). Tüm bunlardan hareketle, çalışma sonuçlarının etkili yapay zekâ eğitimi stratejileri geliştirmede yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada, karma yöntem desenlerinden açımlayıcı-sıralı desen kullanılmıştır. Açımlayıcı-sıralı desen, nicel verilerin toplanıp analiz edilmesinden sonra nitel verilerin toplanıp analiz edilmesine doğru ilerleyen bir süreci kapsar. Araştırmacı son aşamada nicel ve nitel olarak elde ettiği verileri birleştirerek nitel verilerin nicel verileri nasıl açıkladığını yorumlar (Cresswell ve Plano Clark, 2018). Araştırmanın nicel çalışma grubunu 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Türkiye'nin batısında bulunan bir ilin Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği Anabilim Dalında öğrenim gören toplamda 136 öğretmen adayı oluşturmuştur. Araştırmanın amacı kapsamında gerçekleştirilen yarı-yapılandırılmış görüşme için amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemiyle belirlenen dokuz öğretmen adayı, nitel çalışma grubunu oluşturmuştur. Araştırmanın verileri iki aşamada toplanmıştır. Birinci aşamada nicel veriler, ikinci aşamada ise nitel veriler toplanmıştır. Nicel veriler, Polatgil ve Güler (2023) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yapay Zekâ Okuryazarlık Ölçeği" (YZO) ve Akkaya vd., (2021) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Yapay Zekâ Kaygı Ölçeği" (YZK) kullanılarak toplanmıştır. Nitel veriler ise araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada YZO ve YZK ölçeklerinden toplanan nicel verilerin analizi SPSS 27.0 paket programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda parametrik testlerden bağımsız örneklemler t-testi ve tek yönlü varyans analizi (ANOVA) kullanılmıştır. Ayrıca testlerin ön şartı olan varyansların homojenliği test sonuçları incelenmiş ve varyansların homojen olduğu görülmüştür ($p > .05$). Nitel verilerin analizinde ise yarı-yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak irdelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışma sonucunda öğretmen adaylarının yapay zekâ okuryazarlıklarının cinsiyet, sınıf düzeyi, genel not ortalaması, yapay zekâ bilgi düzeyi, yapay zekâ ile ilgili eğitime katılıp katılmama durumu ve yapay zekâyâ yönelik duygu durumu değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülürken teknolojik araçları kullanım beceri düzeylerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Yapay zekâ kaygılarının ise cinsiyet, sınıf düzeyi, teknolojik araçları kullanım beceri düzeyi, yapay zekâ bilgi düzeyi ve yapay zekâ ile ilgili eğitime katılıp katılmama durumu değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülürken genel not ortalaması ve duygu durumu değişkenlerine göre anlamlı olarak farklılaştığı görülmüştür. Ayrıca korelasyon sonucuna göre yapay zekâ okuryazarlığı ile kaygı arasında anlamlı bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur. Nicel sonuçlar, görüşmeler yapılarak da nitel verilerle desteklenmiş ve öğretmen adaylarının okuryazarlık ve kaygı düzeyleri arasında bir ilişki olmadığı ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: yapay zekâ okuryazarlığı, yapay zekâ kaygısı, öğretmen adayları

Kaynakça

- Akkaya, B., Özkan, A. & Özkan, H. (2021). Yapay zekâ kaygı (YZK) ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Alanya Akademik Bakış*, 5(2), Sayfa No.1125-1146. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.833668>
- Aytaç, Z. (2022). Üniversite öğrencilerinin yapay zekâ öğrenme ve iş değiştirme kaygılarının otonom araçlar ve akıllı evler özelinde değerlendirilmesi. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi Dergisi*, 57(4), 2975-2989. <https://doi.org/10.15659/3.sektor-sosyal-ekonomi.22.12.1867>
- Bulut, H., Kimoğlu, N.G., & Karaduman, B. (2024). The fear of artificial intelligence: dentists and the anxiety of the unknown. *Journal of Advanced Research in Health Sciences*, 7(1):55-60. <https://doi.org/10.26650/JARHS2024-1302739>
- Çelebi, C., Demir, U. & Karakuş, F. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı konulu çalışmaların sistematik derleme yöntemiyle incelenmesi. *Necmettin Erbakan Üniversitesi Ereğli Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(2), 535-560. <https://doi.org/10.51119/ereegf.2023.67>
- Çetiner, N., & Çetinkaya, F. Ö. (2024). Çalışanların yapay zekâ kaygısı ile motivasyon düzeyleri arasındaki ilişki: Turizm çalışanları üzerine bir araştırma. *Alanya Akademik Bakış*, 8(1), 159-173. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1297394>
- Creswell, J. W., & Plano Clark, V. L. (2018). *Designing and Conducting Mixed Methods Research* (3rd ed.). Thousand Oaks, CA: SAGE.

- Filiz, E., Güzel, Ş. & Şengül, A. (2022). Sağlık profesyonellerinin yapay zekâ kaygı durumlarının incelenmesi. *Journal of Academic Value Studies*, 8(1), 47-55. <http://dx.doi.org/10.29228/javs.57808>
- Gültekin, Z., Urgan, S., & Ak, M. (2022). Yapay zekâ kaygısının kariyer kararlılığına etkisine yönelik bir araştırma: ondokuz mayıs üniversitesi öğrencileri örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, C.27, S.3, s.477-491.
- Hornberger, M., Bewersdorff, A., & Nerdel, C. (2023). What do university students know about Artificial Intelligence? Development and validation of an AI literacy test. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 5, 100165. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2023.100165>
- Kaya, M. (2023). Havacılık yönetimi öğrencilerinin yapay zekâ kaygısı ve teknoloji kaynaklı işsizlik endişesi. [Yüksek lisans tezi]. Eskişehir Teknik Üniversitesi.
- Kazak, M. (2023). Yapay zekâ kaygısı, yabancılaşma ve dindarlık ilişkisi. [Yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Kong, S.C., Cheung, M.Y. W., & Tsang, O. (2024). Developing an artificial intelligence literacy framework: Evaluation of a literacy course for senior secondary students using a project-based learning approach. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 6, 100214. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2024.100214>
- Kong, S.C., Cheung, W. M.Y., & Zhang, G. (2022). Evaluating artificial intelligence literacy courses for fostering conceptual learning, literacy and empowerment in university students: Refocusing to conceptual building. *Computers in Human Behavior Reports*, 7, 100223. <https://doi.org/10.1016/j.chbr.2022.100223>
- Laupichler, M. C., Aster, A., Schirch, J., & Raupach, T. (2022). Artificial intelligence literacy in higher and adult education: A scoping literature review. *Computers and Education: Artificial Intelligence*, 3, 100101. <https://doi.org/10.1016/j.caeai.2022.100101>
- Lérias, E., Guerra, C., & Ferreira, P. (2024). Literacy in artificial intelligence as a challenge for teaching in higher education: A case study at portalegre polytechnic university. *Information*, 15(4):205. <https://doi.org/10.3390/info15040205>
- Özbek, A. (2024). Muhasebe meslek mensuplarının yapay zekâ kaygılarının gelecekte istihdam edilebilirlik algıları üzerine bir çalışma. *Alanya Akademik Bakış Dergisi*, C:8, S:1, s.254-267. <https://doi.org/10.29023/alanyaakademik.1329511>
- Özdemir, N.D. (2023). Öğretmenlerin yapay zekâ kaygılarına ilişkin görüşleri. F. Korkmaz (Ed.), *Ufuk Üniversitesi II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi Bildiriler Kitabı içinde* (s. 61-68). Ufuk Üniversitesi II. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi'nde sunulan bildiri, Ankara. Erişim adresi: <https://usbk.ufuk.edu.tr/wp-content/uploads/2023/10/Tam-Metin-Kitabi.pdf>
- Polatgil, M., & Güler, A. (2023). Yapay zekâ okuryazarlığı ölçeğinin türkçe'ye uyarlanması. *Sosyal Bilimlerde Nicel Araştırmalar Dergisi*, 3(2), 99-114.
- Reyhan Aktaş, F., & Dagli, E. (2023). Evaluation of midwifery students' anxiety regarding artificial intelligence used in the field of health. *Journal of Health Sciences Institute*, 8(Special Issue): 290-296.
- Schiavo, G., Businaro, S., & Zancanaro, M. (2024). Comprehension, apprehension, and acceptance: Understanding the influence of literacy and anxiety on acceptance of artificial intelligence. *Technology in Society*, 77, 102537. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2024.102537>
- Seren İntepeler, Ş., Gül, G., Çınar, S., & Akbaş, E., (2022). Artificial Intelligence Anxiety of Nurses and Associated Factors. "2. Ulusal, 1. Uluslararası Hemşirelikte Yönetim Kongresi" (pp.44). İzmir, Turkey.
- Sevimli Deniz, S. (2022). Yapay zekâ kaygısının incelenmesine ilişkin bir araştırma. *International Social Mentality and Researcher Thinkers Journal*, (Issn:2630-631X) 8(63): 1675-1677.
- Şeker, C., Örucü, E., & Ercan Önbiçak, A. (2024). Örgütlerde inovasyon, örgütsel öğrenme ilişkisinde yapay zekâ kaygısının rolü. *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 16(1), 328-345. <https://doi.org/10.20491/isarder.2024.1793>
- Şen, A. T. (2024). Kamu çalışanlarının yapay zekâ kaygı düzeylerinin belirlenmesi: Kastamonu örneği. *Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 17(2), 232-246. <http://doi.org/10.25287/ohuibf.1384425>
- Wang, X., Li, X., & J. H. (2023). Junior high school artificial intelligence literacy: connotation, evaluation and promotion strategy. *Open Journal of Social Sciences*, 11(5), 33-49. <https://doi.org/10.4236/jss.2023.115004>

Yapay Zekâ Uygulamalarının E-Ticaretin Gelişimine Etkisi

Khayala IBRAHİMOVA
Öğretim Görevlisi, Baku Engineering University
xhasimova@beu.edu.az
Orcid ID:0000-0002-8380-9117

Farhad RAHMANOV
Profesör Doktor, Azerbaijan State Economic University
f.rahmanov@unec.edu.az
Orcid ID:0000-0003-2911-8179

Elchin SULEYMANOV
Doçent Doktor, Associate Professor, National Observatory on Labour Market and Social Protection Affairs,
Azerbaijan
elchin.b.suleymanov@sosial.gov.az
Orcid ID:0000-0002-6075-2744

Problem Durumu

Yapay zekâ teknolojilerinin hızla gelişmesi e-ticaret alanında da etkisini göstermektedir. Yapay zekâ uygulamalarının e-ticaret üzerindeki etkisini anlamak için ise derin araştırmaya ihtiyaç vardır. Yapay zekâ uygulamalarının e-ticaret alanına etkisi üzerine yapılan bu araştırmanın sonuçları, çeşitli yönlere odaklanabilir. Yapay zekâ uygulamalarının, sistemlerinin e-ticaret alanında kullanımı müşterilere daha iyi hizmet suna bilir, neticede satışların arttığı görülebilmektedir. Bu uygulamalar müşteri memnuniyetini artırabilir. E-ticaret alanında kullanılan yapay zekâ stok yönetimi verimliliği artırmakta, maliyetleri ise azaltmaktadır. Yapay zekâ tabanlı çözümlerin e-ticaret platformlarında dolandırıcılık oranlarını azalttığını ve güvenliği artırdığını gösterebilir. Yapay zekânın pazarlama kampanyalarının etkinliğini artırdığını ve rekabet avantajı sağladığını ortaya koymakta, teknolojilerin gelişimi ve yeni trendlerin ortaya çıkması hakkında öngörüler sunmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, araştırma makaleleri, makine öğretim modelleri, Google akademisyenleri, web siteleri, dergiler vb. gibi çeşitli veritabanlarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Veri toplama Bu araştırmada birincil veri toplama yöntemi ikincil kaynakların kullanılması olacaktır. İkincil kaynaklar, yapay zekânın e-ticaretteki etkileri konusunu araştırmak için kullanılabilir zengin bilgiler sağlar. Bu, yapay zekânın e-ticarette benimsenmesi ve kullanımına ilişkin verilerin yanı sıra bu bağlamda yapay zekânın etik ve toplumsal etkilerine ilişkin araştırmaları da içerir. İkincil kaynakların kullanılması, birden fazla bakış açısının birleştirilmesine olanak sağladığı için konunun daha kapsamlı ve incelikli bir şekilde anlaşılmasına olanak tanır. İkincil kaynaklardan veri toplamak için Web of Science, Google Akademik çeşitli veri tabanları kullanılarak ilgili literatürde kapsamlı bir araştırma yapıldı. Arama, "yapay zekâ", "e-ticaret" ve "yapay zekâ uygulamaları" anahtar kelimelerin bir kombinasyonu kullanılarak gerçekleştirildi. Bu veritabanlarına ek olarak sektör raporları, hükümet yayınları ve çevrimiçi haber makaleleri dahil olmak üzere diğer ilgili kaynaklara da başvurulmuştur. Kaynakların dahil edilme kriteri konu ile ilgili olması ve yeni yayınlanmış olmasıdır. Kullanılan veri türü Bu araştırma makalesinde kullanılan birincil veri türü nitel verilerdir. Bu yaklaşım çeşitli nedenlerden dolayı seçilmiştir. Birincisi, niteliksel verilerdeki konunun daha derinlemesine ve incelikli bir şekilde anlaşılmasına olanak tanır. Yapay zekânın e-ticaretteki etkileri gibi karmaşık ve çok yönlü konuların niceliksel verilerle mümkün olmayan bir şekilde araştırılmasına olanak sağlar. İkincisi, niteliksel veriler özellikle bireylerin öznel deneyimlerini ve bakış açılarını keşfetmek için çok uygundur; bu, e-ticarette yapay zekânın etik ve toplumsal sonuçlarını inceleme bağlamında önemlidir. Niteliksel veri toplamak için kullanılan yöntemlerden biri de literatür taramasıdır. Literatür taraması için, veri toplama bölümünde açıklandığı gibi çeşitli veri tabanları kullanılarak ilgili kaynakların kapsamlı bir araştırması yapılmıştır. Daha sonra ilgili bilgiler çıkarıldı ve analiz edildi. İçerik analizi ayrıca, e-ticarette yapay zekânın benimsenmesi ve kullanımına ilişkin eğilimleri ve kalıpları belirlemek amacıyla sektör raporları ve haber makaleleri gibi

İlgili kaynakları incelemek için de kullanılmıştır. Genel olarak, niteliksel verilerin kullanımı, yapay zekânın e-ticaretteki etkilerinin ve bu teknolojinin etik ve toplumsal sonuçlarının zengin ve derinlemesine anlaşılmasını sağlamıştır. Veri analizi Bu araştırma makalesi için toplanan verileri analiz etmek amacıyla içerik analizi ve literatür taraması gibi teknikler kullanılmıştır. Bu teknikler çeşitli nedenlerden dolayı seçilmiştir. Birincisi, içerik analizi, özellikle yazılı metin veya belgelerin incelenmesi bağlamında nitel verilerin analizinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Kalıpları ve eğilimleri tanımlamak için verilerin kodlanmasını ve kategorize edilmesini içerir. İçerik analizi, yapay zekânın e-ticarete nasıl eklendiğiyle ilgili ortak temaları ve eğilimleri belirlemek için sektör raporları ve haber makaleleri de dahil olmak üzere çok sayıda kaynağın sistematik analizine olanak tanıdığından bu araştırma makalesi için özellikle faydalı olmuştur. Bu araştırma makalesi için toplanan verileri analiz etmek için literatür taramasından da yararlanılmıştır. Veri toplama bölümünde açıklandığı gibi, çeşitli veri tabanları kullanılarak ilgili kaynakların kapsamlı bir araştırması gerçekleştirilmiştir. Bu araştırma çalışmasında, e-ticaret faaliyetlerinde yapay zekâ uygulayan bir şirketi incelemek için örnek olay analizi de kullanılmıştır. Veriler, sektör raporları ve şirket belgeleri de dahil olmak üzere ikincil kaynaklardan toplandı ve sistematik bir şekilde analiz edilmiştir. Analiz, yapay zekânın e-ticarette kullanımının spesifik bağlamı ve dinamiklerinin yanı sıra bu teknolojinin zorlukları, fırsatları ve etik ve toplumsal sonuçları hakkında bilgiler sağlamıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay Zekâ (AI), geleneksel olarak üstlenilen görevleri taklit edebilen akıllı sistemlerin geliştirilmesine adanmış, bilgisayar biliminin önemli bir bileşenini temsil eder. Örneğin yapay zekâ, kendisini Siri ve Alexa gibi gelişmiş sanal asistanlar, sohbet robotları ve Netflix gibi platformlar tarafından sağlanan kişiselleştirilmiş içerik önerileri şeklinde gösteriyor. E-ticaret alanında yapay zekâ, çevrimiçi perakendeciler için çok önemli bir rol oynuyor. Bu çok yönlü teknoloji, işletmelerin sohbet robotlarının konuşlandırılması yoluyla müşterilerle anlamlı konuşmalar yapmalarına, müşteri geri bildirimlerini etkili bir şekilde analiz etmelerine ve genel alışveriş deneyimini geliştirmek için özel yardım sunmalarına olanak tanıyor. Yapay zekânın E-ticaretteki temel metodolojileri, sohbet robotları ve sanal yardımcıları aracılığıyla gerçek zamanlı destek sağlanması, akıllı ürün üretimi de dahil olmak üzere çeşitli yönleri kapsar. Kullanıcı etkileşimlerine ve geçmiş satın alımlara dayalı öneriler, kişiselleştirilmiş hizmetler için müşteri verilerinden faydalanma ve ürünün popülerliğini ve kullanılabilirliğini izleme. Özetle, yapay zekânın E-ticaret ortamına entegrasyonu büyük önem taşıyor. İşletmeler yapay zekânın tüm potansiyelinden yararlanmak ve sürekli gelişen bir pazarda rekabetçi kalmalarını sağlamak için önemli yatırımlar yapıyor.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ (AI), e-ticaret, online alışveriş.

Kaynakça :

1. Güven, Hüseyin, and Emine Türkan Ayvaz Güven. "Yapay Zekâ Uygulamalarının E-Ticarette Kullanımı." *International Journal of Management and Administration* 7.13 (2023): 69-94.
2. Gülsen, İzzet. "İşletmelerde yapay zekâ uygulamaları ve faydaları: perakende sektöründe bir derleme." *Tüketici ve Tüketim Araştırmaları Dergisi= Journal of Consumer and Consumption Research* 11.2 (2019): 407-436.
3. İnce, Hüseyin, Sena Esin İmamoğlu, and Salih Zeki İmamoğlu. "Yapay Zekâ Uygulamalarının Karar Verme Üzerine Etkileri: Kavramsal Bir Çalışma." *International Review of Economics and Management* 9.1: 50-63.
4. Micu, Adrian, et al. "The impact of artificial intelligence use on the e-commerce in Romania." *Amfiteatru Economic* 23.56 (2021): 137-154.
5. Song, Xia, et al. "The application of artificial intelligence in electronic commerce." *Journal of Physics: Conference Series*. Vol. 1302. No. 3. IOP Publishing, 2019.

Individuals' Social Media Behaviour And The Theory Of Planned Behaviour: A Systematic Review For Understanding Online Behaviour

Hatice DEVECİ ŞİRİN

Doçent Doktor, Selçuk Üniversitesi
haticedevעיםirin@selcuk.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-0529-0209

Problem Statement

Problem situation In our age, regardless of time and geographical limitations, it is possible to receive mass or individual information and share information at the same time. One of the most widely used tools for communication is social media. Some commonly used social media platforms are Facebook, Twitter, YouTube, LinkedIn, Snapchat, blogs (Ali, Balta and Papadopoulos, 2023) In recent years, Planned Behavior Theory (PDT) has also been used as a framework to explain behaviors related to social media use. According to PCT, intention, which is the main determinant of whether people will perform a behaviour, is determined by the effect of attitude, subjective norms and perceived behavioural control (Ajzen & Fishbein, 1980; Ajzen, 1991; Fishbein & Ajzen, 1975). PCT can provide an important theoretical model for understanding and predicting the direction of behaviors in online environments. Within the scope of this study, scientific studies based on the Theory of Planned Behavior are discussed to explain the behavior of individuals using social media tools.

Methodology

Research Methodology This research is a systematic literature review. In this study, a theory-based and domain-based evaluation was conducted to examine the role of PCT in explaining the behavior of using social media tools (Yeo, Lim, & Yii, 2023). The research question of this study is “How can PDT be used to explain individuals' social media use behavior?” Therefore, the selected academic articles focus on social media tools and PDT as one of the new media tools. The source quality was based on Web of Science indexing. The search was conducted in the WOS categories of psychology, psychiatry, education, behavioral sciences, human sciences and computer science. Keywords for the search were defined as “theory of planned behavior”, “social media”, “new media”. The search included 20 quantitative research articles published from 2015 to the first half of 2024. Books, conference papers, reviews and qualitative studies were excluded. The studies were systematically analyzed and reported in terms of sample characteristics, location, aim, method, measurement tools and findings.

Expected / Provisional Results

The behaviors of individuals while using social media platforms can be explained within the scope of PCT. In addition, when PDT components are considered together with different models related to individuals' motivation, emotion and thought systems, they can explain quite large variances related to individuals' online behaviors.

Keywords: Theory of planned behaviour, social media, new media, systematic review

References

- Ajzen, I. (1991). The theory of planned behavior. *Organizational Behavior and Human Decision Processes*, 50(2), 179-211. doi:[https://doi.org/10.1016/0749-5978\(91\)90020-T](https://doi.org/10.1016/0749-5978(91)90020-T) Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/074959789190020T>
- Ajzen, I. ve Fishbein, M. (1980). *Understanding attitudes and predicting social behavior*. NJ: Prentice-Hall.
- Ali, I., Balta, M. ve Papadopoulos, T. (2023). Social media platforms and social enterprise: Bibliometric analysis and systematic review. *International Journal of Information Management*, 69, 102510. doi:<https://doi.org/10.1016/j.ijinfomgt.2022.102510> Erişim adresi: <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S026840122200041X>
- Bandura, A. (1977). Self-efficacy: toward a unifying theory of behavioral change. *Psychological review*, 84(2), 191.

- Carr, C. T. ve Hayes, R. A. (2015). Social Media: Defining, Developing, and Divining. *Atlantic Journal of Communication*, 23(1), 46-65. doi:10.1080/15456870.2015.972282 Erişim adresi: <https://doi.org/10.1080/15456870.2015.972282>
- Fishbein, M. ve Ajzen, I. (1975). *Belief, attitude, intention, and behavior: An introduction to theory and research*. MA: Addison-Wesley.

Üniversite Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı ile Mental İyi oluş Arasındaki İlişkide Siberkondria ve Sürekli Kaygının Seri Aracılık Rolü

Aygül Emişe KOL

Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
aygulkol4@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-3111-0856

Muhammed AKAT

Araştırma Görevlisi Doktor, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
muhammedakatpedr@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-8543-8022

Problem Durumu

Akıllı telefon kullanımı üniversite öğrencilerinde yaygın şekilde olduğu görülmektedir. Akıllı telefon kullanımı, çeşitli psikolojik problemlerle ilişkilidir (Lemola vd., 2015). Dolayısıyla akıllı telefon bağımlılığı üniversite öğrencilerinin mental iyi oluşlarına zarar verebilmektedir. Üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı siberkondria olarak adlandırılan nispeten yeni bir psikolojik problemi ortaya çıkartmıştır. Siberkondria, kişinin var olduğunu düşündüğü hastalığı hakkında çevrimiçi ortamlarda araştırma yapması ve yaptığı araştırma sonucunda kendisine tanı koyması olarak açıklanabilir (Tarhan vd., 2021). Üniversite öğrencilerinin akıllı telefonları gün içerisinde uzun süreler kullandıkları düşünüldüğünde sağlıkla ilgili yanlış bilgilere daha çok maruz kalabilecekleri söylenebilir. Siberkondria olan bireyler hastalıklarıyla ilgili uzun süreli kaygılar yaşamaktadır. Bu durum ise siberkondria problemi yaşayan bireylerin sürekli kaygı yaşamalarına yol açabilir. Sonuç olarak akıllı telefon bağımlılığı ile mental iyi oluş arasındaki ilişkide siberkondria ve sürekli kaygının seri aracılık rolleri olabilir. Buna rağmen bu konuda yeterince araştırma yapılmamış olması bu değişkenler arasındaki bağlantının net olarak ortaya çıkartılmasını zorlaştırmıştır. Bundan dolayı bu çalışmada üniversite öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile mental iyi oluş arasındaki ilişkide siberkondria ve sürekli kaygının seri aracılık rolleri incelenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmanın yöntemi, ilişkisel tarama yöntemidir. Araştırmada uygun örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Bu projenin çalışma grubunu yaşları 18 ile 35 arasında değişen 306 üniversite öğrencisi (%72,2 kadın; %27,8 erkek) oluşturmuştur. Araştırmada veri toplama araçları olarak Kişisel Bilgi Formu, Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği – Kısa Formu (Noyan vd., 2015), Siberkondria Şiddeti Ölçeği-Kısa Formu (Yam vd., 2021); Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği (Keldal, 2015) ve Sürekli Kaygı Ölçeği (Öner ve Le Compte, 1983) kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada mental iyi oluş ile akıllı telefon bağımlılığı ($r = -.16, p < .01$), siberkondria ($r = -.15, p < .01$) ve sürekli kaygı ($r = -.60, p < .01$) arasında anlamlı düzeyde ve negatif yönde ilişki bulunmuştur. Ayrıca akıllı telefon bağımlılığı ile siberkondria ($r = .39, p < .01$) ve sürekli kaygı ($r = .30, p < .001$) arasında anlamlı düzeyde ve pozitif yönde ilişki bulunmuştur. Değişkenler arasında ilişkiler belirlendikten sonra aracılıklar test edilmiştir. Bu kapsamda SPSS Process Macro'da Model 6 kullanılmıştır. Aracılık analiziyle ilgili bulgular incelendiğinde, akıllı telefon bağımlılığının siberkondria yoluyla mental iyi oluş üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı düzeyde bulunmamıştır ($\beta = -.01, GA = [-.05; .04]$). Bununla birlikte akıllı telefon bağımlılığının sürekli kaygı yoluyla mental iyi oluş üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı düzeyde bulunmuştur ($\beta = -.14, GA = [-.22, -.07]$). Son olarak, akıllı telefon bağımlılığının hem siberkondria hem de sürekli kaygı yoluyla mental iyi oluş üzerindeki dolaylı etkisi anlamlı olarak bulunmuştur ($\beta = -.03, GA = [-.07, -.01]$).

Anahtar Sözcükler: Akıllı Telefon Bağımlılığı, Mental İyi Oluş, Siberkondria, Sürekli Kaygı

Kaynakça

Keldal, G.(2015). Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği'nin Türkçe Formu: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 103-115.

- Lemola, S., Perkinson-Gloor, N., Brand, S., Dewald-Kaufmann, J. F. & Grob, A. (2015). Adolescents' electronic media use at night, sleep disturbance, and depressive symptoms in the smartphone age. *Journal of Youth and Adolescence*, 44(2), 405–418.
- Noyan, C. O., Enez-Darçın, A., Nurmedov, S., Yılmaz, O. ve Dilbaz, N. (2015). Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeğinin Kısa Formunun üniversite öğrencilerinde Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 16, 73-81
- Öner, N., & Le Compte, A. (1983). *Durumluk ve Sürekli Kaygı Envanteri El Kitabı*. Boğaziçi Üniversitesi Yayınları.
- Tarhan, N., Tutgun-ünal, A. & Ekinci, Y. (2021). Yeni kuşak hastalığı siberkondri: yeni medya çağında kuşakların siberkondri düzeyleri ile sağlık okuryazarlığı ilişkisi. *OPUS International Journal of Society Researches*, 17(37), 4253-4297. <https://doi.org/10.26466/opus.855959>
- Yam, F. C., Korkmaz, O., & Griffiths, M. D. (2023). The association between fear of Covid-19 and smartphone addiction among individuals: the mediating and moderating role of cyberchondria severity. *Current Psychology*, 42(3), 2377–2390. <https://doi.org/10.1007/s12144-021-02324-z>

Eğitim Kurumlarında Karşılaşılan Çocuk Cinsel İstismarı ve Cinsel İstismardan Korunmaya Yardımcı Eğitim Programları

Özgür SAĞLAM

Doktor, hatay eğitim ve araştırma hastanesi

saglamozgurr@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-1307-9267

Problem Durumu

Çocuğun cinsel istismarı; bedensel, emosyonel, toplumsal, ahlaki, kültürel ve hukuki boyutları olan makro kapsamlı ve kompleks bir problemdir. İstismar çocuğun emosyonel ve seksüel gelişimini, bireylerarası iletişimlerini, özgüvenini örseleyen akut ve süregelen travmadır. Çocuğun, istismarcı ile olan temasına, istismarın süresine, sıklığına, şiddetine, şiddete başvurma, bedensel hasarın oluşuna, çocuğun yaşı ve gelişim evresine ve travma öncesi ruhsal gelişimine bağlı olarak cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri değişebilmektedir. Cinsel istismar öyküsü; endişe, çöküntü, madde bağımlılığı, intihar, kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğunu (TSSB) kapsayan psikiyatrik bozukluklarla neticelenebilmektedir. Cinsel istismar vakaları bir halk sağlığı sorunudur bu sebeple tedavi aşamasından önce önleme çalışmalarını yaygınlaştırmak vaka sayısını azaltacaktır. Bu olgu sunumunda yatılı bir eğitim kurumunda meydana gelen bir cinsel istismar durumunun nasıl gerçekleştiği ve nasıl ortaya çıktığı anlatılmakla birlikte çocuk cinsel istismarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür gözden geçirilerek çocukla temas eden eğitici ve diğer kişilerin çocuğu istismara uğratabilecek riskli davranışların genç tarafından fark edilmesi, sosyal hizmet temelli bütüncül yaklaşım ile meslek elemanlarının müdahaleleri ve sosyal hizmet uzmanının adli sistemde cinsel istismar mağduru çocukla adli-tıbbi sosyal hizmet uygulamalarını nasıl uyguladığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çocuğun cinsel istismarı; bedensel, emosyonel, toplumsal, ahlaki, kültürel ve hukuki boyutları olan makro kapsamlı ve kompleks bir problemdir. İstismar çocuğun emosyonel ve seksüel gelişimini, bireylerarası iletişimlerini, özgüvenini örseleyen akut ve süregelen travmadır. Çocuğun, istismarcı ile olan temasına, istismarın süresine, sıklığına, şiddetine, şiddete başvurma, bedensel hasarın oluşuna, çocuğun yaşı ve gelişim evresine ve travma öncesi ruhsal gelişimine bağlı olarak cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri değişebilmektedir. Cinsel istismar öyküsü; endişe, çöküntü, madde bağımlılığı, intihar, kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğunu (TSSB) kapsayan psikiyatrik bozukluklarla neticelenebilmektedir. Cinsel istismar vakaları bir halk sağlığı sorunudur bu sebeple tedavi aşamasından önce önleme çalışmalarını yaygınlaştırmak vaka sayısını azaltacaktır. Bu olgu sunumunda yatılı bir eğitim kurumunda meydana gelen bir cinsel istismar durumunun nasıl gerçekleştiği ve nasıl ortaya çıktığı anlatılmakla birlikte çocuk cinsel istismarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür gözden geçirilerek çocukla temas eden eğitici ve diğer kişilerin çocuğu istismara uğratabilecek riskli davranışların genç tarafından fark edilmesi, sosyal hizmet temelli bütüncül yaklaşım ile meslek elemanlarının müdahaleleri ve sosyal hizmet uzmanının adli sistemde cinsel istismar mağduru çocukla adli-tıbbi sosyal hizmet uygulamalarını nasıl uyguladığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çocuğun cinsel istismarı; bedensel, emosyonel, toplumsal, ahlaki, kültürel ve hukuki boyutları olan makro kapsamlı ve kompleks bir problemdir. İstismar çocuğun emosyonel ve seksüel gelişimini, bireylerarası iletişimlerini, özgüvenini örseleyen akut ve süregelen travmadır. Çocuğun, istismarcı ile olan temasına, istismarın süresine, sıklığına, şiddetine, şiddete başvurma, bedensel hasarın oluşuna, çocuğun yaşı ve gelişim evresine ve travma öncesi ruhsal gelişimine bağlı olarak cinsel istismarın çocuk üzerindeki etkileri değişebilmektedir. Cinsel istismar öyküsü; endişe, çöküntü, madde bağımlılığı, intihar, kişilik bozukluğu ve travma sonrası stres bozukluğunu (TSSB) kapsayan psikiyatrik bozukluklarla neticelenebilmektedir. Cinsel istismar vakaları bir halk sağlığı sorunudur bu sebeple tedavi aşamasından önce önleme çalışmalarını yaygınlaştırmak vaka sayısını azaltacaktır. Bu olgu sunumunda yatılı bir eğitim kurumunda meydana gelen bir cinsel istismar durumunun nasıl gerçekleştiği ve nasıl ortaya çıktığı anlatılmakla birlikte çocuk cinsel istismarına ilişkin ulusal ve uluslararası literatür

gözden geçirilerek çocukla temas eden eğitici ve diğer kişilerin çocuğu istismara uğratabilecek riskli davranışların genç tarafından fark edilmesi, sosyal hizmet temelli bütüncül yaklaşım ile meslek elemanlarının müdahaleleri ve sosyal hizmet uzmanının adli sistemde cinsel istismar mağduru çocukla adli-tıbbi sosyal hizmet uygulamalarını nasıl uyguladığı anlatılmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çocuk Cinsel İstismarı, adli-tıbbi sosyal hizmet, Cinsel İstismardan Korunma Eğitim Programları

Kaynakça

- Aktepe, E. (2009). Çocukluk çağı cinsel istismarı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1 (2), 95-119.
- Aşirdizer, M. (2006). Acil servislere başvuran çocuk ve kadın istismarı olgularına hekimlerin yaklaşımı. *Journal of Surgery Medical Sciences*, 50 (2), 39-48.
- Bilgin, Ö. (2015). Cinsel istismar mağduru çocukların psiko-sosyal durumlarının istismara ait özellikler açısından tanımlanması. *Yayınlanmamış Yüksel Lisans Tezi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Konya.*

Sığınmacı ve Göçmen Çocukların Yapay Zekâ Çağında Temel Eğitim Hizmetlerine Erişimleri. Hatay İli Örneği

ÖZGÜR SAĞLAM

Doktor, Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi
saglamozgurr@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-1307-9267

Problem Durumu

Modernizmin yeni kalıp ve yüzlerle karşımıza çıktığı ve geri dönülecek noktanın çok ötesine geçtiği 20. Yüzyılın ardından 21. Yüzyılda da insan hakları ve gençlik sorunlarının çözümü açısından pek de istenilen yerde olunmadığı yaşanan ve ara ara medyaya da yansıyan durumlardan bilinmektedir. Göçmen ve sığınmacıların yaşadıkları bölgeleri, ülkeleri terk edip yeni yerlere sığınma girişimlerinde yaşadıkları insan hakkı ihlallerinin çok az bir kısmı bilinmektedir. Yaşanan bütün olumsuzluklara rağmen göç yolculuğundan fiziksel olarak sağ çıkmayı başaran sığınmacı ve göçmenlerin vardıkları hedef ülkede kamusal hizmetlere özellikle de eğitim öğretim hizmetlerine ulaşmalarında sorunlar yaşanmaktadır. Yaşanan sorunlar nedeniyle okuldan uzaklaşma veya hiç başlayamama gibi durumlar ile karşılaşmakta ve okul çağı çocuklarının eğitim hayatı başlamadan bitmektedir. Türkiye Suriye savaşının öncesinde göçmen ve sığınmacılar için ön asya, balkanlar ve Avrupa arasında bir transit ülke konumundayken Suriye savaşı ile birlikte hedef ülke konumuna gelmiştir. Hedef ülke olma durumuyla birlikte ülkemizdeki Suriyeli sığınmacı ve göçmenlerin sayısı hızla artarak resmi rakamlara göre 2023 yılının sonlarında 3 milyon 115 bin 536 kişiye ulaşmıştır. Suriye uyruklu 18 yaş altı çocuk sayısı da 1 milyon 539 bin olmuştur (Mülteci Der.). Bir buçuk milyondan fazla Suriye uyruklu sığınmacı çocukların eğitim hizmetlerine erişimlerinin kısıtlı olması bu çocukların adolesan gebelik yaşamalarına, kriminal suçlara karışmalarına, sigara, alkol ve uyuşturucu maddeleri kullanmaya, suç şebekeleri tarafından kullanılmaya sebebiyet verecektir. Bu sebeple çalışmanın önemi hem menşei ülkeden gelen sığınmacılar hem de hedef ülkedeki toplumlara etkilemesi açısından bir kat daha artmaktadır

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın evrenini 2012-2023 yılları arası Türkiye’de geçici koruma statüsü ile ikamet eden Suriye’den göç etmiş Suriye uyruklu on sekiz yaş altı çocuklar ve gençler oluşturmaktadır. Örneklemi ise 2021-2022 yıllarında T.C. SBÜ Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesine başvuran geçici koruma statüsündeki, araştırmanın amaçlarına uygun olarak seçilen 18 yaş altı 30 Suriyeli kız çocuğu oluşturmaktadır. Bu sebeple çalışmada amaçlı örneklem kullanılmıştır. Veri Toplama Araçları çalışmada amaca yönelik olarak 30 kız çocuğu ile derinlemesine görüşme, mülakat yapılmıştır. Bu mülakatlarda Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme tekniği uygulanmıştır. Verilerin toplanması: Görüşmeler Hatay Eğitim ve Araştırma Hastanesi Sosyal Hizmet Biriminde araştırmacı, katılımcı ve Suriyeli kız çocuklarının bulunduğu özel bir ortamda yüz yüze görüşme yöntemi ile gerçekleştirilmiştir. Bireysel derinlemesine görüşmeler ortalama 50 dakika sürmüştür. Görüşmede sesli kayıt alınmıştır. Bulgular : Görüşülen otuz çocuğun on dokuzu arapça okuma-yazma bilmediğini, yedi adolesan gebenin arapça okuma yazma bildiğini dördünün de Suriye’de medrese eğitiminin ilk basamağı olan ve Türkiye’deki eğitim sistemindeki karşılığı ilkokul olan eğitimi bitirdiğini sonrasında herhangi bir eğitim görmedikleri bildirilmiştir. Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim durumu konusu hem uyum ve topluma katkı hem de okul çağındaki çocukların okullaşması ve okul başarısı bakımından son derece önemlidir. Bu konuda elde edilen sınırlı veriler, Suriyelilerin Türkiye ortalamasının oldukça altında bir eğitim seviyesine sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum eğitim ve uyum süreçlerini yakından ilgilendirmektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular : Görüşülen otuz çocuğun on dokuzu arapça okuma-yazma bilmediğini, yedi adolesan gebenin arapça okuma yazma bildiğini dördünün de Suriye’de medrese eğitiminin ilk basamağı olan ve Türkiye’deki eğitim sistemindeki karşılığı ilkokul olan eğitimi bitirdiğini sonrasında herhangi bir eğitim görmedikleri bildirilmiştir. Türkiye’deki Suriyelilerin eğitim durumu konusu hem uyum ve topluma katkı hem de okul çağındaki çocukların okullaşması ve okul başarısı bakımından son derece önemlidir.

Bu konuda eldeki sınırlı veriler, Suriyelilerin Türkiye ortalamasının oldukça altında bir eğitim seviyesine sahip olduklarını göstermektedir. Bu durum eğitim ve uyum süreçlerini yakından ilgilendirmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sığınmacı, Göçmen, Eğitim,

Kaynakça

1. Mülteciler ve Sığınmacılar Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği online hizmet erişim tarihi 01.06.2024 https://multeciler.org.tr/turkiyedeki-suriyeli-sayisi/?gad_source=1&gclid=CjwKCAjw34qzBhBmEiwAOUQcFxNrVtJSI_LWHDRRHxji-f7q8rnxs_OwZkTQK-BNTSkDJu7Ev79IlxoCqnkQAvD_BwE

Storyboard (AI) Tekniği ile Sosyo Bilimsel Konuların Öğretimi

Halil Teoman SARI

Bülent Ecevit Üniversitesi
teomansari0@gmail.com
Orcid ID:0009-0003-6939-233X

Canan TUNÇ ŞAHİN

Doçent Doktor, Bülent Ecevit Üniversitesi
canantuncsahin@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0997-2124

Problem Durumu

Sosyo bilimsel konular, günlük yaşamda sıkça karşılaşılan ve toplumun bilimsel bilgiye dayalı olarak bilinçli kararlar almasını gerektiren karmaşık meselelerdir (Sadler, 2004). Bu tür konular, bireylerin bilimsel bilgiye dayalı olarak bilimsel, etik, toplumsal, ekonomik ve çevresel boyutları dikkate alarak karar vermesini gerektirir (Topçu, 2015). Sosyal bilgiler öğretmen adaylarının bu tür konularda etkili ve bilinçli kararlar alabilme yetilerini geliştirmek hem kendi eğitim süreçlerinde hem de gelecekteki öğrencilerine bu yetileri kazandırmada büyük önem taşır. Ancak, geleneksel öğretim yöntemleri, sosyo bilimsel konuların karmaşıklığını yeterince ele alamamakta ve öğretmen adaylarının bu konulardaki karar verme süreçlerini geliştirmede yetersiz kalmaktadır. Bu araştırma, storyboard (AI) tekniğinin sosyo bilimsel konuların öğretiminde sosyal bilgiler öğretmen adaylarının karar verme süreçlerini inceleyerek, bu alandaki bilgi boşluğunu doldurmayı amaçlamaktadır. Araştırma sonuçları, öğretim yöntemleri açısından önemli bir yenilik sunarak, sosyo bilimsel konuların daha etkili bir şekilde öğretilbileceğini ve öğretmen adaylarının bu konularda daha bilinçli ve sistematik kararlar alabileceğini ortaya koymayı hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Durum çalışmalarında amaç çalışma öğelerinin derinlemesine tanımlanması ve anlaşılmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2008). Araştırmanın çalışma grubu, bir devlet üniversitesinde Sosyal Bilimler Öğretmenliği 2. sınıfta öğrenim gören 32 (23 kadın, 9 erkek) öğrenciden oluşmaktadır. Araştırma, Bilim Teknoloji ve Toplum (BTT) dersi kapsamında, haftada 2 ders saati olmak üzere toplam 14 hafta boyunca yürütülmüştür. Her sosyo bilimsel konu için bir hafta süre ayrılarak dersler işlenmiştir. Veriler, yansıtıcı yazılar, araştırmacı notları, gözlem notları ve yapılandırılmış görüşme formları aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmanın sonunda, öğretmen adaylarının sosyo bilimsel konulardaki karar verme süreçleri betimsel analiz yöntemi ile incelenmiş; gözlem ve yarı yapılandırılmış görüşmeler ise içerik analizi yöntemiyle değerlendirilmiştir. Elde edilen bulgular, storyboard (AI) tekniğinin öğretmen adaylarının sosyo bilimsel konulardaki karar verme süreçlerini olumlu yönde etkilediğini ve bu süreçlerin daha bilinçli ve sistematik bir şekilde gerçekleşmesine katkıda bulunduğunu göstermektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışma, sosyo bilimsel konuların öğretiminde storyboard (AI) tekniğinin kullanımının öğretmen adaylarının sosyo bilimsel konularda karar verme yetilerini geliştirmede önemli bir araç olduğunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda, sosyo bilimsel konuların öğretiminde bu tekniğin daha yaygın bir şekilde kullanılmasının faydalı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Storyboard(AI) tekniği, yapay zekâ, sosyobilimsel konular, karar verme

Kaynakça

- Sadler, T. D. (2004). Informal reasoning regarding SSI: A critical review of research. *Journal of Research in Science Teaching*, 41, 513–536.
- Sadler, T. D., & Zeidler, D. L. (2005). Patterns of informal reasoning in the context of socioscientific decision making. *Journal of Research in Science Teaching*, 42(1), 112-138.
- Shamos, M. (1995). *The myth of scientific literacy*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Shamos, M. (1995). *The myth of scientific literacy*. New Brunswick, NJ: Rutgers University Press.
- Topçu, M. S. (2015). *Sosyobilimsel konular ve öğretimi*. Pegem.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Seçkin Yayıncılık.

Lise Öğrencilerinin Teknofest Yarışması Hakkındaki Düşünceleri

Gülcan ÇETİN

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi
gcerin@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-1185-5907

Emine BÜYÜKKOL KÖSE

Öğretmen, Balıkesir Üniversitesi
eminebuyukkol@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6970-790X

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, Teknofest 2024 yarışmasına katılan öğrencilerin Teknofest 2023 projesi raporu yazma sürecine ilişkin düşünce ve deneyimlerini belirlemektir. Öğrenciler projeler hakkında bilgi edinme, projelere katılma ve proje raporunu hazırlama sürecinde birçok sorunla karşılaşmaktadır. Bu nedenle, öğrencilerin projelere katılmaları ve proje raporu yazmaları sürecindeki deneyimleri araştırılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim çalışması deseni kullanılmıştır (Büyüköztürk vd., 2017). Çalışma grubu, 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Doğu Anadolu'daki bir fen lisesinde öğrenim gören 9 ve 10. Sınıflarda öğrenim gören 8 öğrenciden oluşmaktadır. Çalışma grubu, amaçlı örnekleme yöntemlerinden olan ölçüt örnekleme yöntemine göre belirlenmiştir. Veri toplama aracı, 8 açık uçlu sorudan oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formudur. Veri analizinde içerik analizi kullanılmıştır. Veriler, kodlanarak kategorilere ayrılmıştır (Yıldırım & Şimşek, 2011).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Beklenen / Geçici Sonuçlar Çalışma sonuçlarına göre, öğrenciler Teknofest yarışmasını kariyer gelişimi için bir basamak olarak görmektedir. Öğrenciler, rapor yazma sürecinde grup çalışmasının, zamanlama ve planlama yapmanın çok önemli olduğunu belirtmişlerdir. Ayrıca, öğrenciler gelecek yıl Teknofest yarışmasına katılacaklara öneri olarak grup üyelerini iyi seçmelerini, rapor yazmaya erken başlamaları ve zamanı iyi kullanacak bir planlama yapmaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Anahtar Sözcükler: Teknofest yarışması, Proje, Ortaöğretim

Kaynakça

Büyüköztürk, S., Kılıç Çakmak, E., Akgün, O. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma metodları. Düzeltilmiş 14. Baskı. Pegem Akademi Yayınevi.
Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayınevi.

Matematik Eğitiminde Hangi Oyunlar Nasıl Kullanılıyor? Sistematik Tarama

Şeyma BARBAROS

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
seyma.barbaros@izu.edu.tr
Orcid ID:0009-0001-5038-9099

Elif SAYGI

Doçent Doktor, Hacettepe Üniversitesi
esaygi@hacettepe.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8811-4747

Şeyma ŞENGİL AKAR

Dr. Öğretim Üyesi, Kastamonu Üniversitesi
seymasengil@kastamonu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-0032-7439

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, matematik eğitiminde oyunların entegrasyonunu incelemektir. Matematik eğitimi, genellikle öğrenciler tarafından zor ve sıkıcı olarak algılanır. Oyun tabanlı öğrenme yöntemleri, öğrencilerin matematik derslerine olan ilgisini artırarak öğrenme sürecini daha eğlenceli hale getirebilir (Ahn ve diğerleri, 2016). Bu nedenle, oyunların matematik eğitiminde nasıl kullanıldığını ve bu yöntemlerin etkisini araştırmak önemlidir. Literatürde, oyun tabanlı öğrenmenin matematik eğitiminde kullanımının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Oyunlar, soyut matematik kavramlarını somutlaştırarak öğrencilerin anlamasını kolaylaştırabilir ve öğrenme sürecini daha etkileşimli hale getirebilir (Albano ve diğerleri, 2020; Kiili ve diğerleri, 2015). Ancak, hangi oyunların kullanıldığı ve bu oyunların ne kadar etkili olduğu konusunda yeterli bilgi bulunmamaktadır. Bu çalışma, bu bilgileri sistematik bir şekilde inceleyerek literatüre katkıda bulunmayı amaçlamaktadır. Oyun tabanlı öğrenme, öğrencilerin aktif katılımını teşvik eder ve onların problem çözme, mantıksal düşünme ve karar verme becerilerini geliştirir (Kiili ve diğerleri, 2015). Bu yöntem, matematik eğitiminin daha ilgi çekici ve etkili hale gelmesine yardımcı olabilir. Ayrıca, oyun tabanlı öğrenme, öğrencilerin akademik başarılarını artırarak eğitimde kapsayıcılığı ve erişilebilirliği destekleyebilir. Bu çalışma, yenilikçi eğitim yaklaşımlarının önemini vurgulayarak, eğitimciler ve araştırmacılar için değerli bilgiler sunmayı hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, sistematik literatür taraması yöntemi kullanılmıştır. Web of Science veri tabanında "matematik eğitimi" ve "oyun" kelimeleri ile yapılan aramalar sonucunda elde edilen 285 makale incelenmiş ve belirlenen dahil edilme kriterlerine göre 24 makale çalışmaya dahil edilmiştir. Kriterler, makalelerin eğitim alanında yazılmış olması, tam metin erişimine açık olması ve Türkçe veya İngilizce dilinde yazılmış olmasıdır. Veri toplama süreci, makalelerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve kodlanması ile gerçekleştirilmiştir. Veriler, doküman analizi yöntemiyle analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın bulguları, oyunların matematik eğitiminde kullanımının önemli olduğunu göstermektedir. Oyun tabanlı öğrenme yöntemlerinin matematik eğitime katkı sağladığı ve bu alanda yapılan araştırmaların artırılması gerektiği sonucuna varılması beklenmektedir. Elektronik ortamda oynanan oyunların daha çok tercih edilmesi, teknolojinin eğitimdeki yerinin arttığını göstermektedir (Alkan ve Altun, 1998). Gelecek araştırmaların, farklı örneklem grupları ile daha geniş ölçekli çalışmalar yaparak literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: matematik eğitimi, oyun, oyunlaştırma, matematikte oyun, sistematik tarama

Kaynakça

Ahn, J., Beck, A., Rice, A., & Foster, M. (2016). Exploring Issues of Implementation Equity and Student Achievement With Educational Software in the DC Public Schools. *AERA Open*, 2(4), 1-10.

- Albano, G., Arzarello, F., & Iacono, U. (2020). Digital Inquiry Through Games. *Technology, Knowledge and Learning*, 26, 577-595.
- Alkan, H., & Altun, M. (1998). Mathematics teaching; T.C. Anadolu University Publications No: 1072 Open Education Faculty Publications No: 59. Eskişehir: Anadolu University.
- Kiili, K., Devlin, K., Perttula, A., Tuomi, P., & Lindstedt, A. (2015). Using video games to combine learning and assessment in mathematics education. *International Journal of Serious Games*, 2(4), 98-112.

Öğretmenlerin Holakrasi Algıları Ölçeğinin Geliştirilmesi ve Geçerlilik-Güvenilirlik Analizi

Münevver ÖLÇÜM ÇETİN
Profesör Doktor, Marmara Üniversitesi
munevverolcum@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0390-9415

Samet OCAK
Öğrenci, Marmara Üniversitesi
smtocak@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-8425-7018

Problem Durumu

Klasik örgütlenmelerde, belirsizlikten uzak durma, mevcut durumu koruma ve risk almaktan kaçınma eğilimleri görülürken, mal ve hizmet öncelikli bir yapı benimsenmiştir (Şimşek, Akgemci ve Çelik,(2008),s.415). Buna karşılık, modern örgütlenmelerde birey ve örgütün ihtiyaçları ön planda tutulmakta ve değişimin önemi vurgulanmaktadır. Brian J. Robertson, holakrasinin modern bir yönetim modeli olarak geliştirilmesinde önemli bir rol oynamıştır. Robertson'a göre holakrasi, geleneksel hiyerarşik yapıların yerine geçen, otorite ve karar alma yetkilerinin dağıtıldığı bir sistemdir. Yönetim gücü, tek bir liderin elinde toplanmak yerine, organizasyon içinde farklı roller ve takımlar arasında adil bir şekilde paylaşılmaktadır (Robertson, 2015). Holakrasi, çalışanların katılımını ve bağlılığını artırarak örgütsel sinerjiyi desteklemeyi amaçlar. Ekip üyelerinin yetki ve sorumluluk sahibi olmaları, daha fazla işbirliği ve işbirliği içinde çalışmalarını teşvik edebilir. Bu da, ortak hedeflere ulaşma sürecinde etkinlik ve verimliliği artırabilir (Gore, 2017). Türkiye'de eğitim sektöründe, yönetimlerinde holakrasi modeline atıfta bulunan "Öğrenme Tasarımları", öğrenme sürecinin sıkıcı ve zorlu olabileceğini belirterek, bu süreçte eğitimcilerin özgürlük alanını genişleterek kolaylaştırmayı hedeflemektedir. Tasarım ve çalışma felsefesi holakrasi modeline dayanan Öğrenme Tasarımları'nın ilkeleri arasında; bir okul olarak kabul edilen "deneyim", herkesin öğrenme yönteminin farklı olduğunu vurgulayan "farklılık", en güçlü kazanım olarak görülen "farkındalık", sosyal etkileşimle ortaya çıkabileceğine inanılan "yaratıcılık" ve "eğlence" bulunmaktadır. Bu yönetim sisteminde, herkesin anlamlı kararlar alabileceği, eşit etkileşim içinde çalışabileceği, her eğitimcinin toplantılara katılabileceği ve yöneticinin olmadığı bir holakrasi modeli ile ilerlemek amaçlanmaktadır (Gtblog, (2018)).

Araştırma Yöntemi

Ölçek geliştirilirken göz önünde bulundurulmuş aşamalar Karasar'ın (2007) önerdiği dört basamaklı süreç izlenilerek gerçekleştirilmiştir. Bu aşamalardan ilki ölçek maddelerinin oluşturulması, uzman görüşlerine başvurma, ön deneme, geçerlik ve güvenilirlik aşamaları olarak belirlenmiştir. Geliştirilen ölçek, İstanbul İlinde bulunan 229 devlet ve 95 özel kurumda çalışmakta olan toplam 324 elektronik posta adresi açık olan öğretmene gönderilmiştir. Sonuç olarak 324 öğretmen çalışma grubunu oluşturmuştur. Ölçeğin yapı geçerliliğinin ve alt boyutlarının belirlenmesi amacıyla "Açımlayıcı Faktör Analizi (AFA)" gerçekleştirilmiştir. Uygulama 2023 yılının mart-temmuz ayları arasında gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin her bir faktörü oluşturan maddeleri arasında iç tutarlılığı hesaplamak için Cronbach's alfa güvenilirlik testi analizi yapılmıştır. Madde havuzu oluşturulurken, alanyazın taranarak örgütlerin holakrasi özelliklerini ortaya koyabilecek 46 madde yazılmıştır. Buna ek olarak on öğretmenle yüz yüze görüşmeler yapılarak, okulların holakrasi özellikleri konusunda görüşlerine başvurulmuştur. Yapılan görüşmeler neticesinde, 8 özgün madde yazılmıştır. Sonuç olarak 54 maddelik madde havuzu oluşturulmuştur. İlgili uzmanların yaptığı değerlendirmeler sonrası maddelerin kapsam geçerlik oranlarının ve indeksinin hesaplanması amacıyla Lawshe (1975) tekniği kullanılmıştır. Elde edilen KGİ oranı 0.92 olarak hesaplanmıştır. KGİ değerinin KGO ölçütü değerinden daha yüksek olması, maddelerin ve ölçeğin kapsam geçerliliğinin iyi olduğunu gösterir verilerdir. (Lawshe 1975). Ölçek için hazırlanan taslak madde formu, görünüş geçerliği açısından üç öğretim üyesine ve iki Türk Dili ve Edebiyatı öğretmenine inceletilmiş ve gözden geçirilmiştir. Farklı üniversitelerdeki 10-15 uzmanın görüşüne sunulan ölçek maddeleri yapılan düzenlemelerle güncellenmiştir. Veri setinin faktör analizi için uygun olup olmadığını analiz etmek için Kaiser-Mayer-Olkin (KMO) testi yapılmış olup,

değişkenler arasında yüksek korelasyon olup olmadığını ve veri setinin çok değişkenli normal bir dağılımdan gelip gelmediğini belirlemek için ise Barlett küresellik (Barlett Test of Sphericity) testi yapılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda, verilerin çok değişkenli normal dağılımdan geldiği, değişkenler arasında birtakım korelasyonların bulunduğu ve ölçeğin faktör analize uygun olduğu (Tavşancıl, 2010) söylenebilir. Veri setinin faktörlere dağılımını ortaya koymak amacıyla Açıklayıcı Faktör Analizi (AFA) gerçekleştirilmiştir. AFA sürecinde temel bileşenler analizi kullanılmıştır. Elde edilen bileşenlerin daha fazla açıklayıcı olabilmesi için varimax dik döndürme uygulanmıştır. Yapılan son analiz sonucunda ölçeğin, özdeğeri 1,00'den büyük üç faktörlü yapı sergilediği görülmüştür. Üç faktörün toplam varyansın%73'ünü açıkladığı görülmektedir. Birinci faktör varyansın%56'sını, ikinci faktör varyansın %9'unu ve üçüncü faktör varyansın %7'sini açıklamaktadır. Faktörleri oluşturan maddeler incelenmiş, oluşturdukları ortam anlam dikkate alınarak, alanyazın doğrultusunda isimlendirme yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak geliştirilen Okulların Holakrasi Özellikleri Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir ölçek olduğu söylenebilir. Sonuçlar, ölçeğin öğretmenlerin holakrasi algılarını etkili bir şekilde değerlendirebilecek güvenilir ve geçerli bir ölçüm aracı olduğunu göstermektedir. Öğretmenlerin holakrasi algıları, cinsiyet, kurum türü, kıdem, okul kademesi ve yaş gibi demografik değişkenler açısından incelenmiştir. Bu değişkenlere göre elde edilen farklılıklar, holakrasi uygulamalarının eğitim kurumlarında nasıl farklı deneyimlendiğini anlamak açısından önemlidir. Elde edilen bulgular, holokratik yönetim sistemlerinin eğitim ortamlarında uygulanabilirliği ve potansiyel yararları hakkında önemli ipuçları sunmaktadır. Bu ölçek, gelecekteki araştırmalar ve uygulamalar için sağlam bir temel oluşturmaktadır. Eğitim kurumlarında holakrasi uygulamalarının yaygınlaştırılması, öğretmenlerin iş birliği, yönetim katılımı ve organizasyonel adalet algılarını olumlu yönde etkileyebilir ve böylece eğitim ortamlarında daha verimli ve etkili bir yönetim modeli sunabilir (Savage vd., 2019).

Anahtar Sözcükler: Holakrasi, öğretmen, geçerlilik, güvenilirlik

Kaynakça

- Gtblog, (2018). Girişimcilikte Oyunbozan Bir Sistem: Öğrenme Tasarımları, İstanbul, <http://blog.geleceginitasarla.net/girisimcilikte-oyunbozan-bir-sistem-ogrenmetasarimlari/2888> adresinden alınmıştır.
- Gore, S. (2017). The Unusual Workplace: The 10 Holacracy Secrets of Organizational Transformation. www.gore.com
- Robertson, B. J. (2015). Holacracy -Discover a Better Way of Working. HolacracyOne, 1–10.
- Robertson, B. J. (2015). Holacracy: The New Management System for a Rapidly Changing World. New York: Henry Holt and Co.
- Şimşek, M. Şerif, AKGEMCİ T.,ÇELİK, A., (2008), Davranış Bilimlerine Giriş ve Örgütlerde Davranış (6. Baskı), Ankara, Gazi.

Can Sıkıntısı ile Sıkışmışlık Hissi Arasındaki Paralel Aracılar: Yalnızlık ve Psikolojik Sağlamlık

Hazal Yağmur ÇAKIR

Öğretmen, Yıldız Teknik Üniversitesi
chazalyagmur@gmail.com
Orcid ID:0009-0000-4899-3361

Şilan DUMAN

Öğretmen, Yıldız Teknik Üniversitesi
silandduman@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-8945-4977

Yusuf AKYIL

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
yusufakyil430@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9482-1429

Problem Durumu

Yaşam koşullarından dolayı zaman zaman birey sıkışmışlık hissi içerisindedir. Bu sıkışmışlık halinin insanda depresyon, stres ve anksiyete gibi olumsuz durumlara yol açma durumu söz konusudur. Sıkışmışlık hissinin de can sıkıntısı eğilimi, yalnızlık ve psikolojik sağlamlık kavramları ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir. Bu araştırmanın amacı can sıkıntısı eğilimi ile sıkışmışlık hissi arasında yalnızlık ve psikolojik sağlamlık arasındaki aracılık durumunu incelemektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmaya 121 (% 39) erkek, 189 (%61) kadın olmak üzere 310 yetişkin birey katılmıştır. Katılımcıların yaş ortalaması 24.52 (ss: 7.62)'dir. Araştırma kapsamında Sıkışmışlık Hissi Ölçeği (Türk vd., 2024), UCLA Yalnızlık Ölçeği (Sarıçam, 2023), Kısa Psikolojik Sağlamlık Ölçeği (Doğan, 2015) ve Kısa Can Sıkıntısı Eğilimi Ölçeği (Güner vd., 2021) kullanılmıştır. Araştırmanın yöntem kısmında ilk olarak SPSS programı kullanılarak betimsel istatistiklere, normallik dağılımlarına bakılmıştır. İkinci olarak JASP programı ile güvenirlik analizlerine, üçüncü olarak SPSS programı ile korelasyon analizi incelenmiştir. Daha sonra AMOS programı ile yapısal eşitlik modellemesine geçilmiştir. YEM ile can sıkıntısı eğilimi ile sıkışmışlık hissi arasında yalnızlık ve psikolojik sağlamlığın aracılık rolü incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analiz sonucunda yetişkinlerin can sıkıntısı eğilimi ile sıkışmışlık hissi arasında yalnızlık ve psikolojik sağlamlığın kısmi aracı rolü tespit edilmiştir. Bu durum can sıkıntısı eğiliminin sıkışmışlık hissini doğrudan ve dolaylı olarak yalnızlık ve psikolojik sağlamlık vasıtasıyla yordamaktadır. Can sıkıntısı eğilimi olan bireyler gerekli sosyal destek alamamaları durumunda yalnız kalabilir, aynı zamanda psikolojik sağlamlığı düşük olan bireylerin ise hemen sarsılabileceği düşünülebilir, dolayısıyla sıkışmışlık hissi ortaya çıkabilir. Sonuç olarak yetişkinlere yönelik psikolojik sağlamlık becerilerini güçlendirici programlar tasarlanabilir ve aynı zamanda bireylerin sosyal destek amaçlı faaliyetlere yönlendirilmesi can sıkıntısı eğilimini azaltabilir. Ek olarak da sıkışmışlık hissi durumları azalabilir.

Anahtar Sözcükler: can sıkıntısı, sıkışmışlık hissi, yalnızlık, psikolojik sağlamlık

Kaynakça

- Altun, Y., Özen, M., & Kuloğlu, M. M. (2019). Psikolojik Sıkıntı Ölçeğinin Türkçe uyarlaması: Geçerlilik ve güvenirlik çalışması. *Anatolian Journal of Psychiatry/Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 20, 23-31.
- Cheon, S. H. (2012). Relationships among daily hassles, social support, entrapment and mental health status by gender in university students. *Korean Journal of Women Health Nursing*, 18(3), 223-235.
- Doğan, T. (2015). Kısa psikolojik sağlamlık ölçeği'nin Türkçe uyarlaması: Geçerlik ve güvenirlik çalışması. *The Journal of Happiness & Well-Being*, 3(1), 93-102.

- Sarıçam, H. (2023), COVID-19 Sonrası Yetişkinlerde Yalnızlık: UCLA Yalnızlık Ölçeği Kısa Formunun (UYÖKF-6) Psikometrik Özellikleri. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32, 1-17.
- Türk, N., Yasdınman, M. B., & Kaya, A. (2024). Defeat, Entrapment and Suicidal Ideation in a Turkish Community Sample of Young Adults: An Examination of the Integrated Motivational-Volitional (IMV) Model of Suicidal Behaviour. *International Review of Psychiatry* (In Press)

Ortaokul Öğrencilerinin Sharenting ile İlgili Görüşlerinin Alınması: Nitel Bir Araştırma

Aslıhan BAYRAK

Öğrenci, Yıldız Teknik Üniversitesi
aslihanbayrakk@gmail.com
Orcid ID:0009-0008-7874-5893

Beyza KARAGÖZ

Öğrenci, Yıldız Teknik Üniversitesi
beyza.karagoz01@gmail.com
Orcid ID:0009-0003-1954-3056

Zeynep Nihan GÜLSEVER

Öğrenci, Yıldız Teknik Üniversitesi
zeynepgulsever@gmail.com
Orcid ID:0009-0006-9593-1319

Zahide Gül KARAAĞAÇ

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
zgul@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6702-5243

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı ortaokul öğrencilerinin sharenting kavramı hakkında görüşlerini almaktır. Sosyal medya kullanımının giderek artış gösterdiği son yıllarda ebeveynlerin çocuklarının görsellerini paylaşma eylemlerini ifade eden “sharenting” kavramının güncel bir araştırma konusu olduğu görülmektedir (Maraşlı vd., 2016). Literatürde sharenting üzerine yapılan araştırmalarda bu sürecin temel nesnesi olan çocukların deneyimlerinin açığa çıkarıldığı araştırmaların oldukça sınırlı olduğu tespit edilmiştir (Sarkadi vd., 2020). Ebeveynlerin sosyal medya üzerinden beğeni toplamak ya da kendi psikolojik ihtiyaçlarını karşılamak gibi birtakım motivasyonlarla hareket ederken (Lazard vd., 2019) çocuklarının sınırlarını dikkate almayarak ihmal ya da istismar eden bir tutumda olup olmadıklarının çocuk gözünden incelenmesi değerli görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma çocukların bu süreci nasıl deneyimlediklerini, duygu ve düşüncelerinin neler olduğunun belirlenmesini açığa çıkarmak amacıyla fenomenolojik desen ile tasarlanmıştır. Araştırmanın örneklemini tipik gelişimsel özellikler gösteren 11-13 yaş aralığında olan ve araştırmaya gönüllü katılım sağlayan 18 kız, 6 erkek olmak üzere toplam 24 öğrenci ortaokul öğrencisidir. Katılımcıların demografik bilgilerini toplamak amacıyla araştırmacılar tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Katılımcıların sharenting ile ilgili görüşlerini alabilmek için de yine araştırmacılar tarafından hazırlanan “Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu” kullanılmıştır. Görüşmeler yüz yüze olacak şekilde okullarda gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemi kullanılarak çözümlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analizler sonucunda “sharenting sonucundaki duygular ve düşünceler”, “kendi fotoğraflarının nasıl paylaşılacağına yönelik istekler” ve “sharenting hakkındaki görüşler” olmak üzere bulguların üç temada toplandığı görülmüştür. Bu temaların literatürde yer alan teorik bilgiler ile örtüştüğü görülmektedir (Verswijvel vd., 2019). Bu çalışma çocukların kendi fotoğraflarının paylaşılmasına yönelik olarak söz sahibi olabileceklerini ve çocuğun sınırlarını korumanın önemi açığa çıkarmaktadır. Bulguların ebeveynlere, eğitimcilere, çocuk gelişim uzmanlarına, ruh sağlığı meslek elemanlarına ve sosyal medya kullanıcılarına bilgi ve farkındalık düzeyine yarar sağlayacağı öngörülmektedir. Gelecekte bu araştırmanın farklı yaş grupları ile yapılması, farklı araştırma yöntem ve tekniklerinin kullanılması ile tekrarlanması ve geliştirilmesi önerilmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sharenting, çocuk ihmali ve istismarı, ortaokul öğrencileri

Kaynakça

- Lazard, L., Capdevila, R., Dann, C., Locke, A., & Roper, S. (2019). Sharenting: Pride, affect and the day-to-day politics of digital mothering. *Social and Personality Psychology Compass*, 13(4), e12443.
- Marasli, M., Suhendan, E., Yilmazturk, N. H., & Cok, F. (2016). Parents' shares on social networking sites about their children: Sharenting. *The Anthropologist*, 24(2), 399-406.
- Sarkadi, A., Dahlberg, A., Fängström, K., & Warner, G. (2020). Children want parents to ask for permission before 'sharenting'. *Journal of Paediatrics and Child Health*, 56(6), 981-983.
- Verswijvel, K., Walrave, M., Hardies, K., & Heirman, W. (2019). Sharenting, is it a good or a bad thing? Understanding how adolescents think and feel about sharenting on social network sites. *Children and Youth Services Review*, 104, 104401.

Üniversite Öğrencilerinin Özyeterlikleri, Depresyon ve Kaygı Düzeyleri Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi⁶

Meryem KILIÇ

Yıldız Teknik Üniversitesi
meryem.kilic@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-6571-997X

Dilara POLAT

Yıldız Teknik Üniversitesi
dilara.polat@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0002-4507-1016

Esmâ ÇİFTÇİ

Yıldız Teknik Üniversitesi
esma.ciftci@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-6453-0980

İlayda Meryem GÜZELDERE

Yıldız Teknik Üniversitesi
ilayda.guzeldere@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0007-8901-8440

Yağmur KAYA

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
ykaya@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4077-3182

Problem Durumu

Akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı üniversite öğrencilerinin psikolojik durumlarını anlamada önemli kavramlardır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik özyeterlikleri, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Çalışmanın örnekleme, uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır. Katılımcıların çalışmaya katılma ölçütü 18 yaşından büyük üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örnekleme, farklı üniversitelerde öğrenim görmekte olan 337 üniversite öğrencisinden (230 kadın ve 107 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 28 arasındadır ($\bar{X} = 21.48$ yaş, $SS = 1.76$). Veri toplama araçları olarak Akademik Özyeterlik Ölçeği ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre akademik özyeterlik ile depresyon ($r = -.372, p < .01$) ve kaygı ($r = -.307, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca depresyon ile kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .541, p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasında yalnızca kaygının ($t(337) = 3.15, p < .01$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı üniversite öğrencilerinin psikolojik durumlarını anlamada önemli kavramlardır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik özyeterlikleri, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Çalışmanın örnekleme, uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır. Katılımcıların çalışmaya katılma ölçütü 18 yaşından büyük

⁶ Bu araştırma, TÜBİTAK Bilim İnsanı Destek Programları Başkanlığı (BİDEB) tarafından yürütülen, 2209-A Üniversite Öğrencileri Araştırma Projeleri Destekleme Programı 2023 yılı 2. dönem kapsamında 1919B012333151 numara ile desteklenmiştir.

üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örneklemi, farklı üniversitelerde öğrenim görmekte olan 337 üniversite öğrencisinden (230 kadın ve 107 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 28 arasındadır ($\bar{X} = 21.48$ yaş, $SS = 1.76$). Veri toplama araçları olarak Akademik Özyeterlik Ölçeği ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre akademik özyeterlik ile depresyon ($r = -.372, p < .01$) ve kaygı ($r = -.307, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca depresyon ile kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .541, p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasından yalnızca kaygının ($t(337) = 3.15, p < .01$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı üniversite öğrencilerinin psikolojik durumlarını anlamada önemli kavramlardandır. Bu çalışmada üniversite öğrencilerinin akademik özyeterlikleri, depresyon ve kaygı düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi amaçlanmıştır. Araştırmanın deseni genel tarama modellerinden ilişkisel modeldir. Çalışmanın örnekleme, uygun örnekleme ve ölçüt örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılmıştır. Katılımcıların çalışmaya katılma ölçütü 18 yaşından büyük üniversite öğrencisi olmalarıdır. Araştırmanın örneklemi, farklı üniversitelerde öğrenim görmekte olan 337 üniversite öğrencisinden (230 kadın ve 107 erkek) oluşmaktadır. Katılımcıların yaşları 18 ile 28 arasındadır ($\bar{X} = 21.48$ yaş, $SS = 1.76$). Veri toplama araçları olarak Akademik Özyeterlik Ölçeği ve Depresyon Anksiyete Stres Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde betimsel istatistikler, pearson momentler çarpımı analizi ve bağımsız gruplar t-testi kullanılmıştır. Elde edilen bulgulara göre akademik özyeterlik ile depresyon ($r = -.372, p < .01$) ve kaygı ($r = -.307, p < .01$) arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Ayrıca depresyon ile kaygı arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmuştur ($r = .541, p < .01$). Araştırmanın fark testi sonuçlarına göre akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasından yalnızca kaygının ($t(337) = 3.15, p < .01$) cinsiyete göre anlamlı bir farklılık gösterdiği görülmüştür. Sonuç olarak akademik özyeterlik, depresyon ve kaygı değişkenleri arasında bir ilişki olduğu bulunmuş ve elde edilen bulgular mevcut literatür çerçevesinde tartışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Akademik özyeterlik, depresyon, kaygı

Nekrifisifili: Bir Antroposen Çağ Psikopatolojisi

Erdinç ÖZTÜRK

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psikiyatoloji ve Psikiyatri Araştırmaları Birimi
erdincerdinc@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-1553-2619

Barışhan ERDOĞAN

Doktor, İstinye Üniversitesi, İnsan ve Toplum Bilimleri Fakültesi, Psikoloji Bölümü,
barishan.erdogan@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-2648-0914

Görkem DERİN

Öğretim Görevlisi, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler
Anabilim Dalı, Psikiyatoloji ve Psikiyatri Araştırmaları Birimi
gorkem.derin@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9527-3110

Özet

Bugün holosen çağ ve antroposen çağın birlikte radikal dönüşümü devam ederken aslında holosen çağ, büyük oranda antroposen çağa evrilmeye başlamıştır.¹ Dissoanaliz kuramı, dünyadaki holosenik ve antroposenik tehlikelerin önümüzdeki yıllarda “muazzam göçler”e ve “psikotoplumsal metamorfozlar”a neden olacağını önemle vurgulamaktadır.^{2,3} Doğa katliamları, doğal afetler, salgınlar, eriyen buzullar, çevre kirliliği, radyoaktivite, orman yangınları, kimyasal atıklar, susuzluk, terör atakları, savaşlar ve soykırımlar insan nüfusunu azaltan holosenik ya da antroposenik ana ajanlar olarak devreye girmektedir.^{1,4} Kapitalist ekonomi sistemleri, insanları ve ülkeleri kuklaştırmış hatta kendi kendilerini sabote eden bir duruma getirmiştir. Günümüzün farkındalığı yüksek elit entelektüel azınlığı, dijital uyaran bombardımanı ve çevre kirliliğinden uzak doğa içerisindeki evlerde ve iş yerlerinde yaşamlarını geçirmek amacıyla göç etmeye başlamıştır.^{1,5} Diğer yandan insanlar kendilerini, insanlığı, doğayı hatta dünyayı sömüren ya da tüketen primitif, narsistik, megaloman, hak iddia edici, teşhirci ve istismarcı bir konuma gelmiştir. Son onlu yıllarda insanoğlunun dünyaya olan “yıkıcı psikososyopolitik etkisi” ve hükmetme gücü en üst düzeye çıkmıştır. Doğa katliamları, doğal afetler, çoklu bağımlılıklar, refah yoksunluğu, süregelen baskılar, terör atakları ve ardışık savaşlar karşısında güvenli habitatlar, travmatize ve dissiyasyon toplulukları için köprüden önce son çıkıştır!¹ Dijital bağımlılıklarla karakterize “eğitim istismarı”, acımasız rekabetlerle karakterize “akademik mobbing”, çelişkili bilgilerle karakterize “bilim tiranlığı” karşısında ebeveynler ve elit entelektüel azınlık, çocuklar ve gençler adına “okulsuzlaştırma politikaları”na oldukça haklı gerekçelerle giderek daha fazla odaklanmaya başlamıştır. Yapay kimlikleri, aldatıcı cezbediciliği ve lüks donanımlarıyla akıllı şehirler, adeta insanları doğadan uzaklaştırmak, kontrol etmek ve dijital bağımlılıklara hapsedmek adına inşa edilmiştir.^{1,4} Akıllı şehirler ve evlerdeki yapay doğa atmosferi insanlarda “ölüdoğa seviciliği”ne yol açmıştır. Ölüdoğa seviciliği Öztürk tarafından “nekrifisifili (*necrophysiphilia*)” olarak kavramlaştırılmıştır. Günümüzde çoğu insanın doğal habitatlara kuvvetli kayma eğilimi, eğitim istismarı, bilim tiranlığı, akademik mobbing ve ölüdoğa seviciliğine karşı bir manifestodur.¹ Antroposen çağda, doğa özünden kopartılarak bir akvaryum, bir fanus ya da bir obje haline getirilip kutsanmaya çalışılmaktadır!

Anahtar kelimeler: Nekrifisifili; antroposen çağ; dissoanaliz; dijital bağımlılık; okulsuzlaştırma; dissiyasyon

Kaynakça

- Öztürk, E. (2024). Dissoanalytic migration manifesto: Obedience or liberation in the face of wars, oppression and trauma In: Öztürk, E., ed. *Migration Psychology*. 1st ed. Ankara: Turkish Clinics.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanalysis as a modern psychotraumatology theory: denial trauma and mass dissociation versus dissociative revolution and psychocommunal therapy. *Medicine Science*, 11(3),1359-1385.
- Öztürk, E. (2022). Dissoanaliz ve psikotoplumsal bilinç alyansı kuramı: İnkâr travması ve dissiyatif yansıtımlı kimlik geçişi. Öztürk E, (Ed.). *Psikiyatoloji* içinde (1-40). 1. Baskı. Ankara: Türkiye Klinikleri.

- 4.Öztürk, E. (2024). Dissoanalytic theory of migration as a transboundary escape experience from transgenerational traumatic experiences: Regenerative dissociation and developmental migration in the face of a global monolithic cultural hegemony. *Medicine Science*, 13(2), 356-382.
- 4.Öztürk, E. (2023). Göç psikolojisi ve göç travması: Sınırlaraşırı bir yaşam deneyimi olarak gelişimsel göçün dissoanalizi. *Artuklu İnsan ve Toplum Bilim Dergisi*, 8(2), 233-253.

Karakter ve Değer Eğitimi Dersinde Kullanılan Yöntemlere İlişkin Öğretmen Adaylarının Görüşleri

Mehmet ÖZDEMİR

Dr. Öğretim Üyesi, Sakarya Üniversitesi
mehmetoz@sakarya.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-5838-0304

Feride İDİ TULUMCU

Araştırma Görevlisi Doktor, Sakarya Üniversitesi
fereideidi@sakarya.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-3054-4119

Fatih Mehmet TULUMCU

Araştırma Görevlisi, Sakarya Üniversitesi
ftulumcu@sakarya.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-3132-5337

Problem Durumu

Çocuklar değerleri küçük yaştan itibaren öncelikle ailelerinde, bunun yanı sıra medya, akranları, oyun grupları, bakıcıları, içinde buldukları topluluk ve diğer kuruluşlardan öğrenirler (Halstead ve Taylor, 2000, s. 169). Demokratik toplumlarda eğitim kurumları; sadece bilişsel amaçlara ulaşmak için değil, aynı zamanda insanı insan yapan bütün değerlerin, öğrencilere verildiği bir yapı olma anlayışına sahip olmak için de çaba sarf etmelidir (Yazıcı, 2006). Bu bağlamda toplumda birçok unsur ve kurum değerlerin aktarılmasına örtük veyahut sistematik bir biçimde öncelik etmektedir. Değerler eğitiminin amacı, çocuğun doğuştan getirdiği en iyi tarafı ortaya çıkarmak; kişiliğinin her yönüyle gelişmesini sağlamak; insani mükemmelliğe ulaşmasına yardımcı olmak; bireyi ve toplumu kötü düşünce ve davranışlardan korumak ve kurtarmak, bunun yanında iyi düşünce ve davranışlarla donatmak ve devamını sağlamaktır (Aydın, 2020, s. 2). Bu doğrultuda hedeflenen değerler, küçük yaştan itibaren eğitim kurumları olan okullar aracılığıyla çocuklara aktarılmaya çalışılır. Çağın getirdiği olumsuz durumlar karşısında, okullar öğrencilerine iyi tercihler yapabilmek için seçenekler gösterebilmeli ve aynı zamanda bu tercihleri yapabilmeye stratejilerini ve amaçlarını sunabilmelidirler (Ekşi, 2003). Okullarda etkili bir değerler eğitimi için öğretim programları, eğitim ortamları vb. unsurların yanı sıra öğretmen de önemli bir etkidir (İdi Tulumcu, 2015). Dolayısıyla öğretmenlerin değerler eğitimi hususunda bilinçli olması gerek okuldaki programdan yola çıkarak gerekse de kendi davranış ve duruşu ile bu noktada öğrencilere rehberlik etmesi beklenir. Değerler; bireyler arası etkileşimlerden, aileden ve diğer toplumsal unsurlardan denenerek, gözlemlenerek ve uygulanarak öğrenilir. Bu nedenle, değerlerin yeni nesillere belirli yaklaşım, yöntem ve tekniklere aktarılması gerekmektedir (Erdoğan, Özdemir ve Bıyık, 2020). Türkiye’de 2006 yılında yapılan program değişiklikleri ile birlikte sistematik bir şekilde öğretim programlarında yer alan değerler; en son 2018 yılında Milli Eğitim Bakanlığı tarafından programların yenilenmesi ile yenilenen programlarda da yer bulmuştur. İlk ve orta okulların öğretim programlarında değerler kök değerler başlığı altında ele alınmıştır. Öğretim programlarında yer alan kök değerler; adalet, dostluk, dürüstlük, öz denetim, sabır, saygı, sevgi, sorumluluk, vatanseverlik, yardımseverlik şeklinde belirlenmiştir. Öğretim programlarının yanı sıra Milli Eğitim müdürlükleri tarafından da değerler eğitime yönelik çalışmalar yapılmıştır. 2010-2011 Eğitim-öğretim yılı içerisinde il milli eğitim müdürleri toplantısında değerler eğitiminin uygulama koşulları üzerine tartışmalar yapılmış; 2012-2013 eğitim-öğretim yılında öncelikle okulöncesi, ilk ve ortaokul kurumlarında yerini almış etkinliklerin merkezine yerleştirilmesindeki yerini almıştır (Polat, 2021). Değerler, eğitim-öğretimin her kademesinde ve öğretim programlarının tamamında yerini bulmuştur. Dolayısıyla programda yer alan bu değerlerin nasıl ele alınacağı, hangi yaklaşım bağlamında ve ne tür öğretim yöntem ve teknikleri kullanılarak öğretileceği ayrı bir önem arz etmektedir. Yarar Kaptan (2021), değer öğretimi boyutunda yapılabilecek etkinlik ve uygulama örneklerinin başta öğretimini yapacağınız değere, hedef kitlenize, seçtiğiniz değer eğitimi yaklaşımına ve içinde bulunduğu ortamın fiziksel koşullarına bağlı olmakla birlikte birçok unsura göre değişiklik gösterebildiğinden söz eder. Bütün bunlar göz önünde bulundurulduğunda değerlerin aktarılmasında önemli bir unsur olan okulların

ve okullarda bu sorumluluğu üstlenen öğretmenlerin değerler eğitiminin nasıl yapılması gerektiği noktasında donanımlı olması, öğrencilere etkili bir değerler eğitimi verebilmek için ilgili yöntem ve teknikleri bu eğitim bağlamında nasıl kullanılabileceğinin farkında olması önem arz etmektedir. Karakter ve Değer Eğitimi dersi üniversitelerde okutulmaya; YÖK tarafından öğretmen yetiştiren lisans programlarına sahip olan Eğitim Fakültelerinin ders programlarının yeniden yapılandırılıp düzenlenmesi sonucu girmiş ve birçok öğretmenlik programında zorunlu ve seçmeli ders olarak yerini almıştır. Özellikle Değerler Eğitimi ülkemizde okul öncesi kurumlardan başlayarak eğitimin hemen her kademesinde sistematik olarak kendine yer bulmaktadır. Bu bağlamda öğretmen adayları hem kendileri okurken değerler eğitimine yönelik farklı deneyimler kazanmakta hem de gelecek nesillerin değer eğitiminin inşası yolundaki temellerini Karakter ve Değer Eğitimi dersinde atmaktadır. Değerler eğitiminin okullarda sistematik bir şekilde yer alması hangi öğretim yöntemi ile daha etkili olacağı önemlilik arz etmektedir. Yapılan bu çalışmanın amacı; Karakter ve Değer Eğitimi dersini alan ve değerler eğitiminde aktif olarak kullanılan yöntemleri derste deneyimleyen Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık bölümünde öğrenim görmekte olan öğretmen adaylarının bu yöntemlerin kullanılabilirliği ve etkililiğine dair görüşlerinin belirlenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olgubilim deseni kullanılmıştır. Olgubilim deseni, farkında olduğumuz ancak derinlemesine ve ayrıntılı bir anlayışa sahip olmadığımız olgulara odaklanmaktadır. Olgular yaşadığımız dünyada olaylar, deneyimler, algılar, yönelimler, kavramlar ve durumlar gibi çeşitli biçimlerde karşımıza çıkabilmektedir (Creswell, 2015; Yıldırım ve Şimşek, 2011). Araştırmanın çalışma grubunu bir devlet üniversitesinin 2023-2024 Eğitim Öğretim yılında öğrenim görmekte olan 50 Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık Bölümü öğrencisi oluşturmaktadır. Veriler yarı yapılandırılmış görüşme formu ile toplanmıştır. Verilerin çözümlenmesinde içerik analizi kullanılmış; kod ve kategoriler belirlenerek veriler analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda; değerler eğitiminde izlenmesi gerekli yöntemler; bu yöntemlerin etkililiği, yeni bir öğretim yöntemi olan çocuklar için felsefe yönteminin değerler eğitiminde kullanımı ve değerler eğitiminde materyal kullanımına dair farklı sonuçlara ulaşılmış ve bu sonuçlar doğrultusunda öneriler getirilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Karakter ve Değer Eğitimi Dersi, değerler eğitimi, öğretim yöntemleri, çocuklar için felsefe.

Kaynakça

- Aydın, M.Z. (2020). Değerler eğitimi. Şahin Şimşek ve Funda Bulut (Ed.). Çocuk Edebiyatı Yazarlarının Kaleminden Değerler Eğitimi (s. 1-7) içinde. Akademisyen Kitabevi.
- Creswell, J.W. (2015). Nitel araştırma yöntemleri (2.Baskı). (Çev. Ed. Mesut Bütün ve Selçuk Beşir Demir). Siyasal Kitabevi.
- Ekşi, H. (2003). Temel insanî değerlerin kazandırılmasında bir yaklaşım: Karakter eğitimi programları. Değerler Eğitimi Dergisi, 1 (1), 79-96.
- Erdoğan, T., Özdemir, C. ve Bıyık, M. (2020). Değer eğitiminde kullanılan, yaklaşım, yöntem ve teknikler. Ayşegül Oğuz Namdar (Ed.) İlkokulda Drama ile Değerler Eğitimi Uygulamaları (s. 60-78) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- İdi Tulumcu, F. (2015). Güncel çocuk dergilerinde yer alan değerler (yayımlanmış yüksek lisans tezi). Sakarya Üniversitesi.
- Halstead, J.M. (1996). Values and values education in schools. Halstead, J.M. ve Taylor (Eds.) Values in Education and Education in Values (s. 3-22) içinde. The Falmer Press.
- Polat, Ü. (2021). Türkiye’de karakter ve değerler eğitimi. Mücahit Kağan ve Nusrettin Yılmaz (Yay. Haz.) Karakter ve Değer Eğitimi (s. 205-220) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yarar Kaptan, S. (2021). Karakter ve değer eğitiminde yaklaşım, yöntem ve teknikler. Salih Zeki Genç ve Adem Beldağ (Ed.) Karakter ve Değer Eğitimi (s. 146-168) içinde. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Yazıcı, K. (2006). Değerler Eğitimi’ne genel bir bakış. TÜBAR, 19, 499-522.
- Yıldırım, A.& Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. (9.Baskı). Seçkin Yayıncılık.

Bruno Latour'un Aktör Ağ Teorisi (Actor Network Theory) Bağlamında Tan Gazetesinin (1969-1999) Kosova Tarihindeki Rolü

Ayşe ÇATALCALI CEYLAN
Doçent Doktor, Ege Üniversitesi
ayse.catalcali@ege.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6038-8017

Elsev BRİNA LOPAR
Doçent Doktor, "Ukshin Hoti" Prizren Üniversitesi
elsevbrina@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-5242-3978

Problem Durumu

Bu çalışmada Latour'un aktör ağ teorisi ile 1969-2008 yılları arasında faaliyet göstermiş Tan gazetesinin, Kosova Türk topluluklarının politika, eğitim, kültür-sanat, ekonomi ve türk dilinin yaşatılmasına dair yapılan çalışmaları nasıl temsil ettiği ele alınmaktadır. Gazetenin emekli çalışanları olan 5 gazeteci ile (Reşit Hanadan, Enver Baki, Şerafettin Ömer, Altay Suroy, Aziz Serbest) yapılan röportajlarda gazetenin kosova tarihindeki rolü ortaya çıkarılmaktadır. Çalışmanın röportaj metinleri MaxQda programının tek vaka kodlaması bağlamında metin madenciliği aracılığıyla analiz edilmiştir. Bu doğrultuda gazeteciler tek vaka analizleri ile değerlendirilmiş, Kosova Türk Topluluklarının temel sorunlarının gazetecilerin gözü ile sayfalarda nasıl yer aldığı tespit edilmiştir. Çalışma, tarih sayfalarında yerini alan Tan gazetesini yeniden gündeme taşımak, birinci tanıklara ulaşarak dönemi tanımlamak, araştırma teknikleri bağlamında metin madenciliğinden faydalanmak yönleriyle Kosova Türk topluluklarının döneme ilişkin, politika, eğitim, kültür-sanat, ekonomi ve türk dilinin yaşatılmasına dair sorunlarına ışık tutması bakımından değerli sonuçlar vermektedir.

Araştırma Yöntemi

Gazetenin emekli çalışanları olan 5 gazeteci ile (Reşit Hanadan, Enver Baki, Şerafettin Ömer, Altay Suroy, Aziz Serbest) yapılan röportajlarda gazetenin Kosova tarihindeki rolü ortaya çıkarılmaktadır. Aynı zamanda Kosova topluluğunun gazete tarafından öne çıkarılan o dönemki sorunlarına yeniden ışık tutulmaktadır. Bruno Latour, sosyal yaşamın heterojen olduğunu ve ilişkisellik boyutuyla yaşamın, ilişkiler sosyolojisi üzerinden kurulabileceğini ifade eder. Bu doğrultuda ileri sürdüğü Aktör ağ teorisi yaklaşımı ile topluluğun oluşturduğu ağlar, aktör (actor), problemlleştirme (problematisation), ikna etme (intressement), Dahil olma (enrollment), ittifakların mobilizasyonu (mobilization of Alliances), çeviri (translations) ve kara kutu(black box) ile kurulabilir ve toplum tanımlanabilirdi. Bu çalışmada Latour'un aktör ağ teorisi ile 1969-1999 yılları arasında faaliyet göstermiş Tan gazetesinin, Kosova Türk topluluğunun politika, eğitim, kültür-sanat, ekonomi ve Türk dilinin yaşatılmasına dair yapılan çalışmaları nasıl temsil ettiği ele alınmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada, Tan gazetesinin dönemin önemli bir aktantı(actant) olduğu görüldü. Analizlerde, TanBeklenen / Geçici Sonuçlar gazetesinin "topluluğun sesi" ve Türklerin kültürünü korumada yardımcı olduğu belirlendi. Metinler analizlerinde, Tan gazetesinin topluluğun yaşadığı sorunları gündeme getirdiği, toplumun birbirleriyle iletişim kurmalarına yardımcı olduğu ve dayanışmayı desteklediği görüldü.

Anahtar Sözcükler: Tan Gazetesi, Kosova, Aktör Ağ Teorisi, Kosova Türk Toplulukları

Kaynakça

(.../), Kosova Edebiyatçıları ve Sanatçıları- Kaynak: Türk Yazarlar Derneği Yayınları, No:1, Prizren, 1996, Biyografi.net. <https://www.biyografi.net/MAKALE.asp?HABERID=164> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi:11-03-2022

Adalı, E., (2012). Doğal Dil İşleme. Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, 5 (2).

- Ağcasulu, H. (2018). Sosyal Bilimlerde İlişkileri İnceleyen Bir Yöntem: Sosyal Ağ Analizi. Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1915-1933.
- Ağcasulu, H. (2019). Sosyal Bilimlerde Ağ Yaklaşımının Gelişimi ve Mikro Ağ Kuramları. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 18 (72). 2036-2049. DOI: 10.17755/esosder.514495 .
- Akat, A. (2008). Doğu Karadeniz Bölgesinde Kültürel Temsil Alanları ve (B)ağ oluşumları. Müzikte temsil ve Müziksel Temsil (2. Cilt), 6-11.
- Aksu, F. (2010). Kosova Krizinde Türkiye'nin Dış Politikası. Yakın Doğu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 3(1). 51-89.
- Anderson, K. Ve Jack, D. C. (1998). "Learning To Listen: Interview Techniques And Analyses". The Oral History Reader. Editörler: Perks, R. ve Thomson, A. (Ed). New York: Routledge.
- Atalay, O. (2021), Kosova Seçimleri Arefesinde Türk Partileri | Stratejik Düşünce Enstitüsü. <https://www.sde.org.tr/analiz/Kosova-secimleri-arefesinde-turk-partileri-analizi-21001> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi:11-03-2022.
- Aydın, Ş. ve Şentürk, M. (2022). Asamblaj Kavramı ile Aktör-Ağ Teorisi Arasındaki Bağlantıların İncelenmesi: Asamblaj Kentçiliği. TESAM Akademi Dergisi, 9 (1), 289-315. DOI: 10.30626/tesamakademi.1022695 .
- Aydın, U. (2001). Organik Medyanın Kosova Maceraları. Marmara İletişim Dergisi, 11(11). 261-274.
- Ayyıldız, A. A. (2022). Kadınlaşan Göç Olgusunda Ağbağların ve Sosyal Sermayenin Sosyal Uyum Üzerindeki Etkisi. Sosyal Politika ve Sosyal Hizmet Çalışmaları Dergisi, 3 (2), 304-325.
- Bakioğlu, A. ve Banoğlu, K. (2013). Öğretmenlikte Kariyer Basamakları Uygulamasına İlişkin Öğretmen Görüşlerinin Metaforlar ve Sosyal Ağ Analizi Yöntemiyle İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Eğitim Bilimleri Dergisi, 37 (37), 28-55.
- Balay, B. & Ocak, E. (2006). Sözlü Tarih Çalışmalarında Video Teknolojisinin Kullanılması. A. İlyasoğlu & G. Kayacan (Ed.), Kuşaklar, Deneyimler, Tanıklıklar Türkiye'de Sözlü Tarih Çalışmaları Konferansı, İstanbul: Tarih Vakfı, 263-272.
- Baltacı, A. (2018), Nitel Araştırmalarda Örneklem Yöntemleri ve Örnek Hacmi Sorunsalı Üzerine Kavramsal Bir İnceleme. Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7 (1), 231-274. Erişim: <https://dergipark.org.tr/pub/bitlissos/issue/38061/399955>.
- Bozkurt, G.S. (2010). Tito Sonrası Dönemde Eski Yugoslavya Bölgesindeki Türler ve Müslümanlar. Türk Dünyası İncelemeleri Dergisi, 10(2). 51-95.
- Counce, S. (2001). Sözlü tarih ve Yerel Tarihçi. Bilmez B.C. ve Yalçınkaya A. (Çev). , İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Counce, S. (2001). Sözlü Tarih ve Yerel Tarihçi. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Ceyhan, A. İ. ve Özmen Akalın, F. A. (2021). Ağ Toplumu ve Hipermodernite Açısından Yeni Sosyal Medya Platformu Clubhouse'un Kısa Analizi. İstanbul Kent Üniversitesi İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, 2 (2), 144-155.
- Çeliksoy, E. (2018). Türkiye'de Kamu Politikası Oluşturma Sürecinde Yer Alan Reformların Ağbağ Analizi. Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, (52), 197-212. DOI: 10.18070/erciyesiibd.394793 .
- Danacıoğlu, E. (2001). Geçmişin İzleri-Yanı başımızdaki Tarih İçin Bir Kılavuz. No:125. İstanbul: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Demir, Y. ve Ayhan, B. (2020). Sosyal Medyanın Gündem Belirleyicileri: Twitter'da Gündem Belirleme Süreci Üzerine Bir Sosyal Ağ Analizi. İletişim Kuram ve Araştırma Dergisi, 2020 (51), 1-19.
- Doğan, H. A. (2010). Çevrimiçi öğrenme topluluklarının sosyal ağ analizi: bir öğretmen forumu örneği. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Sosyal Bilimler Enstitüsü, Anadolu Üniversitesi.
- Durmuş, S. ve Ekşi, A. (2021). Türkiye Afet Müdahale Planında Kurumsal Etkileşimin Ağbağ Analizi ile Değerlendirilmesi. Hastane Öncesi Dergisi, 6 (3), 307-322. DOI: 10.54409/hod.903397 .
- Elmas, N. (2014). Kosovalı Türkler: Dilleri ve Kültürleri. Bilig, (70), 131-152.
- Eren, Z ve Arık, S. (2021), Örgütsel öğrenme ağları ve öğretmenlerin profesyonel öğrenme ağlarının analizi. Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi, 10(3), 100-124.
- Eren, Z. (2018b). Bağlantıcılık Teorisi ve Öğretmen Adaylarının Öğrenme Ağlarının Sosyal Ağ Analizi. Turkish Studies Educational Sciences, 13 (19), 717-753.
- Eren, Z. (2018'a). Biçimsel ve Biçimsel Olmayan Örgüt Yapılarının Sosyal Ağ Analizi: Öneri ve Güven Ağları Örneği. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 34(4), 1121-1142. DOI:10.16986/HUJE.2018041879 .
- Eren, Z. (2019). Eğitim Yönetimi Araştırmalarında Ortak Yazarlık Sosyal Ağı Üzerinden Akademik İş birliği. Bilimsel Araştırma Projesi. Sinop Üniversitesi.

- Eren, Z. (2020). Bilim Sanat Merkezi Yöneticilerinin Bağlamsal Performansının Sosyal Ağ Analizi Yaklaşımı ile Değerlendirilmesi. İstanbul Gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 7(1), 50-73.
- Eren, Z. ve Kıral, E. (2018). Sosyal ağ analizi ve eğitim araştırmalarında kullanımı. Eğitimden kareler. Ankara: EYUDER Yayınları, 308-353.
- Gündüz, A. ve Ertong Attar, G. (2020). Aktör İlişkiler ağı, Sağlık-Hastalık ve Suç: Şahsiyet Dizisi Üzerinden Bir Tartışma. İnsan ve İnsan, 7 (24), 127-153. DOI: 10.29224/İnsanveinsan.578514 .
- Kobak, K. (2022). #Tiktokkapansın Hareketi: Twitter’da Sosyal Ağ Analizi. Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi, 11(1), 309-31
- Muzbeg, E. (2023). Sırbistan Engeli Kosova bağımsızlığına gölge düşürüyor. <https://yenibalkan.com/tr/gundem/esin-Muzbeg-sirbistan-engeli-kosova-bagimsizligina-golge-dusuruyor> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 20-02-2023.
- Muzbeg, İ. (2022). Balkan Coğrafyası Balkan İnsanının Yazgısıdır, <https://www.necladursun.com/kosovaliskender-Muzbeg-balkan-cografyasi-balkan-insaninin-yazgisidir> adresinden alınmıştır. Erişim Tarihi: 13-03-2022.
- Neuman, W. L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (2. Cilt). Ankara: Siyasal.
- Neuman, W.L. (2014). Toplumsal Araştırma Yöntemleri, Nitel ve Nicel Yaklaşımlar. Akkaya Ö. (Çev). Cilt.2, Ankara: Siyasal Kitabevi.
- Okumuş, S. (2015). Kosova’da Yayınlanan Türkçe Gazete ve Dergiler. Yeni Türkiye, Rumeli Balkanlar Özel Sayısı, V(70). 6254-6274.
- Okumuş, S. (2017). Yüzyıllık Yalnızlık: İmparatorluktan Azınlığa Kosova’da Türkler Karadeniz Araştırmaları, XIV(54). 1-18.
- Okumuş, S., (2015 b). “Kosova’da Türkçe Yayınlanan Bir Gazete: Tan”, Balkan Araştırma Enstitüsü Dergisi, 4 (1), 85-107.
- Okumuş, S., Kosova’da Yayınlanan Türkçe Gazete ve Dergiler, <http://www.salihokumus.com/makaledetay.asp?MakID=13&Kosovada-Yayinlanan-Turkce-Gazete-ve-Dergiler-i.html> Adresinden alınmıştır. (Kişisel Web Sitesi). Erişim tarihi: 21-03-2023.
- Okumuş, S.& Demir, H.H.& Çoban, M. (2013). Kosova’da Yayınlanan Türkçe Gazete ve Dergiler. U.D.E.K. Uluslararası Dil ve Edebiyat Çalışmaları Konferansı ‘Balkanlarda Türkçe’, 2: 252-267.

Yapay Zekâya İlişkin Tutumların Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Ahmet Rifat KAYIŞ

Doçent Doktor, Kastamonu Üniversitesi

a.rifatt@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-4642-7766

Problem Durumu

Teknolojinin her alanında olduğu gibi yapay zekâ alanında da gelişmeler hızla devam etmektedir. Her yeni teknoloji hayatı kolaylaştırmanın yanı sıra bazı kaygı, endişe ve farklı tutumlara yol açabilmektedir. Bu bakımdan yapay zekâya ilişkin gelişmeleri coşku ile karşılayıp olumlu olarak gören bireylerin yanı sıra yapay zekâ alanındaki gelişmelerden endişe duyan ve yapay zekâya karşı olumsuz tutum geliştiren bireylerde bulunmaktadır (Kaya vd., 2024). Dolayısıyla, bireylerin yapay zekâya ilişkin tutumları onların kaygı ve anksiyete düzeyleri ile ilişkili olabilmektedir (Cho ve Seo, 2024; Schiavo vd., 2024). Bunun yanında, yapay zekâ araçlarının psikolojik sağlıklarını geliştirmek için nasıl kullanılabileceğine ilişkin çeşitli çalışmalar bulunurken (Aktan vd., 2022; Gupta vd., 2023) yapay zekâya yönelik tutumların psikolojik sağlıklılığın göstergelerinden biri olan iyi-oluş ile ilişkilerini inceleyen çalışmalara rastlanmamıştır. Bu çerçevede, yapay zekâya ilişkin tutumların ve bu tutumları etkileyen faktörlerin belirlenmesi önemli hale gelmiştir. Bu araştırmanın amacı üniversite öğrencilerinin yapay zekâya ilişkin tutumlarının bazı değişkenlere göre incelenmesi amaçlanmaktadır. Buna göre çalışmada yapay zekâya ilişkin tutumların bazı değişkenlere (cinsiyet, sınıf düzeyi, yapay zekâ uygulamalarına güvenme, yapay zekâ alanındaki gelişmeleri takip etme, yapay zekâyı mesleki bir tehdit olarak görme) göre farklılaşmış farklılaşmadığı incelenmiştir. Bunun yanında, genel kaygı ve psikolojik iyi-oluşun yapay zekâya yönelik tutum üzerindeki yordayıcılık rolleri incelenmiştir. Böylece, günümüzde bireyler tarafından çok daha sık kullanılan yapay zekâ araçlarına yönelik tutumları etkileyen faktörler belirlenerek yapay zekâ araçlarının etkili kullanımını konusunda önemli öneriler getirilebilecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada kesitsel veriler toplanmış ve ilişkisel model kullanılmıştır. Araştırmaya 302 (%83) kadın ve 61 (%17) erkek olmak üzere toplam 363 üniversite öğrencisi araştırmaya katılmıştır. Katılımcıların yaşları 18 ile 29 arasında değişmektedir ($X = 20.94$ ss = 2.38). Araştırmanın verileri “Yapay Zekâ Tutum Ölçeği” (Satıcı vd., 2024), “Yaygın Anksiyete Bozukluğu-7 Testi” (Konkan, 2013), “Psikolojik İyi Oluş Ölçeği” (Telef, 2013) ve “Kişisel Bilgi Formu” aracılığıyla toplanmıştır. Araştırmada t-testi, varyans analizi (ANOVA), korelasyon katsayıları ve doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır. Analizler SPSS 22 programı ile gerçekleştirilmiş olup tüm analizlerde anlamlılık düzeyi .05 olarak alınmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada yapay zekâya ilişkin tutumlar çeşitli değişkenler açısından incelenmiştir. Bulgular erkeklerin kadınlara göre yapay zekâya ilişkin daha olumlu tutuma sahip olduklarını göstermiştir. Bunun yanında, yapay zekâ uygulamalarına güvenenler güvenmeyenlere göre, yapay zekâ uygulamalarını kendi meslekleri açısından tehdit olarak görenler tehdit olarak görmeyenlere göre, yapay zekâya ilişkin gelişmeleri takip edenler takip etmeyenlere göre yapay zekâya ilişkin daha olumlu tutumlara sahiptirler. Yapay zekâ uygulaması kullanım sayısına ilişkin bulgular, üç ve daha fazla sayıda yapay zekâ uygulaması kullananların, bir yapay zekâ uygulaması kullanan ve hiç yapay zekâ uygulaması kullanmayanlara göre yapay zekâya ilişkin daha olumlu tutuma sahip olduğunu göstermiştir. Sınıf düzeylerine göre ise yapay zekâya ilişkin tutumlar değişmemektedir. Son olarak, regresyon analizi sonuçları yapay zekâya ilişkin olumlu tutumu genel anksiyetenin negatif yönde, psikolojik iyi oluşun ise pozitif yönde yordadığını göstermiştir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ tutumu, psikolojik iyi-oluş, genel anksiyete

Kaynakça

Aktan, M. E., Turhan, Z., & Dolu, I. (2022). Attitudes and perspectives towards the preferences for artificial intelligence in psychotherapy. *Computers in Human Behavior*, 133, 107273. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2022.107273>

- Cho, K. A., & Seo, Y. H. (2024). Dual mediating effects of anxiety to use and acceptance attitude of artificial intelligence technology on the relationship between nursing students' perception of and intention to use them: a descriptive study. *BMC nursing*, 23(1), 212. <https://doi.org/10.1186/s12912-024-01887-z>
- Gupta, D., Singhal, A., Sharma, S., Hasan, A., & Raghuwanshi, S. (2023). Humans' Emotional and Mental Well-Being under the Influence of Artificial Intelligence. *Journal for ReAttach Therapy and Developmental Diversities*, 6(6s), 184-197. <https://jrtd.com/index.php/journal/article/view/698>
- Kaya, F., Aydin, F., Schepman, A., Rodway, P., Yetişensoy, O., & Demir Kaya, M. (2024). The roles of personality traits, AI anxiety, and demographic factors in attitudes toward artificial intelligence. *International Journal of Human-Computer Interaction*, 40(2), 497-514. <https://doi.org/10.1080/10447318.2022.2151730>
- Konkan, R., Senormanci, O., Guclu, O., Aydin, E., & Sungur, M. Z. (2013). Validity and reliability study for the Turkish adaptation of the Generalized Anxiety Disorder-7 (GAD-7) scale/Yaygin Anksiyete Bozuklugu-7 (YAB-7) testi Turkce uyarlamasi, gecerlik ve guvenirligi. *Archives of Neuropsychiatry*, 50(1), 53-59. <https://doi.org/10.4274/npa.y6308>
- Satici, S. A., Okur, S., Yılmaz, F. B. ve Grassini, S. (Yayınlanmamış). Turkish adaptation of the artificial intelligence scale (AIAS-4): The link between personality traits, psychological distress, mental wellbeing and flourishing.
- Schiavo, G., Businaro, S., & Zancanaro, M. (2024). Comprehension, apprehension, and acceptance: Understanding the influence of literacy and anxiety on acceptance of artificial Intelligence. *Technology in Society*, 77, 102537. <https://doi.org/10.1016/j.techsoc.2024.102537>
- Telef, B. B. (2013). Psikolojik iyi oluş ölçeği: Türkçeye uyarlama, geçerlik ve güvenirlik çalışması. *Hacettepe üniversitesi eğitim fakültesi dergisi*, 28(28-3), 374-384.

Okul Yöneticilerinin Bilgelik Düzeyi ve Okul Etkililiği Arasındaki İlişkide Öğretmenlerin Epistemolojik İnancının Aracılık Etkisi

Halil İbrahim İŞBİLİCİ

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
istanbul.ibrahim@gmail.com
Orcid ID:0000-0003,2995-2294

Bilal YILDIRIM

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi
bilal.yildirim@izu.edu.tr
Orcid ID:0000 0001 6225 5859

Problem Durumu

Okul müdürlerinin bilgelik düzeyleri ile okul etkililiği arasındaki ilişkide öğretmenlerin Epistemolojik inançlarının aracılık etkisi var mıdır? Var ise ne düzeydedir? Bilgelik konusu son yıllarda akademik açıdan öne çıkan bir konudur ve hakkında yeni çalışmalar yapılmaktadır. Yerli bir bilgelik ölçeği olmadığı için yabancı bilgelik ölçekleri Türkçeye çevrilerek sonuç alınmaya çalışılmaktadır. Yerli ve milli bir bilgelik ölçeği geliştirilerek yapılabilecek çalışmalara akademik ve teknik destek sağlanmaya çalışılmaktadır. Böylece daha sağlıklı verilere ulaşmak hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Nicel veri toplama süreci, ölçekler aracılığıyla gerçekleştirilecektir. Nicel araştırma gerçeği araştırmacıdan bağımsız görür. Matematiksel, istatistiksel ve bilimsel yöntemler kullanarak veri toplamayı amaç edinir. Araştırmanın verileri veri toplama formu ile elde edilecektir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli ile araştırma gerçekleştirilecektir. İlişkisel tarama, iki veya daha fazla değişken arasında var olabilecek ilişkinin, değişkenlere hiçbir suretle müdahale edilmeden yapılan araştırmalara denir. Bu araştırmalarda neden-sonuç ilişkisi sayısal ve istatistiksel veriler ve işlemler üzerinden kurulur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Hedeflenen sayıda uygulanan ölçekten elde edilen verilerin nicel olarak istatistiki analizleri yapıldıktan sonra çalışmanın nitel kısmında farklı türdeki okulların bilgelik düzeyleri şemalandırılarak ayrıntılı bir şekilde gösterilecektir. Ayrıca çalışmanın nicel kısmında uygulayacağımız öğretmen epistemolojik düzeyleri ölçeği ile öğretmenlerin grup kimliği, mesleki kimlik ve örgütsel kimlik algılarını da belirlemeye çalışacaktır. Araştırmanın son bölümünde elde edilen nicel veriler analiz edilerek bilge okul müdürünün özellikleri, bilgelik düzeyleri ve bu özellik ve yeteneklerin müdürlük görevinin yerine getirilmesindeki katkısı ve öğretmenler ile olan mesleki etkileşime katkısı incelenecektir. Tüm bu belirtilen değişkenler arasında korelasyon olduğu düşünüldüğünden bu doğrultuda değişkenler arasında anlamlı ilişki bulunması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Okul Yöneticileri, Bilgelik, Etkili Okul, Epistemoloji

Kaynakça

- Abdurrezzak, S., & Uğurlu, C. T. (2019). A study of validity and reliability of school effectiveness scale, Inonu University Journal of the Faculty of Education, 20(1), 69-82.
- Akfiyat, O. & Akkaya, A. (2022). San Diego Bilgelik Ölçeği: Uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi. 5(2),436-452
- Akkaya, A. (2019). Psikososyal gelişim alanı olarak bilgelik gelişiminin incelenmesi. Master's thesis, Kocaeli Üniversitesi.
- Ardelt, M. (2000). Antecedents and effects of wisdom in old age A longitudinal perspective on aging well. Research on Aging, 22(4), 360-394.
- Ardelt, M. (2003). Empirical assessment of a three-dimensional wisdom scale. Research on Aging, 25(3), 275-324.
- Atış, N. (2012). Descartes Felsefesinde Bilgelik. Felsefe ve Sosyal Bilimler Dergisi, 1(14), 121-133.

- Aydın, Kamuran. (2022). Eğitim Örgütlerinde Dijital Liderlik ve Örgütsel Bilgelik İlişkisi, Doktora Tezi, Anadolu Üniversitesi. 8-124.
- Baltes, P. B., Smith, J., & Staudinger, U. M. (1991). Wisdom and successful aging. *Nebraska Symposium on Motivation*, 39, 123–167.
- Baltes, P. B., & Smith, J. (2008). The fascination of wisdom: Its nature, ontogeny, and function. *Perspectives on Psychological Science*, 3(1), 56–64.
- Başbay, M. (2013). Epistemolojik İnançın Eleştirel Düşünme ve Üstbiliş ile İlişkisinin Yapısal Eşitlik Modeli ile İncelenmesi. *Eğitim ve Bilim* 2013, 38 (169), 251-257
- Brill, F. (2023). *Leading and Learning: Effective School Leadership Through Reflective Storytelling and Inquiry*. Routledge Publishing.
- Brownlee et al., (2010). Changing Epistemological Beliefs in Pre-service Teacher Education Students. *Queensland University of Technology (QUT)*, 247-268.
- Büyüköztürk, Ş. (2009). Sosyal Bilimler için veri analizi, istatistik, araştırma deseni, SPSS uygulamaları ve yorum. Pegem.
- Carstensen, L. L., & Löckenhoff, C. E. (2003). Aging, emotion, and evolution: The bigger picture. In P. Ekman, J. J. Campos, R. J. Davidson, & F. B. M. de Waal (Eds.), *Emotions inside out: 130 years after Darwin's: The expression of the emotions in man and animals* (pp. 152–179). New York Academy of Sciences Publication.
- Christopher, P. (2017). Elementary Principal Wisdom: Teacher Perceptions of Leadership. *Scope*, 44-49.
- Creswell, J. W., & Poth, C. N. (2018). *Qualitative inquiry and research design: choosing among five approaches*. Sage Publications.
- Çakan, O. (2019). Bilgelik Yordayıcıları Olarak Entelektüel Tevazu ve Beş Faktör Kişilik Özellikleri. *YT. Tokat Gazi Osman Paşa Üniversitesi*.
- Demir S, Akınoğlu O (2010). Epistemological Beliefs In Teaching Learning Processes. *M.Ü. Atatürk Education Faculty J. Educ. Sci.* 32:75-93.
- Descartes, Rene. (1999). *Aklın Yönetimi için Kurallar*, Sosyal Yayınlar.
- Erikson, E. H. (1950). *Childhood and society*. Norton.
- Erikson, E. H. (1959). Identity and the life cycle, *Psychological Issues*, 1(1), 1-171.
- Eryılmaz, Ali, Tansu Mutlu. (2017). "Yaşam boyu gelişim yaklaşımı perspektifinden kariyer gelişimi ve ruh sağlığı." *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar* 9(2):227-249.
- Gigerenzer, G. (1996). The psychology of good judgment. *Medical Decision Making*, 16(3), 273–280.
- Glück, J. (2020). The important difference between psychologists labs and real life: Evaluating the validity of models of wisdom, *Psychological Inquiry*, 31(2), 144 150.
- Grossmann, I. (2017). Wisdom and how to cultivate it. *European Psychologist*, 22(4), 233–246.
- Hıdıroğlu, Y. Özkan (2016). Etkili Okul Yöneticisinin Epistemolojik İnançları ve Bu İnançların Öğretmenlerin Mesleki Performanslarına Etkisine İlişkin Öğretmen Algıları, *Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi*. 6-68.
- Hofer, B. K. (2004). Paradigmatic Approaches to Personal Epistemology. *Educational Psychologist*, 39(1), 1-3.
- Huisheng, T. (2007). Educational wisdom and intellectual teachers are called on by the times. *China National Institute for Educational Research*, 2(1): 119–132.
- King, PM & Kitchener, KS (2004). Yansıtıcı Yargı: Yetişkinlik Boyunca Epistemik Varsayımların Gelişimi Üzerine Teori ve Araştırma. *Eğitim Psikoloğu*, 39 (1), 5–18.
- Laila, A. (2015). The effective school: The role of the leaders in school effectiveness. *Educational Research and Reviews*, 10(6), 695-721.
- Medeni, M. & Göktaş, Z. (2022). Genç Bireylerin Bilgelik Gelişiminin Psikososyal Gelişim Açısından İncelenmesi. *International Social Sciences Studies Journal*. 1587-2587.
- Mohamed T. & El-Habbal M. (2013). The Relationship between Epistemic Beliefs and Academic Performance: Are Better Students always More Mature. *Journal of Educational and Developmental Psycholog. Canada*. ; 3 (1), 151-176.
- Önal, M. (2019). Bir Türk Bilgelik Geleneği Varmıdır?. *Research Gate*. 257-265.
- Özdemir, İ. (2013). Hazırlanan İlköğretim İkinci Kademe Öğretmenlerinin Epistemolojik İnançları ile Yapılandırmacı Yaklaşımına Yönelik Tutumları Arasındaki İlişki, *Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi*. 5-21.
- Persada, N., Vd. (2023). The Influence of Leadership. *Indonesia Ibnu Sina University's IjamesC*, 1(4),
- Polatcan & Cansoy (2018). Türkiye'de etkili okul araştırmaları: Ampirik araştırmaların analizi. *Sakarya Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 8(3), 8-24.

- Sadker, D, & Zittleman, K (2006). What makes a school effective?. McGraw Hill, 131- 139.
- Sammons, P. & Vd. (1995). Key Characteristics of Effective Schools. University of London, 1-39.
- Santrock, J. W.(2020). Wisdom, Lifa Span Development, International Edition,Mc Graw Publication,3-27.
- Schommer-Aikins, M., & Hutter, R. (2002). Epistemological beliefs and thinking about everyday controversial issues. The Journal of Psychology, 136(1), 5-20.
- Settaşı, O. (2022). Öğretmenlerin Öğrenmeye Yönelik Epistemolojik İnançları ve Yaşam Boyu Öğrenme Eğilimleri Arasındaki İlişkinin incelenmesi. Master's thesis, Sakarya Üniversitesi.3-18.
- Sternberg, R. J. (1998). A balance theory of wisdom. Review of General Psychology,2(4), 347 –365.
- Şişman, M. (2013). Eğitimde mükemmellik arayışı etkili okullar. Pegem Akademi, 3-12.
- Topkaya, Y. (2015). Examining Social Studies and Science and Technology Preservice Teachers' Epistemological Beliefs Regarding Different Variables. Educational Research and Reviews, 10(18), 2550-2557.
- Yıldırım, B. & Cerid, Y. (2017). İlkokul müdürlerinin etkili liderlik davranışları ile okul etkililiği arasındaki ilişki. Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 6(3), 902-914.

İlkokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Kavramına İlişkin Algıları

Mustafa EROL

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi
merol@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-1675-7070

Murat TEMUR

Dr. Öğretim Üyesi, Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi
murattemur@nevsehir.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8548-6342

Problem Durumu

Günümüz dünyasında hemen hemen her çocuk dijital teknolojilere maruz kalmaktadır (Zeybekoğlu Akbaş & Dursun, 2020). Bilgisayarlardan tabletlere, cep telefonlarından oyun konsollarına, televizyonlardan süpürgelere kadar birçok dijital teknoloji yaşamımızın adete ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. Yaşamımızın her alanında olan dijital teknolojiler çocukların bilişsel, duygusal ve sosyal gelişimlerini birçok yönden etkilemekte ve teknoloji birey etkileşimi giderek artmaktadır (Brown, 2011; Tüzün, 2002). Özellikle bu araçlara yapay zekâ teknolojisinin entegrasyonu ile teknoloji birey etkileşimi daha fazla artmıştır. Bu etkileşimle birlikte insan bilişini taklit eden teknolojileri ifade eden yapay zekâ hayatımızın birçok alanına girmeye başlamış ve bireylere sanal dünyanın kapılarını açmıştır (Erol ve Erol, 2024). Sanal gerçeklik temelli metaverse evrenleri, oyunlar, eğlence ortamları, geziler, eğitim ve öğretim platformları yapay zekânın etkin olarak kullanılmasını sağlamıştır. Bu etkin ve yaygın kullanım çocukların erken dönemlerde teknoloji ve yapay zekâ deneyimlerinin artmasına neden olmuştur (Topçu, 2018). Ancak içinde bulunduğumuz yüzyılda teknoloji ve yapay zekânın hayatımızda bu denli yer almasına ve önemini giderek artırmasına rağmen bu alanda yapılan çalışmaların sayısının az olduğu söylenebilir. Özellikle son dönemlerde adını daha sık duyduğumuz, önemi ve kullanımı hızla artan yapay zekâ hakkında çocukların deneyimlerini belirlemek gerekmektedir. Bu noktada ilkökul döneminde, öğrencilerin yapay zekâ kavramına yükledikleri anlamların ortaya konması çocukların yapay zekâyı nasıl algıladıklarını belirleme adına önemlidir. Çünkü öğrencilerin yapay zekâyı yükledikleri anlamların belirlenmesi yapay zekânın olası etkilerine karşı önlem almayı kolaylaştıracaktır. Ayrıca bu veriler öğretmenlere, öğrencilerin algıları bağlamında eğitim öğretim ortamlarına yapay zekâ araçlarını getirmelerini sağlayacaktır. Bu bağlamda araştırmada, ilkökul öğrencilerinin yapay zekâyı ilişkin algılarının belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada ilkökul öğrencilerinin yapay zekâyı ilişkin algılarının ve deneyimlerinin ortaya konması amaçlanmıştır. Bu kapsamda çalışma, nitel araştırma desenlerinden fenomenoloji kapsamında yürütülecektir. Çalışmada araştırmacıların deneyimlerine ve bu deneyimlere yükledikleri anlamlara ulaşmak amaçlandığı için fenomenoloji deseni kullanılmıştır (Fraenkel ve diğ., 2012). Araştırmanın katılımcıları ölçüt örnekleme yöntemi ile belirlenecektir (Patton, 2015). Bu bağlamda ölçütler “ilkokul öğrencisi olmak” ve “yapay zekâ araçlarına ilişkin deneyimi olmak” olarak belirlenmiştir. Araştırmanın verileri Batman’ın Kozluk ilçesinde toplanacaktır. Araştırmanın verileri araştırmacılar tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu aracılığıyla toplanacak ve içerik analizi tekniği ile çözümlenecektir. Verilerin toplanmasında veri kaybını önlemek adına ses kayıt cihazı ve alan notları kullanılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda, ilkökul öğrencilerinin yapay zekâyı ilişkin algılarının belirlenmesi beklenmektedir. Ayrıca yapay zekâyı neden bu şekilde algıladıkları ortaya konarak elde edilen bulgular doğrultusunda öğretmenlere, ebeveynlere çeşitli önerilerde bulunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, İlkokul Öğrencileri, Metafor

Kaynakça

- Brown, A. (2011). Media use by children younger than 2 years. *Journal of the American Academy of Pediatrics*, 128(5), 1040–1045.
- Erol, M., & Erol, A. (2024). Use of artificial intelligence (AI) technologies in education according to primary school teachers: opportunities and challenges. *Sakarya University Journal of Education*, Özel Sayı: Cilt: 14 Sayı: 2 (Artificial Intelligence Tools and Education)
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012). *How to design and evaluate research in education* (8th ed.). Mc Graw Hill.
- Patton, M. Q. (2015). *Qualitative research and evaluation methods*. Sage.
- Topçu, S. (2018). Çocuk ve sanal ortam. *Kocatepe Tıp Dergisi*, 19(1), 27-33. <https://doi.org/10.18229/kocatepetip.411206>
- Tüzün, Ü. (2002). Gelişen iletişim araçlarının çocuk ve gençlerin etkileşimi üzerine etkisi. *Düşünen Adam*, 15(1), 46–50.
- Zeybekoğlu Akbaş, Ö. & Dursun, C. (2020). Teknolojinin aileye etkisi: değişen ailenin dijital ebeveyn ve çocukları. *Turkish Studies-Social*, 15(4), 2245-2265. <https://dx.doi.org/10.29228/TurkishStudies.43395>

16. Yüzyıl Divan Şairlerinden Vukûfî'nin Kanûnî Sultan Süleyman ve II. Selîm'e Yazmış Olduğu Tahmisler

İpek TAŞDEMİR

Okutman, Kahramanmaraş İstiklal Üniversitesi

ipekkaya.edb@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-3001-3780

Problem Durumu

16. yüzyıla ait bilinmeyen bir şairin tahmis türündeki şiirlerini edebiyat camiasına tanıtmak. Tahmis, Dîvan edebiyatında bir gazeli, her beytinden önce birinci mısralarının kafiyelerine uygun üçer mısra eklemek suretiyle beşer mısralık kıtalardan meydana gelen bir nazım şeklidir. Divan şiirinde nazım biçimi gazeli olan ve zemin şiire nazire olarak yazılan şiirlerin büyük bir çoğunluğunun tahmis nazım şekliyle yazıldığı bilinmektedir. Tahmis, divan şiirinin nazire geleneği içinde farklı bir öneme sahiptir. Divan şairleri, beğendikleri şairlerin gazellerine ve bazen kendi şiirlerine kendi tarzlarında uygun beyitler ekleyerek tahmis nazım şekliyle nazireler yazmışlardır. Bu nazireler, çoğunlukla büyük ve usta şairlerin beğenilen şiirlerine yazılmıştır. Bu şairler arasında padişah şairlerin şiirleri de ayrı bir ilgi görmüştür. Bir şiirin nazire olup olmadığı, tanzir eden kişi tarafından bizzat söylenmemişse şiirlerin nazire olup olmadığını belirlemek oldukça güçtür. Bu konuda mecmualar, cönkler, sonradan keşfedilen veya dikkate alınmayan şairlerin şiirleri, bu açıdan yol gösterici kaynaklar olarak ele alınmalıdır. Bu açıdan bakıldığında Bâkî, Fuzûlî, Nâbî, Hayâlî gibi meşhur şairlerin yanı sıra Kanûnî Sultan Süleyman, I. Selîm, II. Selîm gibi şair padişahlara yazılan nazireler, bu gibi eserler aracılığıyla gün yüzüne çıkarılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Metin edisyon kritiği, metin incelemesi ve metnin tıpkıbasımı. Kaynaklarda adı geçmeyen, herkes tarafından bilinmeyen şairlerin şiirleri, yaşadıkları dönem ve bu dönemdeki şiir anlayışı hakkında bizleri aydınlatmaktadır. Bu eserler, özellikle II. Selîm gibi mürettep bir divanı bulunmayan, Muhîbbî gibi kesin ve net biçimde şiirleri tertip edilemeyen önemli şahsiyetlerin eserleri ve edebi kişilikleri hususunda önemli bir yere sahiptir. 16. yüzyıl şairlerinden Vukûfî'nin divançesi, bu açıdan kaynak alınabilecek eserlerden biridir. Vukûfî, dönemindeki şair tezkirelerine ve biyografik kaynaklarda adına rastlayamadığımız, dikkatten kaçmış bir şair olarak nitelendirilebilir. Hayatı hakkındaki bilgiler, "Ali Emirî Efendi Manzum Eserler (Millet Ktb.) 495"te kayıtlı olan divançesiyle sınırlıdır. Özellikle divançenin içerisinde yer alan Türkçe kaleme alınan dibacesi, şair hakkında bilgiler ihtiva etmesi bakımından önemlidir. Divan şiirinin altın çağı sayılabilecek, usta şairlerin rekabet ettiği böyle bir sahada şiirler söyleyen Vukûfî, gözden kaçmış olsa da ele geçen şiirlerinden iyi eğitim görmüş, başarılı ve azimli bir şair olduğu anlaşılmaktadır. Vukûfî'nin tek eseri olan bu divançede bulunan şiirlerin büyük bir çoğunluğu nazirelerden oluşmaktadır. Bu nazirelerden Kanûnî (Muhîbbî)'nin "bilmezdim" ve II. Selîm'in "dîtrir" redifli gazeline, yazılan tahmisler, çalışmamızın konusunu oluşturmaktadır. Çalışmamızda bahsi geçen iki gazelin, Vukûfî tarafından kaleme alınan nazireleri tanıtılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çeşitli konularda yazılan mecmualar, cönkler ve dikkatten kaçan şairlerin divanları, divan şiiri sahasındaki nazireleri tespit etmek için, önemli birer kaynaktır. Bu kaynaklardan divan ve divançeler, usta ve meşhur şairlerin şiirlerine gösterilen ilginin de boyutunu ortaya koymaktadır. Bu çalışmada bahsi geçen kaynaklardan biri olarak 16. yüzyılda kaleme alınan Vukûfî divançesi ele alınmış; Vukûfî'nin Muhîbbî ve Selîmî'nin şiirlerine yazmış olduğu iki tahmis ilim âlemine tanıtılmıştır. Bu çalışma, adı unutulmuş veya dikkatten kaçmış şairlerin divan şiiri sahasına ne ölçüde katkı sağladığını ortaya koymayı amaç edinmiş; bu çalışmayla Vukûfî gibi daha pek çok unutulmuş şairin gün yüzüne çıkarılması ve bu şairlerin şiirlerinin nazire sahasına faydalı olması temenni edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Vukûfî, Kanûnî, II. Selîm, nazire, tahmis

Kaynakça

Ak, C. (2001). Şair Padişahlar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yay.

- Durmaz, G. (2021). “Muhibbî”. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/muhibbi>. (Erişim: 14 Aralık 2023).
- Emecen, F. (1989).“II. Selim”, Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi (DİA), c.36, s. <https://islamansiklopedisi.org.tr/tekbir>. Erişim Tarihi: 12.11.2023.
- Kalpakkı M. (2010). Bir Osmanlı Padişahının Şair Olarak Portresi: Selimî (II. Selim). TUBA. 34/2, s. 149-157.
- Kesik, B. (2013). “Selimî/Selim, Sultan Selim-i Sâni”. Türk Edebiyatı İsimler Sözlüğü. <https://teis.yesevi.edu.tr/madde-detay/selimi-selim-sultan-selimi-sani>. (Erişim: 14 Aralık 2023).
- Köksal F. (2017). II. Selim’in Divançe’sinde Bulunmayan Şiirleri, ASOBİD Amasya Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Cilt/Volume 1/2, s.145-173.
- Taşdemir, İ. (2023). Bilinmeyen bir şair Pir Muhammed Vukûfî ve Divançesi üzerine. Turkish Studies-Language, 18 (2), s. 1283-1311. <https://dx.doi.org/10.7827/TurkishStudies.66984> .
- Vukufî, Divan, İstanbul: Millet Kütüphanesi, (Ali Emirî Efendi), İstanbul Kütüphanelerinde bulunan Türkçe Divanlar, nr. 495.
- Yavuz K. ve Yavuz O. (2016). Muhibbî Dîvânı Bütün Şiirleri (İnceleme - Tenkitli Metin). c.1, İstanbul: Türkiye Yazma Eserler Kurumu Başkanlığı Yayınları.

Yapay Zekâ ve Cinsiyet Eşitsizliği

Eda DİNERİ

Doçent Doktor, Hasan Kalyoncu Üniversitesi
eda.dineri@hku.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-5637-594X

Tuğba ÖZYILDIZ

Öğretim Görevlisi, Gaziantap Üniversitesi İslâhiye İktisadi ve İdari Bilimler
tuba-yesilyurt@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-2101-2954

Problem Durumu

Bilgisayar programlarının yardımıyla öğrenme, akıl yürütme, algı becerileri ve dil anlayışı gibi birçok etken üzerinde insan zekâsını temsil eden yapay zekâ, zamanının popüler bilim kurgu filmlerinde kinaye olmaktan çıkmış ve modern hayatın her alanında kendini göstermeye başlamıştır (Ahn vd., 2022: 51). Teknolojide meydana gelen bu hızlı değişim süreci yaşamın her alanına nüfuz etmekte ve insanlar yapay zekâ sistemini kullanma ve yönetebilme becerilerini geliştirme sürecine girmektedirler (Coşkun ve Gülleroğlu, 2021). Yapay zekâ ile meydana gelen dönüşümün etkilerinden biri de mesleklerde meydana gelen değişimlerdir. Teknolojik değişim karşısından bazı meslekler kaybolurken yeni meslekler ortaya çıkmaktadır (Çifçi ve Başfıncı, 2020). Mesleklerdeki değişim, iş gücü piyasasında hem işgücü arzında hem de iş gücü talebinde beklentileri değiştirecektir (Avery vd., 2024). Diğer yandan işgücü piyasasında var olan cinsiyet eşitsizliği konusunun yapay zekânın kullanımı ile etkisinin ne olacağı da belli olmayan konulardan biridir.

Araştırma Yöntemi

Robert vd. (2019) Birleşik Krallık için yaptıkları çalışmalarında otomasyon potansiyeli yüksek mesleklerde erkeklerin iki katı kadar kadının çalıştığını ve bu mesleklerdeki işlerin yüzde 64'ünün kadınlara ait olduğu sonucunu elde etmişlerdir. Peetz ve Murray (2019), Avustralya ve ABD işgücü piyasalarına teknolojik değişimin ve işgücü piyasalarındaki diğer yapısal değişiklikler özellikle kadınlar için dezavantaj yaratmayacağını öngördüklerini dile getirmişlerdir. Kadınların çalıştığı işlerin beceri düzeylerinde iyileşme olacağını ve cinsiyet ayrımcılığında azalmanın meydana geleceği ileri sürülmüştür. Pisanelli (2023) firmaların yapay zekâ kullanımının işe alınan kadın yöneticilerin oranını etkileyip etkilemediğini incelemiştir. Avrupa ve ABD'deki en büyük 500 şirkette, firmaların yapay zekâyı benimsemesinin, kadın yöneticilerin işe alınmasında ortalama olarak başlangıç noktasına göre %40'luk bir artışa yol açtığını sonucunu elde etmiştir. Literatürde var olan ve ancak yeterli olmayan yapay zekâ ve cinsiyet eşitsizliği ile ilgili çalışmalar yapay zekâ alanında meydana gelen gelişmeler ile birlikte ileride daha fazla incelenecek konular arasında yer alacaktır. Bu çalışmada yapılan makale incelemeleri sonucunda yapay zekâ, cinsiyet eşitsizliği ve meslek tercihleri açısından kapsamlı bir teorik literatür değerlendirmesine yer verilecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İşgücü piyasasına katılımda genellikle geleneksel bir bakış söz konusudur. Ev alanında kadınların ev işlerinin çoğunu gerçekleştirip temel bakıcı rolünü oynadığı görülürken erkekler nesnel odaklı rekabetçi mesleklerde istihdam edilme eğilimindedir. Kadın ve erkeklerin sosyal roller üzerindeki bu zıt yönlü dağılımı toplumsal cinsiyet kalıplarının oluşmasına neden olmaktadır (Hentschel, 2019:118). Teknolojide meydana gelen gelişmeler ile cinsiyet eşitsizliğine yol açan unsurlar değişim gösterebilir, kadınlar ve erkekler arasındaki cinsiyet eşitsizliği azalabilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Teknoloji, Cinsiyet Eşitsizliği, Meslek Tercihleri

Kaynakça

Ahn, J., Kim, J., & Sung, Y. (2022). The Effect of Gender Stereotypes on Artificial Intelligence Recommendations. *Journal of Business Research*, 141, 50-59.

- Avery, M., Leibbrandt, A., & Vecchi, J. (2024). Does Artificial Intelligence Help Or Hurt Gender Diversity? Evidence From Two Field Experiments On Recruitment In Tech.
- Coşkun, F., & GÜLLEROĞLU, H. D. (2021). Yapay Zekânın Tarih İçindeki Gelişimi Ve Eğitimde Kullanılması. Ankara University Journal Of Faculty Of Educational Sciences (JFES), 54(3), 947-966.
- Craiu, M. V., & Iancu, I. R. (2022). Is Technology Gender Neutral? A Systematic Literature Review On Gender Stereotypes Attached To Artificial Intelligence. Human Technology, 18(3), 297-315.
- Çifci, B. S., & Basfirinci, C. (2020). Yapay Zekâ Konusunun Toplumsal Cinsiyet Kapsamında İncelenmesi: Mesleklere Yönelik Bir Araştırma. Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 29(4), 183-203.
- Ghildiyal, A., Sharma, S., Verma, I., & Marhatta, U. (2020, December). Age And Gender Predictions Using Artificial Intelligence Algorithm. In 2020 3rd International Conference On Intelligent Sustainable Systems (ICISS) (Pp. 371-375). IEEE.
- Hentschel, T., Heilman, M.E., & Peus, C.V. (2019). The Multiple Dimensions Of Gender Stereotypes: A Current Look At Men's And Women's Characterizations Of Others And Themselves. Frontiers In Psychology, 30. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2019.00011>
- Peetz, D., & Murray, G. (2019). Women's employment, segregation and skills in the future of work. Labour & Industry: a journal of the social and economic relations of work, 29(1), 132-148.
- Pisanelli, E. (2023). Artificial intelligence, gender and work (Doctoral dissertation, European University Institute).
- Roberts, C., Parkes, H., Statham, R., & Rankin, L. (2019). The future is ours: Women, automation and equality in the digital age.

Examining the Mediator Role of Emotional Regulation on Childhood Maltreatment and Quality of Life among Young Adults

Emel GENC

Dr. Öğretim Üyesi, Bartın University

GNCEMEL@HOTMAIL.COM

Orcid ID:0000-0002-7921-3185

Problem Statement

Exposure to maltreatment at an early age leads to permanent damage to children's mental, social, academic, and emotional development (Arslan & Genç, 2022). Although many factors affect the life quality of adults, the focus of this study is young adults' emotional regulation skills and their negative childhood experiences. Difficulty in regulating emotions lowers individuals' tolerance to stressful situations, interpersonal functioning, and happiness and satisfaction in life (Weidi & JeeChing, 2023). Thus, it is critical to examine the mechanisms that may help young adults cope with the destructive effects of childhood maltreatment. For this purpose, the current study aimed to investigate the mediating role of emotion regulation in the association of childhood maltreatment with the quality of life among Turkish young adults.

Methodology

This study included 249 young adults. Participants were 37% male and 63% female and ranged in age from 18 to 30 years ($M = 22.39$, $SD = 2.35$). Socio-Demographic Information Form, Childhood Traumas (VET) Scale, Emotion Regulation Difficulty Scale Short Form (DDGÖ-16), and Quality of Life Scale Short Form (SF12) were used in the study. Hierarchical regression analysis was performed to investigate whether emotion regulation mediated the relationship between childhood maltreatment and young people's life quality using SPSS.

Expected / Provisional Results

Findings revealed that childhood maltreatment had a significant predictive effect on emotion regulation skills ($\beta = -0,529$, $p < 0.001$) and the quality of life ($\beta = -0,392$, $p < 0.001$). Emotional regulation difficulties also mediated the adverse impact of childhood maltreatment on young adults' life quality ($\beta = -0,267$, $p < 0.001$). Examining the role of emotion regulation in the relationship between maltreatment and the quality of life could help to inform intervention strategies designed to reduce the negative consequences of childhood maltreatment.

Keywords: Adults, childhood maltreatment, emotional regulation, quality of life

References

- Arslan, G., & Genç, E. (2022). Psychological maltreatment and college student mental wellbeing: A uni and multi-dimensional effect of positive perception. *Children and Youth Services Review*, 134, 106371.
- Weidi, Z., & JeeChing, P. (2023). Cognitive emotion regulation and life satisfaction among students from Mainland China in Malaysian universities. *Front. Educ.* 8:1028548.

Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarına Yönelik Farkındalık ve Tutumlarının Belirlenmesi

Nisa Nur PAMPAL

Öğrenci, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa

nsnrpmp@gmail.com

Orcid ID:0009-0001-5316-7731

Burçin Şeşen ŞEŞEN

Profesör Doktor, İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa

bseşen@iuc.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-1585-0441

Problem Durumu

Öğrenme sürecinde kullanılan geleneksel yöntemlerin öğrenciye sadece bilgi aktarımı şeklinde kurgulandığı, bir süre kalıcı olmayan bu bilginin unutulduğu, yani öğrenilmediği bilinmektedir. Bu nedenle, öğrencinin öğrenme sürecinde gerekli bilgi ve becerileri kazanmalarını sağlamak amacıyla aktif öğrenme yaklaşımları uzun yıllardır kullanılmaktadır. Ancak, fen bilimleri dersi günlük yaşantımızla bağlantılı olmasına rağmen öğrencilerin zorlandıkları, gözle görülemeyen kavramları zihinlerinde canlandıramadıkları için de etkili ve kalıcı bir öğrenme gerçekleştiremedikleri dersler arasındadır. Günümüzde yeni nesil, diğer bir ifade ile Z kuşağının teknoloji ile iç içe olduğunu; bu nedenle eğitim öğretim programlarının öğrenci yeterlilikleri göz önüne alınarak hazırlanması gerektiği ve eğitimin etkili, anlaşılır ve kalıcı olması için dijital platformların tercih edilmesi önerilmektedir (Alsumait ve Al Musawi, 2013). Eğitime dahil edilen teknoloji uygulamaları özellikle artırılmış gerçeklik, 3B'nin öğrenme ortamlarına dahil edilmesi öğrenciler ve öğretmenler için ilgi çekici ve heyecan verici öğrenme ortamlarının oluşmasına fırsat sağlamaktadır (Blair ve Lin, 2011). Bununla birlikte, fen bilimleri derslerinde öğretmenlerin etkili ve verimli ders işlemleri için artırılmış gerçeklik teknolojisi hakkında yeterli bilgi ve farkındalığa sahip olmaları, artırılmış gerçekliği sınıf ortamında kullanabilmeleri için olumlu tutumlara sahip olmaları beklenmektedir. Bu kapsamda, çalışmada fen bilimleri öğretmen adaylarının artırılmış gerçeklik uygulamalarına yönelik farkındalık, tutumlarının ve algılarının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Çalışma yüksek lisans tez çalışmasından üretilmiş olup 2023-2024 eğitim öğretim yılında devlet üniversitelerinde öğrenim gören, 3.sınıf ve 4. sınıf kademelerinde okuyan 265'i kadın, 80'i erkek olmak üzere 345 fen bilimleri öğretmen adayının katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğretmen adaylarının 140'ı 3. Sınıf, 205'i ise 4. sınıf kademesinde öğrenim görmektedir. Araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacıları tarafından oluşturulan 'Demografik Bilgi formu', Küçük, Baydaş, Yılmaz ve Göktaş (2014), tarafından geliştirilen "Artırılmış Gerçeklik Tutum Ölçeği (AGTÖ)" ve Bodur, Özdemir ve Gürer (2016) tarafından geliştirilen "Artırılmış Gerçeklik Farkındalık Anketi (AGFA)" kullanılmıştır. Veri toplama araçları gerekli izinler alınarak gönüllülük esası dikkate alınarak fen bilimleri öğretmen adaylarına uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS programında analiz edilmiştir. Analizde Mann Whitney U analiz testi ve Spearman Korelasyon sonuçlarına bakılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analizlere bakıldığında tutum ve değişkenler arasında sadece artırılmış gerçeklik uygulamalarının kullanımı arasında anlamlı bir fark olduğu diğer değişkenlerde anlamlı fark olmadığı, farkındalıklarının değişkenler arasındaki ilişkisinde anlamlı farkların olduğu görülmüştür. Öğretmen adaylarının tutum ve farkındalıkları arasında yapılan Spearman Korelasyonunun pozitif yönlü olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Artırılmış Gerçeklik, Tutum, Farkındalık, Fen Bilimleri Eğitimi

Kaynakça

Alsumai, A. ve Al Musawi, Z. S., 2013, Creative and innovation-learning using interactivestorytelling, International Journal of Pervasivecomputing and Communications, 9(3), 209-226.

- Blair, J., Lin, F., 2011, An approach for integrating 3D virtual worlds with multiagentsystems, Paperpresented at the Advanced Information Networking and Applications (WAINA), 2011 IEEE Workshops of International Conference.
- Bodur, E., Özdemir, K.ve Güner, M. D., 2016, Bilgisayar ve ÖğretimTehnolojileri Eğitimi (Böte) Bölümü Öğrencilerinin Artırılmış Gerçeklik Hakkındaki Farkındalık Düzeylerinin Belirlenmesi, In President Of The Symposium (P. 104).
- Küçük, S., Yılmaz, R. M., Baydaş, Ö., ve Gökteş, Y., 2014, Augmented reality applicationsattitudescale in secondary schools: Validity and reliabilitystudy, Eğitim ve Bilim, 39(176), 388–392.

Violence in Healthcare Settings: Investigation of Health Workers' Victimization and Their Coping Strategies

Büşra IŞITAN

Öğrenci, Bartın University
bsrastn.55@gmail.com
Orcid ID:0009-0001-4596-8942

Emel GENC

Dr. Öğretim Üyesi, Bartın University
gncemel@hotmail.COM
Orcid ID:0000-0002-7921-3185

Problem Statement

Violence in the healthcare setting is a significant problem and lately increasing in Turkey. Studies indicate that healthcare staff often face violence and aggression, which can lead to potential physical and mental health issues for the affected individuals (e.g., Caruso et al., 2020). Additionally, research shows that such incidents have serious repercussions for patients and can degrade the quality of care and treatment, resulting in worsening the workplace environment (Keser-Özcan & Bilgin, 2011). In order to develop effective measures to prevent violence and to deal with situations when they arise, it is important to examine the experience of healthcare workers. For this purpose, this study examined the aggression and violence toward employees in a hospital and investigated the healthcare workers' strategies for dealing with violence in the workplace.

Methodology

The phenomenological method was used, and 8 healthcare workers (3 physicians, 4 nurses, and 1 medical secretary) were recruited for this study. Participants were 4 male and 4 female and ranged in age from 26 to 44 years ($M = 33.87$, $SD = 2.35$). The data was collected through socio-demographic information forms and face-to-face semi-structured interviews lasting about 40 minutes. Thematic analysis was employed to examine the collected data, following a systematic process: data collection, data preparation, theme identification, data coding, analysis of themes, and reporting of results.

Expected / Provisional Results

Four themes were identified. These main themes include the reasons that drive patients and their relatives to violence, the effects of violence, preventive measures, and expectations, along with their subthemes. This study revealed that healthcare workers experience serious psychological issues following incidents of violence, which reduce their job performance and increase their intention to resign. Therefore, to prevent violence and mitigate its effects, it is necessary to enhance security measures, implement psychological support programs, organize awareness training, improve the white code system for reporting violence, and enforce legal regulations more effectively.

Keywords: Coping, healthcare workers, preventive measures, violence.

References

- Caruso, R., Toffanin, T., Folesani, F., Biancosino, B., Romagnolo, F., Riba, M., McFarland, D., Palagini, L., Belvederi Murri, M., Zerbinati, L., & Grassi, L. (2022). Violence Against Physicians in the Workplace: Trends, Causes, Consequences, and Strategies for Intervention. *Current Psychiatry Reports*, 24, 911 - 924.
- Neslihan Keser Özcan, & Bilgin, H. (2011). Türkiye'de sağlık çalışanlarına yönelik şiddet: Sistematik derleme. *Türkiye Klinikleri Tıp Bilimleri Dergisi*, 31(6), 1442-56.

Küresel İklim Değişikliği Kaygısı ile Mental İyi Oluş Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Cansel TOPRAK

Yıldız Teknik Üniversitesi

canselaz4525@gmail.com

Orcid ID:0009-0006-4344-8691

Problem Durumu

İklim değişikliğinin fiziki olarak pek çok etkisinin bilindik olduğu söylenebilir. Ancak insan psikolojisi üzerindeki etkisinin daha fazla araştırılmaya ve açığa çıkarılmaya ihtiyacı bulunmaktadır. Değişen iklim ve bunun neden olduğu ciddi yaşamsal sonuçlar insanların stres, endişe, kaygı gibi negatif duygular yaşamalarına neden olup ruh sağlığını ve psikolojik işlevselliği olumsuz etkileyebilecek bir pozisyonadadır (Clayton ve Karazsia, 2020). Bu noktada bireylerin iklim değişikliğine yönelik kaygılarının incelenmesi değerli görülmektedir. İklim değişikliği kaygısı kişinin değişen iklim koşullarından etkilenmesi, endişe duyması veya iklim değişikliğine medya gibi dolaylı yollardan maruz kalarak dahi olumsuz bir şekilde kaygı yaşamasıdır (Clayton, 2020). İklim değişikliği kaygısının anlaşılması, mental iyi oluş ile olan ilişkinin incelenmesi bu araştırmanın temel amacıdır. Bu değişkenlerin üniversite öğrencileri üzerinde araştırılması amaçlanmıştır. Üniversite öğrencileri toplumun en aktif ve eyleme dönük olan bir kesimi olarak kabul edilebilir. Çalışmanın üniversite öğrencileri ile yapılması hem iklim hem de ruh sağlığı üzerinde ayrı ayrı ya da entegre yapılacak çalışmaların geliştirilmesi ve uygulanması açısından pratiklik sağlayacaktır. Ulaşılan bulgular ampirik bir dayanak oluşturarak gelecekte yapılacak araştırmalar için yol gösterici olacaktır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nicel araştırma modellerinden değişkenler arasındaki ilişkinin incelenmesini sağlayan ilişkiel tarama modeline dayalı olarak yürütülmüştür. Araştırmanın evreni Yıldız Teknik Üniversitesi Davutpaşa Kampüsünde öğrenim gören öğrencilerdir. Verilerin toplanmasında “Kişisel Bilgi Formu”, “İklim Değişikliği Kaygısı Ölçeği” ve “Warwick-Edinburgh Mental İyi Oluş Ölçeği Kısa Formu” kullanılmıştır. Katılımcıların demografik bilgilerini açığa çıkarmak için ise betimsel istatistik analizleri yapılmıştır. Küresel iklim değişikliği kaygısı ve mental iyi oluş arasındaki ilişkiyi test için ise Pearson korelasyon analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İklim değişikliği kaygısı ve mental iyi oluş arasındaki ilişkinin anlamlı olmasının yanında çok düşük düzeyde olduğu görülmektedir. Bu bulgu yorumlanırken katılımcıların demografik bilgilerini dikkate almak gerekebilir. Katılımcıların çoğunun iklim değişikliğine yönelik eylemlerinin sınırlı olduğu görülmektedir. Sınırlı eylemlerde bulunuyor olmak ise katılımcıların iklim değişikliğine yönelik kaygıları olsa dahi bunun iyi oluşları ile güçlü bir şekilde ilişkileneceği yeterli olmadığı şeklinde yorumlanabilir.

Anahtar Sözcükler: İklim değişikliği kaygısı, mental iyi oluş, üniversite öğrencileri

Kaynakça

- Clayton, S. (2020). Climate anxiety: Psychological responses to climate change. *Journal of Anxiety Disorders*, 74, 102263.
- Clayton, S., & Karazsia, B. T. (2020). Development and validation of a measure of climate change anxiety. *Journal of Environmental Psychology*, 69, 101434.

Yapay Zekâ Metin Özetlemede Ne Kadar Başarılı?

Berra ŞİMŞİR

Araştırma Görevlisi, Fatih Sultan Mehmet Vakıf Üniversitesi
balibasic@fsm.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7526-3820

Problem Durumu

Özetleme, tüm yazma etkinlikleri arasında özel bir yere sahiptir ve pek çok yönden diğer yazma türlerinden farklılaşmaktadır. Genellikle yazma süreçleri, içerik ve yapının planlanmasını, temel fikirlerin oluşturulmasını ve bu süreçler arasında sürekli geçiş yapılmasını içerir. Ancak özetleme, önceden oluşturulmuş bir metne dayanarak yapılan bir işlemdir. Bu süreç, başkalarının sunduğu fikirleri anlama, değerlendirme, yoğunlaştırma ve dönüştürmeyi içerir (Karadağ, 2019). Bu aşamaları yönetmek, özet yazan kişiye önemli bir bilişsel yük getirdiğinden pek çok insan bu yükten kurtulmak için yapay zekâya başvurmaktadır. Yapay zekâ ile metin özetleme, metindeki önemli cümleleri, ifadeleri veya kavramları belirlemek için alaka ve sıklık gibi faktörleri kullanan algoritmalar aracılığıyla gerçekleştirilir. Bu süreçte amaç, belgenin temel anlamını ve bağlamını koruyarak en alakalı bilgileri seçmektir. Bu sayede yapay zekânın, tüm metnin okunmasına gerek kalmadan ana noktalara hızlı bir genel bakış sağladığı, bilgi çıkarma süreci kolaylaştırdığı ve zaman tasarrufu sağladığı iddia edilmektedir (Nenkova, A. & McKeown, K. (2011)). Bu çalışmada, yapay zekâ ile yapılan metin özetleri ile insan eliyle yapılan metin özetleri karşılaştırılarak yapay zekânın metin özetlemede ne derece başarılı olduğu incelenmektedir. Bu karşılaştırma, yapay zekânın özetleme kapasitesinin ve etkinliğinin insan performansına ne kadar yaklaştığını veya bu performansı aşmış aştığını ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın yöntemi döküman analizi olarak belirlenmiştir. Döküman analizi yöntemi, mevcut belgelerin sistematik bir şekilde incelenmesi ve analiz edilmesi yoluyla veri toplanmasını amaçlayan bir araştırma tekniğidir (Bowen, 2009). Bu çalışmada, insan eliyle ve yapay zekâ aracılığıyla yazılan özetler, araştırmanın veri dökümanını oluşturmaktadır. Bu veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak karşılaştırmalı olarak incelenmektedir. İçerik analizi, metinlerin belirli temalar, desenler ve anlamlar doğrultusunda sistematik bir şekilde kodlanması ve değerlendirilmesidir. Bu çalışma, insan ve yapay zekâ özetlerinin belirli kriterler açısından nasıl farklılaştığını veya benzeştiğini anlamayı hedeflemektedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmadan, insan eliyle yazılan özetler ile yapay zekâ aracılığıyla yazılan özetler arasında belirli kriterler açısından benzerlikler ve farklılıklar ortaya çıkması beklenmektedir. Tematik benzerlikler ve farklılıklar, dil ve üslup, doğruluk ve güvenilirlik, detay ve derinlik ile kullanılabilirlik ve pratiklik gibi alanlarda incelemeler yapılacaktır. İnsan özetleri genellikle daha nüanslı, bağlamsal ve derinlemesine bilgiler içerirken, yapay zekâ özetleri hızlı ama yüzeysel olabilir. Yapay zekâ özetleri yüksek doğruluk oranına sahip olmasına rağmen, bazen yanlış veya alakasız bilgiler içerebilir. Bu araştırma, yapay zekâ teknolojilerinin metin özetleme yeteneklerini değerlendirmeyi, geliştirme alanlarını belirlemeyi ve insan özetlerinin yapay zekâ ile nasıl desteklenebileceğini ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, özetleme, otomatik özetleme

Kaynakça

- Bowen, G. A. (2009). "Document analysis as a qualitative research method." *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Karadağ, Ö. (2019). Türkçe ders kitaplarında yer alan özetleme etkinlikleri üzerine bir değerlendirme. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 7(2), 469-485.
- Nenkova, A. & McKeown, K. (2011). Automatic Summarization. *Foundations and Trends in Information*, 5(2), 103-233.

Okullardaki Rehberlik Hizmetlerinde Yapay Zekâ Araçlarının Kullanımı ve Rolünün İncelenmesi

Devkan KALECİ

Doçent Doktor, İnönü Üniversitesi
devkankaleci@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-5642-4396

Yağmur DURAN

Öğretmen, İnönü Üniversitesi
ygmrdrn94@gmail.com
Orcid ID:0000-0000-0000-0000

Problem Durumu

Yapay zekâ teknolojilerinin eğitime entegrasyonu, kişiselleştirilmiş öğrenme ortamları için akıllı ders verme sistemleri, uyarlanabilir öğrenme platformları ve otomatik değerlendirme araçları sunmaktadır. Bu teknolojiler eğitim deneyimini geliştiren özelleştirilmiş öğretim sağlar ve öğrenci performansına ilişkin önemli veriler ortaya çıkarmaktadır (Krstić et al., 2022; Lampou, 2023). Yapay zekânın eğitim ortamlarında yaygınlaştırılmasının sağlayacağı çok sayıda faydanın olmasına rağmen, etik kaygılar, gizlilik endişeleri, hazır yapay zekâ algoritmalarına karşı duyulan önyargılar, dijital uçurumlar ve eğitim kurumlarının bu tür teknolojileri benimsemesi ve eğitim uygulamalarında duyulan ihtiyaç gibi sorunlar bu teknolojinin eğitime entegrasyonunu konusunda önemli sorunları oluşturmaktadır (Tambuskar, 2022; Zhai et al., 2021). Bu nedenle eğitimde yapay zekânın hem potansiyel faydalarını hem de doğasında var olan riskleri dikkate alan dengeli, doğru, sistematik ve bilimsel yaklaşımlara ihtiyaç vardır (Tahiru, 2021; Zhai et al., 2021). Yapay zekâ araçlarının eğitime entegrasyonu ile öğrencilerin öğrenme stilleri, profilleri ve ilgi alanları göz önüne alınarak kişiselleştirilmiş kariyer, rehberlik ve danışmanlık desteği gibi birçok hizmetler kolayca sağlanabilir (Majjate et al., 2023). Ayrıca yapay zekâ, grup rehberliği uygulanmasını yöntemlerine yenilikler katarak rehberlik ve danışmanlık hizmetlerinin kalitesini artırabilir (Neviyarni, 2019). Bu çalışmada, yapay zekânın akademik başarısızlık, davranışsal sorunlar, kariyer planlaması, akran ilişkileri ve duygusal kaygılar gibi okullardaki rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan temel sorunların ortaya çıkarılması ve bu sorunların olası çözümlerinde kullanılma potansiyeli ele alınmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, yapay zekânın akademik başarısızlık, davranışsal sorunlar, kariyer planlaması, akran ilişkileri ve duygusal kaygılar gibi okullardaki rehberlik hizmetlerinde karşılaşılan temel sorunların ortaya çıkarılması ve bu sorunların olası çözümlerinde kullanılma potansiyeli ele alınmıştır. Bu çalışmada bilimsel makaleler, vaka çalışmaları ve raporlar incelenilerek okul rehberlik hizmetlerinde yapay zekâ ile ilgili kapsamlı bir literatür taraması yapılmıştır. Burada amaç, yapay zekânın rehberlik hizmetlerini nasıl geliştirebileceğine dair kapsamlı bir anlayış ortaya koymak ve bu teknolojilerle ilişkili avantajları, potansiyelleri ve zorlukları belirlemektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Eğitim rehberliği hizmetlerinde yapay zekâ entegrasyonu, kişiselleştirilmiş destek, hızlı sorun belirleme ve veriye dayalı karar verme yoluyla öğrenci sonuçlarını iyileştirme potansiyeline sahiptir. Bununla birlikte, veri gizliliği endişeleri, etik çıkarımlar ve insan denetimine duyulan ihtiyaç dahil olmak üzere çeşitli zorlukların ele alınması gerekir. Okullarda yapay zekâ entegrasyonu, çeşitli öğrenci sorunlarını ele alma potansiyeli sunar. Eğitim kurumları, gelişmiş yapay zekâ teknolojilerini kullanarak artık öğrencilere zamanında, kişiselleştirilmiş yardım sağlayabilir ve daha üretken bir akademik ortamı geliştirebilir. Yapay zekânın eğitimde ahlaki uygulaması için etik ilkeler ve yönergeler oluşturulmalıdır. Sonuç olarak, bu yapay zekâ rehberlik araçları, okul rehberlik hizmetlerinin etkinliğini artırarak öğrencilerin başarısına ve refahına katkıda bulunabilir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Yapay Zekâ Entegrasyonu, Rehberlik, Rehberlik Sorunları

Kaynakça

- Krstić, L., Aleksić, V., & Krstić, M. (2022). Artificial intelligence in education: A review.
- Lampou, R. (2023). The integration of artificial intelligence in education: opportunities and challenges. *Review of Artificial Intelligence in Education*, 4(00), e015-e015.
- Majjate, H., Bellarhmouch, Y., Jeghal, A., Yahyaouy, A., Tairi, H., & Zidani, K. A. (2023). AI-Powered Academic Guidance and Counseling System Based on Student Profile and Interests. *Applied System Innovation*, 7(1), 6.
- Neviyarni, N. (2019). Modification of implementation of group guidance service in improving the quality of guidance and counseling service for school students. *COUNS-EDU: The International Journal of Counseling and Education*.
- Tahiru, F. (2021). AI in education: A systematic literature review. *Journal of Cases on Information Technology (JCIT)*, 23(1), 1-20.
- Tambuskar, S. (2022). Challenges and Benefits of 7 ways Artificial Intelligence in Education Sector. *Review of Artificial Intelligence in Education*, 3(00), e03-e03.
- Zhai, X., Chu, X., Chai, C. S., Jong, M. S. Y., Istenic, A., Spector, M., Liu, J.-B., Yuan, J., & Li, Y. (2021). A Review of Artificial Intelligence (AI) in Education from 2010 to 2020. *Complexity*, 2021(1), 8812542.

Matematik Öğretmeni Adaylarının Matematik Öğretiminde Ebeveyn Katılımına ve Eğitimine Dair Görüşlerinin İncelenmesi

Ahmet İNCİ

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

ahmet.inci@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-3497-5634

Problem Durumu

Öğrenciler matematik dersinde bir problem ile karşı karşıya kaldıklarında ne kadar başarılı olmaktadır? Karşılaştıkları problemleri rahatlıkla çözebilirler mi? Maalesef her öğrenci karşılaştığı zorluğun üstesinden gelme noktasında çok iyi olamamaktadır. Bu noktada öğrenciye yardım amacıyla yaptıklarımız önem arz etmektedir. Vygotsky'e göre bir öğrenci çözemediği bir problem ile karşılaştığı vakit öğretmeninden, arkadaşından veya ebeveyninden yardım alarak çözemediği soruları çözebilir hale verebilir (Özden, 2021; Özdemir & Beşer Yıldırım, 2022). Sosyal yapılandırmacılıkta birey çevresiyle girdiği etkileşimler sonucunda bilgiyi yapılandırır ve bu bakımdan sosyal çevre önemli bir konumdur (Altun & Çolak, 2014). Bireyin sosyal çevresi göz önüne alındığında ise bireyin her daim yanında bulunan ebeveyninin en önemli unsurlar arasında olduğu gözükmektedir. Buradan yola çıkarak ebeveynleri, çocuklarının matematik eğitimlerine dahil etme ile onların başarılarının artırılacağı de aşıkardır (Becker & Epstein, 1981; Civil, Guevara ve Alleksaht-Snider, 2002). Ayrıca ebeveynleri öğrencilerin matematik derslerine dahil ederek, ebeveynlerde, öğretmenlerde ve öğrencilerde olumlu tutum ve davranış değişiklikleri meydana getirip eğitimin kalitesi de artırılabilir (Epstein, 1983, 1984). Öğrencinin başarısı üzerinde etkisini yadsıyamayacağımız ebeveynlerin matematik öğretimine dahil edilmesine dair matematik öğretmen adaylarının düşünceleri, öğretmen oldukları zaman uygulayacakları yöntemlere/süreçlere dair önemli fikirler vermektedir. Bu araştırmanın amacı, matematik öğretmen adayları ile gerçekleştirilecek görüşmeler ile, ebeveynleri matematik öğretimine dahil etmeye yönelik düşüncelerinin ortaya konulmasıdır. Bu kapsamda öğretmen adaylarının bu konulardaki farkındalıklarının değerlendirilmesi ve derinlemesine incelenmesi hedeflenmektedir. Bu araştırmanın temel problemi, matematik öğretmen adaylarının matematik öğretiminde ebeveyn katılımına yönelik düşüncelerinin belirlenmesidir. Alt problemleri ise şu şekildedir: 1. Matematik öğretmen adaylarının, matematiğin öğretiminde ebeveynin yerine ve önemine dair düşünceleri nelerdir? 2. Matematik öğretmen adaylarının ebeveyni matematik öğretimine dahil etme yolları nelerdir? 3. Matematik öğretmen adaylarının, ebeveynlerin matematik dersleri almalarına dair düşünceleri nelerdir?

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Araştırma deseni olarak durum çalışması tercih edilmiştir. Durum çalışması bir sistemi sınırlandırarak ve kapsamlı veri toplayarak belirli bir olay veya olgunun derinlemesine incelenmesini sağlar (Creswell, 2007). Bu bağlamda öğretmen adaylarının ebeveyn katılımına ve matematik öğretimine yönelik görüş ve düşüncelerini detaylı bir şekilde ortaya koymak amaçlanmıştır. Araştırmanın katılımcıları, İstanbul'da bir vakıf üniversitesi eğitim fakültesinde öğrenim görmekte olan üç matematik öğretmen adaydır. Katılımcılar, amaçlı örnekleme yöntemi ile seçilmiştir. Bu yöntem sayesinde araştırmanın amacı doğrultusunda ileride matematik öğretmeni olacak bireylerin seçilmesine olanak tanınmıştır. Verilerin toplanmasında yarı yapılandırılmış görüşme soruları kullanılmıştır. Bu sorular şu şekildedir: 1. Matematik öğretiminde ebeveyn katılımı hakkında ne düşünüyorsunuz? Ebeveyn katılımı önemli midir? Niçin? 2. Ebeveynleri matematik öğretimine nasıl dahil edersiniz? Bu konudaki güçlü ve zayıf yönleriniz nelerdir? Açıklayınız? 3. Ebeveynin eğitim düzeyinin ve matematik bilgisinin öğrencisinin matematik başarısı üzerindeki etkisi nasıldır? 4. Öğrencilerin evde gelişimlerini destekleme adına ebeveynlere matematik eğitiminin verilmesine dair düşünceleriniz nelerdir? Böyle bir eğitim ebeveynlere nasıl sunulabilir? Bir öğretmen bu konuda neler yapabilir? Görüşmeler katılımcılarla birebir olarak yüz yüze gerçekleştirilmiştir ve ses kayıt cihazı ile kaydedilmiştir. Görüşmeler sırasında, katılımcıların rahat ve açık bir şekilde görüşlerini ifade edebilmeleri için uygun bir ortam sağlanmıştır. Toplanan veriler, nitel veri analizi yöntemlerinden betimsel analiz kullanılarak analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Görüşmeler sonucunda öğretmen adaylarının ebeveyn katılımı ve matematik öğretimine dair düşünceleri özetlenmiştir. Katılımcılar genel olarak ebeveyn katılımının öneminden bahsetmişlerdir. Bir öğretmen adayı her öğrencinin farklı şekilde öğrendiğini ve öğrenme hızlarının farklı olduğunu söylemiştir. Bundan dolayı ebeveynlerinin çocuklarını desteklemesi gerektiğini düşündüğünü ifade etmiştir. Fakat bir öğretmen adayı ise bilgisi olmayan ebeveynlerin öğrenci eğitimine dahil olmaması gerektiğini söylemiştir. Öğretmen adaylarının hepsi, ebeveynleri öğrenci eğitimine dahil etme noktasında ödevlerin kullanılmasını söylemişlerdir. Ödevlerin kontrolünde ve yaptırılmasında ebeveynin dahil olması gerektiğini ifade etmişlerdir. Bunu da genel olarak veli toplantıları aracılığıyla sağlayabileceklerinden bahsetmişlerdir. Ebeveyni dahil etme noktasında öğretmen adayların hepsi güçlü yönleri olarak iletişimlerinin güçlü olmasından bahsetmişlerdir. Fakat buna ek olarak da ilk iletişim noktasındaki çekincelerinden de bahsetmişlerdir. Bu noktada öğretmen ve ebeveyn iletişimini başlangıçta oluşturabilmek bakımından girişimlerde bulunulması gerekmektedir. Öğretmen adayları ebeveynin eğitim düzeyinin ve matematik bilgisinin öğrencisinin matematik başarısı üzerindeki etkisinin fazla olacağından bahsetmişlerdir. Bu durumun hem genetik olarak hem de ebeveyn katkısı olarak öğrenciyi olumlu yönden etkileyebileceğinden bahsetmişlerdir. Fakat ebeveynlerin sadece konu hakimiyetinin değil çocuğa karşı yaklaşımının da bu noktada önemli olduğundan bahsetmişlerdir. Öğretmen adayları ebeveynlere verilecek eğitim konusunda farklı cevaplar vermişlerdir. Genel olarak böyle bir eğitimin verilmesinin zorluklarından bahsetmişlerdir. Ebeveynlerin günlük hayat koşullarını, uygun zaman bulamamaları, katılmak istememeleri gibi nedenlerle ebeveynlerin böyle bir eğitimden uzak duracaklarından bahsetmişlerdir. Fakat böyle bir eğitimin sunulması ile de öğrenci başarısının kesinlikle artacağını vurgulamışlardır. Öğretmen adaylarından bazıları da göze alınması gereken bir konunun da ebeveynlerin eğitim düzeyi olduğundan bahsetmişlerdir. Böyle bir eğitimin halk eğitim merkezleri aracılığıyla, ebeveyn eğitimi konusunda eğitim almış öğretmenler aracılığıyla ve geniş çaplı bir şekilde sunulmasının daha doğru olacağından bahsetmişlerdir. Böyle bir eğitimin yalnızca ebeveynlere konu aktarımından ziyade psikologlar eşliğinde geniş çaplı bir şekilde sunulması gerektiğinden bahsetmişlerdir.

Anahtar Sözcükler: Matematik eğitimi, Ebeveyn katılımı, Durum çalışması

Kaynakça

- Altun, S., & Çolak, E. (2014). Öğrenme kuramları. S. Fer (Ed.), Öğrenme öğretme kuram ve yaklaşımları içinde (s. 18-65). Anı Yayıncılık.
- Becker, H. J., & Epstein, J. L. (1981). Parent involvement: Teacher practices and judgements (ED206601). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED206601.pdf>
- Creswell, J. W. (2007). Qualitative inquiry & research design: Choosing among five approaches (2. baskı). SAGE Publications.
- Civil, M., Guevara, C., & Allexaht-Snyder, M. (2002). Mathematics for parents: Facilitating parents' and children's understanding in mathematics (ED471778). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED471778.pdf>
- Epstein, J. L. (1983). Effects on parents of teacher practices of parent involvement report No. 346 (ED237500). ERIC. <https://files.eric.ed.gov/fulltext/ED237500.pdf>
- Epstein, J. L. (1985). Home and school connections in schools of the future: Implications of research on parent involvement. Peabody Journal of Education, 62(2), 18-41. <https://doi.org/10.1080/01619568509538471>
- Özdemir, A., & Beşer Yıldırım, K. (2022). Aracılı zenginleştirme. Z. N. Baysal ve E. Sarıcan (Çev. Ed.), Çocuklara düşünmeyi öğretmek (2. baskı) içinde (s. 146-172). Pegem Akademi.

Teknoloji Destekli Öğretimle Ortaokul Öğrencilerine Çevre Bilinci Kazandırılması

Ömer KARABAL

Yıldız Teknik Üniversitesi
omerkarabal7@gmail.com
Orcid ID:0009-0002-9526-8685

Cevahir KAVAK

Yıldız Teknik Üniversitesi
cevahir.kavak@gmail.com
Orcid ID:0009-0002-0418-5025

Gülbin ÖZKAN

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
gozkan@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8390-5259

Problem Durumu

Çevre, canlıların içinde yaşadığı, birbirlerini etkilediği, güçlü bağlarla birbirlerine bağlandıkları ortam olarak adlandırılır (Karaca, 2008). Çevrenin korunması konusundaki duyarsızlık devam ettikçe insan yaşamı büyük felaketlerle karşılaşacaktır. Bu davranış biçiminin insanın yaşamında meydana getirdiği olumsuzluklara çevre sorunu denir (Erten, 2006). Bu sorunların çözümü değişim, tutum, bilgi ve değer yargılarının değişimi ve bu çevre eğitimi ile mümkündür. Çevre eğitimi erken yaşta başlamalıdır, özellikle çocukluk ve öğrencilik yaşında oluşan tutum ve değer yargılar ileride doğaya karşı olan sevginin ve empatinin oluşmasında önemlidir (Erten, 2006). Yapılan araştırmalarda, ülkemizdeki ortaöğretim programlarında verilen çevre konuları; çevre bilincini geliştirme açısından yetersiz olduğu görülmüştür. Eğitimcilerin çocuklara, çevreyle ilgili bilgi vermeleri, materyal sağlamaları, onları özendirici eylemler geliştirmeleri, çevreyle ilgili değer yargılarını beslemeleri gerekmektedir (Şimşekli, 2004). Öğretimde farklı yöntemlerle, bilgiyi farklı yollarla aktarma ve işleme gereği teknolojiyi ideal ortamlar olarak göstermektedir. Eğitimde kullanılan materyallerin teknolojiyle, ilgili eğitim öğretim ortamına aktarılmasıyla, öğrencilerin hedef kazanımlara daha kolay ulaşmaları ve yürütülen programların başarıya ulaşması sağlanabilmektedir. Teknoloji, bilginin bireyin zihninde yapılandırılması için imkanlar verme, öğrencinin motivasyonunu arttırma, daha az başarılı öğrencilerin öğrenme sürecine katılımını sağlama gibi alanlarda etkinliğini göstermektedir (İnel, Evrekli, Balım, 2011). Bu bağlamda bu araştırmanın problemi, teknoloji destekli öğrenmenin öğrencilerin çevre farkındalığı üzerindeki etkisi nasıldır? şeklinde belirlenmiştir. Teknolojinin eğitimde sağladığı faydalar görüldüğü takdirde, eğitimde teknolojinin önemi daha da artacaktır. Eğitim öğretim kurumları verecekleri kazanımları teknolojiyle zenginleştirecektir. Ayrıca araştırma sonuçları daha büyük projeler için ön çalışma niteliğinde olacaktır. Ayrıca araştırmada kullanılan uygulamanın diğer branş derslerinin öğretmen adayları için yararlı olacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışması deseni kullanılmıştır. Araştırma İstanbul'daki bir devlet ortaokulunda eğitim görmekte olan 15 adet 5.sınıf öğrencisiyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada ClassCraft uygulaması kullanılarak teknoloji destekli öğrenimle öğrencilerde çevre bilinci oluşup oluşmadığını gözlemlemek amaçlanmıştır. Uygulamanın gerçekleştirildiği okuldaki öğrenciler ClassCraft uygulaması ile daha önce hiç karşılaşmamış öğrencilerdir. Uygulamaya başlanılmadan önce ClassCraft uygulaması içerisine konacak olan videolar, hikayeler, posterler EBA 5.sınıf "İnsan ve Çevre" ünitesinin konu anlatımları kısmından seçilmiştir. Öğrencilere uygulama öncesi ve sonrasında Çevre Bilinci Açık Uçlu Soru formu uygulanmıştır. Çalışmadan elde edilen veriler içerik analizi ile çözümlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada elde edilen sonuçlar, teknoloji destekli öğrenimin sonrasında öğrencilerin çevre bilinçlerinin arttığını göstermektedir. Ayrıca teknoloji destekli öğretimin öğrencilerin çevre kirliliğinin insan sağlığı üzerindeki farkındalığını da arttırdığı sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Çevre, teknoloji, eğitim, classcraft

Kaynakça

- Erten, S. (2006). Çevre eğitimi ve çevre bilinci. *Çevre ve İnsan Dergisi*.
- İnel, D., Evrekli, E., & Balım, A. (2011). Öğretmen adaylarının fen ve teknoloji dersinde eğitim teknolojilerinin kullanılmasına ilişkin görüşleri. *Kuramsal Eğitimbilim Dergisi*, 4(2), 128-150.
- Karaca, C. (2008). Çevre, insan ve etik çerçevesinde çevre sorunlarına ve çözümlerine yönelik yaklaşımlar. *Çukurova Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-19.
- Şimşekli, Y. (2004). Çevre bilincinin geliştirilmesine yönelik çevre eğitimi etkinliklerine ilköğretim okullarının duyarlılığı. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1), 83-92.

İnönü Döneminde Zafer Bayramı Kutlamalarının Basına Yansıması

Betül TEKİNSOY

Dr. Öğretim Üyesi, Tokat Gaziosmanpaşa Üniversitesi
betultekinsoy@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-5342-366X

Problem Durumu

I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile imzalanan Mondros Mütarekesi'nin hemen sonrasında Anadolu, İtilaf devletlerinin işgaline uğramıştır. Bu işgallere karşı gerçekleştirilen Türk Milli Mücadelesi'nde Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın komutasındaki Türk ordusunun Yunan kuvvetlerine karşı 30 Ağustos'ta kazandığı Başkomutanlık Meydan Muhaberesi, Türk tarihinin dönüm noktalarından birini teşkil etmiştir. Nitekim işgalci güçlerin vatan topraklarından çıkarılması ile sonuçlanan bu savaş, bir zafer olarak tarihe damgasını vurmuştur. 30 Ağustos Zaferi, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın iştirakiyle ilk defa 1924'te Dumlupınar'da düzenlenen bir tören ile kutlanmıştır. 1926 yılında ise TBMM tarafından kabul edilen bir kanun ile 30 Ağustos tarihinin bayram olarak kutlanması kararı alınmıştır. Nitekim Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde Anadolu'nun düşman işgalinden kurtarılışının ve Türk milletinin bağımsızlığının sembolü olan Zafer Bayramı, Cumhuriyet tarihinin en önemli resmî kutlamalarından biri olmuştur. Her ne kadar 1930 yılına kadar Zafer Bayramı kutlamaları üst düzeyde gerçekleşmese de, bu tarih sonrasında ülke genelinde büyük bir coşkuyla kutlanmaya başlamıştır. Milli bayramlar, milletlerin tarihlerinde önemli yeri olan zaferlerin gelecek kuşaklara aktarılması, ülkesine bağlı nesillerin yetiştirilmesi ve toplumların birlik ve beraberlik duygularının pekişmesini sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. 30 Ağustos Zafer Bayramı günleri daha önceki dönemlerde olduğu gibi, İnönü döneminde de ülke genelinde düzenlenen etkinliklerle kutlanmıştır. Çalışmamızda İnönü döneminde gerçekleştirilen Zafer Bayramı kutlamalarının ulusal basındaki yansımaları ele alınmış olup, dönemin gazeteleri, arşiv belgeleri, muhtelif telif ve tetkik eserler istifade edilen kaynaklar arasında yer almıştır.

Araştırma Yöntemi

Betimsel araştırma deseni şeklinde tasarlanmış bu çalışmada içerik analiz yöntemi kullanılacaktır. Ayrıca nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizine başvurulacaktır. I. Dünya Savaşı sonunda Osmanlı Devleti ile imzalanan Mondros Mütarekesi'nin hemen sonrasında Anadolu, İtilaf devletlerinin işgaline uğramıştır. Bu işgallere karşı gerçekleştirilen Türk Milli Mücadelesi'nde Başkomutan Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın komutasındaki Türk ordusunun Yunan kuvvetlerine karşı 30 Ağustos'ta kazandığı Başkomutanlık Meydan Muhaberesi, Türk tarihinin dönüm noktalarından birini teşkil etmiştir. Nitekim işgalci güçlerin vatan topraklarından çıkarılması ile sonuçlanan bu savaş, bir zafer olarak tarihe damgasını vurmuştur. 30 Ağustos Zaferi, Gazi Mustafa Kemal Paşa'nın iştirakiyle ilk defa 1924'te Dumlupınar'da düzenlenen bir tören ile kutlanmıştır. 1926 yılında ise TBMM tarafından kabul edilen bir kanun ile 30 Ağustos tarihinin bayram olarak kutlanması kararı alınmıştır. Nitekim Mustafa Kemal Paşa'nın liderliğinde Anadolu'nun düşman işgalinden kurtarılışının ve Türk milletinin bağımsızlığının sembolü olan Zafer Bayramı, Cumhuriyet tarihinin en önemli resmî kutlamalarından biri olmuştur. Her ne kadar 1930 yılına kadar Zafer Bayramı kutlamaları üst düzeyde gerçekleşmese de, bu tarih sonrasında ülke genelinde büyük bir coşkuyla kutlanmaya başlamıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Milli bayramlar, milletlerin tarihlerinde önemli yeri olan zaferlerin gelecek kuşaklara aktarılması, ülkesine bağlı nesillerin yetiştirilmesi ve toplumların birlik ve beraberlik duygularının pekişmesini sağlaması açısından büyük öneme sahiptir. 30 Ağustos Zafer Bayramı günleri daha önceki dönemlerde olduğu gibi, İnönü döneminde de ülke genelinde düzenlenen etkinliklerle kutlanmıştır. Çalışmamızda İnönü döneminde gerçekleştirilen Zafer Bayramı kutlamalarının ulusal basındaki yansımaları ele alınmış olup, dönemin gazeteleri, arşiv belgeleri, muhtelif telif ve tetkik eserler istifade edilen kaynaklar arasında yer almıştır.

Anahtar Sözcükler: 30 Ağustos, Zafer Bayramı, Kutlama, İnönü Dönemi, Basın

Kaynakça

Cumhuriyet

Ulus

Akşam

Tasvir-i Efkar

Altan, S. (2021). Bolu Vilayetinde Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1933-1948). Çanakkale Araştırmaları Türk Yıllığı, C. 19, S. 31, ss. 83-95.

Çanak, E. (2013). Adana'da Cumhuriyet'in Onuncu Yılı Kutlamaları. Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi, C.29, S.36, ss. 1-26.

Doğaner, Y. (2007). Cumhuriyet'in Onuncu Yıl Kutlamaları. Askeri Tarih Araştırmaları Dergisi, Y. 5, S. 9, Genel Kurmay ATASE Başkanlığı, Ankara, ss.119-143.

Gül, O.K; Çinpolat, A.G. (2021). Milli Şuurun Oluşmasında Milli Bayramlar: 1934- 1948 Yılları Arasında Sivas'ta Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları. Zeitschrift für die Welt der Türken, Vol 13, No. 2, ss. 147-168.

İdem, T. (2021). Erzurum'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları. Uluslararası Ekonomi Siyaset İnsan ve Toplum Bilimleri Dergisi, , C. 4, S. 4, ss. 194-206.

Öztürk, G.(2015). Niğde'de Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1926-1948). Gaziantep University Journal of Social Sciences, 14(3), ss.585-599.

Salman Bolat, B.S. (2007). Milli Bayram Olgusu ve Türkiye'de Yapılan Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları (1923-1960). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniv. Atatürk İlkeleri ve İnkılâp Tarihi Enstitüsü, Ankara, ss.26-28.

Sönmez, C.S. (2004). Cumhuriyetin Onuncu Yıldönümü Kutlamaları ve 26 Ekim 1933 Tarihli Genel Af Yasası. Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, S. 33-34, ss. 89-101.

Şahingöz, M. (1999). Osmanlı'dan Millî Mücadeleye İstiklâl-i Osmânî Günü Kutlamaları. Yeni Türkiye Dergisi Osmanlı Özel Sayısı, C. I, Ankara 1999, ss. 194-201.

Şavklı, C. (2019). Demokrat Parti Döneminde Diyarbakır'da Cumhuriyet Bayramı Kutlamaları ve Kutlamaların Yerel Basına Yansımaları (1950-1960). Turkish Studies-Historical Analysis, C.14, S.2, ss. 359-382.

İlköğretim Matematik Öğretmen Adaylarının Matematik Okuryazarlıklarının İncelenmesi

Betül KESKİN

Uzman, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ksknbet@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3341-2656

Kenan KONUR

Araştırma Görevlisi Doktor, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
kkonur@cumhuriyet.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8708-9009

Problem Durumu

PISA, OECD tarafından yönetilen uluslararası bir testtir. Bu test 15 yaşındaki öğrencilerin okulda edindikleri bilgileri günlük yaşamdaki pratik durumlara ne kadar başarılı bir şekilde uygulayabildiklerini ölçmektedir (OECD, 2013). Matematik, fen bilimleri ve okuma alanlarındaki yeterliliği değerlendirmeyi amaçlayan PISA sınavı aynı zamanda öğrencilerin ekonomik, sosyal ve kültürel arka planını, cinsiyetlerini ve öğrenmeye yönelik tutumlarını da araştırmaktadır (OECD, 2013). PISA'nın uygulanmasıyla matematik okuryazarlığı dünya çapında önem kazanan bir terim haline gelmiştir (Burkhardt, Pead & Stacey, 2024). Matematik okuryazarlığı, bir kişinin gerçek dünya ortamında akıl yürütebilmesi, analiz edebilmesi, formüle edebilmesi ve problemleri çözebilmesi anlamına gelmektedir. (De Lange, 2003; Martin, 2007). Matematik okuryazarlığı, kişinin matematik yeteneklerini kullanarak karşılaştığı olayları daha iyi anlamasına ve bilinçli kararlar vermesine fırsat sunmaktadır (Burkhardt, Pead & Stacey, 2024; Matteson, 2006). Sonuç olarak, öğretmen adaylarının matematiksel okuryazarlığın, öğrencilerinin matematik anlayışlarını desteklemek ve geliştirmek için kritik bir öneme sahip olduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle, öğretmen adaylarının da matematiksel okuryazarlıklarını geliştirmek ve güçlendirmek için çaba göstermeleri önemlidir. Bu bağlamda yapılan çalışmada ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlıklarının farklı değişkenler açısından incelenmesi amaçlanmıştır. Bu kapsamda araştırmacı aşağıda yer alan alt problemlere cevap aranmıştır.

- İlköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı ne düzeydedir?
- İlköğretim matematik öğretmen adaylarının cinsiyetlerine göre matematik okuryazarlığı arasında fark var mıdır?
- İlköğretim matematik öğretmen adaylarının sınıf düzeylerine göre matematik okuryazarlığı arasında fark var mıdır?
- İlköğretim matematik öğretmen adaylarının not ortalamalarına göre matematik okuryazarlığı arasında fark var mıdır?
- İlköğretim matematik öğretmen adaylarının mezun oldukları lise türüne göre matematik okuryazarlığı arasında fark var mıdır?

Araştırma Yöntemi

Araştırma tarama modeli kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın verileri, Özgen ve Bindak (2008) tarafından geliştirilen Matematik Okuryazarlığı Öz- Yeterlilik Ölçeği uygulanarak toplanmıştır. Matematik Okuryazarlığı Öz Yeterlilik Ölçeğinde yer alan 4'ü olumsuz 25 madde puanlanmıştır. Bu kapsamda toplanan verilerin analizinde, matematik okuryazarlık öz yeterlilik puanının cinsiyet değişkenine göre ilişkisini belirlemek için t-testi; sınıf düzeyi, genel not ortalamaları ve mezun olunan lise değişkenlerine göre ilişkisini belirlemek için ise ANOVA istatistik yöntemi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İlköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz yeterlilik inanç puanlarının aritmetik ortalaması 90,54 olarak tespit edilmiştir. Bu ortalamaya göre öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz yeterlilik inançları orta-yüksek olarak olduğu söylenebilir. Çalışmaya dahil edilen ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı özyeterlilik algıları ve cinsiyetleri arasında anlamlı bir ilişki olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz yeterlilik puanları ve sınıf düzeyi arasında anlamlı düzeyde farklılık olduğu tespit edilmiştir. Matematik okuryazarlık öz yeterlilik puanı en düşük olan genel not ortalaması 2,00- 2,70 arasında olan ($X= 89.35$) ve en yüksek puanı genel not ortalaması 3,41- 4,00 arasında olan ($X= 95.12$) öğretmen adayları olduğu tespit edilmiştir. İlköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik

okuryazarlığı öz yeterlik puanları ve genel not ortalamaları arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Matematik okuryazarlık öz yeterlik puanı en düşük olan fen lisesi mezunu öğrenciler ($X= 90.21$) ve en yüksek olan meslek lisesi öğrencileri ($X= 97.50$) olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca ilköğretim matematik öğretmen adaylarının matematik okuryazarlığı öz yeterlik puanları ve mezun olunan lise türü arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Elde edilen bulgular çerçevesinde çalışma sonucunda çeşitli öneriler sunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen Adayları, Matematik Okuryazarlık

Kaynakça

- Burkhardt, H., Peard, D., & Stacey, K. (2024). Learning and Teaching for Mathematical Literacy: Making Mathematics Useful for Everyone. Taylor & Francis.
- De Lange, J. (2003). Mathematics for literacy. Quantitative literacy: Why numeracy matters for schools and colleges, 80, 75-89.
- Martin, H. (2007). Mathematical literacy. Principal Leadership, 7(5), 28-31.
- Matteson, S. M. (2006). Mathematical literacy and standardized mathematical assessments. Reading psychology, 27(2-3), 205-233.
- OECD (2013), PISA 2012 Assessment and Analytical Framework: Mathematics, Reading, Science, Problem Solving and Financial Literacy, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264190511-en>.

Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumu Düzeyinin Yordanmasında Affetme Esnekliği ve Özgeciliğin Rolü

Çağla AYOĞLU

Düzce Üniversitesi

ayyoglu@gmail.com

Orcid ID:0009-0000-1245-9001

Ahmet SAPANCI

Dr. Öğretim Üyesi, Düzce Üniversitesi

ahmetsapanca@duzce.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-4688-6890

Giriş ve Problem Durumu: Yaşam doyumu, insanların mutlu ve anlamlı bir yaşam sürebilmeleri için gerekli unsurların başında gelmektedir (Dağlı ve Baysal, 2016; Diener ve ark., 1999). Özgecilik; kişinin gönüllü olarak ve bir ödül beklentisi olmaksızın başkalarının iyiliği için yaptığı yardım etme (Leeds, 1963); affetme esnekliği ise bireyin bilişsel, duyuşsal ve davranışsal olarak sahip olduğu kapasitesini dikkate alarak uygun yerde, zamanda ve şekilde affetmeyi tercih etmesi olarak tanımlanabilmektedir (Çolak, 2014). Literatür incelendiğinde affetmenin yaşam doyumu ve iyi oluşla (Allemand ve ark. 2012; Aslan, 2016; Dahiya ve Rangnekar, 2020; Dilmaç ve ark., 2016; Eldeleklioğlu, 2015; Ertürk, 2019; Kaleta ve Mróz, 2018; Küçükler, 2016; Morton ve ark., 2019; Zhu, 2015), affetme esnekliğinin öznel iyi oluş (Karakas, 2017) ve iyi oluşla (Asıcı, 2019); özgeciliğin yaşam doyumu ve iyi oluşla (Becchetti ve ark., 2017; Dulin ve ark., 2001; Galante ve ark., 2016; Ghorbani ve ark., 2021; Gülaçtı, 2017; Kahana ve ark., 2017; Ong ve ark., 2013; Samuel ve Pandey, 2018; Ümmet, 2012) ilişkilerinin incelendiği çalışmalar görülmektedir. Fakat yaşam doyumu düzeyinin yordanmasında affetme esnekliği ve özgeciliğin rolünün araştırıldığı bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu araştırmada üniversite öğrencilerinin yaşam doyumu düzeyinin yordanmasında affetme esnekliği ve özgeciliğin rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Araştırmanın literatürdeki boşluğu doldurması ve ilgili literatüre katkı getirmesi açısından önemli olduğu düşünülmektedir.

Yöntem: Araştırmanın katılımcılarını uygun örnekleme yöntemiyle belirlenen Düzce Üniversitesi'nde öğrenim gören 294 öğrenci ($\bar{X} = 28,13$, $ss = 6,88$) oluşturmuştur. Araştırmada nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama araştırmalarının alt türü olan yordayıcı korelasyonel model kullanılmıştır. Araştırmanın verileri Kişisel Bilgi Formu, Yaşam Doyumu Ölçeği, Özgecilik Ölçeği ve Affetme Esnekliği Ölçeği aracılığıyla toplanmıştır. Verilerin analizinde bağımsız gruplar t testi, Pearson korelasyon analizi ve doğrusal regresyon analizi kullanılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Araştırmadan elde edilen bulgular incelenmiş ve analiz sonuçlarına göre affetme esnekliğinin yaşam doyumunu pozitif ve anlamlı olarak yordadığı, özgeciliğin yaşam doyumunu anlamlı olarak yordamadığı görülmüştür. Buna göre üniversite öğrencilerinin affetme esneklikleri arttıkça yaşamdan aldıkları doyum da artmaktadır. Ayrıca üniversite öğrencisi kadınların erkeklerden daha özgeci olduğu görülmüştür. Yaşam doyumu ve affetme esnekliğinin ise cinsiyete göre anlamlı olarak farklılaşmadığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Yaşam doyumu, özgecilik, affetme esnekliği.

Kaynakça

- Allemand, M., Hill, P. L., Ghaemmaghami, P. ve Martin, M. (2012). Forgiveness and subjective well-being in adulthood: The moderating role of future time perspective. *Journal of Research in Personality*, 46(1), 32-39. <https://doi.org/10.1016/j.jrp.2011.11.004>
- Aslan, G. A. (2016). *Üniversite öğrencilerinin affetme davranışları, yaşam doyumları ve sürekli öfke düzeyleri arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Asıcı, E. (2019). Affetme esnekliğinin ergenlerin iyi oluşunu yordayıcı rolü. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 21(3), 17-31. <https://doi.org/10.17556/erziefd.440497>
- Becchetti, L., Corrado, L. ve Conzo, P. (2017). Sociability, altruism and well-being. *Cambridge Journal of Economics*, 41(2), 441-486. <https://doi.org/10.1093/cje/bew033>

- Çolak, T. S. (2014). *Affetme esnekliği kazandırmada logoterapi yönelimli grupla psikolojik danışmanın etkililiği* [Yayınlanmamış doktora tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Dağlı, A. ve Baysal, N. (2016). Yaşam doyumu ölçeğinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 15(59), 1-13. <https://doi.org/10.17755/esosder.263229>
- Dahiya, R. ve Rangnekar, S. (2020). Relationship between forgiveness at work and life satisfaction: indian manufacturing organisations. *International Journal of Business Excellence*, 21(3), 359-377. <https://doi.org/10.1504/IJBEX.2020.108194>
- Diener, E., Suh, E. M., Lucas, R. E. ve Smith, H. L. (1999). Subjective well-being: Three decades of progress. *Psychological Bulletin*, 125(2), 276. <https://doi.org/10.1037/0033-2909.125.2.276>
- Dilmaç, B., Ekşi, F. ve Şimşir, Z. (2016). Psikolojik danışma deneyimi yaşayanların dini başa çıkma, psikolojik iyi olma ve affetme düzeyleri arasındaki yordayıcı ilişkiler: Bir model önerisi. A. Ayten, M. Koç ve N. Tınaz (Ed.), *Manevi Danışmanlık ve Rehberlik 1*, (s.169-186) içinde. Dem Yayınları.
- Dulin, P., Hill, R. D., Anderson, J. ve Rasmussen, D. (2001). Altruism as a predictor of life satisfaction in a sample of low-income older adult service providers. *Journal of Mental Health and Aging*. 7(3), 349–360.
- Eldeleklioğlu, J. (2015). Predictive effects of subjective happiness, forgiveness, and rumination on life satisfaction. *Social Behavior and Personality: An International Journal*, 43(9), 1563-1574. <https://doi.org/10.2224/sbp.2015.43.9.1563>
- Ertürk, K. (2019). *Lise öğrencilerinde affetme becerisi geliştirmeye yönelik psiko eğitim programının affetme ve yaşam doyumu üzerindeki etkisi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Sakarya Üniversitesi.
- Galante, J., Bekkers, M. J., Mitchell, C. ve Gallacher, J. (2016). Loving-kindness meditation effects on well-being and altruism: A mixed-methods online RCT. *Applied Psychology: Health and Well-Being*, 8(3), 322-350. <https://www.doi.org/10.1111/aphw.12074>
- Ghorbani, M., Salehabadi, R., MahdaviFar, N. ve Rad, M. (2021). Factors related to nurses' attitudes toward the elderly care: the predictive roles of altruism, moral intelligence, life satisfaction and general health, *Iranian Journal of Ageing*, 16(2), 248-259. <https://doi.org/10.32598/sija.16.2.2767.1>
- Gülaçtı, F., Gür, R. ve Çiftci, Z. (2017). Öğretmen adaylarının özgecilik ve yaşam doyumu düzeylerinin incelenmesi. Ö. Demirel ve S. Dinçer (Ed.), *Küreselleşen dünyada eğitim* (s. 473-484) içinde. Pegem Akademi. <https://www.doi.org/10.14527/9786053188407.31>
- Kahana, E., Bhatta, T., Lovegreen, L. D., Kahana, B. ve Midlarsky, E. (2013). Altruism, helping, and volunteering: Pathways to well-being in late life. *Journal of Aging and Health*, 25(1), 159-187. <https://doi.org/10.1177/0898264312469665>
- Kaletka, K. ve Mróz, J. (2018). Forgiveness and life satisfaction across different age groups in adults. *Personality and Individual Differences*, 120, 17-23. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2017.08.008>
- Karakaş, A. C. (2017). Manevi zekanın iç yönelimli dindarlık, affetme esnekliği ve öznel iyi oluşla ilişkisi. *Türkiye İlahiyat Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 53-63. <https://doi.org/10.32711/tiad.350504>
- Küçükler, D. (2016). *Affetme, affetmeme, bilişsel esneklik, duygu düzenleme ve yaşam doyumu arasındaki ilişkilerin incelenmesi* [Yayınlanmamış yüksek lisans tezi]. Pamukkale Üniversitesi.
- Leeds, R. (1963). Altruism and the norm of giving. *Merrill-Palmer Quarterly of Behavior and Development*, 9(3), 229-240. <https://doi.org/10.2307/1127914>
- Morton, K. R., Tanzini, L. ve Lee, J. W. (2019). Adult life satisfaction and the role of forgiveness after childhood sexual abuse: evidence from a seventh-day adventist cohort. *Journal for the Scientific Study of Religion*, 58(1), 138-152. <https://doi.org/10.1111/jssr.12575>
- Ong, Q., Ho, K. W. ve Ho, K. C. (2013). Altruism within the family: A comparison of father and mother using life happiness and life satisfaction. *Social Indicators Research*, 111(2), 485-510.
- Samuel, P. ve Pandey, S. (2018). Life satisfaction and altruism among religious leaders. *The International Journal of Indian Psychology*, 6(1), 89-95. DOI: 10.25215/0601.031
- Ümmet, D., Ekşi, H. ve Otrar, M. (2013). Özgecilik (altruizm) ölçeği geliştirme çalışması. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 11(26), 301-321.
- Zhu, H. (2015). Social support and affect balance mediate the association between forgiveness and life satisfaction. *Social Indicators Research*, 124(2), 671-681.

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dikte Kullanımına Yönelik Bir Alan Yazın İncelemesi

Şulnur YETİM

Yıldız Teknik Üniversitesi
sulenur.yetim@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0005-7708-4892

Osman Kürşat YORGANCI

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
yorganci@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8230-219X

Problem Durumu

Alan yazını tarandığında dikte yöntemiyle ilgili sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmış olması araştırmaya temel teşkil etmiştir. Bu araştırma ile yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dikte kullanımına odaklanan çalışmaların incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma desenlerinden doküman incelemesi kullanılmıştır. Araştırma 2003-2024 yılları arasında Ulusal Tez Merkezi ile Google Akademik' te yayımlanan çalışmalarla sınırlı tutulmuştur. Tarama "Dikte, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, yabancılara Türkçe öğretimi" anahtar kelimeleri ile gerçekleştirilmiştir. Tarama ile ulaşılan ilgili çalışmaların araştırma kapsamına dâhil edilmesinde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dikte kullanımını esas almış olmaları bir ölçüt olarak kabul edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan araştırma sonucunda Ulusal Tez Merkezi veri tabanında 6 yüksek lisans ve 1 doktora tezine, Google Akademik veri tabanında ise 16 makaleye ulaşılmıştır. Ulaşılan makalelerden 2'sinin tezlerden üretildiği anlaşılmıştır. Literatür taraması sonucunda yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde dikte kullanımını merkeze alan sınırlı sayıda çalışmaya rastlanılmıştır. Bununla birlikte ilgili çalışmalarda diktenin öğretmen merkezli ve geleneksel bir yöntem olarak görülmesine rağmen sadece yazma becerisini değil dört temel dil becerisini de geliştirdiği sonuçlarına ulaşıldığı ve bu sonuçların altının çizilerek vurgulandığı görülmüştür. Bu sebeple Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde dikte kullanımı üzerine daha fazla araştırma yapılmasının, dil öğretim süreçlerinde dikte kullanımına daha fazla yer verilmesinin yararlı olabileceği, alana katkı sağlayabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yabancılara Türkçe öğretimi, dikte yöntemi, yazma becerisi

Kaynakça

- Kamalak, A. (2017). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Yazdırmanın Yazma Yanlılarının Düzeltilmesine Etkisi. Yüksek lisans tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Şen, M.(2020). Türkiye'de Ortaokul Düzeyinde Öğrenim Gören Suriyeli Arap Öğrencilerin Türkçe Sesli Okuma Becerisinin İncelenmesi. Yüksek lisans tezi. Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Bozan, M.A.(2022) Uyum Sınıflarındaki Göçmen Öğrencilerin Türkçedeki Sesletim Sorunlarının Giderilmesinde Eğitsel Oyunların Etkisi. Doktora tezi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Barın, E. (2009). Yurt Dışındaki Türk Çocuklarına Türkçe Öğretiminde Dikte ve Yazılı Anlatımın Önemi. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı- Belleten,54(2006/1),20-32.
- Bahşi N.(2022). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Öğrencilerin Dikte Becerilerinin Değerlendirilmesi. Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi,10(32),340-357.

12. Sınıf Lise Öğrencilerinde Akıllı Telefon Bağımlılığı, Akademik Erteleme Davranışı ve Sınav Kaygısı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Ayşegül YETKİN TEKİN

Dr. Öğretim Üyesi, Adıyaman Üniversitesi Eğitim Fakültesi, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık

Anabilim Dalı

draysegulyetkin@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-8176-7657

Problem Durumu

Son yıllarda ergenlerde akıllı telefon bağımlılığının giderek yaygınlaştığını ve akıllı telefon bağımlılığının erteleme davranışı ile önemli bir ilişkisi olduğunu bildiren çalışmalar yayımlanmıştır. Öte yandan ergenlerde erteleme davranışının sınav kaygısına olumsuz etkileri olabileceği bildirilmiştir. Bilgilerimize göre, özellikle ulusal alanyazında ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı, akademik erteleme ve sınav kaygısı arasındaki ilişki yeterince araştırılmamıştır. Bu çalışmanın amacı, “ergenlerde akıllı telefon bağımlılığı düzeyi, erteleme ve sınav kaygısı düzeyleri ile ilişkili midir?” sorusuna yanıt aramak amacıyla, 12. Sınıf lise öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığının akademik erteleme davranışı ve sınav kaygısı ile ilişkisini araştırmaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma kesitsel ve tanımlayıcı bir doğaya sahiptir. Araştırmanın örneklemini, Adıyaman il merkezindeki bir lisede eğitimine devam eden yetmişbir 12. Sınıf öğrencisi oluşturdu. Her bir öğrenci Akıllı Telefon Bağımlılığı Ölçeği-Kısa Formu (ATBÖ-KF), Akademik Erteleme Ölçeği (AEÖ) ve Westside Sınav Kaygısı Ölçeği'ni (WSKÖ) doldurdu. Verilerin analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanılmıştır. Öğrencilere dair bilgiler sayı, yüzde, ortalama ve standart sapma olarak hesaplandı. Sürekli değişkenlerin normallik dağılımı Shapiro-Wilk testi ile incelendi. Erkek ve kız öğrencilere dair verilerin karşılaştırılmasında ki-kare (kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında) ve t-testi (sürekli değişkenlerin karşılaştırılmasında) kullanıldı. Öğrencilerin ATBÖ-KF, AEÖ ve WSKÖ puanları arasındaki ilişki Pearson korelasyon testi ile analiz edildi.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Öğrencilerin %60.6'sı (n=43) erkek, %39.4'ü (n=28) kızdı. Öğrencilerin %94.4'ü (n=67) akıllı telefon kullanmaktaydı. Erkek ve kız öğrenciler arasında akıllı telefon kullanma sıklığı açısından fark saptanmadı (p=0.148). Erkek ve kız öğrencilerin ATBÖ-KF puanları arasında fark saptanmazken (p=0.749), erkek öğrencilerin AEÖ ve WSKÖ puanları kız öğrencilere göre anlamlı düzeyde yüksekti (sırasıyla, p=0.011 ve p=0.021). Öğrencilerin ATBÖ-KF ile AEÖ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptandı (r=.42, p=0.009). Öğrencilerin ATBÖ-KF ile WSKÖ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptandı (r=.61, p<0.001). Öğrencilerin AEÖ ile WSKÖ puanları arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki saptandı (r=.56, p<0.001). Bulgularımız ergenlerde akıllı telefon kullanımı ve akıllı telefon bağımlılığı şiddetinin cinsiyetler arasında farklılık göstermediğini göstermiştir. Erkek öğrencilerde akademik erteleme ve sınav kaygısı düzeyleri kız öğrencilerden yüksektir. Öte yandan öğrencilerde, akıllı telefon bağımlılığı düzeyi arttıkça hem akademik erteleme davranışı hem de sınav kaygısı düzeyleri artmaktadır. Ayrıca akademik erteleme düzeyleri arttıkça öğrencilerin sınav kaygısı düzeyleri artmaktadır.

Anahtar Sözcükler: akademik erteleme; akıllı telefon bağımlılığı, ergen, sınav kaygısı

Kaynakça

1. Chen, G., & Lyu, C. (2024). The relationship between smartphone addiction and procrastination among students: A systematic review and meta-analysis. *Personality and Individual Differences*, 224, 112652.
2. Albursan, I. S., Al. Qudah, M. F., Al-Barashdi, H. S., Bakhiet, S. F., Darandari, E., Al-Asqah, S. S., ... & Albursan, H. I. (2022). Smartphone addiction among university students in light of the COVID-19 pandemic: prevalence, relationship to academic procrastination, quality of life, gender and educational stage. *International Journal of Environmental Research and Public Health*, 19(16), 10439.

3. Gadosey, C. K., Schnettler, T., Scheunemann, A., Baulke, L., Thies, D. O., Dresel, M., ... & Grunschel, C. (2023). Vicious and virtuous relationships between procrastination and emotions: an investigation of the reciprocal relationship between academic procrastination and learning-related anxiety and hope. *European Journal of Psychology of Education*, 1-27.
4. Rahimi, S., Hall, N. C., & Sticca, F. (2023). Understanding academic procrastination: A longitudinal analysis of procrastination and emotions in undergraduate and graduate students. *Motivation and Emotion*, 47(4), 554-574.

Sınıf Dışı Eğitim Konusundaki Lisansüstü Tezlere İlişkin Bir İçerik Analizi

Şeyma TAŞ

Öğretmen, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
seymatass@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-3776-7103

Şener ŞENTÜRK

Doçent Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
egitimhekimi@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-0672-7820

Problem Durumu

Teknolojideki hızlı değişim, eğitim sistemlerinin de dönüşümüne neden olmuş ve sınıf düzeninde gerçekleştirilen dersler sınıf duvarları dışına taşınmak zorunda kalmıştır. Bu durum, sınıf dışı eğitim modelinin benimsenmesi ve uygulanmasını beraberinde getirmiştir. Ülkemizde son yıllarda dikkat çeken bu model üzerine akademik çalışmalar yapılmaktadır. Bu araştırmanın amacı, Türkiye'de 2017-2024 yılları arasında sınıf dışı eğitim alanında yapılmış yüksek lisans ve doktora tezlerini inceleyerek sınıf dışı eğitim alanındaki lisansüstü araştırma eğilimlerini belirlemektir. Araştırma kapsamında nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelemesi kullanılmış ve son yedi yılda ülkemizde yapılan yüksek lisans ve doktora tezleri değerlendirilmiştir. Tezler, yayımlandıkları yıl, yöntemleri, veri toplama araçları, örneklem özellikleri, veri analiz teknikleri açısından incelenmiştir. Doküman incelemesi yapılarak incelenen tezler, "Tez Sınıflama Formu" kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. Araştırmada örneklemin 2017-2024 yılları arasının alınmış olmasının sebebi, 2007-2017 yılları arasında Saraç (2017) tarafından yapılmış benzer bir çalışma olmasıdır. BU doğrultuda yapılan taramada, 2017-2024 yılları arasında sınıf dışı eğitimle ilgili 182 lisansüstü çalışma incelenmiştir. Çalışmalara, Yükseköğretim Kurulu (YÖK) Ulusal Tez Merkezi taranarak ulaşılmış ve "sınıf dışı, okul dışı, okul dışı öğrenme" anahtar kelimeleri kullanılmıştır. Tam metin okuma yapılan çalışmalar "sınıf dışı eğitim ve okul dışı öğrenme ortamları" başlıkları ile sınırlandırılmış olup 69 çalışmanın verileri sunulmuştur. Elde edilen verilerin çözümlenmesinde içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. Bu araştırma, sınıf dışı eğitim konusundaki lisansüstü tezlerin yönetsel ve içeriksel özelliklerini ortaya koyarak, bu alandaki akademik eğilimleri ve boşlukları belirlemeye katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli Araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Betimleyici yaklaşım çerçevesinde doküman analizi yapılarak tezler incelenmiş ve sınıf dışı eğitim alanındaki tez çalışmalarının eğilimleri tanımlanmaya çalışılmıştır. Evren ve Örneklem Çalışmada, YÖK Ulusal Tez Veri Tabanı'nda yer alan ve tam metin erişilebilen sınıf dışı eğitim alanındaki tezler araştırma kapsamına dahil edilmiştir. Araştırma, 2017-2024 yılları arasında sınırlı tutulmuş olup, bu dönemde sınıf dışı eğitimle ilgili 182 tez çalışması incelenmiştir. Tarama sürecinde "sınıf dışı, okul dışı, okul dışı öğrenme" anahtar sözcükleri kullanılmıştır. Tam metin incelemesi yapılan çalışmalar "sınıf dışı eğitim ve okul dışı öğrenme ortamları" başlıkları ile sınırlandırılmış olup, 69 çalışmanın verileri analiz edilmiştir. Veri Toplama Yöntemleri Araştırma kapsamına dahil edilen her bir tez, "Tez Sınıflama Formu" kullanılarak içerik analizine tabi tutulmuştur. "Tez Sınıflama Formu", Sözbilir ve Kutu (2008) tarafından geliştirilen "Makale Sınıflama Formu"ndan uyarlanarak oluşturulmuştur. Form, eğitim bilimleri alanında uzman üç öğretim üyesi tarafından incelenmiş ve formun kapsam geçerliliği sağlanmıştır. Form, temel olarak beş bölümden oluşmaktadır: tezin kimlik bilgileri, araştırma deseni/yöntemi, veri toplama araçları, örneklem ve veri analiz yöntemleri şeklindedir. Veri Analizi Elde edilen verilerin analizi için içerik analizi yöntemi kullanılmıştır. İçerik analizinde yapılan işlem, benzer verileri belirli kavramlar ve temalar etrafında toplamak ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir şekilde düzenleyerek yorumlamaktır (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Her bir tez "Tez Sınıflama Formu" kullanılarak değerlendirilmiştir. Analiz sonuçları frekans ve yüzde değerleri ile sunulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırmanın beklenen sonuçları, sınıf dışı eğitim alanındaki lisansüstü tezlerin metodolojik ve içeriksel eğilimlerini ortaya koymaktır. Elde edilen bulgular, bu alandaki akademik çalışmaların niteliğinin artırılması ve daha etkili eğitim stratejilerinin geliştirilmesi beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sınıf dışı; okul dışı öğrenme; okul dışı; okul dışı öğrenme ortamları

Kaynakça

Saraç, T. (2017). Sınıf dışı eğitim: Türkiye'de 2007-2017 yılları arasında yapılan çalışmalar. *Eğitim ve Bilim*, 42(190), 1-15.

Sözbilir, M., & Kutu, H. (2008). Makale sınıflama formu. *Eğitim ve Bilim*, 33(150), 1-10.

Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2011). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Seçkin Yayıncılık.

Öğretmen Adaylarının Sınıf Dışı Öğrenmeye İlişkin Düzeylerinin İncelenmesi

Şeyma TAŞ

Öğretmen, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
seymatass@gmail.com
Orcid ID:0009-0005-3776-7103

Şener ŞENTÜRK

Doçent Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
egitimhekimi@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-0672-7820

Problem Durumu

Eğitim alanında meydana gelen değişim ve dönüşüm, öğrenme süreçlerinde önemli değişikliklere yol açmıştır. Geleneksel sınıf içi derslerin yerini doğa temelli öğrenme ortamlarına bırakmasıyla birlikte, öğretmenlerin bu yeni eğitim yaklaşımını benimsemesi ve sınıf dışı eğitimi önemsemesi, eğitim fakültelerinde bu konuya yönelik derslerin verilmesini sağlamıştır. Böylece öğretmenlerin sınıf dışı eğitim sürecini anlamaları, sınıf dışı eğitimden elde edilecek faydaları daha değerli kılmıştır. Sınıf dışı eğitimi uygulamak isteyen bir öğretmen, öncelikle bu eğitimin amaçlarını iyi anlamalı ve hedeflediği kazanımlarla bağlantılı olarak planlamalıdır. Sınıf dışı eğitim, çeşitli amaçlar doğrultusunda planlanabilen ve öğrencilerin deneyimsel öğrenmelerini destekleyen bir eğitim yaklaşımıdır (Glowinski ve Bayrhuber, 2011). Bu bağlamda literatür taramasında, sınıf dışı eğitime ilişkin öğretmenlerle ilgili birçok çalışma yapıldığı ancak öğretmen adayları ile ilgili çalışmaların sınırlı olduğu görülmüştür. Buradan hareketle araştırmada Eğitim Fakültesi 3. ve 4. sınıf öğretmen adaylarının sınıf dışı öğrenmeye ilişkin düzeylerinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli Bu araştırmada, araştırmanın amacına uygun olarak nicel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nicel araştırmalar, elde edilen verilerin sayısallaştırılmasıdır (Oral ve Çoban, 2020). Araştırma için, nicel araştırma türlerinden biri olan betimsel tarama deseni seçilmiştir. Evren ve Örneklem Araştırmanın evrenini, eğitim fakültesi (2023-2024 eğitim-öğretim yılı) 3. ve 4. sınıf öğrencileri oluşturmuştur. Evren, aynı özelliklere sahip bireylerin oluşturduğu gruptur (Creswell, 2012). Araştırmanın örnekleme oluşturulurken ölçüt ve tesadüfi örnekleme kullanılmıştır. Ölçüt olarak “okul dışı öğrenme dersini alan ve almayan 3. ve 4. Sınıf öğrencileri dikkate alınmıştır. Sonrasında random yöntemiyle örneklem belirlenmiştir. Bu doğrultuda örneklem 208 öğretmen adayı olarak tespit edilmiştir. Veri Toplama Araçları Araştırmada veri toplama aracı olarak Bolat ve Köroğlu (2020) tarafından geliştirilen “Okul Dışı Öğrenmeyi Düzenleme Ölçeği” veri toplama aracı olarak kullanılmıştır. Ölçek, 29 madde ve “bilgi”, “planlama”, “uygulama” ve “değerlendirme” olmak üzere dört boyuttan oluşmaktadır. Katılımcıların ölçeğin tamamından alabilecekleri en düşük puan 29, en yüksek puan 145’tir. Bilgi ve planlama boyutundan alınabilecek en düşük puan 8, en yüksek puan 40; uygulama boyutundan alınabilecek en düşük puan 6, en yüksek puan 30; değerlendirme boyutundan alınabilecek en düşük puan 7, en yüksek puan 35 olarak hesaplanmıştır. Ölçeğin bu araştırmada cronbach alpha güvenirlik oranı 93.3 bulunmuştur. Ölçek, 5’li likert tipindedir. Maddeler 1-kesinlikle katılmıyorum”, “2-katılmıyorum”, “3-kararsızım”, “4- katılıyorum”, “5-kesinlikle katılıyorum” şeklinde oluşturulmuştur. Ölçek, “bilgi”, “planlama”, “uygulama” ve “değerlendirme” şeklinde dört boyuttan oluşmaktadır. Aynı zamanda katılımcıların demografik bilgilerine (yetiştirdiği yer, mezun olunan lise türü, lisans bölümü, eğitim alma durumu) yönelik bir bölüme de yer verilmiştir. Verilerin Analizi Araştırmada, öğretmen adaylarının sınıf dışı eğitimi düzenleme düzeyleri, yetiştikleri yere, mezun oldukları lise türüne, lisans bölümlerine ve “okul dışı öğrenme ortamları” dersini alıp almama değişkenlerine göre değerlendirilmiştir. Bu doğrultuda öncelikle dağılımın normalliği için Kolmogorow Simirnov ve Shapiro vilk testleri yapılmıştır. Veri dağılımının normal olduğu görüldüğünden parametrik testler kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırmanın beklenen sonuçları, öğretmen adaylarının sınıf dışı öğrenmeye ilişkin bilgi, planlama, uygulama ve değerlendirme düzeylerinde önemli bulgular elde etmektir. Araştırmanın sonucunda, öğretmen adaylarının sınıf dışı öğrenme süreçlerini nasıl düzenlediklerine ilişkin çeşitli farkındalık düzeylerinin ortaya çıkması beklenmektedir. Aynı zamanda öğretmen adaylarının sınıf dışı eğitim süreçlerinde karşılaştıkları zorlukları ve bu süreçleri nasıl iyileştirebileceklerine dair öneriler sunarak, eğitim fakültelerinde ve öğretmen eğitim programlarında yapılacak düzenlemelere rehberlik edeceği öngörülmekte olup araştırmanın nihai sonuçları, sınıf dışı öğrenmenin öğretmen adayları üzerindeki etkilerini daha ayrıntılı bir şekilde ortaya koyarak, bu alandaki literatüre katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sınıf dışı eğitim; okul dışı öğrenme ortamları; okul dışı öğrenme; öğretmen adayları.

Kaynakça

- Behrendt, M., & Franklin, T. (2014). A review of research on school field trips and their value in education. *International Journal of Environmental & Science Education*, 9(3), 235-245.
- Bolat, Y., & Köroğlu, M. (2020). Out-of-school learning and scale of regulating out-of-school learning: Validity and reliability study. *International Journal of Education Technology & Scientific Researches*, 5(13).
- Creswell, J. W. (2012). *Educational research: Planning, conducting, and evaluating quantitative and qualitative research* (4th ed.). Pearson Education, Inc.
- Eshach, H. (2007). Bridging in-school and out-of-school learning: Formal, non-formal, and informal education. *Journal of Science Education and Technology*, 16(2), 171-190. <https://doi.org/10.1007/s10956-006-9027-1>
- Ford, P. (1986). Outdoor education: Definition and philosophy. ERIC Clearinghouse on Rural Education and Small Schools Digest, Las Cruces, NM. Retrieved from <https://citeseerx.ist.psu.edu/document?repid=rep1&type=pdf&doi=78f61f5e6ece2210e8c994bd3a7b0ba74266ba9c>
- Glowinski, I., & Bayrhuber, H. (2011). Student labs on a university campus as a type of out-of-school learning environment: Assessing the potential to promote students' interest in science. *International Journal of Environmental & Science Education*, 6(3), 371-392.
- Okur-Berberoğlu, E., & Uygun, S. (2013). Examination of the development status of outdoor education in the world and Turkey within the scope of formal and non-formal education. *Mersin University Journal of the Faculty of Education*, 9(2), 32-42.
- Oral, B., & Çoban, A. (2020). Eğitimde bilimsel araştırma yöntemleri. Pegem Akademi.

Öğretmen Adaylarının Biyoloji Felsefesi Hakkındaki Görüşleri

Emine OK

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı
emineok2213@gmail.com
Orcid ID:0009-0002-6002-2802

Nazlı Gökben ATILBOZ

Dr. Öğretim Üyesi, Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı
gokben@gazi.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6798-3078

Efe GÜNGÖR

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Felsefe Grubu Eğitimi Ana Bilim Dalı
efegngr2005266@gmail.com
Orcid ID:0009-0009-6578-7098

Semra YILDIRIM

Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Biyoloji Eğitimi Ana Bilim Dalı
semrayildirim748@gmail.com
Orcid ID:0009-0003-6308-4803

Problem Durumu

Biyoloji felsefesi, biyoloji ve biyomedikal bilimlerle birlikte bilgi felsefesi, metafizik ve etik hakkındaki sorulara cevap arayan, felsefe alanları arasında yeni gelişmeye başlayan bir bilim dalıdır. Biyoloji felsefesi alanının temelleri, varlığı ve varlıkların nasıl oluştuğuna dair konuları içerisinde barındıran varlık felsefesini de kapsayan bir düşünce sistemidir. Canlılığın ve değişimin düşünme, sorgulama, analiz ve sentez boyutlarında biyoloji ve felsefe alanlarını ortak bir paydada toplayan bir disiplindir (Sober, 2009; Çelik, 2019; Yavuz, 2023). Günümüzde biyoloji felsefesi, insanların her zaman merak ettiği ve kafasını meşgul eden güncel sorunlara cevap bulmaya çalışan bir felsefe dalıdır. Bu araştırmanın amacı, biyoloji ve felsefe öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi hakkındaki görüşlerini incelemektir. Çalışmada, biyoloji ve felsefe öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi hakkındaki görüşleri incelenerek temelde ilgilendikleri konu kapsamına göre iki zıt disiplin gibi gözükken biyoloji ve felsefe alanlarını bir araştırmada birleştirerek disiplinler arası bir çalışma ortaya koymak amaçlanmıştır. Biyoloji ve felsefe öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi ile ilgili bilgilerini, görüş ve düşüncelerini değerlendirerek benzerlik ve farklılıklarını incelemek amaçlanmıştır. Biyoloji felsefesi ile ilgili öğretmen adayları üzerinde biyoloji ve felsefe alanlarının bir arada bulunduğu bilginiz dahilinde herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Biyoloji ve felsefe öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi hakkındaki görüşlerinin incelenmesi ile ilgili literatüre katkıda bulunmak, öğretmen adaylarına ve topluma biyoloji felsefesini tanıtmak ve gelecekte yapılacak olan araştırmalara ışık tutmak hedeflenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Biyoloji ve felsefe öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi hakkındaki görüşleri ile ilgili veriler araştırmacılar tarafından oluşturulmuş açık uçlu sorular aracılığıyla toplanmıştır. Veri toplama aracının oluşturulmasında uzman görüşleri alınmış ve öğretmen adaylarına uygulanarak pilot çalışma yapılmıştır. Bu doğrultuda açık uçlu sorular tekrar gözden geçirilmiş ve gerekli düzeltmeler yapılarak son hali verilmiştir. Çalışma grubunu 50 biyoloji öğretmen adayı ve 50 felsefe grubu öğretmen adayı olmak üzere toplam 100 öğretmen adayı oluşturmuştur. Verilerin analizinde ise betimsel analiz basamaklarına göre elde edilen veriler sınıflandırılmış ve yorumlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Biyoloji öğretmen adayları ve felsefe grubu öğretmen adaylarının biyoloji felsefesi ile ilgili sorulara verdikleri cevaplar değerlendirilmiştir. Buna göre biyoloji felsefesi ile ilgili görüş ve düşünceleri yorumlanarak ulaşılan sonuçlar ve öneriler sunulacaktır.

Anahtar Sözcükler: Biyoloji Felsefesi, Öğretmen Adayları, Biyoloji Eğitimi, Felsefe Eğitimi

Kaynakça

Çelik, U. (2019). Genç Dergisi. <https://gencdergisi.com/12991-biyoloji-felsefesi-nedir.html>

Sober, E. (2009). Biyoloji Felsefesi. İstanbul: İmge Kitapevi.

Yavuz, M. (2023). Felsefe-Bilim'den Biyofelsefeye: Canlı(lık) Araştırmasına Dair Bir Bildirge. Kutadgubilig Felsefe-Bilim Araştırmaları, Haziran 2023, Sayı 47, s. 113-127

Dijital Kredilerin Ekonomik Büyüme Üzerindeki Etkisi: Türkiye Örneği

Meltem DUĞRU

Dr. Öğretim Üyesi, Trakya Üniversitesi Uzunköprü Uygulamalı Bilimler Yüksekokulu
meltemdugru@trakya.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4280-5651

Problem Durumu

Yapılan çalışma kapsamında dijital dönüşüme konu olan iki ürün üzerinde durulmaktadır. Bu ürünler bankacılık sektörünün dijitalleşmesinde katkısı büyük olan internet bankacılığı ve mobil bankacılıktır. Tarihsel süreç içerisinde üstlendikleri görevler ve geleceğe ışık tutmaları nedeniyle oldukça önem taşımaktadırlar. Bu kapsamda çalışmanın ilk bölümünde internet bankacılığı ve mobil bankacılık ile ilgili literatür taraması yapılmaktadır. Ardından bu kanallar aracılığıyla kullanılan kredilerin toplam krediler içerisindeki payına değinilmekte ve ekonomik büyüme ile olan ilişkisi açıklanmaktadır. İkinci bölümde ise internet bankacılığı ve mobil bankacılıktan kullanılan kredilerin ekonomik büyüme üzerinde etkili olup olmadığına dair nedensellik araştırması yapılmaktadır. Sonuç bölümünde Toda-Yamamoto nedensellik analizinden elde edilen sonuçlar yorumlanmaktadır. Dijital kredi çok yeni bir buluş olup krediye erişmenin yeni bir yolunu temsil etmektedir (Francis vd., 2017: 9). Dijital kredinin küresel çapta genişlemesi daha öncesinde banka hesabı olmayan kesimler için ilk kez ve resmi olarak kredi erişimine olanak sağlamaktadır. Bu durum dijital dönüşüm ile birlikte toplumları üretken yatırımlar yapmaya teşvik etmek, gelir dalgalanmalarının yaşandığı dönemlerde tüketimi ılımlı hale getirmek ve finansal kararlarında daha etkin olmak gibi avantajlar yaratmaktadır. Ancak diğer taraftan yüksek faiz oranları ve şeffaf olmayan kredi koşulları sonucunda aşırı borçlanma ile karşı karşıya kalma ihtimalini doğurmaktadır. Bu da mali sıkıntılarının ortaya çıkmasına neden olabilecek bir sebeptir (Robinson vd., 2022: 21). Bu çalışmanın öncelikli amacı gittikçe büyüyen dijital kredilere dikkate çekmektir. Türkiye için yapılmış böyle bir çalışmaya rastlanmamış olması ise literatürdeki boşluğa katkı sağlayacağı anlamına gelmektedir. Bu çerçevede internet bankacılığı ve mobil bankacılıktan kullanılan kredilerin toplam krediler içerisindeki payı nedeniyle banka kredi kanalı aktarım mekanizması ile ekonomik büyüme üzerinde etkili olup olmadığı araştırılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada Türkiye ekonomisine dair 2017 ikinci çeyrek ve 2024 birinci çeyrek dönemlerine ait ekonomik büyüme ile internet bankacılığında ve mobil bankacılıktan kullanılan krediler arasındaki ilişki analiz edilmiştir. Krediler ile ekonomik büyüme arasındaki ilişkinin tespit edilebilmesi için Toda-Yamamoto nedensellik analizi tercih edilmiştir. Bunun için ilk olarak Vektör Otoregresif Model (VAR) kurulmuş ve modele ait analizler yapılmıştır. Aynı zamanda en uygun gecikme uzunluğu belirlenmiş ve değişkenlerin bütünleşme derecesi tespit edilmiştir. Tüm değişkenler üçer aylık veriler halinde düzey değerlerinde elde edilmiş ve logaritmik değişimleri hesaplanmıştır. BUYUME ve MOB değişkeninde trend olduğu tespit edilmiş ve trendden arındırma işlemi gerçekleştirildikten sonra analize dahil edilmiştir. BUYUME serisi Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası (TCMB) veri tabanı sistemi olan EVDS'den sağlanmıştır. İnternet bankacılığı ve mobil bankacılıktan kullanılan kredilere ait bilgilere ise Bankacılık Düzenleme ve Denetleme Kurumu (BDDK) veri tabanından ulaşılmıştır. Kredi verileri yalnızca mevduat bankaları ile yatırım ve kalkınma bankalarını kapsayacak şekilde ele alınmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analiz sonucunda mobil bankacılıktan kullanılan kredilerden ekonomik büyümeye doğru bir nedensellik tespit edilirken aynı zamanda mobil bankacılıktan kullanılan kredilerin internet bankacılığında kullanılan kredileri de etkilediği sonucuna ulaşılmıştır. Elde edilen bulgular istatistikleri de doğrulamaktadır. Giderek yaygınlaşan mobil bankacılık kullanımı ve artan kullanıcı sayısı ile bu dağıtım kanalından kullanılan krediler de ivme kazanmıştır. Aynı zamanda ekonomik büyümeyi de etkilemektedir.

Anahtar Sözcükler: Dijital krediler, ekonomik büyüme, bankacılık sektörü, mobil bankacılık, internet bankacılığı.

Kaynakça

- Francis, E., Blumenstock, J., & Robinson, J. (2017). Digital Credit: A Snapshot of the Current Landscape and Open Research Questions, Center for Effective Global Action White Paper, 1-19.
- Robinson, J., Park, D. S., & Blumenstock, J. E. (2022). The Impact of Digital Credit in Developing Economies: A Review of Recent Evidence. KDI School of Pub Policy & Management Paper, 1-26.

Kovid-19 Korkusu ve İntihar Olasılığı Arasındaki İlişkinin Çeşitli Değişkenler Bakımından İncelenmesi

Aysu BAYRAM SAPTIR
Doktor, Düzce Üniversitesi
aysubayrams@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3949-6878

Problem Durumu

31 Aralık 2019 tarihinde Çin Halk Cumhuriyeti'nin Wuhan kentinde SARS-CoV-2 adı verilen yeni bir koronavirüsün neden olduğu hastalık, Kovid-19 virüsü ortaya çıkmıştır (WHO, 2020a). Dünya sağlık örgütü 11 Mart 2020'de salgını pandemi olarak ilan ettikten sonra 18 Mart 2020 tarihinde verdiği brifingte 200.000'den fazla Kovid-19 vakası olduğunu ve 8000'den fazla insanın hayatını kaybettiğini rapor ederek durumun ciddiyetine dikkat çekmiştir (WHO, 2020b). Türkiye'de ise 11 Mart itibariyle görülen ilk vakayla birlikte önlemler alınmaya başlanmıştır (T.C. Sağlık Bakanlığı, 2020). 23 Kasım 2020 itibariyle dünya genelinde toplam 58.229.138 vaka ve salgına bağlı 1.382.106 ölüm olduğu ilan edilmiştir (WHO, 2020c). Kovid-19 salgını 2020 ve 2022 yılları arasında küresel bir endişeye neden olmuştur. Kovid-19 salgınının ne kadar süre devam edeceği, dünya çapında enfekte olacak bireylerin sayısı veya insanların yaşamlarının ne kadar kesintiye uğrayacağı konusunda kesin bir bilginin bulunmadığı bir süreç yaşanmıştır (Zandifar ve Badrfam, 2020). Kovid-19 ile mücadele etmek için dünya çapında izolasyon, sosyal mesafe ve karantina gibi halk sağlığı önlemleri uygulanmıştır (Bodrud-Doza, Shammi, Islam, ve Rahman, 2020). Tüm dünya tartışmalı bir şekilde kilit altında tutulmuş ve bu durum insanların normal yaşam tarzını bozmuştur. Araştırmalar, kilitlenme, tecrit ve karantinanın depresyon, anksiyete, korku, travma vb. psikolojik semptomları artırdığını ortaya koymuştur (Brooks ve diğerleri, 2020; Shammi, Bodrud-Doza, Islam ve Rahman, 2020). Ek olarak Kovid-19 kapsamındaki önlemler (ör. sosyal mesafe, izolasyon ve karantina gibi) sosyal ve ekonomik sarsılma, üzüntü, endişe, korku, öfke, kızgınlık, hayal kırıklığı, suçluluk, çaresizlik, yalnızlık ve sinirlilik gibi psikolojik araçları tetiklemiştir (Mamun ve Griffiths, 2020). Bunlar gösteriyor ki Kovid-19 toplum ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkilere neden olmuştur. Bunun yanında koronavirüsün korkuya neden olduğunu doğrulayan birçok araştırma da bulunmaktadır (Ahorsu ve diğerleri, 2022; Pakpour ve Griffiths, 2020; Ornell ve diğerleri, 2020; Fitzpatrick, Harris, ve Drawve, 2020; Mamun ve Griffiths, 2020; Reznik ve diğerleri, 2020; Soraci ve diğerleri, 2020; Satıcı ve diğerleri, 2020; Martínez-Lorca ve diğerleri, 2020; Bitan ve diğerleri, 2020; Huarcaya-Victoria, 2020; Perz ve diğerleri, 2020). Kovid-19 Korkusu Literatürde Kovid-19 korkusu, hastalığa yakalanma korkusuyla kendini koruma yollarına fazlaca odaklanma sonucunda ortaya çıkan anormal davranışlar olarak tanımlanmaktadır (Yeşilay, 2020). Tarhan (2020) koronavirüs korkusu olan kişilerin üç belirgin özelliği olduğunu söylemektedir: ilki kişilerin fazlasıyla ürkek davranışları, ikincisi bu duruma orantısız tepkiler vermeleri ve son olarak ise virüs ile ilgili şakaları kaldıramayıp mizah ayırımını yapmada dahi güçlük çekmeleridir. Bunlara ek olarak yazın incelendiğinde Kovid-19 korkusunun psikolojik sıkıntı (Reizer, Koslowsky ve Geffen, 2020), belirsizliğe tahammülsüzlük (Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan, 2021; Duman, 2020), depresyon (Bendau ve diğerleri, 2021), stres (Rodríguez-Hidalgo ve diğerleri, 2020), yalnızlık (Rossi ve diğerleri, 2020), anksiyete (Bendau ve diğerleri, 2021), umutsuzluk (Saricali ve diğerleri 2022), spiritüel iyi oluşun alt boyutu "anomi" (Kasapoğlu, 2020), kariyer kaygısı (Mahmud, Talukder ve Rahman, 2021) ile pozitif; benlik saygısı (Rossi ve diğerleri, 2020), spiritüel iyi oluşun alt boyutu "aşkınlık" (Kasapoğlu, 2020), farkındalık ve mizah (Saricali ve diğerleri 2022), pozitiflik (Bakioğlu, Korkmaz ve Ercan, 2021), zaman içinde algılanan kontrol (Caci ve diğerleri, 2020), iş doyumu (Labrague ve Santos, 2021), evlilik doyumu (Reizer, Koslowsky ve Geffen, 2020), yaşam doyumu ve tutarlılık duygusu (Dymecka, Gerymski, ve Machnik-Czerwik, 2021) kavramları ile negatif ilişkili olduğu görülmüştür. Kovid-19 Korkusu ve İntihar Dünyanın çeşitli coğrafi bölgelerinde Kovid-19 gibi tüm insanlığı ölüm tehlikesiyle karşı karşıya bırakan bulaşıcı hastalıklar insanlığını etkilemiştir (Hocaoğlu ve Erdoğan, 2020). Pandemiler sonrasında insanların bunun etkilerini uzun süre taşıdığı hatta psikiyatrik rahatsızlıklarda yükseliş olduğu çok sayıda araştırmayla ortaya konmuştur (Douglas ve diğerleri, 2009; Ferguson ve diğerleri, 2006). Pandemilerin kontrol altına alınması için alınan bir dizi önlemler birlikte artan psikiyatrik sıkıntılar sebebiyle intihar teşebbüsleri ve oranlarında artış görüldüğü bildirilmiştir (Okusaga ve diğerleri, 2011). Nitekim araştırmalar Kovid-19'un ekonomi darbesinin savunmasız gruplara olan

etkisiyle intihar yollu ölümleri tetiklediğine işaret etmektedir (Gunnell ve diğerleri, 2020). Özellikle bu süreçte izolasyon, belirsizlik, aile içi şiddet, ekonomik zorluk ve azalan sosyal fırsatlar nedeniyle artan anksiyete, depresyon, alkol kullanımı da intihar tetikleyicileri arasında gösterilmektedir (Niederkrötenhaler ve diğerleri, 2020). Kovid-19 intihar vakalarının dünya çapındaki olası nedenselliklerini ortaya koyan çok sayıda çalışma bulunmaktadır (Bhuiyan ve diğerleri, 2021; Dsouza ve diğerleri, 2020; Griffiths ve Mamun, 2020; Lathabhavan ve Griffiths, 2020; Mamun ve Griffiths, 2020d; Mamun ve diğerleri., 2020c, 2020d; Mamun ve Ullah, 2020; Syed ve Griffiths, 2020). Kovid-19 ile ilgili diğer olası intihar tetikleyicileri arasında Kovid-19 ile enfekte olma korkusu (Goyal ve diğerleri, 2020; Sahoo ve diğerleri, 2020), şüpheli vakaların toplum tarafından damgalanması (Mamun ve Griffiths, 2020; Lui ve diğerleri, 2020; Goyal ve diğerleri, 2020), izolasyon sebebiyle yalnızlık (Brooks ve diğerleri, 2020), intihar araçlarına ulaşım ve talep artışı (Reger ve diğerleri, 2020), alkol temin edememe (Syed ve Griffiths, 2020), medyada yer alan Kovid-19 intihar haberleri (Garfin, Silver ve Holman, 2020), ruhsal bozukluklar (Hao ve diğerleri, 2020; Weise, Schomerus ve Speerforck, 2020), mevsimsel değişim ve toplumun dini desteğe erişiminde azalma (Reger ve diğerleri, 2020), ekonomik kriz (Kawohl ve Nordt, 2020) gibi faktörler yer almaktadır. Bunun yanında dünya çapında Kovid-19 sebebiyle intiharların olgu çalışmaları pek çok araştırmaya konu olmuştur (Sahoo ve diğerleri, 2020; Mamun ve Ullah, 2020; Ammerman ve diğerleri, 2020; Valdés-Florido ve diğerleri, 2020; Bhuiyan ve diğerleri, 2020). Bu çalışmalardan yola çıkarak Kovid-19 hastalığının çeşitli nedenlerle intihar oranlarında bir artışa sebep olduğu düşünülebilir. Öte yandan araştırmacılar Kovid-19 korkusunun intiharı tetiklemede tek bir neden olmadığını ancak tetikleyici olası bir sebep olduğu üzerinde durmuştur (Niederkrötenhaler ve diğerleri, 2020). Bununla birlikte geçmiş yıllarda pandemilerin kontrol altına alınması için alınan bir dizi önlemlerle birlikte artan psikiyatrik sıkıntılar sebebiyle intihar teşebbüsleri ve oranlarında artış görüldüğü bildirilmiştir (Okusaga ve diğerleri, 2011). Kovid-19 krizinin genel nüfusun, sağlık çalışanlarının ve psikiyatri tanısı olan bireylerin ruh sağlığı üzerindeki etkisini incelemek için çok sayıda çalışma yapılmıştır (Wang ve diğerleri, 2020; Yao, Chen ve Xu, 2020). Wang ve diğerleri (2020) Çin'deki genel popülasyonda Kovid-19 salgınının ilk aşamasındaki psikolojik tepkileri incelemiştir. Yazarlar, 1210 katılımcının %53,8'inin salgının psikolojik etkisini orta veya şiddetli olarak değerlendirdiğini, %16,5'inin orta ila şiddetli depresif belirtiler ve %28,8'inin orta ila şiddetli anksiyete belirtileri bildirdiğini bulmuştur. Qiu ve diğerleri (2020) Kovid-19 salgını sırasında Çin'de 52.730 kişiyi kapsayan ülke çapında bir anket gerçekleştirmiş ve katılımcıların yaklaşık %35'inin psikolojik sıkıntı yaşadığını tespit etmiştir. Hao ve diğerleri (2020) Kovid-19 salgınının duygudurum ve anksiyete bozukluğu tanısı olan ve olmayan bireyler üzerindeki psikolojik etkisini karşılaştırılmıştır. Psikiyatrik tanı alan kişilerin fiziksel sağlıkla ilgili endişe, öfke, dürtüsellik ve intihar düşüncesinin tanı almayanlara göre anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Bu bulgulara ek olarak, Kaiser Aile Vakfı'nın yakın tarihli bir araştırması ABD'deki yetişkinlerin %45'inin koronavirüs korkusu ve stresi nedeniyle zihinsel sağlıklarının olumsuz etkilendiğini ortaya koymaktadır (Panchal, Saunders, Rudowitz ve Cox, 2023). Bu perspektiften bakıldığında geçmiş sonuçlarla günümüze yakın araştırma bulgularının halen tutarlılık gösterdiği söylenebilir. Dolayısıyla pandemi dönemi ve sonrasında intihar sebepli ölümlerin öngörülebilir olması ve intihar olasılığının ortaya konması günümüzde halen önemini korumaktadır (Okada, Matsumoto ve Motomura, 2024). Tüm bu bilgiler ışığında bu araştırma ile salgınlarda artan intihar olasılığının Kovid-19 sürecinde yaşanan farklı deneyimler de göz önünde bulundurularak Kovid-19 korkusu ile ilişkisini ortaya koymak amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu bölümde araştırmanın modeline, çalışma grubuna, veri toplama araçlarına ve veri analizi bilgilerine yer verilmiştir. Araştırma Modeli Kovid-19 korkusu ve intihar olasılığı arasındaki ilişkinin incelendiği bu araştırma ilişkisel tarama modeline göre yürütülmüştür. Araştırmada veriler online form aracılığı ve uygun örnekleme yöntemi ile toplanmıştır. Veriler toplanmadan önce Düzce Üniversitesi araştırma ve Etik Kurulundan gerekli onay alınmış ve çalışma etik standartlar çerçevesinde gönüllüğe dayalı gerçekleştirilmiştir. Verilerin toplanabilmesi için onam formu ve ölçek bilgileri online bir platforma yüklenmiştir. Online olarak link katılımcılar ile paylaşılmıştır. Çalışma Grubu Araştırmada veriler online olarak toplanmıştır. Araştırmada toplam 444 kişi katılmış olup 20 uç veri tespit edilmiştir. Uç veriler veri setinden çıkarılarak analizler 424 veri üzerinden gerçekleştirilmiştir. Araştırma grubu, 20-71 yaş aralığındadır. Yaş dağılımı kategorik olarak değerlendirildiğinde, araştırmaya 93 tane 20-29 yaş (%22.16), 153 tane 30-39 yaş (%36.08), 96 tane 40-49 yaş (%22.64) ve 81 tane 50-71 yaş (%19.10)

arasında birey katılmıştır. Diğer değişkenlere ilişkin bilgiler aşağıdaki tabloda verilmiştir. Tablo 1. Demografik Bilgilere İlişkin Betimsel İstatistikler Grup Kategori N % Cinsiyet Kadın 358 84.4 Erkek 66 15.6 Eğitim durumu İlkokul 40 9.4 Ortaokul 44 10.4 Lise 126 29.7 Üniversite 158 37.3 Lisanüstü 56 13.2 Medeni Durum Evli 31 7.3 Boşanmış 53 12.5 Bekar (İlişkisi Yok) 319 75.2 Bekar (İlişkisi Var) 21 5.0 Kronik Rahatsızlığa Sahip Olma Evet 113 26.7 Hayır 311 73.3 Kovid-19 haberlerini takip etme sıklığı Hiç 35 8.3 Günde 1-3 283 66.7 Günde 4-6 64 15.1 Günde 7 kez ve üzeri 42 9.9 Kovid-19 haber takibi için kullanılan kaynaklar Televizyon 190 44.8 Sosyal Medya 227 53.5 Gazete 7 1.7 Veri Toplama Araçları Bu araştırmada veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından oluşturulan kişisel bilgi formu, Kovid-19 Korkusu Ölçeği ve İntihar Olasılığı Ölçeği kullanılmıştır. Kişisel bilgi formu Kişisel bilgi formunda katılımcılardan doldurulması istenen demografik bilgiler: cinsiyet, yaş, medeni durum, eğitim durumu, yaşadığı yer, Kovid-19 geçirip geçirmediği, kronik bir rahatsızlığın olup olmadığı, yakınlarından birinin Kovid-19 geçirip geçirmediği, Kovid-19'dan korunmak için hangi yöntemi daha koruyucu bulduğu, Kovid-19 ile ilgili haberleri ne sıklıkla takip ettiği ve Kovid-19 ile ilgili haberleri nereden takip ettiğidir. Kovid-19 korkusu ölçeği Ahorsu ve arkadaşları (2020) tarafından geliştirilmiş Kovid-19 Korkusu Ölçeği'nin Türkçe'ye uyarlanması, geçerlilik ve güvenilirliği Satici ve arkadaşları (2020) tarafından yapılmıştır. Ölçek üniversite öğrencileri ve yetişkinler üzerinde kullanılabilir. Ölçek tek boyutlu olup 7 maddeden oluşmaktadır. Ölçek maddeleri puanlamaları 1 (kesinlikle katılmıyorum) ile 5 (kesinlikle katılıyorum) arasında değişmektedir. Ölçekten alınabilecek puanlar 7 ile 35 arasında değişmektedir. Ölçekte ters puanlanan madde yoktur. Ölçekten alınan puan arttıkça Kovid-19 korkusu da artmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik güvenilirlik çalışmasında Cronbach alfa değeri .82 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada Cronbach alfa değeri .81 olarak bulunmuştur. İntihar olasılığı ölçeği Cull ve Gill (1988) tarafından ergenler ve yetişkinlerde intihar riskini değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 36 maddeden oluşmaktadır. Ölçekte maddelere verilen yanıtlar "hiçbir zaman veya nadiren" (1), "bazen" (2), "sık sık" (3) ve "çoğu zaman veya her zaman" (4) şeklindedir. Ölçeğin puan aralığı 36 ile 144 arasında değişmektedir. Ölçekten alınan yüksek puanlar intihar olasılığının yükseklğine işaret etmektedir. Ölçeğin Cronbach alfa iç tutarlık katsayısının .93, test tekrar test güvenilirlik katsayısının .92 olduğu belirtilmektedir (Cull ve Gill, 1988). Bu çalışmada Cronbach alfa değeri .89 olarak bulunmuştur. Veri Analizi Veriler SPSS 22.0 paket programı ile analiz edilmiştir. Uygulanacak analizlerin yöntemlerinin veri setine uygun olup olmadığını test etmek amacıyla normallik varsayımlarını karşılama durumuna bakılmıştır. Çarpıklık (skewness) değerleri -.06 ile .09 arasında, basıklık (kurtosis) değerleri ise -.53 ile .18 arasında değişmektedir. Buna göre verilerin normal dağılıma uyduğu söylenebilir. Değişkenler arasında çoklu bağlantı, varyans genişliği (VIF) ve tolerans değerleri incelenmiştir. VIF değerleri 10'dan küçük, tolerans değerleri ise .10'dan büyük bulunmuştur. Bu bulgulara dayanarak veri setinde çoklu bağlantı sorunu bulunmadığı söylenebilir. Verilerin analizinde; bağımsız değişken düzeyi iki olan değişkenlere göre farklılaşma bağımsız örneklem t-testiyle yapılırken, bağımsız değişken düzeyi ikiden fazla olan değişkenler için farklılaşma varyansların homojenliği dikkate alınarak Tek Yönlü Varyans (ANOVA) Analiziyle yapılmıştır. Tek Yönlü Varyans (ANOVA) analizi sonucunda veri gruplarındaki hangi ortalamalar arasında fark olduğunu belirlemek amacıyla varyansların homojen olduğu görülen durumlarda post-hoc testlerinden Scheffe testi kullanılmıştır. Değişkenlerin birbiri ile ilişkisi Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile belirlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular Kovid-19 korkusu ve intihar olasılığının ilişkisinin incelendiği bu araştırmada aşağıdaki bulgulara ulaşılmıştır. Kovid-19 Korkusu ile İntihar Olasılığı Arasındaki Korelasyon Analizi Değişkenler arasındaki ilişki Pearson Momentler Çarpım Korelasyon Katsayısı ile incelenmiştir (Tablo 2). Korelasyon sonuçlarına göre Kovid-19 korkusu ile İntihar olasılığı arasında pozitif yönlü anlamlı ilişki olduğu görülmüştür ($r=.12$, $p<.05$). Yani Kovid-19 korkusu arttıkça intihar olasılığının da arttığı sonucuna ulaşılmaktadır. Tablo 2. Kovid-19 korkusu ile intihar olasılığı arasındaki ilişkiler Değişkenler 1 2 Kovid-19 Korkusu (1) 1 İntihar Olasılığı (2) .12* 1 N=424, * $p <.05$ Cinsiyete göre Kovid-19 Korkusu puanlarındaki farklılaşma durumu Katılımcıların Kovid-19 Korkusuna ilişkin puanların cinsiyet değişkenine göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 3'te verilmiştir. Tablo 3. Cinsiyete göre kovid-19 korkusu puanlarındaki farklılaşmaya yönelik bağımsız örneklem T-testi Değişken Cinsiyet N \bar{X} SS t sd p Kovid-19 Korkusu kadın 358 20.24 6.16 3.82 105.5 .000 erkek 66 17.59 4.96 * $p<.05$ Tablo 3 incelendiğinde gruplar arasında anlamlı

bir fark bulunmuştur ($t(105.5)=3.82$, $p4 .03$ Gruplar İçi 15114.615 420 35.987 Toplam 15553.774 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'evli=1'; 'boşanmış=2'; 'bekar (ilişkisi yok)=3'; bekar (ilişkisi var)=4 Tabloya göre, katılımcıların Kovid-19 korkusu puanlarının ortalamasında medeni duruma göre ($F(3-420)=4.068$; $p1 .02$ 32366.917 420 77.064 33006.566 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'evli=1'; 'boşanmış=2'; 'bekar (ilişkisi yok)=3'; bekar (ilişkisi var)=4 Tabloya göre, katılımcıların intihar olasılığı puanlarının ortalamasında medeni duruma göre ($F(3-420)=2.767$, $p5 .03$ 15149.691 419 36.157 15553.774 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'ilkokul'=1; 'Ortaokul'=2; 'Lise'=3; 'Üniversite'=4; 'Lisansüstü'=5 Tablo 6'ya göre, katılımcıların Kovid-19 korkusu puanlarının ortalamasında eğitim duruma göre ($F(4-419)=2.794$; $p3, 3>2, 2>1 .06$ Gruplar içi 30992.667 419 73.968 Toplam 33006.566 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'ilkokul'=1; 'Ortaokul'=2; 'Lise'=3; 'Üniversite'=4; 'Lisansüstü'=5 Tablo 7 incelendiğinde, intihar olasılığı puanlarının ortalamasında eğitim duruma göre ($F(4-419)=6.807$; $p<.05$, $\eta^2=.06$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farklılığın %6'lık kısmı eğitim durumu değişkeni ile açıklanmaktadır ve eğitim durumunun intihar olasılığı üzerindeki etkisinin orta derece olduğu söylenebilir. Yapılan Post-Hoc analizleri bu farkın, 'lisansüstü' ($\bar{X}=85.50$; $SS= 10.17$) mezunu olanların puan ortalamasının 'lise' ($\bar{X}=79.34$; $SS= 8.52$) mezunu olanlardan 'ortaokul' ($\bar{X}=79.06$; $SS= 8.98$) mezunu olanların ise 'ilkokul' ($\bar{X}=78.87$; $SS= 9.48$) mezunu olanların ortalamasından daha yüksek olmasından kaynaklandığını görülmüştür. Yani en fazla intihar olasılığı taşıyan grup Lisansüstü mezunları olurken en az ise ilkokul mezunu olanlar olduğu bilinmektedir. Kronik Rahatsızlığa Sahip Olma Durumuna göre Kovid-19 Korkusu Puanlarındaki Farklılaşma Durumu Katılımcıların Kovid-19 korkusuna ilişkin puanların kronik rahatsızlığa sahip olma durumuna göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla yapılan analizlere ilişkin sonuçlar Tablo 8'de verilmiştir. Tablo 8. Kronik rahatsızlığa sahip olma durumuna göre kovid-19 korkusu puanlarındaki farklılaşmaya yönelik bağımsız örneklem t-testi Değişken Kronik Rahatsızlık N \bar{X} SS t sd p Kovid-19 korkusu Evet 113 21.83 6.18 4.17 422 .000 Hayır 311 19.10 5.86 * $p<.05$ Kronik rahatsızlığa sahip olma durumuna göre katılımcıların Kovid-19 korkusu puanları arasında anlamlı bir fark olup olmadığını belirlemek amacıyla bağımsız gruplar t-testi yapılmıştır. Tablo 8'e göre gruplar arasında anlamlı bir fark bulunmuştur ($t(4.17)=422$, $p3, 31 .12$ 13613.782 420 32.414 15553.774 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'hiç'=1; 'günde 1-3 kez'=2; 'günde 4-6 kez'=3; 'günde 7 ve üzeri'=4 Tabloya göre, katılımcıların Kovid-19 korkusu puanlarının ortalamasında takip sıklığına göre ($F(3-420)=19.95$; $p3, 2>3 .02$ 15178.234 421 36.053 15553.774 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'Televizyon'=1; 'Sosyal Medya'=2; 'Gazete'=3 Tablo 10 incelendiğinde, katılımcıların Kovid-19 korkusu puanlarının ortalamasında haber kaynağına göre ($F(2-421)=5.20$; $p<.05$, $\eta^2=.02$) anlamlı bir fark olduğu görülmektedir. Bu farklılığın %2'lik kısmı haber kaynağı ile açıklanmaktadır ve haber kaynağının Kovid-19 korkusu üzerindeki etkinin düşük olduğu söylenebilir. Yapılan Post-Hoc analizleri bu farkın, 'Televizyon' ($\bar{X}=20.15$; $SS= 5.98$) aracılığı ile Kovid-19 haberlerini takip edenlerin puan ortalamasının 'gazete' ($\bar{X}=12.71$; $SS= 4.23$) aracılığı ile takip edenlerden; 'sosyal medya' ($\bar{X}=19.77$; $SS= 6.05$) aracılığı ile takip edenlerin puan ortalamalarının ise 'gazete' ($\bar{X}=12.71$; $SS= 4.23$) aracılığı ile takip edenlerin puan ortalamasından daha yüksek olmasından kaynaklandığını görülmüştür. Yani Kovid-19 korkusu en düşük olan grubun gazete aracılığı ile takip edenler olduğu bilinmektedir. Kovid-19 Haberlerinin Takip Edildiği Kaynağa göre İntihar Olasılığı Puanlarındaki Farklılaşma Katılımcıların Kovid-19 korkusuna ilişkin puanların Kovid-19 haberlerinin takip edildiği kaynağa göre göre farklılık gösterip göstermediğini belirlemek amacıyla Tek Yönlü Varyans Analizi (ANOVA) yapılmıştır. Sonuçların homojenliği göz önüne alınarak farklılığın kaynağını tespit etmek amacıyla ise Post-Hoc testlerinden Scheffe testi yapılmış olup sonuçlar Tablo 11'de sunulmuştur. Tablo 11. Kovid-19 haberlerinin takip edildiği kaynağa göre intihar olasılığı puanlarındaki farklılaşma Kareler Toplamı sd Kareler Ortalaması F p Post-Hoc Scheffe η^2 Gruplar arası Gruplar içi Toplam 2178.097 2 1089.048 14.87 .000 2<1 .07 30828.469 421 73.227 33006.566 423 * $p<.05$ Not: Kategoriler: 'Televizyon'=1; 'Sosyal Medya'=2; 'Gazete'=3 Tablo 11 incelendiğinde, katılımcıların intihar olasılığı puanlarının ortalamasında haber kaynağına göre ($F(2-421)=14.87$; $p<.05$, $\eta^2=.07$) anlamlı bir farklılık olduğu görülmektedir. Bu farklılığın %7'lik kısmı haber kaynağı ile açıklanmaktadır ve haber kaynağının intihar olasılığı üzerindeki etkinin düşük olduğu söylenebilir. Yapılan Post-Hoc analizleri bu farkın, 'sosyal medya' ($\bar{X}=12.71$; $SS= 4.23$) aracılığı ile Kovid-19 haberlerini takip edenlerin puan ortalamalarının 'Televizyon' ($\bar{X}=20.15$; $SS= 5.98$) aracılığı ile takip edenlerin puan ortalamasından daha düşük olmasından kaynaklandığını görülmüştür. Yani televizyon aracılığı ile Kovid-19 haberlerini takip edenlerin intihar olasılığı sosyal medya aracılığı ile takip edenlere göre daha yüksektir.

Anahtar Sözcükler: Kovid-19 Korkusu, İntihar Olasılığı, Kovid-19 Pandemisi

Kaynakça

- Ahorsu, D.K., Lin, C.Y., Imani, V. Saffari, M., Griffiths, M.D. ve Pakpour, A.H. (2022). The fear of covid-19 scale: Development and initial validation. *Int J Ment Health Addiction*, 20(3), 1537-1545. Doi: 10.1007/s11469-020-00270-8 .
- Altundağ, Y. (2021). Erken Dönem Covid-19 Pandemisinde Covid-19 Korkusu ve Psikolojik Dayanıklılık. *EKEV Akademi Dergisi*, 0 (85), 499-516. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/sosekev/issue/71584/1151939>
- Ammerman, B.A., Burke, T.A., Jacobucci, R., ve McClure, K. (2020). Preliminary Investigation of the Association Between COVID-19 and Suicidal Thoughts and Behaviors in the US. *Journal of psychiatric research*, 134, 32-38. Doi: 0.1016/j.jpsychires.2020.12.037
- Bakioğlu, F., Korkmaz, O., ve Ercan, H. (2021). Fear of COVID-19 and Positivity: Mediating Role of Intolerance of Uncertainty, Depression, Anxiety, and Stress. *International journal of mental health and addiction*, 19(6), 2369-2382. Doi:10.1007/s11469-020-00331-y
- Banerjee D. (2020). The impact of Covid-19 pandemic on elderly mental health. *International journal of geriatric psychiatry*, 35(12), 1466–1467. Doi: 10.1002/gps.5320
- Bendau, A., Petzold, M. B., Pyrkosch, L., Mascarell Maricic, L., Betzler, F., Rogoll, J., Große, J., Ströhle, A., ve Plag, J. (2021). Associations between COVID-19 related media consumption and symptoms of anxiety, depression and COVID-19 related fear in the general population in Germany. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 271(2), 283-291. Doi: 10.1007/s00406-020-01171-6
- Bernal, M., Haro, J. M., Bernert, S., Brugha, T., de Graaf, R., Bruffaerts, R., Lépine, J. P., de Girolamo, G., Vilagut, G., Gasquet, I., Torres, J. V., Kovess, V., Heider, D., Neeleman, J., Kessler, R., Alonso, J., ve ESEMED/MHEDEA Investigators. (2007). Risk factors for suicidality in Europe: results from the ESEMED study. *Journal of affective disorders*, 101(1-3), 27–34. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2006.09.018>
- Bhuiyan, A. K. M. I., Sakib, N., Pakpour, A. H., Griffiths, M. D., ve Mamun, M. A. (2021). COVID-19-Related Suicides in Bangladesh Due to Lockdown and Economic Factors: Case Study Evidence from Media Reports. *International journal of mental health and addiction*, 19(6), 2110–2115. Doi: 0.1007/s11469-020-00307-y
- Bitan, D.T., Grossman-Giron, A., Mayer, Y., Shiffman, N. ve Mendlovic, S. (2020). Fear of COVID-19 scale: Psychometric characteristics, reliability and validity in the Israeli population. *Psychiatry Research*, 289. Doi: 10.1016/j.psychres.2020.113100 .
- Bodrud-Doza, M., Shammi, M. Islam, A. ve Rahman, M. (2020). Strategic assessment of covid-19 pandemic in bangladesh: Comparative lockdown scenario analysis, public perception, and management perspectives. *Preprints*, 1, 1-37. Doi: 10.20944/preprints202004.0550.v1
- Brooks, S. K., Webster, R.K., Smith, L.E., Woodland, L., Wessely, S., Greenberg, N. ve Rubin, G.J. (2020). The psychological impact of quarantine and how to reduce it: Rapid review of the evidence. *The Lancet*, 395, 912-920. Doi: 10.1016/S0140-6736(20)30460-8 .
- Burrows, S., Auger, N., Gamache, P., St-Laurent, D., ve Hamel, D. (2011). Influence of social and material individual and area deprivation on suicide mortality among 2.7 million Canadians: A prospective study. *BMC Public Health* 11(1), 577. Doi: 10.1186/1471-2458-11-577
- Caci, B., Miceli, S., Scrima, F. ve Cardaci, M. (2020). Neuroticism and fear of COVID-19. The interplay between boredom, fantasy engagement, and perceived control over time. *Frontier in Psychology*, 11, 574393. Doi:10.3389/fpsyg.2020.574393
- Çalışkan, E., Kargın, M. ve Ersöğütçü, F. (2021). Hemşirelik Öğrencilerinde Covid-19 Korkusu ile Hemşirelik Mesleğine Yönelik Tutum Arasındaki İlişki. *Sürekli Tıp Eğitimi Dergisi*, 30(3), 170-180. Doi: 10.17942/sted.880773
- Doğan, E. ve Rahimov, O. (2022). Üniversite öğrencilerinde korona virüse (Covid-19'a) ilişkin duygu, düşünce ve davranışlarının değerlendirilmesi. *Kesit Akademi Dergisi*, 8(32), 372-387. Doi: 10.29228/kesit.63920
- Doshi, D., Karunakar, P., Sukhabogi, J. R., Prasanna, J. S., ve Mahajan, S. V. (2021). Assessing Coronavirus Fear in Indian Population Using the Fear of COVID-19 Scale. *International journal of mental health and addiction*, 19(6), 383-2391. Doi: 10.1007/s11469-020-00332-x
- Douglas, P.K., Douglas, D.B., Harrigan, D.C. ve Douglas, K.M. (2009). Preparing for pandemic influenza and its aftermath: Mental health issues considered. *International journal of emergency mental health* 11(3), 137-144. Erişim adresi:

- https://www.researchgate.net/publication/44568839_Preparing_for_pandemic_influenza_and_its_aftermath_Mental_health_issues_considered
- Duman, N. (2020). Üniversite öğrencilerinde covid-19 korkusu ve belirsizliğe tahammülsüzlük. *The Journal of Social Science*, 4(8). 426-437. Doi: 10.30520/tjsosci.748404
- Dymecka, J., Gerymski, R., ve Machnik-Czerwik, A. (2021). How does stress affect our life satisfaction during COVID-19 pandemic? Moderating mediation analysis of sense of coherence and fear of coronavirus. *Psychology, Health & Medicine*. Doi: 10.1080/13548506.2021.1906436
- Ferguson, N.M., Cummings, D.A., Fraser, C., Cajka, J.C., Cooley, P.C., ve Burke, D.S. (2006). Strategies for mitigating an influenza pandemic. *Nature*, 442(7101), 448-452. Doi: 10.1038/nature04795
- Fitzpatrick, K.M., Harris, C. ve Drawve, G. (2020). Fear of COVID-19 and the mental health consequences in America. *Psychological Trauma: Theory, Research, Practice, and Policy*, 12 (1), 17-21. Doi: 10.1037/tra0000924
- Garfin, D. R., Silver, R. C., ve Holman, E. A. (2020). The novel coronavirus (COVID-2019) outbreak: Amplification of public health consequences by media exposure. *Health Psychology*, 39(5), 355-357. Doi: 10.1037/hea0000875
- Gencer, N. (2020). Pandemi Sürecinde Bireylerin Koronavirüs (KovidCovid-19) Korkusu: Çorum Örneği. *Uluslararası Sosyal Bilimler Akademi Dergisi*, (4), 1153-1173. DOI: 10.47994/usbad.791577
- Goyal, K., Chauhan, P., Chhikara, K., Gupta, P. ve Singh, M.P. (2020). Fear of COVID 2019: First suicidal case in India!. *Asian Journal of Psychiatry*, 49, 1-11. Doi: 10.1016/j.ajp.2020.101989
- Gunnell, D., Appleby, L., Arensman, E., Hawton, K., John, A. ve Kapur, N. (2020). Suicide risk and prevention during the COVID-19 pandemic. *The Lancet Psychiatry*, 7(6), 468-471. Doi: 10.1016/S2215-0366(20)30171-1
- Haktanir, A., Seki, T., ve Dilmaç, B. (2022). Adaptation and evaluation of Turkish version of the fear of COVID-19 Scale. *Death studies*, 46(3), 719-727. Doi: 10.1080/07481187.2020.1773026
- Hao, F., Tan, W., Jiang, L., Zhang, L., Zhao, X., Zou, Y., Hu, Y., Luo, X., Jiang, X., McIntyre, R. S., Tran, B., Sun, J., Zhang, Z., Ho, R., Ho, C., ve Tam, W. (2020). Do psychiatric patients experience more psychiatric symptoms during COVID-19 pandemic and lockdown? A case-control study with service and research implications for immunopsychiatry. *Brain behavior and immunity*, 87(4), 100-106. Doi: 10.1016/j.bbi.2020.04.069
- Hocaoğlu, Ç., Erdoğan, A. ve Çoşar, B. (Konuk Editörler). (2020). COVID-19 ve intihar. [Özel Sayı]. *Türkiye Klinikleri*, 1, 35-42. Erişim adresi: <https://www.turkiyeklinikleri.com/article/tr-covid-19-ve-intihar-88824.html>
- Huarcaya-Victoria, J., Villarreal-Zegarra, D., Podestà, A. ve Luna-Cuadros, M.A. (2020). Psychometric properties of a spanish version of the fear of covid-19 scale in general population of lima, Peru. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(1), 249-262. Doi: 10.1007/s11469-020-00354-5
- Islam, S. M. D., Bodrud-Doza, M., Khan, R. M., Haque, M. A., ve Mamun, M. A. (2020). Exploring COVID-19 stress and its factors in Bangladesh: A perception-based study. *Heliyon*, 6(7), e04399. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2020.e04399>
- Kasapoğlu, F. (2020). Examining the Relationship between Fear of COVID-19 and Spiritual Well-being. *Spiritual Psychology and Counseling*, 5(3), 343-356. Doi: 10.37898/spc.2020.5.3.121
- Kawohl, W., ve Nordt, C. (2020). COVID-19, unemployment, and suicide. *The lancet. Psychiatry*, 7(5), 389-390. Doi: 10.1016/S2215-0366(20)30141-3
- Kımtır, N. (2020). Covid-19 Günlerinde Bireylerin Psikolojik Sağlık Düzeylerinin Bazı Değişkenler Açısından İncelenmesi [Özel sayı]. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, 574-605. Doi: 10.21733/ibad.805481
- Küçük, M. (2020). İşlevsellik Bağlamında Türk Mitlerinde "Annelik Olgusu". *Milli Folklor Dergisi*, 16(126), 27-39. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/millifolklor/issue/55811/766983>
- Labrague, L. J., ve de Los Santos, J. A. A. (2021). Fear of COVID-19, psychological distress, work satisfaction and turnover intention among frontline nurses. *Journal of nursing management*, 29(3), 395-403. Doi: 10.1111/jonm.13168
- Liu, Y., Cao, L., Li, X., Jia, Y. ve Xia, H. Awareness of mental health problems in patients with coronavirus disease 19 (COVID-19): A lesson from an adult man attempting suicide. *Asian Journal of Psychiatry*, 51(3). Doi: 10.1016/j.ajp.2020.102106
- Lusyne, P., ve Page, H. (2008). The impact of children on a parent's risk of suicide following death of a spouse, Belgium 1991-96. *Population studies*, 62(1), 55-67. Doi: 10.1080/0032472070178856
- Mahmud, S., Talukder, M.U. ve Rahman, M. (2021). Does 'Fear of COVID-19' trigger future career anxiety? An empirical investigation considering depression from COVID-19 as a mediator. *Int J Soc Psychiatry*, 67(1), 35-45. Doi: 10.1177/0020764020935488

- Mamun, M. A. (2021). Suicide and suicidal behaviors in the context of COVID-19 pandemic in Bangladesh: A systematic review. *Psychology Research and Behavior Management*, 3(14), 695-704. Doi: 10.2147/PRBM.S315760
- Mamun, M.A. ve Griffiths, M.D. (2020). First COVID-19 suicide case in Bangladesh due to fear of COVID-19 and xenophobia: Possible suicide prevention strategies. *Asian Journal of Psychiatry*, 51. Doi: 10.1016/j.ajp.2020.102073
- Mamun, M.A., ve Ullah, I. (2020). COVID-19 suicides in Pakistan, dying off not COVID-19 fear but poverty?—The forthcoming economic challenges for a developing country. *Brain behavior immunity*, 87, 163-166. Doi: 10.1016/j.bbi.2020.05.028
- Martin-Carrasco, M., Evans-Lacko, S., Dom, G., Christodoulou, N. G., Samochowiec, J., González-Fraile, E., Bienkowski, P., Gómez-Beneyto, M., Dos Santos, M. J., ve Wasserman, D. (2016). EPA guidance on mental health and economic crises in Europe. *European archives of psychiatry and clinical neuroscience*, 266(2), 89-124. Doi: 10.1007/s00406-016-0681-x
- Martínez-Lorca, M., Martínez-Lorca, A., Criado-Álvarez, J.J., Armesilla, D.C ve Latorre, J.M. (2020). The fear of COVID-19 scale: Validation in Spanish university students. *Psychiatry Research*, 293, 1-6. Doi: 10.1016/j.psychres.2020.113350
- Niederkrotenthaler, T., Gunnell, D., Arensman, E., Pirkis, J., Appleby, L., Hawton, K., John, A. ve Kapur, N., Khan, M., O'Connor, R. ve Platt, S. (2020). Suicide Research, Prevention, and COVID-19. *Crisis*, 41(5), 321-330. Doi: 10.1027/0227-5910/a000731 .
- Ornell, F., Schuch, J.B., Sordi, A.O. ve Kessler, F.H.P. (2020). “Pandemic fear” and COVID-19: Mental health burden and strategies. *Brazilian Journal of Psychiatry*, 42(3), 232-235. Doi: 10.1590/1516-4446-2020-0008
- Özcan, B., Şenkaya, S., Özdin, Y. ve Dinç, A. (2018). Türkiye'deki İntihar Vakalarının Çeşitli Kriterlere Göre İstatistiksel Olarak İncelenmesi. *Sosyal Politika Çalışmaları Dergisi*, 18(40), 11-34. Doi: 10.21560/spcd.vi.282723
- Özmen, S., Özkan, O., Özer, Ö., ve Yanardağ, M. Z. (2021). Investigation of COVID-19 Fear, Well-Being and Life Satisfaction in Turkish Society. *Social work in public health*, 36(2), 164–177. Doi: 10.1080/19371918.2021.1877589
- Pakpour, A.H. ve Griffiths, M.D. (2020). The fear of COVID-19 and its role in preventive behaviors. *Journal of Concurrent Disorders*. 2(1), 58-63. Doi: 10.54127/WCIC8036
- Perz, C.A., Lang, B.A. ve Harrington, R. (2020). Validation of the fear of COVID-19 scale in a US college sample. *International Journal of Mental Health and Addiction*., 20(1), 273-283. Doi: 10.1007/s11469-020-00356-3
- Pompili, M., Vichi, M., Qin, P., Innamorati, M., De Leo, D., & Girardi, P. (2013). Does the level of education influence completed suicide? A nationwide register study. *Journal of affective disorders*, 147(1-3), 437–440. Doi: 10.1016/j.jad.2012.08.046
- Rahman, M. E., Al Zubayer, A., Al Mazid Bhuiyan, M. R., Jobe, M. C., ve Ahsan Khan, M. K. (2021). Suicidal behaviors and suicide risk among Bangladeshi people during the COVID-19 pandemic: An online cross-sectional survey. *Heliyon*, 7(2), e05937. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e05937>
- Reger, M. A., Stanley, I. H., ve Joiner, T. E. (2020). Suicide Mortality and Coronavirus Disease 2019-A Perfect Storm?. *JAMA Psychiatry*, 77(11), 1093–1094. Doi: 10.1001/jamapsychiatry.2020.1060
- Reizer, A., Koslowsky, M. ve Geffen, L. (2020). Living in fear: The relationship between fear of COVID-19, distress, health, and marital satisfaction among Israeli women. *Health Care for Women International*, 41(9), 1-21. Doi: 10.1080/07399332.2020.1829626
- Reznik, A., Gritsenko, V., Konstantinov, V., Khamenka, N. ve Isralowitz, R. (2020). COVID-19 fear in Eastern Europe: Validation of the fear of COVID-19 scale. *Int J Ment Health Addiction*, 19 (5), 1903-1908. Doi: 10.1007/s11469-020-00283-3 .
- Rodríguez-Hidalgo, A.J., Pantaleón, Y., Dios, I. ve Falla, D. (2020). Fear of COVID-19, stress, and anxiety in university undergraduate students: A predictive model for depression. *Frontier in Psychology*, 11, 591797. Doi: 10.3389/fpsyg.2020.591797
- Rossi, A., Panzeri, A., Pietrabissa, G., Manzoni, G.M., Catelnuovo, G. ve Mannarini, S. (2020). The Anxiety-Buffer Hypothesis in the Time of COVID-19: When Self-Esteem Protects From the Impact of Loneliness and Fear on Anxiety and Depression. *Frontier in Psychology*, 11, 2177. Doi: 10.3389/fpsyg.2020.02177
- Sahoo, S., Rani, S., Parveen, S., Pal-Singh, A., Mehra, A., Chakrabarti, S., Grover, S., ve Tandup, C. (2020). Self-harm and COVID-19 Pandemic: An emerging concern - A report of 2 cases from India. *Asian Journal of Psychiatry*, 51, 239-241. Doi: 10.1016/j.ajp.2020.102104

- Saricali, M., Satici, S. A., Satici, B., Gocet-Tekin, E., & Griffiths, M. D. (2022). Fear of COVID-19, Mindfulness, Humor, and Hopelessness: A Multiple Mediation Analysis. *International journal of mental health and addiction*, 20(4), 2151–2164. Doi: 10.1007/s11469-020-00419-5
- Satici, B., Gocet-Tekin, E., Deniz, M.E. ve Satici, S.A. (2020). Adaptation of the fear of covid-19 scale: Its association with psychological distress and life satisfaction in Turkey. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 19(6), 1980-1988. Doi: 10.1007/s11469-020-00294-0
- Selimoğlu, İ., Özçelik, N., Gümüş, A., ve Hocaoğlu, Ç. (2022, Haziran). Covid-19 Döneminde Sağlık Çalışanlarında İntihar Düşüncesi [Öz]. UASK-2022 - Ulusal Akciğer Sağlığı Kongresinde sunulan bildiri, Antalya. Erişim adresi: https://www.researchgate.net/publication/361101438_COVIDCOVID19_DONEMINDE_SAGLIK_CALISANLARINDA_INTIHAR_DUSUNCESI
- Shammi, M., Bodrud-Doza, M., Islam, A. ve Rahman, M. (2020). COVID-19 pandemic, socioeconomic crisis and human stress in resource-limited settings: A case from Bangladesh. *Heliyon*, 6(5), 1-12. Doi: 10.1016/j.heliyon.2020.e04063
- Soraci, P., Ferrari, A., Abbiati, F.A., Fante, E.D., Pace, R.D., Urso, A. ve Griffiths, M.D. (2020). Validation and psychometric evaluation of the Italian version of the fear of COVID-19 scale. *International Journal of Mental Health and Addiction*, 20(14), 1913-1922. Doi: 10.1007/s11469-020-00277-1 .
- Syed, N. K., ve Griffiths, M. D. (2020). Nationwide suicides due to alcohol withdrawal symptoms during COVID-19 pandemic: A review of cases from media reports. *Journal of psychiatric research*, 130, 289–291. Doi: 10.1016/j.jpsychires.2020.08.021
- T.C. Sağlık Bakanlığı. (2020, 23 Kasım). Birincil vaka. Erişim adresi: <https://covid19.saglik.gov.tr/TR-66444/birincil-vaka.html>
- Taquet, M., Luciano, S., Geddes, J. R., ve Harrison, P. J. (2021). Bidirectional associations between COVID-19 and psychiatric disorder: retrospective cohort studies of 62 354 COVID-19 cases in the USA. *The Lancet. Psychiatry*, 8(2), 130-140. [https://doi.org/10.1016/S2215-0366\(20\)30462-4](https://doi.org/10.1016/S2215-0366(20)30462-4)
- Tarhan, N. (2020, 24 Kasım). Koronavirüs Korkusu Yeni Bir Psikolojik Vaka Ortaya Çıkardı: Koronafobi [Haber grubu yorumu]. Erişim adresi: <https://www.aa.com.tr/tr/koronavirus/koronavirus-korkusu-yeni-bir-psikolojik-vaka-ortaya-cikardi-koronafobi/1775623>
- Taylor, S., Landry, C. A., Paluszek, M. M., Fergus, T. A., McKay, D., ve Asmundson, G. J. G. (2020). COVID-19 stress syndrome: Concept, structure, and correlates. *Depression and anxiety*, 37(8), 706-714. Doi: 10.1002/da.23071
- Türkmen, A. (2021). Banka personelinin COVID-19 korkusunun incelenmesi. *Sağlık ve Sosyal Refah Araştırmaları Dergisi*, 3(2), 87-92. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/en/pub/sarad/issue/62108/875701> adresinden alınmıştır.
- Valdés-Florido, M.J., López-Díaz, Á., Palermo-Zeballos, F.J., Martínez-Molina, I., Martín-Gil, V.E. ve Crespo-Facorro, B., Ruiz-Veguilla, M. (2020). Reactive psychoses in the context of the COVID-19 pandemic: clinical perspectives from a case series. *Rev Psiquiatr Salud Mental*, 13(2), 90-94. Doi: 10.1016/j.rpsm.2020.04.009
- Wang, C., Pan, R., Wan, X., Tan, Y., Xu, L., Ho, C.S. ve Ho, R.C. (2020). Immediate psychological responses and associated factors during the initial stage of the 2019 coronavirus disease (covid-19) epidemic among the general population in China. *Int J Environ Res Public Health* 17(5), 1729. Doi: 10.3390 / ijerph17051729
- Weise, J., Schomerus, G., ve Speerforck, S. (2020). Die SARS-CoV-2-Pandemie und ein Suizidversuch bei wahnhafter Störung [The SARS-CoV-2 Pandemic and an Attempted Suicide of a Patient with Delusional Disorder]. *Psychiatrische Praxis*, 47(4), 218–220. Doi: 10.1055/a-1158-1745
- WHO (World Health Organization). (2020, Kasım 23a). What is COVID-19?. Erişim adresi: <https://www.who.int/emergencies/diseases/novel-coronavirus-2019/question-and-answers-hub/q-a-detail/coronavirus-disease-covid-19#:~:text=symptoms>
- WHO (World Health Organization). (2020, Kasım 23b). WHO Director-General's opening remarks at the media briefing on COVID-19. Erişim adresi: <https://www.who.int/dg/speeches/detail/who-director-general-s-opening-remarks-at-the-media-briefing-on-covid-19---18-march-2020>
- WHO (World Health Organization). (2020, Kasım 23c). WHO Coronavirus Disease (COVID-19) Dashboard. Erişim adresi: https://covid19.who.int/?gclid=CjwKCAiA2O39BRBjEiwApB2Ikp_Hj3CZFIvdRten1nvYXhUeGICIsqBGyvwvwpfWXAotTte4nE-XIOxoCod0QAvD_BwE

- Xiang, YT., Yang, Y., Li, W., Zhang, L., Zhang, Q ve Cheung, T. (2020). Timely mental health care for 2019 novel coronavirus outbreak is urgently needed. *The Lancet Psychiatry*,7(3), 228-229. Doi: 10.1016/S2215-0366(20)30046-8 .
- Yeşilay. (2020, Kasım 24). "Koronafobi" virüsten daha hızlı yayılıyor. Erişim adresi: <https://yesilay.org.tr/tr/makaleler/koronafobi-virusten-daha-hizli-yayiliyor>
- Yohannes A. M. (2021). COPD patients in a COVIDCOVID-19 society: depression and anxiety. *Expert review of respiratory medicine*, 15(1), 5-7. Doi: 10.1080/17476348.2020.1787835
- Zandifar A. ve Badrfam R. (2020). Iranian mental health during the COVIDCOVID-19 epidemic. *Asian Journal of Psychiatry*, 51. Doi: <https://doi.org/10.1016/j.ajp.2020.101990>

Süper Anne Sendromu ve Öğretmenler: Mükemmeliyetçilik ve Tükenmişliğin Bedeli

Gülşah İMAMOĞLU AKMAN
Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
gulsahakman06@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7498-9649

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, öğretmenler arasında yaygın olarak görülen Süper Anne Sendromu'nun (SAS) etkilerini ortaya çıkarmaktır. SAS, kadınların iş ve ev hayatında mükemmel olma baskısı hissetmelerine yol açan bir durumdur ve genellikle aşırı yüklenme ve tükenmişlik yaratır (Smith, 2020). Bu sendrom, kadınların işte başarılı olma, evde mükemmel anne ve eş olma çabalarını içerir ve bu durum, psikolojik sıkıntılar ve tükenmişlik ile sonuçlanır (Gündüz, 2017; Smith, 2020). Araştırmalar, SAS'ın kadınların ruh sağlığı üzerinde olumsuz etkiler yarattığını belirtmektedir. Çalışan kadınların toplum baskısı, sosyal ilişkilerdeki beklentiler ve anne olarak sorumluluklarının çakışması, hırslı ve çalışkan olmalarıyla birlikte iş kadını, ev kadını ve anne rollerini mükemmel şekilde yürütme çabaları sonucu ortaya çıkan bir duygu bozukluğudur (Besser, Flett, & Hewitt, 2009, s. 286-287; D'Amore, 2012; Espinosa-Alvarez, 1998). Öğretmenler, mesleklerinin doğası gereği yüksek stres altında çalışırlar. SAS öğretmenlerin iş performanslarını ve yaşam kalitelerini olumsuz etkileyebilir (Johnson & Anderson, 2019). Garcia ve Martinez (2018) de öğretmenler arasında SAS'ın tükenmişlik düzeylerini artırdığını ortaya koymaktadır. SAS bağlamında yapılan bu inceleme, kadınların iş yükü, aile ve iş hayatı arasındaki denge, yönetim ve iletişim zorlukları, kariyer ilerlemesi ve destek eksikliği gibi konulardaki deneyimlerini vurgulamaktadır. Elde edilen bulgular ile kadınların karşılaştığı sorunların kaynaklarını anlamamızın kolaylaşacağı ve daha etkili politikaların oluşturulmasına katkı sağlayacağını düşünülmektedir. Çalışma bulguları ile MEB'e bağlı okullarda çalışan anne öğretmenlerin karşılaştığı sorunların kaynaklarını anlamamızın kolaylaşacağı, öğretmenlerin refahlarını artırmak ve iş yaşam dengesini sağlamalarına yardımcı olacak politikaların geliştirilmesine katkı sağlanması beklenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemlerinden biri olan durum araştırma yöntemini kullanmaktadır. Nitel araştırma, olayları ve olguları doğal ortamları içinde betimlemeye odaklanırken, katılımcıların bakış açılarını anlamaya ve ifade etmeye yönelik bir yaklaşımdır. Bu çalışmada 10 kadın öğretmenle görüşmeler gerçekleştirilecektir. Yarı yapılandırılmış görüşme formundaki sorular, literatür taramasından elde edilen bilgiler doğrultusunda hazırlanmıştır. Ayrıca alanla ilgili uzmanlardan uzman görüşü alınmıştır. Görüşmeler yüz yüze veya telefonla yapılacak ve katılımcıların izni dahilinde ses kaydı ile kayıt altına alınacaktır. Veri toplama ve analiz süreci devam etmektedir. Veriler analiz edildikten sonra elde edilen veriler literatür ışığında tartışılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda anne öğretmenlerin iş ve ev ortamı arasında bir karmaşa içerisinde oldukları sonucuna ulaşılabileceği düşünülmektedir. Özellikle ataerkil bir toplum yapısında olduğu düşünülen Türkiye'de kadınlardan çoğunlukla çocuk bakımı, ev işleri gibi uğraşların gerçekleştirilmesi beklenmektedir. Bu durum anne öğretmenlerin iş ortamında tükenmişlik yaşamalarına sebep olabilirken kariyer süreçlerine de zarar verebilir. Ayrıca ev ortamında çok sayıda sorumlulukla baş başa kalması da stres düzeyini artırabilir.

Anahtar Sözcükler: Süper Anne Sendromu, Mükemmeliyetçilik, Tükenmişlik, Öğretmenler, İş-Yaşam Dengesi

Kaynakça

- Besser, A., Flett, L., & Hewitt, P. L. (2009). Silencing the self and personality vulnerabilities associated with depression. D. C. Jack, & A. Ali içinde, *Silencing the Self Across Cultures* (s. 285-313). London: Oxford.
- Brown, A., & Lee, K. (2021). The double burden: teaching, motherhood, and the perils of perfectionism. *Educational Review*, 47(3), 456-472.

- D'Amore, L. M. (2012). The accidental supermom: Superheroines and maternal performativity 1963–1980. *The Journal of Popular Culture*, 45(6), 1226-1248.
- Espinosa-Alvarez, M. L. (1998). *Mexican working mothers and their family legacy: a participatory study*. University of San Francisco.
- Garcia, R., & Martinez, S. (2018). Burnout among educators: the role of supermom syndrome. *Teaching and Teacher Education*, 71, 76-84.
- Gündüz, Ş. (2017). Kariyer basamaklarında kadının düşmanı olarak kendisi: süper anne sendromu, görünmez kadın sendromu ve külkedisi sendromu. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (35), 84-94.
- Johnson, M., & Anderson, C. (2019). Balancing acts: the impact of supermom syndrome on working mothers. *Journal of Family Psychology*, 33(2), 123-135.
- Smith, L. (2020). Supermom syndrome: the high cost of perfectionism. *Psychology Today*.

Özel Eğitim Öğretmenlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine İlişkin Tutumlarının İncelenmesi

Sümeyye KELLEÇİ

Öğrenci, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
kellecisumeyye@gmail.com
Orcid ID:0009-0006-2373-8202

Hakan METİN

Dr. Öğretim Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
hakan.metin@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-4418-6631

Problem Durumu

• Çalışmanın amacı ve önemi İletişim becerilerinde yetersizliği bulunan; sözel iletişimi veya anlaşılır bir konuşması olmayan bireylerin çevresi ile sosyal etkileşim kurabilmesi için alternatif ve destekleyici iletişim sistemleri kullanılmaktadır. ADİ sistemi karmaşık iletişim ihtiyaçları olan bireylerin iletişimlerini destekleyerek geliştiren ve iletişim kurmasına yardımcı bir sistemdir (Swett, 2019). Bu sistemler bireylerin iletişim yetersizliklerini gidermek amacıyla kullanılan yöntem ve teknolojilerin ismidir (Light, 1989). ADİ sistemleri sadece konuşmayı desteklemez aynı zamanda konuşma yerine geçen yöntem ve materyaller ile iletişimi sağlar. Bireyin yetersizlik düzeyi, yaşı, eğitim durumu, maddi imkanları fark etmeksizin ADİ sistemlerini sözel iletişim yerine kullanabilir (Şafak, 2012). ADİS iletişim yetersizliğine sahip bireyler için, dil konuşma terapistleriyle birlikte diğer sağlık uzmanları ve öğretmenlerin kullandığı disiplinler arası bir tekniktir (Ogletree & Pierce, 2010). Özel gereksinimlere sahip öğrenciler ile çalışan özel eğitim öğretmenleri en önemli iletişim partnerlerinden birisidir kuşkusuz. Dolayısıyla özel eğitim öğretmenlerinin ADİS hakkında donanımlı olmaları ve ihtiyaç duyan öğrencileri ADİS'e ulaştırması beklenmektedir (Sigh vd., 2020). Bu çalışmada sözel iletişim kuramayan ve/veya sözel iletişim kurma becerisinde sınırlılıklar yaşayan bireylerin kullandığı alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerine ilişkin özel eğitim öğretmenlerinin tutumlarının incelenmesi hedeflenmiştir.

• Problem durumu İletişim kurmak yüksek yaşam kalitesinin temel göstergesidir (Andzik, N. R., Chung, Y. C., Doneski-Nicol, J., & Dollarhide, C. T., 2019). İletişim aracılığıyla insanlar günlük hayatında ve eğitim hayatında birçok grubun paydaşı olur ve gruplara aktif katılım gösterir. Bir bireyin eğitim hayatının en kıymetli paydaşı ise şüphesiz öğretmenleridir. Bu bağlamda bu araştırmanın amacı; “özel eğitim öğretmenlerinin alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerine yönelik tutumlarının” belirlenmesidir. Sosyal bir varlık olan insan çevresi ile sürekli iletişim halindedir. İletişim sayesinde çevremizle bağ kurarak dünyayı ve dünyamızı anlamlandırırız. İnsanlar arası etkileşimi sağlamakta temel bir yapı olan iletişim sayesinde çevremizle çeşitli paylaşımlarda bulunuruz. Bu paylaşımlar kendi sosyal ve duygusal ihtiyaçlarımız olduğu gibi öğrenme ve bilgi ihtiyaçlarımızdır da aynı zamanda. İletişim aracılığı ile problemlerimizi çözer, ihtiyaçlarımızı karşılarız. Yapabilirlikleri çerçevesinde tüm bireylerin bağımsız yaşam becerisine sahip olması eğitimin temel hedeflerinden birisidir. Bağımsız yaşam becerilerinin edinimi için iletişim becerileri ise oldukça önemlidir. Çeşitli dezavantajlara sahip bireylerin iletişim becerilerindeki sınırlılıkları yaygın bir durumdur ancak farklı yöntem ve teknikler ile bu sınırlılıklar aşılabılır (Tucker Cohen, Allgood, Wolff Heller, Castelle, 2001). Yetersizliğe sahip bireylerin iletişim becerilerini destekleyerek tüm gelişim alanlarını desteklemek mümkündür (Ogletree & Pierce, 2010). Bu bağlamda sistematik bir öğretim ile karmaşık iletişim ihtiyaçlarına sahip bireylerin iletişim becerilerindeki zorluklar azaltılabilir. Bu tür bir öğretimde, özel eğitim öğretmenleri, çocuğun iletişim becerilerini artırmak için ADİ sistemlerini kullanabilir. Fakat etkili ve nitelikli bir uygulama yapabilmek için öğretmenlerin ADİ sistemleri ve uygulamaları hakkında yeterli donanıma sahip olmaları gerekmektedir. Bu araştırma ile özel eğitim öğretmenlerinin ADİ sistemlerine yönelik tutumlarının belirlenerek literatüre ve özel eğitim öğretmeni yetiştiren öğretim programlarının geliştirilmesine katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu doğrultuda araştırmanın problem cümlesi: “Özel Eğitim Öğretmenlerinin Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine İlişkin Tutumları nedir?” Şeklinde belirlenmiştir. Araştırmanın alt amaçları ise; 1- Özel eğitim öğretmenlerinin cinsiyetleri ile ADİ sistemlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? 2- Özel eğitim öğretmenlerinin mezun oldukları lisans programları ile ADİ sistemlerine ilişkin tutumları arasında

anamlı bir farklılık var mıdır? 3- Özel eğitim öğretmenlerinin meslekte geçirdikleri süre ile ADİ sistemlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? 4- Özel eğitim öğretmenlerinin çalıştıkları kurum ile ADİ sistemlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? 5- Özel eğitim öğretmenlerinin ADİS eğitimi alıp almama durumları ile ADİ sistemlerine ilişkin tutumları arasında anlamlı bir farklılık var mıdır? • Literatür taraması Alexandra De Fonte vd. (2022), Current preparation status in AAC: perspectives of special education teachers in the United States. Andzik vd. (2019), AAC services in schools: a special educator's perspective. Radici vd. (2019), Teachers' Attitudes Towards Children Who Use AAC in Italian Primary Schools. Aldabas (2021), Barriers and facilitators of using augmentative and alternative communication with students with multiple disabilities in inclusive education: special education teachers' perspectives. Tönsing & Dada (2016), Teachers' perceptions of implementation of aided AAC to support expressive communication in South African special schools: a pilot investigation. İnce vd. (2023), Özel eğitim öğretmenlerinin alternatif destekleyici iletişim sistemlerine (ADİS) ilişkin görüş ve önerileri. • Araştırmanın sosyal ve yaygın etkileri Araştırmanın sosyal ve yaygın etkileri arasında özel eğitim öğretmenlerinin alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerine ilişkin bilgilerinin, becerilerinin artırılması ve bu konuda daha donanımlı hale gelmeleri bulunmaktadır. Bu bağlamda öğretmenlerin ADİS'e ilişkin tutumları, karmaşık iletişim ihtiyaçları olan bireylerin uygun ADİS'lere ulaşabilmeleri ve kullanabilmeleri açısından oldukça kıymetlidir. • Araştırmanın literatüre katkıları Özel eğitim öğretmenlerinin ADİS'e ilişkin tutumları belirlenerek benzer çalışmalara kaynak sağlayabileceği ve ADİS'le ilişkili yeni çalışmalara fırsat oluşturabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

• Araştırma tasarımı Nicel araştırma yöntemlerinden betimsel tarama modelinde olan bu araştırmanın amacı özel eğitim öğretmenlerinin ADİ sistemlerine ilişkin tutumlarını incelemektir. • Evren ve örneklem Araştırmanın evrenini 2024-2025 eğitim öğretim yılında Samsun'da, Samsun merkez ve merkez ilçelerinde özel eğitim alanında görev yapan 385 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Evrenden kolay ulaşılabilir örnekleme yöntemi kullanılarak belirlenen ve gönüllü olarak katılım gösteren 130 özel eğitim öğretmeni bu çalışmanın örneklemini oluşturmaktadır. • Veri toplama yöntemleri Araştırmada veriler Google Form üzerinden paylaşılan anket aracılığı ile toplanmıştır. Anketin birinci bölümünde katılımcıların kişisel bilgilerine ulaşmak için araştırmacının belirlediği, cinsiyet, mezun olunan alan, meslekte geçirilen yıl, çalışılan kurum ve alternatif ve destekleyici hizmet eğitimi alıp almama değişkenlerine ilişkin sorular yer almaktadır. İkinci bölümünde ise öğretmenlerin alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerine ilişkin tutumlarını belirlemek amacıyla Servi & Baştuğ (2021) tarafından Türkçeye uyarlanan "Alternatif ve Destekleyici İletişim Sistemlerine (ADİS) Yönelik Tutum Ölçeği" uygulanmıştır. Ölçek 5 faktörlü 20 maddeden oluşmaktadır. Faktör 1- ADİS kullanma eğilimi, faktör 2- kendi yeterliliklerinin farkında olma, faktör 3- öğrencinin yeterliliklerinin farkında olma, faktör 4- ADİS'in önemini farkında olma ve faktör 5- öğrencilerin yeterliliklerine yönelik tutum olarak adlandırılmıştır. Crombah alpha güvenirlik oranı .72 bulunmuştur. • Veri analizi Araştırmada verilen analizi için yapılan dağılımın normalliği testi sonucunda Kolmogorov-Smirnov (.200) ve Shapiro-Wilk (.380) testleri yapılmış ve dağılımın normal olduğu tespit edilmiştir. Buradan hareketle verilerin analizinde betimsel istatistikler ve anlamlı farklılık için iki değişkenli analizlerde t testi, üç ve daha fazla boyutlu değişkenlerde ise ANOVA yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda özel eğitim öğretmenlerinin ADİS'e ilişkin görüşlerinin 5'li likert ölçek üzerinden "kesinlikle katılıyorum" düzeyinde olduğu görülmüştür. Ayrıca mesleki kıdem açısından meslekte daha genç olan öğretmenlerin ADİS'e ilişkin tutumlarının daha yüksek olduğu ancak cinsiyete, mezun olunan bölüme, çalışılan kuruma ve ADİS eğitimi alıp almama değişkenlerine yönelik anlamlı bir fark bulunmamıştır.

Anahtar Sözcükler: alternatif ve destekleyici iletişim, iletişim, sözel iletişim, karmaşık iletişim, özel eğitim öğretmeni,

Kaynakça

- Aldabas, R. (2021). Barriers and facilitators of using augmentative and alternative communication with students with multiple disabilities in inclusive education: special education teachers' perspectives. *International Journal of Inclusive Education*, 25(9), 1010–1026. <https://doi.org/10.1080/13603116.2019.1597185>
- Alexandra Da Fonte, M., Boesch, M. C., DeLuca, E. R., Papp, S. K., Mohler, A. E., Holmes, E. E., ... Urbano, R. (2022). Current preparation status in AAC: perspectives of special education teachers in the United States. *Augmentative and Alternative Communication*, 38(1), 29–40. <https://doi.org/10.1080/07434618.2022.2046851>
- Andzik, N. R., Chung, Y. C., Doneski-Nicol, J., & Dollarhide, C. T. (2019). AAC services in schools: a special educator's perspective. *International Journal of Developmental Disabilities*, 65(2), 89–97. <https://doi.org/10.1080/20473869.2017.1368909>
- Hair, J. F., Black, W. C., Babin, B. J., Anderson, R. E., & Tatham, R. L. (2013). *Multivariate data analysis*. Pearson Education Limited.
- İnce, M., Kılıç, Y., & Şafak, P. (2023). Özel eğitim öğretmenlerinin alternatif destekleyici iletişim sistemlerine (ADİS) ilişkin görüş ve önerileri. *Kocaeli Üniversitesi Eğitim Dergisi*, 6(2), 654-673. <https://doi.org/10.33400/kuje.1340217>
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Light, J. (1989). Toward a definition of communicative competence for individuals using augmentative and alternative communication systems. *Augmentative and Alternative Communication*, 5(2), 137-144. <https://doi.org/10.1080/07434618912331275126>
- Ogletree, B. T., & Pierce, H. K. (2010). AAC for individuals with severe intellectual disabilities: Ideas for nonsymbolic communicators. *Journal of Developmental and Physical Disabilities*, 22(3), 273-287. <https://doi.org/10.1007/s10882-009-9177-1>
- Radici, E., Heboyan, V., Mantovani, F., & De Leo, G. (2019). İtalyan ilkokullarında öğretmenlerin AAC kullanan çocuklara yönelik tutumları. *Uluslararası Engellilik, Gelişim ve Eğitim Dergisi*, 66(3), 284-297. <https://doi.org/10.1080/1034912X.2018.1495321>
- Servi, C., ve Baştuğ, Y. E. (2021). Alternatif ve destekleyici iletişim sistemlerine yönelik tutum ölçeğinin Türkçeye uyarlanması. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 22(3), 2531-2558. <https://doi.org/10.17679/inuefd.1003261>
- Singh, S. J., Diong, Z. Z., & Kamal, R. M. (2020). Malaysian teachers' experience using augmentative and alternative communication with students. *Augmentative and Alternative Communication*, 36(2), 107-117. <https://doi.org/10.1080/07434618.2020.1785547>
- Swett, N. V. (2019). *The readiness of special educators to teach using augmentative and alternative communication (AAC)*; [Unpublished doctoral dissertation]. San Diego State University
- Şafak, P. (2012). *Ağır ve çoklu yetersizliği olan çocukların eğitimi*. Ankara: Vize Yayıncılık.
- Tönsing, K. M., & Dada, S. (2016). Teachers' perceptions of implementation of aided AAC to support expressive communication in South African special schools: a pilot investigation. *Augmentative and Alternative Communication*, 32(4), 282–304. <https://doi.org/10.1080/07434618.2016.1246609>
- Tucker Cohen, E., Allgood, M., Wolff Heller, K., & Castelle, M. (2001). Use of picture dictionaries to promote written communication by students with hearing and cognitive impairments. *Augmentative and Alternative Communication*, 17(4), 467-485.

Toplumsal Cinsiyet Rollerine ve Stigmatizasyon Arasındaki İlişkide Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum ve Sosyal Damgalanmanın Aracı Rolü

Elif İrem ERDEMİR

Yıldız Teknik Üniversitesi
erdemirelifirem@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7491-1657

Problem Durumu

Bu çalışma toplumsal cinsiyet rollerine yönelik tutum ile psikolojik danışma yardımı almada kendini damgalama arasında sosyal damgalanma ve psikolojik danışma yardımı almaya ilişkin tutumun aracı rolleri incelenmektedir ve yüksek lisans tezinden üretilmiştir. Toplumsal cinsiyet rolleri, toplumda zaman içinde bireylerin biyolojik cinsiyetlerine atfedilen özelliklerin sosyal rollerine yansımalarını içerir (Eagly et al., 1991). Bu roller bütününe yansımaları yalnızca sosyal hayatta değil bireylerin kendi özel hayatları ve iç dünyalarında da görülmektedir. Bu çalışma ise ağırlıklı olarak ruh sağlığı alanında yapılan çalışmaları temel almaktadır. Günümüzde yaşanan pek çok teknolojik gelişme, sosyal medya üzerinden hem ruh sağlığı profesyonellerine hem de sosyal destek mekanizmalarına anında ulaşabilme imkân olsa da bireyler toplum içerisinde ruh sağlığı desteği aldıkları için sıklıkla yargılanmakta, zorbalığa uğramakta ve toplumdan dışlanmaktadır (Nearchou et al., 2018). Bu tutumlar da bireyleri destek almaktan uzaklaştırarak ruh sağlıkları başta olmak üzere, fizyolojik ve sosyal sağlıklarını da tehdit etmektedir. Psikolojik yardım ararken bireyler hem kendilerini yargılamak hem de sosyal olarak yargılanmaktadır. Bu da bireylerin toplumdan izole olmalarına ve umutsuzluğa kapılmalarına neden olmaktadır (Lynch et al., 2020).

Araştırma Yöntemi

Araştırmada Psikolojik Yardım Almaya İlişkin Tutum Ölçeği- Kısa Formu, Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği, Toplumsal Cinsiyet Rollerine İlişkin Ölçeği, Psikolojik Yardım Alma Nedeniyle Sosyal Damgalanma Ölçeği kullanılmış ve 513 katılımcıya ulaşılmıştır, uç veriler düzenlenerek 502 kişi olarak örneklem tamamlanmıştır (332 kadın [%66.1], 170 erkek [%33.9]). Katılımcıların hepsi Türkiye’de yaşamakta ve ağırlıklı olarak lisans öğrencilerinden oluşmaktadır. Katılımcıların 200’ü daha önce herhangi bir ruh sağlığı uzmanından yardım almış, 302’si ise yardım almamıştır. Bu çalışmada ise yapısal eşitlik modellemesi yöntemi kullanılmıştır. Bu modelde toplumsal cinsiyet rolleri ile psikolojik danışma yardımı almada kendini damgalama arasında sosyal damgalanma ve psikolojik danışma yardımı almaya ilişkin tutum aracı değişkenler olarak yer almaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan analiz sonucunda toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin tutum ve psikolojik danışma yardımı almada kendini damgalama arasında direkt olarak bir ilişki bulunmamış ancak bu ilişkide sosyal damgalanma ve psikolojik yardım almaya ilişkin tutumun aracı olduğu bulunmuştur. Modele ilişkin uyum iyilikleri; AGFI= .944, GFI=.965, RMSEA= .049 (.037-.062) şeklindedir. Yapılan analizden elde edilen sonuçlara göre toplumsal cinsiyet rolleri algısı bireylerin psikolojik yardım alırken kendilerini damgalamalarını psikolojik danışma yardımı almaya ilişkin tutumlarını, algıladıkları sosyal damgalanmayı aracılık ederek etkilenmektedir. Bu da bireylerin ihtiyaçları olan yardıma ulaşmalarına ya da ulaştıkları yardımın faydalı olmasına engel teşkil etmektedir. Ruh sağlığı ile ilgili bireyleri bilinçlendirmek, ruh sağlığı hizmetlerini her yaş ve düzeyden birey için ulaşılabilir kılmak özellikle toplumda bir arada yaşayan her bireyin uyumu ve iyiliği açısından önem taşımaktadır.

Anahtar Sözcükler: stigma, toplumsal cinsiyet, psikolojik danışma

Kaynakça

- Eagly, A., & Wood, W. (1991). Explaining Sex Differences in Social Behavior: A Meta-Analytic Perspective. *Personality and Social Psychology Bulletin*, 17, 306 - 315. <https://doi.org/10.1177/0146167291173011> .
- Lynch, H., McDonagh, C., & Hennessy, E. (2020). Social Anxiety and Depression Stigma Among Adolescents. *Journal of affective disorders*. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2020.11.073> .

Nearchou, F., Bird, N., Costello, A., Duggan, S., Gilroy, J., Long, R., McHugh, L., & Hennessy, E. (2018). Personal and perceived public mental-health stigma as predictors of help-seeking intentions in adolescents. *Journal of adolescence*, 66, 83-90 . <https://doi.org/10.1016/j.adolescence.2018.05.003> .

İlköğretim Matematik ÖABT Alan Eğitimi Sorularının Math Taksonomisine Göre Analizi

Kenan KONUR

Araştırma Görevlisi Doktor, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
kkonur@cumhuriyet.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-8708-9009

Betül KESKİN

Uzman, Sivas Cumhuriyet Üniversitesi
ksknbet@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3341-2656

Problem Durumu

Türkiye'de Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı okullarda görev yapacak öğretmenlerin seçimi için KPSS (Kamu Personeli Seçme Sınavı) ve ÖABT (Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi) sınavları düzenlenmektedir. KPSS ile öğretmen adaylarının, genel yetenek, genel kültür ve eğitim bilimleri bilgileri değerlendirilirken, ÖABT ile öğretmen adaylarının alan bilgileri ve alan eğitimi bilgileri değerlendirilmektedir. Ancak yapılan araştırmalar ve öğretmen adaylarının görüşleri, bu sınavların öğretmen niteliğini yeterince ölçmediğini ve sınavdan yüksek puan almanın iyi öğretmenlik yetisi anlamına gelmediğini göstermektedir (Karaer, Karaer & Kartal, 2018; Uyulgan & Akkuzu, 2015). Özellikle ÖABT'de matematik alan sorularının ağırlıklı olduğu ve alan eğitimi sorularının eksikliği veya zorluk derecesinin arttığı belirtilmiştir (Dere & Demirci, 2022; Küçükgençay & Peker, 2020). Bu durum, sınavların nitelikli öğretmen seçimi konusundaki eksikliklerini ortaya koymaktadır. Bahsedilen bu eksiklikler ise uygulanan sınavlarda yer alan soruların değerlendirilmesini gerekli kılmaktadır. Türkiye'de yapılan benzer çalışmalarda sınavların değerlendirmelerinin Bloom Taksonomisi veya Math Taksonomisi gibi taksonomiler aracılığıyla gerçekleştirildiği belirlenmiştir. Bloom taksonomisinden uyarlanan MATH taksonomisi, üniversite düzeyinde matematik için sınav kağıtlarını ve tasarımının değerlendirmesini analiz etmek için kullanılmıştır (Smith, Wood, Coupland, Stephenson, Crawford ve Ball, 1996). Sınav performansının önemli olduğu, geniş bir beceri ve kavram yelpazesini test eden iyi sınavların tasarımı matematik öğrenimi için kritik rol oynamaktadır (D'Souza & Wood, 2003). Bütün bunlardan hareketle gerçekleştirilen çalışmada 2013-2021 yılları arasında ilköğretim matematik öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulanmış ÖABT sınavlarının Math Taksonomisi'nin kategorilerine göre değerlendirilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda belirtilen ÖABT sınavlarındaki alan eğitimi soruları Math Taksonomisi'ne göre analiz edilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden biri olan doküman incelemesi yöntemiyle yürütülmüştür. Çalışmanın verilerini ÖSYM web sayfasında yayımlanan 2013-2021 yılları arasında ilköğretim matematik öğretmenliği öğretmen adaylarına uygulanmış toplam 105 adet ÖABT alan eğitimi sorusu oluşturmuştur. Ulaşılan sorular Math taksonomisine göre analiz edilmiştir. Çalışmanın kodlayıcılar arası geçerlik ve güvenilirliğini sağlamak için iki matematik eğitimcisi ve bir ölçme değerlendirme uzmanından görüş alınmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın bulguları, uygulanan alan eğitimi sorularının Math Taksonomisi'nin kategorilerine göre daha çok sırasıyla A ve B kategorilerinde yer aldığını göstermiştir. Buradan hareketle ÖABT alan eğitimi sorularının düşük-orta seviyedeki becerileri ölçtüğü söylenebilir. Elde edilen sonuçlar göz önünde bulundurulduğunda yeni yapılacak ÖABT sınavlarının alan eğitimi sorularında her beceriye eşit oranda yer verilmesinin sınavların geçerliğine katkı sağlayacağı söylenebilir. Çalışma sonuçlarının öğretmen adaylarına ve test geliştiricilerine yol göstereceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Öğretmen adayları, ÖABT, Math Taksonomi

Kaynakça

- Dere, İ., & Demirci, E. KPSS Sosyal Bilgiler Öğretmenlik Alan Bilgisi Testi'ne (ÖABT) Katılanların Deneyimleri. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 13(1), 716-733.
- D'Souza, S. M., & Wood, L. N. (2003). Designing assessment using the MATH taxonomy. In Annual Conference of the Mathematics Education Research Group Australasia. Deakin University.
- Karaer, H., Karaer, F., & Kartal, E. (2018). Opinions of teacher candidates towards the teaching field knowledge tests on the public personnel selection examination. *Erciyes Journal of Education*, 2(2), 40-58.
- Küçükgençay, N., & Peker, B. (2020). İlköğretim matematik öğretmen adaylarının ve pedagojik formasyon eğitimi alan matematik öğretmen adaylarının KPSS kaygı düzeylerinin incelenmesi. *Turkish Studies-Educational Sciences*, 15(6), 4401-4425.
- Ölçme, Seçme ve Yerleştirme Merkezi Başkanlığı (t.y.). KPSS çıkmış sorular. <https://www.osym.gov.tr/TR,15071/kpss-cikmis-sorular.html> sayfasından erişilmiştir.
- Smith, G., Wood, L., Coupland, M., Stephenson, B., Crawford, K., & Ball, G. (1996). Constructing mathematical examinations to assess a range of knowledge and skills. *International Journal of Mathematical Education in Science and Technology*, 27(1), 65-77.
- Uyulgan, M. A., & Akkuzu, N. (2015). Öğretmen adaylarının gözünden nitelikli öğretmen seçimi: ortaöğretim fen ve matematik alanları öğretmenliklerinin durumu. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23(3), 917-940.

Yapay Zekâ Uygulamalarının Siber Güvenliğin Gelişiminde Rolü

Ali HASANOV

Öğretim Görevlisi, Baku Engineering University
ahasanov@beu.edu.az
Orcid ID:0009-0008-5162-889X

Afsana GULİEVA

Öğretim Görevlisi, Baku Engineering University
afquliyeva@beu.edu.az
Orcid ID:0009-0004-2388-562X

Khayala İBRAHİMOVA

Öğretim Görevlisi, Baku Engineering University
xhasimova@beu.edu.az
Orcid ID:0000-0002-8380-9117

Problem Durumu

Bu makalenin çözeceği temel sorun, siber saldırılarla ilgili sorunların çözümünde yapay zekânın nasıl kullanılabileceğini incelemektir. Yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlik sistemlerine entegrasyonu karmaşıktır ve teknik zorluklar içerebilir. Farklı veri kaynaklarından gelen büyük veri kümelerini analiz etmek, uygun algoritmaları seçmek ve doğru sonuçları yorumlamak zaman alıyor. Yapay zekâ uygulamaları genellikle derin öğrenme ve büyük veri analitiği gibi hassas veri işleme tekniklerini kullanır. Yapay zekâ tabanlı güvenlik sistemleri, hileli davranışların tespitini geçersiz kılıyor. Yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlikteki etkileri üzerine yapılan çalışmalar, etik normlar ve insan faktörünün nasıl ele alınacağı konusunda rehberlik sağlamalıdır. Yapay zekâ tabanlı siber güvenlik çözümlerinin küçük işletmeler ve bireyler için erişilebilir hale getirilmesi ve bu teknolojilerin yaygınlaştırılması önemlidir. Ancak, maliyet, eğitim ve altyapı gereksinimleri bu süreci kısıtlayabilir.

Araştırma Yöntemi

Çalışma, araştırma makaleleri, makine öğretim modelleri, Google akademisyenleri, web siteleri, dergiler vb. gibi çeşitli veri tabanlarından elde edilen verilere dayanmaktadır. Yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlik alanındaki rolünü araştıran bir çalışma için veri toplama yöntemleri çeşitli olabilir. İşte bazı yaygın veri toplama yöntemlerine mevcut akademik makaleler, konferans bildirileri, endüstri raporları ve kitaplar üzerinden yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlikteki rolü hakkında bilgilerdir. Bu yöntem, alandaki mevcut bilgileri ve trendleri anlamak için temel oluşturabilir. Gerçek dünya olaylarına dayalı veri toplama, yapılan saldırıların türlerini, saldırganların taktiklerini ve mevcut güvenlik önlemlerinin etkinliğini değerlendirmek için kullanılıyor. Güvenlik logları ve olay incelemeleri, yapay zekâ sistemlerinin saldırı tespit ve müdahale yeteneklerini anlamak için önemli bir kaynaktır. Veri toplama yöntemleri, yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlikteki rolünü anlamak için geniş bir perspektif sağlamak amacıyla çeşitlendiriliyor ve bu yöntemlerin kombinasyonu, kapsamlı ve derinlemesine bir analiz sunabiliyor. Yapay Zekâ (YZ) uygulamalarının siber güvenlikteki rolünü araştırmak için kullanılan veri türleri genellikle şunlardır: Siber saldırılar, kötü amaçlı yazılımlar veya diğer güvenlik ihlalleriyle ilgili günlük verileri, ağ ve sistem telemetri verileri, ağ trafiği analizleri, kullanıcı erişim denetimleri, kimlik doğrulama ve yetkilendirme verileri gibi bilgiler, yapay zekâ sistemleri tarafından analiz edilerek güvenlik politikalarının geliştirilmesine veya iyileştirilmesine yardımcı olabilir. Yapay zekâ uygulamaları, siber tehdit istihbaratından elde edilen bilgileri kullanarak gerçek zamanlı olarak güvenlik tehditlerini izleyebilir ve önceden tahmin edebilir. Bu veri türleri, yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlik alanında kullanımını desteklemek için çeşitli analizler ve öngörüler sağlar. Veri analitiği, makine öğrenimi ve derin öğrenme gibi yapay zekâ teknikleri, bu verileri işleyerek güvenlik uzmanlarına daha hızlı tepki verme ve daha etkili koruma sağlama imkânı sunar. Yapay Zekâ (YZ) uygulamalarının siber güvenliğin gelişimindeki rolü konusunda veri analizi oldukça önemlidir. Güvenlik olayları verileri üzerinde analiz yaparak anormallikleri veya saldırı örüntülerini tespit edebilir. Veri analizi, geçmiş saldırıların desenlerini tanımlamak ve gelecekteki saldırıları öngörmek için kullanılabilir. Yapay Zekâ algoritmaları, büyük miktarda günlük veriyi analiz ederek hangi olayların

gerçek tehdit oluşturduğunu belirleyebilir. Veri analizi, olayların kökenini, etkilerini ve nedenlerini anlamak için kullanılabilir. Ağ ve sistem telemetri verileri üzerinde yapılan analizler, normalden sapmaları belirleyerek potansiyel tehditleri tespit edebiliyor. Zafiyet analizi güvenlik zafiyetlerini belirlemek için güvenlik açıkları veritabanları ve diğer kaynaklardan gelen verileri analiz edebilir. Tehdit istihbaratı verileri üzerinde yapılan analizler, gelecekteki saldırılar hakkında öngörülerde bulunmak için kullanılabilir. Yapay Zekâ, bu verileri işleyerek güvenlik ekiplerine erken uyarılar sağlayabilir ve savunma stratejilerini iyileştirebilir. Bu veri analizi yöntemleri, yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlik alanında oynadığı rolü anlamak ve geliştirmek için kullanılabilir. Veri analitiği, yapay zekâ modellerinin güvenlik operasyonlarına entegrasyonunu ve etkinliğini artırmak için kritik bir araç olarak önem taşır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekâ (AI) giderek daha fazla iş operasyonlarına dahil ediliyor ve çeşitli uygulamalarda yaygın olarak kullanılıyor. Siber güvenlik alanında, siber tehditlerin yönetilmesinde yapay zekânın rolü hayati hale geliyor. Siber güvenlikteki yapay zekâ pazarının, 2028 yılına kadar 60,6 milyar ABD doları tutarındaki artan gelire atfedilerek, 2023 ile 2028 arasında yıllık %21,9'luk bileşik bir büyüme oranında büyüyeceği tahmin edilmektedir. Yapay Zekâ (YZ) uygulamalarının siber güvenliğinin gelişimindeki rolünü araştıran bir çalışmanın sonuçları çeşitli önemli bulguları içerebilir. YZ uygulamaları, büyük veri kümelerini analiz ederek anormal aktiviteleri ve potansiyel tehditleri tespit edebilir. Bu sayede siber saldırılar önceden tahmin edilip önlenir, zararların azaltılması sağlanabilir. Yapay Zekâ destekli güvenlik sistemleri ve savunma mekanizmalarını otomatik olarak güçlendirir. Bu da saldırıların etkisini minimize etmede önemli bir avantaj sağlar. Otomatik zafiyet taramaları ve analizleri sayesinde sistemlerin daha güvenli hale getirilmesi sağlanabilir. Yapay Zekâ, siber tehdit istihbaratını daha derinlemesine analiz edebilir ve karmaşık tehdit modellerini tanımlayabilir. Bu sayede güvenlik ekipleri daha iyi bilgilendirilir ve karar alma süreçleri iyileştirilir. Otomatikleştirilmiş analiz ve yanıt süreçleri, insan kaynaklarının daha stratejik görevlere odaklanmasını sağlayabilir. Sonuç olarak, yapay zekâ uygulamalarının siber güvenlikteki rolü, savunma kapasitelerini artırarak tehditlere daha etkili bir şekilde karşı koymak ve güvenlik operasyonlarını optimize etmek için kritik bir öneme sahiptir. Bu çalışmaların sonuçları, güvenlik uzmanlarına, karar vericilere ve teknoloji geliştiricilere yapay zekâ tabanlı çözümlerin uygulanmasında rehberlik eder.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Siber Güvenlik, Siber Saldırıları, Makine Öğrenimi.

Kaynakça

- Naveed Naeem Abbas^{1,2} · Tanveer Ahmed³. Syed Habib Ullah Shah^{1,4}. Muhammad Omar¹. Han Woo Park⁵. "Investigating the applications of artificial intelligence in cyber security". Akadémiai Kiadó, Budapest, Hungary 2019.
- Das, Rammanohar, and Raghav Sandhane. "Artificial intelligence in cyber security." Journal of Physics: Conference Series. Vol. 1964. No. 4. IOP Publishing, 2021.
- Shamiulla, Arab Mohammed. "Role of artificial intelligence in cyber security." International Journal of Innovative Technology and Exploring Engineering 9.1 (2019): 4628-4630.
- Zhang, Zhibo, et al. "Explainable artificial intelligence applications in cyber security: State-of-the-art in research." IEEE Access 10 (2022): 93104-93139.
- Yildirim, Merve. "Artificial intelligence-based solutions for cyber security problems." artificial intelligence paradigms for smart cyber-physical systems. IGI Global, 2021. 68-86.

Okul Psikolojik Danışmanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Kişisel ve Kurumsal Faktörler Açısından İncelenmesi

Beyza KAZMAZ

Ege Üniversitesi

9421000030@ogrenci.ege.edu.tr

Orcid ID:0009-0005-2492-8641

Problem Durumu

Psikolojik danışmanlar okullarda birçok çeşitli alanda hizmet vermektedir. Psikolojik danışmanların verdikleri hizmet alanın çeşitli olması, farklı kademe öğrencilerine ve okulun diğer personellerine hizmet sunmaları olası risklerle ve çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmalarına neden olmaktadır. (Masteen ve Reed, 2002). Bu sorunlardan bazıları olan okul yönetimi ve diğer personelle kurulan olumsuz ilişkiler ve hizmet dışı alanlarda yapılması gereken görevler okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerini yükseltmektedir (Seçer, 2011). Bu araştırmanın amacı, okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerinin kişisel ve kurumsal faktörler açısından yordama gücünü incelemektir. Okul psikolojik danışmanlarının kişisel faktörleri içerisinde bilinçli öz bakım düzeyi ve psikolojik sağlamlığı bulunmaktadır. Kurumsal faktörler içerisinde ise algılanan kurumsal destek, sorumlu öğrenci sayısı, süpervizyon desteği, fiziki koşul yeterliliği, alan dışı görevlendirme, iş yükü ve ücret yeterliliği faktörleri bulunmaktadır. Bu açılardan bakıldığında psikolojik danışmanların tükenmişliklerini azaltmak ve sundukları hizmeti etkili ve verimli hale getirmek için kişisel ve kurumsal faktörlerin tükenmişlik ile ilişkisinin değerlendirilmesinin alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Tükenmişlik nedenlerinin çok faktörlü yapısı nedeniyle araştırmada kişisel ve kurumsal faktörleri incelemenin kapsamı genişleteceği düşünülmektedir. Ülkemizde tükenmişlik üzerine yapılan çalışmaların fazla olmasına karşın psikolojik danışmanların tükenmişliği konusundaki araştırmalar yeterli değildir. Okullarda çalışan psikolojik danışmanların sayıca fazla oluşu nedeniyle okul psikolojik danışmanlarının tükenmişlik düzeylerini incelemek ve ilişkili olabilecek etmenlere bakmak dolaylı olarak birçok alanın gelişmesine fayda sağlayabilecektir.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma ilişkisel tarama modelinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın örneklemini, anaokul, ilkökul, ortaokul ve lise kademelerinde görev alan okul psikolojik danışmanları arasından seçilmiştir. Anket yöntemi ile veri toplanan bu araştırmada Psikolojik Danışman Tükenmişlik Envanteri, Bilinçli Öz Bakım, Kısa Psikolojik Sağlık, Algılanan Kurumsal Destek Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Demografik özellikler ile bağımlı değişken arasındaki ilişki, T-testi ve Anavo testi ile tespit edilmiştir. Son olarak bağımsız değişkenlerin bağımlı değişkeni yordama gücünü öğrenmek amacıyla Aşamalı Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmaya 224 kadın, 75 erkek katılımcı dâhil olmuştur. Tükenmişlik puanları incelendiğinde yaş arttıkça tükenmişlik puanı ortalamasının düştüğü görülmektedir. Yapılan diğer analizler sonucu, öz bakım, psikolojik sağlamlık ve algılanan kurumsal destek değişkenlerinin, tükenmişlik üzerinde anlamlı birer yordayıcısı oldukları görülmektedir ($p < .05$). Sorumlu olunan öğrenci sayısının fazla olması, fizik koşulları yetersiz bulma, süpervizyon desteği almama, alan dışı göreve sahip olma, iş yükünün fazla olması ve ücreti yeterli bulmama faktörleri tükenmişlik puan ortalamasını arttırmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Tükenmişlik (Burnout), Bilinçli Farkındalık (Mindfulness), Öz-Bakım (Self-Care), Psikolojik Sağlık (Resilience), Algılanan Kurumsal Destek (Perceived Organizational Support)

Kaynakça

- Masten, A. S., & Reed, M. G. J. (2002). Resilience in development. *Handbook of positive psychology*, 74, 88.
Özer, R. (1998). Rehber öğretmenlerde tükenmişlik düzeyi, nedenleri ve çeşitli değişkenlere göre incelenmesi. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Trabzon.

Ergenlerde Sosyotelizm ile Dürtüsellik Arasındaki İlişkide Yetersizlik Duygusu ve Sosyal Dışlanmanın Aracı Rolü

Osman Kağan KAYHAN
Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
osmankagankayhan@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-1860-6775

İzzet PARMAKSIZ
Doçent Doktor, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
izparm44@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-2468-6134

Problem Durumu

İnsanlar teknolojik gelişmelerin takip edilemeyecek kadar hızla ilerlediği bir çağda yaşamaktadırlar. Günümüzde iletişim ihtiyacını karşılamak için kullanılan cep telefonları teknolojik gelişmeler sayesinde iletişim ihtiyacını karşılamının çok ötesine geçmiştir. İletişim ihtiyacını karşılayan cep telefonlarının yerini internet kullanımının da artması sonucu akıllı telefonlar almıştır (Akbağ ve Sayiner, 2021). İlk zamanlar iletişim ihtiyacını karşılayan telefonlar zamanla fotoğraf çekme, insanların banka işlerini yerini getirme, alışveriş yapma, serbest zaman etkinlikleri yapma, bilgiye ulaşma gibi birçok işlevi insanlara sunan bir cihaz haline gelmiştir (Bauer, 2018). Teknolojinin ilerlemesiyle işlevselliği her geçen gün artan akıllı telefonlar, daha yüksek bellek ve uygulama kapasitesi daha iyi kamera kalitesi ve daha çok şarj gücü özelliklerine sahip olmuştur. Bu tekniksel gelişmelerin yanı sıra akıllı telefonlar bireylerin daha kaliteli sosyalleşmesini sağlayarak her yaş grubundan bireyler için çekici hale gelmiştir (Zagalaz-Sánchez ve diğ., 2019). Bu çekiciliğin etkisine bağlı olarak akıllı telefon kullanan bireylerin %29'u akıllı telefonlar olmadan yaşamayı hayal dahi edememektedirler (Lee ve diğ., 2020). “Digital 2024 Global Overview Report” a göre Dünya Nüfusu Ocak 2024'te 8.08 milyardır. Cep telefonu kullanıcıları 5,61 milyar ile nüfusun %69,4'ünü, internet kullanıcıları 5,35 milyar ile nüfusun %66,2'sini, aktif sosyal medya kullanıcıları ise 5,04 milyar ile nüfusun %62,3'ünü oluşturmaktadır. Araştırmaya göre internet kullanıcılarının günlük internette geçirdiği ortalama süre 6 saat 40 dakikadır. İnternete cep telefonlarıyla erişenlerin oranı %96,5'tir. Tipik bir sosyal medya kullanıcısı sosyal medyada günlük ortalama 2 saat 23 dakika geçirmektedir (Kemp, 2024a). “Digital 2024: Turkey” raporuna göre Ocak 2024'te Türkiye'nin nüfusu 86,04 milyondur. Türkiye'de cep telefonu kullanıcıları 80,69 milyon ile nüfusun %93,08'ini, internet kullanıcıları 74,41 milyon ile nüfusun %86,05'ini, aktif sosyal medya kullanıcıları 57,50 milyon ile nüfusun %66,08'ini oluşturmaktadır. İnternet kullanmayan bireylerin sayısı ise 11,63 milyondur. Bununla birlikte kullanıcılar günlük ortalama 6 saat 57 dakikasını internette vakit geçirerek harcamaktadırlar. Aktif sosyal medya kullanıcıları ise günlük ortalama 2 saat 44 dakikasını sosyal medyada vakit geçirerek harcamaktadırlar (Kemp, 2024b). “Digital 2023: Turkey” raporu ile “Digital 2024: Turkey” raporu karşılaştırıldığında 2023 yılı başı ile 2024 yılı başı arasında mobil bağlantı sayısı 37 bin (%0.05) artmıştır. Türkiye'de internet kullanıcıları sayısı Ocak 2023 ile Ocak 2024 arasında 390 bin (%0.5) artmıştır. Türkiye'de sosyal medya platformlarından biri olan instagram kullanım sayısında Ocak 2023 ile Ocak 2024 arasında 400 bin (%0.7) artmıştır. Tiktok kullanımı ise Ocak 2023 ile Ocak 2024 arasında 2 milyon (%5.60) artmıştır (Kemp, 2024b). Bahsedilen raporlarda görüldüğü gibi 2023-2024 yılları arasında internet ve sosyal medya kullanımı artış göstermiştir. Sayısal veriler ve yüzdelerle bakıldığı zaman sosyal medya platformlarına ayrılan zamanın ne kadar önemli bir noktaya geldiği görülmektedir. Sosyal medya kullanımının artması sonucu bireyde görülen sosyal medya bağımlılığının yanı sıra sosyal medyaya yoğun ilgi ve zaman harcamanın etkisiyle ortaya çıkan bir diğer problem ise sosyotelizmdir (Karadağ vd., 2016). Phubbing kavramı ilk olarak 2012 yılında ele alınmıştır. Bir grup sözlük bilimci, şair ve yazar tarafından “telefon(phone)” ve “Küçümseme (snubbing)” kelimelerinin birleşimi ile ortaya çıkarılmış ve “karşıdaki insanı görmezden gelerek dikkati telefona yoğunlaştırma” olgusunu tanımlamak için oluşturulmuştur. Phubbing, McCann tarafından ortaya çıkarılan Stop Phubbing kampanyası ile popüler bir kavram haline gelmiştir (Chatfield, 2013; Pathak, 2013). Türkiye'de ise phubbing kavramını sosyotelizm olarak kavramsallaştırılmıştır. Sosyotelizm kelimesi “sosyal” ve “telefon” kelimelerinin birleştirilmesiyle oluşturulmuştur (Karadağ vd., 2015). Sosyotelizm, bireyler karşılıklı yüz yüze iletişim halindeyken iletişim halinde olan bireylerden birinin karşısındaki

bireyle iletişime odaklanmak yerine akıllı telefonuyla ilgilenerek karşısındaki bireyi küçümsemesi ve görmezden gelmesi anlamına gelmektedir (Chatfield, 2013; Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016; Karadağ vd., 2016; Nazir, 2020; Roberts ve David, 2020). Sosyal bir ortamda dikkatini akıllı telefonuna yoğunlaştırarak karşısındaki bireyi küçümseyen ve görmezden gelen kişi “phubber” olarak tanımlanırken, görmezden gelinen ve küçümseme davranışına maruz kalan kişi ise “phubbee” olarak tanımlanmaktadır (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2016). Phubber kelimesinin Türkçe karşılığı “sosyotelist” kelimesidir. Phubbee kelimesinin Türkçe karşılığı ise “sosyotelizme maruz kalan kişi” kelimesidir (Orhan-Göksun, 2019). Sosyotelizm akıllı telefon bağımlılığı, uygulama bağımlılığı, internet bağımlılığı, sosyal medya bağımlılığı ve oyun bağımlılığı boyutlarından oluşmaktadır (Parmaksız, 2020). Sosyotelizm Türk literatürüne kazandırılan yeni bir kavramdır ve günümüzde hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır (Karadağ vd., 2015). Sosyotelistler ve sosyotelizme maruz kalan bireylerle yapılan bir araştırmada sosyotelistlerin her dakika telefona bakma ve beş dakika arayla telefonlarına bakma davranışları gözlemlenmiştir. Sosyotelist bireylerin çevresinden haberdar olma ve çevresini kontrol etme isteklerinin akıllı telefon kullanımını artırdığı görülmüştür (Karadağ vd., 2016). Yapılan bir diğer araştırmada günde 5 saat ve üzeri akıllı telefon kullanan bireylerde sosyotelizm görülme sıklığının 3,44 kat daha fazla olduğu ortaya koyulmuştur (Lo vd., 2022). Sosyotelizmin, gençler arasında hızlıca yayılması onları birtakım risklerle de karşı karşıya getirmektedir (Lai vd., 2022). Sosyotelizm gençlerde ilişki ve iletişimin kalitesini ve doyumunu olumsuz etkilemekte ve sosyal dışlanma yaşamasına neden olmaktadır (Chotpitayasunondh ve Douglas, 2018b). Bunun yanı sıra sosyotelizm gençlerde dışlanmışlık hissi ve ruhsal olumsuzluklar (Knausenberger vd., 2022); öznel iyi oluşlarında düşüş (Roberts ve David, 2017) gibi birçok sorunu ortaya çıkarmaktadır. Sosyotelizm bireylerde iletişim becerisinde yetersizlik duygusu yaşamasına, bireyin çevresinde olup bitene karşı kendisini kapatmasına, anlatılanları eksik anlamasına neden olmaktadır (Nazir ve Pişkin, 2016). Sosyotelizmin nedenleri arasında ise bireyin yaşadığı kaygı ve can sıkıntısı (Al-Saggaf ve O’Donnel, 2019), sosyal medya bağımlılığı ve internet gösterilmektedir (Koca, 2019). Yapılan araştırmalarda sosyal medya bağımlılığı ve sosyotelizm arasında pozitif yönlü ve anlamlı ilişkiler tespit edilmiştir (Al-Saggaf ve O’Donnel, 2019). Bir diğer araştırmada ise sosyal medya bağımlılığının sosyotelizmin yordayıcısı olduğu ortaya koyulmuştur (Chi vd., 2022). Akıllı telefon bağımlılığı ile ilgili yapılan bir araştırmada ise akıllı telefon bağımlılığının yalnızlık, sosyal kaygı, dürtüsellik kavramlarıyla ilişkili olduğu tespit edilmiştir (Çakır ve Oğuz, 2017; Enez-Darcin vd., 2016; Mert ve Özdemir, 2018; Özen ve Topçu, 2017). Bu çalışmada sosyotelizm ile dürtüsellik arasındaki ilişkide sosyal dışlanma ve yetersizlik duygusunun aracı rolünün incelenmesi amaçlanmaktadır. Literatürde sosyotelizm ile dürtüsellik arasındaki ilişkide sosyal dışlanma ve yetersizlik duygusunun aracı rolünü inceleyen herhangi bir çalışmaya rastlanmamıştır. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulgular literatüre özgün bir çalışma kazandırma noktasında önem arz etmektedir. Bu çalışma okullarda akıllı telefon, sosyal medya bağımlılığı, oyun bağımlılığı, internet bağımlılığı ve uygulama bağımlılığı gibi alanlarda psikoeğitim, seminer ve danışmanlık yapan psikolojik danışmanlara ve sosyotelizm alanında yapılacak diğer çalışmalara katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

2.1. Araştırmanın Modeli Bu araştırmada nicel araştırma yöntemleri içerisinde yer alan genel tarama modellerinden ilişki tarama modeli kullanılmaktadır (Karasar, 2011). İlişkisel tarama modeli, birbirinden farklı nicel özelliğe sahip iki değişken arasındaki etki ve ilişki düzeyinin bir korelasyon katsayısı ile hesaplanmasıdır (Fraenkel vd., 2012). İlişkisel tarama modelinde değişkenlerde bir değişme olup olmadığı değişme var ise bunun nasıl ortaya çıktığı saptanmaya çalışılır (Karasar, 2011). İlişkisel tarama yöntemiyle daha geniş örnekleme ulaşılmakta ve araştırma verileri evrene daha kolay genellenmektedir (Fraenkel vd., 2012). Aracılık analizi için öncelikle yordayıcı (bağımsız) değişken olan sosyotelizmden sonuç (bağımlı) değişken olan dürtüsellığe giden c yolu oluşturulmuştur. Oluşturulan bu yol sosyotelizmin dürtüsellik üzerindeki toplam etkisini temsil etmektedir. Modelde aracı değişken olan yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanma dahil edilerek bağımsız değişken olan sosyotelizmden aracı değişken olan yetersizlik duygusuna a yolu, aracı değişken olan yetersizlik duygusundan bağımlı değişken olan dürtüsellığe giden b yolu oluşturulmuştur. Bağımsız değişken olan sosyotelizmden diğer bir aracı değişken olan sosyal dışlanmaya giden a yolu, diğer bir aracı değişken olan sosyal dışlanmadan bağımlı değişken olan dürtüsellığe giden b yolu oluşturulmuştur. 2.2. Araştırmanın Örneklemi Araştırmaya ölçek geliştirme çalışması için Niğde Final Okulları, Niğde Şehit

Efe Osman APAYDIN Anadolu Lisesi, Niğde Atatürk Anadolu Lisesi, Niğde Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesi öğrencilerinden 420'si (%58.3) kadın ve 300'ü (%41.7) erkek olmak üzere toplamda 720 katılımcı dahil edilmiştir. Katılımcıların 200'ü (%27.8) 9.sınıf kademesi, 141'i (%19.6) 10.sınıf kademesi, 262'si (%36.4) 11.sınıf kademesi, 117'si (%16.3) 12.sınıf kademesidir. 2.3. Veri Toplama Süreci ve Araçları Bu araştırmada veri toplama araçları kullanılmadan önce ölçekleri geliştiren ya da uyarlayan yazarlarla e-posta yoluyla iletişime geçilmiş ve gerekli izinler alınmıştır. İzinler alındıktan sonra Niğde İl Milli Eğitim Müdürlüğü Arge Birimine başvurulmuş ve E-61900286-20-61454901 evrak sayılı 61394392 sayılı araştırma izni alınmıştır. Araştırma izninin de alınmasının ardından Niğde Final Okulları, Niğde Şehit Efe Osman APAYDIN Anadolu Lisesi, Niğde Atatürk Anadolu Lisesi, Niğde Yavuz Sultan Selim Anadolu Lisesinde öğrenim gören öğrencilere veri toplama araçlarını uygulamadan önce sınıf ortamında araştırma hakkında bilgi verilmiştir. Araştırmaya katılım sağlayan öğrencilere çalışmanın gönüllülük gerektirdiği ayrıca katılımcıların araştırmadan ayrılma hakkına sahip oldukları konusunda bilgilendirme yapılmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrenciler 18 yaşından küçük olduğu için öğrencilerin velilerinden izin almak amacıyla öğrencilere veli onam formu dağıtılmıştır. Veli izni olan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan öğrencilere Sosyotelizm Ölçeği, Yetersizlik Duygusu Ölçeği, Ergenler İçin Ostrasizm (Sosyal Dışlanma) Ölçeği, Barrat Dürtüsellik Ölçeği uygulanmıştır. Ölçekler öğrencilere toplu bir şekilde uygulanarak veriler toplanmıştır. 2.4. Verilerin Analizi Bu araştırma kapsamında elde edilen veriler, betimsel istatistik, uç değer, değişkenler arası ilişkiler, normallik analizleri için SPSS 25.0 programı kullanılmıştır. Daha sonra sosyotelizm ve dürtüsellik arasındaki ilişkide yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanmanın aracı etkisini saptamak amacıyla 5000 yeniden örnekleme ile bootstrapping tekniği kullanılarak %95 güven aralığında alt ve üst sınırlar Hayes (2018), tarafından geliştirilen Process Makro ile incelenmiştir. Toplanan veriler, veri setindeki uç değerler ve kayıp değerler gözden geçirilmiştir. Ardından verilerin normal dağılım gösterip göstermediğini incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayılarına bakılmıştır. Araştırmada kullanılan değişkenlere dair normal dağılım varsayımını incelemek amacıyla çarpıklık ve basıklık katsayıları incelenmiştir. Bütün değişkenlere ilişkin olarak sunulan çarpıklık ve basıklık katsayılarının kabul edilebilir sınırlar içerisinde olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Nitekim George ve Mallery (2016) çarpıklık ve basıklık katsayısına dair kabul edilebilir sınırların +/-2 olduğundan söz etmektedir. Buradan hareketle değişkenlerin normal dağılım gösterdiği sonucuna ulaşılmış olup araştırma kapsamında parametrik istatistiksel tekniklerin kullanılmasına karar verilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Analiz sonuçlarına göre sosyotelizm aracı değişken olan yetersizlik duygusu üzerindeki doğrudan etkisinin (a yolu) pozitif yönde anlamlı düzeyde olduğu ($\beta = .60$, SH= .064, %95 GA [.48, .73], $p < .001$), aracı değişken olan yetersizlik duygusunun dürtüsellik üzerindeki doğrudan etkisinin (b yolu) pozitif yönde anlamlı düzeyde ($\beta = .09$, SH= .018, %95 GA [.04, .11], $p < .001$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Sosyotelizm bir diğer aracı değişken olan sosyal dışlanma üzerindeki doğrudan etkisinin (a yolu) pozitif yönde anlamlı düzeyde olduğu ($\beta = .11$, SH= .038, %95 GA [.03, .18], $p < .01$), aracı değişken olan sosyal dışlanmanın dürtüsellik üzerindeki doğrudan etkisinin (b yolu) pozitif yönde anlamlı düzeyde ($\beta = .09$, SH= .030, %95 GA [.03, .15], $p < .01$) olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aracı değişken olan yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanmanın sosyotelizm ile dürtüsellik arasındaki ilişkiye dahil edildiğinde, toplam etki "c" yolunun ($\beta = .39$, SH= .030, %95 GA [.33, .45], $p < .001$) anlamını kaybetmediği ancak düşüş yaşadığı "c'" ($\beta = .33$, SH= .031, %95 GA [.27, .39], $p < .001$) bu nedenle yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanmanın mevcut ilişkide kısmi aracı rolünün olduğu sonucuna ulaşılmıştır. SONUÇ Araştırmanın bulguları incelendiğinde kurulan modelde sosyotelizm dürtüsellik üzerindeki etkisinde yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanmanın aracı rolü olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Kurulan modelde aracılık rolünün anlamlılığı Hayes Aracılık testi ile hesaplanmıştır. Model uyum değerleri mükemmel ve iyi uyum değerleri kıstaslarına uymaktadır. Modeldeki direkt etkileri incelediğimizde sosyotelizm düzeyindeki bir birimlik artışın dürtüsellikte .39'luk bir artışa sebep olduğu, sosyal dışlanmada .11'lik bir artışa sebep olduğu ve yetersizlik duygusunda .60'lık bir artışa sebep olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yetersizlik duygusu dürtüsellik üzerinde .08'lik bir direkt etkiye sahiptir. Sosyal dışlanma dürtüsellik üzerinde .09'luk bir direkt etkiye sahiptir. Bu sonuçlar doğrultusunda sosyal dışlanma ve yetersizlik duygusu dürtüsellik üzerinde pozitif fakat düşük bir etkiye sahiptir. Sosyotelizm yetersizlik duygusu üzerinde yüksek bir etkiye sahipken sosyal dışlanma üzerinde düşük bir etkiye sahiptir. Sosyotelizmin dürtüsellik, yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanma üzerindeki direkt etkisi anlamlı düzeydedir. Sosyal

dışlanma ve yetersizlik duygusunun dürtüsellik üzerindeki etkisinin de anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Aracılık analizi sonucunda sosyotelizmin dürtüsellik üzerindeki doğrudan etkisi, yetersizlik duygusu ve sosyal dışlanma değişkenlerinin etkisiyle .39'dan .33'e düşmüştür. Bu durum da sosyal dışlanma ve yetersizlik duygusunun dürtüsellik üzerinde kısmi aracılık rolünün olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyotelizm(Phubbing), Dürtüsellik, Sosyal Dışlanma, Yetersizlik Duygusu

Kaynakça

- Akbağ, M., & Sayiner, B. (2021). Dijital teknolojinin yansımaları: ebeveyn teknoferansı ve sosyotelizmi (The Reflections of Digital Technology: Parental Technoference and Phubbing). *Humanistic Perspective*, 3(3), 753-778 <https://doi.org/10.47793/hp.996220>
- Al-Saggaf, Y., & O'Donnell, S. B. (2019b). Phubbing: Perceptions, reasons behind, predictors, and impacts. *Human Behavior and Emerging Technologies*, 1(2), 132-140. <https://doi.org/10.1002/hbe2.137>
- Aslan, T. (2020). Üniversite öğrencilerinin sosyal medya kaygılarının sosyal medya bağımlılıklarını yordayıcı rolünün incelenmesi, Yüksek Lisans Tezi, Çağ Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.
- Bauer, N. S. (2018). Technoference over time and parenting. *Pediatric Research*, 84(2), 157-158. <https://doi.org/10.1038/s41390-018-0059-z>
- Chatfield, T. (2013). The Rise Of Phubbing-Aka Phone Snubbing. <https://www.independent.co.uk/tech/the-rise-of-phubbing-aka-phone-snubbing-8747229.html>
- Chi, L. C., Tang, T. C., & Tang, E. (2022). The phubbing phenomenon: a cross-sectional study on the relationships among social media addiction, fear of missing out, personality traits, and phubbing behavior. *Current Psychology*, 41(2), 1112-1123.
- Chotpitayasunondh, V., & Douglas, K. M. (2016). How “phubbing” becomes the norm: The antecedents and consequences of snubbing via smartphone. *Computers in Human Behavior*, 63, 9–18. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2016.05.018>
- Çakır, Ö., & Oğuz, E. (2017). Lise öğrencilerinin yalnızlık düzeyleri ile akıllı telefon bağımlılığı arasındaki ilişki. *Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 13(1), 418-429. <https://doi.org/10.17860/mersinefd.290711>
- Enez-Darcin, A., Kose, S., Noyan, C. O., Nurmedov, S., Yılmaz, O., & Dilbaz, N. (2016). Smartphone addiction and its relationship with social anxiety and loneliness. *Behaviour & Information Technology*, 35(7), 520-525. <https://doi.org/10.1080/0144929X.2016.1158319>
- Fraenkel, J. R., Wallen, N. E., & Hyun, H. H. (2012) *How to Design and Evaluate Research in Education* (8th Edition). New York: McGraw-Hill.
- George, D., & Mallery, M. (2011). *SPSS for Windows Step by Step: A Simple Guide and Reference*, 17.0 Update. Boston: Pearson.
- Guazzini, A., Duradoni, M., Capelli, A., & Meringolo, P. (2019). An Explorative Model to Assess Individuals' Phubbing Risk. *Future Internet*, 11(1), 21. <https://doi.org/10.3390/fi11010021>
- Hayes, A. F. (2018). *Introduction to mediation, moderation, and conditional process analysis: A regression-based approach* (2nd edition). New York: The Guilford Press.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Mızrak-Şahin, B. vd. (2016). Sanal dünyanın kronolojik bağımlılığı: Sosyotelizm (phubbing). *Addicta: The Turkish Journal on Addiction*, 3(2), 223-269.
- Karadağ, E., Tosuntaş, Ş. B., Erzen, E., Duru, P., Bostan, N., Şahin, B. M., Çulha, İ., & Babadağ, B. (2015). Determinants of phubbing, which is the sum of many virtual addictions: A structural equation model. *Journal of Behavioral Addictions*, 4(2), 60-74. <https://doi.org/10.1556/2006.4.2015.005>
- Karasar, N. (2011). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Nobel Yayınları.
- Kemp, S. (2024a, 31 Ocak). Digital 2022: Global Overview Report. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-global-overview-report>.
- Kemp, S. (2024b, 23 Şubat). Digital 2022: Global Overview Report. <https://datareportal.com/reports/digital-2024-turkey>.
- Knausenberger, J., Giesen-Leuchter, A., & Echterhoff, G. (2022). Feeling ostracized by others' smartphone use: The effect of phubbing on fundamental needs, mood, and trust. *Frontiers in Psychology*, 13, 883901. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2022.883901>.
- Koca, D. E. B. (2019). *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE) ISSN:2148-9963* www.asead.com.

- Lai, X., Hu, C., Ying, L., Xu, H., Zhao, C., Yang, X., Yu, X., & Zhang, G. (2022). Risk and protective factors associated with smartphone addiction and phubbing behavior among college students in China. *Psychological Reports*. <https://doi.org/10.1177/00332941221084905>.
- Lee, P., Tse, A., Wu, C., Mak, Y. W. ve Lee, U. (2020). Objectively-Measured Smartphone Usage, Sleep Quality, and Physical Activity Among Chinese Adolescents and Young Adults, 1–17. doi:10.21203/rs.3.rs-30312/v1
- Lo, M., Malcom, D. R., & Cain, J. (2022). Prevalence of phubbing by student pharmacists at two colleges of pharmacy. *Currents in Pharmacy Teaching and Learning*, 14(4), 425-431. <https://doi.org/10.1016/j.cptl.2022.03.008>
- Mert, A., & Özdemir, G. (2018). Yalnızlık duygusunun akıllı telefon bağımlılığına etkisi. *OPUS – Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 8 (Gençlik Araştırmaları Özel Sayısı), 88-107. <https://doi.org/10.26466/opus.382285>.
- Nazir, T. (2020). Impact of classroom phubbing on teachers who face phubbing during lectures. *Psychology Research on Education and Social Sciences*, 1(1), 41-47
- Nazir, T., & Pişkin, M. (2016). Phubbing: A technological invasion which connected the world but disconnected humans. *International Journal of Indian Psychology*, 3(4), 68-76.
- Orhan Göksün, D. (2019). Sosyotelist olma ve sosyotelizme maruz kalma ölçeklerinin Türkçeye uyarlanması. *Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(3), 657-671. <https://doi.org/10.32709/akusosbil.505642>
- Özen, S., & Topçu, M. (2017). Tıp fakültesi öğrencilerinde akıllı telefon bağımlılığı ile depresyon, obsesyonkompulsiyon, dürtüsellik, aleksitimi arasındaki ilişki. *Bağımlılık Dergisi*, 18(1), 16-24. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/bagimli/issue/31472/344491>.
- Pathak, S. (2013). McCann Melbourne made up a word to sell a print dictionary. <https://adage.com/article/news/mccann-melbournemade-a-word-sell-a-dictionary/244595>
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2017). Put down your phone and listen to me: How Boss phubbing undermines the psychological conditions necessary for employee engagement. *Computers in Human Behavior*, 75, 206-217. <https://doi.org/10.1016/j.chb.2017.05.021>.
- Roberts, J. A., & David, M. E. (2020). Boss phubbing, trust, job satisfaction and employee performance. *Personality and Individual Differences*, 155, 109702. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2019.109702>
- Ünalın, D., & Yıldırım, O. (2020). Dijital yerlilerin sosyotelizm (phubbing) eğilimlerinin değerlendirilmesi. *Gümüşhane Üniversitesi İletişim Fakültesi Elektronik Dergisi*, 8(1), 276-297. <https://doi.org/10.19145/e-gifder.644279>.
- Zagalaz-Sánchez, M. L., Cachón-Zagalaz, J., Sánchez-Zafra, M., & Lara-Sánchez, A. (2019). Mini review of the use of the mobile phone and its repercussion in the deficit of physical activity. *Frontiers in psychology*, 10, 455258.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Destekli Animasyonlar ile Deyim Öğretimi

Derya DUMAN

Öğretmen, Bartın Üniversitesi/MEB
deryazengin32@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-8379-136X

Erdi ŞİMŞEK

Dr. Öğretim Üyesi, Bartın Üniversitesi
esimsek@bartin.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1465-565X

Problem Durumu

Dil insanlar arasında anlaşmayı sağlarken duygu, düşünce ve isteklerimizi de karşılıkine aktarmaya olanak sağlayan önemli bir araçtır. Günümüzde Türkçe sadece ana dil olarak değil aynı zamanda yabancı dil olarak da öğretilmektedir. Dil öğretimi çeşitli yöntemlerle ve materyallerle sağlanabilmektedir. Sadece ders kitabı üzerinden yapılan öğretimler özellikle günümüz şartlarındaki öğrenciler için belli bir süre sonra ilginin kaybolmasına yol açmakta ve öğrencilerin isteğini ve ilgisini azaltarak öğrenmeyi zorlaştırmaktadır. Yapay zekâ, daha bireyselleştirilmiş, öğrenci merkezli ve motivasyon özelliği yüksek öğrenme ortamlarını öğrencilerin karşısına çıkararak, sadece öğrenilen konuya odaklanmıyor, bununla birlikte kullanıcı öğrencinin nasıl hissettiğine ve öğrencinin nasıl öğrendiğine de yanıt veren araçlar sunabiliyor (Luckin, Holmes, Griffiths, & Forcier, 2016). Bütün bu durumlar göz önüne alındığında yapay zekâ, eğitim ortamlarında farklı durumlar için avantajlar sağlamak ve eğitim sürecindeki rolleri farklı şekilde etkilemesi beklenmektedir. Yabancı dil olarak Türkçe öğrenen öğrenciler deyimler, atasözleri ve cümle içerisinde yer alan yan anlamlı kelimeler ile mecaz anlamlı kelimeleri kullanmakta zorluk yaşamaktadırlar (Şahin, 2008: 119). Animasyonların anlamayı hızlandırmada yardımcı olduğu düşünüldüğünde animasyonlarda yer alacak kelime ve kelime grupları, atasözleri, deyimlerin, yan ve mecaz anlamlı kelimelerin kullanımını kolaylaştırabilir. Animasyonlarla derste işlenecek konular kısa zamanda öğretilir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmamızda nicel araştırmalardan deneysel araştırma modeli kullanılmıştır. Deneysel modelde temel amaç araştırmacı tarafından oluşturulan farkların bağımlı değişken üzerindeki etkilerini ortaya çıkarmaktır. Aynı zamanda değişkenler arasındaki neden sonuç ilişkisi de test edilir (Büyüköztürk,2021). Deneysel araştırmalar denek sayısına göre tek denekli ve çok denekli olarak ikiye ayrılmaktadır. Çalışmada öntest- sontest içeren deneysel desen kullanılmıştır. Öntest- Sontest Kontrol Grubu Modelde deney öncesi ve sonrası ölçmelerin yapıldığı yansız atama ile oluşturulmuş, deney ve kontrol grubu olmak üzere iki grup bulunur (Gay, 1987). Araştırmanın nicel verilerini öğrencilere önce ön test, sonra da son test olarak uyguladığımız “Deyim Başarı Testi” nin sonuçları ve analizleri oluşturmaktadır. Araştırmanın nitel verilerini ise uygulama yapılan deney grubundaki öğrencilerin deyimlerin animasyonlarının kullanımına yönelik görüşlerinin alındığı yarı yapılandırılmış görüşme formu verileri ve bunların değerlendirilmesi sonucunda elde edilen veriler oluşturmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışma sonunda kontrol grubunun ön test sonuçlarının ortalaması (9) ve deney grubunun ön test sonuçları(7,27) birbirine yakın çıkmıştır. Son testte ise animasyon ile deyim öğretimi yapılan deney grubunun ortalaması (11.09)’a çıkarken, müdahalesiz dersine devam eden kontrol grubunda ortalama(8,73)olmuştur. Yapay zekâ destekli kısa animasyonların kullanıldığı deney grubunda test sonuçlarında yükselme görülürken kontrol grubunda anlamlı bir değişiklik olmamıştır. Animasyonla deyim öğrenen deney grubu ile yapılan görüşmede öğrencilerin bu uygulamadan keyif aldıkları ve daha sonra da deyimleri bu şekilde öğrenmek istedikleri sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Animasyon, deyim öğretimi, yabancılara Türkçe öğretimi, yapay zekâ

Kaynakça

- Acar, O. (2020). Yapay zekâ fırsat mı yoksa tehdit mi?. İstanbul:Kriter Yayınevi.
- Akkoyunlu, B., & YILMAZ, M. (2005). Türetimci çoklu ortam öğrenme kuramı. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 28(28), 9-18.
- Akpınar, M. (2010). Deyim ve atasözlerinin yabancılara Türkçe öğretiminde kullanımı üzerine bir araştırma [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Aksan, D. (1996). Türkçenin Söz Varlığı, Ankara: Engin Yayınevi.(1999), Anlambilim, Ankara: Engin Yayınevi.(2000). Her Yönüyle Dil: Ana Çizgileriyle Dilbilim.
- Aksoy, Ö. A. (1962). Atasözleri, Deyimler . Türk Dili Araştırmaları Yıllığı - Belleten , 10 , 131-166 . Retrieved from <https://dergipark.org.tr/en/pub/belleten/issue/38249/442229>
- Aksoy, Ö. A. (1988). Atasözleri, deyimler. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı-Belleten, 10, 131-166.
- Alkan, C. (1974). Eğitim Teknolojisi . Ankara University Journal of Faculty of Educational Sciences (JFES) , 7 (1) , 339-344 . DOI: 10.1501/Egifak_0000000403
- Arık, G. ve Seferoğlu, SS (2020). Eğitimde Yapay Zekâ Çalışmaları: Araştırma Eğilimleri, Karşılaşılan Zorluklar ve Çözüm Önerileri. Nabiyev, V. & Erümit, AK (Ed.). Eğitimde Yapay Zekâ Kuramdan Uygulamaya içinde. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11(1), 71-88.
- Arslan, N., & Durukan, E. (2014). Yabancılara Türkçe öğretimi ders kitaplarında söz varlığı unsurlarının incelenmesi. International Journal of Language Academy, 2(4), 247-265.
- Arslan, M., & Adem, E. (2010). Yabancılara Türkçe öğretiminde görsel ve işitsel araçların etkin kullanımı. Dil dergisi, (147), 63-86.
- Arslan, M., & Gürdal, A. (2012). Yabancılara görsel ve işitsel araçlarla Türkçe kelime öğretim yöntemi. Kastamonu Eğitim Dergisi, 20(1), 255-270.
- Avcı, Y., (2002). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kültür ve Yöntem Boyutu . Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi I.Uluslar Arası Truva-Çanakale Dil Eğitimi ve Okul Gelişimi Sempozyumu (ss.316-319). Çanakkale, Türkiye
- Aydemir, N. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde deyim ve atasözlerinin bağlamdan anlamaya dönük video destekli öğretimi: Bir eylem araştırması[Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi.
- Bayraktar, N. (2003). Yabancılara Türkçe öğretiminin tarihsel gelişimi. Dil Dergisi, (119), 58-71.
- Bayraktar, S. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde bir kültür aktarım aracı olarak kalıp sözler.
- Bolat, B., Erol, KO ve İMRAK, CE (2004). Mühendislik Uygulamalarında Genetik Algoritmalar ve Operatörlerin Fonksiyonları. Sigma , 4 , 264-271.
- Boylu, E. (2019). Yabancılara Türkçe öğretiminde ölçme değerlendirme uygulamaları ve standart oluşturma.
- Bozkurt, A. (2023). ChatGPT, üretken yapay zekâ ve algoritmik paradigma değişikliği. Alanyazın, 4(1), 63-72.
- Büyükikiz, K. K. , Dölek, O. ve Kızdırcı, F. (2019). Deyimlerin Öğrenilmesi ve Kalıcılığında Animasyonların Etkisi. Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi, 14 (27) , 53-70. 10.35675/befdergi . 466127
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö.E., Karadeniz, Ş. ve Demirel, F.(2021). Eğitimde Bilimsel Araştırma Yöntemleri (30. Baskı). Pegem Akademi.
- Clark, VLP, Creswell, JW, Green, DON ve Shope, RJ (2008). Niceliksel ve niteliksel yaklaşımların karıştırılması. Acil yöntemlerin el kitabı , 363 , 363-387.
- Crabtree, B. F., & Miller, W. L. (1992). Doing qualitative research. Calif: Sage Publications
- Council of Europe. (2020). Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme Tamamlayıcı Cilt. Çev. Millî Eğitim Bakanlığı Komisyonu. https://ttkb.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2022_01/04144518_CEFR_TR.pdf
- Çolakoğlu, C., & İpekçi, E. (Eds.). (2022). Çalışma Yaşamında Dönüşüm. Akademisyen Kitabevi.
- Çelik, D. C., Elbistanlı, N., & Boylu, E. (2022). Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde atasözleri ve deyimlerin öğretimine yönelik yapılan çalışmaların incelenmesi. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (28), 55-71.
- Daşdemir, İ., & Doymuş, K. (2012). Fen ve teknoloji dersinde animasyon kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına, öğrenilen bilgilerin kalıcılığına ve bilimsel süreç becerilerine etkisi. Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi, 2(3), 33-42.
- Demirtaş, İ. (2021), Yabancılara Türkçe Öğretiminde Kullanılacak Ders Kitaplarındaki Atasözü ve Deyimlerin Kültür Aktarımına Katkısı [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi.
- Dursun, Ö. Ö., & Odabaşı, H. F. (Eds.). (2017). Çoklu ortam tasarımı. Pegem akademi.

- El Naqa, I., & Murphy, M. J. (2015). What is machine learning? (pp. 3-11). Springer International Publishing.
- Erdoğan, G. (2019). Yabancılar Türkçe öğretimine yönelik ders kitaplarının atasözleri ve deyimler açısından incelenmesi [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Gaziantep Üniversitesi.
- Ergin, M. (2009). Türk dil bilgisi [Turkish grammar]. İstanbul: Bayrak Yayınları.
- Erümit, AK ve Çetin, İ. (2020). Uyarlanabilir akıllı öğretim sistemlerinin tasarım çerçevesi. Eğitim ve Bilgi Teknolojileri , 25 (5), 4477-4500.
- Evsen, Ş. (2022). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Deyimlerin Hikayeleri ile Öğretimi [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Uludağ Üniversitesi.
- Gencan, T. N. (1979). Dilbilgisi (4. baskı). Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları, 418.
- Fourer, R., Gay, DM ve Kernighan, BW (1987). AMPL: Matematiksel bir programlama dili . Murray Hill, NJ: AT&T Bell Laboratuvarları.
- Göçer, A. (2009). TÜRKİYE'DE TÜRKÇEYİ YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETEN ÖĞRETMENLERİN UYGULAMALARINA YÖNELİK NİTEL BİR ARAŞTIRMA . Dil Dergisi , (145) , 28-47 . DOI: 10.1501/Dilder_0000000114
- Göçer, A. ve Moğol, S. (2011). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi ile İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış. Turkish Studies, 6 (3), 797-810.
- Canbolat Göçmen, Z. N. (2022). Sağlık hizmetlerinde yapay zekâ uygulamaları: Yoğun bakım örneği.
- Gündoğdu, İ. (2019). Kültürler arası iletişim yaklaşımı açısından Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarındaki deyimler [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi] Ondokuz Mayıs Üniversitesi.
- Gümüştam, G. (2012). DEYİM BİLİMİ İŞİĞİNDE DEYİM KAVRAMI. The Journal of Academic Social Science Studies
- Gümüştam, R. (2019). Yabancılar Türkçe öğretiminde dinleme becerisinin geliştirilmesine yönelik görsel-ışitsel materyal kullanımı üzerine bir araştırma [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Gürbüz, N.E. (2018). Yabancılar Türkçe öğretiminde çoklu ortam materyali olarak geliştirilen zenginleştirilmiş kitabın öğrenme üzerinde etkileri [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- Gürel, A. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Deyimlerin Metinleştirilerek Öğretimi: C1 Seviyesi [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Güvercin, Z. (2010). Fizik dersinde simülasyon destekli yazılımın öğrencilerin akademik başarısına, tutumlarına ve kalıcılığa olan etkisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Hayran, T. (2019). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Söz Varlığına Yönelik Bir İnceleme [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi.
- İnce, G. (2017). İnsanlığın Yapay Zekâyla İmtihani. İTÜ Vakfı Dergisi, 14-18
- İskender, M.E. (2019). Yabancılar Türkçe öğretiminde çoklu ortam materyalleri ile desteklenmiş halk anlatılarının kültür öğrenimi ve dil becerileri gelişimi üzerindeki etkisi [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Atatürk Üniversitesi.
- İşler, B., & KILIÇ, M. (2021). EĞİTİMDE YAPAY ZEKÂ KULLANIMI VE GELİŞİMİ. Yeni Medya Elektronik Dergisi, 5(1), 1-11.
- Johnson, B. & Christensen, L. (2014). Eğitim araştırmaları: Nicel, nitel ve karma yaklaşımlar. (Çev ed: Demir, S.B). Eğiten Kitap.
- Johnson, C. I., & Mayer, R. E. (2009). A testing effect with multimedia learning. Journal of Educational Psychology, 101(3), 621.
- Kaynar-Zehir, N. Arslan, S. (2022). Yabancı Dil Öğretiminde Çoklu Ortam Kullanımı. E. Şimşek ve A.B. Üstün (Ed.) Yabancı Dil Öğretiminde Teknoloji Uygulamaları içinde. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Kıyıcı, M. (2014). Çoklu ortam tasarımı. Ö. Dursun, & H. Odabaşı içinde, Çoklu Ortam Uygulamalarında Ölçme ve Değerlendirme, 177-198.
- Kutlusoy, Z. (2019). Felsefe açısından yapay zekâ. Yapay zekâ ve gelecek içinde (ss. 25-43). İstanbul: Doğu Kitapevi.
- Kurt, E. (2018). 6. Sınıf Türkçe Dersi Kavram Öğretiminde Animasyon ve Hikaye Kullanımının Başarıya Etkisi [Yayımlanmış Doktora Tezi]. Karadeniz Teknik Üniversitesi.
- Kuşku Özdemir, E., & Güzeloğlu, E. B. (2015). AKILLI TELEFONLAR VE MARKA DEĞERİ ALGILARI: ÜNİVERSİTE ÖĞRENCİLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA. Journal of International Social Research, 8(40).

- Kuzu, A. (2014). Çoklu Ortam Uygulamalarının Kuramsal Temelleri. Dursun, Ö.Ö. ve Odabaşı, F.H. (Ed.). Çoklu Ortam Tasarımı. Pegem Akademi Yayınları.
- Luckin, R., Holmes, W., Griffiths, M. ve Forcier, LB (2016). İstihbarat açığa çıktı. Eğitimde Yapay Zekâ için bir argüman , 18 .
- Mangır, M. (2012). İlköğretim 5. sınıf Türkçe ders kitabındaki deyim varlığının öğrencilerin alıcı söz varlığına katkısı. Turkish Studies, 7 (4), 2371-2385.
- Mayer, R. E. (2001). Multimedia learning. Cambridge, UK:Cambridge University Press.
- Mayer, R., & Moreno, R. (1999). Cognitive principles of multimedia learning: the role of modality and contiguity. Educational Psychology, 91(2), 358-368
- Mayer, R. (2009). Multimedia Learning. New York: Cambridge University Press.
- Mayer, R., & Moreno, R. (2002). Aids to computer based multimedia learning. Learning and Instruction, 12, 107-119.
- Nasuh, Y.(2019). Yabancılara Türkçe öğretimi kitaplarında dil düzeylerine göre deyim ve kalıp söz kullanımı [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Çanakkale On Sekiz Mart Üniversitesi.
- Nilsson, N. J. (2009). The quest for artificial intelligence. Cambridge University Press. <https://books.google.com.tr/> Erişim: 21.05.2021
- Öngöz, S. (2020). Yapay zekâ teknolojinin kullanıldığı yeni nesil öğretim materyalleri. Nabyev, V. & Erümit, AK. Eğitimde yapay zekâ kuramdan uygulamaya.
- Öztemel, E. (2003). Yapay sinir ağları. PapatyaYayıncılık, İstanbul.
- Öztürk, K., & Şahin, M. E. (2018). Yapay sinir ağları ve yapay zekâ'ya genel bir bakış. Takvim-i Vekayi, 6(2), 25-36.
- Özyar, B. (2021), Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Deyimler [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Pala, İ.(2007). İki Dirhem Bir Çekirdek (24. Baskı). Kapı Yayınları.
- Popenici, S. A., & Kerr, S. (2017). Exploring the impact of artificial intelligence on teaching and learning in higher education. Research and practice in technology enhanced learning, 12(1), 22.
- Russell, S. J., & Norvig, P. (2020). Artificial Intelligence: A modern approach. Pearson.
- Sarıkaya, B. (2006). Çoklu Ortam Kullanılarak Okul Öncesi ve İlköğretim I. Kademe Öğrencileri İçin "Renk Bilgisi" Konulu Eğitim CD'sinin Hazırlanması, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü: Bolu.
- Schultz, D. P., & Schultz, S. E. (2007). Modern Psikoloji Tarihi,(Çev. Yasemin Aslay). İstanbul: Kaknüs Yayınları.
- Sezen, Y. (2020) Yabancılara Türkçe öğretiminde TV dizisi kullanmanın atasözü ve deyim öğretmedeki etkisi (Aslan Ailem TV dizisi örneği) [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Uşak Üniversitesi.
- Sülükçü, Y., & Karabörk, K. (2011). Yabancılara Türkçe Öğretiminde (Temel Seviye A1) Bilgisayar Destekli Materyal Geliştirme ve Bunun Öğrenci Başarısına Etkisi. Konya: Selçuk Üniversitesi, Yayımlanmamış Doktora Tez
- ŞAHİN, M. (2008). Güvenlik Bilimleri Fakültesi Öğrenim Gören Yabancı Yabancı Türkçe Öğrenirken Karşılaştıkları Zorluklar. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi. Ankara
- Şencan, H. (2005). Güvenilirlik ve geçerlilik. Hüner Şencan.
- Tekin, E. (2019). Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında atasözü ve deyimlerin öğretim stratejileri üzerine bir durum tespiti [Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi]. Yıldız Teknik Üniversitesi.
- Uğur, A., & Kınacı, A. C. (2006). Yapay zekâ teknikleri ve yapay sinir ağları kullanılarak web sayfalarının sınıflandırılması. XI. Türkiye'de İnternet Konferansı (inet-tr'06), Ankara, 1(4).
- UNESCO, O. (2022). Geleceğimizi birlikte yeniden hayal edin. Eğitim Profilleri , 44 (177), 200-212.
- Woolf, B. P. (2009). Building intelligent interactive tutors: Student-centered strategies for revolutionizing elearning. San Francisco, CA: Morgan Kaufmann
- Uygunoğlu, T., & Ünal, O. (2005). Seyitömer uçucu külünün betonun basınç dayanımına etkisi üzerine bulanık mantık yaklaşımı. Yapı Teknolojileri Elektronik Dergisi, 1(1), 13-20.
- VAHAPOĞLU, E. (2009). Yabancı Dil Öğrenme Yolları. Alfa Yayınları. İstanbul.
- Yalçinkaya, M., & Özerbaş, M. A. (2017). Çoklu Ortam Kullanımının İlkokul Öğrencilerinin Akademik Başarı, Motivasyon ve Kaygı Düzeylerine Etkisi [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi]. Gazi Üniversitesi.
- Yanpar, T., (2007). Öğretim Teknolojileri ve Materyal Tasarımı. Ankara: Anı Yayıncılık (8.baskı).
- Yusufoğlu, S. (2017). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde sözcük bilgisi öğretiminin anlam ve gösterge paralellüğünden hareketle kültürel aktarıma etkisi [Yayımlanmamış yüksek lisans tezi]. Hacettepe Üniversitesi.

- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Yıldırım, G. (2020). Türkçe dersinde çoklu uyarıcılarla gerçekleştirilen kelime öğretimi uygulamalarının etkililiği üzerine bir araştırma [Doktora Lisans Tezi]. Dokuz Eylül Üniversitesi.
- Yılmaz, F. Ve Talas, Y. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Materyal Olarak Animasyon Kullanımı Ve Önemi. International Journal of Languages' Education and Teaching.

Okul Öncesi Eğitimde Bütçe Yönetimi, Yaşanan Sorunlar ve Çözüm Önerileri

Duygu Melek DEMİR

Yıldız Teknik Üniversitesi

dmdemir95@gmail.com

Orcid ID:0009-0004-5800-4298

Sevda KATITAŞ

Dr. Öğretim Üyesi, Yıldız Teknik Üniversitesi

sevda.katitas@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-3512-6677

Problem Durumu

Okul öncesi eğitimin çocuğun hızlı gelişim gösterdiği ve gelecekte nasıl bir birey olacağının temelini atıldığı kritik bir dönem olduğunu söylemek mümkündür. Bu dönemde çocuklar, sosyal, iletişim, öğrenme ve analitik düşünme becerilerini geliştirirken, aynı zamanda kişilik gelişimleri de önemli ölçüde şekillenmektedir (Kundakçı, 2013). İlkokula hazırlanılan bu süreçte, araştıran ve sorgulayan bireyler yetiştirmek, okul öncesi eğitimin en önemli hedeflerinden biridir. Ancak, bu hedeflere ulaşmak için okul öncesi eğitimde bütçe yönetimi kritik bir rol oynamaktadır. Öyle ki eğitim kurumlarının, çocukların ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilmesi için yeterli ve nitelikli araç gereçlere sahip olması gerekmektedir. Maddi kaynakların eksikliği, yardımcı personel yetersizliği, okulun bulunduğu sosyo-ekonomik çevreden kaynaklı maddi imkanlara erişimde yaşanan sorunlar, bu süreçte eğitimin kalitesini etkileyebilmektedir. Bu bağlamda, okul yöneticilerinin bu sorunları bir bütün olarak ele alıp etkin bir bütçe yönetimi yürütmeleri gerekmektedir. Etkin bütçe yönetimi, eğitimin kalitesini artırarak, çocukların hem akademik hem de sosyal becerilerinin gelişimine önemli katkılar sağlayacaktır. Bu nedenle, okul öncesi eğitimde bütçe yönetiminin eğitim sürecinin başarısı için kritik bir öneme sahip olduğu söylenebilir. Bu kapsamda bu çalışma, okul öncesi eğitim kurumlarında görev yapan yöneticilerin bütçe yönetimiyle ilgili yaşadıkları sorunları ve bu sorunlara yönelik çözüm önerilerini belirlemek amacıyla yürütülmüştür. Bu amaç doğrultusunda çalışmada aşağıdaki alt problemlere yanıt aranmıştır: 1.Okul öncesi eğitimde bütçe yönetimine ilişkin yönetici görüşleri nelerdir? 2.Okul öncesi eğitimde bütçe yönetiminde karşılaşılan sorunlara ilişkin yönetici görüşleri nelerdir? 3. Okul öncesi eğitimde bütçe yönetiminde karşılaşılan sorunların eğitim-öğretim süreçleri üzerindeki etkisine ilişkin yönetici görüşleri nelerdir? 4. Okul öncesi eğitimde bütçe yönetiminde karşılaşılan sorunların çözümüne yönelik önerilerle ilgili yönetici görüşleri nelerdir?

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma yaklaşımlarından olgubilim (fenomenoloji) deseni kullanılarak yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubunu, 2023-2024 eğitim öğretim yılında İstanbul ilinde kamuya bağlı bağımsız anaokulları, uygulama anaokulları ve anasınıflarından sorumlu 15 okul yöneticisi oluşturmuştur. Çalışma grubunun belirlenmesinde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aşamasında, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği kullanılmış ve çalışmanın verileri araştırmacılar tarafından oluşturulan görüşme formu aracılığıyla toplanmıştır. Karasar'a (2010) göre bu görüşmeler katılımcıların esnek bir şekilde deneyimlerini paylaşmalarını sağlamaktadır. Veri analizinde, içerik analizi tekniği kullanılarak önceden belirlenen kuramsal çerçeveye dikkate alınmış, tema ve alt temalar oluşturulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda, bütçe yönetimine ilişkin yönetici görüşlerinin genellikle devlet katkıları ve ödenekleri, velilerden alınan katkı payları, bütçe planlaması ve yönetimi, okul komisyonları ve karar alma süreçleri ile sosyo-ekonomik faktörler üzerinde yoğunlaştığı ortaya çıkmıştır. Karşılaşılan sorunlar açısından ele alındığında, yöneticilerin velilerden alınan katkı payları, personel giderleri, ihale süreçleri, şeffaflık ve iletişim, bürokratik engeller, ekonomik koşullar, devlet katkıları ve ödenekler ile kurum içi iş birliği konularında sorunlarla karşılaştıkları bulunmuştur. Araştırmaya katılan yöneticiler, bütçe yönetimiyle ilgili yaşanan sorunların en çok öğretim süreçleri, öğrenci başarısı ve öğretmen performansı üzerinde olumsuz etkilerinin olduğunu belirtmiştir. Son olarak okul öncesi eğitimde bütçe yönetiminde

yaşanılan sorunların çözümüne yönelik okullarda kaynak ve enerji tasarrufunun yapılması, ailelerin bilinçlendirilmesi ve katkılarının artırılması, bütçe yönetimine ilişkin eğitimlerden yararlanılması ve harcamaların şeffaf şekilde yürütülmesi gibi öneriler yönetici görüşleriyle ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Bütçe, bütçe yönetimi, okul yöneticisi, okul öncesi eğitim

Kaynakça

Karasar, N. (2010). Bilimsel araştırma yöntemi. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım

Kundakçı, S. (2013). Tokat ili örneğinde zorunlu okul öncesi eğitim pilot uygulamasının değerlendirilmesi (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Tokat, Gaziosmanpaşa Üniversitesi.

The Multidimensionality Of The Physical Design Of Children's Books

Narantsatsral DELGERKHUU

Profesör Doktor, Mongolian University of Science and Technology
narantsatsral5@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6493-8685

Chen WANG

Araştırma Görevlisi, CITI University
1853336187@qq.com
Orcid ID:0000-0002-6493-8685

Problem Statement

In this paper, we select a wide variety of children's books to explore and study the characteristics of children's book application design in a multi-dimensional context. Multi-dimensional book design has become the development trend of modern paper books, not only used in adult books, but also more widely used in the children's book market. Multi-dimensional book design has promoted the development of paper books and brought vitality to the declining paper book market. At present, the physical design of children's books extends from two-dimensional to three-dimensional and even four-dimensional spatial expression, providing more diverse expression modes for children's book design.

Methodology

This paper adopts the method of combining theory and practice, and finally completes the exploration and innovation of children's conceptual book design in the context of multi-dimensional modeling through its own design practice on the basis of referring to a large number of books and literature. 1) Literature Research Method: This project seeks and explores the development process of books from a historical perspective, and comprehensively understands the design principles, design expressions, and design forms of book binding design. Through a large number of materials, we can understand the development status of book design at home and abroad, effectively form the overall structure of the book design field, and better accumulate and sort out knowledge points. 2) Questionnaire research method: Through the questionnaire research method, this project analyzes the choices and preferences of children at different stages for the design of books in the existing market with the assistance of parents, and summarizes the design methods of children's books in a multi-dimensional context, so as to obtain children's book design strategies of different ages, which can effectively guide the practice of design. 3) Case Analysis: Through the analysis of different individual cases, this topic will gain an in-depth understanding of the methods of children's book design, the classification of the current multi-dimensional shape of children's book design, and the design and application of multi-dimensional language in different modern book contents. A clear understanding of the different details of book design will enable this topic to better analyze the design of children's books. 4) Interdisciplinary Research Method: Comprehensively analyzes the development direction and design methods of children's books through the theories, methods and achievements of various disciplines. We not only conduct integrated research from the perspective of book binding design, but also from the perspective of children's psychological and physical development, and technological innovation.

Expected / Provisional Results

Through the definition of multi-dimensional semantics in books, children's multi-dimensional books on the current market are classified into operational, modeling and sensory categories. According to Piaget's theory of cognitive development, a questionnaire survey was conducted on parents of children of four ages, and the results of the questionnaire showed that children of different ages have different reading abilities for books, and the classification of books on the market is blurred, so multi-dimensional book design should be carried out from different age stages to be more conducive to children's reading. At the same time, by investigating the influencing factors of children's parents' book purchase, the reading characteristics of children's books in four age stages were summarized, and the research was carried out from the three stages of embryonic stage, transition period and extension period, and the multi-

dimensional book design strategies of three different stages of imagery, embodiment and abstraction were summarized.

Keywords: Children's Books, Multidimensionality, Book Design

References

1. Ane Bjerre Odgaard T. Turn-taking and sense making. Volume 34, Issue 4, . 24, March 2020.
2. Farkas Chamarrita. ,Children's storybooks as a source of mental state references:. 2020.
3. Xinyu Yu. Exploring visual perception and children's interpretations of picture. Pages 292-299. Issue 4, October 2012.
4. Ane Bjerre Odgaard, Turn-taking and sense making: Children and professionals co-producing and revisiting multimodal books during transition from day-care to school, Learning, Culture and Social Interaction Volume 24, March 2020, 100385
5. O'Byrne William Ian, Houser Katherine, Stone Ryan, White Mary. Corrigendum: Digital Storytelling in Early Childhood: Student Illustrations Shaping Social Interactions.[J]. Frontiers in psychology, 2018, 9
6. Keith Finch. Paper Engineering for Designers[M]. Thames & Hudson Ltd.
7. Zheng Xiaodan, Wang Liang, Wen Wen. Three-dimensional morphological semantics in children's pop-up book[D]. Journal of Bengbu University 2015

Akademik Motivasyon ile Akademik Erteleme, Okula Bağlılık, Depresyon ve Sosyal Başarı Hedefi Arasındaki İlişkilerin İncelenmesi

Buselen GİRGİN

Öğrenci, İstanbul Aydın Üniversitesi

buselengirgin@gmail.com

Orcid ID:0009-0003-2224-4196

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı üniversite öğrencilerinde akademik motivasyonu yordayan değişkenlerin incelenmesidir. Motivasyon, davranışları eyleme dönüştürmede istekli olmayı ifade etmektedir (Akbaba, 2006). Akademik motivasyon, akademik görevlerin gerçekleştirilmesi için gereken enerjiyi öğrencinin keşfetmesi ve bu yönde davranışları düzenleyebilmesi, kısaca öğrenim faaliyetleri için gereken eğitsel gücü kendinde bulması olarak tanımlanabilmektedir (Gömlüksiz ve Serhatlıoğlu, 2013). Öğrencilerin karşılaştığı önemli sorunlardan biri motivasyondur. Derslere karşı ilgisizlik, ders takibinin zayıf olması ve akademik anlamda okulda bulunmaktan mutluluk duymama motivasyonun zayıf olmasından kaynaklanmaktadır. Öğrencilerin motivasyonlarını ve performanslarını arttırmak, merak ve ilgi duymasıyla sağlanabilmektedir. Akademik motivasyon üniversite öğrencilerinin gelecekte kendilerine yönelik beklentilerinin pozitif olmasında önemli bir etkiye sahiptir (Akbaşlı vd., 2017). Öğrencilerin akademik motivasyonlarının artırılmasıyla öğrenme süreçlerinin desteklenmesi mümkündür. Yapılan çalışmalarda akademik erteleme (Borsota, 2001; Demir Gündül, 2015; Klassen, Krawchuk ve Rajani, 2008) ve depresyon (Özden, 2022) ile akademik motivasyon arasında anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Fakat okula bağlılık ve sosyal başarı hedefi ile akademik motivasyon arasındaki ilişkilerin incelenmediği görülmüştür. Bu noktada üniversite öğrencilerinde akademik motivasyonla ilişkili olduğu düşünülen akademik erteleme, okula bağlılık, sosyal başarı hedefi, depresyon arasındaki ilişkilerin incelenmesi ile literatüre katkı sağlanması amaçlanmaktadır. Yapılan bu araştırmanın sonuçları gelecekte akademik motivasyonu arttırmaya yönelik deneysel müdahaleler oluşturulurken kullanılması hedeflenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada değişkenler arasındaki ilişkileri incelemek amacıyla ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Bu araştırmanın katılımcıları çeşitli üniversitelerde öğrenim gören lisans düzeyindeki öğrencilerden oluşmaktadır. Verilerin toplanmasında Kişisel Bilgi Formu, Akademik Motivasyon Ölçeği, Akademik Erteleme Ölçeği, Depresyon Ölçeği, Okula Bağlılık Ölçeği, Sosyal Başarı Hedefi Ölçeği kullanılmıştır. Ölçme araçları Google Formlar aracılığıyla katılımcılara ulaştırılmıştır. Verilerin analizinde SPSS 22 paket programı kullanılmıştır. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek amacıyla aşamalı regresyon analizi yapılmıştır. Regresyon analizi öncesinde normallik ve korelasyon varsayımları test edilmiştir. Elde edilen ön analiz bulgularına göre akademik motivasyonun akademik erteleme ile negatif yönde ($r = -.21$; $p < 0.01$), okula bağlılık ile pozitif yönde ($r = .47$; $p < 0.01$) ve sosyal başarı hedefi ($r = .04$; $p > 0.01$) arasında ise anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Dolayısıyla regresyon analizi varsayımlarını karşıladığı için akademik motivasyonun yordayıcıları olarak akademik erteleme ve okula bağlılık değişkenleri ile analiz yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan aşamalı regresyon analizi bulgularına göre akademik ertelemenin akademik motivasyonun anlamlı bir yordayıcısı olmadığı bulunmuştur ($p > .001$). Okula bağlılık ise akademik motivasyonun anlamlı bir yordayıcısıdır ($p < .001$). Okula bağlılığın akademik motivasyonu yordadığı modelin anlamlı olduğu görülmüştür ($R = .476$ $R^2 = .227$ $F(1-341) = 100,168$, $p < .001$). Okula bağlılığın akademik motivasyonun anlamlı bir yordayıcısı olması literatürde yer alan teorik bilgiler ile paralellik göstermektedir. Öğrencilerin okulu sevmeleri, okulda geçirdiği vakitten keyif almaları, derslerini düzenli takip etmeleri ve okulda sosyal/akademik ilişkilerinden memnun olmaları akademik motivasyonlarında destekleyici bir unsurdur (Cemalcılar, 2010). Elde edilen bulgular literatür ışığında tartışılmıştır. *Bu çalışma yazarın İstanbul Aydın Üniversitesi'nde yürüttüğü "Üniversite Öğrencilerinde Akademik Motivasyon Yordayıcılarının İncelenmesi" konulu yüksek lisans tez çalışmasından türetilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Akademik motivasyon, akademik erteleme, okula bağlılığı, sosyal başarı hedefleri, depresyon

Kaynakça

- Akbaba, S. (2006). Eğitimde Motivasyon. Kazım Karabekir Eğitim Fakültesi Dergisi. 13, 343-361.
- Akbaşı, S., Kubilay, S., Durnalı, M. (2017). Önlisans Öğrencilerinin Gelecek Beklentileri ile Akademik Motivasyonlarının İncelenmesi. Journal of Human Sciences. 14(4), 4678-4693.
- Cemalcılar, Z. (2010). Schools as socialisation contexts: Understanding the impact of school climate factors on students' sense of school belonging. Applied Psychology, 59(2), 243-272.
- Gömleksiz, M. N. & Serhatlıoğlu, B. (2014). Öğretmen Adaylarının Akademik Motivasyon Düzeylerine İlişkin Görüşleri. Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi. 173(173), 99-128.
- Güdül, M. D. (2015). Üniversite öğrencilerinin akademik motivasyon profillerinin psikolojik ihtiyaç doyumu, akademik erteleme ve yaşam doyumu ile ilişkisi (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi.
- Borsato, G. N. (2001). Time perspective, academic motivation, and procrastination. (Master Dissertations). San Jose State University.
- Klassen, R. M., Krawchuk, L. L., & Rajani, S. (2008). Academic Procrastination Of Undergraduates: Low Self-Efficacy To Self-Regulate Predicts Higher Levels Of Procrastination. Contemporary Educational psychology, 33(4), 915-931.
- Özden, E. (2022). Online Eğitim Alan Öğrencilerin Akademik Motivasyon ve Depresyon Düzeyleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. (Yüksek Lisans Tezi). Doğu Akdeniz Üniversitesi.

Lider-üye Etkileşimini İnceleyen Lisansüstü Tezlere İlişkin Sistematiik Bir Derleme

Yener AKMAN

Doçent Doktor, Süleyman Demirel Üniversitesi
yenerakman@sdu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6107-3911

Gülşah İMAMOĞLU AKMAN

Öğretmen, MEB
gulsahakman06@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7498-9649

Problem Durumu

Bu araştırmanın amacı 2014-2024 yılları arasında Türkiye’de yapılan lider-üye etkileşimi konulu lisansüstü tezlerin genel eğilimlerini belirlemek ve gelişim sürecini değerlendirmektir. Lider-üye etkileşimi teorisi (LÜE) lider ile çalışanlar arasındaki ilişkinin kalitesine odaklanan bir teoridir (Sparrowe ve Liden, 1997). Bu teoriye göre lider çalışanlar ile sürekli eşit ve tutarlı ilişkiler içerisinde olmamaktadır. LÜE kişiler arasında sürekli bir sosyal değişimin olduğunu belirterek farklı düzeylerde etkileşimlerin gelişeceğini işaret etmektedir (Graen ve Uhl-Bien, 1995). Diğer bir ifadeyle lider, çalışanlarla benzer ilişkiler içerisinde olmaktadır. Yüksek kaliteli ilişkilerde lider, çalışanlara destek, gelişim fırsatları ve mentörlük sunmaktadır. Düşük kaliteli ilişkilerde ise çalışanlar görev tanımlarının gerektirdiğini yaparken, lider ekstra bir fayda sağlamaz (Liden ve Maslyn, 1998). Bu durum LÜE’yi diğer liderlik türlerinin bazı varsayımlarından farklılaştırmaktadır. Bu araştırma lider-üye etkileşiminin kuram ve uygulama açısından yöneliminin nasıl olduğunun ve kavrama ilişkin toplu bir bakış açısının araştırmacılara kazandırılmasının belirlenmesi yönünden önemli görülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Sistematiik derlemenin kullanıldığı bu araştırmanın çalışma grubunu Türkiye’de yayımlanmış yüksek lisans ve doktora tezleri oluşturacaktır. Lisansüstü tezlere Yükseköğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi üzerinden ulaşılabilecektir. Tezlerin belirlenmesi sürecinde “lider-üye etkileşimi” ve “leader-member exchange” ifadeleri ile arama gerçekleştirilecektir. Bu bağlamda ulaşılabilecek tezler; tezin türüne, yayımlanma yılına, yöntemlerine, alanlarına, örneklemlerine, örneklem büyüklüğüne ve çalışılan konulara göre incelenecektir. Veri analizi yöntemi olarak içerik analizi kullanılacak ve veriler derinlemesine çözümlenecektir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda lider-üye etkileşimine yönelik tezlerin son yıllarda sayıca artacağı, nicel çalışmaların azalarak yerini nitel ve karma yöntemlere bırakacağı, çoğunlukla işletme alanında incelendiği, farklı meslek gruplarına yönelik veriler toplandığı ve örneklem büyüklüklerinin muhtemelen 300-500 katılımcı arasında olup orta büyüklükte örneklemlerde araştırmaların gerçekleştirildiği bulgularına ulaşılabileceği beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Lider-üye etkileşimi, lisansüstü tez, sistematiik derleme

Kaynakça

- Graen, G. B., & Uhl-Bien, M. (1995). Relationship-based approach to leadership: Development of leader-member exchange (LMX) theory of leadership over 25 years: Applying a multi-level multi-domain perspective. *The Leadership Quarterly*, 6, 219-247.
- Liden, R. C., & Maslyn, J. M. (1998). Multidimensionality of leader-member exchange: An empirical assessment through scale development. *Journal of Management*, 24(1), 43-72.
- Sparrowe, R. T., & Liden, R. C. (1997). Process and structure in leader-member exchange. *Academy of Management Review*, 22(2), 522-552.

Bilişsel Davranış Terapisinde Yapay Zekânın Kullanımı Sistematik Derleme

Nevin AKGÜN

Öğretim Görevlisi, Milli Savunma Üniversitesi Deniz Harp Okulu
nevinevin59@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-1841-3642

Akın KONGUR

Öğrenci, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim
Dalı
akin.kongur@ogr.iuc.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1673-9822

Tuğba EMEN

Öğrenci, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Adli Tıp ve Adli Bilimler Enstitüsü, Sosyal Bilimler Anabilim
Dalı
tugba.emen@ogr.iuc.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-0233-1877

Problem Durumu

Bilişsel Davranışçı Terapi (BDT), genel bir çerçeveden işlevsiz düşünce ve davranış kalıplarını değiştirmeyi amaçlayan yapılandırılmış köklü bir psikoterapötik yaklaşım olarak değerlendirilmektedir. Depresyon, anksiyete ve TSSB dahil olmak üzere ruhsal sağlığı tehdit eden çeşitli sorunların tedavisinde etkililiği kanıtlanmış bu yaklaşım gerek alan uzmanlarına gerekse yardım hizmeti talep edenlere birçok avantaj sağlamaktadır. Öte yandan, geleneksel BDT'ye erişim, eğitilmiş terapistlerin mevcudiyeti ve yardım aramanın getirdiği damgalanma nedeniyle sınırlı düzeyde seyretmektedir. Yapay Zekâ (AI), entegrasyon, erişilebilirlik ve kişiselleştirilmiş müdahale kapasitesiyle bu zorluklara umut verici bir çözüm olarak tercih edilebilmektedir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmanın amacı, ciddi bir dalga olarak yayılan yapay zekâ kullanımının bilişsel davranış terapisi müdahalelerinde kullanımına ilişkin mevcut çalışmaların incelenmesidir. Bu amaçla genel olarak belli bir araştırma sorusuna cevap verebilmek amacıyla, araştırma sorusu ile ilgili yayınların önceden belirlenmiş ölçütler çerçevesinde bir araya getirilerek sentezlenmesi olarak tanımlanan sistemik derleme yönteminden yararlanılacaktır. Belirlenen yöntem akabinde; PubMed, PsycINFO, Google Scholar ve Web of Science gibi veritabanlarında kapsamlı bir literatür taraması yapılacak ve (1 Ocak 2020-1 Haziran 2024) hakemli dergilerde yayımlanan makaleler incelenecektir. Makaleler için geçerli dahil etme kriterleri, Ocak 2020 yılından itibaren yayımlanmış olması, yapay zekâ odaklı BDT müdahalelerinin kullanılması, katılımcıların yaş sınırının olmaması, terapötik sonuçların raporlanması ve İngilizce dilinde yayımlanması olarak belirlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekânın BDT'ye entegrasyonu, ruh sağlığı alanına dönüştürücü bir yaklaşım sunarak erişilebilirliği, kişiselleştirmeyi ve uygulanabilirliği belirgin bir şekilde artırması beklenmektedir. Mevcut çalışmaların yapay zekâ odaklı BDT'nin etkinliğini desteklediği ve geleneksel BDT'de vurgulanan etik kaygıların ele alınması ve yapay zekânın empatik yeteneklerinin geliştirilmesi için gelecekteki çalışmalara sistemli bir çalışma sunulması amaçlanmaktadır. Bu alanda devam eden araştırma ve geliştirmeye dönük çalışmaların, ruh sağlığı tedavisini önemli ölçüde ilerletme potansiyeline sahip olduğu düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: yapay zekâ, bilişsel davranışçı terapi, sanal terapi

Kaynakça

Fitzpatrick, K. K., Darcy, A., & Vierhile, M. (2017). Delivering cognitive behavior therapy to young adults with symptoms of depression and anxiety using a fully automated conversational agent (Woebot): A randomized controlled trial. *JMIR Mental Health*, 4(2), e19.

- Fulmer, R., Joerin, A., Gentile, B., Lakerink, L., & Rauws, M. (2018). Using psychological artificial intelligence (Tess) to relieve symptoms of depression and anxiety: Randomized controlled trial. *JMIR Mental Health*, 5(4), e64.
- Inkster, B., Sarda, S., & Subramanian, V. (2018). An empathy-driven, conversational artificial intelligence agent (Wysa) for digital mental well-being: Real-world data evaluation mixed-methods study. *JMIR mHealth and uHealth*, 6(11), e12106.
- Kretzschmar, K., Tyroll, H., Pavarini, G., Manzini, A., & Singh, I. (2019). Can your phone be your therapist? Young people's ethical perspectives on the use of fully automated conversational agents (Chatbots) in mental health support. *Biomedical Informatics Insights*, 11, 1178222619829083.
- Lasserson, T. J., Thomas, J., & Higgins, J. P. (2019). Starting a review. *Cochrane handbook for systematic reviews of interventions*, 1-12.
- Ly, K. H., Ly, A. M., & Andersson, G. (2017). A fully automated conversational agent for promoting mental well-being: A pilot RCT using mixed methods. *Internet Interventions*, 10, 39-46.
- Maher, A. M., et al. (2020). Artificial intelligence for mental health and mental illnesses: an overview. *Current Psychiatry Reports*, 22(11), 56.
- Provoost, S., Lau, H. M., Ruwaard, J., & Riper, H. (2017). Embodied conversational agents in clinical psychology: A scoping review. *Journal of Medical Internet Research*, 19(5), e151.
- Schröder, J., et al. (2018). The efficacy of a new internet intervention for depression and anxiety: A randomized controlled trial. *Journal of Affective Disorders*, 236, 58-67.
- Vaidyam, A. N., Wisniewski, H., Halamka, J. D., Kashavan, M. S., & Torous, J. B. (2019). Chatbots and conversational agents in mental health: A review of the psychiatric landscape. *Canadian Journal of Psychiatry*, 64(7), 456-464.
- Wickersham, A., et al. (2019). Ethical issues in artificial intelligence in mental health research. *Global Mental Health*, 6, e12.
- Yılmaz, K. (2021). Sosyal bilimlerde ve eğitim bilimlerinde sistematik derleme, meta değerlendirme ve bibliyometrik analizler. *Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 10 (2), 1457-1490.

Sesli Asistanın Yapay Zekâ (Artificial Intelligence – AI) ile Türkçe Kullanımına Yönelik Bir İnceleme

Hülya AYDIN

Doktor, Bandırma Onyedi Eylül Üniversitesi
hulya_aydin@hotmail.com.tr
Orcid ID:0000-0001-9002-656X

Problem Durumu

Son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte yapay zekâ (Artificial Intelligence – AI) destekli Türkçe sesli asistanların kullanılmasının yaygın hale geldiği görülmektedir. Sesli asistanların, en genel tanımıyla sesli komutları algılayarak doğal dil işleme ve yapay zekâ teknolojilerini kullanmak suretiyle çeşitli görevleri yerine getiren dijital yardımcıları olduğu söylenebilir. Günümüzde yapay zekânın yaygın kullanımının doğal bir sonucu olarak sesli asistanların da günlük hayatın bir çok alanında kullanıldığı görülmektedir. Kısa süre içinde bu kadar yaygın kullanıma sahip hale gelen sesli asistanlarla ilgili dil kullanımına yönelik bazı sorunların ve geliştirilmeye muhtaç bazı durumların söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada yapay zekâ kullanılarak geliştirilen sesli asistanların, Türkçe kullanımına yönelik olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durulmaya çalışılmış ayrıca sesli asistanların dil kullanımına yönelik; kullanılan dili algılama ve algılanan dile cevap oluşturma noktasında oluşan sorunlara değinilmiştir. Sesli asistanlar bilgi alma(internet arama motorunda arama yapma, haberleri takip etme vb.), verilen görevleri yürütme, eğlence amaçlı kullanılma (müzik dinleme, oyun oynama vb.), akıllı sistemleri yönetme(akıllı ev cihazlarını kontrol etme, ev- işyeri gibi toplu alanlarda sıcaklık derecelerini ayarlama vb.) gibi bir çok şeyi yönetme ve insan hayatını kolaylaştırmaya yönelik bir çok kullanım alanı ve yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda insan günlük hayat içinde yaygın bir şekilde kullanım alanına sahip sesli asistanların dili algılama, doğal dil işleme (natural language processing) ve dili kullanma saflarında çeşitli sorunlar ve geliştirilmeye muhtaç alanlar dikkat çekmektedir. Kullanılan dilin ses tonu, vurgu ve telaffuz gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda dili algılama problemleri, dilin yapısı göz önünde bulundurulduğunda semantik, söz dizimi ve anlam bilim açısından karşılaşılan sorunlar ve sesli asistanların uygulamadan kaynaklı vurgu ve tonlamayla ilgili telaffuz eksiklerinin olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada sesli asistan kullanımının olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte, sesli asistanların dili kullanma hususunda karşılaştığı sorunlara değinilmektedir.

Araştırma Yöntemi

Son yıllarda gelişen teknolojiyle birlikte yapay zekâ (Artificial Intelligence – AI) destekli Türkçe sesli asistanların kullanılmasının yaygın hale geldiği görülmektedir. Sesli asistanların, en genel tanımıyla sesli komutları algılayarak doğal dil işleme ve yapay zekâ teknolojilerini kullanmak suretiyle çeşitli görevleri yerine getiren dijital yardımcıları olduğu söylenebilir. Günümüzde yapay zekânın yaygın kullanımının doğal bir sonucu olarak sesli asistanların da günlük hayatın bir çok alanında kullanıldığı görülmektedir. Kısa süre içinde bu kadar yaygın kullanıma sahip hale gelen sesli asistanlarla ilgili dil kullanımına yönelik bazı sorunların ve geliştirilmeye muhtaç bazı durumların söz konusu olduğu görülmektedir. Bu bağlamda bu çalışmada yapay zekâ kullanılarak geliştirilen sesli asistanların, Türkçe kullanımına yönelik olumlu ve olumsuz yönleri üzerinde durulmaya çalışılmış ayrıca sesli asistanların dil kullanımına yönelik; kullanılan dili algılama ve algılanan dile cevap oluşturma noktasında oluşan sorunlara değinilmiştir. Sesli asistanlar bilgi alma(internet arama motorunda arama yapma, haberleri takip etme vb.), verilen görevleri yürütme, eğlence amaçlı kullanılma (müzik dinleme, oyun oynama vb.), akıllı sistemleri yönetme(akıllı ev cihazlarını kontrol etme, ev- işyeri gibi toplu alanlarda sıcaklık derecelerini ayarlama vb.) gibi bir çok şeyi yönetme ve insan hayatını kolaylaştırmaya yönelik bir çok kullanım alanı ve yetkisi bulunmaktadır. Bu bağlamda insan günlük hayat içinde yaygın bir şekilde kullanım alanına sahip sesli asistanların dili algılama, doğal dil işleme (natural language processing) ve dili kullanma saflarında çeşitli sorunlar ve geliştirilmeye muhtaç alanlar dikkat çekmektedir. Kullanılan dilin ses tonu, vurgu ve telaffuz gibi hususlar göz önünde bulundurulduğunda dili algılama problemleri, dilin yapısı göz önünde bulundurulduğunda semantik, söz dizimi ve anlam bilim açısından karşılaşılan sorunlar ve sesli asistanların uygulamadan kaynaklı vurgu ve tonlamayla ilgili telaffuz eksiklerinin olduğu dikkat çekmektedir. Bu çalışmada sesli asistan kullanımının olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte, sesli asistanların dili kullanma hususunda karşılaştığı sorunlara değinilmektedir. Araştırılan

konuyla ilgili betimsel araştırma yönetimi kullanılmıştır. Bu bağlamda araştırılan konuya yönelik olumlu ve olumsuz durumların ortaya konulması, konuya dair sorunların tespiti ve tespit edilen sorunların değerlendirilmesi söz konusudur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma kapsamında yapay zekâ ile oluşturulan sesli asistanların dili algılama problemleri, dilin yapısına ilişkin sorunlar ve sesli asistanların uygulamadan kaynaklı vurgu ve tonlamadan kaynaklı telaffuz eksiklerinin olduğu düşünülmektedir. Bu bağlamda çalışmada sesli asistan kullanımının olumlu ve olumsuz yönleriyle birlikte, sesli asistanın dili kullanma hususunda karşılaştığı sorunlara değinilmektedir. Araştırma kapsamında belirtilen sorunların yapay zekâ geliştiricileri tarafından değerlendirilebileceği, geleceğin teknolojisi olan yapay zekânın dili işleme ve dili kullanma süreçlerinde ortaya çıkabilecek sorunlara ışık tutacağı ayrıca dil ve yapay zekâ çalışmalarını kapsayan araştırmalara kaynaklık edeceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Sesli Asistan, Türkçe, Dil Kullanımı

Kaynakça

- Akkaya, N. ve Çıvğın, H. (2021). Türkçe Eğitiminde Yapay Zekâ. *The Journal of International Education Science*, 8 (29), 308-322.
- Cepofisi (2021) Sesli Asistan Nedir? Sesli Asistanlar Neler Yapabilir? <https://cepofisi.com/sesli-asistan-nedir-sesli-asistanlar-neler-yapabilir/>
- Harman, Güneş- Aydemir, Emre (2022) Kolay Kişiselleştirilebilir Akıllı Sanal Asistan. *International Journal of Multidisciplinary Studies and Innovative Technologies*, 6 (2), 143-151.
- Özkaya Marangoz, E. (2023). The Transformative role of artificial intelligence and machine learning in interpreting and language services. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 1591-1598. DOI: 10.29000/rumelide.1372500 .
- Polat, Nilgin Tanış (2023), Yapay Zekâ ve Çeviri: Mütercim-Tercümanlık Alanında Yeni Bir Paradigma, *Diyalog*, (2), 482-487.
- Yıkar, G. (2023). Farsça dil eğitiminde yapay zekâ (AI) destekli çeviri ve metin üretme üzerine bir değerlendirme. *Rumelide Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (36), 1204-1221. DOI: 10.29000/rumelide.1369151 .
- Yıldıran, Yasemin Doğu- Erdem, Şakir (2024). Yapay Zekâ Tabanlı Chatbot Hizmetinin Kullanıcı Alışkanlık ve Davranışları Üzerine Etkileri ve Bir Uygulama. *Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, (46), 1-24.

Grup Prototipi Liderlik Ölçeği

Adem ASMAZ

Uzman, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ademasmaz46@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-4123-7488

Mustafa ÖZGENEL

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
mustafa.ozgenel@izu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7276-4865

Problem Durumu

Liderliği ele alan birçok teori ve kuram olmakla birlikte Sosyal Kimlik Yaklaşımı grup içindeki liderliği etkileyen en önemli faktörün liderin prototipik olması ile açıklamaktadır (Hogg, 2001). Grup prototipi liderler, bireylerin değerlerini, normlarını, duygularını ve fikirlerini yansıtan (Knippenberg ve Hogg, 2003); “Ben’i” ve “Sen’i” ve “Biz’e” dönüştürebilen (Tajfel, 1975) liderler olarak tanımlanmaktadır. Bireylerin mesleki değerlerine, fikirlerine, duygularına ve inançlarına değer veren grup prototipi liderlerin üyelerin performanslarını olumlu yönde artırdığı (Jacobson, Brooks, Giles, Johnson ve Ylimaki, 2007); işten ayrılma niyetlerini düşürdüğü (Tyler ve Blader, 2000); bireysel motivasyonlarını ve örgüte olan bağlılıklarını artırdığı (Leithwood, Day, Sammons, Harris ve Hopkins, 2009) yapılan çalışmalarla ortaya konmuştur. Üyeler üzerinde hem bireysel hem de örgütsel düzeyde birçok değişken açısından önemli bir etkiye sahip olan grup prototipi lider kavramını ele almak diğer bir ifadeyle grup prototipi bir okul müdürünün sahip olması gereken özelliklerin neler olduğunu öğretmen perspektifinden belirlemek ve bu doğrultuda grup prototipi liderlik ölçeği geliştirmek araştırmamızın temel amacıdır. Bu araştırmayla okullarda görev yapan okul müdürlerinin ne derece grup prototipi lider oldukları öğretmen gözüyle değerlendirilecek ve bu değerlendirmeler sonucunda grup prototipi liderlik ölçeği geliştirilecektir. Geliştirilecek olan ölçek eğitim yönetimi alanındaki araştırmacılara öğretmenlerin, öğrencilerin ve diğer paydaşların kimlik gelişimi üzerinde ne gibi etkilerinin olduğunu ortaya koyabilmelerine kaynaklık edecektir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada karma araştırma yöntemlerinden keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmanın evrenini, 2023-2024 Eğitim-Öğretim Yılı'nda İstanbul'da kamu okullarında görev yapan 406 öğretmen oluşturmuştur. Araştırmada öğretmenlerin grup prototipi bir okul müdürüne ilişkin algılarını belirlemek için öğretmenlerle bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapılmış bu doğrultuda Grup prototipi Liderlik ölçeği oluşturulmuştur. Bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle tümevarımsal bir yaklaşımla ele alınmıştır. GPLÖ'nün geçerlilik aşamasında Uzman görüşü, Açıklayıcı Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Ölçüt Geçerliliği; güvenilirlik aşamasında Test- Tekrar Test, %27 lik üst ve alt grup testleri, Madde Toplam-Kalan Korelasyonu aşamaları gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

İlgili literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda maddeleri oluşturulan GPLÖ'nün AFA sonuçlarına bakıldığında toplamda 17 maddeli, Temsil Etme- Özdeşleşme ve Lider Adaleti olmak üzere iki boyutlu bir yapısının olduğu görülmektedir. Temsil Etme- Özdeşleşme boyutunun faktör yükünün 9.620; Lider Adaleti boyutununun faktör yükünün 1.401 olduğu görülmektedir. Temsil Etme- Özdeşleşme boyutu toplam varyansın %56.58'ini; Lider Adaleti boyutu ise %8.24'ünü açıklamaktadır. Temsil Etme- Özdeşleşme faktörüne ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .84, Lider Adaleti faktörünün .89 ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısının ise .76 olduğu görülmektedir. GPLÖ'ye ilişkin DFA sonuçlarına bakıldığında, ki-kare uyum indeksi değeri 3.515 olarak belirlenmiştir. χ^2/sd oranının büyük örneklemelerde 5'in altında olması kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Munro, 2005; Schreiber, Nora, Stage, Barlow and King, 2006). GPLÖ'nün genel olarak uyum indekslerine bakıldığında: SRMR=.03, GFI=.88, AGFI=.85, NFI=.90, NNFI / TLI=.91, CFI=.97, RMSEA=.79 olduğu görülmektedir. Uyum indekslerine bakıldığında, SRMR, CFI değerleri iyi uyumu; χ^2/sd , GFI, AGFI, NNFI ve RMSEA

değerleri kabul edilebilir uyumu göstermektedir (Stockemer, 2019; Özdamar, 2016). GPLÖ'nün uyum indeksi değerleri göz önünde bulundurulduğunda modelin iyi bir uyuma sahip olduğu ve kabul edilebilir bir model olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Lider, Grup Prototipi Lider, Ölçek Geliştirme

Kaynakça

- Day, C., Sammons, P., Hopkins, D., Harris, A., Leithwood, K., Gu, Q., ... & Kington, A. (2009). The impact of school leadership on pupil outcomes. Final report.
- Hogg, M. A. (2001). A Social Identity Theory of Leadership. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3): 184-200.
- Jacobson, S. L., Brooks, S., Giles, C., Johnson, L., & Ylimaki, R. (2007). Successful Leadership in Three High-Poverty Urban Elementary Schools. *Leadership and Policy in Schools*, 6: 291-317.
- Özdamar, K. (2016). Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi. Eskişehir: Nisan Kitabevi Yayınları.
- Stockemer, D., Stockemer, G., & Glaeser, J. (2019). *Quantitative methods for the social sciences* (Vol. 50, p. 185). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Tyler, T. R. & Blader, S. L. (2000). *Cooperation in Groups: Procedural Justice, Social Identity and Behavioral Engagement*. Philadelphia: Psychology Pres.
- Tajfel, H. (1975). The exit of social mobility and the voice of social change: Notes on the social psychology of intergroup relations. *Social Science Information*, 14(2): 101-118.
- Van Knippenberg, D., & Hogg, M. A. (2003). A Social Identity Model of Leadership Effectiveness in Organizations. *Research in Organizational Behavior*, 25: 243-295.

Aradığınız Anneye Ulaşılamıyor: Kendini Saklama ve Duyarlı Benlik

Ayşe ÇİNİ

Uzman, Millî Eğitim Bakanlığı
ayse.cini@std.yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-9434-002X

Fulya TÜRK

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
fulya.turk@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-1896-8418

Problem Durumu

Anne ve çocuk arasındaki ilişkide annenin; psikolojik olarak müsait olmaması, çocuğa gösterdiği hassasiyet, kontrolü ve depresyonu belirleyici olmaktadır. Bu etkileşim annenin duygusal erişilebilirliğini inşa etmektedir (Biringen ve Robinson, 1991). Duygusal erişilebilirlik; ebeveynin çocuğun duygusal ihtiyaçlarını görmesi, duygusal uyumlanabilmesi ve bu ihtiyaçlara cevap verebilmesi anlamına gelmektedir (Emde, 1980). Literatüre baktığımızda duygusal erişilebilirliğin; çocuğun bağlanması (Altenhofen vd., 2010), ebeveynlik stresi (McMahon ve Meins, 2012), annenin çocukluk çağı olumsuz yaşantıları (Wurster vd., 2020), annenin sosyal desteği (MacMillan vd., 2021) gibi pek çok değişkenlerle ele alınmaktadır. Bu değişkenlerden birisi de kırılmalı narsisizmdir. Kırılmalı narsisizm; benliğin algılanması ve örgütlenmesindeki genel duyarlılık olarak ifade edilmektedir (Dickinson ve Pincus, 2003). Kişinin kendilik yapısında, benlik saygısı ve kişilerarası problemler ile karakterize olan bir narsisizm türüdür (Miller et al., 2011). Öfke, gurur, utanç gibi duygusal süreçler, kırılmalı benliği anlamının yolunu açmaktadır (Czarna vd., 2018). Kişinin yaşadığı suçluluk (Davis, 2024) ve utanç (Wertheim vd., 2018) kendini saklamaya sevk etmektedir. Kendini saklama; kişinin kendisi ile ilgili rahatsız edici ya da olumsuz olarak değerlendirdiği bilgileri başkalarından gizleme eğilimidir (Larson ve Chastain, 1990). Kendini saklama modeline baktığımızda travmalar, güvensiz bağlanma ve sosyal değerlendirilme kaygıları ile başlayan bu süreç kişilerarası dinamikleri olumsuz bir biçimde etkilemektedir (Larson vd., 2015). Reddedilme duyarlılığı; kişinin reddedileceğine dair kaygıyla beklenti içerisine girmesi, reddedilmeyi hızla algılaması ve aşırı tepki vermesi olarak ifade edilmektedir (Downey vd., 1994). Annenin çocuğa gösterdiği duyarlılık ve etkileşimi kapsayan erişilebilirliği çocuğun direnç, saldırganlık ve genel davranış problemleri ile ilişkilendirilmektedir (Shilo ve Serdtse, 2022). Anne ile kurulan ilişki benlikte ve kişilerarası ilişkilerde fazla duyarlı ve kırılmalı bir yapı inşa etmektedir. Anne ile kurulan güvenli ilişki ise reddedilme duyarlılığını yordamaktadır (Natarajan vd., 2011). Bu çalışmanın amacı annenin duygusal erişilebilirliği, kırılmalı narsisizm, kendini saklama, suçluluk, utanç ve reddedilme duyarlılığı arasındaki ilişkinin incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Katılımcılar ve Prosedür Bu çalışmada veriler Google Form aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmaya 256 kadın (%66,5) ve 129 erkek (%33,5) olmak üzere toplam 385 kişi katılmıştır. Katılımcılardan yaşları 18-64 (X = 24,36) arasında değişmektedir. Eğitim düzeyi: 300 kişi (%80,5) önlisans/lisans mezunu, lisansüstü 51 (%13,2), 23 kişi (%6) lise mezunu, 1 kişi (%0,3) ilköğretim/ortaokul mezunudur. Çalışma durumunda ise 260 kişi (%67,5) çalışmıyor, 41 kişi (%10,6) kamuda, 84 kişi ise (%21,8) özel sektörde çalışıyor. Katılımcıların 9'u (%2,3) çok düşük, 43'ü (%11,2) düşük, 294'ü (%76,4) orta, 34'ü (%8,8) yüksek ve 5'i (%1,3) çok yüksek sosyoekonomik düzeydedir. Katılımcıların 323'ü (%83,9) bekar ve 58'i (%15,1) evli, 4'ü (%1) ayırdır. Katılımcıların anne eğitim düzeyi; 178 kişi (%46,2) ilköğretim/ortaokul, 113 kişi (%29,4) lise, 86 kişi (%22,3) önlisans/lisans mezunu, lisansüstü 8 (%2,1) mezunudur. Katılımcıların baba eğitim düzeyi; 137 kişi (%35,6) ilköğretim/ortaokul, 132 kişi (%34,3) önlisans/lisans, 105 kişi (%27,3) lise, lisansüstü 11 (%2,9) mezunudur. **Ölçekler** Ebeveyn Duygusal Erişilebilirliği Ölçeği (LEAP): Bu ölçek çocuğu, ebeveyni ile kurduğu ilişkiyi tanımlamak amacıyla Lum ve Phares (2005) tarafından geliştirilmiştir. Ölçek hiçbir zaman ve her zaman arasında değişmekte olan 6'lı likert ile derecelendirilmektedir. Ölçeğin annenin ve babanın duygusal erişilebilirliği olmak üzere iki formu vardır. Her bir formun toplam madde sayısı 15'tir. Ölçek tek boyuttan oluşmaktadır. Bu çalışmada ölçeğin anne formu kullanılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları sonucunda elde edilen

Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı anne formu için .96'dır. Madde test korelasyonu ise yine anne formu için .65 ve .83 arasında değişmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları Gökçe (2013) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları sonucunda elde edilen Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı anne formu için .95 olarak bulunmuştur. Madde test korelasyonu ise yine anne formu için .65 ve .83 arasında değişmektedir. Kırılgan Narsisizm Ölçeği: Ölçek narsisizmin duyarlılık yönünün tespit edilmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçek 10 maddeden oluşmaktadır. Ölçeğin Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı .63'tür (Hendin & Cheek, 1997). Ölçek kesinlikle katılmıyorum ve kesinlikle katılıyorum arasında değişmekte olan 5'li likert ile derecelendirilmektedir. Türkçe formunda toplam madde sayısı 8'dir. Ölçek puanlama sırasında örneklem grubunun ölçek ortalaması alınmaktadır. Türkçe uyarlamaları sonucunda Cronbach Alfa iç tutarlık katsayısı 0.66 olarak tespit edilmiştir (Sengul vd., 2015). Hata İle İlgili Suçluluk ve Utanç Ölçeği: Ölçek hata ve suçluluk olmak üzere iki boyuttan oluşmaktadır. Her iki boyut da 5 maddeden oluşmaktadır. Ölçek 7'li likert ile derecelendirilmektedir (Wright ve Gudjonsson, 2007). Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları sonucunda Cronbach alpha değeri utanç alt ölçeği için .78, suçluluk alt ölçeği için .70 olarak bulunmuştur (Sarıçam vd., 2012). Kendini Saklama Ölçeği Bu ölçek kişinin kendisi ile ilgili rahatsız edici olduğunu düşündüğü bilgileri (düşünceler, eylemler, olaylar ve hisler) başkalarından gizleme eğiliminin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir. Ölçeğin Cronbach alpha değeri .83 olarak tespit edilmiştir (Larson & Chastain, 1990). Ölçek 10 madde ve tek boyuttan oluşmaktadır. Ölçekten alınan puanlar ortalamasının üzerinde alınan puanlar kırılgan narsisizm olduğunu göstermektedir. Ölçek 5'li Likert ile derecelendirilmektedir Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları sırasında Cronbach alpha katsayısı .82 olarak bulunmuştur (Terzi et al., 2010). Reddedilme Duyarlılığı Ölçeği Ölçek kişinin reddedilme karşısında gösterdiği hassasiyetin belirlenmesi amacıyla geliştirilmiştir (Downey ve Feldman, 1996). Ölçek 9 farklı reddedilme durumunu konu alan senaryo ve bu senaryolara karşı kişinin kaygı ile kabul-ret beklentisinin ölçülmesini sağlamaktadır. Dolayısıyla 18 yanıt 6'lı Likert ile derecelendirilmektedir. Ölçeğin yetişkinlere uyarlanmış formunda Cronbach alpha değeri .74 olarak tespit edilmiştir (Berenson et al., 2009). Kabul-ret beklentisi ile ilgili sorular ters puanlanarak kaygı ile ilgili sorularla çarpılarak o maddenin reddedilme duyarlılık puanı elde edilmektedir. Ölçeğin Türkçe uyarlama çalışmaları sırasında Cronbach alpha değeri .62 olarak tespit edilmiştir (Bozkuş & Araz, 2015). Veri Analizi Araştırmada verilerin analizi SPSS 17 programı ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma öncesi normallik varsayımlarını değerlendirmek için çarpıklık ve basıklık değerleri incelenmiştir. Bu aşamadan sonra ise korelasyon katsayıları hesaplanmıştır. Daha sonra Çoklu Regresyon Analizi yapılmıştır. Buna göre annenin duygusal erişilebilirliği, kırılgan narsisizm, suçluluk, utanç ve kendini saklamanın reddedilme duyarlılığını anlamlı bir şekilde yordayıp yordamadığı incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmada sonuçlarına göre yetişkinlerde reddedilme duyarlılığı ile annenin duygusal erişilebilirliği arasında negatif orta düzeyde, kendini saklama ile arasında pozitif orta düzeyde, kırılgan narsisizm ile pozitif düşük düzeyde anlamlı ilişki bulunmuştur. Kırılgan narsisizm ile kendini saklama arasında da pozitif düşük düzeyde anlamlı ilişki olduğu görülmektedir. Utanç ve suçluluk ile kırılgan narsisizm, kendini saklama, reddedilme duyarlılığı arasında pozitif anlamlı ilişki vardır. Ayrıca annenin duygusal erişilebilirliği, utanç ve kendini saklama, reddedilme duyarlılığını anlamlı olarak yordamaktadır.

Anahtar Sözcükler: annenin duygusal erişilebilirliği, kırılgan narsisizm, suçluluk, utanç, kendini saklama, reddedilme duyarlılığı

Kaynakça

- Altenhofen, S., Sutherland, K., & Biringen, Z. (2010). Families experiencing divorce: Age at onset of overnight stays, conflict, and emotional availability as predictors of child attachment. *Journal of Divorce & Remarriage*, 51(3), 141-156. <https://doi.org/10.1080/10502551003597782>
- Biringen, Z., & Robinson, J. (1991). Emotional availability in mother-child interactions: A reconceptualization for research. *American journal of Orthopsychiatry*, 61(2), 258-271. <https://doi.org/10.1037/h0079238>
- Davis, C. G. (2024). Self-concealment, secrecy, and guilt. *Journal of personality*, 92(2), 421-435. <http://dx.doi.org/10.1111/jopy.12832>
- Dickinson, K. & Pincus, A. (2003). Interpersonal analysis of grandiose and vulnerable narcissism. *Journal of Personality Disorders*, 17(3), 188-207. <http://dx.doi.org/10.1521/pedi.17.3.188.22146>

- Downey, G., Feldman, S., Khuri, J., & Friedman, S. (1994). Maltreatment and childhood depression. *Handbook of depression in children and adolescents*, 481-508. https://doi.org/10.1007/978-1-4899-1510-8_22
- Larson, D. G., & Chastain, R. L. (1990). Self-concealment: Conceptualization, measurement, and health implications. *Journal of Social and Clinical psychology*, 9(4), 439-455. <https://doi.org/10.1521/jscp.1990.9.4.439>
- MacMillan, K. K., Lewis, A. J., Watson, S. J., Bourke, D., & Galbally, M. (2021). Maternal social support, depression and emotional availability in early mother-infant interaction: Findings from a pregnancy cohort. *Journal of Affective Disorders*, 292, 757-765. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2021.05.048>
- McMahon, C. A., & Meins, E. (2012). Mind-mindedness, parenting stress, and emotional availability in mothers of preschoolers. *Early Childhood Research Quarterly*, 27(2), 245-252. <https://doi.org/10.1016/j.ecresq.2011.08.002>
- Miller, J. D., Hoffman, B. J., Gaughan, E. T., Gentile, B., Maples, J., & Keith Campbell, W. (2011). Grandiose and vulnerable narcissism: A nomological network analysis. *Journal of Personality*, 79(5), 1013-1042. <https://doi.org/10.1111/j.1467-6494.2010.00711.x>
- Natarajan, G., Somasundaram, C. P., & Sundaram, K. R. (2011). Relationship between attachment security and rejection sensitivity in early adolescence. *Psychological Studies*, 56, 378-386. <http://dx.doi.org/10.1007/s12646-011-0108-8>
- Sarıçam, H., Akın, A., & Çardak, M. (2012). Hatayla İlişkili Utanç ve Suçluluk Duygusu Ölçeği Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Civilacademy Journal of Social Sciences*, 10(1-2), 235-247. <http://doi.org/10.13140/RG.2.2.36716.00643>
- Shilo, Y., & Serdtse, Y. (2022). The relationship between emotional availability of the mother and behavior problems in the child. *Hybrid Journal of Psychology*, 3(1). <https://royalliteglobal.com/psychology/article/view/812>
- Wertheim, R., Hasson-Ohayon, I., Mashiach-Eizenberg, M., Pizem, N., Shacham-Shmueli, E., & Goldzweig, G. (2018). Hide and “sick”: Self-concealment, shame and distress in the setting of psycho-oncology. *Palliative & Supportive Care*, 16(4), 461-469. <https://doi.org/10.1017/s1478951517000499>
- Wright, K., & Gudjonsson, G. H. (2007). The development of a scale for measuring Offence-related Feelings of Shame and Guilt. *Journal of Forensic Psychiatry Psychology*, 18(3), 307-316. Doi: 10.1080/14789940701292810
- Wurster, H. E., Sarche, M., Trucksess, C., Morse, B., & Biringen, Z. (2020). Parents' adverse childhood experiences and parent-child emotional availability in an American Indian community: Relations with young children's social-emotional development. *Development and psychopathology*, 32(2), 425-436. <https://doi.org/10.1017/s095457941900018x>

TVIX: Constructing a Volatility Index for Borsa Istanbul using Index Warrants

Burak DOĞAN

Dr. Öğretim Üyesi, Bahçeşehir Üniversitesi
burak.dogan@bau.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-9585-3318

Problem Statement

This study introduces the development of a Volatility Index for Borsa Istanbul, named TVIX, utilizing index warrants. In the context of financial markets, volatility represents a crucial gauge of market risk, encapsulated through various metrics such as historical, realized, and implied volatility. The research delves into these distinct measurements, accentuating their pivotal role in facilitating investment decisions, risk management, and strategic planning processes. It places a special emphasis on the predictive capacity and significance of implied volatility indices as mirrors of market sentiment, drawing on the CBOE VXO (Old VIX) as a benchmark model. The analysis extends to examining the interconnectedness of global financial markets and the transmission of volatility across borders, underscoring the criticality of apprehending localized volatility dynamics within a globally integrated financial ecosystem. The creation of the TVIX index endeavors to shed light on the distinctive attributes of the Turkish financial market, highlighting its vulnerability to both domestic and international perturbations. The TVIX stands out as an innovative instrument for capturing market sentiment and volatility in Borsa Istanbul. Warrants are financial instruments granting the holder the right, but not the obligation, to buy (call warrant) or sell (put warrant) an underlying asset at a specified price (strike or exercise price) by a certain date, with settlement either through registered delivery or cash. As securitized options, warrants are traded on stock exchanges, similar to other securities, and are considered structured products not issued based on the issuer's financial needs but under their sole responsibility. Holders pay a premium for the right to trade the underlying security, a basket of securities, or an index with the issuer at a predetermined price before a specified deadline. Market liquidity for warrants on Borsa Istanbul is supported by market making activities from issuers or contracted brokerage firms, ensuring continuous quotation to maintain a regulated market environment. In this paper, to provide an investors' gauge of fear, we construct an implied volatility index for Borsa Istanbul using index warrants. To the best of our knowledge, it will be the first volatility index constructed out of warrants.

Methodology

Our approach in calculating TVIX diverges by utilizing CBOE's VXO index methodology, contrasting with CBOE's practice of not imposing a cap on the number of options (both buying and selling) involved in original VIX calculations. The VXO index, serving as the volatility index prototype now recognized as VIX, was formulated and employed from 1993 until 2003, when a methodological shift occurred. The VXO leverages the Black & Scholes option pricing model, incorporating prices from eight S&P 100 option contracts, whereas the revised VIX (post-2003) eschews any specific option pricing model, does not restrict the count of option contracts considered, and bases its calculations on the S&P 500 Index options. Accordingly, we commence the calculation of implied volatilities for 8 different index warrants (comprising 4 call and 4 put warrants) using the Galai and Schneller model, which values a warrant as a proportion of the option's value according to the original Black-Scholes-Merton model (Black & Scholes, 1973; Galai & Schneller, 1978; Merton, 1973). We also encountered challenges including out-of-the-money call and put options in the calculation. Initially, attempting to establish a volatility index figure was hindered by the absence of actively traded out-of-the-money warrants in the exchange market. Consequently, we made revisions, selecting four in-the-money warrants from a pool of 8 out-of-the-money warrants. These selected warrants were not inherently in-the-money but were chosen based on their moneyness percentage, ensuring a closer alignment with market conditions. Skiadopoulou (2004) suggests that excluding in-the-money (ITM) options does not result in information loss since an out-of-the-money (OTM) put should exhibit the same implied volatility as an in-the-money (ITM) call, assuming the put-call parity relationship holds—a condition that implies straightforward arbitrage opportunities if violated. TVIX is designed to reflect the current market risk perception within the Istanbul Stock Exchange, embodying theoretical best practices while remaining grounded in the

practical realities of the market. In calculating TVIX, we incorporate several key variables, irrespective of the calculation interval (be it instantaneous or spanning 1-minute intervals).

Expected / Provisional Results

The spillover from VIX and VXN to TVIX Index Values suggests an interesting dynamic where global market volatilities, especially from the US and technology sectors, impart a significant influence on the domestic volatility index. This connection emphasizes the integration of global financial markets and the permeability of domestic markets to international volatility trends. In contrast to Index Values, BIST 30's own shocks significantly explain its forecast error variance, indicating a strong domestic orientation of this index. However, the comparative analysis with TVIX Index Values, VIX, and VXN illustrates how domestic markets cannot be viewed in isolation, given the evident spillover effects from international volatility indicators. The quantitative assessment of the forecast ability of TVIX Index Values relative to the realized volatility of BIST 30 yields insightful metrics. The Root Mean Square Error (RMSE) and Mean Absolute Error (MAE) are calculated as 0.1325 and 0.1228, respectively. These metrics serve as indicators of the average magnitude of the forecasting errors, providing a basis for evaluating the predictive performance of the Index Values. The analysis underscores the importance of continuously validating and refining predictive models to adapt to the ever-changing market conditions. As the financial markets evolve, so too must the tools and models we use to understand and predict their dynamics.

Keywords: Volatility Index, Financial Volatility, Implied Volatility Index, Borsa Istanbul, VIX

References

- Ayuso, J., & Blanco, R. (2001). Has financial market integration increased during the nineties? *Journal of International Financial Markets, Institutions and Money*, 11, 265–287.
- Bacha, O. I. (2017). *Financial derivatives: Markets and applications in malaysia*. McGraw-Hill Education (Malaysia).
- Baele, L. (2005). Volatility spillover effects in european equity markets. *Journal of Financial and Quantitative Analysis*, 40 (2), 373–401.
- Black, F. (1976). Studies of stock price volatility changes. *Proceedings of the 1976 Meeting of the Business and Economic Statistics Section*, 1359–1370.
- Black, F., & Scholes, M. (1973). The pricing of options and corporate liabilities. *Journal of Political Economy*, 81 (3), 637–659.
- Canina, L., & Figlewski, S. (1993). The informational content of implied volatility. *Review of Financial Studies*, 659–681.
- Carr, P., & Wu, L. (2006). A tale of two indices. *The Journal of Derivatives*, 13–29.
- Chicago Board Options Exchange. (1993). The cboe volatility index - VIX [Available: Chicago Board Options Exchange].
- Chicago Board Options Exchange. (2024). The cboe volatility index - VIX [Available: Chicago Board Options Exchange].
- Ciffarelli, G., & Paladino, G. (2012). Volatility spillovers and the role of leading financial centres. *PSL Quarterly Review*, 54.
- Day, T. E., & Lewis, C. M. (1992). Stock market volatility and the information content of stock index options. *Journal of Econometrics*, 267–287.
- Galai, D., & Schneller, M. I. (1978). Pricing of warrants and the value of the firm. *The Journal of Finance*, 33 (5), 1333–1342.
- Jiang, G. J., & Tian, Y. S. (2005). The model-free implied volatility and its information content. *The Review of Financial Studies*, 18 (4), 1305–1342.
- Kassimatis, K. (2002). Financial liberalization and stock market volatility in selected developing countries. *Applied Financial Economics*, 12 (5), 389–394.
- King, M. A., & Wadhvani, S. (1990). Transmission of volatility between stock markets. *Review of Financial studies*, 3 (1), 5–33.
- Korkmaz, T., & Çevik, E.İ. (2009). Zımnî volatilité endeksinden gelişmekte olan piyasalara yönelik volatilité yayılma etkisi. *BDDK Bankacılık ve Finansal Piyasalar Dergisi*, 3 (2).

- Lamoureux, C. G., & Lastrapes, W. D. (1993). Forecasting stock return variance: Toward an understanding of stochastic implied volatilities. *Review of Financial Studies*, 293–326.
- Merton, R. C. (1973). Theory of rational option pricing. *Bell Journal of Economics and Management Science*, 4 (1), 141–183.
- Rejab, A. B., & Salha, O. B. (2012). Financial crisis and emerging stock markets volatility: Do internal factors matter? *Macroeconomics and Finance In Emerging Market Economies*, 5 (2), 146–165.
- Skiadopoulos, G. (2004). The greek implied volatility index: Construction and properties. *Applied Financial Economics*, 14 (16), 1187–1196
- Ulyol, B. (2024). Financial derivative instruments and their applications in islamic banking and finance: Fundamentals, structures and pricing mechanisms. *Borsa Istanbul Review*.
- Vejzagic, M., & Smolo, E. (2011). Maqasid al-shariah in islamic finance: An overview. *Proceedings of the 4th Islamic Economic System Conference*, 1–22.
- Whaley, R. E. (2000). The investor fear gauge. *The Journal of Portfolio Management*, 26 (3), 12–17.

Duygusal Bağlılık ve Yenilikçi İş Davranışı: Ampirik Bir Çalışma

Tuğba ÖZEL

Doktor, Bağımsız Araştırmacı
ozeltugba@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6308-6636

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, duygusal bağlılık ve yenilikçi iş davranışı arasındaki ilişkileri ampirik olarak incelemektir. Yenilikçi iş davranışının, inovasyon türlerini (ürün, hizmet, süreç) ve inovasyonun derecesini (artımlı ve radikal) hem artırmada hem de engellemede kilit unsurlardan biri olarak bulgulayan önceki araştırmaların sonuç ve önerilerinden hareketle, bu çalışmada “duygusal bağlılığın yenilikçi iş davranışı üzerinde etkili olup olmadığı” araştırma sorusu olarak tasarlanmıştır. Nitekim, duygusal bağlılığı yüksek çalışanlar, kendilerini işletmelerinin başarısına adanmış, işletmenin sorunlarını kendi sorunları olarak algılayan ve bu sorunların çözümü için istekli olan kişilerdir.

Araştırma Yöntemi

Literatür taraması ışığında oluşturulan araştırma hipotezi, Türkiye’de Marmara Bölgesinde bulunan İstanbul Teknoloji Geliştirme Bölgelerindeki teknoparkların hem imalat hem de hizmet sektöründeki firmalarından anket yöntemiyle toplanan verilerle, kısmi en küçük kareler yapısal eşitlik analiziyle, Smart PLS programı kullanılarak test edilmiştir. Araştırma kesitseldir. Veri toplama aracı olarak, 5’li likert tipi (“1: Hiçbir Zaman” ile “5: Her Zaman”) iki farklı ölçek kullanılmıştır. Bunlardan ilki, Allen & Meyer (1990) tarafından geliştirilen ve “duygusal bağlılık, devam bağlılığı ve normatif bağlılık” olmak üzere üç alt boyuttan oluşan örgütsel bağlılık ölçeğinin yalnızca 5 maddelik duygusal bağlılık boyutudur. İkincisi, bilgi yoğun işletmelerde yenilikçi iş davranışını ölçmek için De Jong & Den Hartog’un (2010) tek boyutlu, 10 maddelik yenilikçi iş davranışı ölçeğidir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular hipotezimizi desteklemiştir. Duygusal bağlılık, yenilikçi iş davranışını % 40 oranında açıklamaktadır ($R^2: 0,40$ S.D: 0,08 t: 3,72 p: 0,000). Duygusal bağlılığın, yenilikçi iş davranışıyla arasında, güçlü, pozitif yönlü ve önemli bir ilişki vardır. Bu araştırma, teknoloji ve inovasyon yönetiminin beşerî faktörünün ayırıcı niteliklerinden olan yenilikçi iş davranışının öncüllerinden birine ışık tutmaktadır. Firmaların, yenilikçi iş davranışını desteklemesi için yönetici ve çalışanlarda duygusal bağlılık oluşturmaya yönelik strateji ve politikalar geliştirilmesi gerektiğine dair sonuç ve öneriler sunmaktadır.

Anahtar Sözcükler: duygusal bağlılık, yenilikçi iş davranışı, teknopark, inovasyon yönetimi, Türkiye

Kaynakça

- Allen, N. J. & Meyer, J. P. (1990). The measurement and antecedents of affective, continuance and normative commitment to the organization. *Journal of Occupational Psychology*, Vol. 63, 1-18.
- Chin, W. W. (1998). The partial least squares approach to structural equation modeling. *Modern Methods for Business Research*, 295(2), 295–336.
- De Jong, J., & Den Hartog, D. (2010). Measuring innovative work behaviour. *Creativity and Innovation Management*, 19(1), 23–36. <https://doi.org/10.1111/j.1467-8691.2010.00547.x>
- Farrukh, M., Meng, F., Raza, A., & Wu, Y. (2023). Innovative work behaviour: the what, where, who, how and when. *Personnel Review*, 52(1), 74–98.
- Hair, J., Hollingsworth, C. L., Randolph, A. B., & Chong, A. Y. L. (2017). An updated and expanded assessment of PLS-SEM in information systems research. *Industrial Management and Data Systems*, 117(3), 442–458.
- Özel, T. (2024). An Examination of the Relationships Among of Innovative Work Behavior on Incremental and Radical Innovation, *International Congress of Multidisciplinary Social Sciences*, 21-22 May, 417 - 429. (Tam Metin)
- Özel, T., & Akgün, A. E. (2023). Innovative Work Behaviour as Determinant of Process Innovation: An Empirical Analysis. *Yıldız Social Science Review*, 9(1), 27–35.

- Özel, T., & Akgün, A. E. (2022). Impact of Innovative Work Behavior on Product and Service Innovation: An Empirical Research. *Strategic Directions of Economic Cooperation Between Azerbaijan and Turkey, International Scientific Conference (26-27 May)*, ISSN: 2708-955X print ISSN: 2709-6033, 229–236. (Tam Metin)
- Salam, S., & Senin, A. (2022). A Bibliometric Study on Innovative Behavior Literature (1961–2019). *SAGE Open*, 12(3), 215824402211095.
- Sarstedt, M., Ringle, C. M., Henseler, J., & Hair, J. F. (2014). On the Emancipation of PLS-SEM: A Commentary on Rigdon (2012). *Long Range Planning*, 47(3), 154–160.

Teaching Social Science Curriculum Integrating AI Technologies

Naime ELCAN KAYNAK

Araştırma Görevlisi Doktor, Erciyes Üniversitesi

naimeelcan@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-2132-1124

Problem Statement

The growing ubiquity of artificial intelligence in education has brought fundamental changes on a variety dimensions of education including instructional design, teaching methodologies, data management and assessment. In the realm of teacher education, AI technologies impact how students learn , how teachers work, what teachers taught and ultimately influencing the entire structure of the teacher education. Utilizing AI-powered teaching assistants, teachers are able to schedule activities, grade assignments, and design personalized learning materials (Bates,2020). Natural language processing (NLP) programs allow teachers to analyze student writing in terms of grammar and spelling and give feedback on students' writing skills (Fang,2021). As AI technologies provide numerous affordances for the area of teacher education, teacher educator, teachers and teacher candidates have limited knowledge on integrating AI in their instruction (Langreo, 2024). In the initial phase of this study a search was conducted on Web of Science using the key terms 'teacher education' and 'artificial intelligence', resulted in 1096 articles . For this study 76 articles published between 2020- 2024 were explored focusing on practical AI applications and implications in the teacher education. Based upon the review, a gap is found that there is a lack of studies integrating AI technologies in teaching social sciences. To address the gap in the current literature the purpose of this study is showing AI integrated social science teaching in the realm of teacher education.

Methodology

This research is designed as a qualitative study with the participation of 34 prospective social science teachers at one of the public university in Turkey (Patton,2002). The data was collected through pre and post interviews, students reflections and focus group interviews. Thematic analysis was used in analyzing collected data (Braun & Clarke, 2006). Within in the study prospective teachers were guided to create social science content using AI technologies. They were also educated on ethical consideration of AI usage in education. In the final part of the study , teacher candidates created AI integrated content as a group study and they present their work to classmates.

Expected / Provisional Results

The findings display that 30 prospective teachers never used AI technologies and had no idea how they could use and integrate AI into their teaching. Because of that reason they were highly motivated and engaged within the course to recognize innovative approaches and AI technologies. In focus group interviews participants stated that they had overcome their fear of AI technologies and found AI usage was highly beneficial. This study aims to provide an example on applying AI in educational contexts, with a particular focus on its practical use in the area of social science within teacher education. It is anticipated that this research will make a significant contribution to the area by addressing practical use of artificial intelligence in teacher education. It will provide valuable insights for educators, teachers and teacher educators.

Keywords: artificial intelligence in teaching, social science, teacher education

References

- Bates, C. C. (2020). AI Teaching Assistants: The Next Step in Personalized Learning? EdTech Magazine. Retrieved from <https://edtechmagazine.com/k12/article/2020/08/ai-teaching-assistants-next-step-personalized-learning-perfcon>.
- Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2), 77–101. doi:10.1191/1478088706qp063oa
- Ghamrawi, N., Shal, T. & Ghamrawi, N.A. Exploring the impact of AI on teacher leadership: regressing or expanding?. *Educ Inf Technol* (2023). <https://doi.org/10.1007/s10639-023-12174-w>

- Fang, Y. (2021). A systematic review of Natural Language Processing Applications in writing instruction. *Journal of Educational Computing Research*, 59(3), 527–548.
- Langreo, L. (2024). Most Teachers Are Not Using AI. Here's Why <https://edtechmagazine.com/k12/article/2020/08/ai-teaching-assistants-next-step-personalized-learning-perfcon>
- Patton, M. Q. (2002). *Qualitative research*. New York, NY: John Wiley.

Online ve Yüz Yüze Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı ve Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Enis TUŞTAŞ

Uzman, İstanbul Kent Üniversitesi
enstustas@gmail.com
Orcid ID:0009-0009-0346-5165

Halil ÜNAL

Uzman, Marmara Üniversitesi
halil.unall@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-1721-5951

Mehmet Engin DENİZ

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
edeniz@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7930-3121

Özet

Bu araştırmada, 18 yaş üzeri bireylerin çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışma almaya ilişkin tutumları ile çevrimiçi mahremiyet kaygıları ve psikolojik yardım aramada kendini damgalama düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek amaçlanmıştır. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmanın örneklemini Türkiye’de yaşayan 18-63 ($\bar{x}= 31,49$) yaş arası 197 (% 69,6) kadın ve 86 (% 30,4) erkek olmak üzere toplam 283 kişiden oluşmaktadır. Katılımcılara çevrimiçi veri toplama aracı olan google formlar aracılığıyla ulaşılmıştır. Veri toplama araçları olarak "Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği", "Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği", "Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği" ve demografik bilgileri içeren kişisel bilgiler form kullanılmıştır. Veriler, IBM SPSS Statistics 26 paket programı ile analiz edilmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi incelemek için basit doğrusal korelasyon analizi gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın sonucu hem yüz yüze danışma tutumunun hem de online danışma tutumunun psikolojik yardım aramada kendini damgalama ile negatif yönde orta düzeyde ilişkili olduğunu saptanmıştır. Ancak, yüz yüze danışma tutumu ile psikolojik yardım aramada kendini damgalama arasındaki ilişkinin daha güçlü olduğu ortaya konmuştur. Online danışma tutumu ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı arasında ise negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki görülürken, yüz yüze psikolojik danışma tutumu ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir.

Bu bulgular, bireylerin psikolojik yardım arama süreçlerinde, tercih edilen danışma türüne bağlı olarak farklı kaygı ve tutumlar geliştirebileceğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: online ve yüz yüze psikolojik danışma, çevrimiçi mahremiyet kaygısı, psikolojik yardım aramada kendini etiketleme

Online ve Yüz Yüze Psikolojik Danışmaya İlişkin Tutum ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı ve Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Problem Durumu

Psikolojik danışma, bireyin sosyal, duygusal olarak yaşadığı zorluklarla baş etmesine, kişisel amaçlarına ulaşmasına yardım etmeyi amaçlayan ve uzman kişiler tarafından sunulan yüz yüze bir ilişki biçimi olarak tanımlanmıştır (Cormier ve Hackney, 2005; Snyder, 1947). Ancak günümüzde bu hizmetler, gelişen teknolojiler aracılığıyla yüz yüze görüşmelere ek olarak birçok farklı yolla sunulmaya başlanmıştır. Özellikle uzaktan ruh sağlığı hizmetlerini kolaylaştıran dijital teknolojilerin ortaya

çıkmasıyla giderek daha fazla birey, çevrimiçi kaynakları kullanarak psikolojik desteğe erişim sağlamaya başlamıştır (Cook ve Doyle, 2004; Liu ve Gao, 2020).

Çevrimiçi psikolojik danışma, bilgisayar ve dijital teknolojileri kullanılarak telefon, faks, e-posta, eşzamanlı sohbet veya video konferans gibi uzaktan iletişim cihazları aracılığıyla yüz yüze olmayan bir ortamda sunulan psikolojik danışma hizmetleri olarak tanımlanmaktadır (Barak ve Grohol, 2011; Mallen ve Vogel, 2005; Richards ve Viganó, 2012; Rochlen, Beretvas ve Zack, 2004; Türk PDR Derneği, 2011).

Çevrim içi psikolojik danışma birtakım avantajlar sağlamaktadır. Bu avantajlar, psikolojik danışma hizmetlerine erişimi kolaylaştırması, çeşitli materyallerin psikolojik danışma sürecine dahil edilmesine olanak sağlaması, daha az maliyetli olması, daha fazla kişiye ulaşmaya olanak sağlaması, güvenlik ve mahremiyet duygusu sağlaması şeklinde özetlenebilir (Andersson, 2010; Centore ve Millaci, 2008; Rochlen, Beretvas ve Zack, 2004; Teh ve ark., 2014; Wong, Bonn, Tam ve Wong, 2018).

Bireylerin çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin tutumlarını etkiye bazı faktörlerden söz edilmektedir. Çevrimiçi mahremiyet kaygısı (Öztürk, Zümbül ve Akça, 2022), sosyal damgalanma ve kendini damgalama (Corrigan, 2004; Vogel, Wade ve Haake, 2006) gibi etkenler bu faktörler arasında yer almaktadır.

İnternetin günlük yaşamın her alanına giderek daha fazla nüfuz etmesiyle birlikte, çevrimiçi gizlilik endişeleri giderek daha kritik bir konu haline gelmiştir. Bu endişeler, kullanıcıların çevrimiçi ortamda sergiledikleri davranışları, çeşitli dijital hizmetlere olan güven düzeylerini ve bireylerin gizliliğini korumak amacıyla benimsedikleri önlemleri önemli ölçüde etkilemektedir.

Çevrimiçi mahremiyet, internet üzerinde kasıtlı ya da kasıtsız olarak paylaşılan kişisel bilgilerin gizliliği ve güvenliği ile ilgili bir kavram olarak ifade edilmektedir (Aslanyürek, 2016). Bu kavramın, bireylerin dijital platformlarda paylaştıkları kişisel bilgilerin korunması, yetkisiz erişimlerin önlenmesi ve bilgi güvenliğinin sağlanmasını kapsadığı söylenebilir. Çevrimiçi mahremiyet kaygısı ise, kişisel bilgilerin izinsiz olarak toplanması ve kötüye kullanılması, özel hayatın gizliliğinin ihlal edilmesi, kötü amaçlı yazılımlar, çevrimiçi dolandırıcılık ve hırsızlık gibi risklerden duyulan endişeleri içermektedir (Aslanyürek, 2015; Buchanan ve ark., 2007).

Çevrimiçi psikolojik danışma, görüşme ortamının mahremiyetinin yeterince sağlamaması, bilgisayar korsanlığına maruz kalma olasılığı ve kötü amaçlı yazılımlar, görüşmede kullanılan cihazların çalınması, bilgilerin depolandığı cihazların zarar görmesi ya da çalınması, kişisel cihazlara izinsiz erişim ve şifrelenmemiş dosyalara erişim gibi riskler bulunmaktadır (Zeren, 2020). Çevrimiçi mahremiyet kaygısı bireylerin online psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin tutumlarını etkilemektedir (Erdem, Bardakçı ve Erdem, 2016; Richards ve Viganó, 2013; Young, 2005). Bu kaygılar, kişisel bilgilerin güvenliği ve dijital ortamda paylaşılmasıyla ilgili endişelerden kaynaklanarak, bireylerin bu tür hizmetlere güven duyma düzeylerini ve hizmet alma isteklerini etkilemektedir.

Psikolojik danışma hizmeti almaya ilişkin tutumları etkileyen bir diğer etken ise bireyin kendini damgalamasıdır. Araştırmalar kendini damgalamanın, bireylerin psikolojik yardım arama niyetlerini olumsuz yönde etkilediğini göstermektedir (Barney ve ark., 2006; Cheng, Kwan ve Sevig, 2013; Schomerus, Matschinger ve Angermeyer, 2009; Sezer ve Kezer, 2012; Vogel, Wade ve Haake, 2006).

Kendini damgalama, bireylerin başkaları tarafından yöneltilen olumsuz yargıları zamanla içselleştirerek, kendi benlik algılarını bu yargılar doğrultusunda şekillendirmeleri sürecidir (Acun-Kapıkıran ve Kapıkıran, 2013). Araştırmalar, toplumsal damgalamanın, özellikle bireyin yakın çevresi tarafından yapılan damgalamanın, kişinin kendini damgalama riskini artırdığını göstermektedir (Corrigan, 2014; Vogel, Wade ve Haake, 2006). Psikolojik yardım arayışı, toplumsal damgalamaya neden olabilmektedir. Bu durumda birey, bu damgalamayı içselleştirerek, psikolojik yardım almaktan kaçınabilmektedir (Acun-Kapıkıran ve Kapıkıran, 2013; Corrigan, 2014; Vogel, Wade ve Haake, 2006).

Wallin ve arkadaşları (2018), psikolojik yardım arayışında kendini damgalamanın, yüz yüze ve çevrimiçi sunulan hizmetleri tercih etme üzerindeki etkisini incelemişlerdir. Çalışma sonucunda, yardım arama kendini damgalama düzeyi daha yüksek olan bireylerin, yüz yüze psikolojik desteğe kıyasla çevrimiçi psikolojik desteği arama niyetlerinin daha yüksek olduğunu bulgulamıştır. Yani çevrimiçi müdahalelerin, damgalanma nedeniyle yüz yüze destek almaktan kaçınan bireyler için psikolojik destek arama eğilimini kolaylaştırabileceğini öne sürmüşlerdir. Centore ve Millaci (2008) de benzer şekilde

çevrimiçi psikolojik danışmanın sosyal damgalanmayı ortadan kaldırma ve anonimlik sağladığını belirtmiştir. Çevrimiçi psikolojik danışmanın, etiketlenme, eleştirilme ve yargılanma endişelerini azaltabileceği ifade edilmektedir. Özellikle zorlu yaşantılar ve bulaşıcı hastalıklar gibi durumlar nedeniyle etiketlenme endişesi yaşayan bireylerin çevrimiçi psikolojik danışmayı tercih edebilecekleri düşünülmektedir (Zeren, 2020).

Bu çalışmada, bireylerin çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutumları ile çevrim içi mahremiyet kaygısı ve psikolojik danışmada kendini damgalama düzeyleri arasındaki ilişki incelenmektedir. Çevrimiçi psikolojik danışmanın giderek yaygınlaşması ve tercih edilmesiyle birlikte, bu hizmetlerin sağladığı avantajlar ve güvenlik endişeleri arasındaki ilişkinin anlaşılması önem arz etmektedir.

Sonuç olarak, bu araştırma, çevrim içi ve yüz yüze psikolojik danışma hizmetlerine olan talebi etkileyen faktörleri anlamak açısından önemlidir. Çevrim içi mahremiyet kaygısı ve psikolojik danışmada kendini damgalama gibi psikososyal faktörlerin, bireylerin bu hizmetlere yönelik tutumlarını belirlemedeki rolünün anlaşılması, çevrimiçi psikolojik danışmanın daha etkili bir şekilde sunulmasını ve kullanılmasını sağlayabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, 18 yaş üzeri bireylerin çevrimiçi ve yüz yüze psikolojik danışma almaya ilişkin tutumları ile çevrimiçi mahremiyet kaygıları ve psikolojik yardım aramada kendini damgalama düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Araştırmada ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır.

Tarama türündeki çalışmaları, genellikle geniş bir kitlenin bir konudaki düşünce, ilgi, beceri veya tutum gibi özelliklerin mevcut durumunu belirlemeyi amaçlar. İlişkisel tarama modeli, araştırmacıların, birbirleriyle ilişkili iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkiyi belirlemek için kullandığı bir araştırma modelidir. Bu model, neden-sonuç ilişkilerini doğrudan açıklamaz, ancak bir değişkenin durumu hakkında bilgi sahibi olduğunuzda diğer değişkenin durumunu tahmin etmenize yardımcı olabilir (Creswell, 2020; Karasar, 2000).

Örnekleme

Araştırmanın evreni Türkiye'de yaşayan 18 yaş üzeri bireylerden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise Türkiye'de yaşayan 18-63 ($\bar{x}=31,49$) yaş arası 197 (% 69,6) kadın ve 86 (% 30,4) erkek olmak üzere toplam 283 kişiden oluşmaktadır.

Veri toplama Araçları

Katılımcılara bir çevrimiçi veri toplama aracı olan google formlar aracılığıyla ulaşılmıştır. Veri toplama aracı olarak Rochlen, Beretvas ve Zack (2004) tarafından geliştirilen, Demirci, Şar ve Manap (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan "Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği", Buchanan, Paine, Joinson ve Reips (2007) tarafından geliştirilen ve Alakurt (2017) tarafından Türkçeye uyarlanan "Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği", Vogel, Wade ve Haake (2006) tarafından geliştirilen, Acun Kapıkıran ve Kapıkıran (2013) tarafından Türkçeye uyarlanan "Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği (PYAKDÖ)" ve araştırmacılar tarafından oluşturulan demografik bilgileri içeren Kişisel Bilgiler Formu kullanılmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizinde ise IBM SPSS Statistics 26 paket programı kullanılmıştır. Verilerin normal dağılım gösterip göstermediği incelemek için uç değerler, Kolmogorov-Smirnov testi, çarpıklık ve basıklık değerleri ve histogram grafikleri incelenmiştir. Online ve Yüz yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği puanları ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği puanları ve Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği puanları arasındaki ilişkiyi incelemek için Basit Doğrusal Korelasyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Elde edilen bulgulara göre, Yüz Yüze Danışma Tutum Ölçeği puanları ile Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği puanları arasında negatif yönde orta düzeyde bir ilişki saptanmıştır ($r= -$

.641, $p < 0.01$). Benzer şekilde, Online Danışma Tutum Ölçeği puanları ile Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği puanları arasında da negatif yönde orta düzeyde bir ilişki bulunmuştur ($r = -.457$, $p < 0.01$).

Online Danışma Tutum Ölçeği puanları ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği puanları arasında negatif yönde düşük düzeyde bir ilişki tespit edilmişken ($r = -.457$, $p < 0.01$), Yüz Yüze Psikolojik Danışma Tutum Ölçeği puanları ile Çevrimiçi Mahremiyet Kaygısı Ölçeği puanları arasında anlamlı bir ilişki gözlenmemiştir ($r = -.128$, $p < 0.05$).

Anahtar Kelimeler: online ve yüz yüze psikolojik danışma, çevrimiçi mahremiyet kaygısı, psikolojik yardım aramada kendini etiketleme

Kaynakça

- Acun-Kapıkıran, N., & Kapıkıran, Ş. (2013). Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği: Geçerlik ve Güvenirlik. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 5(40).
- Alakurt, T. (2017). Adaptation of online privacy concern scale into Turkish culture. *Pegem Eğitim ve Öğretim Dergisi*, 7(4), 611.
- Andersson, G. (2010). The promise and pitfalls of the internet for cognitive behavioral therapy. *BMC Medicine*, 8(1), 82. <http://doi.org/10.1186/1741-7015-8-82>
- Aslanyürek, M. (2015). *İnternet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik alanlarında yaşanan sorular: internet ve sosyal medya kullanıcılarının internet güvenliği ve çevrimiçi gizlilik ile ilgili kanaatleri ve farkındalıkları üzerine bir araştırma*. (Yayınlanmamış yüksek lisans tezi). Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- Barak, A., & Grohol, J. M. (2011). Current and future trends in internet-supported mental health interventions. *Journal of Technology in Human Services*, 29(3), 155-196. doi: 10.1080/15228835.2011.616939
- Barney, L., Griffiths, K., Jorm, A., & Christensen, H. (2006). Stigma about depression and its impact on help-seeking intentions. *Australian & New Zealand Journal of Psychiatry*, 40, 51 - 54. <https://doi.org/10.1080/j.1440-1614.2006.01741.x>.
- Buchanan, T., Paine, C., Joinson, A. N., & Reips, U. D. (2007). Development of measures of online privacy concern and protection for use on the Internet. *Journal of the American Society for Information Science and Technology*, 58(2), 157-165.
- Centore, A. J., & Milacci, F. (2008). A study of mental health counselors' use of and perspectives on distance counseling. *Journal of Mental Health Counseling*, 30(3), 267-282.
- Cheng, H., Kwan, K., & Sevig, T. (2013). Racial and ethnic minority college students' stigma associated with seeking psychological help: Examining psychocultural correlates. *Journal of counseling psychology*, 60(1), 98-111. <https://doi.org/10.1037/a0031169>.
- Cook, E., & Doyle, C. (2004). Working alliance in online therapy as compared to face-to-face therapy: Preliminary results. *CyberPsychology and Behavior*, 5(2), 95-105. doi: 10.1089/109493102753770480
- Cormier, S. ve Hackney, H. (2008). *Psikolojik danışma ilke ve teknikleri: Psikolojik yardım süreci elkitabı* (T. Ergene, ve S. A. Sevim, çev.). Ankara: Mentis Yayıncılık.
- Corrigan, P. (2004). How stigma interferes with mental health care. *American psychologist*, 59(7), 614.
- Creswell, J. W. (2020). *Eğitim araştırmaları nicel ve nitel araştırmanın planlanması, yürütülmesi ve değerlendirilmesi* (3. Baskı). (H. Ekşi, Çev.ed.). İstanbul: Edam.
- Demirci, İ., Şar, A., H., & Manap, A. (2012, May). The validity and reliability of the Turkish version of The Online Counseling Attitudes Scale (OCAS) and The Face-to-Face Counseling Attitudes Scale (FCAS). *International Counseling and Education Conference 2012 (ICEC 2012)*, May, 3-5, İstanbul, Turkey.
- Erdem, A., Bardakçı, S., & Erdem, Ş. (2016). Receiving online psychological counseling and its causes: A structural equation model. *Current Psychology*, 37(3), 591-601. doi:10.1007/s12144-016-9542-z
- Karasar, N. (2000). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Liu, J., & Gao, L. (2020). Analysis of topics and characteristics of user reviews on different online psychological counseling methods. *International journal of medical informatics*, 147, 104367. <https://doi.org/10.1016/j.ijmedinf.2020.104367>
- Mallen, M. J., & Vogel, D. L. (2005). Introduction to the Major Contribution: Counseling psychology and online counseling. *The Counseling Psychologist*, 33, 761-775. DOI: 10.1177/0011000005278623

- Öztürk, F., Zümbül, D., & Akça, F. (2022). Online ve yüz yüze psikolojik danışmaya ilişkin tutum ile çevrimiçi mahremiyet kaygısı arasındaki ilişkinin incelenmesi: Bursa ili örneği. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 21(45), 1071-1095. doi: 10.46928/iticusbe.1072045
- Referans: Rochlen, A. B., Beretvas, S. N., & Zack, S. Z. (2004). The Online and Face-to-Face Counseling Attitudes Scales: A validation study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development Journal*, 37(1), 95-111.
- Richards, D., & Viganó, N. (2013). Online counseling: A narrative and critical review of the literature. *Journal of Clinical Psychology*, 69(9), 994-1011. doi: 10.1002/jclp.21974
- Rochlen, A. B., Beretvas, S. N., & Zack, S. Z. (2004). The online and face-to-face counseling attitudes scales: A validation study. *Measurement and Evaluation in Counseling and Development Journal*, 37(1), 95-111. doi: 10.1080/07481756.2004.11909753
- Schomerus, G., Matschinger, H., & Angermeyer, M. (2009). The stigma of psychiatric treatment and help-seeking intentions for depression. *European Archives of Psychiatry and Clinical Neuroscience*, 259, 298-306. <https://doi.org/10.1007/s00406-009-0870-y>.
- Sezer, S. ve Kezer, F. (2013). Psikolojik Yardım Aramada Kendini Damgalama Ölçeği'nin (PYAKDÖ) bir Türk örnekleminde geçerlilik ve güvenilirliği. *Düşünen Adam The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*, 26(2), 148-156. DOI: 10.5350/DAJPN2013260204
- Snyder, W. U. (1947). The present status of psychotherapeutic counseling. *Psychological Bulletin*, 44(4), 297.
- Teh, L. A., Hechanova, M. R. M., Garabiles, M. R., & Alianan, A. S. (2014). Attitudes of Psychology Graduate Students Toward Face-to-Face and Online Counseling. *Philippine Journal of Psychology*, 47(2), 65-97.
- Türk PDR Derneği. (2011). *Psikolojik danışma ve rehberlik alanında çalışanlar için etik kurallar*. Erişim adresi: <http://pdr.org.tr/>
- Vogel, D. L., Wade, N. G., & Haake, S. (2006). Measuring the self-stigma associated with seeking psychological help. *Journal of counseling psychology*, 53(3), 325.
- Vogel, D., Wade, N., & Haake, S. (2006). Measuring the self-stigma associated with seeking psychological help. *Journal of Counseling Psychology*, 53, 325-337. <https://doi.org/10.1037/0022-0167.53.3.325>.
- Wallin, E., Maathz, P., Parling, T. ve Hursti, T. (2018). Yüz yüze kıyasla kendini damgalama ve çevrimiçi psikolojik yardım arama niyeti. *Klinik psikoloji Dergisi*, 74 7, 1207-1218. <https://doi.org/10.1002/jclp.22583>.
- Wong, K., Bonn, G., Tam, C. ve Wong, C. (2018). Malezya'daki Üniversite Öğrencilerinin Çevrimiçi ve/veya Yüz Yüze Danışmanlık Tercihleri. *Psikolojide Sınırlar*, 9. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2018.00064>.
- Young, K. S. (2005). An empirical examination of client attitudes towards online counseling. *CyberPsychology & Behavior*, 8(2), 172-177. doi:10.1089/cpb.2005.8.172
- Zeren, Ş. G. (2020). *Psikolojik danışmada yeni açılımlar ve çevrimiçi psikolojik danışma: Uygulayıcılar için el kitabı*. Ankara: Pegem Akademi.

Müellifi Bilinmeyen Mensur Bir İhtilâc-nâme Örneği

Merve BÜYÜKADA

Dr. Öğretim Üyesi, Bayburt Üniversitesi
mervebykada@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-7656-8864

Problem Durumu

“İhtilâc-nâme” Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde Yz. A/106/2 yer numarası ile kayıtlıdır. Bu çalışma ile ihtilâc-nâmenin çeviri yazıya aktarılması, diğer seğir-nâme nüshaları ile karşılaştırılması, diğer metinlerle muhteva yönünden benzer özelliklerinin ve farklılıklarının ortaya konulması, metnin dil ve imla hususiyetlerinin tespit edilmesi amaçlanmıştır. İhtilâc kelimesi sözlükte “çarpıntı, çarpınma, seğirme, etlerin gevşeyip büzülmesi, havale nöbeti tutma; seğırtmek ve hareket etmek” (Devellioğlu, 2001, s.410; Kırkkılıç & Sancak, 2017, s.43) şeklinde açıklanır. Asırlar boyunca, bir insanın vücudundaki herhangi bir uzuv seğırdiği zaman onun gelecekteki durumuna, işine, sağlığına ve benzer hususlara dair tahminlerde bulunmuş ve tüm bunlara dayanılarak bir takım hükümler verilmiştir (Ersoylu, 1985, s.27). Bu tahmin ve hükümler yıllar içinde yazılı kültürde de kendine önemli bir yer edinmiş ve bir edebî tür hüviyeti kazanmıştır. Seğir-nâme olarak bilinen bu tür kütüb-i ihtilâc ve ihtilâc-nâme (Ertaylan, 1951, s. 6) gibi isimlerle de anılmıştır. Araştırmanın konusunu oluşturan ihtilâc-nâme de bunlardan biridir. “Kitâb-ı İhtilâc-nâme” başlığını taşıyan eser mensur olarak kaleme alınmıştır. İhtilâc-nâme 66 varaktan müteşekkil bir mecmuanın 64b-66b yaprakları arasında bulunmaktadır. Toplam beş yaprak olan eserin 64b-66a yaprakları 16 satır, 65b yaprağı ise 16 satırdan oluşmaktadır. İhtilâc-nâme’de nestalik hat kullanılmış ve eser siyah mürekkep ile yazılmıştır. Metinde bazen uzuv isimleri bazen de işaret veya sıra sayı sıfatlarının üzeri siyah mürekkep ile çizilmiştir. Eserin müellifi/müstensihi ve istinsah tarihi belli değildir. Bu ihtilâc-nâme metni yurt içi ve yurt dışı kütüphanelerinde bulunan onlarca yazma nüshadan sadece biridir. Birçok disiplinin çalışma alanına dahil edilen seğir-nâmelerin tanıtılması ve incelenmesi ileride yapılabilecek müşterek çalışmalara da katkı sağlayacaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada ilk olarak Türk Dil Kurumu Kütüphanesi’nde Yz. A/106/2 yer numarada yer alan İhtilâc-nâme metni çeviri yazıya aktarılmıştır. İncelenen bu metinde 118 seğirme ve bu seğirmelerin muhtemel sonuçlarından bahsedilmiştir. Metin “tepe”nin seğirmesi ile başlamakta ve “sol ayağın cümle parmakları”nın seğirmesi ile bitmektedir. Seğirmeler genel olarak belli bir sırayı takip etmekle birlikte bazen bu sıranın bozulduğu da olmuştur. Örneğin “[65a] (13) Ağzuñ (14) şol köşesi seğirse şâz ola” ifadesinden sonra “ağzun sağ köşesinin” seğirmesinden ya da hemen devamında “(14) Aşağa tutağı seğirse dostı anı hor (15) bula” ifadesinden sonra “yukarı tutağın” seğirmesinden bahsedilmemiştir. Uzuvların bölümleri tarif edilirken sağ, sol, alt, üst ve ortası gibi yer yön bildiren ifadeler ve bazı sıra sayı sıfatları kullanılmıştır. Bu ihtilâc-nâme de -birçok seğir-nâme metninde olduğu gibi- seğirmelerin sonuçlarının büyük bir bölümü olumlu sonuca işaret etmektedir. Bu seğirmelerin 85’i olumlu, 24’ü olumsuz 9’u ise hem olumlu hem olumsuz yöndedir. İhtilâc-nâme’de yer alan her cümlede “seğirse (117)” kelimesi bulunur. Bu kelimedeki bulunan şart eki vasıtasıyla her cümle şartlı birleşik cümle hâline getirilmiştir. Metinde Arapça ve Farsça terkipler bulunmamaktadır. Kelimelerin büyük bir bölümü bugün Türkiye Türkçesinde kullanılan sözcüklerden oluşmaktadır. . Ancak bunun yanında Arapça ve Farsça kelimeler de (âhir, beşâret, bî-niyâz, dîzâr, dübür, hâcet, hayâ, gussa, münâza’a, müştâk, nâgâh, renc, ta’âm vd.) mevcuttur. Cümle sonlarında yer alan fiil veya yardımcı fiillerin tamamı Türkçe kökenli sözcüklerdir. Bunlar “ola (44), bula (22), sevine (12), ide (11), göre (9), irişe (6), kurtula (6), eyleye (5), analar (3), dege (3), gide (3), söyleşe (3), yetişe (3), ala (2), çeke (2), kıla (2), toga (2), işide (1), ana (1), buluna (1) çıka (1), düşe (1), geçüre (1), gele (1), getirüle (1), utana (1), yapa (1), yene (1), yiye (1)” fiilleridir. Metin bazı arkaik ögeler, Türkiye Türkçesinde kullanımı az olan veya anlam değişimine uğramış bazı sözcükler [azacuk [azıcık] (çok az), bay (zengin), baylık (zenginlik), becid olmak (süreklî çalışmak, üzerine düşmek, ısrar etmek), dege (değ: yaklaşmak, değmek, dokunmak, ermek, erişmek, varmak, düşmek, olgunlaşmak), eñek (çene kemiği, gerdan), girü [gerü] (yine, tekrar, bir daha, sonra) sehel (sehel: az, cüz’i azıcık, pek basit), karavaş [karabaş] (hizmetçi kadın), şatı (çok, çok ziyâde, pek, şiddetli, iyice, sıkı, sık sıkı, gayet; ağır acı), şalu [talı] (insan ve hayvanlarda iki kürek arası, iki küreğin

birleştiği yer) , tüş olmak [tüş olmak, düş olmak] (yönelmek, rast gelmek, isabet etmek, karşılaşmak) ucuñdan [ucuñuzdan] (yüzünüzden, sizden dolayı) , yavuz (fena, kötü)] içermektedir. Metinde anlam bütünlüğünü sağlamak için bazı ek ve kelime ilaveleri yapılmış ve derkenara yazılan cümle metne dahil edilmiştir. [65a] (8) pıñar[ı], [65b], (16) [bar]mağı, [66a] (5) göğsi[nüñ], [66a] (10) [segirse], [64b] (12) [İki kaşı bile segirse bir dost dıžārın göre şāz ola] gibi. Metinde bazı harf, ek ve kelimelerin imlalarında yanlışlıklar veya ikilikler olduğu tespit edilmiş ve bunlar listelenmiştir. Örneğin kaf (ق) ve kef (ك) harflerinin yazımında da hatalar yapılmıştır. Örneğin “hastalık” kelimesi bir yerde “[65a] (5) hastalık ” şeklinde yazılmıştır. Ya da ucundan (11) kelimesi metinde üç farklı biçimde yazılmıştır. İki yerde “[64b] (4) (10)” ikinci hecesi esre ile “ ” şeklinde, dört yerde “[64b] (14), (15), [65a] (3), [65b] (12)” ikinci hecesi ötre ile “ ” şeklinde ve beş yerde “[65a] (6), [65b] (11), (13), [66a] (16, 16)” ise esre veya ötre kullanılmadan “ ” şeklinde verilmiştir. Çevriyazıda birlik sağlanması için “ucundan” şeklindeki yazımı tercih edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yusuf Ziya Sümbüllü (2010, s. 175) on yedi seğir-nâme nüshasını ele alarak incelediği çalışmasında metinlerdeki genel olumluluk yüzdesinin %75 genel olumsuzluk yüzdesinin ise %25 olduğunu belirtmiştir. Bu ihtilâc-nâme de -birçok seğir-nâme metninde olduğu gibi- seğirme sonuçlarının büyük bir bölümü olumlu sonuca işaret etmektedir. Bu seğirmelerin 72’si olumlu, %20’si olumsuz %8’i ise hem olumlu hem olumsuz yöndedir. Metinde Arapça ve Farsça tamlamaların olmaması, Arapça ve Farsça kökenli sözcük sayısının az olması metnin dilini sade ve anlaşılır kılmıştır. Metinde bazı eskicil öğelerin yer alması, günümüzde kullanımı az olan veya anlam değişimine uğramış bazı sözcüklerin bulunması ve metnin Eski Anadolu Türkçesi dönemine ait bazı dil ve imla hususiyetlerini (şād kelimesinin “şāz, eylük, yir...” vb. kelimelerin yazımı, bazı harflerin yazımındaki ikilikler gibi) taşıması, ihtilâc-nâmenin Osmanlı Türkçesi döneminin ilk yüzyıllarında yazılmış olabileceğini düşündürse de tüm bunlar eserin yüzyılını tespit etmek için yeterli değildir.

Anahtar Sözcükler: ihtilâc, seğirme, ihtilâc-nâme, seğir-nâme, mecmua

Kaynakça

- Ahterî Mustafa Muslihuddin el-Karahisarî. (2017). Ahterî-yi Kebir.(H. A. Kırkılıç ve Y. Sancak, haz.). Türk Dil Kurumu Yayınları.
- Devellioğlu, F. (2001). Osmanlıca- Türkçe ansiklopedik lûgat. Aydın Kitabevi Yayınları.
- Ersoylu, H. (1985). Seğir-nâme. Türk Dili Araştırmaları Yıllığı -Belleten, 33, 27-48.
- Ertaylan, İ. H. (1951). Fâlname. 3(4), İstanbul Üniversitesi Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü (A-N). TDK Yayınları.
- Gülensoy, T. (2011). Türkiye Türkçesindeki Türkçe sözcüklerin köken bilgisi sözlüğü (O-Z). TDK Yayınları.
- Sümbüllü, Y. Z. (2010). Seğirname. Fenomen Yayıncılık.
- TDK (2009). Tarama Sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla. (Haz. Ömer Asım Aksoy & Dehri Dilçin). C.I., 4. Baskı, TDK Yayınları.
- TDK (2009). Tarama Sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla. (Haz. Ömer Asım Aksoy & Dehri Dilçin). C.III., 3. Baskı, TDK Yayınları.
- TDK (2009). Tarama Sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla. (Haz. Ömer Asım Aksoy & Dehri Dilçin). C.IV., 3. Baskı, TDK Yayınları.
- TDK (2009). Tarama Sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla. (Haz. Ömer Asım Aksoy & Dehri Dilçin). C.V, 3. Baskı, TDK Yayınları.
- TDK (2009). Tarama Sözlüğü: XIII. yüzyıldan beri Türkiye Türkçesiyle yazılmış kitaplardan toplanan tanıklarıyla. (Haz. Ömer Asım Aksoy & Dehri Dilçin). C.VI, 3. Baskı, TDK Yayınları.

Prososyal Davranışların İncelenmesi: Kral Şakir Örneği

Hilal KAROĞLU

Dr. Öğretim Üyesi, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi
Anabilim Dalı
hkaroglu@bayburt.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7969-0363

Serfi Naz KÜÇÜKKAYA

Öğrenci, Bayburt Üniversitesi Okul Öncesi Öğretmenliği Lisans Öğrencisi
serfinazkucukkaya4@gmail.com
Orcid ID:0009-0000-6457-5573

Problem Durumu

Prososyal davranışlar kişilere ve topluma fayda sağlar (Baumsteiger, 2019). Çocuklar yaşamın ilk yıllarında prososyal davranışlar gösterirler (Grueneisen ve Warneken, 2022). Bu davranışları gösteren çocukların başkalarının düşüncelerini ve duygularını anlama ve başkalarının bakış açılarını almaya çalışma olasılıkları daha yüksektir (Singh, 2017). Çocuğun model alarak öğrenme sürecinde önemli etkenler arasında televizyon yer alıp, özellikle çizgi filmler çocuklarda davranış değişikliğinde önemli olabilmektedir (Oruç vd., 2011). Görsel ve işitsel açıdan dikkat çeken çizgi filmlerdeki karakterler, çocukların kolayca taklit ettikleri, benzemek istedikleri kahramanlar haline gelebilmektedir (Şeşen ve Ertürk, 2018). Dolayısıyla olumlu davranışlara maruz kalma çocukların olumlu davranış geliştirmelerini destekleme bakımından önemli olabilir. Alan yazına bakıldığında çizgi filmlerin içerdikleri olumlu ve olumsuz mesajlar açısından incelendiği (Hamarat vd, 2015), çizgi filmlerin akran zorbalığı açısından incelendiği (Dilek Çin, Özel ve Ünüvar 2023), değerler açısından incelendiği (Ateş, Durmuşoğlu Saltalı ve Asit, 2021; Ay ve Yangil, 2021; Yılmaz ve Arı, 2021; Sabuncu Tanşu ve Yorulmaz, 2023), spor unsurları bakımından incelendiği (Yılmaz ve Çelik, 2018), toplumsal cinsiyet bakımından incelendiği (Şen ve Deniz, 2019), şiddet öğeleri açısından incelendiği (Aral ve Kadan, 2019), temel evrensel değerler açısından incelendiği (Yakut ve Yakut, 2023) görülmüştür. Bu çalışma ile Kral Şakir çizgi dizisinin ilk on bölümünde yer alan yardımlaşma, paylaşma, iş birliği ve teselli etme prososyal davranışlarına metinlerde ve/veya görsellerde yer verilme sıklığının ortaya konulması amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma nitel desende yürütülmüş olup doküman incelemesi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın veri grubunu Kral Şakir çizgi dizisinin yayımlanan ilk on bölümü oluşturmuştur. Araştırmada veriler araştırmacılar tarafından hazırlanan Veri Kayıt Formuna kaydedilmiştir. Bu formda ilgili çizgi filmin adına, bölüm sayısına, bölüm ismine yer verilmiştir. Ayrıca prososyal davranışları içeren ifadelerin ve görsellerin/sahnelerin geçtiği süreler bu forma kaydedilmiştir. Veriler betimsel analiz yapılarak çözümlenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda incelenen çizgi dizi bölümlerinde prososyal davranışlardan yardımlaşma ve iş birliği davranışlarının metinlerde ve görsellerde sıklıkla yer alan prososyal davranışlar olduğu, teselli etmenin ve paylaşmanın ise daha az sıklıkla yer verilen prososyal davranışlar olduğu görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: prososyal, çizgi dizi, okul öncesi, çocuk

Kaynakça

- Aral, N., & Kadan, G. (2019). Çizgi filmlerde yer alan şiddet öğelerinin incelenmesi. ÇKÜ Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 10 (1), 57-75.
- Ateş, M.A., Durmuşoğlu Saltalı, N., & Asit, G. (2021). Pisi çizgi filminin içerdiği değerler. Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 25, 506-522.
- Ay, H., & Yangil, M.K. (2021). Kral Şakir çizgi filmlerin değerler eğitimi açısından incelenmesi. Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2, 45-60.
- Baumsteiger, R. (2019). Dünyanın şu anda ihtiyacı olan şey: Toplum yanlısı davranışları teşvik etmeye yönelik bir müdahale. Temel ve Uygulamalı Sosyal Psikoloji, 41 (4), 215-229.

- Dilek Çin, B., Özge, Ö., & Ünüvar, P. (2023). Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmlerin akran zorbalığı açısından incelenmesi: Rafadan Tayfa örneği. *Uluslararası Temel Eğitim Çalışmaları Dergisi*, 4(2), 43-53. <https://doi.org/10.59062/ijpes.1297715>
- Grueneisen, S., & Warneken, F. (2022). The development of prosocial behavior—from sympathy to strategy. *Current Opinion In Psychology*, 43, 323-328.
- Hamarat, D., Işıtan, S., Özcan, A., & Karaşahin, H. (2015) Okul öncesi dönem çocuklarının izledikleri çizgi filmler üzerine bir inceleme: Caillou ve Sünger Bob örneği. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 13(33), 75-91. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.645462>
- Oruç, C., Tecim, E., & Özyürek, H. (2011). Okul öncesi dönem çocuğunun kişilik gelişiminde rol modellik ve çizgi filmler. *Ekev Akademi Dergisi*, 15 (48), 281-297.
- Sabuncu Tanşu, G., & Yorulmaz, B. (2023). Kral Şakir çizgi filminin içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi*, 5(8), 1-30.
- Singh, G. (2017). Importance of pro-social behavior. *Universal Research Reports*, 4(13), 33-36.
- Şen, B., & Deniz, Ü. (2019). Okul öncesi dönem çocuklarının izlediği Rafadan Tayfa çizgi filminin toplumsal cinsiyet açısından incelenmesi. *Türkish Studies*, 14 (5), 2547-2563.
- Şeşen, E., & Ertürk, K. Ö. (2018). Çizgi filmlerdeki şiddet içeriğinin çocuklar üzerindeki etkisi. *Zeitschrift für die Welt der Türken/Journal of World of Turks*, 10(3), 232-246.
- Yakut, R.E., & Yakut, İ. (2022). Rafadan Tayfa ve Teen Titans Go Çizgi filmlerinde işlenen temel evrensel değerlerin karşılaştırmalı analizi. *Değerler Eğitimi Dergisi*, 20 (44), 519-547. <https://doi.org/10.34234/ded.1169656>
- Yılmaz, Ay., & Çelik, A. (2018). Çizgi filmlerdeki spor unsurlarının incelenmesi: Niloya ve Kuzucuk Örnekleri. *CBÜ Beden Eğitimi ve Spor Bilimleri Dergisi*, 13 (2), 296-309. <https://doi.org/10.33459/cbubesbd.467855>
- Yılmaz, Z., & Arı, M.M. (2021). Okul öncesi döneme yönelik hazırlanan Pepee ve Maşa ile Koca Ayı çizgi filminin değerler açısından incelenmesi. *Pearson Journal*, 6 (15), 19-40.

Yabancılara Türkçe Öğretiminde Yapay Zekâ Kullanımının Öğretici Eğitimine Etkisi

Burçak Kübra ERDEM

Öğretim Görevlisi, Ostim Teknik Üniversitesi
burcakkubra.erdem@ostimteknik.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-5175-2331

Problem Durumu

Araştırmada problem alanı olarak öğretmenlere yönelik verilen eğitimlerde yapay zekâ kullanımı eğitiminin yetersizliği seçilmiştir. Yapay zekâ (YZ) teknolojileri, eğitimde sürekli değişiklikler yaratmakta ve yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yeni olanaklar sunmaktadır. Bu teknolojilerin öğretim süreçlerine entegrasyonu, öğretmenlerin mesleki gelişim ve eğitim ihtiyaçlarını yeniden şekillendirmektedir. Bu araştırmanın amacı, YZ destekli dil öğretim araçlarının öğretmenlerin eğitimine olan etkilerini incelemektir. Bu bağlamda, öğretici eğitim programları ve öğretmen ders kitapları incelenmiş ve bu alanda yapılan çalışmaların eksik olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında yapılan inceleme sonucunda yapay zekâ destekli inovatif kitapların olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Öğreticilere yönelik programlara bakıldığında ise bu durumun eğitimi veren kurumların içeriklerine bırakıldığı bütünselliğin olmadığı görülmektedir. Bu bağlamda öğretmenlerin YZ teknolojilerini etkili bir şekilde kullanabilmeleri için teknolojik yeterliliklerini artırmaları bireysel bağlamdaki çabalarına bağlı olarak gelişme göstermektedir. Bu durum, öğretmenlerin teknoloji kullanım becerilerini geliştirmelerini ve bu becerileri öğretim süreçlerine entegre etmelerini zorunlu kılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretiminde yapay zekâ kullanımının öğretici eğitimine etkisini incelemektedir. Çalışmada nitel araştırma yöntemi ve doküman analizi kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi, sosyal bilimlerde bireylerin deneyimlerini, algılarını ve anlamlarını derinlemesine anlamayı amaçlayan bir yaklaşım olarak öne çıkmaktadır. Bu bağlamda, öğretmenlerin yapay zekâ destekli öğretim araçları ile deneyimini ve bu araçların öğretici eğitimine olan etkilerini anlamak için kapsamlı bir analiz gerçekleştirilmiştir. Doküman analizi, yazılı, görsel veya elektronik belgelerin sistematik olarak incelenmesi yoluyla veri toplama ve analiz etme sürecidir. Bu çalışmada, öğretmen kitapları, eğitim programları ve ilgili dokümanlar incelenmiştir. Doküman analizi, öğretmen eğitim programlarının içeriği ve yapay zekâ kullanımının öğretici eğitimine etkileri hakkında derinlemesine bilgi sağlamıştır. Araştırma konusuyla ilgili mevcut literatür, öğretmen kitapları, eğitim programları ve diğer yazılı materyaller dikkatlice seçilmiştir. Bu belgeler, araştırma sorularına yanıt verebilecek nitelikte ve uygun kaynaklar arasından seçilmiştir. Belgelerdeki önemli temalar, kavramlar ve kategoriler belirlenmiş ve kodlanmıştır. Bu süreçte, belgelerin içeriği detaylı bir şekilde incelenmiş ve ilgili veriler kodlama sistemi kullanılarak organize edilmiştir. Kodlanan veriler analiz edilerek, benzerlikler ve farklılıklar belirlenmiş ve temalar çıkarılmıştır. Veri analizi sürecinde, elde edilen bulguların teorik çerçeve ile ilişkilendirilmesi sağlanmıştır. Analiz edilen veriler, araştırma sorularına yanıt aranarak yorumlanmıştır. Bulgular, araştırmanın amacına uygun olarak teorik çerçeveye oturtulmuş ve sonuçlar çıkarılmıştır. Araştırmanın güvenilirliğini ve geçerliliğini sağlamak için çeşitli stratejiler kullanılmıştır. Üçgenleme yöntemi ile farklı veri toplama teknikleri ve kaynakları kullanılarak bulguların doğrulanması sağlanmıştır. Ayrıca, katılımcılarla bulgular paylaşılmış ve onların geri bildirimleri alınarak katılımcı doğrulaması yapılmıştır. Tutarlılık kontrolü ile araştırmanın farklı aşamalarında tutarlılığın sağlanması ve araştırmacının öznelliğinin minimize edilmesi hedeflenmiştir. Bu çalışma, yabancılara Türkçe öğretiminde yapay zekâ kullanımının öğretici eğitimine etkilerini anlamak amacıyla nitel araştırma yöntemi ve doküman analizi kullanarak gerçekleştirilmiştir. Bu yöntemler, araştırmanın derinlemesine ve kapsamlı bir şekilde yürütülmesini sağlamış, elde edilen bulguların teorik çerçeve ile ilişkilendirilmesine olanak tanımıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

YZ teknolojileri, öğrenci verilerini analiz ederek kişiselleştirilmiş öğretim stratejileri geliştirilmesine olanak tanımaktadır. Bu nedenle, öğretmenlerin veri analizi ve yorumlama becerilerini geliştirmeleri gerekmektedir. YZ teknolojilerinin hızla gelişmesi, öğretmenlerin sürekli eğitim programlarına katılmalarını ve mesleki gelişimlerini sürdürmelerini de zorunlu kılmaktadır. Öğreticiler, bu teknolojileri

ve yenilikleri takip ederek kendilerini sürekli olarak güncel tutmalı ve YZ ile değişiklikler gösteren yeni pedagojik yaklaşımları benimsemeli ve bu yöntemleri etkili bir şekilde kullanmalıdır. Öğretici eğitimi programları, öğretmenlere bu teknolojileri nasıl kullanacaklarını ve derslerine nasıl entegre edeceklerini öğretmelidir. Pratik uygulamalar ve atölyeler, öğretmenlerin YZ teknolojilerini kullanma becerilerini geliştirmelerine yardımcı olmalıdır. Bu etkinlikler, öğretmenlere YZ destekli araçları deneyimleme ve bu araçların eğitimdeki potansiyelini keşfetme fırsatı sunacak şekilde hazırlanmalıdır. Sürekli eğitim programları ve geri bildirim mekanizmaları da öğretmenlerin YZ teknolojilerini etkili bir şekilde kullanmalarını desteklemelidir. Bu programlar, öğretmenlerin YZ teknolojilerinin etkili kullanımı konusunda sürekli olarak bilgi ve beceri kazandırmalıdır. Bu şekilde, öğretmenlerin mesleki gelişimleri desteklenmiş olmakta ve öğrencilere daha kaliteli bir eğitim sunmalarının önünün açılacağı öngörülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Yapay zekâ, yabancı dil olarak Türkçe, öğretici eğitimi.

Kaynakça

1. Adalı, E. (2016). Doğal dil işleme. Türkiye Bilişim Vakfı Bilgisayar Bilimleri ve Mühendisliği Dergisi, 5 (2).
2. Akkaya, N. & Çıvğın, H. (2021). Artificial intelligence in Turkish education. The Journal of International Education Science, 8 (29), 308-322
3. Alpaydın, E. (2013). Yapay öğrenme: yeni yapay zekâ. (1.Baskı). İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınevi.
4. Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi, 11 (1), 71-88
5. Baş, B. ve Yıldırım, T. (2018). Yabancılar Türkçe öğretiminde teknoloji entegrasyonu. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 6(3), 827-839.
6. Bostrom, N., ve Yudkowsky, E. (2014). The ethics of artificial intelligence. K. F. (Eds.), The Cambridge handbook of artificial intelligence. Cambridge: Cambridge University Press.
7. CEFR. (2021). Diller için Avrupa ortak başvuru metni öğrenme-öğretme değerlendirme. MEB Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Yayınları.
8. Chmiliar, I. (2010). Multiple-case designs. A. J. Mills, G. Durepos, ve E. Wiebe, (Ed.), Encyclopedia of case study research (s.582583). SAGE Publications.
9. Çocuk, H.E. ve Çekici, Y.E. (2020). Investigation of attitudes of university students towards Turkish language course and distance education. Asian Journal of Education and Training, 6(2), 261-266.
10. Ferris, S. P., & Wilder, H. (2006). Uses and potentials of wikis in the classroom. Innovate, 2 (5).
11. Fırat, M. (2020). Öğrenci destek servislerinde doğal dil işleme: GPT-3 örneği. 12th ICoSRsSE International Conference of Strategic Research in Social Science and Education.
12. Gültekin, İ., Kalfa, M., Atabey, İ., Mete, F., Eryiğit, A. ve Kılıç, U. (2015). Yedi iklim Türkçe (Yunus Emre Enstitüsü Türkçe öğrenim seti çalışma kitabı seviye B1). E. Barın, Ş. Çobanoğlu, Ş. Ateş, M. Balcı ve C. Özdemir (Ed.). Türkiye Diyanet Vakfı.
13. İşler, B. ve Kılıç M. Y. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. e-Journal of New Media, 5(1), 1-11.
14. Kuzhan, M., & Fidan, M. (2020). Türkçe Eğitiminde Bilişim ve Teknoloji Kullanımına Yönelik Araştırmaların Konu Alanı ve Yöntem Yönünden Analizi. Ana Dili Eğitimi Dergisi, 8(4), 1343-1367. <https://doi.org/10.16916/aded.794087>
15. Sebzecioğlu, T. (2016). Yabancı dil olarak Türkçe dilbilgisi öğretimi üzerine dilbilim temelli uygulamalar. Kesit Akademi Dergisi, 2(3), 97-112.
16. Sumakul, D. T., Hamied, F. A. Ve Sukyadi, D. (2022). Artificial intelligence in EFL classrooms: Friend or foe? LEARN Journal: Language Education and Acquisition Research Network, 15(1), 232-256.
17. Şenyaman, G. (2023). Arapça yabancı dil öğretiminde yapay zekânın geleceği: ChatGPT örneği. RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi, (33), 1057-1070.

Evlilik Doyumunun Yordayıcıları Olarak Diğeri Yönelimli Şemalar ve Benliğin Ayrışmasının İncelenmesi

Seher AKDENİZ

Doçent Doktor, Necmettin Erbakan Üniversitesi
akdenizseher42@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2282-9165

Deniz GÜNAYDIN

Doçent Doktor, Konya Gıda Tarım Üniversitesi
dgunaydin@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-2062-4246

Gülriiz AKAROĞLU

Doçent Doktor, Tarsus Üniversitesi
gulrizakaroglu@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9940-9142

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, evlilik doyumunun yordayıcıları olarak diğeri yönelimli şemalar (boyun eğicilik, onay arayıcılık, kendini feda) ve benliğin ayrışmasını incelemektir. Evlilik doyumu, bireylerin evliliklerinde algıladıkları memnuniyet düzeyi olarak pek çok faktörden etkilenmektedir. Diğeri yönelimli şemalar ve benliğin ayrışması, bireylerin kendilik algıları ve başkalarıyla olan etkileşimlerini önemli ölçüde etkileyen psikolojik yapılar olarak öne çıkmaktadır. Diğeri yönelimli şemalar, bireylerin başkalarının ihtiyaçlarını kendi ihtiyaçlarının önüne koyma eğilimlerini kapsamaktadır ve boyun eğicilik, onay arayıcılık ile kendini feda alt kategorilerinden oluşmaktadır. Bu tür şemalara sahip bireyler, evlilik ilişkilerinde kendi ihtiyaçlarını ifade etmekte zorlanmakta ve bu durum da, evlilik doyumunu olumsuz yönde etkilemektedir (Chay vd., 2014). Benliğin ayrışması ise bireyin kendilik algısını ve kişisel sınırlarını koruyabilme kapasitesini ifade eder. Benliğin ayrışmasının yüksek olduğu bireylerin evliliklerinde daha fazla doyum yaşadıkları belirlenmiştir (Klay, 2014). Evlilik doyumu, aile bütünlüğü ve bireylerin genel yaşam kalitesi için büyük bir öneme sahiptir. Evliliklerde yaşanan doyum eksikliği, duygusal stres, depresyon ve boşanma gibi olumsuz sonuçlara yol açabilir. Evlilik doyumunu etkileyen faktörlerin anlaşılması, sağlıklı evliliklerin sürdürülmesi açısından kritik bir değere sahiptir. Bu çalışma, diğeri yönelimli şemaların ve benliğin ayrışmasının evlilik doyumu üzerindeki etkilerini inceleyerek literatüre önemli bir katkı sağlamaktadır. Araştırmanın sonuçları evlilik terapileri ve danışmanlık süreçlerinde dikkate alınabilecek bilgiler sunmaktadır. Bu konudaki mevcut çalışmaların genişletilmesi ve derinleştirilmesi, psikolojik ve terapötik müdahalelerin daha etkili hale getirilmesine olanak tanıyacaktır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada ilişkisel tarama yöntemi kullanılmıştır. Araştırmaya yaşları 19 ile 66 arasında değişen toplam 1074 evli birey katılmıştır (M = 38.12, SD = 9.52). Katılımcıların %66.4'ü kadın (n = 713) ve %33.6'sı erkektir (n = 361). Katılımcıların evlilik yaşı ortalaması 23.89 (SD = 4.13) ve evlilik süresi ortalaması 14.27 yıl (SD = 9.86) olarak bulunmuştur. Veriler, çevrimiçi platformlarda oluşturulan anketler aracılığıyla toplanmış olup, katılımcılara WhatsApp grupları ve diğer sosyal medya platformları (ör., Facebook, Instagram) üzerinden ulaşılmıştır. Veri analizi SPSS 25.00 yazılımı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinde korelasyon analizi ve çoklu regresyon analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma bulgularına göre evlilik doyumu ile benliğin ayrışması puanları arasında pozitif ve anlamlı ($r=,265^{**}$) bir korelasyon bulunurken; evlilik doyumu ile boyun eğicilik ($-,069^*$), onay arayıcılık ($-,138^{**}$) ve kendini feda ($-,231^{**}$) şemaları arasında negatif bir korelasyon saptanmıştır. Boyun eğicilik ve kendini feda şemaları evlilik doyumunu negatif ve anlamlı düzeyde yordarken, benliğin ayrışması evlilik doyumunu pozitif ve anlamlı düzeyde yordamaktadır. Bütün değişkenler evlilik doyumu üzerindeki varyansın %8'ini açıklamaktadır

Anahtar Sözcükler: evlilik doyumu, benliğin ayrımlaşması, diğeri yönelimli şemalar

Kaynakça

- Chay, S. F., Zarei, E., & Pour, F. N. (2014). Investigating the relationship between maladaptive schemas and marital satisfaction in mothers of primary school children. *Journal of Life Science and Biomedicine*, 4(2), 119-124.
- Kaletka, K. (2014). Marital satisfaction, differentiation of self and stress perceived by women. In *Polskie Forum Psychologiczne* (Vol. 19, No. 3, pp. 305-319). Uniwersytet Kazimierza Wielkiego w Bydgoszczy.

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Türk Halk Müziğinin Kültür Aktarımındaki Rolü: Bir Koro Çalışması

Cansu ŞENER

Öğretim Görevlisi, Sakarya Üniversitesi

cansusenr@gmail.com

Orcid ID:0009-0009-7409-2052

Problem Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür aktarımı, dil öğreniminin temel bir parçasıdır. Bu süreç, dilin sadece kelime ve gramer yapılarından ibaret olmadığını, aynı zamanda dilin konuşulduğu kültürü de içerdiğini vurgular. Bu süreçte öğrenenler hedef dildeki sözcükleri daha iyi anlarken, dile karşı da olumlu bir tutum geliştirir. Öğreticiler kültür aktarımını ders kitapları, okuma materyalleri, filmler, danslar ile yapabilir. Bununla beraber kültür aktarımı yapmanın yollarından biri de türkülüdür. Türk halk müziği tekrarlayan melodiler ve ritimler ile sözcüklerin ve ifadelerin daha kolay hatırlanmasını sağlar. Öğrenenlerin Türkiye'nin farklı bölgelerindeki yaşam tarzları, gelenekler ve sosyal yapılar hakkında bilgi edinmelerine, dinleme ve anlama becerilerini geliştirmelerine, dile karşı motive olmalarına ve Türk kültürüyle derin bağ kurmalarına yardımcı olur. Ancak literatürde yabancı öğrenciler ile Türk halk müziği korusu oluşturulmasına dair bir çalışma bulunmamaktadır. Bu çalışmada Sakarya Üniversitesi TÖMER ve Sakarya Üniversitesi Devlet Konservatuvarı tarafından düzenlenen yabancı dil olarak Türkçe öğrencilerine yönelik uygulamalı Türk halk müziği eğitimlerinin verildiği “Yabancı dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Oluşturduğu Türk Halk Müziği Korusu” çalışmalarının içeriği ve öğrencilerin koro çalışmaları hakkındaki görüşleri incelenmiştir. Çalışma, sosyal açıdan öğrencilerin kültürel farkındalığını, motivasyonunu ve Türkçeye yönelik olumlu tutumlarını artırmayı, ayrıca Türk halk kültürünün tanıtılmasını hedeflemektedir. Bunun yanında Türk halk müziğinin potansiyelini vurgulamakta ve yabancı dil öğretim metodolojisine yenilikçi bir yaklaşım getirmektedir. Aynı zamanda literatürde bu alandaki boşluğu doldurmada ve gelecekteki araştırmalar için bir başlangıç noktası oluşturmaktadır. Böylece araştırma, dil öğretiminde kültürün rolünü güçlendirirken, kültürel etkinliklerin ve sanatsal faaliyetlerin entegrasyonuna ilişkin literatüre de katkı sağlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli Bu araştırma Sakarya Üniversitesi Türkçe Öğretimi ve Araştırma Merkezi (TÖMER) tarafından düzenlenen “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğrenenlerin Oluşturduğu Türk Halk Müziği Korusu” hakkında bilgi vermeye ve koroya katılan öğrencilerin koro hakkındaki görüşlerini belirlemeye yönelik nitel desende gerçekleştirilen bir durum çalışmasıdır. Yıldırım ve Şimşek (2006, s.39) nitel deseni; “gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve ortamların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma” olarak tanımlanmaktadır. Çalışma grubu Sakarya Üniversitesi TÖMER Türk halk müziği korosuna katılmış olan 10 öğrenciden oluşmaktadır. Verilerin Toplanması Araştırmadaki veriler 12 hafta boyunca haftada bir saat olmak üzere Sakarya Üniversitesi TÖMER’de Türk halk müziği koro çalışmalarına katılarak toplanmıştır. Koro hakkındaki veriler araştırma soruları çerçevesinde içerik analizi yoluyla değerlendirilmiştir. Araştırmada ayrıca veri toplama aracı olarak araştırmacı tarafından geliştirilen toplam 10 maddeden oluşan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe eğitimi alanında uzman üç öğretim görevlisinin görüşleri alınarak formun son şekli verilmiştir. Form aracılığıyla elde edilen veriler, tablolar halinde sunulmuş; öğrencilerin cevaplarının frekans değerlerine göre yorumlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçlarına göre Türk halk müziği alanında uzman kişilerin yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlere eğitim vererek Türk kültürü aktarımı yapmalarını amaçladığı, koro çalışmalarının genel olarak öğrenenler tarafından olumlu değerlendirildiği ve yabancı dil olarak Türkçe öğrenenlerin Türk kültürü ve Türk halk müziği alanındaki bilgi ve becerilerini geliştirdiği, sözcük hazinelerinin zenginleştiği, dinleme anlama ve telaffuz becerilerinin geliştiği, arkadaşlarıyla sosyalleştikleri ve dile

karşı olumlu tutum geliştirdikleri görülmüştür. Ancak eğitimlerin bazı alanlarında iyileştirmelerin yapılabileceği belirtilmiş ve programın daha etkili hale getirilmesi için önerilerde bulunulmuştur.

Anahtar Sözcükler: yabancı dil olarak Türkçe, kültür aktarımı, Türk halk müziği, koro çalışması

Kaynakça

- Başaran, S. (2006). Yabancı dil öğretiminde kültür aktarımı. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, (16), 173-191.
- Büyükkantarcıoğlu, N. (2004). Yabancı dil olarak Türkçenin öğretiminde kültür aktarım yaklaşımları. Dil Dergisi, (125), 29-39.
- Göçer, A. (2009). Türk halk müziğinin Türkçenin yabancı dil olarak öğretimindeki yeri ve önemi. Turkish Studies, 4(3), 1126-1147.
- Özcan, N. (1995). Halk müziği ve sanat müziği. Folklor/Edebiyat, 1(1), 17-23.
- Salı, P. (2014). Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kültür aktarımı. Başkent University Journal of Education, 1(2), 82-97.

Evli Bireylerde Şefkat Korkusu ve Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Yasemin PETEK

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
yaseminguneripetek@gmail.com
Orcid ID:0009-0001-8707-2036

Hatice UÇGUN

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
haticeucgunpdr@gmail.com
Orcid ID:0009-0006-3226-2568

Elif SAN

Araştırma Görevlisi, Uşak Üniversitesi
elifsan2.1@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-5330-9085

Problem Durumu

Psikoloji alanında uzun yıllardır insanların hayatında var olan olumsuzluklar, hastalıklar, yaşanan kayıplar ile ilgili çalışılmış ve bu durumların iyileştirilmesine yönelik çalışmalar yapılmıştır (Yıldız ve Baytemir, 2016: 72). Seligman'a (2002) göre bireyin mutluluğa erişmek için var olan gayreti ile ilintili olarak yaşam doyumu, psikolojik ve öznel iyi oluş, iyilik hali gibi kavramlara yönelik yapılan çalışmalar, pozitif psikolojiyle beraber önemli hale gelmiştir (Akt., Demirci, 2019: 11). Öznel iyi oluş kavramı pozitif psikoloji alanının en önemli kavramlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Cummins, 2000: 33). Diener (1984) öznel iyi oluş kavramını, bireyin olumlu veya olumsuz duygusal deneyimleri ve yaşam doyumuna dair kişisel ve bilişsel değerlendirmelerinin bütünü olarak ifade etmektedir (Akt., Malkoç, 2011: 17). Yaşam doyumu, bireyin öznel iyi oluş düzeyinin bilişsel yönünü göstermekte ve bireyin yaşamına geniş bir perspektiften bakılmasını öne çıkarmaktadır (Diener, 1984; Diener ve Suh, 1997; Myers ve Diener, 1995'ten akt., Yıldız ve Baytemir, 2016: 72). Diener ve Larsen'e (1993) göre yaşam doyumu, kişilerin kendi yaşantılarını değerlendirerek vardıkları öznel bir yargıdır (Akt., Şahin, 2019: 158). Başka bir tanımlamada yaşam doyumu, bireylerin genel hayatlarının olumlu manada değerlendirmesinin bir derecesi olarak ifade edilmektedir (Aşan ve Erenler, 2008: 206). Optimum düzeyde yaşam doyumuna sahip olan bireyler, yaşamın bir anlamı ve yönü olduğunu vurgulamışlardır (Bağcı ve Kolbaşı, 2019: 120). Bireylerin yaşam doyumu sağlık, iş hayatındaki durumu, sosyo-ekonomik düzeyi, sosyal çevre desteği, evlilik yaşamı gibi durumlara dayansa da her bireyin bu durumlara yüklediği anlam farklı olabilmektedir (Doğan, 2015: 94). Evlilik, bireyin yaşamındaki en önemli yaşantılardan biri olmakla birlikte, evlilik hayatının nitelikli olmasının yaşam kalitesi ve yaşam doyumu üzerinde de etkisi olduğu ileri sürülmektedir (Hünler ve Gençöz, 2003: 100; Yıldız ve Baytemir, 2016: 72). Bireylerin ruh sağlığının iyileştirilmesine yönelik yapılan işlemler, olumlu his ve düşüncelerin artırılması, bunun yanında olumsuz his ve düşüncelerin azaltılmasını amaçladığı halde, zaman zaman bireylerin olumlu/olumsuz düşüncelerinden ve hislerinden kaçtıkları görülebilmektedir. Bunlardan biri de şefkat duygusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Çevik ve Tanhan, 2020: 342). Şefkat kelime olarak Psikoloji Sözlüğü'nde "genellikle el ele tutuşma, yan yana oturma, kucaklama ve okşama şeklinde kendini belli eden bir fiziksel olarak yakın olma arzusu" olarak tanımlanmıştır (Budak, 2017: 687). Gilbert'e (2011) göre şefkat, savunma ve yargılama içermeyecek şekilde bireyin kendisinin ve diğerlerinin yaşadığı olumsuz yaşantılara açık olma durumudur (Akt., Erdoğan, 2021: 1). Şefkat duygusu çeşitli sebeplerden dolayı bireylerin korktuğu, çekindiği, ifade etmekten uzak kaldığı duygulardan biri olarak görülebilmektedir. Bu anlamda şefkat korkusunun açıklanması gerekir. Korku kavramının patolojik tanımı ilk olarak Hipokrat (M.Ö. 460-377) tarafından yapılmıştır (Köknel, 2004: 132). Bireylerin yaşadıkları durumlara ve edindikleri tecrübelerle dayanarak pek çok farklı şeyden korktukları görülmektedir. Bunlardan biri de şefkat korkusu olarak karşımıza çıkmaktadır (Erdoğan, 2021: 1). Şefkat korkusu, şefkatten yoksun kalmış olmaktan dolayı var olabildiği gibi bu duygunun kendisinde var olmasından korkmaktan dolayı da ortaya çıkabilmektedir (Çevik ve Tanhan, 2020: 342). Şefkat korkusu, bireyin kendisine ve başkalarına karşı şefkat göstermeye yönelik ortaya koyduğu direnç durumu olarak da tanımlanmaktadır (Bakalim ve Karahan, 2022: 540). Bu direnme durumu, diğerlerine şefkat gösterme, diğerlerinden kendisine yönelen şefkate karşılık verme, bireyin kendisine şefkat

gösterme korkusu olmak üzere üç şekilde ortaya çıkabilmektedir (Bakalım ve Karahan, 2022: 540). Yaşanılan şefkat korkusunun sebepleri arasında çocukluk travmaları, çocukluk döneminde ebeveynler ile yakın ve sıcak bir temas kurulamaması sayılabilmektedir (Çevik ve Tanhan, 2020: 342). Yaşam doyumu kavramı ilk kez Neugarten, Havighurst ve Tobin (1961) tarafından ortaya atılmış ve bireyin sahip oldukları ile beklentilerinin karşılaştırılmasının sonucunda hissettiği duygu olarak tanımlanmıştır (Akt., Öter, 2021: 51). Yaşam doyumu kavramına yönelik pek çok tanımlama yapılmıştır. Yaşam doyumu Shin ve Johnson (1978: 478) tarafından bireyin kendi kriterlerine dayanarak yaşamının niteliği ile ilgili edindiği genel bir yargı şeklinde ifade edilmektedir. Yaşam doyumu, bireyin hayatının tümüne yönelik elde ettiği bilgiler ve ölçütler neticesinde aile, arkadaş, iş yaşamı, çevre vb. alanlardaki nitelik durumunu bütünsel olarak değerlendirmesidir (Christopher, 2007: 133). Yaşam doyumu, mutluluk ve yaşamın nitelikli olması gibi öznel iyi oluş kavramlarından biri olmakla birlikte psikoloji alanında hayatından memnun ve mutlu olan bireyler için kullanılmaktadır (Eryılmaz ve Ercan, 2011: 139). Çocukluk döneminde elde edilen deneyimlerin de bireyin gelecekteki yaşam doyumu üzerinde oldukça etkili olduğu görülmektedir (Eryılmaz, 2012: 95; Yörükoğlu, 1997: 125). Lucas, Diener ve Suh'a (1996) göre yaşam doyumu, bireyin yaşamının somut yanlarına bakıldığı, olumsuz hislerden ziyade olumluya odaklanıldığı ve birey için genel bir memnuniyet algısı yansıtmaktadır (Akt., Bağcı-Çetin, 2019: 40). Yaşam doyumu, kişinin kendisinin sahip olduğu bireysel doyum düzeyinin yanında, aile hayatı, iş hayatı, çevresi, boş vakitlerini geçirme şekli, ekonomik durumu, sağlığı, benliğine yönelik algısı vb. alanlar açısından da değerlendirilmektedir (Dost, 2007: 133). Bireylerin evlilik hayatlarının da yaşam doyumu üzerinde etkili olduğu söylenebilir (Yıldız ve Baytemir, 2016: 71). Evlilik, bireyin yaşam döngüsünde önemli bir yerde olmakla birlikte, yaşam kalitesi ve yaşam doyumu üzerinde de etkili olan bir durum olarak ifade edilmektedir (Hünler ve Gençöz, 2003: 100). Evli olma durumu, bireyleri genel anlamda mutlu hissettirse de kaliteli bir evlilik yaşamının bireyin mutluluğunda önemli rol oynadığı görülmektedir (Seligman, 2007: 62). Diğer yandan, evlilik ilişkisi olumsuz seyreden bireylerde mutsuzluk hali gözlenebilmekte, evlilik ilişkisinin nitelikli oluşu ve bu süreçten elde edilen doyumun evlilikteki mutluluk durumunu etkilediği ileri sürülmektedir (Yıldız ve Baytemir, 2016: 72). Bireylerin sosyal hayatlarında işlevselliklerini devam ettirebilmeleri için yaşam doyumu önemli bir faktör olarak ifade edilmektedir (Bağcı Çetin, 2019: 40). Son dönemlerde pozitif psikoloji kavramının ele alınmasıyla beraber yaşamı iyi hale getirebilmek ve olumlu duyguların ortaya çıkarılması konusu özel olarak düşünüldüğünde literatürde yer alan kavramlardan biri de şefkat olarak karşımıza çıkmaktadır (Akdeniz ve Deniz, 2019: 186). Alanyazında şefkat kavramının tanımı acıma ve üzüntü duyma şeklinde açıklanmaktadır (Şeremet ve Ekinci, 2020: 332). Bireylerin ilişkilerini başlatmak ve sürdürebilmek adına olumsuz durumları olduğu gibi kabul etmeleri, anlayış ve hoşgörü sahibi olmalarında şefkat duygusunun öneminin büyük olduğu ifade edilmektedir (Kurtoğlu ve Başgöl, 2021: 56). Şefkat birçok kültürde acıma duygusu ile ilişkilendirilse de aslında şefkat kelimesi acımadan ziyade acı çekme durumunu önleme ile alakalıdır (Bakalım ve Karahan, 2022: 541). Şefkat, başka birinin yaşadığı acı verici yaşantıya dair derin farkındalık hissi ve bu hissini acının azalmasına dair istek ile birleşmesi olarak ifade edilmiştir (Hür, 2018: 13). Bazı bireylerin şefkat duygusunu deneyimlemeye ve şefkatli olmaya dair bir direnç geliştirdikleri gözlenebilmektedir. Gilbert ve arkadaşları (2011) bu direnci şefkat hissine karşı ortaya çıkan korkudan kaynaklanabileceğini ifade etmişlerdir (Akt., Meriç, 2020: 5). Şefkat korkusu, bireylerin şefkat duygusunu yaşamaya yönelik korku ve endişe hislerine sahip olmaları ve bu duyguyu deneyimlemekten kaçınmaları şeklinde tanımlanabilir (Erdoğdu, 2021: 1). Şefkat korkusu, yaşanılan duruma göre 3 boyutta ele alınmaktadır: başkalarına şefkat göstermekten korkmak, başkalarından gelen şefkate karşılık vermektense korkmak, kendine şefkat göstermekten korkmak (Yıldırım, 2018: 17). Wallin'e (2007) göre, bireyin şefkat duygusundan korkması, önceki olumsuz deneyimlerin depresmesine, olumsuz deneyimlerin aktive olmasının bireyde duygusal karışıklığa yol açmasına, ihmal edilmişlik hissiyle birlikte gelen huzursuzluğa ve yaşanmış olumsuz deneyimlerin tekrarlanıp utanç yaşanılacağına dair endişelere dayanabilmektedir (Akt., Bal, 2019: 9). Literatür tarandığında yaşam doyumu ile iş doyumu (Avşaroğlu, Deniz ve Kahraman, 2005: 122; Ünal, Karlıdağ ve Yoloğlu, 2001: 116), iyimserlik, ekonomik gelirin yüksek olması, ders başarısı gibi faktörlerle pozitif, yalnızlık kavramı ile negatif yönde (Tuzgöl-Dost, 2007: 138) anlamlı bir ilişki bulunduğu görülmektedir. Evlilik doyumu ve yaşam doyumu arasında olumlu düzeyde (Yıldız ve Baytemir, 2016: 75) anlamlı bir ilişki bulunmuştur. Yaşam doyumu ile sosyal duygusal uyum (Bağcı Çetin, 2021), evlilik doyumu (Ulu Yalçınkaya, 2019), evlilik uyumu (Karalı, 2019), psikolojik iyi oluş (Özbek, 2016) değişkenlerinin ele alındığı çalışmalara rastlanmaktadır. Bununla birlikte alanyazında yapılan araştırmalarda şefkat korkusu

ile öz anlayış ve psikolojik dayanıklılık (Meriç, 2020), psikolojik esneklik (Bakalım ve Karahan, 2022), öznel iyi oluş (Yıldırım, 2018), bağlanma stilleri (Bal, 2019), depresyon, anksiyete ve stres (Erdoğan, 2021) değişkenlerinin ele alındığı çalışmalara rastlanmaktadır. Rockliff ve arkadaşlarının (2008) yaptığı bir araştırmaya göre, bireylerden şefkatli olduğunu düşündükleri bir varlığı düşlemeleri istenmiş ve bu süreçte beden duyularındaki tepkilere (kalp atışı, kortizol değişimleri gibi) bakılmıştır. Bu çalışmaya göre bazı bireylerin şefkatli bir varlığı hayal ettiklerinde bu durumu bir tehdit olarak algıladıkları görülmüştür (Akt., Yıldırım, 2018: 17). Erdoğan (2021: 41) tarafından üniversite öğrencileriyle yapılan araştırmada erkeklerin şefkat korkusunun kadınlara oranla daha yüksek olduğu ortaya konulmuştur. Yapılan bazı araştırmaların bulgularına göre (Harris, 2017; Kurtoğlu ve Başgöl, 2021) kadınların şefkat korkusunun erkeklere göre daha fazla olduğu görülmüştür (Akt., Bakalım ve Karahan, 2022: 541). Yapılan başka bir araştırmada şefkat korkusunun cinsiyete göre farklılaşmadığı sonucuna ulaşılmıştır (Meriç, 2020: 51). Verilen araştırmalarda görüldüğü üzere şefkat korkusu üzerine yapılan tartışmaların tutarlılık göstermediği anlaşılmaktadır. Yukarıda verilen literatürden hareketle, evli bireylerin şefkat korkusu ile yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmalara yer verilmediği görülmüştür. Şefkat korkusu ve yaşam doyumu kavramlarının farklı değişkenlerle ele alındığı ancak bu iki kavramın birlikte ele alındığı çalışmalara rastlanmamıştır. Ayrıca evli bireylerdeki şefkat korkusunun yaşam doyumu üzerinde etkisi olduğu düşünülmekte ancak bu konu ile ilgili araştırma bulgusuna rastlanmamış olmasının ileride yapılacak akademik araştırmalara katkı sağlayacağı ve kaynaklık edeceği düşünülmektedir. Ayrıca bu çalışmadan elde edilecek bulgular neticesinde evli bireylerin yaşam doyumlarını etkileyen faktörlerden biri olarak şefkat korkusunun farkına varacakları, Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlar ile çift ve aile danışmanları alanındaki uzmanların yaşam doyumu ile ilgili sorun yaşayan evli bireylere yönelik danışmanlık hizmeti verirken neleri göz önüne alacakları ile ilgili kaynaklık edecektir. Evli bireylerin yaşanan çatışma durumlarının şefkat korkusundan kaynaklanabileceği düşünülürse bireylerin kendilerini tanıma ve fark etme becerilerini geliştirmek adına grup çalışmalarına referans olabilir. Yaşam doyumu ve şefkat korkusuna dayalı çalışmaların artması ve yaşam doyumu ve şefkat korkusu ile ilişkili kitapların yayınlanması gibi çalışmalar sonucu bireylerin yaşam doyumlarını artırma ve şefkat korkusunu yitirme yolunda bir rehber olacağı düşünülmektedir. Yapılacak olan bu araştırmada örneklem grubunda evli bireylerin veri toplamak için kullanılan ölçeklere verecekleri cevapların samimi ve doğru olacağı varsayılmaktadır. Araştırmanın sınırlılıkları ise araştırmaya katılan 360 birey ve bu bireylerin araştırmaya verecekleri yanıtlarla sınırlıdır. Bu bağlamda araştırmanın kapsamı, evli bireylerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları arasında ne yönde bir ilişki olup olmadığını, ilişki varsa yönünü ve derecesini araştırmaktır. Bu kavramlar cinsiyet, yaş ve eğitim düzeyi gibi sosyodemografik değişkenlerle birlikte ele alınarak farklılıkları incelenecek olup, araştırma nicel araştırma desenlerinden olan ilişkisel tarama desenine göre yürütülecektir. Tüm bu bilgiler ışığında evlilik ilişkisi içindeki bireylerin şefkat korkusu ile yaşam doyumları arasındaki ilişki, araştırılmaya değer bir problem olarak görülmüş ve araştırmanın problem cümlesi “Evli/Romantik ilişkisi olan bireylerin şefkat korkusu ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunmakta mıdır?” olarak belirlenmiştir. Bu araştırmada, evlilik ilişkisi içindeki bireylerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki bulunup bulunmadığını araştırmak amaçlanmıştır. Araştırmanın ifade edilen genel amacı doğrultusunda aşağıda belirtilen sorulara yanıt aranacaktır: 1. Evli kadınlar ve erkeklerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları ne düzeydedir? 2. Evli bireylerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları arasındaki ilişki, cinsiyetlerine, yaşına, eğitim durumuna, eşlerinin eğitim durumuna, evlilik süresine, çocuk sayısına, ailenizin gelirine, psikolojik destek alma durumuna, evlenme şekillerine, evlilik öncesi eşi ile görüşme süresine göre (ay/gün/yıl olarak) “anlamlı farklılık” göstermekte midir? 3. Evli bireylerin şefkat korkusu ile yaşam doyumları arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? 4. Evli bireylerin şefkat korkusu, yaşam doyumlarını anlamlı bir şekilde yordamakta mıdır?

Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi Araştırma Deseni Bu araştırma, evli bireylerde şefkat korkusu ve yaşam doyumu arasında ilişki olup olmadığını ortaya koymayı hedeflemektedir. Araştırma, nicel araştırma metoduna ve ilişkisel tarama yöntemine göre gerçekleştirilecektir. İlişkisel tarama yöntemleri, “iki ya da daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir.” (Karasar, 1991: 81). Katılımcılar Araştırmanın çalışma grubunu araştırmaya gönüllü olarak katılmak isteyen yaklaşık 450 evli bireye ulaşılması hedeflenmektedir. Örneklem seçimi kolay ulaşılır örnekleme yöntemi ile belirlenecektir. Kolay ulaşılır örnekleme yöntemi yapılan

araştırmada, ölçekleri yanıtlayacak bireylerin kolay ulaşılabilen kişiler arasından seçilmesi şeklinde tanımlanmaktadır (Cohen, Manion ve Morrison, 2007: 113-114). Örneklem büyüklüğü hesaplanırken %95 güven seviyesi, %5 hata payı kriterine göre belirlenecektir. Veri Toplama Araçları Veriler toplanırken Diener, Emons, Larsen ve Griffin'in (1985) geliştirdiği, Baysal ve Dağlı'nın (2016) Türkçe'ye uyarladığı Yaşam Doyumu Ölçeği; Gilbert, McEwan, Matos ve Ravis (2011) tarafından geliştirilmiş, Türkçe'ye uyarlama çalışmaları Necef ve Deniz tarafından yapılmış olan Şefkat Korkusu Ölçeği kullanılacaktır. Ayrıca katılımcıların demografik bilgilerini belirleyebilmek adına araştırmacı tarafından bir bilgi formu hazırlanacak ve katılımcılara uygulaması yapılacaktır. Şefkat Korkusu Ölçeği Şefkat Korkusu Ölçeği, Gilbert, McEwan, Matos ve Ravis (2011) geliştirmiştir. Türkçe'ye uyarlamasını Necef ve Deniz (2018) gerçekleştirmiştir. Bu çalışma için, kendine şefkat korkusunu (hayatımızda hata yaptığımızda veya işler ters gittiğinde kendimize duyduğumuz şefkat), başkalarından gelen şefkat korkusunu (başkalarından deneyimlediğimiz şefkat) ve başkalarına duyulan şefkat korkusunu (başkalarına karşı hissettiğimiz şefkat, diğer insanların düşünce ve duygularına olan duyarlılığımızla ilgili) ölçen üç alt boyut geliştirilmiştir. Bu ölçeklerin her biri için çeşitli şefkat korkularına dayalı bir dizi öge oluşturulmuştur (Gilbert, McEwan, Matos ve Ravis, 2011: 244-245) Alt ölçekler ise şu şekildedir: Kendine yönelik şefkat korkusu 8 maddeden oluşmakta (örneğin, 'Kendime karşı şefkat geliştirmeye başlarsam ona bağımlı olacağımdan endişeleniyorum'); Başkalarından gelen şefkat korkusu 12 maddeden oluşmakta (örneğin, 'Nazik olduklarını bilsem bile başkalarından uzak durmaya çalışıyorum'); Başkalarına karşı şefkat korkusu ise 15 maddeden oluşmaktadır (ör. "Fazla şefkatli olmak insanları yumuşak ve avantajlı hale getirir"). Maddeler beşli Likert ölçeğinde derecelendirilmiştir (0 = Hiç katılmıyorum, 4 = Tamamen katılıyorum). Kişinin kendisi ile ilgili bilgi vermesi esasına dayanan ölçeklere Likert tipi ölçekler denmektedir. Yaşam Doyumu Ölçeği Yaşam Doyumu Ölçeği'ni Diener, Emons, Larsen ve Griffin (1985) geliştirmiştir. Türkçe'ye uyarlama çalışmalarını Baysal ve Dağlı (2016) gerçekleştirmiştir. Bireylerin yaşamdan aldıkları doyum düzeyini ölçen YDÖ tek boyutlu bir ölçektir. YDÖ toplam beş maddeden oluşmaktadır. Beşli Likert tipi bir ölçektir. İfadeler puanlanırken derecelendirme işlemleri "1: Hiç katılmıyorum, 2: Çok az katılıyorum, 3: Orta düzeyde katılıyorum, 4: Büyük oranda katılıyorum ve 5: Tamamen katılıyorum" şeklinde yapılmıştır. Ölçekten alınabilecek maksimum değer 25, minimum değer ise 5'tir. Yaşam doyumunun yüksekliği ya da düşüklüğü ölçekten alınan puan ile doğru orantılıdır (Baysal ve Dağlı, 2016). İşlem ve Verilerin Analizi Bu çalışmada gerekli verileri toplamak amacıyla, Baysal ve Dağlı (2016) tarafından Türkçeye uyarlanan "Yaşam Doyumu Ölçeği" ve Necef ve Deniz'in (2018) Türkçeye uyarlama çalışmalarını yaptığı "Şefkat Korkusu Ölçeği" evli bireylere uygulanacaktır. Ölçekleri uyarlayan ve geliştiren araştırmacılardan, ayrıca uygulama yapmak için de İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi Etik kurulundan gerekli izinler alınacaktır. Araştırmada evreni betimleyeceği düşünülen ve örnekleme meydana getiren 350 evli birey kolay ulaşılır seçilerek ölçekler uygulanacaktır. İlgili anketler, araştırmacının kendisi tarafından İstanbul ilinde ikamet eden evli bireylere uygulanacaktır. Ölçek uygulamaları sırasında, gönüllülük esasına ve kullanılacak ölçeklerin samimi bir şekilde cevaplanmasına dikkat edilmeye çalışılacaktır. Bununla birlikte ölçek sonuçlarının, yalnızca ilgili araştırma için kullanılacağı ve gizlilik prensipleri gereği kimseyle paylaşılmayacağı açıklanacaktır. Ölçekler uygulanırken, bireylerin doğru ve içten cevaplar verebilmesi adına zaman sınırlamasına gidilmeyecektir. Toplanan verilere SPSS 22 programı ile analiz yapılacaktır. Verilerin analizinde ise pearson korelasyon, T- testi, anova ve regresyon teknikleri kullanılacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Beklenen / Geçici Sonuçlar Bu araştırmada, evlilik ilişkisi içindeki bireylerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç kapsamında evli bireylerin şefkat korkusu ve yaşam doyumları arasındaki ilişkinin; katılımcıların cinsiyetlerine, yaşına, eğitim durumlarına, eşlerinin eğitim durumlarına, evlilik süresine, çocuk sayısına, ailenin gelir düzeyine, psikolojik destek alma durumuna, evlenme şekillerine, evlilik öncesi eşi ile görüşme süresine göre (ay/gün/yıl olarak) farklılık gösterip göstermediği ve evli bireylerdeki şefkat korkusu düzeyinin yaşam doyumlarını anlamlı bir şekilde yordayıp yordadığı araştırılacaktır. Elde edilecek bulguların, evli bireylerde şefkat korkusunun yaşam doyumunu üzerindeki etkilerini anlamak ve bu ilişkide rol oynayan diğer faktörleri belirlemek adına önemli olabileceği düşünülmektedir. Ayrıca bulgular, evli bireyler ve aile ve çift terapistleri için yol gösterici olabilir. Elde edilecek bulgular, terapistlerin ve danışmanların evli çiftlerin şefkat korkularını azaltmaya yönelik etkili müdahaleler geliştirmelerine ve böylece evli çiftlerin yaşam doyumlarını artırmalarına katkıda bulunabilir.

Anahtar Sözcükler: Şefkat, Şefkat korkusu, Evlilik, Yaşam doyumu

Kaynakça

- Acar Arasan, B. N. (2010). Akademisyenlerde yaşam doyumu iş doyumu ve mesleki tükenmişlik düzeylerinin belirlenmesine yönelik bir araştırma (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uşak Üniversitesi, Uşak.
- Akdeniz, S., & Deniz, M. E. (2014). Farklı Merhamet Düzeylerine Sahip Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Anksiyete, Stres ve Duygusal Zekânın İncelenmesi. *Karatay Sosyal Araştırmalar Dergisi*, (2): 183-207.
- Asano, K., Tsuchiya, M., Ishimura, I., Lin, S., Matsumoto, Y., Miyata, H., Kotera, Y., Shimizu, E. ve Gilbert, P. (2017). The Development of Fears of Compassion Scale Japanese Version. *Plos One*, 12(10): 2.
- Aşan, Ö. & Erenler E. (2008). İş Tatmini ve Yaşam Tatmini İlişkisi. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 13(2): 203-216.
- Avşaroğlu, S., Deniz, M. E., & Kahraman, A. (2005). Teknik Öğretmenlerde Yaşam Doyumu İş Doyumu ve Mesleki Tükenmişlik Düzeylerinin İncelenmesi. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14: 115-129.
- Bağcı Çetin, B. (2021). Prososyal davranış psikoeğitim programının okul öncesi dönem 5-6 yaş çocuklarının prososyal davranışlarına, sosyal duygusal uyumuna ve yaşam doyumuna etkisi (Doktora Tezi). Pamukkale Üniversitesi, Denizli.
- Bağcı, Z., & Kolbaşı, E. (2019). İş Doyumu ve Yaşam Doyumu İlişkisi: Bir Kamu Kurumu Üzerinde Analitik Bir Araştırma. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(4): 119-123.
- Bakalim, O., & Karahan, F. Ş. (2022). Yetişkinlerde Şefkat Korkusu Ve Psikolojik Esneklik. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (12): 539-559.
- Bal, B. (2019). Üniversite öğrencilerinin şefkat korkusunun yordayıcıları olarak bağlanma stilleri ve suçluluk-tanç düzeylerinin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Arel Üniversitesi, İstanbul.
- Budak, S. (2017). Psikoloji Sözlüğü. Ankara: Bilim ve Sanat Yayınları.
- Christopher, J. C. (1999). Situating Psychological Well-Being: Exploring the Cultural Roots of Its Theory and Research. *Journal of Counseling & Development*, 77(2): 141-152.
- Cummins, R. (2000). Personal Income and Subjective Well-Being: A Review. *Journal of Happiness Studies*, 1(2): 133-158.
- Çevik, Ö., & Tanhan, F. (2020). Merhamet Korkusu: Tanımı, Nedenleri ve Önlenmesi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 12(3): 342-351.
- Demirci, M. K. (2019). Evli bireylerin öznel iyi oluş düzeyleri ile mizah tarzları, temel psikolojik ihtiyaçların doyumu ve evlilik uyumu arasındaki ilişkilerin değerlendirilmesi (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Trabzon Üniversitesi, Trabzon.
- Diener, E. (1984). Subjective Well-Being. *Psychological Bulletin*, 95(3): 542-575.
- Diener, E., & Suh, E. (1997). Measuring Quality Of Life: Economic, Social, And Subjective Indicators. *Social Indicators Research*, 40(1-2): 189-216.
- Doğan, S. (2015). Yaşam Doyumu, Seçme Konular. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Dost, M. T. (2007). Üniversite Öğrencilerinin Yaşam Doyumunun Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2(22): 132-143.
- Erdoğan, G. (2021). Şefkat korkusu ile depresyon, anksiyete ve stres arasındaki ilişkinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İstanbul.
- Eryılmaz, A., & Ercan, L. (2011). Öznel İyi Oluşun Cinsiyet, Yaş Grupları ve Kişilik Özellikleri Açısından İncelenmesi. *Turkish Psychological Counseling & Guidance Journal*, 4(36): 139-151.
- Eryılmaz, A. (2012). A Model for Subjective Well-Being In Adolescence: Need Satisfaction and Reasons for Living. *Social Indicators Research*, 107(3): 1-14.
- Hünler, O. S., & Gençöz, T. (2003). Boyun Eğici Davranışlar ve Evlilik Doyumu İlişkisi: Algılanan Evlilik Problemleri Çözümünün Rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51): 99-108.
- Hür, S. (2018). Yoğun bakım hemşirelerine verilen stres yönetimi eğitiminin merhamet yorgunluğuna etkisi (Doktora Tezi). Atatürk Üniversitesi, Erzurum.
- Karalı, A. (2019). Evli bireylerde yaşam doyumu, cinsel doyum ve evlilik uyumunun sosyodemografik değişkenlerle olan ilişkisinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Köknel, Ö. (2004). Korkular-Takıntılar-Saplantılar. İstanbul: Altın Kitaplar.
- Kurtoğlu, M., Başgül, Ş. S. (2021). Koruyucu Faktör Olarak Öz-Şefkat Üzerine Bir Derleme Çalışması. *J Cogn Behav Psychother Res*, 10(1): 56-65.

- Lucas, R. E., Diener, E., & Suh, E. (1996). Discriminant Validity of Well-Being Measures. *Journal of personality and social psychology*, 71(3): 616.
- Malkoç, A. (2011). Öznel iyi oluş müdahale programının üniversite öğrencilerinin öznel iyi oluş düzeylerine etkisi (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Meriç, F. (2020). Şefkat korkusu, öz-anlayış ve psikolojik dayanıklılık: Okul öncesi eğitime devam eden çocukların ebeveynleri üzerine bir araştırma (Yüksek Lisans Tezi). Biruni Üniversitesi, İstanbul.
- Myers, D. G., & Diener, E. (1995). Who is Happy?. *Psychological Science*, 6(1): 10-19.
- Öter, Ö. M. (2021). Okul müdürlerinin hizmetkâr liderlik davranışları ile okulların örgüt sağlığı ve öğretmenlerin yaşam doyumu arasındaki ilişki (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Dicle Üniversitesi, Diyarbakır.
- Özbek, M. (2016). Evli bireylerde yaşam doyumu ve psikolojik iyi oluşlarının çeşitli değişkenlerle incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Nişantaşı Üniversitesi, İstanbul.
- Polat, F. N. ve Erdem, R. (2017). Merhamet Yorgunluğu Düzeyinin Çalışma Yaşam Kalitesi ile İlişkisi: Sağlık Profesyoneller Örneği. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(26): 291-312.
- Seligman, M. E. P. (2007). *Gerçek Mutluluk* (S. Kunt, Çev.). Ankara: HYB Yayınları.
- Seligman, M. E. P., & Csikszentmihalyi, M. (2000). *Positive Psychology An Introduction*. *American Psychologist*, 55(1): 5-14.
- Shin, D. C., & Johnson, D. M. (1978). Avowed Happiness As An Overall Assessment of the Quality of Life. *Social Indicators Research*, 5(1): 475-492.
- Şahin, A. (2019). Üniversite Öğrencilerinde Bilinçli Farkındalık ile Yaşam Doyumu ve İyi Oluş Arasındaki İlişkiler. *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, (8): 151-176.
- Şeremet, G. G., & Ekinci, N. (2021). Sağlık Çalışanlarında Merhamet Yorgunluğu, Merhamet Memnuniyeti ve Merhamet Korkusu. *Süleyman Demirel Üniversitesi Vizyoner Dergisi*, 12(29): 330-344.
- Ulu Yalçınkaya, A. (2019). Differentiation of self: examination of the concept in the interplay of stress, life satisfaction, and marital satisfaction (Doktora Tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Ankara.
- Ümmet, D. (2012). Üniversite öğrencilerinde özgecilik davranışının transaksiyonel analiz ego durumları ve yaşam doyumu bağlamında incelenmesi (Doktora Tezi). Marmara Üniversitesi, İstanbul.
- Ünal, S., Karlıdağ, R., & Yoloğlu, S. (2001). Hekimlerde Tükenmişlik ve İş Doyumu Düzeylerinin Yaşam Doyumu Düzeyleri ile İlişkisi. *Klinik Psikiyatri*, 4(2): 113-118.
- Yıldız, M. A., & Baytemir, K. (2016). Evli Bireylerde Evlilik Doyumu ile Yaşam Doyumu Arasındaki İlişkide Benlik Saygısının Aracılığı. *İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17(1): 67-80.
- Yıldırım, M. (2018). Ergenlere yönelik öz-şefkat geliştirme programının öz-şefkat, kendine şefkat vermektan korkma ve öznel iyi oluş üzerindeki etkililiğinin incelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Bolu.
- Yörükoğlu, A. (1997). *Çocuk Ruh Sağlığı*. İstanbul: Nobel Yayıncılık.

Studies on “Khuuriin Ulger”: A Cultural Phenomenon in Mongolian

Khasmuchir URGUNDALAI

Araştırma Görevlisi, Mongolian University of Science and Technology
1677678446@qq.com
Orcid ID:0000-0002-6493-8685

Ariunbold ALTANKHUYAG

Dr. Öğretim Üyesi, Mongolian University of Science and Technology
bayn.boldoo@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6493-8685

Problem Statement

"Khuuriin Ulger", a form of folk art prevalent in eastern Inner Mongolia, is a unique oral and literary art created by Mongolian folk artists (Khvvrq) through the use of Sihu (Khvvr) and rap. This article presents a comprehensive analysis of the origin, development, and significance of "Khuuriin Ulger" as a cultural phenomenon, elucidating its profound impact on national identity. Throughout the process of communication, it consistently offers a historically accurate portrayal of the interactions between Mongolian and Han cultures, in addition to facilitating effective interaction, mutual learning, and integration among ethnic groups. The extensive history of communication over centuries has borne witness to political, economic, social, and cultural exchanges and integration among diverse ethnic groups. As a subject of inquiry within Mongolian culture studies, "Khuuriin Ulger" holds substantial value due to its contemporary relevance and historical significance. The research on the subject construction of "Khuuriin Ulger" peaked and established itself as an independent discipline from the 1920s to the early 21st century. However, with the rapid advancement of the information age, "Khuuriin Ulger" and other traditional cultures face similar challenges. The development of its disciplines is gradually being marginalized, with a shift in research focus towards protection, inheritance, and development. Therefore, it holds both theoretical value and practical significance to conduct disciplinary research on effectively "transforming" in the era of big data and the Internet while exploring innovative applications of new media for communication. While research on "Khuuriin Ulger" has evolved from single-discipline to multi-disciplinary integration, practical challenges such as the limited number of performers, declining audience numbers, and lack of in-depth cross-disciplinary research persist. Future efforts should focus on strengthening follow-up research and conducting systematic investigations. The current state of academic research on "Khuuriin Ulger" in China has advanced to a mature stage, marked by significant accomplishments in the form of scholarly articles, publications, and related investigations. The research perspective has transitioned from a singular focus on written literature to a diversified and interdisciplinary approach. The systematic progression of emerging disciplines such as sociology, anthropology, and ethnology has facilitated the amalgamation of multiple fields, establishing "Khuuriin Ulger" as an autonomous discipline.

Methodology

1. literature research method. In the initial phase of my research, I conducted a comprehensive literature review and formulated a preliminary research framework. Additionally, I authored two scholarly papers. These achievements establish a robust groundwork for further in-depth investigation into this subject matter and ongoing enhancement of the research program's viability. 2. Field method. Residing in the eastern region of Inner Mongolia, where the "Khuuriin Ulger" culture predominates, affords me a geographical advantage and favorable conditions for conducting research. Employing rigorous scientific statistical methods, I gather and analyze data on the current status of "Khuuriin Ulger" research through field investigations. The field investigation method is paramount and efficacious in examining cultural phenomena and transmission, rendering it my preferred approach to research.

Expected / Provisional Results

"Khuuriin Ulger" is a type of performing art that combines oral and written literature, in eastern Inner Mongolia, and employs singing, playing, and acting as its means of expression. The most representative aspect of Mongolian culture is "Khuuriin Ulger", Due to variations in geographical settings, linguistic

and script systems, as well as aesthetic norms, the tradition of storytelling within this ethnic group diverges from that of others. Each ethnic group's folk art is deeply embedded within its people. With the increasing involvement and widespread utilization of new media, it is my contention that this represents a novel avenue for the propagation and perpetuation of traditional arts.

Keywords: performing art, ethnic group, folk art, traditional art

References

- [1]Qingsong, Li &Hongyan,Guo. MEHGGULEJIN HUREN WULIGEER. ShenYang. The Liaoning Ethnic Press. 2012
- [2]Chaoketu.The inaugural proceedings of the International Academic Symposium on "Khuuriin Ulger". Beijing.The ethnic publishing house.2018
- [3] SuRong. History of Mongolian Literature (Vol. 3) [M]. Hohhot. Inner Mongolia People's Publishing House. 2000 (201)
- [4] Zhao Yanhua, Bao Yingping. On the Spread of Ming and Qing Novels in "Khuuriin Ulger"[J]. Hohhot.Journal of Inner Mongolia University (Philosophy and Social Sciences Edition). 2016.(4).5-9
- [5] Chang Bao. Reconstructed Folk Narrative Texts of Multi-Ethnic Social Interaction: A Sociological Analysis of "Khuuriin Ulger" in Eastern Inner Mongolia[J]. Hohhot. Journal of Inner Mongolia University for Nationalities (Social Science Edition).2022.(3).1-7
- [6]Quanfu . A Review of "Khuuriin Ulger" Research[J]. Hohhot. College of Mongolian Studies Inner Mongolia University.2013. (4).31-37
- [7]Qe Li Ge Er. A Study of Character Portrayal in Luo Guanzhong's Romance of the Three Kingdoms by "Khuuriin Ulger"[J]. ShenYang. Culture Journal. 2020.(6). 85-87
- [8]Li Cai hua. A Comparative Study on the Text of "Khuuriin Ulger" The Legend of the Gods and the original Chinese version of the Legend of the Gods[D]. Beijing.Minzu University of China.2012

Fen Öğretimi II Dersi Kapsamında Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Arkadaşlarını Değerlendirmelerine Yönelik Günlük Yazma Etkinlikleri

Emine HATUN DİKEN

Doçent Doktor, Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
hatundiken06@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3922-2535

Problem Durumu

Araştırmanın amacı Fen Öğretimi II dersinde günlük tutan fen bilimleri öğretmen adaylarının, tuttukları günlüklerde arkadaşlarını nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 3. sınıftaki 16 fen bilimleri öğretmen adayı oluşturmuştur.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada 2023-2024 eğitim-öğretim yılının 2. yarıyılında öğretmen adaylarından Fen Öğretimi I dersinde öğrendikleri öğretim yöntemlerine göre fen bilimleri öğretim programlarını da dikkate alarak Fen Öğretimi II dersinde her hafta ikişerli gruplar halinde 50 dakikada sunmaları istenmiştir. Her bir öğretmen adayı 8 hafta boyunca günlük tutmuşlardır. Günlük tutarken her bir öğretmen adayı ilgili haftada sunum yapan ikişer grup halinde olan arkadaşlarını günlükteki yönergelerine göre değerlendirmiştir. Her bir öğretmen adayının arkadaşlarının sunumlarına yönelik tutacakları günlüklerde; arkadaşlarının sunumlarına hazırlandıkları dersin içeriği ve içeriğin düzenlenmesi bakımından, kullanılan öğretim yöntemleri bakımından, sınıf yönetimi bakımından vb. günlük tutarak değerlendirmeleri istenmiştir. 8 haftanın sonunda öğrenciler günlük tutma etkinliklerini tamamlamışlardır. Öğrencilerin tuttukları günlüklerdeki yazılı cevaplar araştırmacı tarafından açıklayıcı ve çıkarımsal temalar kullanılarak nitel olarak analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda öğrencilerin hazırladıkları dersin içeriği ve içeriğin düzenlenmesine yönelik genel olarak arkadaşlarının sunumlarını güzel hazırladıkları, planlı sunum hazırladıkları, kazanımların sırasına göre sunumları yaptıkları, sunumlarının içerik olarak güzel olduğu, dersin içeriğine uygun olduğu şeklinde görüş bildirdikleri, sunumda kullanılan öğretim yöntemi bakımından arkadaşlarına değerlendirdiklerinde dikkat çekici örnekler kullandıkları, hazırladıkları materyallerin dersin daha anlaşılır olmasını sağladığı şeklinde görüş bildirdikleri, arkadaşlarının sunumlarında iyi yönlerini değerlendirmelerine yönelik konu anlatımlarının ve materyallerinin güzel olduğu, slaytlarda güzel örnekler verildiği şeklinde görüş bildirdikleri arkadaşlarının sunumlarında daha iyi neler yapılabileceğine yönelik powerpointte sunumun daha güzel hazırlanabileceği, materyallerin daha büyük olabileceği, küçük çaplı bir tartışma ortamı yaratılabileceği, anlatım tarzlarının daha iyi olabileceği şeklinde görüş bildirdikleri, kendilerinin aynı konuları anlatsalar hangi öğretim yöntemlerini kullanabileceklerine yönelik daha anlaşılır olduğu için TGA, konularda ezber olan kavramların daha iyi anlatılabileceği, kalıcılığının sağlanabileceği, daha kolay anlaşılabilmesi için 5E'yi kullanabilecekleri şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Günlük yazma etkinliklerine yönelik alan yazında yapılmış çalışmalar da mevcuttur (Aksar & Güneri, 2018; Günel, Uzoğlu & Büyükkasap, 2009; Cengiz & Karataş, 2014; Çardak, 2010; Erduran-Avcı & Akçay, 2013; Şahin, 2009; Savaşkan, 2014; Özdemir, 2023; Tekin-Aytaş & Uğurel, 2016; Ünlü & Soylu, 2017). Günlük yazma etkinliklerine yönelik yapılan çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Günlük Tutma, Fen Öğretimi II Dersi, Fen Bilimleri Öğretmen Adayları

Kaynakça

- Aksar, M., & Güneri, E. (2018). Fen bilimleri dersinde kullanılan öğrenme günlükleri hakkında öğrenci görüşleri. *Atlas International Referred Journal on Social Sciences*, 4(8), 98-111.
- Günel, M., Uzoğlu, M., & Büyükkasap, E. (2009). Öğrenme amaçlı yazma aktivitelerinin kullanımının ilköğretim seviyesinde kuvvet konusunu öğrenmeye etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 379-399.

- Cengiz, C., & Karataş, F. Ö. (2014). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirme: fen bilgisi öğretmen adayları ile gerçekleştirilen yansıtıcı günlük tutma uygulamasının etkileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 120-129.
- Çardak, Ü. (2010). Fen ve teknoloji dersine ilişkin günlük tutmanın öğrenci başarısı ve tutumu üzerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi*, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Erduran-Avcı, D., & Akçay, T., (2013). Fen ve teknoloji dersinde yazma etkinlikleri üzerine öğretmen görüşleri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10(2), 48-65.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis. a sourcebook of new methods*. CA: Sage.
- Şahin, Ç. (2009). Fen bilgisi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme yeteneklerine göre günlüklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 225-236.
- Savaşkan, V. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin günlük tutma alışkanlıklarının öğrenci görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 407 – 432.
- Özdemir, G. (2023). Köy okulunda öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin fen günlüğü uygulamasına ilişkin görüşleri. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 336-344.
- Tekin-Aytaş, Ç., & Uğurel, I. (2016). Bir matematik sınıftaki yazma aktivitelerine dayalı öğretim uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 211, 113-146.
- Ünlü, V., & Soylu, D. (2017). Ortaokul matematik dersinde yazma etkinliklerinin öğrencilerin başarı, tutum ve üst bilişlerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 345-360.

Fen Öğretimi II Dersi Kapsamında Fen Bilimleri Öğretmen Adaylarının Kendi Sunumlarını Değerlendirmelerine Yönelik Görüşlerinin Tespiti

Emine HATUN DİKEN

Doçent Doktor, Kafkas Üniversitesi, Dede Korkut Eğitim Fakültesi, Fen Bilgisi Eğitimi Anabilim Dalı
hatundiken06@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3922-2535

Problem Durumu

Araştırmanın amacı Fen Öğretimi II dersinde günlük tutan fen bilimleri öğretmen adaylarının, tuttukları günlüklerde kendilerini nasıl değerlendirdiklerine yönelik görüşlerini tespit etmektir. Araştırmanın çalışma grubunu Kafkas Üniversitesi Dede Korkut Eğitim Fakültesi Fen Bilgisi Öğretmenliği 3. sınıftaki 16 fen bilimleri öğretmen adayı oluşturmuştur.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma deseni kullanılmıştır. Araştırmada 2023-2024 eğitim-öğretim yılının 2. yarıyılında öğretmen adaylarından Fen Öğretimi I dersinde öğrendikleri öğretim yöntemlerine göre fen bilimleri öğretim programlarını da dikkate alarak Fen Öğretimi II dersinde kendilerinin bir konu seçerek ikişerli gruplar halinde konuyu 50 dakikada sunmaları istenmiştir. Sunumları sonrasında öğretmen adayları günlüklerinde yazılı olarak kendilerini değerlendirmişlerdir. Öğrencilerin tuttukları günlüklerde kendilerini değerlendirmelerine yönelik yazılı görüşleri araştırmacı tarafından açıklayıcı ve çıkarımsal temalar kullanılarak nitel olarak analiz edilmiştir (Miles & Huberman, 1984).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda; öğrencilerin sunumlarına genellikle bir buçuk, iki, üç hafta önceden başladıkları, internet, fen bilimleri ders kitaplarından yararlandıkları, öğretim yönteminin konularına uygun olduğu, uygun model hazırladıkları şeklinde görüş bildirdikleri, sunumda yapmayı hedefledikleri şeylere ne kadar ulaştıklarına yönelik sunumu başarıyla gerçekleştirdikleri, materyalleri etkili kullandıkları, konuyu anlatış tarzlarının iyi olduğu, slaytlarının güzel olduğu, dikkat çekici ve eğlenceli konuyu anlattıkları şeklinde görüş bildirdikleri, sunumlarının iyi olan yönlerine yönelik grup arkadaşları ile uyum içinde çalıştıkları, materyallerinin ve deneylerinin eğlenceli olduğu, izlettikleri animasyon videolarının merak uyandırıcı olduğu, konuya hakim oldukları, sunuş tarzlarının iyi olduğu şeklinde görüş bildirdikleri, sunumlarının iyi olmayan yönlerine yönelik heyecanlandıkları, materyallerinin boyutunun küçük olduğu, projeksiyona bağlanma problemi yaşadıkları şeklinde görüş bildirdikleri, konuyu sunarken fark ettikleri eksikliklere yönelik ders için bildiklerini anlatım sırasında yansıtamadıkları, ders planı hazırlama konusunda eksiklikleri olduğu, heyecanlandıkları, bilgi eksiklikleri olduğu, kullandıkları öğretim yönteminin bazen konuya uygun olmadığı şeklinde görüş bildirdikleri, bu eksikliklerin nasıl tamamlayabilecekleri konusunda topluma sunumlar veya konuşmalar yaparak giderebilecekleri, ders planı örnekleri hazırlayarak tamamlayabilecekleri, daha az heyecanlanabilecekleri, dersi daha güzel ve etkili anlatabilecekleri, daha yaratıcı ve güzel materyaller hazırlayabilecekleri, günlük hayattan daha çok örnekler verebilecekleri, bilgi eksikliklerini giderebilecekleri, öğretim yöntemlerini daha eksiksiz uygulayabilecekleri, empati yeteneklerini daha fazla geliştirebilecekleri, sınıf hakimiyetini daha iyi sağlayabilecekleri şeklinde görüş bildirdikleri tespit edilmiştir. Günlük yazma etkinliklerine yönelik alan yazında yapılmış çalışmalar da mevcuttur (Aksar & Güneri, 2018; Günel, Uzoğlu & Büyükkasap, 2009; Cengiz & Karataş, 2014; Çardak, 2010, Erduran-Avcı & Akçay, 2013; Şahin, 2009; Savaşkan, 2014; Özdemir, 2023; Tekin-Aytaş & Uğurel, 2016; Ünlü & Soylu, 2017). Günlük yazma etkinliklerine yönelik yapılan çalışmaların sayısı artırılmalıdır.

Anahtar Sözcükler: Günlük Tutma, Fen Öğretimi II Dersi, Fen Bilimleri Öğretmen Adayları

Kaynakça

- Aksar, M., & Güneri, E. (2018). Fen bilimleri dersinde kullanılan öğrenme günlükleri hakkında öğrenci görüşleri. *Atlas International Referred Journal on Social Sciences*, 4(8), 98-111.
- Günel, M., Uzoğlu, M., & Büyükkasap, E. (2009). Öğrenme amaçlı yazma aktivitelerinin kullanımının ilköğretim seviyesinde kuvvet konusunu öğrenmeye etkisi. *Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 29(1), 379-399.

- Cengiz, C., & Karataş, F. Ö. (2014). Yansıtıcı düşünmeyi geliştirme: fen bilgisi öğretmen adayları ile gerçekleştirilen yansıtıcı günlük tutma uygulamasının etkileri. *Eğitim ve Öğretim Araştırmaları Dergisi*, 3(4), 120-129.
- Çardak, Ü. (2010). Fen ve teknoloji dersine ilişkin günlük tutmanın öğrenci başarısı ve tutumu üzerine etkisi. *Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.*
- Erduran-Avcı, D., & Akçay, T., (2013). Fen ve teknoloji dersinde yazma etkinlikleri üzerine öğretmen görüşleri. *Türk Fen Eğitimi Dergisi*, 10(2), 48-65.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1984). *Qualitative data analysis. a sourcebook of new methods*. CA: Sage.
- Şahin, Ç. (2009). Fen bilgisi öğretmen adaylarının yansıtıcı düşünme yeteneklerine göre günlüklerinin incelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 36, 225-236.
- Savaşkan, V. (2014). Eğitim fakültesi öğrencilerinin günlük tutma alışkanlıklarının öğrenci görüşleri doğrultusunda incelenmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 3(1), 407 – 432.
- Özdemir, G. (2023). Köy okulunda öğrenim gören ortaokul öğrencilerinin fen günlüğü uygulamasına ilişkin görüşleri. *Başkent University Journal of Education*, 6(2), 336-344.
- Tekin-Aytaş, Ç., & Uğurel, I. (2016). Bir matematik sınıftaki yazma aktivitelerine dayalı öğretim uygulamasının öğrencilerin öğrenmeleri üzerindeki etkileri. *Millî Eğitim Dergisi*, 211, 113-146.
- Ünlü, V., & Soylu, D. (2017). Ortaokul matematik dersinde yazma etkinliklerinin öğrencilerin başarı, tutum ve üst bilişlerine etkisi. *Gazi Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 37(1), 345-360.

Kosova Prizren’de 15-18 Yaş Aralığında Gençlerin Teknoloji Kullanımı

Gülay KRASNIÇ

Öğretmen, Trakya Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Balkan Çalışmaları Anabilim dalı
Orcid ID:0000-0000-0000-0000

Problem Durumu

Çok dilli Kosova’da dil sorunu sürekli mevcut olan konuların başında gelmektedir. Dolayısıyla Türk dili söz konusu olduğunda özellikle eğitim ve günlük hayatta dil konusunda kendini ispat etmek zorunda kalmıştır. Araştırmanın amacı Türkçenin hâkim olduğu Prizren kentinde, 15-18 yaş aralığındaki gençlerin teknoloji kullanım ve kullanılan araçların (telefon, tablet, bilgisayar) etkilerinin incelenmesidir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma grubunu, 15 – 18 yaş aralığındaki Türkçe eğitim gören öğrenciler teşkil etmektedir. Türk öğrencilerinin, teknoloji kullanımı hakkında, verilerin elde edilmesi için Nitel araştırma yöntemi kullanılarak, yarı yapılandırılmış görüşme tekniği ile öğrencilere açık uçlu sorular sorularak, sabit seçenekli cevaplar ile hedeflenen bilgilere ulaşılmıştır. Yapılan incelemede, Türk öğrencilerinin teknolojiyle ilgili deneyimleri göz önünde bulundurulmuştur. Bu bağlamda görüşler alınmış ve önerilerin geliştirilmesi hedeflenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma bulgularına göre Türkçe eğitim gören gençlerin çoğunun özellikle bilgisayar, telefon tablet gibi teknolojik araçları kullanmalarının yanı sıra, Elektroteknik odalarında (laboratuvar veya pratik derslerin yapıldığı kabinlerinde) teknolojiden büyük oranda yararlandıkları, bir bölümünün ise teknolojiye çok zaman harcadığı ve bu konuda özellikle aileler ve zaman kaybı konusunda, sorun yaşadığı vurgulanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Prizren’de gençlerin teknoloji kullanımı, alanları...

Kaynakça

- Recepoğlu Suroy, Altay (2004), Kosova’da Türkçe veya Kimlik Mücadelesi, Türk Yazarlar Derneği Yayınları, Prizren
- Kovaç, Ferdi yüksek lisans tezi 2012
- Selim, S. “Balkan Savaşlarından Günümüze Kadar Kosova’da Yaşayan Türklerin Toplumsal, Kültür-Eğitim Durumu”, BAL-TAM Türklük Bilgisi Dergisi 7, Balkan Türkoloji Araştırmaları Merkezi, Prizren(2007).
- KORO, Bedrettin (2008), “Kosova Eğitim Sistemi ve Türkçe Eğitim”, <http://www.kosovahaber.com>, İndirilen Tarih: 25.11.2023.

Büyük Dil Modelleri ve Müziksel Önyargı: ChatGPT Örneğinde (Etno)müzikolojik Bir Sorgulama

Selim TAN

Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

selim.tan@mgu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-1343-9157

Problem Durumu

Bu çalışma, günümüzde büyük dil modelleri (BDM) arasında yaygın şekilde kullanılan ChatGPT'nin, müziğe dair ürettiği metinlerdeki önyargıları (bias) (etno)müzikolojik perspektif üzerinden sorgulamaktadır. ChatGPT'nin eğitim verileri, insani metinlere dayalı olduğundan hâliyle birçok insani önyargıyı da içerir. Bu yüzden yapay zekâları (YZ) önyargılardan azade kılarak etik temel kazandırmak, ChatGPT gibi birçok BDM'nin başlıca gayelerinden biridir. Bu doğrultuda ChatGPT'nin önyargılarını genel düzeyin (Ray, 2023) yanı sıra toplumsal cinsiyet (Zhou ve Sanfilippo, 2023), politika (Motoki, Pinho Neto ve Rodrigues, 2024) ve tıp eğitimi (Nguyen, 2024) gibi hususi alanlarda nasıl gerçekleştiğini inceleyen birçok araştırma mevcuttur. Ancak müzik ve film tavsiyelerindeki önyargıları ele alan çalışma (Sah, Xiaoli ve Islam, 2023) dışında BDM'lerin müzik üzerine nasıl düşündüğünün irdelenmediği görülür. Bu çalışma, ChatGPT'ye yöneltilen belli sorular üzerinden ilgili araştırma boşluğunu gidererek literatüre katkı sunmayı arzular. Burada ChatGPT'nin müziğe yaklaşım düzeyinde Adlerci müzikolojik perspektife mi yoksa etnomüzikolojik perspektife mi daha yakın durduğu anlaşılmaya çalışılır. Zira 19. yüzyılın sonlarında Adler'in (1885/1981) temelini attığı müzikoloji; dönemin hâkim ideolojik paradigmasına uyumlu şekilde Batı merkezli, pozitivist, formalist ve evrimci perspektifler içerir. Öte yandan Nettl'in (1983) değindiği üzere etnomüzikolojik perspektif; kültürel görelilik temelinde Batılı genellemeleri çürütme gayesi güderek bütün müzikleri eşitlikçi zeminde kavrar. Dolayısıyla çalışmada ilgili perspektifler çerçevesinde ChatGPT'nin müziğe ilişkin önyargısal eğilimini kavramak başat önem arz etmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, ChatGPT'yi nitel araştırma kapsamında görüşme yöntemi (yapılandırılmış, açık uçlu) temelinde incelemektedir. Bir evren olarak BDM'ler arasında ChatGPT'nin (versiyon 3.5) seçilmesinin sebebi yaygın şekilde kullanılmasıdır. Ayrıca çalışmada Motoki, Pinho Neto ve Rodrigues'in (2024) ChatGPT'nin belli politik tutumların kimliğine bürünmesini isteyerek (politikGPT) ilgili yanıtları, varsayılanGPT kıyasladığı deneysel tasarım esas alınmıştır. Böylece varsayılanGPT'yi müzikologGPT ve etnomüzikologGPT'lerle kıyaslamak adına "müzik" ve "müziyenliğin" tanımının yanında "müziksel değere" yönelik sorular yöneltilmiştir. ChatGPT'nin rastlantısallığı da dikkate alınarak ilgili görüşme soruları, farklı düzende defalarca (20 kez) sorulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

ChatGPT'nin varsayılan hâli Adlerci müzikolojiye yakınsayarak müziğe çoğunlukla Batı merkezli, pozitivist ve formalist bir perspektifle yaklaşır. Burada VarsayılanGPT ile müzikologGPT arasında uyumluluk olduğu anlaşılır. Zira etnomüzikologGPT'nin yanıtları büyük ölçüde etnomüzikolojik perspektife uygun şekilde "küresel" ve "topluluk odaklı" bir mahiyet taşır. Bu durum ChatGPT'nin Batı merkezli ve Adlerci müzikolojinin önyargılarını içerdiğini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Büyük Dil Modelleri, Önyargı, Müzik, (Etno)müzikoloji, ChatGPT.

Kaynakça

- Motoki, F., Pinho Neto, V ve Rodrigues, V. (2024). More human than human: Measuring ChatGPT political bias. *Public Choice*, 198(1), 3-23.
- Muggleston, E. (1981). Guido Adler's "The scope, method, and aim of musicology" (1885): An English translation with an historico-analytical commentary. *Yearbook for Traditional Music*, 13, 1-21.
- Nettl, B. (1983). *Ethnomusicology: Definitions, directions, and problems*. E. May (Ed.), *Musics of many cultures: an introduction içinde* (s. 1-9). Berkeley, Los Angeles, and London: University of California Press.

- Nguyen, T. (2024). ChatGPT in medical education: A precursor for automation bias? *JMIR Medical Education*, 10, e50174.
- Ray, P. P. (2023). ChatGPT: A comprehensive review on background, applications, key challenges, bias, ethics, limitations and future scope. *Internet of Things and Cyber-Physical Systems*, 3, 121-154.
- Sah, C. K., Xiaoli, D. L. ve Islam, M. M. (2024). Unveiling bias in fairness evaluations of large language models: A critical literature review of music and movie recommendation systems. *arXiv preprint arXiv:2401.04057*.
- Zhou, K. Z. ve Sanfilippo, M. R. (2023). Public perceptions of gender bias in large language models: Cases of ChatGPT and Ernie. *arXiv preprint arXiv:2309.09120*.

Yapay Zekâ Müzik Oluşturucuları ve Müziksel Yaratıcılık: Suno Örneğinde Melez Müziklerin Analizi

Selim TAN

Dr. Öğretim Üyesi, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi

selim.tan@mgu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-1343-9157

Problem Durumu

Bu çalışma, bir yapay zekâ (YZ) müzik oluşturucusu Suno'nun mevcut müzik türleri-üsluplarından hareketle yeni türler-üsluplar yaratabilme potansiyelini ele almaktadır. Bu kapsamda araştırma şu sorulara yanıt arar: YZ müzik oluşturucuları melez tür-üslupları hangi müziksel yaklaşımla üretiyor? Bu melez müzikler, müzik üretimi ve yaratıcılığında insani doğal zekâ (DZ) ve YZ'nin benzerlik ve farklılıklarına dair neler söyleyebilir? İlgili müzikler, müzik atmosferlerini nasıl etkileyebilir? Bu doğrultuda çalışmada müzikte yaratıcılık (May, 1975/2023), melezlik (Bakhtin, 1981) ve metinlerarasılık (Kristeva, 1969/1980) gibi kavramlar üzerinde durulur. Zira YZ müzik oluşturucularının öncesinde yeni tür-üslupların gelişimi; sadece insan kültürlerinin bireysel-kolektif yaratıcılığı temelinde DZ'ye bağlı oluşabiliyordu. Ayrıca tarih boyunca melez müziklerin oluşumunda, birçok (etno)müzikolojik araştırmanın (Stokes, 1994; Shelemay, 2006) konu edindiği göçlerin ve diasporik toplumların büyük önem arz ettiği açıktır. Ancak çalışmada üzerinde duracağım bir YZ müzik oluşturucusu Suno, müziksel eğitim verilerinin istemler üzerinden harekete geçirilmesiyle müzik üretiminde bulunur. Böylece Suno; uzlaşım düzeyde besteleme, söz yazarlığı, çalgı-vokal icrası ve kayıt süreçlerinden bütünüyle azade şekilde kullanıcının metinden müziğe arayüzüne girdiği istemler sayesinde işlerlik kazanır (Tan, 2024). Bu durum kültürel bağlamlardan yani insani DZ'den bağımsız olarak tamamen masa başında birçok yeni tür-üslubun yaratılmasına imkân tanır. Literatürde konuya dair benzeri olmadığından bir ilk olma niteliği taşıyan çalışma, müzikte DZ ve YZ arasındaki benzerlik/farklılıkları anlamada ve YZ müzik oluşturucularının sosyomüziksel etkilerini öngörmede katkı sunmayı arzulamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nitel araştırma yöntemi temelinde bir örnek olay olarak Suno'nun melez müzik üretimlerini incelemektedir. Burada bir evren niteliğindeki Suno'nun müziksel kategorileri içerisinden Russian appalachian folk, Hindi doo-wop, Arabic reggae, Urdu jazzwave ve Korean opera gibi melez kategoriler örneklem olarak ele alınmıştır. Bu doğrultuda ilgili kategorilerde üretilen müzikler gözlemlenerek elde edilen veriler; yaratıcılık, melezlik ve metinlerarasılık üzerinden kavramsal irdelemeye tabi tutulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bir YZ müzik oluşturucusu olarak Suno'nun sentez kategorileri, -büyük ölçüde- tarihsel olarak bir merkez olan Batılı tür-üsluplarla çevre niteliğindeki dillerin bileşimine dayanmaktadır. Her dilin kendine has fonolojisi, ritmi, kelime dağarcığı, sentaksı müziksel duyumu etkiler. Böylece bir YZ olarak Suno, insani iletişim-etkileşime bağlı DZ'nin melez müziklerinden farklı olarak kullanıcının istemleri doğrultusunda masa başı düzeyde müzik üretiminde bulunabilmektedir. Bu durum müzikte yaratıcılığın metinlerarası tabiatını farklı boyutuyla ortaya koyduğundan, DZ yaratıcılığına yönelik yaklaşımların yeniden düşünülmesini zaruri kılar.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Yaratıcılık, Melezlik, Metinlerarasılık, Suno.

Kaynakça

- Bakhtin, M. (1981). *The dialogic imagination* (C. Emerson ve M. Holsquist, Çev.). Austin: University of Texas Press.
- Kristeva, J. (1980). *Desire in language: A semiotic approach to literature and art* (T. Gora, A. Jardine ve L. S. Roudiez, Çev.). New York: Columbia University Press. (Özgün eser 1969 tarihlidir)
- May, R. (2023). *Yaratma cesareti* (A. Oysal, Çev.). İstanbul: Metis Yayınları. (Özgün eser 1975 tarihlidir)
- Shelemay, K. K. (2006). Music, memory and history. *Ethnomusicology Forum*. 15(1), 17-37.

- Stokes, M. (Ed.). (1994). *Ethnicity, identity and music: The musical construction of place*. Oxford/Providence, USA: Berg.
- Tan, S. (2024, Mayıs). Herkes Müzisyen mi Oldu? Yapay Zekâ Müzik Oluşturucusu Suno Örneğinde Müzik Üretimi ve Otantisite [Özet]. 14. Uluslararası Hisarlı Ahmet Sempozyumu'nda sunulan bildiri, Kütahya.Erişim adresi: <https://hisarliahmet.org/img/assets/14thAbstractBook.pdf>

REACT Stratejisinin ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Öğrencilerin Kavramsal Anlamalarına Etkisi

Hilal PALTA BENEK

Uzman, Balıkesir Üniversitesi
hilalpalta9@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6522-8546

Gülcan ÖZTÜRK

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi
ozturkg@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4399-1329

Ayşe Gül ÇİRKİNOĞLU ŞEKERCİOĞLU

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi
acirkin@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-9474-2977

Problem Durumu

Bu çalışmada basit makineler konusunun öğretiminde REACT stratejisinin ve OBYM'nin kullanılmasının sekizinci sınıf öğrencilerini kavramsal anlamalarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Hem bağlam temelli öğrenme modeline dayalı REACT stratejisi hem de OBYM fen eğitiminde öğrencilerin kavramsal anlamasını ve akademik başarılarını artırmada etkili olan yapılandırmacı öğrenmeye dayalı yaklaşımlardır. Alanyazında REACT stratejisi ve OBYM'nin öğrencilerin fen bilimleri alanında kavramsal anlamalarında etkili olduğunu gösteren çalışmalar yer almaktadır (Abebe vd. , 2023; Asropah & Wismonto, 2023; Bakırcı, 2014; Caymaz & Aydın, 2019; Gül et al., 2017; Keskin & Çam, 2019; Uke, vd., 2024). Alanyazında fen eğitiminde REACT stratejisi ve OBYM'nin kullanılmasının öğrencilerin kavramsal anlamalarına etkisinin incelenip karşılaştırıldığı bir çalışma yer almamaktadır. Bu çalışma ile fen eğitimi alanında kullanılan yapılandırmacı öğrenmeye dayalı iki yaklaşım olan REACT stratejisi ve OBYM kullanılarak gerçekleştirilen öğretimlerin öğrencilerin kavramsal anlamalarına etkisinin ortaya konularak fen eğitimi alanına katkı sağlanabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, sekizinci sınıf öğrencilerinin kavramsal anlamalarına yönelik olarak, Basit Makineler konusunun öğretiminde REACT stratejisi ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin etkisi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, üç gruplu (bir kontrol, iki deney) Solomon deneysel desen kullanılmıştır. Örneklemdeki öğrenciler rastgele atama yöntemiyle üç gruba ayrılmıştır. Basit makineler konusu, kontrol grubuna geleneksel düz anlatım yöntemi ile, Deney 1 grubuna REACT stratejisi ile ve Deney 2 grubuna Ortak Bilgi Yapılandırma Modeli ile öğretilmiştir. Çalışma grubunu, sekizinci sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 45 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 26'sı kız, 19'u erkek öğrencidir. REACT stratejisinin uygulandığı Deney 1 grubu 12 öğrenciden, Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin uygulandığı Deney 2 grubu 16 öğrenciden ve geleneksel yöntemin uygulandığı Kontrol grubu ise 17 öğrenciden oluşmaktadır. Gruplara, çalışma öncesinde Basit Makineler Kavramsal Anlama Testi ön test olarak uygulanmıştır. Basit makineler konusunun öğretimi tamamlandıktan sonra ise aynı test son test olarak tekrar uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden, parametrik testlerden karışık ölçümlerde iki faktörlü varyans analizi ve ön test puanları eş değişken olarak alınıp karışık ölçümlerde iki faktörlü kovaryans analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda REACT stratejisinin öğrencilerin kavramsal anlamalarına olan olumlu etkisinin, Ortak Bilgi Yapılandırma Modeli ve geleneksel düz anlatım yöntemi uygulanan gruplara göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. REACT stratejisinin öğrencilerin kavramsal anlamalarına olumlu etkisinin OBYM uygulanan grup ve geleneksel düz anlatım yöntemi uygulanan gruba göre daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Bunun yanında OBYM uygulanan grubun da akademik başarısına REACT stratejisinden daha az da olsa olumlu etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Alan yazın incelendiğinde

REACT Stratejisinin kavramsal anlamaya etkisinin olumlu yönde olduğu çalışmalar bulunmaktadır (Demircioğlu, Aşık, et al., 2019; Karşlı Baydere & Aydın, 2019; Karşlı Baydere & Kurtoğlu, 2020; Sugita et al., 2020; Taraufu et al., 2020).

Anahtar Sözcükler: REACT, Ortak Bilgi Yapılandırma Modeli, Kavramsal anlama

Kaynakça

- Abebe, W. K., Tafari, H. W., & Faris, S. B. (2024). Effect of context based REACT strategy on students' conceptual understanding of heredity. *Cogent Education*, 11(1), 2290104.
- Bakırcı, H. (2014). Ortak bilgi yapılandırma modeline dayalı öğretim materyali tasarlama, uygulama ve modelin etkililiğini değerlendirme çalışması: Işık ve ses ünitesi örneği. [Unpublished doctoral dissertation]. Karadeniz Technical University.
- Caymaz, B., & Aydın, A. (2019). Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Elektrik Enerjisi Ünitesine İlişkin Kavramsal Anlamalarına Etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 1955-1975.
- Gül, Ş., Gürbüzöğlü Yalmanlı, S., & Yalmanlı, E. (2017). The Effect Of React Strategy In Teaching Of "Excretory System" Subject. *Kastamonu Education Journal*, 25(1), 79-96. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.308057>
- Keskin, F., & Çam, A. (2019). Yaşam temelli REACT stratejisinin altıncı sınıf öğrencilerinin akademik başarısına ve fen okuryazarlığına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 38-59. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.375043>
- Uke, I., Ebenezer, J., & Kaya, O. N. (2024). Seventh-grade students' relational conceptual change and science achievement: photosynthesis and cellular respiration duo. *Research in Science Education*, 1-31. <https://doi.org/10.1007/s11165-024-10156-7>
- Wismanto, A., Asropah, A., & Arifin, Z. (2023). The Contribution of Journalistic Knowledge to Students' Skills in Writing News: A Study of Correlational Analysis. *Journal of Languages and Language Teaching*, 11(4), 774-785.

Matematikte Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörlerin AHP Yöntemi ile Analizi: Yapay Zekâ ve Gerçek Kişilerle Yapılan İkili Karşılaştırmalar

Esmâ CANHAS KASEMİ

Araştırma Görevlisi Doktor, Universiteti i Prizrenit "Ukshin Hoti"

esma.canhasi.kasemi@uni-prizren.com

Orcid ID:0000-0001-6885-6057

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, matematik eğitiminde öğrenci başarısını etkileyen faktörleri Analytic Hierarchy Process (AHP) yöntemi ile analiz etmek ve yapay zekâ ile gerçek kişiler arasında yapılan ikili karşılaştırmalarla bu faktörlerin etkilerini değerlendirmektir. Literatür taraması, matematik eğitiminde kullanılan çeşitli öğretim yöntemlerinin öğrenci başarısı üzerindeki etkilerini incelemiştir. Matematik eğitimindeki temel sorunlar arasında, öğrencilerin temel kavramları anlamada yetersizlikleri, problem çözme becerilerinin eksikliği ve düşük motivasyon bulunmaktadır. Bu nedenle, etkili öğretim yöntemlerinin belirlenmesi gerekmektedir. Araştırma, yapay zekâ destekli eğitim sistemlerinin, geleneksel yöntemlere kıyasla öğrenci başarısını artırma potansiyelini vurgulamaktadır. Yapay zekâ destekli sistemlerin bireysel öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi cevap verebilmesi, matematik eğitiminde yeniliklerin geniş çapta uygulanabilirliğini ve öğrenci başarısını artırma potansiyelini göstermektedir. Bu çalışma, her iki öğretim yönteminin matematik öğrenme sürecine olan etkilerini derinlemesine inceleyerek literatüre önemli katkılar sağlamayı hedeflemektedir.

Araştırma Yöntemi

Yapay zekâ destekli eğitim sistemlerinin geleneksel yöntemlerle karşılaştırılmasını içeren karşılaştırmalı analiz tasarımına dayanmaktadır. Matematik öğrencilerinden oluşan evrende, örnekleme tabanlı öğrenci grupları seçilmiş ve veri toplama süreci anketler ve yapılandırılmış görüşmelerle gerçekleştirilmiştir. Elde edilen veriler nicel ve nitel yöntemlerle analiz edilmiştir. Böylelikle, yapay zekâ tabanlı öğretim sistemlerinin sağladığı adaptif öğrenme ortamları ve bireyselleştirilmiş geri bildirimler, öğrencilerin matematik becerilerini geliştirmede potansiyel sunmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekâ destekli matematik eğitim sistemlerinin, öğrenci başarısı üzerinde geleneksel yöntemlere göre daha etkili olabileceğini göstermektedir. Bu çalışma, matematik eğitiminde yapay zekâ destekli sistemlerin etkinliğini ve gerçek dünyadaki eğitimcilerle yapılan karşılaştırmaları vurgulayarak, gelecekteki eğitim politikaları ve uygulamaları için önemli ipuçları sağlamayı hedeflemektedir. Literatür taraması ve veri analizleri, yenilikçi uygulamaların yaygınlaşması ve eğitim politikalarının geliştirilmesi için önemli bulgular sunabilir.

Anahtar Sözcükler: Matematik eğitimi, Analytic Hierarchy Process (AHP), Yapay zekâ

Kaynakça

- Saaty, T. L. (2005). *Theory and Applications of the Analytic Network Process: Decision Making with Benefits, Opportunities, Costs, and Risks*. Pittsburgh: PA: RWS Publications.
- Savaş, E., Taş, S., & Duru, A. (2010). Matematikte Öğrenci Başarısını Etkileyen Faktörler. İnönü Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 11(1), 113-132.

Mevsimlerin Oluşumu Konusunun Öğretimine Yönelik Teknoloji Destekli Bir Etkinlik Örneği

Emine YURTYAPAN

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
emineyurtyapan@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-4630-8601

Ayşe Gül ÇIRKİNOĞLU ŞEKERCİOĞLU

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
acirkin@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-9474-2977

Problem Durumu

İnsanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar yaşanan bilim ve teknolojiadaki gelişmeler nedeniyle içinde bulunduğumuz 21. yüzyıl "teknoloji çağı" olarak adlandırılmaktadır. Dolayısıyla günümüzde gerek öğretimin planlanması sürecinde gerekse eğitsel içeriklerin oluşturulmasında teknolojinin sunduğu kolaylıklardan faydalanılabilir. Bunun için MEB tarafından 2010 yılında başlatılan Fırsatları Artırma ve Teknolojiyi İyileştirme Hareketi (FATİH) Projesi kapsamında hazırlanan Eğitim Bilişim Ağı (EBA), öğrencilere ve öğretmenlere öğrenme- öğretim faaliyetlerinde kullanabilecekleri elektronik içerikler sunmaktadır. Nitekim yapılan pek çok çalışmada öğretim sürecinde teknolojik içeriklerin kullanımının fen kavramlarının öğretiminde olumlu yönde etkili olduğu görülmektedir (Akdeniz, Öztürk ve Bakırcı, 2017; Benli Özdemir, 2019; Dağdalan ve Taş, 2017; Keskin Geçer, 2020). Ancak etkili bir fen eğitimi için sadece teknolojik içeriklerin kullanımı yeterli olmayabilir. Bu teknolojik içeriklerin ne amaçla oluşturulduğu ve öğretim ortamında nasıl kullanıldığı da büyük önem taşımaktadır. Nitekim ilgili alan yazın incelendiğinde e- içeriklerde ve öğretmenlerin teknolojiyi öğretimde kullanımına yönelik bazı sorunlar olduğu tespit edilmiştir. Tolan Sürbahanlı (2018) tarafından yapılan çalışmada 5. sınıf ders kitabında yer alan etkinliklerde araştırma-sorgulama temelli öğrenme anlayışıyla uyum olmayan bazı noktalar olduğu, EBA derste ise etkinliklerin yarısından çoğunun sunuş yoluyla öğrenme stratejisine dayalı "konu anlatımı" videolardan oluştuğu tespit edilmiştir. Ayrıca Alabay (2015) tarafından EBA kullanım durumlarına yönelik öğretmen ve öğrencilerin görüşlerinin alındığı çalışmada ders işleyiş sürecinde EBA'nın öğretmenler tarafından kullanılmadığı, EBA'ya yönelik eğitimin yetersiz olduğu ayrıca e-içeriklerin ihtiyacı karşılamadığı belirlenmiştir. Öğrenci görüşlerinde ise EBA ile "öğrendiğimi uygulama imkânı buluyorum" ve "öğrenmenin kendi kontrolümde olduğunu düşünüyorum" maddelerine çoğunlukla "Katılıyorum" cevabını verdikleri görülmüştür. Dolayısıyla yapılan literatür taraması sonucunda EBA'daki teknolojik içeriklerin sayıca artırılması ve nitelik bakımından geliştirilmesi gerektiği söylenebilir. Öte yandan EBA'nın güncel hali incelendiğinde ise e-içeriklerin belirli bir öğretim planı çerçevesinde sunulmadığı bu da öğretim sürecinde öğretmenleri araştırma sorgulamaya dayalı öğretimden uzaklaştırıp daha çok öğretmenin merkez olduğu sunuş yoluyla öğretime yöneltebilir. Ayrıca EBA'da çok az sayıda etkileşimli içeriklerin, sanal deneylerin olduğu, arttırılmış gerçeklik gibi üç boyutlu uygulamalarının ise yer almadığı görülmüştür. Bu durum özellikle üç boyutlu düşünme becerisinin sıkça kullanıldığı ve öğrenme zorluklarının yaşandığı "Dünya ve Evren" öğrenme alanı için önemli bir eksiklik oluşturduğu düşünülmektedir. İlgili literatürde "Dünya ve Evren" öğrenme alanına yönelik teknolojik uygulamalarının kullanılarak öğrenme zorluklarına ve akademik başarıya etkisinin araştırıldığı pek çok çalışma mevcuttur (Arıcı, 2013; Buluş Kırıkkaya ve Şentürk, 2018; Gülen ve Demirkuş, 2014; Şahin ve Akbaba, 2018). Ancak 8. Sınıf "Dünya ve Evren" öğrenme alanına yönelik teknoloji içerikli herhangi bir çalışmaya rastlanılmamıştır. Bu bakımdan ortaokul 8. sınıf "Dünya ve Evren" öğrenme alanına yönelik geliştirilecek teknolojik etkinliklerin gerek ilgili öğrenme alanında yer alan konuların öğretimine gerekse alan yazınına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Dolayısıyla yürütülen bu çalışmanın amacı ortaokul 8. Sınıf "Dünya ve Evren" öğrenme alanındaki "Mevsimlerin Oluşumu" konusunun öğretimine yönelik geleneksel öğretime bir alternatif olarak geliştirilen teknoloji destekli bir öğretim etkinliğini sunmaktır.

Araştırma Yöntemi

Teknoloji destekli etkinlik tasarlanırken nitel araştırma desenlerinden doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Yöntem, yazılı ve dijital materyallerin incelenerek, bir konu hakkında ampirik bilgi ve kavrayış sağlamayı amaçlamaktadır (Corbin & Strauss, 2008). Dolayısıyla yöntem geçerli ve güvenilir bilgilerin oluşturulabilmesi için ilgili tüm dokümanların düzenli bir biçimde incelenmesini hedeflemektedir. Bu bağlamda yürütülen çalışmada teknolojik öğretim uygulamaları ile ilgili ulusal ve uluslararası düzeydeki çalışmalar incelenerek araştırmacılardan biri tarafından 8. Sınıf "Mevsimlerin Oluşumu" konusu ile ilgili etkinlikler geliştirilmiştir. Etkinliklerden biri bu çalışmada ayrıntılı incelenecektir. Universe Sandbox programı, gerek çeşitli parametrelerin değiştirilerek sonuçların gözlemlendiği sanal bir laboratuvar olarak kullanılabilen, gerekse simülasyonların yapılabildiği, dinamik ve teknolojik bir ortamdır. Universe Sandbox uygulamasında geliştirilen etkinlikte, Dünyanın eksen eğikliğinin değiştirildiği, Güneş ışınlarının gelme açılarının değiştirildiği, Güneş ve Dünya arasındaki uzaklığın değiştirildiği, dolanım yörüngesinin şeklinin değiştirilebildiği parametreler bulunmaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Mevsimler konusunu, hemen her yaştaki öğrencinin zihinlerinde anlamlandırmakta zorlandıkları ve çoğu zaman yanlış anlamlar yükledikleri bilinmektedir (Kalkan ve Kıroğlu, 2007; Oh, Lee ve Lee, 2017; Özcan ve Birgin, 2021; Prather, Slater ve Offerdahl, 2002). Özellikle Özcan ve Birgin (2021) tarafından yapılan çalışmada mevsimlerin oluşumu ile ilgili öğrencilerin yanlış yaşadıkları kısımların Dünya'nın hareketleri, eksen eğikliği ve uzaklık teorisi ile ilgili olduğu belirtilmiştir. Bu çalışma kapsamında geliştirilen etkinlikteki Universe Sandbox uygulamasında yer alan uzaklık, eksen eğikliği, dünyanın dönme ve dolanma hareketi hız parametreleri sayesinde öğrenciler mevsimlerin oluşumuna etki edebilecek değişkenleri test etme şansı bulmuşlardır. Örneğin eksen eğikliği 0° iken Dünya'nın Güneş'e en yakın olduğu 3 Ocak ve en uzak olduğu 4 Temmuz tarihlerinde kuzey ve güney yarı kürede yaşanan mevsimleri ve sıcaklık değerlerini gözlemleyerek uzaklık teorisi olarak da isimlendirilen "Mevsimlerin oluşumunda Dünya ve Güneş arasındaki mesafenin etkilidir." kavram yanlışlığının giderilmesi, mevsimlerin eksen eğikliği sonucu oluştuğu bilgisinin öğrenilmesi sağlanmıştır.

Anahtar Sözcükler: Mevsimlerin oluşumu, teknoloji destekli öğretim

Kaynakça

- Akdeniz, A. R., Öztürk, M., ve Bakırcı, H. (2017). Bilgisayar destekli öğretim uygulamalarının sekizinci sınıf öğrencilerinin fen dersi akademik başarılarına ve bilginin kalıcılığına etkisi. *HAYEF Journal of Education*, 14(2), 59-77.
- Alabay, A. (2015). Ortaöğretim öğretmenlerinin ve öğrencilerinin EBA (eğitimde bilişim ağı) kullanımına ilişkin görüşleri üzerine bir araştırma. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, İstanbul Aydın Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Arıcı, V., R. (2013). Fen eğitiminde sanal gerçeklik programları üzerine bir çalışma: "Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi" ünitesi örneği. Yayımlanmamış yüksek lisans tezi, Adnan Menderes Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Aydın.
- Benli Özdemir, E. (2019). Animasyon destekli fen öğretiminin 6. sınıf öğrencilerinin Güneş, Dünya ve Ay kavramları hakkındaki kavram yanlışlarının giderilmesine ve astronomiye yönelik tutuma etkisi. *Başkent University Journal of Education*, 6(1), 46-58.
- Buluş-Kırıkkaya, E. ve Şentürk, M. (2018). Güneş sistemi ve ötesi ünitesinde artırılmış gerçeklik teknolojisi kullanılmasının öğrenci akademik başarısına etkisi. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 26(1), 181-189.
- Corbin, J. & Strauss, A. (2008). *Basics of qualitative research: Techniques and procedures for developing grounded theory*. Thousand Oaks: Sage.
- Dağdalan, G., ve Taş, E. (2017). Simülasyon destekli fen öğretiminin öğrencilerin başarısına ve bilgisayar destekli fen öğretimine yönelik tutumlarına etkisi. *Fen Bilimleri Öğretimi Dergisi*, 5(2), 160-172.
- Gülen, S. ve Demirkuş, N. (2014). "Güneş Sistemi ve Ötesi: Uzay Bilmecesi" ünitesinde, görsel materyalin öğrenci başarısına etkisi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 11(1), 1-19.
- Kalkan, H. & Kıroğlu, K. (2007). Science and nonscience students ideas about basic astronomy concepts in preservice training for elementary school teachers, *Astronomy Education Review*, 6(1), 15-24.

- Keskin Geçer, A. (2020). Fen bilimleri dersinde Eğitim Bilişim Ağı (EBA) kullanımının ortaokul öğrencilerinin güneş sistemi ve tutulmalar başarı testi sonuçlarına etkisi. Siirt Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 8(15), 117-129.
- Oh, J. Y., Lee, H., & Lee, S. S. (2017). Using the Lakatosian Conflict Map for conceptual change of pre-service elementary teachers about the seasons. *Research in Science & Technological Education*, 35(1), 17-41.
- Özcan, H. & Birgin A. (2021). Ortaokul Öğrencilerinin Mevsimler Konusundaki Anlayışlarının İncelenmesi: Bir Karma Yöntem Araştırması. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 11(2), 992-1009.
- Prather, E. E., Slater, T. F. & Offerdahl, E. G. (2002). Hints of a fundamental misconception in cosmology. *Astronomy Education Review*, 1(2), 28.
- Şahin, R. ve Akbaba, U. (2018). Bilgisayar destekli öğretimin “Güneş Sistemi ve Ötesi, Uzay Bilmece” ünitesindeki öğrenci başarısına ve derse karşı öğrenci tutumuna etkisi. *e-Kafkas Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 10-24.
- Tolan Sürbahanlı, Y. (2018). Ortaokul 5. Sınıf fen bilimleri ders kitabında ve EBA derste yer alan etkinliklerin yeni öğretim programı kapsamında incelenerek alternatif etkinlik geliştirilmesi. Yayımlanmamış doktora tezi, Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.

REACT Stratejisinin ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Öğrencilerin Akademik Başarılarına Etkisi

Hilal PALTA BENEK

Uzman, Balıkesir Üniversitesi
hilalpalta9@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6522-8546

Gülcan ÖZTÜRK

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi
ozturkg@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4399-1329

Ayşe Gül ÇİRKİNOĞLU ŞEKERCİOĞLU

Doçent Doktor, Balıkesir Üniversitesi
acirkin@balikesir.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-9474-2977

Problem Durumu

Bu çalışmada basit makineler konusunun öğretiminde REACT stratejisinin ve OBYM'nin kullanılmasının sekizinci sınıf öğrencilerini akademik başarılarına etkisinin incelenmesi amaçlanmıştır. Hem bağlam temelli öğrenme modeline dayalı REACT stratejisi hem de OBYM fen eğitiminde öğrencilerin kavramsal anlamasını ve akademik başarılarını artırmada etkili olan yapılandırmacı öğrenmeye dayalı yaklaşımlardır. Alanyazında REACT stratejisi ve OBYM'nin öğrencilerin fen bilimleri alanında akademik başarılarında etkili olduğunu gösteren çalışmalar yer almaktadır (Abebe vd., 2023; Asropah & Wismonto, 2023; Bakırcı, 2014; Caymaz & Aydın, 2019; Gül et al., 2017; Keskin & Çam, 2019; Uke, vd., 2024). Alanyazında fen eğitiminde REACT stratejisi ve OBYM'nin kullanılmasının öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin incelenip karşılaştırıldığı bir çalışma yer almamaktadır. Bu çalışma ile fen eğitimi alanında kullanılan yapılandırmacı öğrenmeye dayalı iki yaklaşım olan REACT stratejisi ve OBYM kullanılarak gerçekleştirilen öğretimlerin öğrencilerin akademik başarılarına etkisinin ortaya konularak fen eğitimi alanına katkı sağlanabilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, sekizinci sınıf öğrencilerinin akademik başarılarına yönelik olarak, Basit Makineler konusunun öğretiminde REACT stratejisi ve Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin etkisi incelenmiştir. Bu amaç doğrultusunda, üç gruplu (bir kontrol, iki deney) Solomon üç gruplu deneysel desen kullanılmıştır. Örneklemdaki öğrenciler rastgele atama yöntemiyle üç gruba ayrılmıştır. Basit makineler konusu, kontrol grubuna geleneksel düz anlatım yöntemi ile, Deney 1 grubuna REACT stratejisi ile ve Deney 2 grubuna OBYM ile öğretilmiştir. Çalışma grubunu, sekizinci sınıf düzeyinde öğrenim gören toplam 45 öğrenci oluşturmaktadır. Katılımcıların 26'sı kız, 19'u erkek öğrencidir. REACT stratejisinin uygulandığı Deney 1 grubu 12 öğrenciden, OBYM'nin uygulandığı Deney 2 grubu 16 öğrenciden ve geleneksel yöntemin uygulandığı Kontrol grubu ise 17 öğrenciden oluşmaktadır. Gruplara, çalışma öncesinde Basit Makineler Başarı Testi ön test olarak uygulanmıştır. Basit makineler konusunun öğretimi tamamlandıktan sonra ise aynı test son test olarak tekrar uygulanmıştır. Verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edildiğinden, parametrik testlerden karışık ölçümlerde iki faktörlü varyans analizi ve ön test puanları eş değişken olarak alınıp karışık ölçümlerde iki faktörlü kovaryans analizi yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda, REACT stratejisinin öğrencilerin akademik başarılarına olan olumlu etkisinin, OBYM uygulanan grup ve geleneksel eğitim uygulanan gruba göre daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Bununla birlikte, OBYM uygulanan grubun da akademik başarısının kayda değer bir düzeyde olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: REACT, Ortak Bilgi Yapılandırma Modeli, Akademik Başarı

Kaynakça

- Abebe, W. K., Tafari, H. W., & Faris, S. B. (2024). Effect of context based REACT strategy on students' conceptual understanding of heredity. *Cogent Education*, 11(1), 2290104.
- Bakırcı, H. (2014). Ortak bilgi yapılandırma modeline dayalı öğretim materyali tasarlama, uygulama ve modelin etkililiğini değerlendirme çalışması: Işık ve ses ünitesi örneği. [Unpublished doctoral dissertation]. Karadeniz Technical University.
- Caymaz, B., & Aydın, A. (2019). Ortak Bilgi Yapılandırma Modelinin Yedinci Sınıf Öğrencilerinin Elektrik Enerjisi Ünitesine İlişkin Kavramsal Anlamalarına Etkisi. *Kastamonu Education Journal*, 27(5), 1955-1975.
- Gül, Ş., Gürbüzöğlü Yalmanlı, S., & Yalmanlı, E. (2017). The Effect Of React Strategy In Teaching Of "Excretory System" Subject. *Kastamonu Education Journal*, 25(1), 79-96. <https://doi.org/10.24106/kefdergi.308057>
- Keskin, F., & Çam, A. (2019). Yaşam temelli REACT stratejisinin altıncı sınıf öğrencilerinin akademik başarısına ve fen okuryazarlığına etkisi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 38-59. <https://doi.org/10.21764/maeuefd.375043>
- Uke, I., Ebenezer, J., & Kaya, O. N. (2024). Seventh-grade students' relational conceptual change and science achievement: photosynthesis and cellular respiration duo. *Research in Science Education*, 1-31. <https://doi.org/10.1007/s11165-024-10156-7>
- Wismanto, A., Asropah, A., & Arifin, Z. (2023). The Contribution of Journalistic Knowledge to Students' Skills in Writing News: A Study of Correlational Analysis. *Journal of Languages and Language Teaching*, 11(4), 774-785.

Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı ile İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Gizem SARIER

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
gur.gizem@std.izu.edu.tr
Orcid ID:0009-0004-2703-2501

Ali Haydar ŞAR

Profesör Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ali.sar@izu.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7086-4021

Problem Durumu

Bu çalışma Prof. Dr. Ali Haydar Şar danışmanlığında 10.05.2024 tarihinde tamamladığım “Ortaokul Öğrencilerinin Akran Zorbalığı ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi” başlıklı yüksek lisans tezi esas alınarak hazırlanmıştır. Araştırmanın temel amacı dünya genelinde artış gösteren akran zorbalığının nedenlerine ışık tutarak, önlenmesi için çözüm sunmaktır. Akran zorbalığı, saldırganlığın kasıtlı ve sistematik hali olarak karşımıza çıkmaktadır. Çocukluk döneminde saldırgan davranış gösteren bireylerin ilerleyen yaşlarda anti-sosyal kişilik bozukluğuna daha yatkın oldukları bulgulanmıştır (Moffitt, 2017). Ve bu durum toplumun refahını etkilemektedir. Saldırganlık davranışı gösteren bireylerin iletişim becerilerinin düşük olduğu bilinmektedir (Şevkin, 2008). 1990’ların başında risk oranı yüksek okullarda saldırgan davranışlar gösteren 891 öğrenci ile on yıl süren bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada öğrenciler kontrol ve denek grubu olarak ikiye ayrılarak, deney grubunda olan öğrencilere ; ebeveyn davranış yönetimi eğitimi, çocuk sosyal-bilişsel beceri eğitimi, okuma eğitimi, ev danışmanlığı ve evrensel bir sınıf müfredatını içeren iletişim becerilerini de artıracak eğitimler verilmiştir. Çalışmanın sonunda denek grubundaki öğrencilerin saldırganlık davranışlarında anlamlı değişiklikler saptanmıştır (Dodge ve Conduct Problems Prevention Research Group, 2007) Bu sebeple araştırma ortaokul çocukluk dönemi öğrencileri üzerinde yapılmıştır, toplumda yaşanan şiddet olaylarına, bu dönemde kazandırılan iletişim becerileri ile önlem alınabileceği düşünülmektedir. Literatür taraması yapıldığında yapısal eşitlik modellemesine göre saldırganlık, oyun bağımlılığı ve iletişim becerileri ilişkisini inceleyen bir çalışma mevcuttur (Demircioğlu, 2020). Diğer çalışmalarda da öğretmen adaylarının (Kurtaymaz, 2005), hokeycilerin (Yıldırım, 2015), Kadın voleybolcu ve futbolcuların (Özdemir & Abakay, 2017), saldırganlık düzeyleri ve iletişim becerileri arasındaki ilişkiler incelenmiştir. Akran zorbalığı; davranışın sürekliliği, okullarda yaygın olması ve alt boyutları ile saldırganlık davranışından ayrılmaktadır. Ayrıca ortaokul öğrencilerinde akran zorbalığı ve iletişim becerileri konularının ilişkisini inceleyen bir çalışmaya rastlanmamıştır. Araştırmanın bu yönüyle literatüre kazanım sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada ortaokul öğrencilerinin zorba ya da kurban olma eğilimleri ile iletişim beceri düzeyleri arasındaki ilişkiyi ortaya koymak amacıyla genel tarama desenlerinden ilişkisel tarama yöntemi kullanılmış, iki değişken arasındaki ilişki korelasyonuna bakılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu, Türkiye’de yer alan Bolu İli Merkez İlçesinde bulunan, 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılında öğrenim görmekte olan 512 ortaokul (5-6-7-8. Sınıf) öğrencisinden oluşmaktadır. Çalışmaya katılan okullar basit seçkisiz örnekleme yöntemi ile araştırmaya dahil edilmiştir. Araştırmada veriler araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu”, Ayas ve Pişkin (2015) tarafından geliştirilen “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu ” ve Ersanlı ve Balcı’nın (1998) iletişim beceri düzeylerini ölçmek üzere hazırladıkları “İletişim Becerileri Envanteri” aracılığı ile toplanmıştır. Verilerin toplanması aşamasında öncelikle ölçek sahiplerinden ve uygulama için Bolu İl MEM’den gerekli izinler alınmıştır. 2023-2024 Eğitim-Öğretim yılı ikinci dönemde Bolu İli Merkez İlçesinde öğrenim gören 608 öğrenciye yüz yüze uygulama yapılarak toplanmıştır. Verilerin analizinde IBM SPSS Statistics 25 uygulaması kullanılmıştır. Veri girişleri yapılırken eksik bilgi içeren ya da hatalı işaretleme yapılan 96 form iptal edilerek araştırmaya dahil edilmemiştir. Toplamda 512 hatasız veri SPSS programına aktarılmıştır. Analizlerde ilk olarak demografik verilerin frekans yüzdelerine bakılmıştır. Ardından ölçeklerin alt faktör ve toplam

puanlarının normal dağılım gösterme durumları kontrol edilmiştir. “Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu” na verilen yanıtların hem toplam puanda hem de alt boyutlarında normal dağılım göstermediği görülmüştür. Bu sebeple bağımsız analizlerde non parametrik testlerden yararlanılmıştır. Mann–Whitney U testi ve Kruskal Wallis-H testleri yapılmıştır. Alt boyutlar arasındaki korelasyonları değerlendirmek için Spearman Korelasyon Testi kullanılmıştır. “İletişim Becerileri Envanteri” toplam puanı normal dağılım gösterdiği için bu ölçeğin bağımsız testlerinde ANOVA ve t Testi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın temel hipotezi iletişim beceri düzeyinin akran zorbalığı ile ilişkisi olduğu yönündeydi. Buna istinaden analizler sonucu elde edilen bulgular öğrencilerin iletişim beceri düzeyleri ile akran zorbalığı arasında negatif yönlü anlamlı ilişki olduğunu kanıtlamıştır.

Anahtar Sözcükler: akran zorbalığı, iletişim becerileri, peer bullying, communication skill, zorba

Kaynakça

- Ayas, T., & Pişkin, M. (2015). Akran Zorbalığı Belirleme Ölçeği Ergen Formu. Akademik Bakış Uluslararası Hakemli Sosyal Bilimler Dergisi(50), 316-324.
- Demircioğlu, R. (2020). Ortaokul Öğrencilerinin Bilgisayar Oyun Bağımlılığı, Saldırganlık Düzeyleri ve İletişim Becerileri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Yapısal Eşitlik Modellemesi. (Yüksek Lisans Tezi) Sakarya Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Dodge, K. A., & Conduct Problems Prevention Research Group. (2007). Fast Track Randomized Controlled Trial To Prevent Externalizing Psychiatric Disorders: Findings From Grades 3 To 9. Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry, 46(10), 1250-1262.
- Ersanlı, K., & Balcı, S. (1998). İletişim Becerileri Envanterinin Geliştirilmesi: Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. Turkish Psychological Counseling and Guidance Journal, 2(10), 7-12.
- Kurtyılmaz, Y. (2005). Öğretmen Adaylarının Saldırganlık Düzeyleri ile Akademik Başarıları, İletişim ve Problem Çözme Becerileri Arasındaki İlişkiler: (Anadolu Üniversitesi ve Osmangazi Üniversitesi Öğrencileri Üzerinde Bir Araştırma). (Doktora Tezi). Anadolu Üniversitesi / Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Eskişehir.
- Moffitt, T. E. (2017). A review of research on the taxonomy of life-course persistent versus adolescence-limited antisocial behavior. Taking stock, 277-311.
- Özdemir, N., & Abakay, U. (2017). Kadın Voleybol ve Futbolcularda İletişim Becerileri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi. Gaziantep Üniversitesi Spor Bilimleri Dergisi, 2(1), 41-52.
- Şevkin, B. (2008). “Müzakere (Problem Çözme) ve Arabuluculuk” Eğitim Programının İlköğretim 4. – 5. Sınıf Öğrencilerinin Çatışma Çözüm Stilleri ve Saldırganlık Eğilimleri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.
- Yıldırım, A. (2015). Hokeycilerin İletişim Becerileri ve Saldırganlık Düzeylerinin İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Gaziantep Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Gaziantep.

Ortaokul Öğrencilerinin Çevresel Tutumlarının Üstün Yetenekli Olma Durumları, Ebeveyn Tutumları ve Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Pelin Ecehanım ŞEN

TÜBİTAK Fen Lisesi

pelinsen.28@tubitakfenlisesi.k12.tr

Orcid ID:0009-0004-4995-3416

Sivel TEKELİ

TÜBİTAK Fen Lisesi

siveltekeli.28@tubitakfenlisesi.k12.tr

Orcid ID:0009-0001-4405-8832

Caner Cafer YILMAZ

Öğretmen, TÜBİTAK Fen Lisesi

caneryilmaz.pdr55@gmail.com

Orcid ID:0009-0008-9297-5994

Problem Durumu

Günümüzde çevre sorunlarının artmasının başlıca nedenlerinden biri insan bilincinin yetersizliğidir. Artan nüfus ve bilinçsizlik çevre kirliliğini ciddi boyutlara taşımış, ekosistem dengelerini bozarak doğal kaynakların tükenmesine ve biyolojik çeşitliliğin azalmasına neden olmuştur. Bu çalışmanın amacı, toplumun çevre konusundaki bilincini artırmak ve çevre kirliliği ile mücadelede sürdürülebilir yaşam tarzlarının benimsenmesini sağlamaktır. Araştırma, ebeveynlerin çevresel tutumlarının çocuklar üzerindeki etkilerini ve öğrencilerin çevresel tutumlarını demografik faktörler açısından inceleyerek, uygun çevre programları geliştirmeyi hedeflemektedir. Sanayi Devrimi'nden bu yana artan fosil yakıt kullanımı ve üretim faaliyetleri çevresel bozulmalara yol açmıştır. 1960'lardan itibaren iklim değişikliği ve çevre sorunlarının önemi artmış, sürdürülebilirlik ve temiz teknolojilere geçiş gerekliliği doğmuştur. Çevre kirliliği hava, su ve toprak kirliliği gibi çeşitli şekillerde ortaya çıkmakta ve sağlık sorunlarına, ekosistem tahribatına ve ekonomik kayıplara neden olmaktadır. Çevre eğitimi, bireylerde çevre bilinci oluşturmanın ve çevresel tutumları geliştirmenin önemli bir yoludur. Erken yaşlarda başlayan eğitim, özellikle aile ortamında şekillenen çevre bilinci, bireylerin çevresel tutumlarını uzun vadede etkilemektedir. Çalışma, çevresel sorunların önlenmesi için yüksek çevre bilincine sahip toplumlar yetiştirmenin önemini vurgulamaktadır. Bu çalışmada, 11-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencilerinin gelişim çağındaki olmaları nedeniyle, çevresel tutum düzeyleri incelenmiştir. Bu yaş grubundaki bireylerin kişilik ve davranışlarının şekillendiği kritik bir dönem olduğundan, çevre konusundaki bilinç ve farkındalıklarının incelenmesi önem arz etmektedir. Öğrencilerin eğitim aldığı ilk ortam olan aile kurumunun, çevresel tutumlarının oluşmasındaki rolü dikkate alınarak, ebeveynlerin çevre eğitimi düzeyleri ile öğrencilerin çevresel tutumları karşılaştırılmıştır. Bu araştırma, toplumsal farkındalığın artırılmasına katkıda bulunarak, gelecekte artması beklenen çevre sorunlarının azalmasına ve daha yaşanabilir bir dünya yaratılmasına yönelik önemli bulgular sunmayı amaçlamaktadır. Bu araştırma, 11-14 yaş aralığındaki ortaokul öğrencilerinin çevresel tutumlarını inceleyerek, ebeveynlerin çevresel tutum düzeyleri ile öğrencilerin tutumları arasındaki ilişkiyi değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışma, öğrencilerin çevresel farkındalıklarının, aile ve okul gibi çevresel etkenlerden nasıl etkilendiğini anlamak için önemli bir adım olarak nitelendirilebilir. Araştırmanın sonuçları, çevre eğitiminin aile içindeki rolünü ve gençlerin çevresel tutumlarını şekillendirme sürecindeki önemini vurgulayarak, bu alandaki literatüre katkı sağlamayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Günümüzde ortaokul öğrencilerinin Fen Bilimleri dersinde çevre ve doğanın bilimle etkileşiminden bahsedilmekte ve bu dönemdeki öğrencilerin çevreyi daha yakından tanımalarına olanak sağlanmaktadır. Üstün yetenek tanısı konulmuş 50 BİLSEM öğrencisi, üstün yetenek tanısı konulmamış 50 ortaokul öğrencisi ve ebeveynleri olmak üzere; yapılan araştırma, 200 kişinin verilerini kapsamaktadır. Kişisel Verileri Koruma Kanunu (KVKK) metni onayı alınmış ve örneklem kümesi tamamen gönüllü kişilerden oluşturulmuştur. Örneklemdeki öğrencilere Çevresel Tutum Ölçeği (ÇTÖ),

ebeveynlere ise Ebeveyn Tutum Ölçeği (ETÖ) ve Çevre Tutum Ölçeği (ÇTÖ) uygulanmıştır. Verilerin analiz edilmesi ve yorumlanması amacıyla SPSS(20) istatistik programından yararlanılmıştır. Analizler, APA formatına uygun olarak tablo haline getirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışma kapsamında aşağıdaki hipotezler belirlenmiştir: 1. Üstün yetenekli öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri, üstün yetenek tanısı konulmamış öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık vardır. 2. Ebeveynlerin çevresel tutum düzeyleri ile çocukların çevresel tutum düzeyleri arasında ilişki bulunmaktadır. 3. Öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri, ebeveynlerinin eğitim düzeylerine göre farklılık gösterir. 4. Öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri, öğrencilerin sınıf düzeyleri ile doğru orantılı artmaktadır. 5. Öğrencilerin fen bilimleri not ortalamaları arttıkça çevresel tutum düzeyleri de artmaktadır. 6. Öğrencilerin çevresel tutum düzeyleri, öğrencilerin cinsiyetlerine göre farklılığa sahip olmaktadır. 7. Ebeveynlerin çocuk yetiştirme üzerine tutumları ile çocukların çevreye karşı duygu ve düşünce düzeyleri arasında farklılık vardır. Çalışmanın hipotezleri, farklı değişkenlerin çevresel tutumlar üzerindeki olası etkilerini araştırmaktadır. İlk hipotez, üstün yetenekli öğrenciler ile tanısı konulmamış öğrencilerin çevresel tutumları arasında anlamlı farklılıklar olduğunu öne sürmektedir. İkinci hipotez, ebeveynlerin çevresel tutumlarının çocukların tutumları ile ilişkili olduğunu iddia etmektedir. Üçüncü hipotez, ebeveynlerin eğitim düzeylerinin çocukların çevresel tutumlarını etkilediğini ileri sürmektedir. Dördüncü hipotez, öğrencilerin sınıf düzeylerinin çevresel tutumlarını doğrudan etkilediğini öngörmektedir. Beşinci hipotez, fen bilimleri başarılarının artmasıyla öğrencilerin çevresel tutumlarının yükseldiğini iddia etmektedir. Altıncı hipotez, öğrencilerin cinsiyetlerinin çevresel tutumlarında farklılıklara yol açtığını savunmaktadır. Yedinci hipotez ise, ebeveynlerin çocuk yetiştirme tarzlarının çocukların çevresel duyarlılık ve tutumları üzerinde etkili olduğunu öne sürmektedir. Bu hipotezlerin test edilmesi, çevresel tutum oluşumunu anlamak için önemli bir katkı sağlayabilir.

Anahtar Sözcükler: Öğrenci, Çevre Eğitimi, Çevresel Tutum, Ebeveyn, Üstün Yetenek

Kaynakça

1. 2872 Sayılı Çevre Kanunu (09 Ağustos 1983). Mevzuat Bilgi Sistemi Erişim: 26 Aralık 2019
2. Atasoy, E. (2005). Çevre İçi Eğitim: İlköğretim Öğrencilerinin Çevresel Tutum ve Çevre Bilgisi Üzerine Bir Çalışma (Doctoral dissertation, Bursa Uludağ University (Turkey)).
3. BAUMRIND, D.: 1966 "Effects of authoritative parental control on child behavior", Child Development, 37/4, p887, 21p.
4. BAUMRIND, D.: 1971b "Harmonious parents and their preschool children", Developmental Psychology, 4/1, 99-102.
5. BAUMRIND, D.: 1972 "An exploratory study of socialization effects on black children: some black-white comparison", Child Development, 43, 261-267.
6. Başal, H. A. (2015). Okul öncesi ve ilköğretim çocukları için uygulamalı çevre eğitimi. Ankara: Nobel Akademi Yayıncılık.
7. Doğan, M. (1997). Türkiye Ulusal Çevre Stratejisi Ve Eylem Planı Eğitim Ve Katılım Grubu Raporu. Ankara: DPT Müsteşarlığı ve Türkiye Çevre Vakfı.
8. Doğan, S., & Tüzer, M. (2011). Küresel iklim değişikliği ve potansiyel etkileri. CÜ İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 12(1), 21-34.
9. Esen, T. (2011). Üstün yetenekli öğrencilerin çevreye yönelik bilgi ve tutumlarının incelenmesi (Master's thesis, Fen Bilimleri Enstitüsü).
10. Grodzińska-Jurczak, M., Stepska, A., Nieszporek, K., & Bryda, G. (2006). Perception of environmental problems among pre-school children in Poland. International Research in Geographical & Environmental Education, 15(1), 62-76.
11. Güven, E. (2013). ÇEVRE SORUNLARINA YÖNELİK TUTUM ÖLÇEĞİNİN GELİŞTİRİLMESİ VE ÖĞRETMEN ADAYLARININ TUTUMLARININ BELİRLENMESİ. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 33(2), 411-430.
12. GÜVEN, E., & AYDOĞDU, M. (2012). Development of an awareness scale and determination of teacher candidates' awareness levels regarding environmental problems. Journal of Teacher Education and Educators, 1(2), 185-202.

13. Gündüz, T. (2010). Üstün zekâlı çocuklarda ahlâk gelişimi ve eğitimi. İ.Ü. İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 157-177.
14. Kadioğlu, M. (2001). Bildiğimiz Havaların Sonu: Küresel İklim Değişimi ve Türkiye. Güncel Yayıncılık. İstanbul.
15. Kaptan, S. (1995). Bilimsel Araştırma ve İstatistik Teknikleri, 10. Baskı, Ankara: Rehber Yayınevi.
16. Kuzgun, Y. (1991). Ana baba tutumlarının bireyin kendini gerçekleştirme düzeyine etkisi. Der: Beylü Dikeçligil, Ahmet Çidem, Aile Yazıları, Babakanlık Aile Aratırma Kurumu Yayınları, Ankara.
17. Levy, D. (1966). Maternal overprotection. New York: The Norton Library, W. W. Norton and Company Inc.
18. Lindsey, R., & Dahlman, L. (2020). Climate change: Global temperature. Climate. Go
19. Maccoby, E., Martin, J. A. (1983). Socialization in the context of family: Parent-child interaction. Handbook of child psychology: Vol. 4. Socialization, personality, and social development (Ed. by Hetherington E.M., Mussen, P.H.), New York, Wiley, 1-101.
20. Martin, P. (1997). Environmental Education. Ed. Brune, Dag, D.V. Chapman, M. D. Gwynne ve J. M. Pacyna, The Global Environment: Science, Technology and Management, Scandinavian Science Publisher, VCH, vol. 1., Weinheim, 1141-1150.
21. Mussen, P.H., Conger, J.J., Kagan, J., Huston, A. C. (1984). Child Development and Personality. New York: Harper & Row, Publishers.
22. Ö. Cavkaytar, Ö. U. Soyer, B. E. Şekerel: Türkiye’de Hava Kirliliğinden Kaynaklanan Sağlık Sorunları. Hava Kirliliği Araştırmaları Dergisi 2 (2013) 105 – 111
23. Ö. Özay, D. Arslantaş: Pestisit Maruziyeti ve Nöropsikiyatrik Etkileri. Osmangazi Tıp Dergisi, 2016; 38 (Beyin Farkındalığı Özel Sayısı):42-48, DOI: <http://dx.doi.org/10.20515/otd.88785>
24. Russo, S. (2001). Promoting attitudes towards environmental education depends on early childhood education. Australian Primary and Junior Science Journal, 17(4), 34-36.
25. S. Genç, Z. Zadeoglulari, S.H. Fuss, K. Genc 2012 The adverse effects of air pollution on the nervous system. Journal of Toxicology 2012, 1-23. Article ID 782462, doi:10.1155/2012/782462
26. Schultz, P. W., Shriver, C., Tabanico, J. J., Khazian, A. M. (2004). Implicit Connections With Nature. Journal of Environmental Psychology, 24, 31–42.
27. Taşkın, Ö., & Şahin, B. (2008). "Çevre" kavramı ve altı yaş okul öncesi çocuklar. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1(1), 1-12.
28. TÜRE, Engin. (2003). "Küresel Isınma ve Temiz Enerjiler". III. Atmosfer Bilimleri Sempozyumu 19-21 Mart Haliç Üniversitesi. İstanbul.
29. Türkeş, M. (2001). Küresel iklimin korunması, iklim değişikliği çerçeve sözleşmesi ve Türkiye. Tesisat Mühendisliği, TMMOB Makina Mühendisleri Odası, Süreli Teknik Yayın, 61, 14-29.
30. Ünal, S., ve Dımışkı, E. (1999). UNESCO-UNEP Himayesinde Çevre Eğitiminin Gelişimi ve Türkiye’de Ortaöğretim Çevre Eğitimi. Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı: 16-17, 142-154.
31. Vaughan, C., Gack, J., Solorazano, H. & Ray, R. (2003). The effect of environmental education on school children, their parents, and community members: a study of intergeneration.
32. Yavuzer, H. (1994). Çocuk Psikolojisi. İstanbul: Remzi Kitabevi.
33. YILMAZ, A.: 1999 "Çocuk Yetiştirme Tutumları: Kuramsal Yaklaşımlar ve Görgül Çalışmalar", Türk Psikoloji Dergisi, 3/1, 99-118.

Din Eğitiminde Yapay Zekâ Kullanımı ve Öğretmen Rolü

Ali DİNÇ

Öğretmen, MEB

adinc64@gmail.com

Orcid ID:0000-0001-8022-6509

Problem Durumu

İnsan doğasının eğitilebilir olmasından hareketle eğitimin etkili yöntem ve araç gereçlerle yapılması önemlidir. Din eğitimi, din ve eğitim kavramlarının bir araya gelmesiyle oluşan bir tamlamadır. Din ve eğitim insanda istenilen davranışların ortaya çıkması bağlamında birbiriyle ilintilidir. “Din eğitiminde çocuğu hem öteki dünya hem bu dünya hayatına hazır hale getirmek temel amaç olarak görülür ancak nasıl ve hangi yöntem ile araç gereç esas alınarak eğitim süreçleri düzenlenmelidir? Din eğitimi özel hedeflerine hangi pedagojik yaklaşımlarla ulaşabilir?” vb. sorular çalışmada din eğitiminde yapay zekâ kullanımı üzerinde durulup öğretmenin rolüne vurgu amaçlanmıştır. Din eğitiminde öğretmen, bir olgu olarak dinin nasıl öğretilmesi gerektiği ile dinin anlaşılmasına yönelik önemli bir role sahiptir. Din eğitiminin temelinde hakikati arama ve hakikat üzere yaşama düşüncesi olduğu kabul edilir. Öğretmen değişen zaman ve gelişen teknoloji bağlamında hakikati arama ve hakikat üzere yaşama düşüncesiyle eğitimi nasıl organize etmelidir. Yapay zekâ, bir bilgisayarın veya bilgisayar kontrollü robotun, genellikle akıllı varlıklarla ilişkili görevleri yerine getirme yeteneği şeklinde tarif edilmektedir. Yapay zekâ kullanımı din eğitiminde nasıl olmalıdır? Din eğitiminde yapay zekâ kullanımı ve öğretmenin rolünün ne olması gerektiği bu çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Maarif modelinin şekillenmesinde konu ile ilgili yapılan çalışmalar, eğitimde yapay zekânın kullanım alanları ve faydaları hakkında bilgilerin verilmesi, eğitimcilerin konu ile ilgili kendilerini güncel tutmaları ve kendilerini yeni teknolojilere adapte etmeleri açısından önem taşımaktadır. Ayrıca çalışma, yapay zekâ temelli eğitim üzerinde çalışmak isteyenler için güncel bilgi sağlaması ve kaynak olması açısından önemlidir. Din eğitimi süreçleri düzenlenirken mesela Kur’an ve benzeri dersler, öğrencilere öğretilirken akademik becerilerine ve öğrenme düzeylerine göre kişileştirilmiş çalışmalara olanak sağlanabilir. (Alloprof uygulaması vb. uygulamalardaki gibi) Bunun koordinesi için öğretmen rolü şart görünmektedir. Çalışmamızda din eğitiminde yapay zekâ kullanılması zaman kazandırması, kalıcı öğrenmelerin olması gibi hususlardan dolayı çalışmanın önemini gösterirken öğretmen rolünün yapay zekâyı koordine edecek olması açısından gerekli görmektedir. Alan yazın incelemesinde din eğitimi ve yapay zekâ kullanımı hakkında ayrı ayrı çalışmalar olmakla birlikte “din eğitimi ve yapay zekâ kullanımı” hakkında çok fazla bir çalışma olmadığı görülmüştür. Eğitim, din eğitimi ve yapay zekâ kullanımı hakkında ulaşılabilen çeşitli çalışmalar incelenmeye çalışılmıştır. Bu çalışma ile din eğitiminde yeni arayışlar bulma bağlamında araştırmacılara yol göstermesi açısından problemin önemine vurgu yapılmaktadır. Toplumda din eğitimi üzerine okullarda kısa sürede istenen hedeflere ulaşmak açısından yapay zekâ kullanımının önemi ve eğitim sistemine tatbiki açısından sosyal ve yaygın etkileri olacağı gibi literatürde yeni çalışmalara ufuk oluşturacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

İnsan davranışları ve bu davranışların sebepleri gibi detaylı açıklamaya gerek duyulan araştırmalarda insanların deneyim, algı ve tutumlarının incelendiği yonteme nitel araştırma denilmektedir. Dünyada ve ülkemizde kullanımı daha da artacak olan yapay zekâ teknolojilerinin sadece bilgisayar ve tabletlere bağlı kalmaksızın öğrencilerin daha etkili öğrenme gerçekleştirebilmeleri için geliştirilen ve uygulanan teknolojilerden önümüzdeki zaman süreci içinde bahsedileceği aşikardır. Çalışılan konudaki fotoğrafın tasvirini sağlayan nitel araştırma yöntemi, var olan kavramlardan yola çıkılarak yeni kavramların ortaya çıkarılmasını amaçlamaktadır. Konumuz ile ilgili yeterli çalışmanın olmadığı ilgili makale, kitap ve diğer kaynak taramasında karşılaşılan bir durum olmuştur. Bu bağlamda ilgili literatür taranırken yöntemimizde başvurduğumuz bir durum olarak mevcut kişisel tecrübe ve öğretmen odası sohbetlerindeki durumun birlikte değerlendirildiği görüşmelerin yazılı hale getirilmesi şeklinde olmuştur. Alan öğretmenlerinin ders müfredatındaki kazanımlara ve hedeflere ulaşmadaki zaman sorununu aşmanın, daha etkili öğrenme ortamlarının oluşmasının her zaman ve her yerde öğrenme gibi bir durumu oluşturması ile öğrenme içgüdüğü uyandığında hemen bu güdünün doyurulması açısından çeşitli yollarından birisi olarak yapay zekâ kullanımının alternatif olarak görüldüğü bu çalışmada

kullanılan yöntemler çerçevesinde başvurulan bir etkinlik olarak bireysel ve toplu durum değerlendirmesi şeklindeki yapılan çalışmalardır. Yapay zekâ kapsayıcı, eşitlikçi, kaliteli eğitim sağlamayı ve herkes için yaşam boyu öğrenme fırsatlarını teşvik etmeyi amaçladığı ifade edilebilir. Bu çalışmada, teknolojinin gelişimiyle dünyada eğitim alanındaki uygulamalar bu gelişmeye paralel olarak yapay zekâ kullanımıyla ilgili güncel konular ve eğitimde kullanılmasının sağlayabileceği faydalar üzerinde durulmuştur. Konunun tartışılmasına rağmen günümüzde yapay zekâ kullanımının eğitimde kullanıldığı uygulamalar vardır. Bu uygulamalar düzenli ve yaygın bir şekilde kullanılmasa da öğrencilerin aradığı bilgilere etkili bir şekilde ulaşmaları ve kendi hızlarında öğrenmeyi gerçekleştirmelerine imkân sağlamaktadır. Yapay zekâ uygulamalarının öğrencilerin kendi düzey ve öğrenme hızına göre öğrenme imkânı sunması, bu uygulamaların en büyük artısı olarak görülmektedir. Ayrıca bazı uygulamaların esnek çalışma saati sunması ve öğrencilerin kendilerini motive hissettiği an ders yapabilmeye imkânı sağlamasından dolayı, öğretim çıktılarından maksimum verim alındığı söylenilebilir. Ayrıca yapay zekâ işbirlikçi öğrenme için akıllı destek sağlayabilir. Bu gibi nedenler ile dünyada eğitim öğretim sistemi artık yapay zekâ kullanımı doğrultusunda kendisini yenilemektedir. Türkiye’de de eğitim alanında iyileştirme çalışmalarında yapay zekâ uygulamalarının kullanılması amaçlanmaktadır. Çalışma, din eğitimi ve yapay zekânın eğitimdeki kullanımı ile öğretmen rolü hakkındaki alan yazın incelenmesi mantığıyla hazırlanmış nitel bir araştırma olması hasebiyle çalışmada dokümantasyon yöntemi kullanılmıştır. Çalışma literatür taraması yöntemine uygun olarak yürütülmüştür. İlgili literatür taranarak yapay zekâ kullanımının gelişiminden, eğitimde kullanım alanları ve din eğitiminde kullanılmasının sağlayacağı faydaları incelenmiştir. İlgili literatür incelenerek başka alanlarda görülen yapay zekâ çalışmalarının; mesela psikolojiden, tıbbı, perakende sektöründen, mühendislik bilimine kadar çeşitli alanlarda kullanılan yapay zekâ uygulamalarının, dünyada eğitim alanındaki uygulamaları hakkındaki güncel konular ve eğitimde kullanılmasının sağlayabileceği faydalar üzerinde durulmuştur. Diğer alanlardaki ilerlemeye rağmen sosyal bilimler alanında fazla bir çalışma olmadığı görülmüş, mevcut olan çalışmaların incelemesi bağlamında çalışma geliştirilmeye çalışılmıştır. Mevcut çalışmaların ışığında eğitimde teknoloji kullanımıyla ilgili çalışmaların incelenmesi ardından eğitimde yapay zekânın kullanımı üzerine yapılan çalışmaların incelenmesi yapılmıştır. Konu biraz daha daraltılarak din eğitiminde teknolojinin kullanılması üzerine yapılan çalışmalar incelenmiş son olarak da din eğitiminde yapay zekâ kullanımının üzerinde durularak çalışma nihayete erdirilmeden öğretmenin yapay zekâ kullanımındaki rolü vurgulanmıştır. Bu çalışma araştırmacının literatürde ulaşabildiği kaynaklar ile sınırlıdır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Tüm hayatı kapsayan bir alan olan ve bireysel, toplumsal ve evrensel yönü bulunan dinin nasıl öğretilmesi hakkında yapılan tartışmalara dikkat çekmekle birlikte din eğitiminde tarihsel süreçte ve günümüzde başarılı denilebilecek pratik çözümler yeterli düzeyde neden üretilemediğinden bahisle çalışmamız ile literatür göstermektedir ki din eğitiminde yapay zekâ kullanımına odaklanılmalıdır. Sanal gerçeklik ve sürükleyici ortamlar sağlar. Geniş nüfusun eğitim almasının zor olduğu ülkelerde, nüfusun bunlara erişmek için gerekli araçları varsa çevrimiçi kaynaklar, olumlu bir etkiye sahip olabilir. Nedenlerle daha etkili ve geniş toplumsal sonuçlar oluşturur. Alan öğretmenlerinin ders müfredatındaki kazanımlara ve hedeflere ulaşmadaki zaman sorununu aşmanın çeşitli yollarından birisi olarak yapay zekâ kullanımının alternatif olarak görüldüğü bu çalışmanın okullarda çeşitli araştırma tasarımlarına kapı aralması yani röportajlar, odak grupları, gözlemler veya belge analizi gibi nitel veri toplama tekniklerini kullanarak din eğitimi alanındaki boşluğu doldurması gibi bir netice olacaktır.

Anahtar Sözcükler: Din, Eğitim, Din Eğitimi, Yapay Zekâ, Öğretmen

Kaynakça

- Altunkaynak, M. (2021). Din öğretiminde teknoloji kullanımı: Kahoot! örneği. Ulusal Eğitim Dergisi, 1(24 Kasım Öğretmenler Günü Özel Sayısı), 107–123.
- Aykaç, N. (2018). Öğretim İlke ve Yöntemleri. Ankara: Pegem Akademi.
- Boydak, H. A. (2015). Öğrenme Stilleri. İstanbul: Beyaz Yayınları
- Cebeci, S. (1996). Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Civelek, Ö. (2003). Yapay Zekâ-Ömer Civelek’le Söyleşi. TMH-Türkiye Mühendislik Haberleri, 423(1), 40-50.

- Güllüpnar, F. Kuzu, A. O., Dursun, A., Kert, A., Gültekin, M. (2013, 1 Aralık). Milli Eğitimde Teknoloji Kullanımı ve Sonuçları: Velilerin Bakış Açısından Fatih Projesi'nin Pilot Uygulamasının Değerlendirilmesi. *Journal of Social Sciences*, 30, 195-216.
- Sarıbaş, S. Babadağ, G. (2015). Temel Eğitimin Temel Sorunları. *Anadolu Eğitim Liderliği ve Öğretim Dergisi*, 3(1), 18-34.
- Parladır, S. (1996). *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, İzmir.
- Tosun, C. (2017). *Din Eğitimi Bilimine Giriş*, Ankara: Pegem Akademi.
- URL-3: Cerebro (2018, 16 Mart). Yapay zekânın tarihçesi ve gelişim süreci [Blog yazısı]. Erişim adresi: <https://medium.com/t%C3%BCrkiye/yapay-zek%C4%B1n-tarih%C3%A7esi-ve-geli%C5%9Fims%C3%BCreci-cb4c73deb01d>, Erişim tarihi:01.06.2024.

Psikolojik Danışmanların Yıldırma Düzeylerinin Farklı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Reyhan KAVSARA

Uzman, MEB

reyhankavsara@gmail.com

Orcid ID:0009-0000-4841-9781

Müge YÜKSEL

Profesör Doktor, Marmara Üniversitesi

reyhankavsara@gmail.com

Orcid ID:0000-0002-7425-2716

Problem Durumu

Çağımızda bilgi ve teknoloji alanındaki değişimler ekonomik krizler, iklim değişiklikleri, pandemiler ve doğal afetlerle birlikte yaşanmaktadır. Bu durum, iş dünyasında hem zihinsel sağlığı tehdit eden yoğun rekabet, hedeflere ulaşma baskısı, umutsuzluk, stres ve mobbing gibi olumsuz durumları beraberinde getirmiştir. Psikolojik danışmanlık hem bireysel hem de kurumsal düzeyde önemli roller üstlenen bir meslek dalıdır. Yardım mesleği yapan psikolojik danışmanların, çeşitli sektörlerde yer alarak bireyler ve gruplarla etkileşimde bulunmaları gerekmektedir. Çalışma ortamında yaşanan yıldırma ve taciz, danışmanların iş tatminini ve motivasyonunu olumsuz etkileyebilir. Yıldırma, Leymann (1990) tarafından, iş yerinde bir veya birden fazla kişi tarafından sistematik olarak psikolojik taciz ve zorbalığa maruz kalma olarak tanımlanmıştır. Bu durum, danışmanların mesleki performansını, birey ve gruplarla etkileşimlerini etkileyerek genel mesleki doyumlarını düşürebilir. Bazı çalışanlar, cinsiyet, yaş veya mesleki statü gibi nedenlerle yıldırma daha yatkın olabilirler (Salin, 2003). Bu çalışma, psikolojik danışmanların yıldırma deneyimlerinin farklı demografik değişkenler açısından ele alarak yapılandırılmıştır. Elde edilen bulgularla, psikolojik danışmanlık alanında çalışan profesyoneller ve bu alanda eğitim veren kurumlar için değerli bilgiler sunularak bu bilgilerin ışığında, psikolojik danışmanların iş tatmini ve genel refahını artırmaya yönelik stratejiler geliştirilebilir ve uygulanabilir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, ilişkisel tarama modeli kullanılarak yapılmıştır; İlişkisel tarama modeli, iki veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve şiddetini tespit etmeye yöneliktir (Büyüköztürk, 2006). Araştırmanın örneklemini, İstanbul'da çalışan psikolojik danışmanlardan oluşmaktadır. Gönüllülük toplamda 434 psikolojik danışman bu çalışmaya dâhil olmuştur. Veriler, internet üzerinden ardışık sıralı formlar kullanılarak toplanmıştır. Verilerin toplama sürecinde, araştırmacı tarafından oluşturulan Kişisel Bilgi Formu ve Cemaloğlu (2007a) tarafından Türkçeye uyarlanan Negatif Davranışlar Ölçeği (NDÖ) kullanılmıştır. Toplanan veriler, IBM SPSS Statistics 22 ve AMOS v21 programları kullanılarak analiz edilmiştir. Her ölçeğin güvenilirliği, Cronbach Alpha katsayısı hesaplanarak belirlenmiş ve ölçeklerin yüksek derecede güvenilir olduğu saptanmıştır. Demografik gruplar arasındaki farklılıklar Bağımsız Örneklem T Testi ve Tek Yönlü Varyans Analizi ile incelenmiştir. Anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ (Büyüköztürk, 2006) olarak belirlenmiş ve bulgular bu kriterlere göre yorumlanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Psikolojik danışmanların NDÖ puanları ile çalıştığı kurum türü, yaş grupları ve cinsiyet değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık tespit edilmemiştir. Yıldırma puanları ile eğitim durumu, mesleki deneyim süresi ve medeni durum değişkeni arasında ise anlamlı farklar bulunmuştur. Yüksek lisans öğrencisi olan danışmanların, yıldırma puanlarının yüksek lisans mezunlarından ve lisans mezunlarından daha yüksek olduğu tespit edilmiştir. Ayrıca bekâr danışmanların yıldırma düzeyi, evli ve boşanmış danışmanlarından anlamlı derecede yüksek tespit edilmiştir. Mesleki deneyim açısından yeni başlayanların yıldırma seviyesinin daha yüksek olduğunu gösterir. Sonuçlar incelendiğinde, özellikle yeni başlayan psikolojik danışmanların yıldırma puan ortalamalarının daha yüksek olduğu göz önünde bulundurulduğunda, mentörlük sistemlerinin ve akran süpervizyon gruplarının kurulmasının destekleyici olabilecektir. Medeni durum açısından bekârlar psikolojik danışmanların yıldırma puanlarının daha yüksek olması, en az yıldırma puan ortalaması olan grubun evliler olması, toplumsal cinsiyet bağlamında yıldırma konulu araştırmalara ihtiyaç olabileceğini düşündürmektedir.

Anahtar Sözcükler: yıldırma, mobbing, örgütsel psikoloji, psikolojik danışmanlık

Kaynakça

- Büyüköztürk, Ş. (2006). Sosyal Bilimler için Veri Analizi El Kitabı İstatistik, Araştırma Deseni, SPSS Uygulamaları ve Yorum. Ankara: Pegem Yayıncılık
- Cemaloğlu, N. (2007a). Okul yöneticilerinin liderlik stillerinin farklı değişkenler açısından incelenmesi. Türk Eğitim Bilimleri Dergisi, 5(1), 73-112.
- Leymann, H. (1990). Mobbing and psychological terror at workplaces. Violence and Victims, 5(2), 119-126.
- Salin, D. (2003). Ways of explaining workplace bullying: A review of enabling, motivating and precipitating structures and processes in the work environment. Human Relations, 56(10), 1213-1232.
- Zapf, D., Knorz, C., & Kulla, M. (1996). On the relationship between mobbing factors, and job content, social work environment, and health outcomes. European Journal of Work and Organizational Psychology, 5(2), 215-237.

Hayat Bilgisi Ders Kitaplarında Ünite Değerlendirme Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre Analizi

Ayşe Nihan ZENGİN

Araştırma Görevlisi, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi

nihan.zengin@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-5878-5109

Problem Durumu

Ders kitapları, öğretim programları ve sınav sorularının incelenmesi ve sınıflandırılmasında kullanılan önemli yaklaşımlardan biri, 1956 yılında Benjamin Bloom ve meslektaşları tarafından geliştirilen Bloom Taksonomisidir (Bloom, 1956). Bu taksonomi, eğitimdeki hedeflerin ve soruların bilişsel seviyelerini sınıflandırmak amacıyla oluşturulmuştur. Ancak, eğitimdeki dinamik değişimlere ve yeni öğretim ihtiyaçlarına yanıt verebilmek için, bu çerçeve 2001 yılında Anderson ve Krathwohl tarafından gözden geçirilmiş ve Yenilenmiş Bloom Taksonomisi adıyla yeniden yapılandırılmıştır (Anderson ve Krathwohl, 2001). Soruların kalitesi, öğrencilerin öğrenme süreçlerini ve bilişsel gelişimlerini doğrudan etkileyebilmektedir (Chin & Brown, 2002). Bloom Taksonomisi gibi bilişsel çerçeveler, öğrencilerin bilgi hatırlama becerilerinin yanı sıra, analiz, değerlendirme ve sentez gibi daha yüksek düzeydeki bilişsel becerilerini de teşvik etmeye yöneliktir. Batmaz ve Dündar'ın (2022), çalışmasında, Hayat Bilgisi 3. Sınıf ders kitabında yer alan hazırlık soruları, konu içi sorular, konu sonu soruları ve ünite değerlendirme sorularını incelemiştir. Hayat Bilgisi dersinin yanı sıra, matematik (Aktan, 2019) ve Türkçe (Aslan & Atik, 2018) dersi öğretim programı dersi kazanımlarının Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre inceleyen çalışmalar mevcuttur. İlkokul matematik (Usluoğlu & Toptaş, 2020; Üredi & Ulum, 2020), fen bilimleri (Yolcu, 2019; Demiröz & Ertem, 2022) ve Türkçe (Ulum & Taşkaya, 2019) ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelendiği görülmüştür. Bu çalışmanın amacı, Hayat Bilgisi 1., 2. ve 3. sınıf ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının detaylı bir analizini yaparak, bu soruların Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre bilişsel boyutlarını belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda, çalışmanın alt problemleri şunlardır: 1. İlkokul 1., 2. ve 3. Sınıf Hayat Bilgisi ders kitaplarının a. Ünite Değerlendirme Sorularının (ÜDS) türleri nasıldır? b. Ünite Değerlendirme Sorularının Yenilenmiş Bloom Taksonomisindeki bilişsel seviyeleri nasıldır?

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, Hayat Bilgisi 1. 2. ve 3. sınıf ders kitaplarında yer alan ünite değerlendirme sorularını inceleyebilmek amacıyla nitel araştırma yöntemlerinden doküman incelenmesi kullanılmıştır. Araştırmanın doküman grubu bu çalışmanın yürütüldüğü 2023-2024 eğitim-öğretim yılında Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığınca devlet okullarında ders kitabı olarak kullanılmakta olan 1., 2. ve 3. sınıf Hayat Bilgisi ders kitapları oluşturmaktadır. Bu çalışmada, Hayat Bilgisi 1., 2. ve 3. sınıf ders kitaplarındaki 258 ünite değerlendirme soruları Yenilenmiş Bloom taksonomisinin bilişsel süreç boyutundaki basamaklar dikkate alınarak sınıflandırılması yapılmıştır. Araştırmanın veri analizinde betimsel analiz kullanılmıştır. Betimsel analize göre, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Büyüköztürk vd., 2010; Yıldırım ve Şimşek, 2018).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçları, 1. sınıfta en çok çoktan seçmeli soruların yer aldığını, 2. ve 3. sınıflarda ise doğru-yanlış sorularının daha fazla kullanıldığını ortaya koymuştur. Ayrıca, 1. sınıf sorularının büyük ölçüde hatırlama ve anlama seviyelerine odaklandığı, 2. ve 3. sınıf sorularının ise ağırlıklı olarak hatırlama seviyesinde olduğu tespit edilmiştir. Tüm sınıf düzeylerinde uygulama, analiz, değerlendirme ve yaratma seviyelerindeki soruların az olduğu ortaya konmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yenilenmiş Bloom taksonomisi, hayat bilgisi, ünite değerlendirme soruları

Kaynakça

- Aktan, O. (2019). İlkokul matematik öğretim programı dersi kazanımlarının yenilenen Yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 1-18.
- Anderson, L. W., & Krathwohl, D. R. (2001). A taxonomy for learning, teaching, and assessing: A revision of Bloom's taxonomy of educational objectives: complete edition. Addison Wesley Longman, Inc.
- Aslan, M., & Atik, U. (2018). 2015 Ve 2017 İlkokul Türkçe Dersi Öğretim Programı Kazanımlarının Revize Edilmiş Yenilenmiş Bloom Taksonomisine Göre İncelenmesi. Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (Teke) Dergisi, 7(1), 528-547.
- Batmaz, M. C., & Dündar, H. (2022). Hayat Bilgisi 3. Sınıf Ders Kitabında Yer Alan Ölçme ve Değerlendirme Araçlarının İncelenmesi. International Journal of Social Science Research, 11(1), 17-39.
- Bloom, B.S. (Ed.), Engelhart, M.D., Furst, E.J., Hill, W.H., & Krathwohl, D.R. (1956). Taxonomy of educational objectives: The classification of educational goals. Handbook 1: Cognitive Domain. Longman.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç-Çakmak, E., Akgün, Ö., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2010). Bilimsel araştırma yöntemleri.
- Chin, C., & Brown, D. E. (2002). Student-generated questions: A meaningful aspect of learning in science. International Journal of Science Education, 24(5), 521-549.
- Demiröz, B., & Ertem, İ. S. (2022). İlkokul Fen Bilimleri Ders Kitabındaki Ünite Değerlendirme Sorularının Yenilenmiş Yenilenmiş Bloom Taksonomisinin Bilişsel Süreç Boyutu, Soru Türleri ve Konu Alanlarına Göre İncelenmesi. Maarif Mektepleri Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi, 6(2), 32-55.
- Usluoğlu, B., & Toptaş, V. (2020). İlkokul 1 ve 2. sınıf matematik ders kitaplarındaki ünite değerlendirme sorularının Yenilenmiş Yenilenmiş Bloom Taksonomisine göre incelenmesi. Eğitim Kuram ve Uygulama Araştırmaları Dergisi, 6(2), 136-148.
- Üredi, L., & Ulum, H. (2020). İlkokul matematik ders kitaplarında bulunan ünite değerlendirme sorularının yenilenmiş Bloom taksonomisine göre incelenmesi. Mersin Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi, 16(2), 432-447.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2018). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri.
- Yolcu, H. H. (2019). İlkokul Öğretim Programı 3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Kazanımlarının Revize Edilmiş Yenilenmiş Bloom Taksonomisi Açısından Analizi ve Değerlendirilmesi. İlköğretim Online, 18(1).

Vardiyalı Çalışanların Görüşleri Kapsamında: Vardiyalı Çalışmanın Etkileri

Aysu BAYRAM SAPTIR
Doktor, Düzce Üniversitesi
aysubayrams@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-3949-6878

Problem Durumu

Çalışma hayatı, kişinin bedensel, ruhsal ve sosyal iyilik düzeyini belirleyen önemli etkenlerden biridir. İş ve sağlık arasındaki ilişkinin iki yönlü olması, çalışmanın insan sağlığı üzerindeki etkilerini belirler. Bu etkiler, çoğunlukla algılandığı gibi, olumsuz yani sağlığı bozucu yönde olabildiği gibi, çalışmanın sağlık üzerinde olumlu etkilerinin olduğu da bilinmektedir. Çalışan kişinin sağlık durumu işin niteliğinden ve niceliğinden etkilenmektedir (Gedikli, 2008). Vardiyalı çalışma düzeni birçok bireyin yaşamını sosyal ve fiziksel anlamda olumsuz etkilese de artan ihtiyaçlar ve taleplerin karşılanması için bu çalışma düzeni çalışma yaşamının vazgeçilmezi haline gelmiştir (Özdemir, Ökmen ve Yılmaz, 2018). Çoğu birey için vardiyalı çalışmak bir tercih olmasa da çalışma yaşamının getirdiği şartlar ve zorunluluk nedeniyle bir mecburiyete dönüşmektedir. Vardiyalı çalışma biçiminin çalışanın sağlığı, ruhsal durumu, fizyolojik uyumu, uyku kalitesi, sosyal yaşamı, iş başarısı ve yaşam kalitesi üzerinde etkili olduğu bilinmektedir (Vogel, Braungardt, Meyer ve Schneider, 2012). Özellikle son birkaç yılda pandemiyle beraber yaşanan ekonomik kriz nedeniyle dünya çapında vardiyalı çalışanların sayısında hızlı bir artış olduğu görülmüştür (Rivera ve Castro, 2021). Bu şekilde çalışmak zorunda kalan bireylerin uyku-uyanıklık dönemlerini düzenleyen, gece uykusuna hazırlayan sirkadyen sistemlerinde aksaklıklar olmakta; bu bireyler alışılmış çalışma yaşamının, sosyal yaşamın dışına çıkmakta, düzenli bir gece uykusundan yoksun kalmakta ve uyku kaliteleri bozulmakla beraber ruh sağlığı da olumsuz etkilenmektedir (Axelsson, 2004). Son yıllarda giderek artan sayıda çalışma, vardiyalı çalışmanın sağlık açısından uzun vadede ciddi etkilere neden olabileceğini bunun sonucunda da hem birey hem de toplum açısından yüksek ekonomik ve sosyal maliyetlere yol açabileceğini göstermektedir (French, Agars ve Arvan, 2024). Tüm bunlar göz önüne alındığında vardiyalı çalışmanın kişiler üzerindeki etkilerinin ortaya konmasına ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Bu çalışmanın vardiyalı çalışma şeklinin kişilerin yaşamları üzerindeki etkilerini aydınlatacağı söylenebilir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma nitel veri yöntemlerinden görüşme yöntemi kullanılarak yapılmış ve veri toplama aracı olarak da araştırmacı tarafından hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Veriler kartopu örneklem yöntemi ile vardiyalı çalışan 6'sı kadın 7'si erkek olmak 13 kişiyle yüz yüze görüşmeler aracılığı ile toplanmıştır. Görüşme, amacı bilgi toplamak olan bir sohbetir (Berg ve Lune, 2015). Başka bir ifade ile görüşme araştırmaya dahil edilen bireylerin bir konu ya da durum hakkında duygu, düşüncelerinin ve tecrübelerinin anlaşılması etkinliğidir (Karataş, 2017). Yarı yapılandırılmış görüşmelerde araştırmacı genel hatlarıyla bir yol haritasına sahiptir fakat görüşülen kişilerin özelliklerine göre bu genel çerçeve içerisinde sorularda değişikliğe gidilerek (soru üzerinde değişiklik, yeni soru ekleme ya da çıkarma) konunun farklı boyutları ortaya çıkarmaya çalışılmaktadır (Coşkun, Altunışık ve Yıldırım, 2017). Yarı yapılandırılmış görüşme türünde önceden tasarlanan bir dizi soruyu içeren bir görüşme formu bulunmaktadır. Ancak görüşme esnasında verinin detayına inilmek ya da eksik kalan bir noktanın tamamlanabilmesi için bu sorulara ek sorular getirilebilmektedir (Karataş, 2017). Bu özellik araştırmanın amacına uygun şekilde etraflıca bilgi edinilmesini sağlamaktır (Sevencan ve Çilingiroğlu, 2007). Verilerin analizinde betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. Betimsel analiz yaklaşıma göre, elde edilen veriler belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorulara ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Bu analiz yönteminde, görüşülen ya da gözlenen bireylerin görüşlerini çarpıcı bir şekilde yansıtmaya amacıyla doğrudan alıntılara sık sık yer verilmektedir (Stanley, 2014). Bu tür bir analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir şekilde okuyucuya sunmaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bulgular Verilerin analizinde üç ana tema belirlenmiştir: (1) vardiyalı çalışmasının sosyo-kültürel etkileri, (2) vardiyalı çalışmanın ruh sağlığına ilişkin etkileri (stres, dikkat kaybı, kaygı, bilişsel becerilerde azalma), (3) vardiyalı çalışmanın olumsuz somatik etkileri (kronik baş ağrısı, kilo kaybı, kronik yorgunluk, uyku bozukluğu). Aşağıda sunulan üç tema, katılımcıların vardiyalı çalışmayı nasıl algıladıklarını ortaya koymaktadır Vardiyalı Çalışmasının Sosyo-Kültürel Etkileri Katılımcıların çoğu vardiyalı çalışmanın aile üyelerinde ve toplumda yarattığı olumsuz sosyo-kültürel imajını vurgulamıştır. Olumsuz sosyo-kültürel etkilere ilişkin açıklamalar neredeyse tüm görüşmelerde tekrarlanmıştır. Geleneksel bakış açısına göre vardiyalı çalışmak aile kavramının önemli olduğu toplumlarda olumsuz bir imaj yaratmaktadır (Nikbakht Nasrabadi ve diğerleri, 2003; 2004). Katılımcıların vardiyalı çalışmanın aile hayatları üzerindeki etkisine yönelik birtakım görüşler aşağıda verilmiştir. “Geceleri küçük bebeğimi evde bırakıp işe geliyorum ancak kocam işime devam etmeme kesinlikle karşı çıkıyor. Bu yüzden her gün vardiya değişikliği talebini çalıştığım şirkete iletmek beni zorluyor.” “...Sadece ailem için değil, tüm insanlar için bu tür çalışmanın (gece çalışması) anormal iş olarak değerlendirildiğini düşünüyorum. Örneğin komşuların onun ne zaman evde olacağı belli değil diyerek beni bir çok şeye (gün, gezi vb.) dahil etmekten çekiniyor.” “Aile bireylerimin bu çalışma sistemim konusundaki sitemlerini bazen haklı buluyorum. Çünkü isteyken uyuyamıyorum ancak evdeyken çoğu zaman uyuyorum. Bu durum benim iyi bir eş ve verimli bir anne olarak temel rolümü etkiliyor.” Vardiyalı Çalışmasının Ruh Sağlığı Üzerindeki Etkileri Katılımcılar vardiyalı çalışmanın ruh sağlığı üzerindeki etkilerinden yakınmaktadır. Katılımcılar bu çalışma sisteminden memnun olmadıklarını ancak çalışmak zorunda olduklarının altını çizmektedir. Vardiyalı çalışmanın ruh sağlığı üzerindeki etkileri nicel ve nitel pek çok araştırmayla ortaya konmuştur (Nena ve diğerleri, 2018; Kang ve diğerleri, 2017). Katılımcıların vardiyalı sistemin ruh sağlığı üzerindeki etkilerine yönelik çeşitli görüşler aşağıda verilmiştir. “Bu şekilde çalışmaktan hiç mutlu değilim. Çünkü hayata dair bir sürü şeyi kaçıyorum. Kendime vakit ayıramıyorum. Dinlenemiyorum, uyku sorunları yaşıyorum. Bu durum benim kendimi insanlardan soyutlamama neden oluyor. Dönem dönem bunalıma giriyorum.” “... ne aileme ne kendime vakit ayıramıyorum. Çünkü benim çalıştığım zaman onlar çoğu zaman uyanık oluyor, benim uyuduğumda ise onlar çalışıyor. Bu durum beni çokça yalnızlaştırdı.” “...Beni asıl zorlayan şey çalışmak zorunda oluşum. 3 senedir vardiyalı çalıştığım için yaşam kalitem düştü. Uyku sorunları bir dönem psikolojimi bozmuştu. Hatta ilaç kullanmayı bile düşündüm.” Vardiyalı Çalışmanın Olumsuz Somatik Etkileri Katılımcıların çoğu vardiyalı çalışmanın bedenleri üzerinde olumsuz birtakım etkileri olduğunu belirtmiştir. Vardiyalı çalışmanın kişilerin uyku sorunları, dikkat kaybı, bilişsel bozulmalar, migren, mide ve bağırsak sorunlarına neden olduğu bilinmektedir (Chaiard ve diğerleri, 2019; Cheng ve diğerleri, 2017). Katılımcıların bu çalışma şeklinin bedenleri üzerindeki olumsuz somatik etkilerine yönelik birtakım görüşler aşağıda verilmiştir. “Düzensiz uyuduğum için uykum yetmiyor. Bu yüzden sürekli bir yorgunluk ve halsizlik hissediyorum.” “...Dengesiz bir uyku düzenim var. Bu çoğu zaman migren ataklarımı tetikliyor.” “Ne kadar dinlenirsem dinleneyim hep yorgun hissediyorum. Çünkü çalışma saatlerime göre dinlenme saatlerimi ayarlayamıyorum. Ayrıca çalışmak dışında yapmak zorunda olduğum birçok sorumluluğum var.”

Anahtar Sözcükler: Vardiyalı Çalışma, Ruh ve Beden Sağlığı, Vardiyalı Çalışmanın Etkileri

Kaynakça

- Axelsson, J., Akerstedt, T., Kecklund, G. ve Lowden, A. (2004). Tolerance to shift work how does it relate to sleep and wakefulness? *Int Arch Occup Environ Health*, 77, 121-9. Doi: 10.1007/s00420-003-0482-1
- Berg, B. L. ve Lune, H. (2015). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. (2. bs. çev. Sarı, A.). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Chaiard, J., Deeluea, J., Suksatit, B., Songkham, W., Inta, N., ve Stone, T. E. (2019). Sleep disturbances and related factors among nurses. *Nursing & Health Sciences*, 21(4), 470-478. Doi: 10.1111/nhs.12626 .
- Chee, H. L., Kandiah, M., Khalid, M., Shamsuddin, K., Jamaluddin, J., Nordin, N. A., Shuib, R., ve Osman, I. (2004). Body mass index and factors related to overweight among women workers in electronic factories in Peninsular Malaysia. *Asia Pacific journal of clinical nutrition*, 13(3), 248-254.
- Cheng, P., Tallent, G., Bender, T. J., Tran, K. M., ve Drake, C. L. (2017). Shift work and cognitive flexibility: decomposing task performance. *Journal of Biological Rhythms*, 32(2), 143-153. Doi: 10.1177/0748730417699309 .

- Colligan, M. J., ve Rosa, R. R. (1990). Shiftwork effects on social and family life. *Occupational Medicine*, 5(2), 315-322.
- Coşkun, R., Altunışık, R. ve Yıldırım, E. (2017). Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri :Spss Uygulamalı. Sakarya: Sakarya Kitapevi.
- French, K. A., Agars, M. D., ve Arvan, M. L. (2024). The shift flextime scale: A measure of flextime availability, use, and consequences for shift workers. *Journal of Business and Psychology*, 39(1), 19-44. Doi:10.1007/s10869-023-09879-7
- Fujino, Y., Iso, H., Tamakoshi, A., Inaba, Y., Koizumi, A., Kubo, T., Yoshimura, T., & Japanese Collaborative Cohort Study Group (2006). A prospective cohort study of shift work and risk of ischemic heart disease in Japanese male workers. *American journal of epidemiology*, 164(2), 128–135. <https://doi.org/10.1093/aje/kwj185>
- Gedikli, F.G. (2008). Otomotiv sektöründe faaliyet gösteren bir işyerinde vardiya sistemi ile yapılan çalışmanın sağlık ve güvenlik üzerine etkileri. (Yüksek lisans tezi). Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Geliebter, A., Gluck, M. E., Tanowitz, M., Aronoff, N. J. ve Zammit, G. K. (2000). Work-shift period and weight change. *Nutrition* (Burbank, Los Angeles County, Calif.), 16(1), 27–29. [https://doi.org/10.1016/s0899-9007\(99\)00228-2](https://doi.org/10.1016/s0899-9007(99)00228-2)
- Hughes, R. ve Stone, P. (2004). The perils of shift work: evening shift, night shift, and rotating shifts: are they for you?. *The American journal of nursing*, 104(9), 60–63. <https://doi.org/10.1097/00000446-200409000-00026>
- Kalmbach, D. A., Pillai, V., Cheng, P., Arnedt, J. T., ve Drake, C. L. (2015). Shift work disorder, depression, and anxiety in the transition to rotating shifts: the role of sleep reactivity. *Sleep Medicine*, 16(12), 1532-1538. Doi: 10.1016/j.sleep.2015.09.007 .
- Kang, M. Y., Kwon, H. J., Choi, K. H., Kang, C. W., ve Kim, H. (2017). The relationship between shift work and mental health among electronics workers in South Korea: A cross-sectional study. *PloS one*, 12(11), e0188019. Doi: 10.1371/journal.pone.0188019 . eCollection 2017.
- Karataş, Z. (2017). Sosyal Bilim Araştırmalarında Paradigma Değişimi: Nitel Yaklaşımın Yükselişi. *Türkiye Sosyal Hizmet Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 68-86. Erişim adresi: <https://dergipark.org.tr/pub/tushad/issue/31792/350444>
- Kelly, M. R., A. Hillier, E., Aria, F., Gulotta, J., ve Haynes, P. L. (2021). Recovery sleep versus emotion regulation in predicting fire service shift workers stress, fatigue and irritability. *Behavioral sleep medicine*, 19(1), 26-37. Doi: 10.1080/15402002.2019.1698426 .
- Lee, A., Myung, S. K., Cho, J. J., Jung, Y. J., Yoon, J. L., ve Kim, M. Y. (2017). Night shift work and risk of depression: meta-analysis of observational studies. *Journal of Korean Medical Science*, 32(7), 1091. Doi: 10.3346/jkms.2017.32.7.1091
- Nasrabadi, A. N., Emami, A., ve Yekta, Z. P. (2003). Nursing experience in Iran. *International journal of nursing practice*, 9(2), 78–85. Doi: 10.1046/j.1322-7114.2003.00404.x .
- Nasrabadi, A. N., Lipson, J. G., ve Emami, A. (2004). Professional nursing in Iran: an overview of its historical and sociocultural framework. *Journal of professional nursing : Official journal of the American Association of Colleges of Nursing*, 20(6), 396–402. <https://doi.org/10.1016/j.profnurs.2004.08.004>
- Nena, E., Katsaouni, M., Steiropoulos, P., Theodorou, E., Constantinidis, T. C., ve Tripsianis, G. (2018). Effect of shift work on sleep, health, and quality of life of health-care workers. *Indian Journal of Occupational and Environmental Medicine*, 22(1), 29-34. Doi: 10.4103/ijoom.IJOEM_4_18 .
- Özdemir, P. G., Ökmen, A. C., ve Yılmaz, O. (2018). Vardiyalı çalışma bozukluğu ve vardiyalı çalışmanın ruhsal ve bedensel etkileri. *Psikiyatride Guncel Yaklasimler*, 10(1), 71-83. Doi:10.18863/pgy.336513
- Pisarski, A., Lawrence, S. A., Bohle, P., ve Brook, C. (2008). Organizational influences on the work life conflict and health of shiftworkers. *Applied Ergonomics*, 39(5), 580-588. Doi: 10.1016/j.apergo.2008.01.005
- Rivera, V., ve Castro, F. (2021). Between social protests and a global pandemic: Working transitions under the economic effects of COVID-19. *Social Sciences*, 10(4), 145. Doi:10.3390/socsci10040145
- Schwartz, J. R., ve Roth, T. (2006). Shift work sleep disorder: burden of illness and approaches to management. *Drugs*, 66(18), 2357–2370. <https://doi.org/10.2165/00003495-200666180-00007>
- Sevencan, F. ve Çilingiroğlu, N. (2007). Sağlık alanındaki araştırmalarda kullanılan niteliksel veri toplama yöntemleri. *Toplum Hekimliği Bülteni*, 26(1), 1-6. Erişim adresi: http://www.thb.hacettepe.edu.tr/arsiv/2007/sayi_1/baslik1.pdf
- Stanley, M. (2014). Qualitative Descriptive: A very good place to start. Stanley, M. ve Nayar, S. (Ed.) *Qualitative Research Methodologies for Occupational Science and Occupational Therapy* (s. 21-36) içinde. NY: Routledge. Erişim adresi: <https://www.taylorfrancis.com/chapters/edit/10.4324/9780203383216-3/qualitative-descriptive-mandy-stanley>

- Vogel, M., Braungardt, T., Meyer, W., ve Schneider, W. (2012). The effects of shift work on physical and mental health. *Journal of Neural Transmission*, 119, 1121-1132. Doi: 10.1007/s00702-012-0800-4 .
- Wickwire, E. M., Geiger-Brown, J., Scharf, S. M., ve Drake, C. L. (2017). Shift work and shift work sleep disorder: clinical and organizational perspectives. *Chest*, 151(5), 1156-1172. Doi: 10.1016/j.chest.2016.12.007
- Wilson J. L. (2002). The impact of shift patterns on healthcare professionals. *Journal of nursing management*, 10(4), 211–219. <https://doi.org/10.1046/j.1365-2834.2002.00308.x>
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2021). *Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık

Ortaokul Öğrencilerinin Yapay Zekâ Konusundaki Kavramsal Değişimlerinin İncelenmesi

Tuğçe CÖMERT

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
tugce.comert@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0009-0009-9305-6313

Ashı GÖRGÜLÜ ARI

Profesör Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
agorgulu@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6034-3684

Problem Durumu

Yapay zekâ; insan zekâsının anlamlandırma, çıkarım yapma, akıl yürütme, genelleme, tecrübelerden öğrenme gibi becerilerini makinelere yaptırabilmektir (Yılmaz, 2022). Yapay zekâ günümüz dünyasının en önemli teknolojilerinden biridir (Ünal, 2022). Geçtiğimiz yüzyılın başlarında yalnızca filmlerde ve bilim kurgu romanlarında rastladığımız birçok sahne, yapay zekânın hayatımıza girmesiyle gerçek olmuştur (Arslan, 2020). Yapay zekâ, günlük yaşamımızın birçok alanında önemli rol oynamaktadır (İşler& Kılıç, 2021). Bu nedenle, yapay zekâyı anlamak ve onunla nasıl çalışacağımızı öğrenmek, geleceğimiz için oldukça önemlidir (Çetin & Aktaş, 2021). Gelecek nesillerin yetişmesinde önemli bir rol oynayan eğitim kurumlarımız vasıtasıyla öğrencilerimizi bilinçlendirebiliriz (Demirkaya & Sarpel). Yapay zekâ ile ilgili farkındalığın artırılması gerekliliğinden yola çıkılan bu çalışmanın amacı ortaokul 6.sınıf düzeyindeki öğrencilere yapay zekâyâ ilişkin farkındalıklarını arttırmak istemektedir. Çalışmanın örneklem grubunu İstanbul'daki bir devlet okulunda öğrenim gören 30 adet 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma grubunu oluşturmak için erişilebilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından oluşturulan kelime ilişkilendirme testi, öğrencilere ders anlatımından önce ve sonra, ön test-son test formatında uygulanmıştır. Öğrencilerin testte yazdıkları anahtar kavramlar ve cümleler analiz edilerek frekans tabloları ve kavram ağları oluşturulmuştur. Ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında, son testte öğrencilerin daha fazla anahtar kavramla ilişkili kelime yazdığı, kavramlar arasında daha fazla bağlantı kurduğu ve bazı kavramları daha iyi öğrendiği tespit edilmiştir.

Araştırma Yöntemi

Yapay zekâ; insan zekâsının anlamlandırma, çıkarım yapma, akıl yürütme, genelleme, tecrübelerden öğrenme gibi becerilerini makinelere yaptırabilmektir (Yılmaz, 2022). Yapay zekâ günümüz dünyasının en önemli teknolojilerinden biridir (Ünal, 2022). Geçtiğimiz yüzyılın başlarında yalnızca filmlerde ve bilim kurgu romanlarında rastladığımız birçok sahne, yapay zekânın hayatımıza girmesiyle gerçek olmuştur (Arslan, 2020). Yapay zekâ, günlük yaşamımızın birçok alanında önemli rol oynamaktadır (İşler& Kılıç, 2021). Bu nedenle, yapay zekâyı anlamak ve onunla nasıl çalışacağımızı öğrenmek, geleceğimiz için oldukça önemlidir (Çetin & Aktaş, 2021). Gelecek nesillerin yetişmesinde önemli bir rol oynayan eğitim kurumlarımız vasıtasıyla öğrencilerimizi bilinçlendirebiliriz (Demirkaya & Sarpel). Yapay zekâ ile ilgili farkındalığın artırılması gerekliliğinden yola çıkılan bu çalışmanın amacı ortaokul 6.sınıf düzeyindeki öğrencilere yapay zekâyâ ilişkin farkındalıklarını arttırmak istemektedir. Çalışmanın örneklem grubunu İstanbul'daki bir devlet okulunda öğrenim gören 30 adet 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma grubunu oluşturmak için erişilebilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından oluşturulan kelime ilişkilendirme testi, öğrencilere ders anlatımından önce ve sonra, ön test-son test formatında uygulanmıştır. Öğrencilerin testte yazdıkları anahtar kavramlar ve cümleler analiz edilerek frekans tabloları ve kavram ağları oluşturulmuştur. Ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında, son testte öğrencilerin daha fazla anahtar kavramla ilişkili kelime yazdığı, kavramlar arasında daha fazla bağlantı kurduğu ve bazı kavramları daha iyi öğrendiği tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapay zekâ; insan zekâsının anlamlandırma, çıkarım yapma, akıl yürütme, genelleme, tecrübelerden öğrenme gibi becerilerini makinelere yaptırabilmektir (Yılmaz, 2022). Yapay zekâ günümüz dünyasının en önemli teknolojilerinden biridir (Ünal, 2022). Geçtiğimiz yüzyılın başlarında yalnızca filmlerde ve bilim kurgu romanlarında rastladığımız birçok sahne, yapay zekânın hayatımıza girmesiyle gerçek olmuştur (Arslan, 2020). Yapay zekâ, günlük yaşamımızın birçok alanında önemli rol oynamaktadır (İşler & Kılıç, 2021). Bu nedenle, yapay zekâyı anlamak ve onunla nasıl çalışacağımızı öğrenmek, geleceğimiz için oldukça önemlidir (Çetin & Aktaş, 2021). Gelecek nesillerin yetişmesinde önemli bir rol oynayan eğitim kurumlarımız vasıtasıyla öğrencilerimizi bilinçlendirebiliriz (Demirkaya & Sarpel). Yapay zekâ ile ilgili farkındalığın artırılması gerekliliğinden yola çıkılan bu çalışmanın amacı ortaokul 6.sınıf düzeyindeki öğrencilere yapay zekâyâ ilişkin farkındalıklarını arttırmak istemektedir. Çalışmanın örneklem grubunu İstanbul'daki bir devlet okulunda öğrenim gören 30 adet 6. sınıf öğrencisi oluşturmaktadır. Araştırmada, çalışma grubunu oluşturmak için erişilebilir örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak, araştırmacı tarafından oluşturulan kelime ilişkilendirme testi, öğrencilere ders anlatımından önce ve sonra, ön test-son test formatında uygulanmıştır. Öğrencilerin testte yazdıkları anahtar kavramlar ve cümleler analiz edilerek frekans tabloları ve kavram ağları oluşturulmuştur. Ön test ve son test sonuçları karşılaştırıldığında, son testte öğrencilerin daha fazla anahtar kavramla ilişkili kelime yazdığı, kavramlar arasında daha fazla bağlantı kurduğu ve bazı kavramları daha iyi öğrendiği tespit edilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Yapay Zekâ, Makine Öğrenimi, Derin Öğrenme, Ortaokul Öğrencileri, Kelime İlişkilendirme Testi.

Kaynakça

- Arslan, K. (2020). Eğitimde yapay zekâ ve uygulamaları. *Batı Anadolu Eğitim Bilimleri Dergisi*, 11(1), 71-88.
- Çetin, M., & Aktaş, A. (2021). Yapay zekâ ve eğitimde gelecek senaryoları. *OPUS International Journal of Society Researches*, 18(Eğitim Bilimleri Özel Sayısı), 4225-4268.
- Demirkaya, H., & Sarpel, E. (2018). Eğitim ve geliştirme uygulamalarında yeni nesil bilişim teknolojilerinden sanal gerçeklik, bulut bilişim ve yapay zekâ. *Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi*, (40), 231-245.
- İşler, B., & Kılıç, M. (2021). Eğitimde yapay zekâ kullanımı ve gelişimi. *Yeni Medya Elektronik Dergisi*, 5(1), 1-11.
- Ünal, A. (2022). *İşletme Yönetiminde Yapay Zekâ Uygulamaları*. Ankara: Gazi Kitabevi
- Yılmaz, A. (2022). *Yapay Zekâ*. İstanbul: Kodlab.

Psikolojik Danışma ve Psikoterapi Sürecinde Kıskançlık ve Psikopatolojisi

Belkız ŞERBETÇİOĞLU

Uzman, Yıldız Teknik Üniversitesi
belkizserbetcioglu34@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-3785-9711

Problem Durumu

Bu çalışmanın amacı, kıskançlık duygusu ve bu duygunun psikopatolojiye kayan noktasını incelemektir. Bu kapsamda, çalışmada öncelikle, kıskançlık duygusunun tanımı yapılarak, alan yazındaki kavramsal açıklamalara yer verilmiştir. Kıskançlık duygusunun beslendiği kaynaklara dönük kuramsal arka plan ele alınmış ve sunulmuştur. Kıskançlığın türleri hakkında bilgi verilmiş ve hasetlik ile farkı açıklanmıştır. Kıskançlığın aşamaları ve kıskançlıkta nedensellik alanyazın ışığında değerlendirilmiştir. Çalışmada ayrıca, kıskançlık ve ruh sağlığı arasında nasıl bir ilişki olabileceği, bu duygunun aşırı miktarda olmasının bireylerde hangi psikopatolojik durumları artıracacağı ya da hangi psikopatolojik durumlara sebebiyet vereceği teorik kapsamda sunulmuştur. Bütün bu bilgiler ışığında kıskançlık duygusunun bireyin ruh sağlığı için önemi tartışılmıştır. Romantik ilişkilerde kıskançlığın nedensellik arka planı değişebildiği gibi sonuçlarının da olumlu veya olumsuz olma yönüyle değişebildiği de ortaya konulmuştur. Kıskançlığın ve onunla birlikte ortaya çıkan duyguların şiddet gibi olumsuz tepkilere yol açabildiği gibi, çiftler için ilişkileri adına olumlu sonuçlara da yol açabildiği görülmüştür. Çalışmada yer alan bu bilgiler doğrultusunda, psikolojik danışma ve psikoterapi süresinde danışanın kıskançlık duygusunu doğru tanımlaması, bu duyguyu ihtiyaçları ve arzuları doğrultusunda ifade edebilmesi; bu noktada da ruh sağlığı uzmanının tanımlanan kıskançlığın patolojik mi normal mi olduğunu anlamlandırabilmesi; şiddetini, danışanın işlevselliğine ve ilişkilerine ya da ilişki kurduğu kişilere etkisini değerlendirebilmesi önem taşımaktadır. Bu yönüyle makalenin yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, kıskançlık ve psikopatoloji ile ilgili araştırmaların derlemesini yapmaktır. Bu amaç doğrultusunda Web of Science (WOS), Google Akademik, TR Dizin ve YÖKTEZ veri tabanları üzerinden "kıskançlık", "patolojik kıskançlık", "aşırı kıskançlık" anahtar kelimeleri kullanılarak tarama yapılmıştır. Tarama sonucunda ulaşılan yayınlara dahil etme ve hariç tutma kriterleri uygulanmıştır. Elde edilen bilgiler literatür ışığında çalışmaya dahil edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Çalışmada yer alan bu bilgiler doğrultusunda, psikolojik danışma ve psikoterapi süresinde danışanın kıskançlık duygusunu doğru tanımlaması, bu duyguyu ihtiyaçları ve arzuları doğrultusunda ifade edebilmesi; bu noktada da ruh sağlığı uzmanının tanımlanan kıskançlığın patolojik mi normal mi olduğunu anlamlandırabilmesi; şiddetini, danışanın işlevselliğine ve ilişkilerine ya da ilişki kurduğu kişilere etkisini değerlendirebilmesi önem taşımaktadır. Bu yönüyle makalenin yol gösterici olabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Kıskançlık, Ruh sağlığı, Psikopatoloji

Kaynakça

- 1) Allphin, Claire. (1982). Envy in the transference and countertransference. *Clinical Social Work Journal* 10, 3, 151-164.
- 2) Arnocky, S., Sunderani, S., Miller, J. L. and Vaillancourt, T. (2011). Jealousy mediates the relationship between attractiveness comparison and females' indirect aggression. *Personal Relationships*, 19, 2, 290-303.
- 3) Barutçu Yıldırım, F., Aydın, G. ve Sancak Aydın (2021). Romantik relationship satisfaction in emerging adulthood. *Turkish Journal of Education*. 10, 4, 319-332.
- 4) Batinic, B., Duisin, D. and Barisic, J. (2013). Obsessive versus delusional jealousy. *Psychiatria Danubina*, 25, 3, 334-339.
- 5) Blomquist, K. P. (2014). Jealousy In Close Relationships Among Emerging Adults. Doctoral Thesis. Durham: Duke University.

Duygusal Yemenin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi

Merve ÖZBENT

Ahi Evran Üniversitesi

mrvgul96@gmail.com

Orcid ID:0009-0007-7417-5726

Önder BALTACI

Doçent Doktor, Ahi Evran Üniversitesi

obaltaci@ahievran.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-9974-8507

Problem Durumu

Alanyazında henüz yeni bir kavram olan duygusal yeme Türkiye’de yeni bir çalışma alanıdır. Literatürde yeme bozukluğuyla alakalı fazlaca araştırma olup, duygusal yeme ile alakalı sınırlı sayıda araştırma bulunmaktadır. Yurtdışında yeme bozukluğu ve duygusal yeme ile alakalı çeşitli araştırmalar olsa da Türkiye’de de duygusal yeme durumuna dikkat çekilmelidir. Bu nedenle, duygusal yeme ile bazı değişkenlerin incelenmesi gerektiğine karar verilmiştir. Bu çalışmada 18-29 yaş arasında genç yetişkinler ile çalışılmıştır. Bu çalışmada 18-29 yaşları arasındaki genç yetişkinlerle çalışılması önemlidir. Üniversiteler, gençlere hem meslek edinmelerini hem de birçok sosyo-kültürel imkanları sağlayan kurumlardır. Fakat öğrenciler bu kurumlarda, arkadaş edinmek, aileden ayrılmaya yalnız yaşama, ekonomik güçlükler gibi nedenlerden dolayı ruh sağlığı bozuklukları yaşayabilirler (Dyson ve Renk, 2006). Genç yetişkinler ailesinden farklı bir şehirde üniversite kazanıp, aile yaşantısından kopmakta, bu nedenle beslenme alışkanlıkları şartlar gereği değişmektedir. Beslenme alışkanlıkları değişen gençlerin hem fiziksel hem zihinsel durumları bu durumlardan etkilenmektedir (Korkmaz, 2010). Ayrıca, genç yetişkinlerin depresyon stres ve anksiyete durumlarında risk gruplarında olduğu, bütün bu durumların duygusal yemeye neden olduğu görülmüştür. Bu çalışmada duygusal yeme ile cinsiyet, diyetisyene başvurup başvurumama durumu, beden kitle indeksi, kilo memnuniyeti, kendini kabul, eğitim durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığı incelenmiştir. Bunlar incelenirken, bağımsız örneklem t testi ve anova testinden yararlanılmıştır. Bu araştırma, duygusal yeme davranışına dikkat çekecek bir araştırma olup, bu alanda daha fazla çalışmanın yapıyor olmasını sağlayabilir. Duygusal yeme özellikle çağımızın problemlerinden olup çalışılması önemlidir. Duygusal yeme farklı değişkenler ile çalışılmış olsa bile, kendi alanımız olan “Rehberlik ve Psikolojik Danışmanlık” alanında yeterli sayıda araştırma olmadığı görülmüştür. Daha öncesinde sosyal kaygı ve duygusal yeme ile alakalı bir çalışma olmadığından bu çalışma, bu konuda çalışmak isteyen tüm araştırmacılara ışık tutacaktır. Duygusal yemenin başka değişkenlerle incelenmesini sağlayıp, alanyazına katkıda bulunacağı varsayılmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın çalışma grubu araştırmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden 18-29 yaş aralığında olan 416 genç yetişkin oluşturmuştur. Burada çalışılacak örneklem grubu rastgele değil bir amaç bağlamındaki kişilerin seçilmesiyle oluşmuştur. Yani genç yetişkinlerin seçilmesidir. Bu araştırma ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Ölçütün araştırmacı tarafından belirlendiği yöntem ölçüt araştırma yöntemi olarak adlandırılır (Büyüköztürk vd., 2012). Ölçeklerden elde edilen veriler IBM SPSS 22 paket veri analiz programı ile analiz edilmiştir. Geliştirilmiş olan, kişisel bilgi formu aracılığı ile gönüllü katılımcıların doldurmuş oldukları demografik özelliklerin frekans ve dağılımları araştırma kapsamında sunulmuştur. Veriler kodlanarak SPSS paket programına kaydedilmiştir. Duygusal yeme davranışları ile cinsiyet ve diyetisyene başvurup başvurumama durumu arasında anlamlı bir farklılık olup olmadığı Bağımsız Örneklem T testi kullanılarak analiz edilmiştir. Bunun dışında duygusal yeme ile ilişki durumu, kilo memnuniyeti, kendini kabul, BKİ, değişkenlerine göre anlamlı bir farklılık olup olmadığını sınamak için One-Way ANOVA testinden yararlanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın sonuçlarına göre, duygusal yeme puanlarının cinsiyet, diyetisyene başvurup başvurumama, BKİ, kendini kabul, kilo memnuniyeti değişkenleri açısından anlamlı bir fark gösterdiği

bulunmuştur. İlişki durumu değişkenine göre duygusal yeme puanları anlamlı olarak farklılaşmadığı bulunmuştur. Araştırma sonuçlarına göre, kadınlarda depresyon, stres ve anksiyete durumlarında duygusal yemenin fazlaca görüldüğü saptanmıştır (İnalkaç ve Arslantaş, 2018). Yine aynı şekilde, duygusal yeme ve kendini kabul üzerine yapılan bir çalışmada, erkeklerin duygusal yeme ölçeğinden kadınlara kıyasla anlamlı şekilde daha düşük puan aldıkları görülmektedir (Akınca, 2020). Duygusal yeme ile cinsiyet arasında anlamlı bir farkın olup olmadığını test etmek amaçlı 529 yaşlı ve 358 genç kişinin katıldığı bir çalışmada kadınların duygusal yeme davranışlarının erkeklere kıyasla daha fazla olduğu sonucuna ulaşılmıştır (De Lauzon, vd., 2004). Çelik (2022)'ye göre duygusal yeme davranışının diyetisyene başvurma durumu ile anlamlı bir fark oluşturup oluşturumamasıyla adı ile alakalı yapılan çalışma sonucuna göre, diyetisyene başvuranların duygusal yeme puanlarının, başvurmayanlara kıyasla daha fazla olduğu görülmektedir. Özkan (2017)'a göre sosyal görünüş ile duygusal yeme arasındaki ilişkinin incelendiği bu çalışmada duygusal yeme ile sosyal görünüş kaygısı arasında anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır. Evli olmayanların, yalnızlık ve olumsuz duygulara daha fazla sahip olduğu, evli kişilerin stres ve olumsuz duygularla eşleriyle beraber paylaşıp, onlardan destek aldığı duygusal yeme durumuyla başa çıkma oranlarının daha yüksek olduğu görülmüştür (Yıldırım vd., 2018). Fakat, 416 genç yetişkinin katıldığı bu çalışmada duygusal yeme ile ilişki durumu değişkeni arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna varılmıştır. Beden imajı değişkenine göre duygusal yeme arasındaki ilişkiyi test eden bir çalışmada, kişilerin beden imajlarını hakkında kaygı düzeylerinin arttığında duygusal yeme davranışlarının da arttığı görülmektedir (Nernekli, 2017). 416 genç yetişkinin katılmış olduğu bu araştırma bulgularına göre, genç yetişkinlerin duygusal yeme puanları ile kendini kabul düzeyleri arasında anlamlı bir farkın olduğu görülmüştür. 416 genç yetişkinin katıldığı bu araştırma bulgularından hareketle, duygusal yeme ile beden kitle indeksi değişkeni arasında anlamlı bir fark olduğu görülmüştür. Benzer olarak, iki yıllık bir takip çalışması neticesinde duygusal yeme ile beden kitle indeksi arasında pozitif korelasyon olduğu saptanmıştır (Van vd., 2012).

Anahtar Sözcükler: duygusal yeme, cinsiyet, ilişki durumu, BKİ, kendini kabul

Kaynakça

- Akınca, S. (2020). Duygusal yeme eğilimi ile bilinçli farkındalık (mindfulness) ve koşulsuz kendini kabul arasındaki ilişkinin incelenmesi. Üsküdar Üniversitesi, İstanbul.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2012). Örneklem yöntemleri.
- Çelik, A. K., (2022). 20-40 Yaş Arası Bireylerde Algılanan Ebeveyn Tutumu Ve Anksiyete Düzeyinin Duygusal Yeme Üzerine Etkisinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Okan Üniversitesi.
- De Lauzon, B., Romon, M., Deschamps, V., Lafay, L., Borys, J. M., Karlsson, J., et al. (2004). The Three-Factor Eating Questionnaire-R18 is able to distinguish among different eating patterns in a general population. *The Journal of Nutrition*, 134, 2372–2380.
- Dyson R, Renk K. Freshman. adaptation to university life: depressive symptoms stress and coping. *Journal Of Clinical Psychology*. 2006;62:1231- 1244.
- İnalkaç S, Arslantaş H. (2018). Duygusal Yeme. *Arşiv Kaynak Tarama Dergisi*, 27(1):70-82.
- Korkmaz, N. H. (2010). Uludağ üniversitesi öğrencilerinin spor yapma ve beslenme alışkanlıklarının incelenmesi. *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23 (2), 399-413.
- Nernekli, M. (2017). “Üniversite Öğrencilerinde Psikolojik Dayanıklılık, Beden İmajı ve Emosyonel Yeme Arasındaki İlişki”. Yüksek Lisans Tezi. İstanbul gelişim Üniversitesi Sosyal Bilimler Üniversitesi, İstanbul.
- Özkan, Y. (2017). Ergenlerde Sosyal Görünüş Kaygısı ile Duygusal Yeme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Gelişim Üniversitesi.
- Van Strien, T., Herman, C. P., & Verheijden, M. W. 2012, Eating style, overeating and weight gain. A prospective 2-year follow-up study in a representative Dutch sample. *Appetite*, 59(3), 782–789.
- Yıldırım A, Aşilar RH, Karakurt P. ve ark. (2018). Üniversite Öğrencilerinde Depresyon, Yalnızlık, Yeme Bozukluğu Yaygınlığı ve İlişkili

Selim İLERİ' nin Allahaismarladık Cumhuriyet Adlı Tiyatro Oyununun Kadın Kahramanlarının Gözünden Tahlil Edilmesi

Leman ŞEN

Öğretmen, TED İzmir Özel Anadolu Lisesi

lmaristo@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-2322-347X

Problem Durumu

Tarih, tarihi olaylar, tarihi kişiler tiyatro tarihi boyunca oyun yazarının temel malzeme kaynaklarından birisi olmuştur. Yazarlar tarihi hem malzeme hem de bugünü ve geçmişi sorgulamak için bir araç olarak kullanmışlardır. Selim İleri'nin Allahaismarladık Cumhuriyet adlı oyunu yazarın okurları için bir şaşırtmacadır. Bu tiyatro oyunu ile mazide kalan, geri dönüşü imkânsız güzellikleri önümüze koyuyor. Cumhuriyet'in dört kadınının bireysel dramını anlatır. Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in kuruluş yıllarında geçen oyunda dönemin tarihe geçmiş dört kadını var: Halide Edip Adivar, Afife Jale, Fikriye Hanım ve Latife Hanım. Yıllarca okul kitaplarından tanıdığımız bu cesur kadınlar bu kez farklı yönleriyle karşımıza çıkmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmaların tasarlanması ve yürütülmesi sürecinde araştırmacılar, esnek ve dinamik bir çalışma alanına sahip olurlar. Araştırma sürecinin her basamağında araştırmacıların yeni yöntem ve yaklaşımlar geliştirebilmesi ve araştırmanın etkisini arttıracak yeni düzenlemeler yapabilmesi olarak ifade edilen esneklik, nitel araştırmanın araştırmacıya sunduğu temel özelliklerindedir. Araştırmacının yeni bilgilere erişimine olanak sağlayan esneklik, keşfedici bir yaklaşıma da izin verir. Keşfedici yaklaşım nitel araştırma içinde sıklıkla başvurulan ve araştırma verilerinin yeni verilerle çeşitlendirilip detaylandırılmasını sağlayan önemli bir nitelik olmasının yanında, özellikle veri toplamanın görece zor olduğu veya az çalışılmış konuların incelenmesinde kullanışlı bir yaklaşımdır Nitel araştırma; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama tekniklerinin kullanıldığı, algılar ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma yaklaşımıdır (Yıldırım ve Şimşek, 2005).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Allahaismarladık Cumhuriyet oyunu tarihimize damgasını vurmuş olan Cumhuriyet'in dört kadını ele alır. Selim İleri'nin inceliklerle harmanlayıp bütünlediği bu oyun Cumhuriyet'i anılarla capcanlı kılarken yaşamın telaşından görmeyi unuttuğumuz kişileri de hatırlatıyor. Selim İleri Türk tarihinin çok önemli bir dönemini konu alan bir oyun yazmıştır. Millî Mücadele ve Cumhuriyet'in kuruluş yılları. Tarihsel gerçekliğe bağlı kalınmış ve bazı olaylar aynen aktarılmıştır. Yaşadıklarıyla tarihe geçmiş, haksızlığa uğrayan, anlaşılamayan kadınları konu alan oyunda bir bakıma bu kişiler ve onları ortaya çıkaran koşullar sorgulanmıştır. Allahaismarladık Cumhuriyet oyunu sahne tekniğine uygun yazılmıştır. Selim İleri'nin bu oyunu yazıldığı dönemde sahnelenerek ödüller kazanmıştır. Dram sanatına hakim olan yazar tarafından başarılı bir tarih dramı örneği ortaya konulmuştur. Selim İleri'nin anlatımında tarihi malzeme çağdaş anlamda ele alınmış, yazarın kendine has üslubu ile sentezlenerek günümüz insanına aktarılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Selim İleri, Tarih, Tiyatro, Kadın, Değişim

Kaynakça

- Enginün, İ. (2006). Cumhuriyet Dönemi Türk Edebiyatı. İstanbul: Dergah Yayınları.
İleri, S.(1995). "Allahaismarladık Cumhuriyet", Cahide, Ölüm ve Elmas. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Şengül, A. (2008). Cumhuriyet Döneminde Tarihi Tiyatro. Ankara: Alp Yayınevi.
Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara: Seçkin

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli'nin Basına Yansımaları/ Üzerine Bir İçerik Analizi

Ümit POLAT

Doçent Doktor, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
polatumit58@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-0601-9074

Ebru BUZ

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
ebuz571ebuz@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0603-9074

Problem Durumu

Modern sanayi toplumunda kitle iletişim araçları; halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmak, yönetimi denetlemek, kriz anlarında kitleleri süratle uyarmak, kamuoyunun düşünce kanaat ve faaliyetlerini açıklamak gibi çok sayıda işlevi yerine getirir. Basın ayrıca modern demokrasilerde ifade özgürlüğünün en etkin şekilde kullanıldığı yollardan biridir. Gazeteler; halka yönetim ve siyaset hakkında bilgi aktarmak, yönetimi denetlemek, kriz anlarında kitleleri süratle uyarmak, kamuoyunun düşünce kanaat ve faaliyetlerini açıklamak gibi çok sayıda işlevi yerine getirir. Basın ayrıca modern demokrasilerde ifade özgürlüğünün en etkin şekilde kullanıldığı yollardan biridir. Basında çıkan haberler yarın için dünün tarihi olma niteliğine sahiptir. Eğitim ile ilgili haberlerin gerek olumlu gerekse olumsuz olarak basına yansması, dünden bugüne süregelen ve önem arz eden bir konu olmuştur. Bu bağlamda, "Türkiye yüzyılı maarif modeli"nin basına yansımaları Siyasi görüşleri farklı olan gazeteler de ki haberler çeşitli kategoriler altında ele alınarak farklı temalar oluşturulmuştur.

Araştırma Yöntemi

Araştırma verileri 26 Nisan10 Mayıs 2024 tarihleri arasında yeni programı destekleyen gazetelerden: Milliyet, Hürriyet, Sabah, Yeni Şafak, Yeni Asır ve Yeni Akit gazetesi yeni programı desteklemeyen: Sözcü, Cumhuriyet, Birgün ve Evrensel gazetelerinde yer alan program ile ilgili haberlerden oluşmaktadır. Türkiye yüzyılı maarif modeli programı değişikliği dolayısıyla, bu zaman aralığı temel alınmıştır. Betimsel analizle elde edilecek veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanacaktır. İçerik analizi yaklaşımında toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşılması öngörülmüştür. Anahtar Kelimeler: Basın, maarif, gazete, programlar, bilim, sanat, laiklik

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma verileri 26 Nisan10 Mayıs 2024 tarihleri arasında yeni programı destekleyen gazetelerden: Milliyet, Hürriyet, Sabah, Yeni Şafak, Yeni Asır ve Yeni Akit gazetesi yeni programı desteklemeyen: Sözcü, Cumhuriyet, Birgün ve Evrensel gazetelerinde yer alan program ile ilgili haberlerden oluşmaktadır. Türkiye yüzyılı maarif modeli programı değişikliği dolayısıyla, bu zaman aralığı temel alınmıştır. Betimsel analizle elde edilecek veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanacaktır. İçerik analizi yaklaşımında toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşılması öngörülmüştür. Gazetelerde yeni müfredat programları ile ilgili haberler incelenerek olumlu olumsuz ve eleştiriler ortaya konmaya çalışılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Anahtar Kelimeler: Basın, maarif, gazete, programlar, bilim, sanat, laiklik

Kaynakça

- Abazoğlu, İ., Yıldırım, O., & Yıldızhan, Y. (2016). Geçmişten Günümüze Eğitim Sisteminde Öğretmen Yetiştirme. Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi(6), 143-160.
- Akdemir, A. (2013). Türkiye'de öğretmen Yetiştirme Programlarının Tarihçesi ve Sorunları. Turkish Studies, 8(12), 15-28.
- Akyüz, Y. (2016). Türk Eğitim Tarihi. Ankara: Pegem Akademi.
- Bilgin, N.(1998). Cumhuriyet Basını, Ankara: Ankara Gazeteciler Cemiyeti.
- Criss, B.(1993). İşgal Altında İstanbul 1918-1923, İstanbul: İletişim Yayınları.
- Coşar, Ö.S.(1963). Millî Mücadele Basını, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yay.

- Demircioğlu, H.(2007).Hâkimiyet-i Milliye Gazetesi Üzerine Bir İnceleme(Yayınlanmamış Doktora Tezi)
Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Ankara.
- Gevgili, A.(1983). Türkiye Basını Cumhuriyet Dönemi Türkiye Ansiklopedisi, İstanbul: İletişim Yayınları
- İnuğur, N.(1992). Türk Basın Tarihi, İstanbul: Gazeteciler Cemiyeti Yayınları

The Old Galatea in the New Hi-Tech Veneer: Female AI' and Patriarchal Algorithms of Women

Metin BOŞNAK

Profesör Doktor, IZU

metin.bosnak@izu.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-3050-5598

Problem Statement

This research endeavor aims to elucidate and criticize the conservative patriarchal portrayal of female AI in popular media by analyzing its close association with men-AI and the stereotype of female-always-available-sexual-performer. It examines this portrayal in the context of Arab women's aspirations for equitable representation within the global landscape of technology. By focusing on the religious laws and customs in Saudi Arabia regarding women's daily lives, the study incorporates insights from Naomi Klein on gender equality advocacy and Sherry Turkle's views on the impact of technology. Saudi Arabia is chosen as a representative example of patriarchal/heteronormative traditions prevalent across religious communities that restrict women's legal rights in utilizing modern digital platforms for personal purposes. The concern is that such practices not only adversely affect women worldwide but also influence the trajectory of AI development. The goal is to unveil these contradictions, drawing inspiration from Mary Wollstonecraft's call for reason.

Methodology

This paper will examine the patriarchal portrayals of female AI by investigating the behaviors and reactions of AI entities resembling women in science fiction movies. It will also analyze how these portrayals reflect the fears and desires embedded in these AI representations from different societies. The objectives of this study are threefold. Initially, it will delve into the historical contexts surrounding characters like Sophia, Joi, and Galatea in AI discussions within philosophy and literary works. This examination exposes that the patriarchal depiction of female AI and the longstanding tradition of viewing human-like female AIs as ideal are not recent issues but have been contentious since their inception. Secondly, the research aims to scrutinize the societal environment in Saudi Arabia, which notably granted citizenship to a robot, to understand why a female-presenting AI is embraced in a nation marked by significant gender oppression. Lastly, the paper will assess the female AIs shaped by patriarchal influences, exploring their diverse roles in both Eastern and Western societies and proposing an intercultural perspective on AI in the realm of science fiction.

Expected / Provisional Results

The findings of the research presented in this article are that female AI in literary works and their character traits fit into the patriarchal representation of women. They are based on gender stereotypes typical of traditional gender orders and roles. The article contributes to the study of the comparison of representations of female AI with the notion of a woman in artificial bodies, as compared to a natural body. It enriches research data about the interaction between gender AI, especially women-like AI manifested anthropomorphically, and human beings. Moreover, the article is important from a critical standpoint, as it reveals new social implications of AI. This article compares, within the theoretical framework of critical studies of AI, the patriarchal representation of artificial intelligence (AI) in works dealing with female AI personalities (fiction): AI Sophia in Saudi Arabia, Joi in Blade Runner 2049, and AI Galatea in mythology. Therefore, it analyzes these works through the lens of anthropomorphism, manifested by the preference for female AI in their humanoid form, as well as the propagation of stereotypes typical of gender roles between men and women. Women are perceived, first and foremost, as objects of male desire. The article further provides a discourse analysis of the patriarchal representations of female gender AI in the selected fictional works, comparing and describing them.

Keywords: feminist criticism, patriarchy, ai representation of women

References

- Aizenberg, E. & Van Den Hoven, J. (2020). Designing for human rights in AI. *Big Data & Society*. sagepub.com
- Rodrigues, R. (2020). Legal and human rights issues of AI: Gaps, challenges and vulnerabilities. *Journal of Responsible Technology*. sciencedirect.com
- Gerards, J. & Xenidis, R. (2021). Algorithmic discrimination in Europe: Challenges and opportunities for gender equality and non-discrimination law. ed.ac.uk
- Calvi, A. (2022). Gender, data protection & the smart city: Exploring the role of DPIA in achieving equality goals.. *European Journal of Spatial Development*. researchgate.net
- Yu, P. K. (2020). The algorithmic divide and equality in the age of artificial intelligence. *Fla. L. Rev.*. ufl.edu
- Geburu, T. (2020). Race and gender. *The Oxford handbook of ethics of AI*. [HTML]
- Fukuda-Parr, S. & Gibbons, E. (2021). Emerging consensus on 'ethical AI': Human rights critique of stakeholder guidelines. *Global Policy*. wiley.com
- Berendt, B., Littlejohn, A., & Blakemore, M. (2020). AI in education: Learner choice and fundamental rights. *Learning, Media and Technology*, 45(3), 312-324. ucl.ac.uk
- Simons, J., Adams Bhatti, S., & Weller, A. (2021, July). Machine learning and the meaning of equal treatment. In *Proceedings of the 2021 AAAI/ACM Conference on AI, Ethics, and Society* (pp. 956-966). acm.org
- Leslie, D., Burr, C., Aitken, M., Cowls, J., Katell, M., & Briggs, M. (2021). Artificial intelligence, human rights, democracy, and the rule of law: a primer. arXiv preprint arXiv:2104.04147. [PDF]

Okul Öncesi Çocukların Aile İlişkileri ile İyi Oluşları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Şenay BULUT PEDÜK

Doçent Doktor, Trakya Üniversitesi
senaybulutpeduk@trakya.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-6727-3298

Sezen HASKUKA ABDULLAHİ

Öğrenci, Trakya Üniversitesi
haskukasezen82@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-6727-3298

Problem Durumu

Bu araştırma, okul öncesi çocukların aile ilişkileri ile iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Kosova'nın Prizren şehrinde okul öncesi çocukların aile ilişkileri ile iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma, okul öncesi çocukların aile ilişkileri ile iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla yapılmıştır. Araştırmada Kosova'nın Prizren şehrinde okul öncesi çocukların aile ilişkileri ile iyi oluşları arasındaki ilişkiyi belirlemek amacıyla nicel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırmalı model tercih edilmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2024-2025 öğretim yılı bahar döneminde Kosova'nın Prizren şehrindeki devlet okullarında eğitim gören okul öncesi çocukların aileleri oluşturmaktadır. Okul öncesi çocukların aile ilişkileri ile iyi oluşları arasındaki ilişkinin incelenmesine ilişkin verileri toplamak amacıyla ebeveynlere "Ebeveyn Çocuk İlişkisi Ölçeği" "Aile Uyum Ölçeği" "çocuklar için "Psikolojik İyi Oluş Ölçeği" ve her iki grubun kişisel özelliklerini belirlemek için " Kişisel Bilgi Formu" kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonuçlarına göre çocukların Psikolojik İyi Oluş ile onların ebeveynlerinin Ebeveyn Çocuk İlişkisi ve aile uyumu arasında anlamlı ilişki olduğu tespit edilmiştir. Buna göre olumlu aile ortamı ve çocuk ile kurulan sağlıklı ilişkinin çocukların iyi oluşları üzerinde önemli bir etkisi olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar Sözcükler: Okul öncesi eğitim, Ebeveyn- çocuk ilişkisi, Psikolojik iyi oluş

Kaynakça

- Arabacı, N (2011). Anne-baba-çocuk iletişimini değerlendirme aracı'nın (abçıda) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi, (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Ankara. Açısından İncelenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Marmara Üniversitesi, Eğitim Akademisi.
- Al Rub, M. F. A., Rababaeh, E. Q., & Mustafa, I. G. (2016). Maternal Socialization and Kindergarten Children's Behaviors from Jordanian Mothers' and Teachers' Perspectives. *Early Childhood Education Journal*, 1-13.
- Arabacı, N. (2011). Anne-Baba-Çocuk İletişimini Değerlendirme Aracının (ABÇİDA) geliştirilmesi ve anne-baba-çocuk iletişiminin bazı değişkenler açısından incelenmesi. Yayınlanmamış doktora tezi. Gazi Üniversitesi, Ankara.
- Best Start Resource Centre (2018). Building resilience in young children. <http://www.ecdc.syr.edu/wp-content/uploads/BuildingResilience-1.pdf>. Erişim Tarihi:20.03.2024
- Büyüköztürk, Ş. (2016). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem
- Ferreira, T., Cadima, J., Matias, M., Vieira, J. M., Leal, T., & Matos, P. M. (2016). Preschool children's prosocial behavior: the role of mother-child, father-child and teacher-child relationships. *Journal of Child and Family Studies*, 25(6), 1829-1839.
- Gander, M.J. & Gardiner, H. W. (2001). Çocuk ve Ergen Gelişimi (A. Dönmez, N. Çelen ve B. Onur, Çev.). Ankara: İmge Kitabevi.

Hall, J., Sylva, K., Melhuish, E., Sammons, P., Siraj-Blatchford, I. ve Taggar, B. (2009). The role of pre-school quality in promoting resilience in the cognitive development of young children. *Oxford Review of Education*, 35(3) 1-43.

Okul Öncesi Öğretmen Adaylarının Çevre Kirliliğine Yönelik Tutumlarının Bazı Değişkenlere Göre İncelenmesi

Hilal KAROĞLU

Dr. Öğretim Üyesi, Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Temel Eğitim Bölümü Okul Öncesi Eğitimi

Anabilim Dalı

hkaroglu@bayburt.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-7969-0363

Problem Durumu

Çevreye karşı sorumluluk bilincinin sağlanması gelecek kuşakların sağlıklı yaşam sürebilmelerine olumlu katkı sağladığı düşünülmektedir. Çevreye karşı duyarısız olan toplumlarda bireyler, çevresel tutum ve davranış geliştiremeyecek olması nedeniyle çevreye sorun yaratmaya devam edebilir (Hamarat vd., 2014). Yapılan bir çalışmada Özata Yücel ve Özkan (2018) öğretmen adaylarının çevre sorunu algısının aldıkları derslere rağmen yeterli düzeye ulaşmadığı ortaya çıkmıştır. Başka bir çalışmada Erdaş Kartal ve Ada (2019) okul öncesi öğretmen adaylarının geri dönüşümün önem ve amacı ile ilgili görüşlerinin yeterli, geri dönüşüm için yapılabilecekler ve geri dönüştürebilir maddeler ile ilgili bilgilerinin ise sınırlı kaldığı ortaya çıkmıştır. Alan yazında çevre ile ilgili çalışmalardan bazılarında bakıldığında; Arık ve Yılmaz (2017)'in çalışmasında elde edilen bulgular arasında fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre tutum düzeyinin cinsiyete göre anlamlı farklılaştığı; yaş, mezun olunan lise, anne-baba eğitim durumuna göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı yer almaktadır. Yapılan başka bir çalışmada Yıldırım, Bacanak ve Özsoy (2012) öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı duyarlılıklarının sınıf düzeylerine göre farklılaştığı, cinsiyete göre ise anlamlı olarak farklılaşmadığı bulgusunu elde etmiştir. Öğretmen adaylarının; çevre bilgi puanlarının mezun oldukları lise türüne göre farklılaştığı; çevre eğitimi dersi alıp almama, cinsiyet ve bulunulan sınıf düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı (Akyol, 2014), çevre sorunlarına yönelik tutumların ebeveynlerin eğitim düzeylerine göre farklılaştığı cinsiyet, üniversiteye gelmeden önce yaşadıkları yere göre anlamlı farklılık göstermediği (Polat ve Kırpık, 2013) elde edilen bulgular arasında yer aldığı görülmüştür. Erken yılların insan yaşamında önemli olduğu bilinir. Bu yıllarda yapılan bilinçlendirme çalışmalarında yetişkinlerin rol almasının değer taşıdığı söylenebilir. Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre kirliliğine yönelik tutumlarının çocukların çevreye yönelik davranışlarını etkileyebileceği düşünüldüğünden öğretmenlerin çevre kirliliğine yönelik tutumlarının önemli olduğu ifade edilebilir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada betimsel tarama modeli kullanılmıştır. Ölçekten alınan puanların değişkenlere göre farklılaşp farklılaşmadığı incelenmiştir. Araştırmanın veri grubunu Bayburt Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Öğretmenliği bölümünde öğrenim gören öğretmen adayları oluşturmuştur. Bu çalışmada veri toplama aracı olarak; araştırmacı tarafından hazırlanan Kişisel Bilgiler Formu ile Özcan ve Arık (2019) tarafından geliştirilen Çevre Kirliliğine Yönelik Tutum Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin çözümlenmesinde uygun test teknikleri seçilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma sonucunda öğretmen adaylarının çevre kirliliğine yönelik tutumlarının sınıf düzeyine, kardeş sayısına, üniversiteye gelmeden önce yaşanan yere, çevre ile ilgili ders alma durumuna, lise türüne, anne-baba eğitim düzeyine göre anlamlı düzeyde farklılaşmadığı buna karşın cinsiyete göre anlamlı düzeyde farklılaştığına ulaşılmıştır.

Anahtar Sözcükler: okul öncesi, öğretmen adayı, çevre kirliliği

Kaynakça

- Akyol, B. (2014). İlköğretim öğretmen adaylarının çevresel tutum ve çevre bilgi düzeyleri üzerine bir çalışma (Tez no. 354095) [Yüksek lisans tezi, Niğde Üniversitesi-Niğde]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı Tez Merkezi.
- Arık, S., & Yılmaz, M. (2017). Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları ve çevre kirliliğine yönelik metaforik algıları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25 (3), 1147-1164.

- Erdaş Kartal, E., & Ada, E. (2019). Okul öncesi öğretmen adaylarının çevre problemleri ve geri dönüşüm hakkındaki görüşleri. *YYÜ Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16 (1), 818-847.
- Hamarat, B., Güler, O., Duran, E., & Tufan, E. (2014). Çevresel tehdit, çevresel bilinç ve çevresel tutum, çevre odaklı davranışı etkiler mi? Çanakkale sivil toplum kuruluşları örneği. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 7(2), 26-56. <https://doi.org/10.12780/UUSB354>
- Özata Yücel, E., & Özkan, M. (2018). Fen bilimleri öğretmen adaylarının çevre sorunları algılarındaki değişimin incelenmesi: Kocaeli Örneği. *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 44, 146-160.
- Özcan, H., & Arık, S. (2019). Çevre kirliliğine yönelik tutum ölçeğinin geliştirilmesi: Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları. *Iğdır Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 17, 425-456.
- Polat, A. G. S., & Kırpık, D. D. C. (2013). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına yönelik tutumları. *Bartın University Journal of Faculty of Education*, 2(1), 205-227.
- Yıldırım, C., Bacanak, A., & Özsoy, S. (2012). Öğretmen adaylarının çevre sorunlarına karşı duyarlılıkları. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 20 (1), 121-134.

El Yazması Metinlerin İzini Sürmek: Metin Tenkidinde ve Şecere Tespitinde Yapay Zekâ Destekli Bir Yaklaşım

Ali DUMAN

Doktor, MEB

aliduman00748@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-4800-728X

Problem Durumu

Problem Durumu Çalışmanın Amacı ve Önemi: Bu çalışmanın amacı, özellikle tarihsel bir süreç geçiren el yazmalarının farklı nüshalarının benzerlik ve farklılıklarını detaylı bir şekilde analiz etmektir. Bu analiz, metinlerin hangi dönemlerde yazıldığını ve hangi kişiler tarafından oluşturulduğunu belirlemek için önemlidir. Aradan geçen süreçte iyi veya kötü niyetli müdahalelerin tespit etmek ve asıl metni yeniden kurmak için kritiktir. **Problem Durumu:** El yazması metinler, yüzyıllarca çeşitli nedenlerle bozulmalara ve değişikliklere maruz kalmıştır. Bu metinler kimi zaman aynı dönemlerde aynı kişinin elinden geçerken kimi zaman da çok farklı kişiler tarafından istinsah edilmiş olabilirler. Bu durum; metinlerin doğruluğunu, güvenilirliğini sorgulamayı gerektirir. El yazmalarının farklı nüshaları arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesi, metinlerin doğru bir şekilde sınıflandırılmasını ve analiz edilmesini sağlar. **Literatür Taraması:** El yazması metinlerin analizi üzerine yapılan literatür çalışmaları, genellikle tarih, edebiyat, dil bilimi alanında yoğunlaşmaktadır. Bu çalışmalar, metinlerin yazım tarzlarını, kullanılan dil ve kelime yapısını inceleyerek tarihlemeyi amaçlar. Ancak, metinlerin dijital analiz yöntemleriyle incelenmesi üzerine yapılan çalışmalar sınırlıdır. İSAM bünyesinde Doç. Dr. Kadir TURGUT'un yürütücülüğünde "Bilgisayar Destekli Veri Analizi Yönteminin Nüsha Şeceresi Tespiti ve Metin Tenkidi İçin Kullanılması" adlı çalışma aslında bu çalışmaya da ışık tutmuştur. Aradan geçen çok kısa sürede Yapay zekâ çalışmalarının bilimsel metotlarda kullanılmaya başlanmasıyla çeşitli uygulamalar da beraberinde gelmiştir. **Problemin Önemi:** El yazması metinlerin doğru bir şekilde analiz edilmesi, tarihsel belgelerin korunması ve anlaşılması açısından büyük önem taşır. Metinler arasındaki benzerlik ve farklılıkların belirlenmesi, tarihçilerin, edebiyatçıların, dilcilerin ve araştırmacıların işlerini kolaylaştırır ve daha güvenilir sonuçlara ulaşmalarını sağlar. **Araştırmanın Sosyal ve Yaygın Etkileri:** Bu araştırma, tarih bilimi, dil bilimi, üslup bilimi ve paleografi alanlarında önemli bir katkı sağlayacaktır. Dijital analiz yöntemlerinin kullanılması, el yazması metinlerin daha hızlı ve doğru bir şekilde incelenmesini sağlar. Bu da tarih, edebiyat, dil bilimi ve/veya dinî metinler üzerine yapılacak çalışmalar için hem kolaylık sağlayacak hem de niteliksel çalışmaların ortaya çıkmasına hız verecektir. **Araştırmanın Literatüre Katkıları:** Bu çalışma, el yazması metinlerin dijital analiz yöntemleri (yapay zekâ) kullanılarak incelenmesi konusunda literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır. Metinler arasındaki benzerlik ve farklılıkların matematiksel olarak tespiti, bu alanda yapılacak diğer çalışmalara da örnek teşkil edecektir. Ayrıca, bu çalışma sayesinde elde edilen veriler, tarih bilimi, dil bilimi, üslupbilim ve paleografi alanındaki mevcut literatürü zenginleştirecektir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi Araştırma Tasarımı: Bu araştırma, el yazması metinlerin yapay zekâ destekli dijital analiz yöntemleri kullanılarak incelenmesini amaçlayan betimsel bir araştırma tasarımı kullanmaktadır. Araştırma, metinler arasındaki benzerlik ve farklılıkların tespit edilmesine amaçlanmaktadır. **Evren ve Örneklem:** Araştırmanın evrenini, tarih boyunca yazılmış ve günümüze ulaşmış el yazması metinler oluşturmaktadır. Örneklem ise, Love's Labour's Lost (Aşkın Çabası Boşuna) adlı metinden her seferinde elde edilen verilerin sonuçlarıyla 5 aşamada 11 yapay nüsha elde edilmiştir. Nüshalardan biri üzerinde hiçbir değişiklik yapılmamış Doğru "D" ve diğeri de bu nüshaya en yakın nüsha olması açısından çok küçük müdahalelerle oluşturulmuş "D1" nüshasıdır. **Veri Toplama Yöntemleri:** Veri toplama sürecinde, Love's Labour's Lost (Aşkın Çabası Boşuna) adlı metnin belirli bir bölümünden oluşmaktadır. Seçilen metin 2.500 satır (20.000 kelime) oluşmaktadır. Love's Labour's Lost (Aşkın Çabası Boşuna) adlı metinden 11 yapay nüsha elde edilmiştir. Bu metinler dijital ortama aktarılmış ve Chatgpt4o yardımıyla analizlere tabii tutulmuştur. Metinler arasındaki benzerlik ve farklılıklar, kelime frekansları, yazım hataları ve eklenmiş kelimeler gibi kriterler kullanılarak veriler elde edilmiştir. **Veri Analizi:** Veri analizi sürecinde, metinler arasındaki benzerlik ve farklılıklar matematiksel olarak hesaplanmış ve grafiklerle görselleştirilmiştir. Benzerlik oranları, hata oranları, eksik kelimeler, yanlış yazımlar ve eklenmiş

kelimeler gibi kriterler, metinlerin analizinde kullanılmıştır. Bu analizler için kullanılan yöntemler arasında cosine benzerlik, ısı haritası, dendogram, dirsek yöntemi ve korelasyon haritası gibi çeşitli hesaplama ve analiz yöntemleri kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Beklenen / Geçici Sonuçlar Bu araştırmanın beklenen sonuçları, el yazması metinler arasındaki benzerlik ve farklılıkların net bir şekilde ortaya konulmasıdır. Dijital analiz yöntemleri sayesinde, metinlerin hangi dönemlerde yazıldığı ve birbirleriyle olan ilişkileri daha iyi anlaşılacaktır. Bu çalışma, tarih bilimi, edebiyat bilimi ve paleografi, karşılaştırmalı metin çalışmaları, üslup bilim, dil bilim alanında önemli bir kaynak oluşturacak ve gelecekte yapılacak benzer çalışmalara örnek teşkil edecektir. Yapılan çalışmada metnin içeriği hangi alfabeye (Arap, Latin...) yazılmış olsa da gerekli analizlerin yapılabildiği görülmüştür. Araştırmanın sonuçları, özellikle çok varyantlı metinler arasındaki benzerliklerin ve farklılıkların tespit edilmesi açısından literatüre önemli bir katkı sağlayacaktır.

Anahtar Sözcükler: Analiz, Dijital, Şecere Yapay Zekâ.

Kaynakça

- <https://sites.google.com/istanbul.edu.tr/nushalarvesoylari/proje-hakkında#h.ap7occuhsedo>(E.T: 21.05.2024).
<https://voyant-tools.org/?corpus=shakespeare> (E.T: 21.05.2024).
- Köksal, M. F. (2012). Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori, Kesit Yayınları, İstanbul.
- Yıldırım, A. (2015). Tenkitli Bir Divana Dipnotlarından Bakmak: Hayretî Divanı Örneği. *Littera Turca Journal Of Turkish Language And Literature*, 1(2), 229-236.
- Turgut, K. (2013). Kemalpaşazâde'nin Hâfız'a Ait Bir Beytin Şerhini İçeren Farsça Risalesi. *Doğu Araştırmaları*, (11), 25-48.

Öğretmenlerin Hayvan Deneyleri ve Etik Hakkındaki Görüşleri

Yasemin SAYAN

Öğretim Görevlisi, Balıkesir Üniversitesi Balıkesir Meslek Yüksekokulu
ysayan1@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-0765-7657

Gülcan ÇETİN

Profesör Doktor, Balıkesir Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi
gulcan_cetin@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-1185-5907

Problem Durumu

Deney hayvanı olarak daha çok basit omurgalı hayvanlardan gelişmiş memeli hayvanlara kadar bir çok hayvan kullanılır. Omurgasız hayvanların deneylerde kullanımı ise sınırlı düzeydedir. Deney hayvanı olarak, en çok memeli hayvanlar ve özellikle sıçan, fare, tavşan ve balıklar tercih edilmekte, orta düzeyde ise domuz, kobay, hamster ve maymun tercih edilmektedir. Deney hayvanları ile çalışırken 4 temel ilkeye dikkat edilmelidir (4R kuralı: Replacement, Reduction, Refinement ve Responsibility). Bunlara deney hayvanları etiği ilkeleri de denebilir. Bunlar:1. Yerine koyma (Replacement): Mümkün olduğunca canlı hayvanla çalışmak yerine alternatif metotlarla çalışma,2. Azaltma (Reduction): Mümkün olduğunca az sayıda hayvanla çalışma,3. İyileştirme (Refinement): Çalışılması gerekli hayvanlarla çalışırken, onların en az acı çekmeleri için çaba harcama,4. Sorumluluk (Responsibility): Çalışılan hayvanların bir değer olduğu kabul etme. Bu etik kurallar hayvan hakları açısından bakıldığında önemlidir. Bireylerin bu etik değerlerin farkına varması hem bilim hem hayvanların hakları olarak gereklidir. Öğretmenlerin geleceğin nesillerini yetiştirdiği düşünüldüğünde görüşlerinin ne kadar önemli olduğu anlaşılmaktadır. Bu noktadan hareketle araştırmanın problemi “öğretmenlerin hayvan deneyleri ve etik hakkındaki görüşleri nedir?” şeklinde belirlenmiştir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmanın amacı, öğretmenlerin hayvan deneyleri ve etik hakkındaki görüşlerinin belirlenmesidir. Çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması deseni kullanılmıştır. Çalışma grubu, Balıkesir il merkezinde görev yapan 20 öğretmenden oluşmaktadır. Veriler, senaryolardan oluşan görüş formu ile toplanmıştır. Görüş formunda; obezite hastalığı, hastalıkların tedavisinde ilaç kullanımı, kanser tedavisi ve mesleki etik, kozmetik sanayisi, test aşaması ve ürün geliştirme araştırmada kullanılan etik ile ilgili bazı sorular bulunmaktadır. Veri analizinde içerik analiz yöntemi kullanılmış ve tematik kodlar oluşturulmuştur.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Elde edilen bulguları incelediğimizde öğretmenlerin hayvan deneyleri yapılması yerine alternatif metotlarla çalışılması gerektiğini belirttiği; ancak insan sağlığı ve hayatı söz konusu olduğunda hayvanların deneylerde kullanılmasına olumlu olarak baktıkları görülmüştür.

Anahtar Sözcükler: Hayvan deneyleri, etik, öğretmen

Kaynakça

- Altuğ, T. (2009). Hayvan deneyleri etiği. Sağlık Bilimlerinde Süreli Yayıncılık. 53-68.
<http://uvt.ulakbim.gov.tr/tip/sempozyum7/altug.pdf>
- Balkan, A., & Balkan, M. (2013). Hayvan çalışmalarında etik, laboratuvar standardizasyonu ve hayvan bakımı ile ilgili yasal zorunluluklar. *Türk Toraks Dergisi*, 14(2), 6-9.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2017). Bilimsel araştırma yöntemleri (23. Baskı). Ankara: Pegem Yayınları.
- Ergün, Y. (2010). Hayvan deneylerinde etik. *Arşiv*, 19, 220-220.
- Erdem, A. (2012). Bilim insanı yetiştirmede etik eğitimi, *Yükseköğretim ve Bilim Dergisi*, 2(1), 25-32
- Karakaya, F., & Arslan, O. (2016). Öğrencilerin hayvan deneylerine yönelik etik yaklaşımları: 9. Sınıf örneği. *Turkish Journal of Education-TURJE*, 5(4), 208-223.

- Kurt, E. (2015). Bir üniversiteye ait hayvan deneyleri etik kurulu incelemeleri: 13 yıllık çalışma sonuçları. *Gülhane Tıp Dergisi*, 57, 392-396.
- Tüfek, H., & Özkan, Ö. (2018). 4R rule in laboratory animal science. *Commagene Journal of Biology*, 2(1), 55-60.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2005). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

Farklı Meslek Alanlarındaki Bireylerin Mesleki Değerleri, Beklentileri ve Memnuniyet Düzeylerinin İncelenmesi

Hatice DİLMEN

Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
dilmenhatice36@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6180-055X

Aslı YAYLACI

Uzman, Kapadokya Üniversitesi
asliyaylaci4@gmail.com
Orcid ID:0000-0003-0056-2356

Gürcan ŞEKER

Dr. Öğretim Üyesi, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi
gurcanseker@ohu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6633-7859

Problem Durumu

İnsan yaşamında derin etkiler bırakan az sayıda karar vardır, bir çalışma alanı ya da meslek alanının seçimi bu kararlardan biri ve en önemlilerindedir (Hackett, & Betz, 1995). Brown (2003), meslek seçimine ilişkin kararların bu denli önemli olmasını, bireyin yaşam biçiminde, yaşam tarzında ve yaşam değerlerinde önemli etkileri olmasına bağlamaktadır. Meslek ya da kariyer seçim sürecinde olan bireyler, bu alanlardaki ihtiyaçlarının yoğunluğuna göre mesleki değerlerini önem sırasına koyarak ihtiyaçlarını en iyi şekilde karşılayabilecekleri mesleklere yönelmektedirler (Kuzgun, 2006). Bu çalışma kapsamında farklı alanlarda mesleklerini icra eden bireylerin mesleki değerleri, mesleki değerleri doğrultusunda beklentilerinin karşılanma düzeyleri, mesleklerinden memnuniyet düzeyleri ve meslek kararlarına ilişkin pişmanlık durumlarının olup olmadığının incelenmesi amaçlanmıştır.

Araştırma Yöntemi

Bu araştırma kapsamında farklı meslek alanlarındaki bireylerin mesleki değerleri, beklentileri ve memnuniyet düzeylerinin ortaya konulması hedeflendiğinden çalışma tarama modelinde tasarlanmıştır. Tarama modelleri, geçmişte ya da halen var olan bir durumu var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırma yaklaşımlarıdır ve araştırmaya konu olan olay, birey ya da nesne kendi koşulları içinde ve olduğu gibi tanımlanmaya çalışılır (Karasar, 2012). Araştırma kapsamında verilerin toplanması amacıyla içerisinde demografik bilgiler, mesleği, meslekteki hizmet süresi, mesleğinden memnuniyetini bildirmesini sağlayan bir skalanın (1-10) yer aldığı form kullanılmıştır. Katılımcıların mesleki değerlerine ilişkin bilgiler bu formda yer alan ve Gerçek ve Pişkin (2008) tarafından hazırlanan mesleki değer listesi kullanılmıştır. İlgili form kullanılarak veriler çevrimiçi ve yüzyüze şeklinde toplanmaya çalışılmıştır. Çalışmanın katılımcılarını farklı meslek alanlarında mesleklerini icra etmeye devam eden ve yaşları 20 ile 68 arasında değişen 522 katılımcı oluşturmuştur. Katılımcıların yaş ortalaması 34.80'dir. Katılımcıların % 47'si kadın (245), % 53'ü erkektir (277). Veriler toplandıktan sonra yaş, meslek ve meslekte çalışma süresi gibi değişkenler için kategoriler oluşturulmuş ve veriler kategorik hale getirildikten sonra analize geçilmiştir. Verilerin analizinde SPSS 24.0 programından yararlanılmış ve frekans, yüzde, ki-kare ve t testi gibi betimsel analiz teknikleri kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın veri analizinden elde edilen bulgularda ilk olarak ilgili demografik değişkenlere göre mesleki değerler ele alınmıştır. Cinsiyete göre mesleki değerlerin önem sırasına bakıldığında; ilk üç sırada sırasıyla hem kadınlar hem erkekler için ücret (kazanç), saygınlık ve sosyal güvence değerlerinin geldiği görülmekte ve mesleki değerler açısından kadın ve erkekler arasında anlamlı bir fark olmadığı görülmektedir. Her iki cinsiyette de mesleki değerlerin karşılanma düzeyine ilişkin skala (1-10) üzerinde verilen yanıtların ortalamasının 7 ve üzeri olduğu görülmekte ve cinsiyete göre anlamlı bir farklılık bulunmamıştır. Katılımcıların mesleklerinden memnuniyet düzeylerine ilişkin verdikleri yanıtların (1-10) ortalamasının 7.60 olduğu görülmekte ve puan ortalamaları arasında cinsiyete göre anlamlı bir fark

olmadığı bulgusu elde edilmiştir. Meslekteki çalışma süresine göre mesleki değer sıralamasına bakıldığında mesleğin ilk altı yılında olan katılımcılar için ilk üç sırada sırasıyla ‘ücret (kazanç), saygınlık ve sosyal güvence’ değerlerinin geldiği buna karşın ilk 6 yıldan sonra ağırlıklı olarak üçüncü sırada ‘sosyal güvence’ değerinin yerine ‘yeteneği kullanma’ değerinin geldiği görülmektedir. Mesleklere göre mesleki değer tercihlerine bakıldığında; öğretmenlerin mesleki değer sıralamasında ilk sırayı ‘saygınlık’ değerinin aldığı görülürken, öğretmenlik mesleği dışında kalan tüm meslek gruplarında ilk sırayı ‘ücret (kazanç)’ değerinin aldığı görülmektedir.

Anahtar Sözcükler: Meslek, Mesleki Değer, Beklentiler, Memnuniyet Düzeyi

Kaynakça

- Brown, D. (2003). Career Information, Career Counseling and Career Development. ABD: Pearson Education, Inc.
- Gerçek, N. & Pişkin, M. (2008). Career values of university students. Counseling in International Perspective: Global Demands and Local Needs, 25 - 27 Nisan 2008. NBCC-I International & Bahçeşehir Üniversitesi.
- Hackett, G., & Betz, N. E. (1995). Self-efficacy and career choice and development. Self-efficacy, adaptation, and adjustment: Theory, research, and application, 249-280.
- Karasar, N. (2012). Bilimsel araştırma yöntemi (24. bs.). Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Kuzgun, Y. (2006) Meslek Gelişimi ve Danışmanlığı, Ankara, Nobel Yayıncılık

Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi Bağlamında Cumhurbaşkanlığı 2. Tur Seçimleri'nde Adayların Söylemlerinde Batı Algısı

Mehmet DOĞAN

Tarsus Üniversitesi

230926001@tarsus.edu.tr

Orcid ID:0009-0004-0412-6257

Problem Durumu

Türk toplum yapısında batıya olan algı yüzyıllar boyunca ağırlıklı olarak olumsuz bir içeriğe sahip olmuştur. Her ne kadar belli dönemlerde batılı devletlerle yakın ilişkiler kurulmuş, batıda yaşanan gelişmeler takip edilmiş olsa da toplumda gerek millî gerekse dinî hassasiyetlerin baskınlığı, batıya karşı genelde bir güvensizlik temelli yaklaşımı oluşturmuştur. Toplumda ağırlık gösteren bu durum, Türk siyasetine de yansıma oluşturmuş, özellikle seçim dönemlerinde batı algısı, Türk siyasetçileri tarafından kamuoyu desteğinin alınması için bir araç olarak düşünülmüştür. Çalışmanın amacını batı algısına yönelik Türk siyasetçileri tarafından geliştirilen politik dilin, eleştirel söylem analizi ile 2023 Cumhurbaşkanlığı İkinci Tur Seçimleri'nde (14-28 Mayıs) adaylar özelinde incelenmesi oluşturmaktadır. Tarihsel bağlamda Türk toplum yapısında hâkim olan Batı algısının Türk siyasetinde politik bir özne olarak ne şekilde kullanıldığı çalışmanın önemini oluşturmaktadır. Bu bağlamda 2023 yılında yapılan Cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçimlerinde adayların ortaya koymuş oldukları hâkim Batı söylemi, aynı zamanda Türk siyasetinde Batıya yönelik algının ne şekilde konumlandırıldığını da göstermesi bakımından önem taşımaktadır. Tarihsel süreç içerisinde Türk toplum yapısında hâkim olan Batı algısının hangi yönde konumlandırıldığı, bu algının Türk siyasetinde dönemsel olarak olumlu/olumsuz yönde ne şekilde karşılık bulduğu; 2023 Cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçim sürecinde adayların geliştirmiş oldukları söylemlerin hangi konularda yoğunlaştığı, bu söylemlerde hâkim Batı algısının olumlu ya da olumsuz olarak ne şekilde eğilim gösterdiğinin incelenmesi çalışmanın problemini teşkil etmektedir. Bu çalışmada, Türkiye'de yapılan 2023 Cumhurbaşkanlığı 2.Tur Seçimleri'nde Cumhurbaşkanı adaylarının Batı algısı üzerine oluşturdukları söylemlerin Van Dijk'in eleştirel söylem analizi kullanılmak sureti ile incelenerek siyaset bilimi ve siyasal iletişim alanına bilimsel katkı yapması hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bilimsel araştırma yöntemlerinden nitel araştırma türünden yararlanılarak teşkil edilen bu çalışmada doküman incelemesi ve söylem analizi teknikleri kullanılmıştır. Araştırmanın kapsamını 2023 Yılı Cumhurbaşkanlığı ikinci tur seçimleri (14-28 Mayıs) oluşturmaktadır. Bu çerçevede Cumhurbaşkanı adaylarının geliştirmiş oldukları söylemlerde hâkim Batı algısı Van Dijk'in Eleştirel Söylem Analizi ile incelenmiştir. Çalışmada 14-28 Mayıs 2023 tarihleri arasında Cumhurbaşkanı adaylarının konuşmaları analiz için kaynağını teşkil etmektedir. Adayların Cumhurbaşkanlığı ikinci tur sürecinde yapmış oldukları konuşmaları içeren haber metinleri veri olarak toplanmış ve adayların konuşmalarında yer alan Batı algısına yönelik söylemleri tasnif edilerek söylemlerin eleştirel analizi gerçekleştirilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Türkiye'nin Batılı devletlerle olan ilişkilerine ve tarihsel olarak toplumda yer edinmiş olan Batı algısına dayalı olarak toplumdaki hâkim Batı algısı, Cumhuriyet dönemi Türk siyasetinde etkili bir söylem alanı olarak yer edinmiştir. Türk siyasetçileri özellikle seçim sürecinde seçmen desteğinin kazanılması amacı ile toplumda hâkim olan Batı algısına bağlı olarak bu alanda çeşitli söylemler geliştirmişlerdir. Cumhuriyet döneminde hâkim Batı algısının ağırlıklı olarak olumsuz bir muhtevaya sahip olduğu düşünüldüğünde yapılan çalışmada adayların Batılı devlet ve toplumlara yönelik söylemlerinin olumsuz doğrultuda kendisini gösterdiği ifade edilebilir. Aday söylemlerinde ülke ekonomisi, sığınmacılar, terör, savunma sanayii, emperyalizm, Türkiye karşıtlığı, dinî inanç gibi konularda Batı algısının olumsuz biçimde ele alındığı anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Eleştirel Söylem Analizi, Cumhurbaşkanlığı Seçimleri, Batı Algısı, Recep Tayyip Erdoğan, Kemal Kılıçdaroğlu

Kaynakça

- 19/10/1982 Tarihli ve 17863 Sayılı Resmî Gazete.
26/01/2012 Tarihli ve 28185 Sayılı Resmi Gazete.
Ahmad, F. (1995). Modern Türkiye'nin Oluşumu. İstanbul: Kaynak Yayınları.
Ataman, M. (2003). Pragmatik bir dış politika: Özal'ın batıya bakışı. *Liberal Düşünce Dergisi*, 29, 127-136.
Berkes, N. (1973). Türkiye'de Çağdaşlaşma. İstanbul: Bilgi Yayınevi.
Berkes, N. (2020). Türk Düşününde Batı Sorunu. 5. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Blommaert, J. ve Bulcaen, C. (2000). Critical discourse analysis. *Annual Review of Anthropology*, 29, 447-466.
Bora, T. (2017). Türk Sağının Üç Hâli: Milliyetçilik, Muhafazakârlık, İslâmcılık. 10. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
Bora, T. (2020). Cereyanlar: Türkiye'de Siyasî İdeolojiler. 9. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.
Brown, G. ve Yule, G. (1983). *Discourse Analysis*. Cambridge University Press.
Chilton, P., Tian, H. ve Wodak, R. (2010). Reflections on discourse and critique in China and the West. *Journal of Language and Politics*, 9(4), 489-507.
Doğan, M. (2023). Oryantalizm ve oksidentalizm bağlamında üçüncü dünya milliyetçiliği. 5. Uluslararası Doğu Batı Kongresi Bildiriler, 17-18 Kasım, Gaziantep, 134-146.
Elbirlik, T. ve Karabulut, F. (2015). Söylem kuramları: Bir sınıflandırma çalışması. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 17, 31-50.
Ercan, G.S. ve Daniş, P. (2019). Söylem, söylem çözümlemesi ve eleştirel söylem çözümlemesi: tanımları ve kapsamaları. *DEÜ Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 6(2), 527-552.
Eroğul, C. (2019). Demokrat Parti: Tarihi ve İdeolojisi. İstanbul: Yordam Kitap.
Fairclough, N. (1996). *Language and Power*. USA: Longman Inc.
Findley, C.V. (2012). Modern Türkiye Tarihi: İslam, Milliyetçilik ve Modernlik (1789-2007). (Çev. G. Ayas), 2. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
Georgeon, F. (2016). Osmanlı-Türk Modernleşmesi: 1900-1930. (Çev. A. Berktaş), 4. Baskı, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.
Güngör, E. (2019). Türk Kültürü ve Milliyetçilik. İstanbul: Yer-Su Yayınları.
Howarth, D. ve Griggs, S. (2016). *Handbook of Research Methods and Applications in Political Science*. Northampton: Edward Elgar Publishing.
İnalçık, H. (2019). Rönesans Avrupası: Türkiye'nin Batı Medeniyetiyle Özdeşleşme Süreci. 12. Baskı, İstanbul: Türkiye İş Bankası Yayınları.
Kaçmazoğlu, H.B. (2012). Türk Sosyolojisinde Temalar 3: Doğu-Batı Çatışması. İstanbul: Doğu Yayınevi.
Kalm, İ. (2007). İslam ve Batı, İstanbul: İSAM Yayınları.
Kant, I. (1998). *Critique of Pure Reason*. (Ed. P. Guyer ve A.W. Wood), Cambridge: Cambridge University Press.
Kant, I. (1999). *Pratik Akıl Eleştirisi*. (Çev. İ. Kuçuardi), Ankara: Türkiye Felsefe Kurumu Yayınları.
Karpas, H.K. (2013). Türk Demokrasi Tarihi: Sosyal, Kültürel ve Ekonomik Temeller. 4. Baskı, İstanbul: Timaş Yayınları.
Kocaman, A. (1998). Söylem çalışmaları ve Türkçe öğretimi. Doğan Aksan Armağanı içinde, Ankara: DTCF Yayınları, 101-105.
Kress, G. (1990). Critical discourse analysis. *Annual Review of Applied Linguistics*, 11, 84-99.
Küçükömer, İ. (2021). Düzenin Yabancılaşması 'Batılılaşma'. İstanbul: Kapı Yayınları.
Lemke, J.L. (2005). *Textual Politics: Discourse and Social Dynamics*. London: Taylor and Pub.
Lewis, B. (2020). Hata Neredeydi?: Doğu'nun 300 Yıldır Cevabını Aradığı Soru. İstanbul: Kronik Kitap.
Mango, A. (2005). Türkiye ve Türkler: 1938'den Günümüze. (Çev. F. Doruker), İstanbul: Remzi Kitabevi.
Özer, Ö. (2022). Eleştirel söylem çözümlemesi: Haber örnekleri üzerinden bir inceleme. *Etkileşim*, 5(9), 36-54.
Tamtürk, E. (2019). Soğuk savaş sonrası dönemde Türk siyasetindeki dönüşüm. *Gaziantep Üniversitesi İktisadi ve İdarî Bilimler Fakültesi Dergisi*, 1(1), 161-185.
Tunaya, T.Z. (2016). Türkiye'nin Siyasal Hayatında Batılılaşma Hareketleri. 3. Baskı, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
Van Dijk, T.A. (1988). *New Analysis: Case Studies of International and National News in the Press*. New Jersey: Lawrence Erlbaum Associates Publishers.
Van Dijk, T.A. (2001). Critical discourse analysis. *The Handbook of Discourse Analysis in*, (Ed. Schiffrin, D., Tannen, D. ve Hamilton, H.E.). USA: Blackwell Publ., 352-371.

- Van Dijk, T.A. (2008). *Discourse and Context: A Sociocognitive Approach*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Van Dijk, T.A. (2015). *Critical discourse studies: A Sociocognitive approach*. *Methods of Critical Discourse Studies* in, (Ed. Wodak, R. ve Meyer, M.), 3.Edition, California: Sage Publ., 62-85.
- Wodak, R. (2002). *Fragmented identities: Redefining and recontextualizing national identity*. *Politics as Text and Talk* in, (Ed. Chilton, P.A. ve Schaffner, C.), London: John Benjamins Publishing Company, 143-169.
- Yavuz, R.A. ve Karakaş, B.B. (2021). 1980 sonrası Türk dış ticaret politikası ve ekonomik büyüme ilişkisi üzerine ekonometrik bir analiz. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(1), 1-15.
- YSK (2023). Yüksek Seçim Kurulu'nun 2023/1091 Nolu Kararı, <https://www.ysk.gov.tr/tr/14-mayis-2023-secimleri/82491> (Erişim Tarihi: 26/05/2024).
- Zürcher, E.J. (2013). *Modernleşen Türkiye'nin Tarihi*. (Çev. Y. Saner), 28. Baskı, İstanbul: İletişim Yayınları.

Yapay Zekâ ile Yaratıcı Yazma: Türkçe Öğretmeni Adaylarının Deneyimleri ve Görüşleri

Kadir COŞKUN

Araştırma Görevlisi, Kastamonu Üniversitesi

kcuskun@kastamonu.edu.tr

Orcid ID:0000-0001-5771-9954

Problem Durumu

Yaratıcı yazma, bireylerin düşüncelerini, duygularını ve hayal güçlerini yazılı metinler aracılığıyla ifade etmelerine olanak sağlayan bir süreçtir. Eğitimde yaratıcı yazma etkinlikleri öğrencilerin dil becerilerini geliştirmeleri, entelektüel yeteneklerini arttırmaları ve özgün içerik üretmeleri için önemli fırsatlar sunmaktadır. Son yıllarda dijital teknolojilerin eğitim alanında kullanımının artması, yaratıcı yazma süreçlerinin dijital platformlar üzerinden yürütülmesine olanak sağlamıştır. Bu bağlamda dijital araçların ve yapay zeka destekli geri bildirim sistemlerinin eğitimdeki yeri ve önemi giderek daha fazla araştırmaya konu olmaktadır (Vacalares vd., 2023).

Dijital platformlar öğrencilere yazma sürecinde çeşitli kolaylıklar ve yenilikler sunmaktadır. Örneğin metin düzenleme araçları, otomatik kelime sayaçları, paragraf yapılandırma gibi özellikler öğrencilerin yazma süreçlerini daha sistematik ve verimli hale getirmektedir (Stapleton & Radia, 2010). Ayrıca dijital platformlar üzerinden sağlanan yapay zeka destekli geri bildirimler, öğrencilerin yazdıkları metinleri dil ve üslup, içerik ve tema, yapı ve organizasyon gibi çeşitli yönlerden değerlendirmelerine olanak tanımaktadır. Bu geri bildirimler, öğrencilere sadece yazdıkları metinler hakkında geri bildirim sunmaya ek olarak öğrencileri eleştirel düşünmeye ve kendi yazma becerilerini geliştirmeye teşvik etmektedir (Dong, 2023; Nazari vd., 2021)

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik yaklaşım kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Çalışmada, yaratıcı yazma etkinlikleri sürecinde katılımcıların yaşadıkları deneyimlerini incelemek, yapay zeka destekli geri bildirimlere yönelik düşüncelerini tespit etmek ve geliştirilen yapay zeka destekli yaratıcı yazma uygulaması hakkında katılımcıların görüşlerini almak hedeflenmiştir.

Çalışmanın katılımcıları, bir Türk üniversitesinde Türkçe öğretmenliği lisans programına devam eden 10 öğrenciden oluşmaktadır. Katılımcıların 5'i erkek, 5'i kadındır. Katılımcıların yaş aralığı 20 ile 23 arasında değişmektedir. Çalışmanın başlangıcında 12 katılımcı yer alırken (5 erkek, 7 kadın) süreç içinde 2 kadın katılımcı araştırmadan ayrılmıştır. Bu nedenle, çalışmaya 10 katılımcı ile devam edilmiştir.

Toplanan veriler, nitel içerik analizi yöntemi kullanılarak analiz edilmiştir. Görüşme transkriptleri ve yazılı metinler, ortak konular çerçevesinde kategoriler belirlenerek incelenmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırmanın sonucunda, dijital platformlar ve yapay zeka destekli geri bildirimlerin, Türkçe öğretmenliği bölümü öğrencilerinin yazma becerilerini ve süreçlerini olumlu yönde etkilediği görülmüştür. Özellikle, yapay zeka destekli geri bildirimlerin anlık ve detaylı öneriler sunarak öğrencilerin metinlerini daha etkili bir şekilde düzenlemelerine ve geliştirmelerine katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Yapılan görüşmeler sonucunda öğrencilerin dijital platformu ve yapay zeka geri bildirimlerini genel olarak olumlu deneyimledikleri ve bu teknolojilerin yazma süreçlerini daha verimli hale getirdiği tespit edilmiştir. Öğrencilerin bu süreçte eleştirel düşünme ve öz değerlendirme becerilerinin de geliştiği tahmin edilmektedir.

Elde edilen sonuçlar yapay zeka destekli geri bildirimlerin eğitim süreçlerine entegrasyonunun yazma becerilerinin geliştirilmesinde etkili bir araç olabileceğini göstermektedir. Bununla birlikte teknolojinin etkili kullanımının sağlanması için uygun eğitim ve rehberlik süreçlerinin de önemli olduğu anlaşılmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı yazma, yapay zeka destekli geri bildirim, dijital eğitim, yazma becerisi

Kaynakça

- Dong, Y. (2023). Revolutionizing Academic English Writing through AI-Powered Pedagogy: Practical Exploration of Teaching Process and Assessment. *Journal of Higher Education Research*, 4(2), 52. <https://doi.org/10.32629/jher.v4i2.1188>
- Nazari, N., Shabbir, M. S., & Setiawan, R. (2021). Application of Artificial Intelligence powered digital writing assistant in higher education: Randomized controlled trial. *Heliyon*, 7(5), e07014. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2021.e07014>
- Stapleton, P., & Radia, P. (2010). Tech-era L2 writing: towards a new kind of process. *ELT Journal*, 64(2), 175–183. <https://doi.org/10.1093/elt/ccp038>
- Vacalares, S. T., Clarin, E., Lapid, R., Malaki, M., Plaza, V., & Barcena, M. (2023). Factors affecting the writing skills of the education students: A descriptive study. *World Journal of Advanced Research and Reviews*, 18(2), 1192–1201. <https://doi.org/10.30574/wjarr.2023.18.2.0931>

Yönetim Alanındaki Liderlik Eğilimlerinin İncelenmesi

İrem DEMİR ARICI

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi

iarici@yildiz.edu.tr

Orcid ID:0000-0002-4314-9003

Problem Durumu

Liderlik stilleri, yönetim biliminin temel taşlarından biridir ve örgütlerin başarısı üzerinde doğrudan etkisi olan kritik bir faktördür. Yönetim biliminde farklı liderlik tarzlarının önemini anlamak, etkili bir yönetim stratejisi geliştirmek ve uygulamak için çok önemlidir. Farklı liderlik tarzlarının örgüt verimliliği ve performansı üzerinde önemli etkileri vardır (Bass & Avolio, 1994). Liderlik tarzlarının verimlilik, çalışan memnuniyeti, iletişim, değişim yönetimi, örgüt kültürü, karar alma süreçleri, çatışma yönetimi ve inovasyon üzerinde büyük etkisi vardır. Bu nedenle, etkili bir yönetim stratejisi geliştirmek ve uygulamak için liderlik tarzlarının iyi anlaşılması ve doğru bir şekilde uygulanması gerekmektedir. Bu çalışmada, yönetim alanındaki liderlik eğilimlerinin bibliyometrik analizi yapılmıştır. Araştırmanın amacı, yönetim bilimi literatüründe hangi liderlik yaklaşımlarının öne çıktığını, bunların zaman içinde nasıl geliştiğini ve bu alandaki araştırma boşluklarını tespit etmektir (Greenleaf, 1977; Vroom & Yetton, 1973; Bass & Riggio, 2006; Lewin, Lippitt, & White, 1939).

Araştırma Yöntemi

Bibliyometrik analiz, bilimsel yayınların nicel olarak analiz edildiği bir yöntemdir. Bu çalışmada, Web of Science ve Scopus veri tabanlarında yer alan liderlik konulu makaleler analiz edilmiştir. Veri seti, 2024 yılına kadar Web of Science (WoS) veri tabanında yönetim alanında yayımlanan açık erişimli makaleleri içermektedir. Yayınların yıllara, en sık atıf alan makalelere, önde gelen yazarlara, dergilere ve anahtar kelimelere göre dağılımını analiz etmek için R Stüdyo'da Biblioshiny yazılımı kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Liderlik üzerine yapılan yayınlar 2000'li yılların başından bu yana istikrarlı bir artış göstermiştir. Özellikle son on yılda liderlik çalışmaları önemli bir yükseliş trendi yakalamıştır. En çok atıf alan makaleler genellikle dönüşümsel liderlik, karizmatik liderlik ve otantik liderlik gibi konulara odaklanmıştır. Bu makaleler, liderlik teorilerinin ve uygulamalı araştırmaların geliştirilmesine önemli katkılarda bulunmuştur. Liderlik alanında en prestijli yayınlar arasında ise The Leadership Quarterly, Journal of Leadership & Organizational Studies ve Leadership gibi dergiler yer almaktadır. Anahtar kelime analizi, liderlik çalışmalarındaki popüler temaları ve eğilimleri ortaya çıkarmıştır. "Dönüşümcü liderlik", "hizmetkâr liderlik" ve "etik liderlik" en sık kullanılan anahtar kelimeler arasındadır. "Duygusal zekâ" ve "örgütsel performans" gibi kavramlar da sıklıkla vurgulanmaktadır.

Anahtar Sözcükler: Yönetim, yönetim bilimi, liderlik

Kaynakça

- Bass, B. M., & Avolio, B. J. (1994). Improving organizational effectiveness through transformational leadership. Sage.
- Bass, B. M., & Riggio, R. E. (2006). Transformational leadership. Psychology Press.
- Greenleaf, R. K. (1977). Servant leadership: A journey into the nature of legitimate power and greatness. Paulist Press.
- Lewin, K., Lippitt, R., & White, R. K. (1939). Patterns of aggressive behavior in experimentally created social climates. The Journal of Social Psychology, 10(2), 269-299.
- Vroom, V. H., & Yetton, P. W. (1973). Leadership and decision-making. University of Pittsburgh Press.

Sultan Selim Mahallesi'nde Kentleşme Süreçlerinin Sosyo-Politik Analizi: Gecekondulaşma, Sanayileşme ve Kentsel Dönüşüm

Dilan ALTUNAKAR

Nişantaşı Üniversitesi

altunakardilan@gmail.com

Orcid ID:0009-0008-3635-4931

Problem Durumu

Bu tezin konusu, kentleşme sosyolojisi kapsamında gecekondulaşma, sanayileşme ve kentsel dönüşüm süreci geçiren mahallelerden Sultan Selim Mahallesi'ni incelemektir. Bu tezin amacı, kentleşme sosyolojisi bağlamında gecekondulaşma, sanayileşme ve kentsel dönüşüm gibi süreçlerin bir arada etkilediği Sultan Selim Mahallesi'ni ayrıntılı bir şekilde incelemektir. Mahallede yaşanan gecekondulaşma süreci, ardından gelişen sanayileşme ve son olarak kentsel dönüşüm süreci ele alınarak, bu süreçlerin mahalledeki sosyal, ekonomik ve politik dinamiklere etkisi sosyo-politik bir bakış açısıyla incelenmiştir. Bu tez, Sultan Selim Mahallesi örneği üzerinden kentleşme süreçlerinin nasıl birbirine bağlı olduğunu, bu süreçlerin mahalle sakinleri üzerindeki etkilerini ve mahalledeki toplumsal dönüşümü detaylı bir şekilde analiz ederek ortaya koymayı amaçlamaktadır. Ayrıca, bu dönüşüm süreçlerinin arkasındaki sosyo-politik faktörleri açıklamak ve kentleşme süreçlerinin mahalle yaşamı üzerindeki derin etkilerini anlamak da tezin temel hedefleri arasındadır. Tez, mahalledeki gecekondulaşma, sanayileşme ve kentsel dönüşüm süreçlerini ayrı ayrı ele alarak, bu süreçlerin birbiriyle nasıl ilişkilendiğini, toplumsal yapıda nasıl değişikliklere yol açtığını ve mahalle sakinlerinin bu değişime adaptasyon süreçlerini detaylı bir şekilde açıklamayı hedeflemektedir. Bu bağlamda, tezin amacı Sultan Selim Mahallesi örneği üzerinden kentleşme sosyolojisi alanında önemli bir vaka çalışması sunmaktır. Bu çalışma değişen dış koşulların mahalle ve mahalleli üzerindeki etkisini araştırmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu tez, nitel bir araştırma olarak yorumsamacı paradigma altında gerçekleştirilecektir. Gözlemsel veri toplama yöntemleriyle, Sultan Selim Mahallesi'nde saha çalışmaları ve mülakatlar yoluyla mahalle sakinlerinin deneyimlerini anlamaya yönelik SÖZLÜ TARİH çalışması yapılacaktır. Aynı zamanda, mahalledeki belgelerin (yerel yönetim raporları, yerel medya haberleri, tarihî belgeler) incelenmesiyle dönüşüm süreçlerinin belgelenmesi hedeflenmektedir. Araştırmanın Evreni: Sultan Selim Mahallesi'ni kapsamaktadır. Araştırmanın Örnekleme: Mahallede en az 20 yıldır yaşayan 25 kişi Araştırma Tarihi ve Yeri 2023-2024 İstanbul Araştırma Materyalleri Görsel arşivler, karşılıklı görüşmeler, tezler, makaleler ve encümen arşivleri, yarı yapılandırılmış görüşme formu Sınırlar ve Kısıtlar Araştırma son 50 yılı ve Sultan Selim Mahallesi'ni kapsamaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmanın özgünlüğü Sultan Selim Mahallesi'ne odaklanarak mahallenin/mahallelinin dönüşüm sürecinin nasıl olduğunu anlamaya yöneliktir. 1. Vaka Çalışması Olarak Değer: Bu tez, Sultan Selim Mahallesi örneği üzerinden gerçekleştirilen detaylı bir vaka çalışmasıdır. Mahalledeki gecekondulaşma, sanayileşme ve kentsel dönüşüm süreçlerini aynı çerçevede inceleyerek, bu süreçlerin nasıl birbirine bağlı olduğunu ve mahalle yaşamı üzerindeki etkilerini detaylı bir şekilde ele alır. 2. Sosyo-Politik Perspektif: Tezin odak noktası sosyal ve politik açıdan bir perspektif sunmasıdır. Mahalledeki değişimleri sadece fiziksel dönüşüm olarak değil, aynı zamanda sosyal yapı, yerel yönetim politikaları ve toplumsal dinamikler bağlamında ele alır. 3. Kentsel Dönüşüm Sürecinin Ayrıntılı İncelenmesi: Tez, gecekondulaşma, sanayileşme ve kentsel dönüşüm süreçlerini ayrı ayrı ele almakla kalmaz, aynı zamanda bu süreçlerin nasıl birbiriyle ilişkilendirildiğini ve birbirini nasıl etkilediğini de analiz eder. Bu, benzersiz bir bakış açısı sunar. 4. Toplumsal Eşitsizliklerin İncelenmesi: Mahallede yaşayan farklı sosyal gruplar arasındaki eşitsizlikleri, bu dönüşüm süreçlerinin bu eşitsizlikleri nasıl etkilediğini ve geliştirdiğini anlamak için özgün bir perspektif sunar. 5. Politika ve Yerel Yönetimlerin Rolü: Tez, kentsel dönüşüm sürecinde yerel yönetim politikalarının ve politika değişikliklerinin mahalledeki etkilerini inceler. Bu, kentsel politika yapımı ve toplumun bu politikalara tepkisinin anlaşılmasına katkı sağlar.

Anahtar Sözcükler: Kentleşme, toplumsal dönüşüm, gecekondulaşma, sanayileşme

Kaynakça

- Devecigil, P. T. (2003). Konut politikalarının geliştirilebilmesinde sürdürülebilirlik, yaşanabilirlik ve hakçalık. Konut Kurultayı: 22-24 Mayıs 2002- İstanbul: Konut Kurultayı (s. 107-118).
- Şengül, H. T. (2009). Türkiye’de kentleşmenin izlediği yol üzerine: bir dönemleme girişimi. O. Bensoy (Haz.). Kentsel Çelişki ve Siyaset (s. 97-153). Ankara: İmge Kitabevi Yayınları.
- Çakır, Sabri (2007), Kentleşme ve Gecekondulu Sorunu, Fakülte Kitapevi, Isparta.
- Keleş, Ruşen (2000), Kentleşme Politikaları, İmge Kitabevi, 5. Baskı, Ankara
- Saran, Nephân (1971), “İstanbul’da Gecekondulu Problemi”, Türkiye Coğrafi ve Sosyal Araştırmalar, İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Coğrafya Enstitüsü, İstanbul
- Yılmaz, N. (2004) “ Farklılaştırıcı ve Ayrıştırıcı Bir Mekanizma Olarak Kentleşme” Sosyal Siyaset Konferansları Dergisi, (48),250

Prenslik ve Çarlık Dönemlerinde Filibe’de Türkçe Basın

Edanur GÖRMEN

Atatürk Üniversitesi

edanur.gormen15@ogr.atauni.edu.tr

Orcid ID:0000-0003-2107-4319

Problem Durumu

Balkanlar’daki Türkçe basının büyük bir bölümünü oluşturan Bulgaristan, bölgedeki Türk basın ve yayın açısından oldukça önemli bir öneme sahiptir. Bulgaristan’da en çok Türkçe gazete ve dergi ise Filibe şehrinde çıkarılmıştır. Bu açıdan Filibe’de yayınlanan Türkçe gazete ve dergiler Balkanlar’daki Türkçe basınının büyük bir bölümünü oluşturması çalışmanın amacını ve önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışmada Prenslik ve Çarlık dönemlerinde Filibe’de yayınlanan Türkçe basın yayın faaliyetlerine odaklanılacak ve çalışma Filibe şehri ile sınırlandırılacaktır.

Araştırma Yöntemi

Nitel araştırma yönteminden yararlanılacaktır. Nitel araştırmaların, yirminci yüzyılın başlarında, insan yaşamının karmaşık doğası, insana dair pozitivist yaklaşımın kabul etmediği olgu ve gizemleri belirleme çalışmaları olarak antropoloji, psikoloji ve sosyoloji bilimlerinde başladığı görülmektedir. Tarihsel olarak nitel araştırmaya, doğal olguları belirleme uğraşından hareketle ‘doğal araştırma’, probleme ilişkin araştırmacının öznel görüşlerini barındırması sebebiyle ‘yorumlayıcı araştırma’ ve bir konuyu belirli bir sosyal ortam içinde derinlemesine incelemesinden dolayı ‘alan araştırması’ gibi farklı isimler verilmiştir. Nitel araştırma, incelediği probleme ilişkin sorgulayıcı, yorumlayıcı ve problemin doğal ortamındaki biçimini anlama uğraşı içinde olan bir yöntemdir. Bir problemin çözümüne ilişkin gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerini kullanan nitel araştırma, daha önceden bilinen veya fark edilmemiş problemlerin algılanmasına, probleme ilişkin doğal olguların gerçekçi bir şekilde ele alınmasına yönelik öznel-yorumlayıcı bir süreci ifade etmektedir (Baltacı, A. (2019).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Balkanlarda en çok Türkçe gazete ve derginin Bulgaristan’ın Filibe şehrinde basılması ve çıkarılması çalışmanın önemini ortaya koymaktadır. Bu çalışma ile Balkanlardaki Türk basını açısından literatürdeki önemli bir boşluğu doldurması ve bu alanda yapılacak çalışmalara katkı sağlanması hedeflenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Filibe, Türkçe Basın,

Kaynakça

- Baltacı, A. (2019). Nitel araştırma süreci: Nitel bir araştırma nasıl yapılır? Ahi Evran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 5(2), 368-388.
- Bekir, H. (2021). XIX. Yüzyıldan Günümüze Kadar Filibe’de Türkçe Basın. Balkanlarda Türk Dili ve Edebiyatı Araştırmaları, 3(2), 221-243.
- Yıldız, İ. (2008). Osmanlı Devletinin son dönemlerinde Bulgaristandaki bağımsızlık faaliyetleri (1878-1908). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Ankara.
- Çimen, H. (2019). 1950-1951 Bulgaristan Türklerinin göçü ve basına yansması (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Şile, T. K. (2019). Balkan Gazetesine göre Bulgaristanda sosyal ve siyasi gelişmeler (1906-1908) (Master's thesis, Sosyal Bilimler Enstitüsü).
- Topal, S. (2013). Filibe Türklerinin Sesi Hamiyet Gazetesi (R. 1312–1313/M. 1896–1897). Karadeniz Uluslararası Bilimsel Dergi, (17), 165-181.

Ulusal Dönüşümün Sembolik Bir Figürü Olarak Suriyeli Mültecilerin Alman Çocuk Yazınındaki Tasvirleri

İmren YILDIZ

Araştırma Görevlisi Doktor, Gaziantep Üniversitesi
imrenyildiz@yahoo.com
Orcid ID:0000-0001-6610-4871

Problem Durumu

Son yıllarda Suriyeli mülteci krizi küresel çapta etkiler yaratmıştır. Bu krizin Alman çocuk yazını üzerindeki etkisi ulusötesi, kültürlerarası ve dilötesi perspektiflerden incelenmeyi gerektirmiştir. Böyle bir inceleme, mültecilerin yaşadıkları zorlukların ve deneyimlerin çocuk yazınında nasıl tasvir edildiğinin anlaşılmasını kolaylaştırabilmektedir. Uluslararası bir perspektiften bakıldığında mültecilerin Almanya'daki ve dünyadaki temsilleri, uluslararası insan hakları ve küresel dayanışma çerçevesinde değerlendirilebilir. Bu temsillerin değerlendirilmesi, ulusal sınırların ötesindeki daha geniş anlamlarına ışık tutmaktadır. Kültürlerarası bir bakış açısı, farklı kültürlerden gelen mültecilerin Alman toplumuna uyum sağlama çabalarına dikkat çekerek Almanya'nın kültürel çeşitliliği ve aidiyet duygusu üzerindeki etkilerini vurgulamaktadır. Dilötesi perspektifinden bakıldığında, mültecilerin ev sahibi ülkede karşılaştıkları dil engelleri göze çarpmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, Kirsten Boie'nin "Bestimmt wird alles gut", Ursel Scheffler'in "Zafira - Ein Mädchen aus Syrien", Peter Hartling'in "Djadi, Flüchtlingsjunge", Katrin Holle'nin "Amani, sieh nicht zurück!", Paul Maar'ın "Neben mir ist noch Platz", Uticha Marmon'un "Mein Freund Salim" ve Kathrin Rohmann'ın "Apfelkuchen und Baklava" adlı eserlerini doküman incelemesi yöntemiyle ulusötesi, kültürlerarası ve dilötesi açılarından analiz etmektedir. 1. Doküman İncelemesi Yöntemi: Veri Toplama: Öncelikle, belirtilen eserlerden elde edilen dokümanlar toplanacak ve incelenecektir. Bu süreçte, metinlerin baskı tarihleri, yayınevleri ve çevirileri gibi veriler de kaydedilecektir. Belge Analizi: Her bir eser, ulusötesi perspektiften incelenecek ve mültecilerin temsilleri sunulmuş, uluslararası insan hakları ve küresel dayanışma bağlamında değerlendirilmiş olacaktır. Araştırmanın sonuçları, her bir eserin ulusötesi, kültürlerarası ve dilötesi etkilerini, karakterler üzerinden özetleyerek sunulacaktır. Bulgular, Suriyeli mülteci krizinin Alman çocuk yazınına nasıl yansıdığı konusunda derinlemesine bir anlayış sağlamayı amaçlamaktadır. Ayrıca, alan yazınındaki bu tür eserlerin önemi ve toplumsal etkileri üzerine tartışmalar da ele alınacaktır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Alman çocuk yazını, genellikle Suriyeli mültecileri empati ve şefkatle tasvir etmekte; yeni bir ülkeye ve kültüre uyum sağlamadaki mücadelelerini ve zorluklarını vurgulamaktadır. Bu çalışmalar, genç okuyucuları mültecilerin deneyimleri hakkında eğitmeyi ve farklı kültürlerin ve geçmişlerin anlaşılmasını ve kabul edilmesini teşvik etmeyi amaçlamaktadır. Bazı kitaplar Suriyeli mültecilerin dayanıklılığını ve gücünü vurgulayarak, zorlukların üstesinden gelme ve Almanya'da yeni hayatlar kurma yeteneklerini gösteriyor.

Anahtar Sözcükler: Alman çocuk yazını, Suriyeli mülteciler, kültürlerarasılık, ulusötesilik, dilötesilik.

Kaynakça

- Arizpe, E. (2019) Migrant shoes and forced walking in children's literature about refugees: Material testimony and embodied simulation. *Migration Studies* 9(3), 1343-1360.
- Daly, N., Limbrick, L. (2020) The joy of having a book in your own language: home language books in a refugee education centre. *Education Sciences* 10(9), 250.
- Guo, Yan vd. (2019) I belong to nowhere: Syrian refugee children's perspectives on school integration. *Journal of Contemporary Issues in Education*, 14(1).
- Hope, J. (2008) One Day We Had to Run': The Development of the Refugee Identity in Children's Literature and its Function in Education. *Children's Literature in Education* 39, 295-304.

- Kurnia, L. (2020) Representation of Refugee Children in the German Children's Books 'Zahira, Ein Mädchen aus Syrien' and Neben Mir ist noch Platz, Proceedings of the Third International Seminar on Recent Language. Surakarta, Indonesia: EAI.
- Tomsic, M., Deery, C. M. (2019) Creating 'them' and 'us': The educational framing of picture books to teach about forced displacement and today's 'refugee crisis'. *History of Education Review* 48(1), 46-60.

Öğrencilerde Empati, Dolaylı Utanma, Utanç ve Suçluluk Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Kosova Örnekleme

Evin SAİT

Marmara Üniversitesi
Orcid ID:0000-0002-7413-7638

Meşküre Hülya KARAGÜVEN

Doçent Doktor, Marmara Üniversitesi
mhulya@marmara.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-6375-8930

Problem Durumu

Empati sayesinde insanlar birbirinin iç dünyasını anlayabilir. Dolaylı utanma, utanç ve suçluluk duygularının empati ile ilişkili olduğu, birbiriyle örtüşen ve birbirini tamamlayan duygular olduğu kabul edilmektedir. Öğrenciliğin büyük bölümü ergenlik dönemine rastlar ve ergenliğin duygusal açıdan zor bir dönem olduğu bilinen bir gerçektir. Öğrencilerde empati, dolaylı utanma, utanç ve suçluluk incelenmesi gereken özgün konulardır. Ancak, alan yazında öğrencilerle ilgili yapılmış bu konulardaki çalışmaların sınırlı olduğu görülmektedir. •Çalışmanın amacı ve önemi: Kosova'daki öğrencilerin empati, dolaylı utanma, utanç ve suçluluk düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemektir. Bu çalışma alan yazındaki boşluğu doldurabilir ve konuyla ilgili çalışmalara kaynak olabilir.

Araştırma Yöntemi

•Evren ve örneklem: Çalışmanın evreni Kosova'da Türkçe eğitim veren okulların bulunduğu bölgelerdir. Örneklem Kosova'daki öğrencilerinden uygun örnekleme yöntemiyle oluşturulmuştur. 12-21 yaş arası, 132'si kız 66'sı erkek öğrenci olmak üzere toplam 198 öğrenci örneklem grubunu oluşturmuştur. •Veri toplama yöntemleri: Veri toplamak amacıyla araştırmacı tarafından geliştirilen bir adet kişisel bilgi (anket) formu ile birlikte üç adet ölçek kullanılmıştır. Ölçekler; Toronto Empati Ölçeği (Totan, Doğan ve Sapmaz, 2012), Çok Boyutlu Dolaylı Utanma Ölçeği (Albayrak ve Karagüven, 2020), Sürekli Utanma ve Suçluluk Ölçeği (Bugay ve Demir, 2011) şeklindedir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuçlar kızların erkeklere göre empati ve dolaylı utanma düzeylerinin daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Utanç ve suçluluk alt boyutlarında kızların, gurur boyutunda ise erkeklerin lehine anlamlı şekilde farklılaşma görülmüştür. 18-21 yaş arası bireylerin gurur alt boyutu puanları, diğer yaş gruplarına göre anlamlı biçimde yüksektir. Anne eğitim durumu İlkokul-Ortaokul, Lise, Lisans-Önlisans olanların utanç düzeyi ve suçluluk düzeyi yüksek lisans olanlara göre anlamlı biçimde yüksektir. Analizlerde kardeş sayısı ve baba eğitim durumuna göre anlamlı farklılık bulunmamıştır. Empati ile dolaylı utanma, utanç ve suçluluk arasında anlamlı ilişki bulunmuştur. Ayrıca empati, dolaylı utanma, utanç ve suçluluk alt boyutları arasında da pozitif yönlü anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Çalışmanın bulgularına göre empatiyi dolaylı utanma, utanç ve suçluluk birlikte yordamaktadır. Ulaşılan bulguları genelledebilmek adına, daha büyük örneklem gruplarında konu ile ilgili benzer çalışmaların yapılması önerilmiştir.

Anahtar Sözcükler: Kosova, öğrenci, empati, dolaylı utanma, utanç, suçluluk.

Kaynakça

- Albayrak, İ., Karagüven, M. H. Dolaylı Utanma Ölçeği Geliştirme Ön Çalışması, 2020/12/26, Anadolu Zirvesi 5. Uluslararası Sosyal Bilimler Kongresi-Diyarbakır.
- Bugay, A., & Demir, A. (2011). Psychometric properties of the Turkish version of Trait Shame and Guilt Scale. Eurasian Journal of Educational Research, 45, 17-30.
- Totan, T., Doğan, T., ve Sapmaz, F. (2012). The Toronto Empathy Questionnaire: Evaluation of psychometric properties among Turkish university students. Eğitim Araştırmaları-Eurasian Journal of Educational Research, 46: 179-198.

Üniversite Öğrencilerinde Travma Sonrası Büyümenin Yordayıcıları Olarak Psikolojik Sağlık ve Travma Sonrası Stres

Sena Nur TURAN

Öğretmen, MEB

senaturann@outlook.com

Orcid ID:0000-0003-4282-7148

Mücahit KAĞAN

Profesör Doktor, Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi

Orcid ID:0000-0003-1983-5748

Problem Durumu

Travma; bireyin zorlayıcı bir yaşam olayıyla karşılaşması, başkasının yaşadığı travmatik bir olaya tanık olması veya bunları öğrenmesi, yakınlarını kaybetmesi ve travmatik olayın hoş olmayan detaylarına tekrarlayan ya da aşırı biçimde maruz kalması olarak tanımlanmaktadır (APA, 2022). Bireyler üzerinde bedensel ve ruhsal açıdan ciddi etkiler bırakan, ani, kontrol edilmesi zor ve önlenemez bu yaşam olayları, insan kaynaklı (cinsel saldırı, terör, kaza vb.) ya da doğal kaynaklı (sel, deprem, hastalık vb.) olabilmektedir (Dürü, 2006). Travmatik olayların etkileri her bireyde farklı sonuçlara neden olsa da travmanın yaygın olarak bildirilen olumsuz etkileri arasında travma sonrası stres bozukluğu (TSSB), kaygı bozuklukları, suçluluk, düşük benlik saygısı, kişilerarası ilişkilerde güvenin azalması, savunmasızlık duygusunun artması ve fiziksel sağlık sorunları sayılabilir. Diğer taraftan travma araştırmalarında bireylerin travma karşısında olumlu gelişim elde ettiğini bildiren çalışmalar da bulunmaktadır. Yapılan araştırmalara göre başlangıçtaki olumsuz etkisine rağmen travmatik bir olay yaşayan bireylerin sadece %1 ila %14 arası travma sonrası stres bozukluğu yaşamaktadır (Wild ve Paivio, 2004, s. 98). Ayrıca travmatize bireylerin %50'sinden fazlasının yeni beceriler geliştirme ve kişilerarası ilişkilerini iyileştirme gibi olumlu sonuçlar elde ettiği belirtilmektedir. Zorlayıcı yaşam olaylarıyla başa çıkmanın sonucunda ortaya çıkan bu olumlu psikolojik ve kişisel değişimler, "Travma Sonrası Büyüme" (TSB) olarak adlandırılmaktadır (Zoellner ve Maercker, 2006). Travma Sonrası Büyüme, bireyin travma sonrasında kendini daha güçlü, daha bilinçli ve daha anlamlı bir kişi olarak hissetmesini ifade etmektedir. Travma sonrası büyümenin boyutları; yaşama yönelik artan bir değer, daha anlamlı kişilerarası ilişkiler kurma, daha yüksek bir kişisel güç duygusu, değişen öncelikler ve daha zengin bir varoluşsal yaşamdır (Tedeschi ve Calhoun, 1995). Literatürde travma sonrası büyümenin doğal afetler; yas; ebeveyn boşanması; tıbbi sorunlar; trafik kazaları; yangın; cinsel istismar; savaş ve mülteci deneyimleri; rehin alınma gibi çeşitli travmatik koşullarla karşılaşan bireylerde ortaya çıktığı görülmektedir (Calhoun ve Tedeschi, 2004, s.95). Travma sonrası büyüme ile ilgili önemli bir kavram ise psikolojik sağlamlıktır. Psikolojik olarak sağlam olmak, travma sonrası iyileşme sürecinde önemli bir faktördür. Bireyler travma karşısında psikolojik sağlamlık aracılığıyla travmatik yaşantının olumsuz etkisini yatıştırarak bu süreçten fayda sağlamaktadır (Westphal ve Bonanno, 2007, s.424). Araştırmalar, travma sonrası büyüme ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğunu göstermektedir. Bu pozitif yönlü ilişkiye göre psikolojik sağlamlık, travma sonrası büyüme sürecinde bireyin kendine ve hayatına dair anlamlı değişimler yaşamasını sağlamaktadır. Literatürde travma sonrası büyüme ve travma sonrası stres arasındaki ilişki tartışmalı olsa da travma sonrasında yaşanan stres ya da önemli derecede psikolojik bozulma, travma yaşamının son derece üzücü olduğu ve büyümenin mücadele yoluyla gerçekleştiği göz önüne alındığında travma sonrası büyüme için bir ön koşuldur (Maitlis, 2020, s.422). Tedeschi ve Calhoun (2004), travma sonrası büyümenin travma sonrası psikolojik mücadelenin sonucu olduğunu öne sürmektedir. Bu teori, insanların travma yaşadıkten sonra hayatlarının kalitesini ve anlamını arttırmak için çaba sarf ettiği ve bu çaba sonucunda kişisel büyüme ve gelişim elde ettiği düşüncesini desteklemektedir. Bu, travmanın kişisel büyüme ve gelişim için bir fırsat olarak görülebileceği fikrini ortaya koymaktadır. Travma sonrası stres düzeyi ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkide ise bireyin psikolojik bakımdan iyi olması onun yaralanma, stres veya sağlık sorunlarına karşı dirençli olmasına ve daha iyi bir hayat kalitesi elde etmesine olanak tanır. Travmadan daha az sıkıntıyla kurtulanların psikolojik sağlamlık düzeylerinin daha yüksek olduğu görülmektedir (Connor, Davidson ve Lee, 2003, s. 491). Buna göre yüksek düzeyde psikolojik sağlamlık, daha düşük düzeyde sıkıntı seviyesi ile ilişkilidir. Özetle, travmatik olaylara maruz kalmak

doğal afetler, salgınlar, savaş ve terör gibi çok çeşitli faktörler nedeni ile giderek daha yaygın ve olası hale gelmiştir. Bu da travma kavramının anlaşılmasını daha önemli kılmıştır. Travma araştırmaları incelendiğinde birçok araştırmacının travma ile karşılaşmanın olumlu birtakım değişikliklere yol açabileceğini belirttiği görülmektedir. Buna göre literatürde son dönemde sıklıkla karşılaşılan travma sonrası büyüme kavramına bakıldığında büyüme süreci ve sonuçları hakkında hala çok az şey bilindiği görülmektedir. Ayrıca büyümenin travmatik olay sonrasında geliştirilen tepkilerle nasıl ilişkili olduğu ve bu tepkileri nasıl değiştirdiği konusunda daha fazla çalışmaya ihtiyaç vardır. Dolayısıyla bireylerin travma sonrası büyüme düzeyleri ile psikolojik sağlık ve stres tepkileri arasındaki ilişkinin incelenmesi hem psikolojik sağlık hem de travma sonrası büyüme sürecinin anlaşılması açısından önemli görülmektedir. Bu konuda araştırmacılar arasındaki görüş ayrılıkları da dikkate alındığında travma sonrası büyüme, travma sonrası stres ve psikolojik sağlık değişkenlerinin bir arada farklı bir araştırmada ve çalışma grubu içinde ele alınmasının alana katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Literatürdeki boşluğu dolduracağına inanılan bu araştırmada, psikolojik sağlık ve travma sonrası stres düzeyleri ile travma sonrası büyüme arasındaki ilişkiyi ortaya koymak ve travma mağdurlarının psikolojik sağlık ve travma sonrası stres düzeylerinin travma sonrası büyümeyi ne oranda açıkladığını incelemek amaçlanmıştır. Buna göre, araştırmanın problem durumunu travma yaşamış üniversite öğrencilerinde psikolojik sağlık ve travma sonrası stres düzeylerinin travma sonrası büyümeyi ne düzeyde açıkladığı oluşturmaktadır. Bu doğrultuda bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır: Üniversite öğrencilerinin, 1. Psikolojik sağlık, travma sonrası stres ve travma sonrası büyüme düzeyleri arasında anlamlı bir ilişki var mıdır? 2. Psikolojik sağlık ve travma sonrası stres düzeyi, travma sonrası büyümeyi anlamlı düzeyde yordamakta mıdır? 3. Travma sonrası büyüme cinsiyete ve travma türüne (insan ve doğal kaynaklı) göre anlamlı düzeyde bir farklılık göstermekte midir?

Araştırma Yöntemi

Bu çalışma, nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama yöntemine göre yürütülmüştür. Araştırmanın çalışma grubu, amaçsal (olasılı olmayan, seçkisiz olmayan) örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme kullanılarak yürütülmüştür. Bu araştırmada çalışma grubu Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim görmekte olan ve TSSTÖ'nün ilk bölümünde yer alan 14 maddelik travmatik yaşantılar listesindeki travmalardan en az birini deneyimlemiş gönüllü 440 üniversite öğrencisinden oluşmaktadır. Araştırma kapsamında öncelikle katılımcılara Aydınlatılmış Onam Formu verilerek araştırmanın amacı, içeriği, katılımın gönüllülük esasına dayalı olduğu ve yanıtların anonim kalacağı bilgisi paylaşılmıştır. Kabul eden katılımcılara Demografik Bilgi Formu, Travma Sonrası Stres Tanı Ölçeği (TSSTÖ), Travma Sonrası Büyüme Envanteri (TSBE) ve Kısa Psikolojik Sağlık Ölçeği (KPSÖ) kullanılmıştır. Verilerin toplanmasında öncelikle araştırmanın tanıtılması, araştırma amacının açıklanması, kişisel bilgi formu ve ölçeklere katılımın gönüllük esasına dayalı olduğuna yönelik bilgilendirmeler yapılmıştır. Katılımcılar, bilgilendirilmiş onam formunu okuyup onayladıktan sonra ölçekleri doldurmaya devam etmişlerdir. Ölçeklerin doldurulması, ortalama 15- 20 dakika sürmüştür. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 22 paket programından yararlanılmıştır. Araştırmanın analizinde ilk amaç, elde edilen verilerin normallik dağılımını (çarpıklık, basıklık, ortalama, ortanca, mod) inceleyerek parametrik istatistiğe uygun olup olmadığını belirlemektir. Toplam puanlar incelendiğinde medyan ve ortalama değerlerin birbirine yakın olduğu, çarpıklık ve basıklık değerlerinin (-1.00) ile (+1.00) arasında olduğu belirlenmiştir. Bu durumda elde edilen verilerin normal dağılım gösterdiği ve parametrik istatistik için uygun olduğu belirlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiyi tespit etmek için Pearson Momentler Çarpımı Korelasyonu uygulanmıştır. Ardından bağımsız değişkenlerin (Travma Sonrası Stres ve Psikolojik Sağlık) bağımlı değişken (Travma Sonrası Büyüme) puanlarını anlamlı olarak yordayıp yordamadığını belirlemek amacıyla Çoklu Regresyon Analizi kullanılmıştır. Son olarak bireylerin cinsiyetlerine ve yaşadıkları travmanın türüne göre Travma Sonrası Büyüme ölçeğinden elde ettikleri puanlar arasında anlamlı bir farklılaşma olup olmadığını belirlemek amacıyla parametrik testlerden Bağımsız Örneklem t Testi kullanılmıştır. Araştırmada elde edilen verilerin çoklu regresyon analizi için uygunluğu değerlendirilmiştir. Travma sonrası büyüme envanterine ilişkin ölçeklerden elde edilen puanların toplamı travma sonrası büyüme düzeyini göstermektedir. Bu bağlamda ölçek toplam puanlarına ait normalliği incelemek için çarpıklık ve basıklık değerleri ile artık hataların normalliklerine bakılmıştır. Ölçeklerin alt boyutlarına ilişkin çarpıklık değerlerinin -,43 ile ,67 arasında olduğu, basıklık değerlerinin ise -,92 ve -,38 aralığında olduğu tespit edilmiştir. Sonuçlar incelendiğinde çarpıklık ve

basıklık katsayılarının normal dağılım sergilediği söylenebilir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Regresyon analizinin bir diğer varsayımı olan standardize edilmiş hata katsayı değerlerinin -3 ile +3 aralığında olması gerektiği temeline dayanılarak standart hata katsayı değerleri incelenmiş ve -2,200 ile + 2,228 aralığında olduğu yani herhangi bir uç değer barındırmadığı görülmüştür. Regresyonun bir diğer varsayımı olan çoklu bağlantısallık varsayımına ilişkin korelasyon değerleri incelendiğinde, bu değerlerin alanyazında belirtildiği gibi .90'ın altında olduğu görülmektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Çoklu bağlantısallık varsayımının sağlanıp sağlanmadığını anlamak amacıyla bakılan bir diğer faktör ise varyans enflasyon faktörü (VIF) ve tolerans değerleridir. VIF değerinin 1,042 olduğu ve tolerans değerlerinin ise ,96 olduğu tespit edilmiştir. Tolerans değerinin .01'in üzerinde, VIF değerinin de 10'dan az olduğu görülmüştür. Ortaya çıkan değerlerin istatistiksel olarak uygun aralıklarla olduğu bulunmuştur (Bowerman ve O'Connel, 1990). Hataların bağımsızlığı için ise Durbin-Watson istatistiği sonuçları incelenmiştir. Durbin- Watson katsayısı 1,626 olarak bulunmuştur. Durbin-Watson 48 katsayısının 1 ile 3 arasında olması hataların birbirinden bağımsız olduğunu göstermektedir (Tabachnick ve Fidell, 2013). Regresyon analizi gerçekleştirilmeden önce tüm varsayımlar incelenmiş ve verilerin regresyon analizine uygun olduğu tespit edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu araştırmada elde edilen bulgular doğrultusunda travma yaşamış üniversite öğrencilerinde travma sonrası büyüme ile travma sonrası stres ve psikolojik sağlamlık arasında anlamlı bir ilişki olduğu bulunmuştur. Sonuçlar travma yaşantısı olan katılımcılarda travma sonrası büyümenin varlığını göstermektedir. Bu sonuç, bireylerin travmatik bir olaya maruz kalmaktan fayda sağladığı görüşüyle tutarlılık göstermektedir (Helgeson, Reynolds ve Tomich, 2006, s.797). İlk olarak bu araştırmadan elde edilen bulgulara göre travma sonrası büyüme ile travma sonrası stres arasında pozitif yönde bir ilişki bulunmaktadır. Buna göre, bireyler yüksek düzeyde travma sonrası stres belirtileri gösterdikçe daha yüksek düzeyde travma sonrası büyüme yaşamaktadır. Bu araştırma sonucu, literatürde travmatik olayın travma sonrası büyüme sürecini başlatan bir güç olduğu ve travma sonrası büyümenin gerçekleşebilmesi için olayın bireyi sarsacak kadar zorlayıcı olması gerektiği bilgisini desteklemektedir (Tedeschi ve Calhoun 2004). Ayrıca, travma sonrası büyüme için stresin orta/yüksek düzeyde olması gerektiğini öne süren açıklamalarla tutarlıdır. Buna göre travma sonrası stres seviyesi ve artışı, travma sonrası büyümede bir artış öngörmektedir (Lowe, Manove ve Rhodes, 2013). Chan ve Rhodes (2013), Katrina Kasırgası'ndan sonra Amerika Birleşik Devletleri'nde yürüttükleri boylamsal araştırmada TSSB ile TSB arasındaki ilişkinin pozitif yönde olduğunu bulmuştur. Ülkemizde Özcan ve Arslan (2020), genç yetişkin örnekleminde terör olayları karşısında stres belirtileri ile travma sonrası büyüme arasında anlamlı düzeyde bir ilişki bulunmuştur. Bununla birlikte literatürde yapılan çalışmalarda travma sonrası büyüme ve stres arasındaki ilişkiye yönelik farklı sonuçların olduğu da görülmüştür. Örneğin Sattler, Boyd ve Kirsch (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, travma sonrası büyüme ile stres arasında negatif bir ilişki bulunmuştur. Şiddete maruz kalmış kadınlar üzerinde yürütülen bir çalışmada TSSB ile TSB arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu saptanmıştır (Gökler Danışman, Tarhan Uçar ve Okay, 2018). Bu sonuçlara bakıldığında travma sonrası büyüme ve stres arasındaki ilişkinin ortaya çıkarılmasına yönelik daha fazla çalışma yapılması gerektiği söylenebilir. Araştırma sonuçlarına göre travma sonrası büyüme ile psikolojik sağlamlık arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki bulunmaktadır. Bu sonuç, travma sonrası büyüme ile psikolojik sağlamlığın birbirleriyle ilişkili kavramlar olduğu ve psikolojik olarak sağlam bireylerin etkili baş etme becerilerini kullanma, değişime açıklık ve esneklikleri sayesinde travma sonrası büyüme sürecine yatkın olduğu (Nishi, Matsuoka ve Kim, 2010, ss.4-6) bilgileriyle açıklanabilir. Literatürde bu araştırmanın sonuçlarını destekleyecek şekilde psikolojik sağlamlık ve travma sonrası büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğunu bildiren çalışmalar bulunmaktadır (Yu ve ark., 2022). Meme kanseri bir grup kadınla yürütülen bir çalışmada kadınların %50'sinin yüksek düzeyde travma sonrası büyüme gösterdiği ve psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyüme ile pozitif yönde ilişkili olduğu bulunmuştur (Oginska-Bulik, 2010). Wu ve arkadaşları (2015), depremden kurtulan yetişkin örnekleminde yürüttükleri araştırmada psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyüme ile pozitif yönde ilişkili olduğunu bulmuştur. Görüldüğü üzere araştırma sonuçları, literatürdeki çalışmalarla tutarlılık göstermektedir. Araştırma sonucunda travma sonrası stres düzeyi ile psikolojik sağlamlık arasında negatif yönde bir ilişki olduğu bulunmuştur. Bu sonuç, psikolojik olarak sağlam bireylerde anksiyete belirtilerine daha az rastlanması (Fredrickson ve ark., 2003), bu bireylerin ruhsal olarak daha sağlıklı olması ve travmanın olumlu yönlerini görebilmeleri (Bonanno ve ark, 2007)

ile açıklanabilir. Çünkü psikolojik olarak sağlam bireylerin travma sonrası stres bozukluğu geliştirme riski daha düşüktür (Connor ve Davidson, 2003). Bu araştırma sonuçlarını destekleyecek şekilde literatürdeki çalışmalar, daha yüksek düzeyde psikolojik sağlamlığın travma sonrası stres bozukluğu geliştirme olasılığını azaltmaya yardımcı olduğunu göstermektedir (Ssenyonga, Owens ve Olema, 2013). Van depreminden kurtulanlarla yürütülen bir çalışmada psikolojik sağlamlıktaki azalmanın TSSB belirtileri ile ilişkili olduğu saptanmıştır (Sakarya ve Güneş, 2013). Benzer şekilde COVID-19 salgınına ilişkin tepkilerinin psikolojik sağlamlık açısından incelendiği çalışmada psikolojik sağlamlık düzeyi düşük bireylerin bu süreçten daha olumsuz etkilendiği bulunmuştur (Çelebi, 2020). Literatürde travma sonrası stres bozukluğu ile psikolojik sağlamlığı birlikte ele alan sınırlı sayıda çalışma dikkate alındığında mevcut araştırma sonuçlarının TSSB ile psikolojik sağlamlık arasındaki ilişkilere ışık tutacağı ve literatürdeki boşluğu dolduracağı düşünülmektedir. Bu çalışmada psikolojik sağlamlık ve travma sonrası stres, travma sonrası büyümeyi yordayan değişkenler olarak ele alınmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda travma sonrası stres ve psikolojik sağlamlık düzeylerinin büyümeyi %13 oranında açıkladığı sonucuna ulaşılmıştır. Buna göre, travma sonrası stres ve psikolojik sağlamlık düzeyleri, travma sonrası büyümeyi anlamlı düzeyde yordamaktadır. Ayrıca travma sonrası büyüme üzerinde en yüksek etkinin travma sonrası stres düzeyine ait olduğu bulunmuştur. Bu bağlamda bireylerin travma sonrası stres belirtileri ile birlikte travma sonrası büyüme de yaşadığı söylenebilir. Bu bulgu, meydana gelen travmatik olayın güçlü bir etki yaratması gerektiği; travmatik olayın işleme ve dolayısıyla pozitif dönüşümlere yer açmasında rol oynadığı (Tedeschi ve Calhoun, 2004, s. 5) bilgisiyle açıklanabilir. Ayrıca psikolojik sağlamlık ile travma sonrası büyüme arasında pozitif bir ilişki bulunmakla birlikte, psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyüme üzerinde belirleyici bir etkisi olduğu sonucu önceki araştırmaların bulgularıyla (Nishi ve ark., 2010, ss.4-6) tutarlıdır. Bu sonuçlar, psikolojik olarak sağlam bireylerin baş etme becerilerinin yüksek olduğu, travmaya karşı daha dirençli olup daha kolay uyum sağladıkları, değişime daha açık ve esnek yapıda olmaları nedeniyle travma sonrası büyümeye daha yatkın oldukları (Westphal ve Bonanno, 2007, s.424) görüşü ile açıklanabilir. Literatürde araştırma sonuçlarını destekleyen çalışmalar bulunmaktadır. Örneğin, yas deneyimi yaşamış bireylerde yürütülen çalışmada travma sonrası büyüme ve psikolojik belirtiler arasında negatif bir ilişki olduğu; travma sonrası stresin büyümeyi yordadığı bulunmuştur (Köroğlu, 2021, s. 53). COVID-19'u yenmiş bireylerde travma sonrası büyümede TSSB, psikolojik sağlamlık ve umudun rolünün incelendiği çalışmada TSSB, psikolojik sağlamlık ve umut değişkenlerinin travma sonrası büyümenin olumlu yönde anlamlı birer yordayıcısı olduğu bulunmuştur (Aras ve Topkaya, 2022, s. 114). Başka bir çalışmada orta düzeyde travma sonrası stresin travma sonrası büyümeyi yordayan bir değişken olduğu bulunmuştur. Yani travma sonrasında bireylerin orta düzeyde stres tepkileri travma sonrası büyüme yaşama oranlarını arttırmaktadır (Kira ve ark., 2013, s. 136). Psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyüme üzerindeki yordayıcılığını destekleyen araştırmalar da bulunmaktadır. Depremden kurtulan Çinliler üzerinde yürütülen kesitsel çalışmada psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyüme ile pozitif yönde ilişkili olduğu ve travma sonrası büyümeyi açıkladığı bulunmuştur (Wu ve ark., 2015, s. 6). Ülkemizde ise psikolojik travmaya maruz kalmış farklı meslek gruplarında travma sonrası büyümenin hangi değişkenler ile ilişkili olduğu ve yordayıcılarının araştırıldığı çalışmada psikolojik sağlamlık ile travma sonrası büyüme arasında pozitif bir ilişki olduğu ve psikolojik sağlamlığın travma sonrası büyümenin yordayıcılarından biri olduğu bulunmuştur (Şeker, 2021). Travma sonrası büyümeyi sadece travma sonrası stres ve psikolojik sağlamlıkla açıklamak mümkün olmamakla birlikte çalışmanın kesitsel bir araştırma olduğu, çalışma grubu, zaman dilimi, travmatik yaşantıya maruz kalma şekli, baş etme tutumları gibi birçok faktör göz önünde tutularak araştırmanın ele alınması gerekmektedir. Ayrıca araştırmaların sınırlı sayıda olduğu göz önüne alındığında çalışmanın literatürdeki boşluğu dolduracağı ve TSSB, psikolojik sağlamlık ve travma sonrası büyüme arasındaki ilişkilere ışık tutacağı düşünülmektedir. Bu çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda cinsiyete göre travma sonrası büyüme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılığın olmadığı bulunmuştur ($p>0,05$). Buna göre kadınların TSB düzeyleri ($\bar{x} = 49,39$), erkeklerin TSB düzeylerine ($\bar{x} = 49,56$) oldukça yakındır. Literatürde farklı örneklerde bu bulguyu destekleyen sonuçlar bulunmaktadır (Bogensperger ve Lueger-Schuster, 2014, s.5). Ancak, bu sonuçlar hakkında daha fazla araştırmaya ihtiyaç vardır. Çünkü TSB sürecinde cinsiyetin yanı sıra kendini açma, deneyimlerini paylaşma ve sosyal destek alma gibi diğer faktörler de etkili olmaktadır (Tedeschi ve Calhoun, 2004, s.11). Bu çalışmada ise cinsiyetler arasında travma sonrası büyümede anlamlı bir fark bulunmaması örneklem büyüklüğü ve katılımcı özellikleri ile ilgili olabilir. Sonuçlar, katılımcıların kendilerini açma konusundaki isteksizlikleri ve sosyal destek düzeylerindeki

farklılıklar ya da başa çıkma mekanizmaları ve kaynaklara erişim gibi diğer faktörler ile açıklanabilir. Araştırmada elde edilen bulgulara göre yaşanan travmanın türüne (insan kaynaklı ya da doğal kaynaklı) göre travma sonrası büyüme düzeyleri arasında anlamlı bir farklılık bulunmamaktadır. İnsan kaynaklı travma yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası büyüme düzeylerinin ($\bar{x} = 50,80$) doğal kaynaklı travma yaşayan üniversite öğrencilerinin travma sonrası büyüme düzeylerine ($\bar{x} = 48,61$) oldukça yakın olduğu bulunmuştur. Bu araştırma sonuçlarından farklı olarak literatürde fiziksel veya cinsel şiddet gibi insan kaynaklı travmaların daha düşük düzeyde travma sonrası büyümeyle, doğal afetler gibi doğal kaynaklı travmaların ise daha yüksek travma sonrası büyümeyle ilişkili olduğu belirtilmektedir (Kılıç, Magruder ve Koryürek, 2016, s.2). Bu durum, insan kaynaklı travmaların bireyler için başa çıkması daha güç olaylar olması ve daha fazla umutsuzluk, suçluluk ve utanç yaşatmasından kaynaklanmaktadır (Herman, 2016, s.42). Yani, diğer insanlardan kaynaklanan travmatik yaşantılar, bireyler üzerinde daha büyük etkiye sahiptir. Bu araştırmanın sonuçları literatürdeki bulgularla tutarsız görülmektedir. Bu durum, örneklem büyüklüğü ve buna bağlı olarak travmatik olay türünün katılımcılar arasında net bir ayrım sağlayamaması ve katılımcıların kendilerini açma konusundaki isteksizlikleri ile açıklanabilir.

Anahtar Sözcükler: Psikolojik Sağlık, Travma, Travma Sonrası Büyüme, Travma Sonrası Stres Bozukluğu.

Kaynakça

- Amerikan Psikiyatri Birliği (2013). *Mental Bozuklukların Tanısal ve Sayımsal Elkitabı*, Beşinci Baskı (DSM-V). Arlington, VA: Amerikan Psikiyatri Yayınları.
- Aras, N. Y., & Topkaya, N. (2022). Role of Posttraumatic Stress Symptoms, Psychological Resilience and Hope in Posttraumatic Growth in Individuals with Novel Coronavirus Disease (Covid-19). *Current Approaches in Psychiatry*, 14(Ek 1), 110-120.
- Bonanno, G. A., Galea, S., Bucciarelli, A., & Vlahov, D. (2007). What Predicts Psychological Resilience After Disaster? The Role of Demographics, Resources and Life Stress. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 75(5), 671-682.
- Bogensperger J & Lueger-Schuster B. (2014). Losing a Child: Finding Meaning in Bereavement. *Eur J Psychotraumatol*, 5(1). doi: 10.3402/ejpt.v5.22910 .
- Bowerman, B. L., & R. T. O'connell (1990). *Linear Statistical Models: An Applied Approach*. 2nd ed. Belmont, CA: Duxbury.
- Chan, C. S., & Rhodes, J. E. (2013). Religious Coping, Posttraumatic Stress, Psychological Distress, and Posttraumatic Growth Among Female Survivors Four Years After Hurricane Katrina. *Journal of Traumatic Stress*, 26(2), 257-265.
- Connor, K. M, Davidson, J. R. T., & Lee, L. C. (2003). Spirituality, Resilience and Anger in Survivors of Violent Trauma: a Community Survey. *J Traumatic Stress*, 16, 487-494.
- Çelebi, G. Y. (2020). Covid 19 Salgınına İlişkin Tepkilerin Psikolojik Sağlık Açısından İncelenmesi. *IBAD Sosyal Bilimler Dergisi*, (8), 471-483.
- Dürü, C. (2006) *Travma Sonrası Stres Belirtileri ve Travma Sonrası Büyümenin Çeşitli Değişkenler Açısından İncelenmesi ve Bir Model Önerisi (Yayınlanmamış Doktora Tezi)*. Hacettepe Üniversitesi.
- Gökler Danışman, I., Tarhan Uçar, C., & Okay, D. (2018). Eş Şiddeti Nedeniyle Kadın Konukevlerinde Kalmakta Olan Kadınlarda Travma Sonrası Stres ve Travma Sonrası Gelişimin İncelenmesi. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 19(6), 537-544.
- Helgeson, V. S., Reynolds, K. A. & Tomich, P. L. (2006). A Meta-Analytic Review of Benefit Finding and Growth. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 74(5), 797.
- Herman, J. L. (2016). *Travma ve İyileşme*. 8. Baskı. Literatür Yayınları.
- Kılıç, C., Magruder, K. M., & Koryürek, M. M., (2016). Does Trauma Type Relate to Posttraumatic Growth After War? A Pilot Study of young Iraqi War Survivors Living in Turkey. *Transcultural Psychiatry*, 53(1), 110-123.
- Kira, I. A., Aboumediene, Ş., Ashby, J. S., Odenat, L., Mohanesh, J., & Alamiya, H. (2013). The Dynamics of Posttraumatic Growth Across Different Trauma Types in a Palestinian Sample. *Journal of Loss and Trauma: International Perspectives on Stress & Coping*, 18(2), 120-139.
- Köroğlu, İ. (2021). *Yas Deneyimi Yaşamış Bireylerde Travma Sonrası Büyüme Yordayan Değişkenler: Geçmiş Yas Deneyimleri, Kontrol Odağı Ve Psikolojik Belirtiler (Yüksek Lisans Tezi)*. Başkent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.

- Lowe, S. R., Manove, E. E., & Rhodes, J. E. (2013). Posttraumatic Stress and Posttraumatic Growth among Low-Income Mothers Who Survived Hurricane Katrina. *J. Consult. Clin. Psychol*, 81(5), 877–89.
- Maitlis, S. (2020). Posttraumatic Growth at Work. *Annual Review of Organizational Psychology and Organizational Behavior*, 7(1), 395-419. doi:10.1146/annurev-orgpsych-012119-044932
- Nishi, D., Matsuoka, Y. & Kim, Y. (2010). Posttraumatic Growth, Posttraumatic Stress Disorder and Resilience of Motor Vehicle Accident Survivors. *BioPsychoSocial Medicine*, 4(1), 7. doi:10.1186/1751-0759-4-7
- Oginska-Bulik, N. (2010). Posttraumatic Growth in Cancer Disease–The Role of Resiliency. *Polskie Forum Psychologiczne*, 15(2), 125–139.
- Özcan, N. A., & Arslan, R. (2020). Travma Sonrası Stres ile Travma Sonrası Büyüme Arasındaki İlişkide Sosyal Destegın ve Maneviyatın Aracı Rolü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 19(73), 299-314. doi:10.17755/esosder.548142
- Sakarya, D., & Güneş, C. (2013). Van Depremi Sonrasında Travma Sonrası Stres Bozukluğu Belirtilerinin Psikolojik Dayanıklılık ile İlişkisi. *Kriz Dergisi*, 21(1), 25-32. DOI: 10.1501/Kriz_0000000335
- Sattler, D. N., Boyd, B. & Kirsch, J. (2014). Trauma-Exposed Firefighters: Relationships Among Posttraumatic Growth, Posttraumatic Stress, Resource Availability, Coping and Critical Incident Stress Debriefing Experience. *Stress and Health: Journal of the International Society for the Investigation of Stress*, 30(5), 356–365. <https://doi.org/10.1002/smi.2608>
- Ssenyonga, J., Owens, V., & Olema, D. K. (2013). Posttraumatic Growth, Resilience, and Posttraumatic Stress Disorder (PTSD) among Refugees. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 82, 144–148. doi:10.1016/j.sbspro.2013.06.238
- Şeker, Z. (2021). Öykü ve Fiziksel Temas Yoluyla Psikolojik Travmaya Maruz Kalan Meslek Gruplarında, Dolaylı Travmatizasyon, Merhamet Düzeyi ve Yorgunluğu, Psikolojik Sağlık ve Travma Sonrası Büyümenin Araştırılması (Doktora tezi). Kocaeli Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü.
- Tedeschi R. G., & Calhoun, L. G. (1995). *Trauma and Transformation: Growing in The Aftermath of Suffering*. Thousand Oaks CA: SAGE Publications.
- Tabachnick, B. G., & Fidell, L. S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.), Boston: Allyn and Bacon.
- Tedeschi, R. G., & Calhoun, L. G. (2004). Posttraumatic Growth: Conceptual Foundations and Empirical Evidence. *Psychological Inquiry*, 15(1), 1-18.
- Westphal, M., & Bonanno. G. A. (2007) Posttraumatic Growth and Resilience to Trauma: Different Sides of The Same Coin or Different Coins? *Appl Psychol*, 56, 417-427.
- Wild, N., & Paivio, S. (2004). Psychological Adjustment, Coping, and Emotion Regulation As Predictors of Posttraumatic Growth. *Journal of Aggression, Maltreatment and Trauma*, 8(4), 97-122. doi.org/10.1300/J146v08n04_05
- Wu, K., Zhang, Y., Liu, Z., Zhou, P. & Wei, C. (2015). Coexistence and Different Determinants Of Posttraumatic Stress Disorder and Posttraumatic Growth Among Chinese Survivors After Earthquake: Role Of Resilience and Rumination. *Frontiers in Psychology*, 6.
- Yu, Y., Yu, Y., & Hu, J. (2022). COVID-19 Among Chinese High School Graduates: Psychological Distress, Growth, Meaning in Life and Resilience. *Journal of Health Psychology*, 27(5), 1057-1069.
- Zoellner, T., & Maercker, A. (2006). Posttraumatic Growth in Clinical Psychology-a Critical Review and Introduction of a Two Component Model. *Clinical psychology review*, 26(5), 626–653.

Osmanlı Döneminde Prizren’de Yüksek Eğitim ve Öğretimi

Taner GÜÇLÜTÜRK

Doktor, Prizren Yunus Emre Enstitüsü
tanergucluturk@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-6843-2796

Problem Durumu

1874’teki bir Türk salnamesine göre Prizren, 44.000 nüfuslu bir şehirdir. Daha sonraları Prizren aynı zamanda bir eğitim merkezine dönüşecek, yüksek eğitim seviyesine kadar eğitim olanağı sunacak bu şehirde yedi medrese kurulacaktır. Bu sayı böyle küçük bir şehir için o dönem eğitim olanağı açısından çok büyük bir rakamdır. Bu aslında Osmanlı İmparatorluğunun şehir ve yöre ahalisinin eğitim ve öğretimine ne derece imkân sağladığı ve önem verdiğinin en iyi ve en somut göstergesidir. Bildirimizde, Prizren’de Osmanlı döneminde kurulan ve birer yüksek eğitim kurumu olan medreseleri ele alınacak, bu kurumların şehrin yüksek öğretim seviyesinde aydınlanması ve kalkınmasına ne gibi katkılar sundukları da ayrıca irdelenecektir. Osmanlı-Türk idaresinin bu coğrafyayı eğitim açısından asla geri bırakmadığı görülmektedir. Şehirde bunca yüksek eğitim - öğretim kurumunun bulunuşu, öne sürülen kimi asılsız iddiaların aksine, Osmanlı’nın yüksek tahsil seviyesine varıncaya kadar eğitime ve toplumun gelişmesine ne derece olanak sunduğu somut bir şekilde ortaya çıkartılacaktır.

Araştırma Yöntemi

Eğitim araştırmalarının gerçekleştirildiği dört araştırma türü söz konusudur. Bunlar betimsel (nitel), nedensel, genelleme ve temel (kuramsal) araştırmalardır. Betimsel araştırmanın iki önemli kolu vardır: bunlar Tarihsel ve çağdaş araştırmalardır. Betimsel araştırma ilk ve temel araştırma eylemidir. Bilginin anlaşılması ve araştırılmasında büyük önemi vardır. Betimsel araştırmalar kısmında yer alan Eğitim Tarihi araştırmaları, genel tarih araştırmalarının amaç, işlev ve yöntemleriyle yakından ilişkilidir. Eğitim tarihi araştırmalarında, genel bir başlık altında toplanabilecek çeşitli yöntemler kullanılmıştır. Bu genel yöntemin adı nitel araştırma yöntemidir. Çeşitli disiplinlere dayanan ve güçlü kuramsal temelleri olan nitel araştırmalar, özellikle sosyoloji, antropoloji, psikoloji, felsefe ve dil bilimlerinde yaygın olarak kullanılan bir yöntemdir. Nitel araştırma yöntemini kullanan disiplinlerin ortak teması, insan davranışını, içerisinde bulunduğu ortam içinde ve çok yönlü olarak anlamaya çalışmaktır. Nitel araştırma, aslında bir şemsiye kavram olarak, çeşitli araştırma teknik ve modellerini içeren bir üst kavramdır. Birçok tanımı yapılan nitel araştırma, gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel veri toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda, gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik, nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak tanımlanabilir. Toplanan veriler ışığında analizler yapmaya dayanan nitel araştırmada, üç tür veri toplanır. Bunlar, algılar, çevresel veriler ve süreçle ilgili verilerdir. Nitel araştırmalar için gerekli olan bu üç tür veri, görüşme, gözlem ve yazılı dokümanların incelenmesi yoluyla elde edilir. Nitel araştırmalar için öngörülen veri toplama yöntemlerinin her biri kendi içinde alt guruplara ayrılır. Nitel araştırmalarda veri toplama yöntemleri, genel olarak görüşme, gözlem ve doküman incelemesinden ibarettir. Eğitim tarihi araştırmalarında da en fazla başvurulan doküman incelemesi, genellikle uzak geçmişe dair araştırma yapan tarihçilerin ve arkeologların, bir kültür veya medeniyetin geçmişine ilişkin özelliklerin belirlenmesi ve anlaşılmasına yönelik araştırmalarında kullanılır. Bu yöntemle araştırmacı, elde ettiği belgeleri belirli bir çerçevede ve birbiriyle ilişkilendirerek, ilgili kültür veya medeniyete ilişkin, bütüncül bir resim elde etmeye çalışır. Doküman incelemesi yöntemi, geçmiş toplumlara ait kültürler, gelenekler, kurumlar, yaşantılar ve devlet politikalarına ilişkin bilgilerin elde edilmesi sürecinde işlevsel bir yere sahiptir. Doküman incelemesini kullanan tarihçiler ve arkeologlar, geçmiş hakkında bugün bildiğimiz şeylerinin pek çoğunu, bu yazılı kaynakların analizi yoluyla günümüze ulaştırmışlardır. Bu anlamda yazılı malzemeler, geçmiş hakkında bilinmeyen pek çok şeyi sunan, çok değerli bilgi kaynaklarıdır. Nitel araştırmalarda, doğrudan gözlem ve görüşmenin olanaklı olmadığı durumlarda, araştırmacının problemiyle ilişkili yazılı ve görsel materyal ve malzemeler araştırmaya dahil edilir. Şu halde, doküman incelemesi veya analizi, tek başına bir araştırma yöntemi olabileceği gibi, diğer nitel yöntemlerin (görüşme veya gözlem) kullanıldığı durumlarda da, ek bilgi kaynağı olarak kullanılabilir. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen, olay veya olgular hakkında, bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Doküman incelemesi, geleneksel olarak, tarihçiler, antropologlar ve dil bilimcilerin kullandığı bir yöntem olmakla

birlikte, sosyologlar ve psikologlar da doküman incelemesi kullanarak önemli kuramların geliştirilmesine katkıda bulunmuşlardır. Dokümanlar, nitel araştırmalarda, etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Doküman incelemesi, araştırmacıya belirli ölçüde zaman ve kaynak tasarrufu anlamında katkıda bulunur. Veri analizi, nitel araştırmanın son ve en fazla güçlük çekilen aşamalarından biridir. Veri toplama aşamasında çıkabilecek olası güçlükler, araştırmacı tarafından belirlenen bir veri seti hazırlamak ve bunlara ulaşmakla giderilebilir. Ancak toplanan verilerin, araştırmanın özünü oluşturan veri analizi ve raporlaştırma aşamalarında güçlükler çıkabilir. Doküman incelemesine dayalı her araştırma gerek kaynakları ve gerekse kaynakların içerikleri bakımından, farklı özellikler taşır ve benzeri diğer araştırmalarda kullanılan veri analiz yöntemleri aynen kullanılamaz. Doküman incelemesine dayalı her araştırma, veri analiz aşamasında, bir takım yeni yaklaşımlar gerektirir. Bu nedenle araştırmacının, kendi araştırmasına esas olacak bir veri analiz planı geliştirmesi zorunludur. Betimsel Analizle, elde edilen veriler, daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler, araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre organize edilebileceği gibi, görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da sunulabilir. Betimsel analizde, anlatılara sık sık yer verilir. Bu tür bir analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Betimsel analizde önce, elde edilen veriler mantıklı ve anlaşılır bir biçimde betimlenir. Daha sonra, yapılan bu betimlemeler yorumlanır, neden sonuç ilişkileri incelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Ortaya çıkan temaların ilişkilendirilmesi, anlamlandırılması ve ileriye yönelik tahminlerde bulunulması işlemleri de, araştırmacının yapacağı yorumlar arasında yer alabilir. İçerik analizi, nitel araştırmalarda önemli bir veri analiz yöntemidir. İçerik analizinde temel amaç, toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşmaktır. Betimsel analizde özetlenen ve yorumlanan veriler, içerik analizinde, daha derin bir işleme tabi tutulur ve betimsel yaklaşımla fark edilmeyen kavram ve temalar içerik analiziyle keşfedilebilir. Bu amaçla toplanan verilerin, önce kavramsallaştırılması, daha sonra da ortaya çıkan kavramlara göre mantıklı bir biçimde organize edilmesi ve buna göre veriyi açıklayan temaların saptanması gerekmektedir. Eğitim tarihi araştırmalarında sık kullanılan interdisipliner metodoloji, temelde tarih disiplini içerisinde kalmakla birlikte, birçok bilim dalıyla ilişki içerisinde yürütülür. Eğitim tarihi araştırmaları ele aldığı dönem, sistem, kurum, olay ve şahıslar hakkında çeşitli soruları inceleyerek bulgulara ulaşır, onları tespit ve tahlil ederek ele alır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç olarak, Roma, Bizans, Bulgar ve Sırp İmparatorluklarının ardından Osmanlı İmparatorluğu idaresine giren karanlığa terk edilmiş Prizren, bu dönemden sonra deyim yerindeyse her alanda bir Rönesans dönemi yaşamıştır. Bu aydınlanma ve parlak dönemde Prizren şehri sadece idari, askeri, ticari, ekonomik, şehir gelişimi olarak değil, eğitim ve sosyokültürel olarak da büyük gelişmeler ve ilerlemeler kat etmiştir. Türk, Arnavut, Sırp kaynaklarına dayanarak eriştiğimiz yukarıdaki bulgu ve veriler Prizren'in Osmanlı döneminde bölgenin sadece ilk ve orta okul düzeyinde değil, aynı zamanda önemli bir yüksek eğitim-öğretim merkezine de dönüştüğünü göstermektedir. Dönemin yüksek eğitim veren kurumları olarak günümüzün üniversite niteliğindeki Gazi Mehmed Paşa Medresesi, Müderris Ali Efendi Medresesi, Mahmud Paşa Rotula Medresesi, Salih Paşa Medresesi, Emin Paşa Rotla Medresesi, Yavuz Mehmed Efendi Medresesi ve Sofi Sinan Paşa Medresesi gibi medreselerin sürdürdüğü çalışmalar neticesinde yüzlerce nesil ile yüksek tahsilli halk tabakasının yetişmesine vesile olmuşlardır. Bu medreselerden yetişen tahsilli nesiller devletin ve şehrin değişik üst düzey kademelerinde önemli hizmetler sunmuş, şehrin ve bölgenin tanınmış simaları olmuş, tarihte önemli rol oynamış, eserler bırakmış ve nice toplumsal olayların önderliğini üstlenerek tarihe imza atmışlardır. Bu şahsiyetler şehrin ve toplumun eğitim ve kültürel olarak kalkınmasına büyük hizmetleri geçmiştir. Kosova salnameleri incelendiğinde, nüfus oranına göre şehirde bulunan bunca medrese, Osmanlı-Türk idaresinin diğer alanlarda olduğu gibi eğitimde de halkın yüksek tahsiline, aydınlanmasına ve gelişmesine ne derece önem verdiğini gözler önüne sermektedir. Bu sayıdaki eğitim kurumunun mevcudiyeti, Balkanlar ve Batıdaki değişik tarihi çevreleri tarafından öne sürülen "Osmanlı idaresi bölgeyi eğitim açısından da geri bıraktı" şeklindeki asılsız iddiaları çürütmektedir. Konunun bundan sonra da yeni araştırmalara ihtiyacı bulunmaktadır. Başta Osmanlı Devlet Arşivlerinde konuyla ilgili araştırılmayı bekleyen onca belge, bilgi ve kaynaklara dayanarak yapılacak yeni incelemeler, bulgular ve bunun neticesinde elde edilecek yeni veriler gün yüzüne çıkmaya ve yayınlanmaya devam ettikçe, bu doğrultudaki gerçekler daha da ortaya çıkacaktır.

Anahtar Sözcükler: Anahtar kelimeler: Osmanlı, Prizren, medrese, yüksek öğretim, üniversite eğitimi

Kaynakça

- AKYÜZ, Yahya, Türk Eğitim Tarihi (M.Ö.1000-M.S.2004), PegemA Yayıncılık, Ankara, 2004.
- BALCI, Ali, Sosyal Bilimlerde Araştırma, Ankara, 1997.
- BEĆIRBEGOVIĆ, Madžida, “Prosvjetni objekti Islamske Arhitekture na Kosovu”, Starine Kosova VI-VII, Prishtinë, 1972.
- DERVIŞ, Fetnan, “XVIII.-XIX. Yüzyıllarda Prizren: Siyasi ve Sosyo-Ekonomik Tarihi” adlı yüksek lisans tezi, T.C. İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Tarih Anabilim Dalı Yeniçağ Tarihi Bilim Dalı, İstanbul, 2007.
- EFENDİ, Abdurrahman Şeref, Osmanlı Tarihi, yay. haz., A. Demir, M. Kafkas, İzmir, 1995.
- HAFIZ, Nimetullah, “Tevarih” – Hacı Ömer Lütfi, BALTAM Yayınları, Prizren, 2017.
- HASKUKA, Dr. Esat, “Historijsko-Geografska Analiza Urbanih Funkcija Prizrena”, Gjakovica, 1985.
- KALEŞI, Hasan - Redžep, Ismail, “Prizrenac Kukli beg i njegove zadužbine”, Prilozi za Orijentalnu filologiju, VIII-IX, 1958-9, Sarajevo, 1960.
- KALEŞI, Hasan, “Prizren kao kulturni centar za vreme turskog perioda”, Gjurmime Albanologjike, I/1, Prishtinë, 1962.
- KALEŞI, H. – EREN, İ. , “Prizrenac Mahmud Paşa i njegove zadužbine i njegova vakufnama”, Starine Kosova, nr. VI-VII, Priština, 1972/73.
- KALESHI, H. - JÜRGEN, H. “Vilajeti i Prizrenit I”, Përparimi, 2, Prishtinë, 1967.
- KASUMI, Dr. Haki, Gjendja organizative e Bashkësisë Islame te shqiptarët nën okupimin Jugosllav 1912-1941, Feja, Kultura dhe Tradita Islame ndër Shqiptarët, Prishtinë, 1995.
- Kodaman, Bayram, Abdülhamit Devri Eğitim Sistemi, İstanbul, 1980.
- KORO, Bedrettin - DURMUŞÇELEBİ, Yrd. Doç. Dr. Mustafa, XX. Yüzyılda Kosova’da Türkçe Öğretim Programlarının Uygulanması, Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 32, Yıl:2012/1
- KOSTIĆ, Petar, “Prizrenski mutesarri i valiye u XVIII. i XIX. veku”, GSND, knj. V, Skopje 1929.
- MONOGRAFI, Kosovo-Kosova, Beograd 1973.
- PIRAKU, Dr. Muhamet, “Myderriz Ymer Prizreni Ora”, Zemra dhe shpirti i Lidhjes Shqiptare 1877-1887, Sharr, 2003.
- PRENKAJ, Marijan, “Rezistenca e Lidhjes e Shqiptare Kundër Ekspeditës Ndëshkimore Të Dervish Pashës Më 1881”, Kosova-Kosovo, No. 13,14, Prishtine 1985.
- PRENKAJ, Marijan, “Prizreni dhe Rrethina Në Shekulin XIX dhe Në Fillim Të Shekullit XX”, Prishtinë 1998.
- REXHEPI, Resul – Mehmeti, Sadik, “Risaleja e Haxhi Rrustem ef. Shportës – një vepër e rendësishme për shkencat kuranore”, Edukata Islame, Nr. 70, Prishtinë, 2003.
- RECEPAGIÇ, Jaşar, “Zhvilimi i Arsimitdhe i Sistemit Shkollor të Kombësisë Sqiptarë në Teritorin e Jugoslavësë Sotme Deri në Vitin 1918”, Enti e Teksteve dhe Mjeteve Mesimore i KSAK, Priştine, 1970.
- RECEPOĞLU, Altay Suroy, “Prizrenli Suzi’nin 500. Yılı”, Türk Yazarlar Derneği Yayınları, Prizren, 2000.
- SELMANI, Mr. Aliriza, “Shkollat fetare islame në kazanë e Gjilanit në gjysmën e dytë të shek. XIX dhe në fillim të shek. XX. Feja, Kultura dhe Tradita Islame ndër Shqiptarët”, Prishtinë, 1995.
- SOFUOĞLU, Ebubekir, Belgelerle Kosova’da Osmanlı Asırları, TİKA, Kültür yayınları, 2006.
- SHUKRIU, Muhamed, “Prizreni i Lashtë-Morfologjia e ecurive për ruajtjen e kulturës materiale”, Prizren, 2001.
- TAŞDEMİRCİ, Ersoy, “Medreselerin Doğuş Kaynakları ve İlk Zamanları”, E.Ü. Sos. Bil. Dergisi, Sayı:2, Kayseri, 1989.
- VIRMİÇA, Raif, Kosova’da Osmanli Mimari Eserleri, Ankara, 1999
- VIRMİÇA, Raif, Menakıb-Hacı Mehmet Tahir Efendi, Yeni Dönem Yayınları, Prizren, 2001.
- YILDIRIM, Ali, - ŞİMŞEK, Hasan, Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri, Ankara, 1999.

Okul Öncesi Dönem Hikâye Kitaplarının Örtük Değerler Açısından İncelenmesi

Nurten KARADENİZ İPEK
Öğretmen, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ipeknurten643@gmail.com
Orcid ID:0009-0006-4419-1496

Bayram ÖZER
Profesör Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
bayramozer@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-4375-4104

Problem Durumu

Okul öncesi dönem, gelişimin her alanında yoğun bir dinamizmin yaşandığı, fiziksel, zihinsel, duygusal, ahlaki gelişimin pek çok yönden temellerinin atıldığı önemli bir süreçtir. Çocukluk döneminde kazanılan değerler ve tutumlar, bireylerin bilgilerini şekillendirmeye devam etmekte ve hayat boyunca vereceği kararlarda etkili olmaktadır. Aynı şekilde, bu değerlerin yapısının aktarılması da bu süreçle mümkün hale gelmektedir (Fowler, 2004, akt. Oruç, 2010; Hildebrandt & Zan, 2008, akt. Oruç, 2010; Piaget, 2002, akt. Oruç, 2010). Bu dönemde değerlerin aktarılmasında önemli bir rol üstlenen hikâye kitapları, değerler eğitiminin bir aracı olarak kullanılmaktadır. Kitap içeriklerinin, değerler eğitime uygun olarak hazırlanması ve anlaşılır bir dille sunulması gereklidir. Bu kitaplar, çocukların okuma alışkanlığı kazanmalarının yanı sıra, değerler eğitime de önemli katkılar sağlamaktadır. Buradan hareketle Millî Eğitim Bakanlığı tarafından yayımlanan “Eğitimde Birlikteyiz” hikâye kitapları, çeşitli değerler kazandırmayı amaçladığını söylemek mümkündür. Araştırmaya ilişkin literatür incelendiğinde, bu kitaplarda yer alan değerlerin görseller açısından incelenmesine yönelik çok sayıda çalışmaya rastlanmamıştır. Bu bağlamda bu çalışmada elde edilen verilerin alan yazına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Araştırma Yöntemi

Bu çalışmada, araştırmanın amacına uygun olarak nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırma, insanların potansiyellerini ve sosyal yapıları anlamalarına yardımcı olan bir bilgi üretme yöntemidir. Nicel araştırmadan farklı olarak, sayısal veriler yerine derinlemesine ve ayrıntılı veri toplama ve analiz tekniklerine dayanır. Araştırmacılar, katılımcı gözlem, derinlemesine mülakatlar, odak grup görüşmeleri ve doküman analizi gibi teknikler kullanarak insanların deneyimlerini ve algılarını anlamaya çalışır. Morgan (1996), nitel araştırmanın sosyal dünyayı katılımcıların bakış açısıyla anlamaya olanak tanıdığını vurgular. Bu yöntem, araştırmacıların sosyal yapılar ve bireyler arasındaki etkileşimler gibi karmaşık olguları incelemelerine olanak tanır. Araştırmacının sürece aktif katılımı ve kendi önyargılarını fark etmesi, elde edilen bulguların doğruluğunu artırır. Bu araştırma için nitel araştırma türü olan doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Doküman analizi, araştırılması amaçlanan olgu veya olaylar hakkında bilgi sağlayan yazılı kaynakların sistematik ve derinlemesine incelenmesini içerir. Bağımsız bir yöntem olarak kullanılabilmesinin yanı sıra, mülakatlar, gözlemler ve anketler gibi diğer veri toplama yöntemleriyle birlikte de uygulanarak verilerin doğrulanmasını ve zenginleştirilmesini sağlar. Doküman analizinin araştırma sürecinde geniş bir perspektif sunarak, mevcut bilgi birikimini ve literatürü anlamada kritik bir rol oynadığını vurgulamaktadır (Yıldırım ve Şimşek (2013).

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Okul öncesi dönemde kullanılan “Eğitimde Birlikteyiz” kitaplarının aldığı değerler, değer sıklıkları ede modeline (adalet, aile bütünlüğü, çalışkanlık, dostluk, duyarlılık, dürüstlük, estetik, mahremiyet, merhamet, mütevazılık, özgürlük, sabır, sağlıklı yaşam, saygı, sevgi, sorumluluk, tasarruf, temizlik, vatanseverlik ve yardımseverlik) göre incelenmiştir. Bulgulara göre incelen (19) “Eğitimde Birlikteyiz” kitaplarında toplamda 325 değere yer verildiği tespit edilmiştir. Araştırmada değerlerin dağılımına göre en sık işlenen değerlerin dostluk (40), aile bütünlüğü (37), sevgi (37), duyarlılık (35), estetik (31) olduğunu ortaya koymuştur. Diğer değerlerin sıralaması ise yardımseverlik (26), sorumluluk (24), çalışkanlık (18), merhamet (14), özgürlük ve sağlıklı yaşam (11), sabır (10), saygı (9), temizlik (7), dürüstlük, mahremiyet ve mütevazılık (4), vatanseverlik (2), tespit edilmiş olup tasarruf değeri ise (0)

hiç rastlanmamıştır. Araştırmada kitapların verdiği değerler açısından bulgulara bakıldığında “Kamp Ateşi” adlı kitap (46) değer ile en çok değere yer veren kitap olduğu görülmüştür. Benzer çalışmalar incelendiğinde kitaplarda en sık vurgulanan değerler arasında sevgi ve yardımseverlik değerlerinin öne çıktığı görülmektedir. Korkmaz ve Yorulmaz (2021) tarafından yapılan Grimm Masalları incelemesinde, en sık rastlanan değerlerin sevgi ve yardımseverlik olduğu görülmektedir. Yine benzer çalışmalardan biri olan Bağcı (2013), çocuklara yönelik yazılan kitaplarda en sık karşılaşılan değerlerin yardımseverlik, paylaşma ve sorumluluk olduğunu belirlemiştir. Bu bağlamda alan yazında yer alan çalışmalara bakıldığında bu araştırmanın yapılan çalışmalarla örtüştüğü görülmektedir. Aynı zamanda değerler eğitiminin öğrenme sürecinde sıklıkla yer verilmesi, çocukların sosyal ve duygusal gelişimlerini desteklediği öngörülmektedir. Sosyal duygusal öğrenme, yalnızca diğer alanlardaki gibi bilgi ve yeteneklerin kazanılmasına odaklanmakla kalmaz, aynı zamanda değerlerin, inançların, tutumların ve günlük davranışların değiştirilmesine veya iyileştirilmesine de önem verir. Sosyal duygusal öğrenme, yalnızca bireysel sağlıkla ilgili değil, aynı zamanda sağlıklı ilişkiler ve yardımsever bir toplum oluşturmakla da ilgilidir (Hromek ve Roffey, 2009). Öğretmenlerin çoğu, değerler eğitiminin en çok çocukların sosyal ve duygusal gelişimini, en az ise motor becerilerini etkilediğini vurgulamıştır. Üner’in (2011) araştırmasında da benzer sonuçlar elde edilmiştir. Öğretmenler, okul öncesi eğitim programında değerler eğitimine yalnızca sosyal-duygusal ve bilişsel alanlarda yer verildiğini belirtmiştir (Pekdoğan ve Korkmaz, 2017). Bu araştırmanın sonucunda elde edilen verilere göre, çocuklara yönelik eğitim materyallerinin içeriğinde değerler eğitiminin ne denli önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Thornberg ve Oğuz’un (2013) yaptığı araştırmaya katılan öğretmenler, değerler eğitimi çalışmalarında okumaktan, değer eğitimi ile ilgili videolardan ve kısa filmlerden faydalandıklarını ifade etmişlerdir. Bu bağlamda, eğitimcilerin değerler eğitimi desteklemek için çeşitli araçlar ve yöntemler kullandığını göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Değerler eğitimi, okul öncesi, hikaye kitapları, örtük değerler

Kaynakça

- Oruç, C. (2010). Okul öncesi dönem çocuğunda ahlaki değerler eğitimi. *Eğitim ve İnsani Bilimler Dergisi: Teori ve Uygulama*, 2, 37-60.
- Öksüz, H. İ., Keskin, H. K., ve Çetinkaya, F. Ç. (2018). Sosyal medya platformlarında en fazla önerilen 15 resimli çocuk kitabının Hayat Bilgisi Programı’nda yer alan değerler bakımından incelenmesi. *Okuma Yazma Eğitimi Araştırmaları*, 6(1), 13-31.
- Morgan, D. L. (1996). Nitel araştırma olarak odak grupları (Cilt 16). Bilge Yayınları.
- Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2013). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal araştırma yöntemleri: Nicel ve nitel yaklaşımlar III. cilt (5. basım). İstanbul: Yayın Odası.
- Korkmaz, N., ve Yorulmaz, B. (2021). Grimm masallarının içerdiği değerler açısından incelenmesi. *Asya Studies Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(18), 189-200
- Bağcı, E. (2013). Çocuk edebiyatı ürünleriyle çocuklar için yazılmış eserlerin değerler eğitimi bağlamında karşılaştırılması. Manisa: Celal Bayar Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Pekdoğan, S., ve Korkmaz, H. İ. (2017). Okul öncesi eğitime devam eden 5-6 yaş çocuklarına verilen değerler eğitimine ilişkin öğretmen görüşlerinin incelenmesi. *Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14(37).
- Hromek, R., & Roffey, S. (2009). Oyunlarla sosyal ve duygusal öğrenmeyi desteklemek: “Eğlenceli ve bir şey öğreniyoruz”. *Simülasyon ve Oyun*, 40(5), 626-644
- Thornberg, R., & Oğuz, E. (2013). Teachers' views on values education: A qualitative study in Sweden and Turkey. *International Journal of Educational Research*, 59(1), 49-56.
- Üner, E. (2011). Okul öncesi eğitim programındaki 36-72 aylık çocuklara farklılıklara saygı eğitimi kazandırmanın öğretmen görüşleri doğrultusunda değerlendirilmesi (Yüksek lisans tezi). Erciyes Üniversitesi, Kayseri.

Yükseköğretim Kurumlarında Yöneticilik Görevi Yapan Akademik Personelin Sosyal Adalet Liderliğine İlişkin Görüş ve Uygulamaları

Zehra YALÇIN

Araştırma Görevlisi, Yıldız Teknik Üniversitesi
zehrayalcin90@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-5909-0096

Erkan TABANCALI

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
tabanca@yildiz.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-7536-2696

Emre ER

Doçent Doktor, Yıldız Teknik Üniversitesi
emreerytu@gmail.com
Orcid ID:0000-0002-9084-6768

Problem Durumu

Demografik değişimler, süregelen göç eğilimi ve dünyanın küçülmesi, farklı etnik kökenlerin, kültürlerin ve dillerin bir arada yaşamasını kaçınılmaz hale getirmiştir. Bu kültürel çeşitlilik ortamından etkilenen kurumlardan biri de üniversitelerdir. Öğrenci çeşitliliğinin artması, teknolojik gelişmeler ve küreselleşme ile birlikte yüksek öğretim kurumları çeşitli sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Gümüş & Gülmez, 2019). Bu sorunlardan biri de iyi yönetildiğinde büyük kazanımları olan çok kültürlülüğün, gerekli yönetim becerileri ile desteklenmediğinde bir çeşit adaletsizliğe dönüşmesidir. Schoorman ve Bogotch'a (2010) göre, bir eğitimcinin kültürel çeşitlilik, çok kültürlü yeterlilik ve sosyal adalet sorumluluğu konusunda farkındalık geliştirmesi uzun vadeli bir gelişim sürecidir ve bunlar çok kültürlü eğitimin özellikleridir. Çeşitlilik, kapsayıcılık, eşitlik ve erişim kavramları son yıllarda üniversitelerin liderlik ve yönetim anlayışının bir parçası haline gelmiştir (Owen, 2009). Üniversitelerin çok kültürlü ortamlar olduğu ve buna göre yönetilmesi gerektiği üzerinde tartışılmalar olsa da farklılıkların doğurduğu sosyal adaletsizlik üzerinde durulması ve çözüm getirilmesi Türkiye bağlamında eksik kalmıştır. Bu bağlamda bu araştırma, üniversitelerde yöneticilik görevi yapan akademisyenlerin sosyal adalet liderliğine ilişkin görüş ve uygulamalarını ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, temel nitel araştırma deseninde tasarlanmıştır. Araştırmanın katılımcılarını Yıldız Teknik Üniversitesi'nde çeşitli fakültelerde dekanlık, bölüm başkanlığı ve bölüm başkanı yardımcılığı yapan yöneticiler oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi amaçlı örneklem yöntemlerinden maksimum çeşitlilik örneklem yöntemidir. Üniversitedeki farklı fakültelere ulaşılarak çeşitlilik sağlanmaya çalışılmaktadır. Bu örneklem yönteminin tercih edilmesinin nedeni grubun çeşitliliğini artırarak üniversite genelinde bir sonuca ulaşmaktır. Araştırmanın verileri görüşme yöntemiyle toplanmıştır. Verilerin analizinde içerik analizi kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Dünyadaki genel eğilim sonucunda eğitim kurumlarında ve özellikle üniversitelerde artmakta olan etnik ve kültürel çeşitlilik ve bunun nasıl yönetileceği konusu araştırmacıların ilgisini çekmektedir. Bu bağlamda son yıllarda çok kültürlü eğitim, kapsayıcı eğitim, eğitimde sosyal adalet farklılıkların doğru yönetilmesi için önem kazanan konuların başında gelmektedir. Bu araştırma ile ülkemizde yükseköğretim kurumlarında yöneticilik yapan akademisyenlerin sosyal adalet liderliğine ilişkin bakış açısı ve uygulamaları ortaya çıkarılmıştır. Okullarda dezavantajlı bireylerin yönetimine ve üniversitelerde çok kültürlülüğün yönetimine ilişkin mevcut araştırmalar bulunmakla birlikte, üniversitelerde dezavantajlı bireylerin yönetimine ilişkin araştırmalara ihtiyaç olduğu düşünülmektedir. Projenin çıktıları, üniversite yöneticilerin sosyal adaleti sağlamadaki eksiklikleri ve güçlüklerini ortaya çıkarmayı amaçlamaktadır. Araştırmanın beklenen sonuçlarından biri de yükseköğretim kurumlarının mevcut işleyişindeki aksaklıkların giderilmesi ile ilgili araştırmacılara, yükseköğretim politikası

geliştirenlere ve yükseköğretim yöneticilerine bilgi vermesi ve hem teorinin hem de pratiğin gelişimini sağlamasıdır. Mevcut politikaların ve yönetici uygulamalarının olumlu ve olumsuz taraflarını göstererek araştırmanın, literatürde yeni bir alan açarak eğitim yönetimi ve yükseköğretim yönetimi alanına katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Sözcükler: Sosyal Adalet Liderliği, Eğitim Yönetimi, Yükseköğretim Yönetimi

Kaynakça

- Gümüş, S., & Gülmez, D. (2020). Yükseköğretimde kurumsal yönetim: Akademik birimlerin yönetim süreci ve karşılaşılan sorunlar. *Yükseköğretim Dergisi*, 10(1), 73-85. <https://doi.org/10.2399/yod.19.016>
- Owen, S. (2009). Privileged Social identities and diversity leadership in higher education. *The Review of Higher Education*, 32(2), 185-207. <https://doi.org/10.1353/rhe.0.0048>
- Schoorman, D., & Bogotch, I. (2010). Moving beyond 'diversity'to 'social justice': the challenge to re-conceptualize multicultural education. *Intercultural Education*, 21(1), 79-85.

Geçmişten Günümüze Adabı Muâşeret Değişimi Bir Doküman Analizi

Recep İŞERİ

Öğretmen, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi
recepiseri02@gmail.com
Orcid ID:0009-0000-8773-9067

Fadıl ŞİRAZ

Dr. Öğretim Üyesi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi
fadil.siraz@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-5478-7529

Problem Durumu

Ulusların, değişim ve dönüşüm içinde olduğu dönemlerde toplum üzerinde köklü değişimler meydana gelmiştir (Meriç, 2018) Türkiye’de de bu değişimlerin yansıması olan Batılılaşma süreci, Osmanlı Devleti'nin son dönemlerinde ve Cumhuriyet'in ilk yıllarında önemli değişimlere neden olmuştur. Bu değişimlerin sosyal hayata ve insanların yaşam tarzlarına nasıl yansıdığı, adabı muâşeret kurallarının nasıl evrildiği bu çalışmanın temel problem alanını oluşturmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Modeli Araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Betimleyici yaklaşım çerçevesinde doküman analizi yapılarak akademik çalışmalar, tezler incelenmiş ve geçmişten günümüze sosyal değişimler ve adabı muâşeret kuralları incelenmiştir. Çalışma Grubu Araştırmada Türkçe ve İngilizce dillerinde ilgili alanda yapılmış çalışmalar taranmıştır. Google Scholar, Research Gate, Akademik Research, Educational Sciences, Research Article, Library Genesis, Dergipark, Tylor ve Francis, Libra omu, Uluslararası Tez Merkezi, YÖK Tez Merkezi ve Google Akademik veri tabanlarında “adabı muâşeret”, “key values”, “edep ve adap”, “muâşeret edebi”, ile ilgili anahtar sözcüklerle tarama yapılmıştır. Tam metin incelemesi yapılan çalışmalar "adabı muâşeret ve geçmişten günümüze adabı muâşeret" başlıkları ile sınırlandırılmış olup, çok sayıda araştırma incelenmiştir. Veri Toplama Yöntemleri Veri toplama sürecinde, arşiv belgeleri, tarihi metinler ve döneme ait literatür taraması yapılmıştır. Ayrıca, Osmanlı Devleti ve Cumhuriyet dönemi yazarlarının eserleri incelenmiştir. Osmanlı ve Cumhuriyet dönemi yazarlarının eserleri incelenerek, bu dönemlerdeki sosyal değişimlerin ve Batılılaşma hareketlerinin etkileri anlaşılmasına çalışılmıştır. Ayrıca toplumsal yapı ve kültürel değerlerin tarihsel süreçteki dönüşümünü daha iyi kavramak için önemli bir referans noktası oluşturmaktadır. Veri Analizi Elde edilen veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak değerlendirilmiştir. Geçmişten günümüze gelen adabı muâşeret kuralları, batılılaşma ve modernleşme süreçleri çerçevesinde analiz edilmiştir.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada, Osmanlı Devleti'nin son dönemleri ve Cumhuriyet'in ilk yıllarındaki batılılaşma sürecinin sosyal hayat ve adabı muâşeret kuralları üzerindeki etkilerini ortaya koymayı amaçlanmaktadır. Beklenen sonuçlar, bu dönemde yaşanan değişimlerin toplumsal yapıya nasıl yansıdığını ve modernleşme sürecinin toplum üzerindeki etkilerini göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Adab, muâşeret, Adabı muâşeret, Adabı muâşeret değişimi

Kaynakça

- Altun, F. (2002). Modernleşme kuramı. Yöneliş Yayınları.
Işın, E. (1987). “Ahmet Mithat Efendi ve gündelik hayatın pratik bilgisi: Âdâb-i muâşeret.” Tarih ve Toplum.
Meriç, C. (2018). “Batılılaşma.” Cumhuriyet dönemi Türkiye ansiklopedisi, C. I.
Özbilgen, E. (2003). Bütün yönleriyle Osmanlı. İz Yayıncılık.

Özel Yetenekli Öğrencilerin Kariyer ve Yetenek Gelişimi Yetkinlikleri ile Kişilik Özellikleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi

Erkan TUZCU

Öğretmen, Millî Eğitim Bakanlığı
erkantuzcu@gmail.com
Orcid ID:0009-0000-6595-1171

Şener ŞENTÜRK

Doçent Doktor, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
sener.senturk@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-0672-7820

Rüveyda Hicran ÇEBİ

Dr. Öğretim Üyesi, Ondokuz Mayıs Üniversitesi
ruveyda.cebi@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0001-9451-7040

Problem Durumu

Bu araştırma, özel yetenekli öğrencilerin kariyer ve yetenek gelişimi yetkinlikleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemeyi amaçlamaktadır. Araştırmanın hedefleri; özel yetenekli bireylerin kariyer gelişimi yetkinlikleri ile kişilik özellikleri arasındaki ilişkiyi incelemek ve özel yetenekli bireylerin kariyer gelişimi yetkinliklerine ilişkin düzeylerini ve kişilik özelliklerini ortaya koymaktır. Temelde bu iki amaca yönelik çalışmalarla bunların düzeylerini ortaya koyduktan sonra bunlar arasındaki ilişkiyi bulmak hedeflenmektedir.

Araştırma Yöntemi

Araştırma, Samsun ilinde Bilim ve Sanat Merkezlerine devam eden ortaokul öğrencilerinden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma yöntemlerinden ilişkisel tarama modeli kullanılmıştır. Araştırmada veri toplama sürecinde katılımcılardan demografik bilgilerini yanı sıra “Beş Faktör Kişilik Ölçeği” (Özcanlı & Kozikoğlu, 2023) ve Kariyer ve Yetenek Gelişimi Öz Yeterlik Ölçeği (Yıldız, 2015) kullanılmıştır. Verilerin analizinde, sürekli değişkenlerin normal dağılıma uygunluğu Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiştir. İstatistiksel önemlilik düzeyi olarak p değerinin < .05 olması kabul edilmiştir. Verilerin çözümlenmesinde, beşli Likert ölçeklerine ilişkin veriler için 5'li ölçek aralıkları formülü ($5-1=4 \Rightarrow 4/5=0.80$) kullanılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Araştırma bulgularına göre, öğrencilerin kariyer ve yetenek gelişimi yetkinlikleri ile dışadönüklük, yumuşak başlılık, özdenetim ve deneyime açıklık gibi kişilik özellikleri arasında pozitif yönde anlamlı ilişkiler bulunmuştur. Nevrotiklik kişilik özelliği ile kariyer ve yetenek gelişimi yetkinlikleri arasında ise negatif yönde anlamlı bir ilişki tespit edilmiştir. Ayrıca, öğrencilerin kariyer ve yetenek gelişimi yetkinlikleri üzerinde sınıf düzeyi, ikamet edilen yer ve BİLSEM'e devam edilen kurumlar gibi demografik değişkenlerin etkili olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Sözcükler: Özel Yetenekliler, Kariyer, Yetenek Gelişimi, Kişilik Özellikleri, Bilim ve Sanat Merkezi

Kaynakça

- Özcanlı, N., & Kozikoğlu, İ. (2023). Ortaokul Öğrencilerinin Kişilik Özellikleri Üzerine Bir İnceleme. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23(3), 1565-1582. <https://doi.org/10.17240/aibuefd.2023..-1175870>
- Yıldız, M. (2015). Kariyer ve Yetenek Gelişimi Öz Yeterlik Ölçeği Geçerlik ve Güvenirlik Çalışması. *Electronic International Journal of Education, Arts, and Science*, 1(2), 164-180.

Osmanlı'da Sarayın Şairi Edebî Yönden Değerlendirmesi ve Ödüllendirmesi: Yapay Zekâ Destekli Bir İnceleme

Ali DUMAN

Doktor, MEB

aliduman00748@gmail.com

Orcid ID:0000-0003-4800-728X

Problem Durumu

Problem Durumu: Osmanlı İmparatorluğu'nda sultanlar ve şairler arasındaki himaye ilişkisi, edebi üretimi ve şairlerin prestijini nasıl etkilediği üzerine odaklanılmaktadır. II. Bayezid dönemi (909-917 Hicri) saray kayıtlarına dayanarak, şairlere verilen ödüllerin miktarları, verilme nedenleri ve ödüllerin zaman içindeki seyri incelenecektir. Literatür Taraması: Max Weber'in patrimonyal monarşiler üzerine çalışmaları ve Osmanlı İmparatorluğu'nda himaye geleneği hakkında önemli kaynaklar bulunmaktadır. II. Bayezid dönemi ödüllerine dair arşiv kayıtları ve Ömer Lütfi Barkan ile İsmail Erünsal'ın çalışmaları, bu çalışmanın temelini oluşturmaktadır. Bu literatür, Osmanlı sultanlarının şairleri destekleme politikaları ve şairlerin ödüllendirilme yöntemleri hakkında değerli bilgiler sunmaktadır. Problemin Önemi: Bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nda sanat ve edebiyat himayesinin, özellikle II. Bayezid dönemindeki uygulamalarını anlamak için önemlidir. Şairlerin ödüllendirilmesinde edebi üretim mi yoksa prestij mi daha etkili olmuştur sorusu, dönemin sosyo-kültürel ve politik dinamiklerini anlamamıza yardımcı olacaktır. Araştırmanın Sosyal ve Yaygın Etkileri: Bu araştırma, Osmanlı edebi ve kültürel mirasına ışık tutarak, dönemin sosyal ve politik yapısını daha iyi anlamamıza olanak tanıyacaktır. Aynı zamanda, himaye sisteminin sanat ve edebiyat üzerindeki etkilerini göstererek, günümüz sanat destekleme politikalarına da katkı sağlayabilir. Araştırmanın Literatüre Katkıları: Çalışma, II. Bayezid dönemindeki şair-patron ilişkilerini ve ödüllendirme usullerini analiz ederek, Osmanlı edebiyat tarihine yeni bakış açıları kazandıracaktır. Ayrıca, arşiv belgelerinin detaylı incelenmesi, literatürde eksik olan bilgilerin tamamlanmasına yardımcı olacaktır. Yapay Zekâ çalışmalarıyla daha kısa zamanda istatistiksel çalışmaların daha rahat yapılabileceğini ortaya koymaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi Araştırma Tasarımı: Bu araştırma, doküman tarama ve nicel araştırma yöntemlerini kullanmaktadır. II. Bayezid dönemi (909-917 Hicri) arşiv kayıtları incelenerek, şairlere verilen ödüllerin miktarları, verilme nedenleri ve zaman içindeki değişimleri analiz edilmiştir. Evren ve Örneklem: Araştırmanın evreni, II. Bayezid dönemi Osmanlı sarayında himaye edilen şairler ve onların edebi üretimleridir. Örneklem ise bu döneme ait arşiv kayıtlarında yer alan şairler ve onlara verilen ödüllerdir. Veri Toplama Yöntemleri: Veriler, II. Bayezid dönemi arşiv belgelerinden toplanmıştır. Bu belgeler, şairlere verilen ödüllerin kayıtlarını içermektedir. Veri Analizi: Toplanan veriler Excel ortamına aktarılarak, Chatgpt ile birlikte çeşitli istatistiksel analizler yapılmıştır. Ödüllerin miktarları, verilme nedenleri ve zaman içindeki değişimleri grafik ve tablolarla somutlaştırılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Beklenen / Geçici Sonuçlar: Araştırma, II. Bayezid döneminde şairlere verilen ödüllerin sistematik bir şekilde analiz edilmesini sağlayacak ve bu dönemde sarayın edebi himaye politikaları hakkında önemli bilgiler sunacaktır. Elde edilen veriler, şairlerin ödüllendirilmesinde edebi üretim mi yoksa prestij mi daha etkili olmuştur sorusuna yanıt verecektir. Bu çalışma, Osmanlı İmparatorluğu'nda sanat ve edebiyatın desteklenmesi konusunda yeni bakış açıları kazandıracaktır.

Anahtar Sözcükler: Ödül, Patron, Saray, Şair, Yapay Zekâ.

Kaynakça

- Açıkgöz, Mustafa. II. Bâyezîd Devri İn'âmât Defteri (Muharrem-Zilhicce 910/Haziran- Mayıs 1504-1505). Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul, 1996.
- Albayrak Sak, Vesile. Kanunî'nin Şiir ve Şair Sevmeyen Paşaları: Rüstem Paşa ve Ayas Paşa. Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi 49 (2023), s. 99-110.

- Barkan, Ömer Lûtfi. "İstanbul Saraylarına Ait Muhasebe Defterleri." Belgeler 9 (1979), s. 296-380. <https://chatgpt.com/c/bc1133a8-2b41-43c0-8fc1-4e1b494f163e> Erişim Tarihi: 12.06. 2024.
- Çakır, Baki. Osmanlı Devleti'nin Bilinen En Eski (1495-1496) Bütçesi ve 1494-1495 Yılı İcmali. Osmanlı Araştırmaları 47 (2016), s. 113-145.
- Erünsal, İsmail. "Türk Edebiyatı Tarihine Kaynak olarak Arşivlerin Değeri." Türkiyat Mecmuası XIX (1979), s. 213-222.
- Erünsal, İsmail. "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları II Kanuni Sultan Süleyman Devri'ne Ait Bir İn'âmât Defteri." Osmanlı Araştırmaları 4 (1984), s. 1-19.
- Erünsal, İsmail. "Türk Edebiyatı Tarihinin Arşiv Kaynakları V, XVI. Asır Divan Şairleriyle İlgili Bazı Arşiv Kayıtları." Türklük Araştırmaları VII (1992), s. 243-258.
- Erünsal, İsmail. Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları Yazma Eserler ve Kayıp Metinler. Hazırlayan Hatice Aynur. İstanbul: Dergâh, 2016.
- Erünsal, İsmail. Edebiyat Tarihi Yazıları: Arşiv Kayıtları Yazma Eserler ve Kayıp Metinler. Hazırlayan Hatice Aynur. İstanbul: Timaş, 2024.
- Gök, İlhan. Atatürk Kitaplığı M.C. O.71 Numaralı 909-933/1503-1527 Tarihli İn'âmât Defteri (Transkripsiyon-Değerlendirme). Yayınlanmamış Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, İstanbul, 2014.
- Gökdoğan, Melek Dosay. "Osman Gazi'den Mehmed Vahideddin'e Osmanlı Bilimi ve Kültürü." Türkler Ed.: Hasan Celal Güzel vd. Yeni Türkiye Yay. C.11 (2002), s. 175-209.
- Güler, Kadir ve Kerim Yaşar. Divan Şiirinde Caize (Şair-Patron-Hami İlişkisi) Üzerine Değerlendirmeler. Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi 18 (2015). <https://www.ttk.gov.tr/tarih-cevirme-kilavuzu/> E.T.: 12.12.2023.
- Durmuş, Tuba Işınsoy. Şair ve Sultan: Osmanlı'da Edebi Himaye. İstanbul: Muhit Kitap, 2021.
- Durmuş, Tuba Işınsoy. Yöneticilere Sunulan Kasideler Üzerinden Osmanlı Edebi Himaye Geleneğinin Seyri. Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi 25 (2020), s. 191-275.
- İnalçık, Halil. Şâir ve Patron: Patrimonyal Devlet ve Sanat Üzerinde Sosyolojik Bir İnceleme. Doğu Batı. Sayı, 5. Ankara, 2005.
- İsen, Mustafa ve Durmuş, Tuba Işınsoy. Kılıcın ve Kalemin Sultanları. İstanbul: Muhit Kitap, 2021.
- Kazan, Hilal. "Osmanlı Sarayının Sanatı Himayesinin Mali Boyutları (XVI. Asrın İlk Çeyreğinde II. Bayezid'in İnamat Defteri Çerçevesinde)." İstanbul Üniversitesi Tarih Dergisi 47 (2009), s. 105-120.
- Kazan, Hilal. XVI. Asırda Sarayın Sanatı Himayesi. İstanbul: İSAR Vakfı Yayınları, 2010.
- Sungurhan, Aysun. Klasik Türk Edebiyatında İdiye "Bayram Şiirleri" (İnceleme-Şiirler). Ankara: Grafiker Yayınları: 2011.
- Tezcan, Esma. Pargalı İbrahim Paşa Çevresindeki Edebi Yaşam, Bilkent Üniversitesi Ekonomi ve Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara, 2004.
- Turan, Şerafeddin "Bayezid II", TDV İslâm Ansiklopedisi, <https://islamansiklopedisi.org.tr/bayezid-ii> (22.05.2024).
- Unan, Fahri. "Osmanlı Resmî Düşüncesinin "İlmiye Tariki" İçindeki Etkiler: Patronaj İlişkisi", Türk Yurdu, 45, s. (391), 33-42. Ankara.
- Yakupoglu, Cevdet. II. Bayezid'in Oğlu Şehzade Mahmud'un Hayatı ve Faaliyetleri. Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, 6(2010), s.319-339.

Demokrat Parti Dönemi Memur Kadrosu ve Ücreti Üzerine Bir İnceleme

Sevim BAYBAĞAN

Selçuk Üniversitesi

sevimbybgn@mail.com

Orcid ID:0009-0004-8924-2985

Problem Durumu

Bu araştırmada, Demokrat Parti dönemi memur kadroları ve memur ücretlerinin 1950-1960 yılları arasındaki izlediği seyir karşılaştırmalı olarak tespit edilmek istenmiştir. Araştırmada nicel araştırma yönteminden tarama deseni kullanılmıştır. Demokrat Parti dönemi memur sayıları ve ücretleri Devlet İstatistik Enstitüsü, İstatistik Genel Müdürlüğünden yararlanarak 1939-1960 yılları arasındaki verileri gösteren tablolar üzerinde içerik analizleri yapılmıştır. Araştırma kapsamında, Türkiye de görev yapmakta olan Genel Bütçeden ve Katma Bütçeden maaş alan memurların kanunî, fiili ve I. Cetveline alınan kadro sayılarına göre ve barem derecelerine göre aldığı ödeneğin; asli maaş, ücret ve geçici ücret olmak üzere üç bütçe çeşitleri itibariyle değerlendirilmiştir. Genel bütçeden maaş alan 30 kurum ve Katma Bütçeden maaş alan 20 kurum memurları dikkate alınmıştır. 3656 sayılı kanuna tabî ve Genel Bütçeden maaş alan memurlara ait barem dereceleri (1-14) arasında sıralanmıştır ve memur maaşları kanunî, fiili ve I. Cetveline alınan kadro sayılarına göre en az 15 lira ve en çok 150 lira olarak hesaplanmıştır. Demokrat Parti dönemi bürokrasinin etkisi kırılmaya çalışırken, memurlar da iktidara muhalefet olarak görülmüş ve çeşitli kanunlarla tasfiye edilmiş ya da emekliye zorlanmıştır. Parti ilk yıllarında devlet memuruna sahip çıkacağını söyleyerek memur ve KİT'lerin sayısında arttırmıştır. Ancak parti son yıllarda amaçlarında sapmış ve memur sayısında beklenen artış olmamıştır. Son yıllarda parti güç kaybedince, ABD'den alınan yardımlar sayesinde memur maaşlarına %100 zam yapılmış ve memurlardan oy toplanmaya çalışılmıştır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmanın Yöntemi: Araştırmada nicel araştırma yönteminden tarama deseni kullanılmıştır. Demokrat Parti dönemi memur sayıları ve ücretleri Devlet İstatistik Enstitüsü, İstatistik Genel Müdürlüğünden yararlanarak 1939-1960 yılları arasındaki verileri gösteren tablolar üzerinde içerik analizleri yapılmıştır.

Katılımcılar: Araştırmanın verileri, 1939-1960 yılları arasında Türkiye de görev yapmakta olan memurlardan oluşmaktadır. Fiili memur Kadro Sayıları 1939-1960 yılları arasında asli maaş, ücret ve geçici ücret olmak üzere üç bütçe çeşitleri itibariyle değerlendirilmiştir. Genel Bütçe hariç diğer Bütçeli dairelerden malumat 1950 yılından itibaren alınabilmektedir. Genel bütçeden maaş alan memurlar; TBMM, Cumhurbaşkanlığı, Sayıştay Başkanlığı, Başbakanlık, Danıştay Başkanlığı, İstatistik Genel Müdürlüğü, Devlet Meteoroloji İşleri Genel Müdürlüğü, Diyanet İşleri Başkanlığı, Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü, Toprak ve İskan İşleri Genel Müdürlüğü, Basın Yayın ve Turizm Genel Müdürlüğü, Adalet Bakanlığı, Milli Savunma Bakanlığı, İçişler Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Jandarma Genel Koordinatörlüğü, Dışişleri Bakanlığı, Milletlerarası İktisadi İş Birliği, Maliye Bakanlığı, Milli Eğitim Bakanlığı, Bayındırlık Bakanlığı, Ticaret Bakanlığı, Sağlık ve Sosyal Yardım Bakanlığı, Gümrük ve Tekel Bakanlığı, Tarım Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Çalışma Bakanlığı, Sanayi Bakanlığı ve İmar ve İskan Bakanlığı değerlendirilirken Katma Bütçeden maaş alan memurlar; Vakıflar Genel Müdürlüğü, Ankara Üniversitesi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul Teknik Üniversitesi, Beden Terbiyesi Genel Müdürlüğü, Karayolları Genel Müdürlüğü, Sınır ve Kıyılar Sağlık Genel Müdürlüğü, Tekel Genel Müdürlüğü, Orman Genel Müdürlüğü, Devlet Üretim Çiftlikleri Genel Müdürlüğü, Devlet Hava Alanları İşletme Genel Müdürlüğü, Petrol Dairesi Başkanlığı, Devlet Su İşleri Genel Müdürlüğü, Ege Üniversitesi, Devlet Demir Yolları ve Limanları İşleri Genel Müdürlüğü, P.T.T İşletmesi Genel Müdürlüğü ve Devlet Deniz Yolları ve Liman İşleri Genel ve Müdürlüğüdür.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması: Verilerin analiz edilmesinde, betimsel istatistikler 1939-1960 yılları arasında Türkiye de görev yapmakta olan Genel Bütçeden ve Katma Bütçeden maaş alan memurların kanunî, fiili ve I. Cetveline alınan kadro sayılarına göre ve barem derecelerine göre aldığı ödeneğin; asli maaş, ücret ve geçici ücret olmak üzere üç bütçe çeşitleri itibariyle değerlendirilmiştir. 3656 sayılı kanuna tabî ve Genel Bütçeden maaş alan memurlara ait barem dereceleri (1-14) arasında sıralanmıştır

ve memur maaşları kanunî, fiili ve I. Cetveline alınan kadro sayılarına göre en az 15TL ve en çok 150 TL olarak hesaplanmıştır. 1960 yılında 3656 sayılı kanuna tabı ve Genel Bütçeden ücret alan daimî hizmetli ücretlilerine ait daireler itibariyle kadro sayıları toplam 58.412'ye yükselmiş (1939'da 18.440) ve ücretlere %100 zam yapılmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Sonuç ve Öneriler Demokrat Parti dönemi memur kadroları ve memur ücretlerinin 1950-1960 yılları arasındaki izlediği seyir karşılaştırmalı olarak tespit edildiğinde; Türkiye de görev yapmakta olan Genel Bütçeden ve Katma Bütçeden maaş alan memurların kanunî, fiili ve L Cetveline alınan kadro sayılarına göre ve barem derecelerine göre aldığı ödeneğin; asli maaş, ücret ve geçici ücret olmak üzere üç bütçe çeşit itibariyle değerlendirilmiştir. Genel bütçeden maaş alan 30 kurum ve Katma Bütçeden maaş alan 20 kurum memurları dikkate alınmıştır. 3656 sayılı kanuna tabî ve Genel Bütçeden maaş alan memurlara ait barem dereceleri (1-14) arasında sıralanmıştır ve memur maaşları kanunî, fiili ve L Cetveline alınan kadro sayılarına göre en az 15 lira ve en çok 150 lira olarak hesaplanmıştır. Demokrat Parti Döneminde memur kadro sayılarının özellikle L Sayılı cetvelde yer alanların sayısının çoğunlukla sabit kaldığını ancak 1950'den itibaren yaşanan artışın çoğunlukla Kanuni kadroya (K) ve Fiili kadroya(F) geçişlerinin neden olduğunu söyleyebiliriz. Demokrat Parti dönemi bürokrasinin etkisi kırılmaya çalışırken, memurlar da iktidara muhalefet olarak görülmüş ve çeşitli kanunlarla tasfiye edilmiş ya da emekliye zorlanmıştır. Parti ilk yıllarında devlet memuruna sahip çıkacağını söyleyerek memur ve KİT'lerin sayısında arttırmıştır. Ancak parti son yıllarda amaçlarında sapmış ve memur sayısında beklenen artış olmamıştır. Kanuni kadrolarında toplam 169 826, Fiili kadrolarda 163 486 ve L. cetvelinde 6 340 memur tespit edilmiştir. Yani Demokrat Parti Dönemi memur maaşları üç çeşit bütçe ile hesaplanmıştır. Ve çocuk zamları memur derecelerine göre hesaplanarak maaşlara eklenmiştir. Maaşlar yıllara göre atış azalış göstermektedir ancak Demokrat Parti son dönemlerin de memuru kendisine muhalefet olarak görmesine rağmen ücretleri artırma eğiliminde bulunmuştur çünkü parti son zamanlarda liberalizmden vazgeçerek katı partizancı bir mutlak parti haline gelmiş ve güç kaybetmiştir. ABD'den alınan yardımlar sayesinde memur maaşlarına %100 zam yapılmış ve memurlardan oy toplanmaya çalışılmıştır. Demokrat Parti dönemi ABD'den alınan Marshall yardımlarının çoğunluk olarak tarımda makineleşmeye harcanmıştır. Bu yardımlarının kalkınma adına başka alanlara ayrılarak ve daha çok memur istihdamı için çabalana bilirdi. Fakat DP ikircikli bir politika izleyerek anti demokratik yapılaşmaya neden olmuştur. Üniversite hocalarından, memurlardan ve bürokrasiden tepki gelmesi sonucu yetkilerini kendilerini meşru göstererek kanun çıkarmış ve memurları görevden almıştır. Baktığımızda DP zamanı memur kadroya yapılan baskı olmasaydı ülkemizde memur istihdam alanlarının gelişmesi gecikmeye uğramayabilirdi

Anahtar Sözcükler: Anahtar Kelimeler: Demokrat Parti, Memur, Bütçe, Derece

Kaynakça

- Eryılmaz, B "Bürokrasi ve Siyaset-Bürokratik Devletten Etkin Yönetime", İstanbul: Alfa Yayınları. (2004)
- Heper, M Türkiye'de Devlet Geleneği, İstanbul: Doğu Batı Yayınları. (2017)
- Göküş, M "Demokrat Parti Döneminde Bürokrasi İktidar İlişkileri. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Yönetimi Anabilim Dalı. Yayınlanmamış Doktora Tezi (1999)
- Göküş, Mehmet, "Tek Parti Döneminde Türk Kamu Bürokrasinin Gelişimi", Cilt 33, Amme İdaresi Dergisi, TODAİE yayınları, Ankara, ss.23-33 (2000)
- Göküş, Mehmet, Demokrat Parti Döneminde Türk Kamu Bürokrasinin Genel Görünümü, Selçuk Üniversitesi İ.İ.B.F. Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, Sayı: 5, Konya. (2003)
- Özdemir, Hüseyin, Osmanlı Devleti'nde Bürokrasi, Okumuş Adam Yayınları, İstanbul, s.15-20 (2001)
- Türkiye İstatistik Kurumu (TUİK), Devlet İstatistik Enstitüsü Kütüphanesi, "Memur İstatistikleri 1939-1960", yayın No: 414, Cilt 1 Sayı 1, 1961, Ankara (erişim 10.05.2022)
- Mevzuat Dergisi," Menderes Döneminin Ekonomi Politikası ve 1958 İstikrar Programı" Cilt:7, Sayı76, Nisan 2004 <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/04a/02.htm> (erişim 24.05.2022)

Adab-ı Muaşeret ve Dijital Dünya: Sosyal Medyada Görgü Kuralları: Derleme Araştırma

Recep İŞERİ

Öğretmen, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi
recepiseri02@gmail.com
Orcid ID:0009-0000-8773-9067

Fadıl ŞİRAZ

Dr. Öğretim Üyesi, Samsun Ondokuz Mayıs Üniversitesi
fadil.siraz@omu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-5478-7529

Problem Durumu

Dijital iletişimin yaygınlaşmasıyla birlikte, insanların dijital ortamlarda sergiledikleri davranışların, yüz yüze iletişimdeki görgü kurallarına göre yeniden şekillenmesi gerekmektedir. Literatürde, dijital etik ve netiket konularında yapılan çalışmalar, bu alanda artan bir ilginin olduğunu göstermektedir (Koçyiğit, 2017). Dijital dünyanın adab-ı muaşeret kurallarını inceleyerek, sosyal medya ve diğer dijital platformlarda etik ve görgü kurallarının nasıl uygulanabileceğini ve bu kuralların toplumsal ilişkiler üzerindeki etkileri bu çalışmanın temel problem alanını oluşturmaktadır.

Araştırma Yöntemi

Araştırma Yöntemi Araştırmanın Modeli Araştırma kapsamında, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Dijital dünyada adab-ı muaşeret kurallarının belirlenmesi ve uygulanması konusundaki mevcut literatür incelenmiş, sosyal medya ve dijital platformlarda etik davranışlarla ilgili mevcut durumlar incelenmiştir. Çalışma Grubu Araştırmada Türkçe ve İngilizce dillerinde ilgili alanda yapılmış çalışmalar taranmıştır. Google Scholar, Research Gate, Akademik Research, Educational Sciences, Library Genesis, Dergipark, Tylor ve Francis, Libra Omu, Uluslararası Tez Merkezi, YÖK Tez Merkezi gibi veri tabanlarında “adabı muaşeret”, “netiquette”, “dijital dünya”, “görgü kuralları”, ile ilgili anahtar sözcüklerle tarama yapılmıştır. Tam metin incelemesi yapılan çalışmalar "adabı muaşeret ve dijital dünya" başlıkları ile sınırlandırılmış olup, çok sayıda araştırma incelenmiştir. Veri Toplama Yöntemleri Bu çalışmada veri toplama yöntemi olarak literatür taraması kullanılmıştır. Araştırma, dijital dünyada adab-ı muaşeret kurallarının önemini ve uygulanabilirliğini incelemek için çeşitli akademik makaleler, kitaplar gibi kaynaklardan yararlanmıştır. Literatürde mevcut olan çalışmalar ve teoriler analiz edilerek, dijital platformlardaki görgü kuralları ve etik ilkeler detaylı bir şekilde ele alınmıştır. Araştırmanın temelini oluşturan veriler, dijital iletişim ve sosyal medya kullanımına ilişkin çeşitli çalışmalardan derlenmiştir. Bu bağlamda, özellikle dijital gözetim, mahremiyet, siber zorbalık ve siber ahlak gibi konulara odaklanılmıştır. Veri Analizi Literatür taramasında, dijital dünyada adab-ı muaşeret kuralları, etik davranışlar, gözetim ve mahremiyet konularında mevcut akademik çalışmalar incelenmiştir. Toplanan veriler, içerik analizi yöntemi kullanılarak incelenmiştir. Literatür taraması sonucu elde edilen bilgiler içerik analiziyle değerlendirilip dijital dünyada etik ve görgü kurallarının uygulanmasına yönelik genel eğilimler ortaya konmuştur. Bu analizler, dijital dünyada adab-ı muaşeret kurallarının belirlenmesi ve uygulanmasının önemini vurgulamaktadır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Bu çalışmada beklenen sorunlar, dijital dünyada adab-ı muaşeret kurallarının belirlenmesi ve uygulanması sürecinde ortaya çıkabilecek zorlukları içermektedir. Farklı dijital platformlar arasında farklı görgü ve etik kuralları olması, kullanıcıların her platformda aynı kurallara uymasını zorlaştırabilir. Ayrıca, birçok kullanıcı dijital dünyada uyulması gereken etik kurallar ve görgü kuralları hakkında yeterli bilgiye sahip olmayabilir, bu da farkındalığın düşük olmasına neden olabilir. Gözetim ve mahremiyet sorunları da dijital platformlarda etik davranışların uygulanmasını zorlaştıran önemli bir faktördür. Geçici olarak, kullanıcıların farkındalığını artırmak amacıyla eğitim programları ve farkındalık kampanyaları düzenlenebilir. Dijital platformlarda etik kuralların benimsenmesini teşvik etmek için kullanıcıların bu kurallara uyma düzeyini izleyen ve gerektiğinde müdahale eden

mekanizmalar geliştirilebilir. Bu geçici çözümler, dijital dünyada daha etik ve saygılı bir iletişim ortamının oluşturulmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Anahtar Sözcükler: adabı muaşeret”, “netiquette”, “ dijital dünya”, “görgü kuralları

Kaynakça

- Freberg, K. (2019). Social Media for Strategic Communication Creative Strategies and Research-Based Applications. SAGE.
- Koçyiğit, B. K. M. (2023). Sosyal Medya İletişimi ve Netiket: Ev ve Dekorasyon Markası Üzerine Bir Araştırma
- Lyon, D. (2006). Günlük Hayatı Kontrol Etmek Gözetlenen Toplum. İstanbul: Kalkedon Yayıncılık

Grup Prototipi Liderlik Ölçeği

Adem ASMAZ

Uzman, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
ademasmaz46@hotmail.com
Orcid ID:0000-0003-4123-7488

Mustafa ÖZGENEL

Doçent Doktor, İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi
mustafa.ozgenel@izu.edu.tr
Orcid ID:0000-0002-7276-4865

Problem Durumu

Sosyal Kimlik Kuramı, grup içindeki liderliği etkileyen en önemli faktörün liderin prototipik olması ile açıklamaktadır (Hogg, 2001). Grup prototipi liderler, bireylerin değerlerini, normlarını, duygularını ve fikirlerini yansıtan (Knippenberg ve Hogg, 2003); “Ben’i” ve “Sen’i” ve “Biz’e” dönüştürebilen (Tajfel, 1975) liderler olarak tanımlanmaktadır. Yapılan çalışmalarda bireylerin mesleki değerlerine, fikirlerine, duygularına ve inançlarına değer veren grup prototipi liderlerin üyelerin performanslarını olumlu yönde artırdığı (Jacobson, Brooks, Giles, Johnson ve Ylimaki, 2007); işten ayrılma niyetlerini düşürdüğü (Tyler ve Blader, 2000); bireysel motivasyonlarını ve örgüte olan bağlılıklarını artırdığı ortaya çıkmıştır (Leithwood, Day, Sammons, Harris ve Hopkins, 2009). Üyeler üzerinde hem bireysel hem de örgütsel düzeyde birçok değişken açısından önemli bir etkiye sahip olan grup prototipi lider kavramını ele almak diğer bir ifadeyle grup prototipi bir okul müdürünün sahip olması gereken özelliklerin neler olduğunu öğretmen perspektifinden belirlemek ve bu doğrultuda grup prototipi liderlik ölçeği geliştirmek araştırmamızın temel amacıdır. Geliştirilen ölçek eğitim yönetimi alanındaki araştırmacılara veri toplama açısından kaynaklık edecektir.

Araştırma Yöntemi

Çalışmada karma araştırma yöntemlerinden keşfedici sıralı desen kullanılmıştır. Araştırmada öğretmenlerin grup prototipi bir okul müdürüne ilişkin algılarını belirlemek için öğretmenlerle bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmeleri yapılmış bu doğrultuda Grup prototipi Liderlik ölçeği oluşturulmuştur. Bireysel görüşmeler ve odak grup görüşmelerinden elde edilen veriler betimsel analiz yöntemiyle tümevarımsal bir yaklaşımla ele alınmıştır. GPLÖ’nün geçerlilik aşamasında Uzman görüşü, Açımlayıcı Faktör Analizi, Doğrulayıcı Faktör Analizi, Ölçüt Geçerliliği; güvenilirlik aşamasında Test-Tekrar Test, %27 lik üst ve alt grup testleri, Madde Toplam- Kalan Korelasyonu aşamaları gerçekleştirilmiştir. Ölçeğin AFA çalışması sürecinde 306, DFA çalışması sürecinde 400 öğretmen katılım sağlamıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Ölçeğin kapsam geçerliliğinin sağlanması aşamasında 42 maddelik taslak form halindeki ölçeğin Lawshe tekniği sonrasında uzman görüşleri doğrultusunda 18 maddesi, AFA sürecinde de toplamda 7 maddesinin ölçekten çıkarılması sonrasında ilgili literatür ve uzman görüşleri doğrultusunda maddeleri oluşturulan GPLÖ’nün AFA sonuçlarına bakıldığında toplamda 17 maddeli, Temsil Etme- Özdeşleşme ve Lider Adaleti olmak üzere iki boyutlu bir yapısının olduğu görülmektedir. GPLÖ’nün ölçüt geçerliliğinin sağlanması aşamasında Göncü (2013) tarafından geliştirilen Grup Prototipi Liderlik Ölçeği ile araştırmacı tarafından geliştirilen GPLÖ arasında $r=.57$ düzeyinde pozitif yönlü ve anlamlı bir ilişki olduğu görülmektedir. GPLÖ’nün madde toplam ve madde kalan korelasyon değerlerine bakıldığında sırasıyla $r=.50$ ile $r=.82$ arasında değerler aldığı ifade edilebilir. GPLÖ’nün güvenilirlik aşamasında ölçek maddelerinin %27’lik en düşük ve en yüksek gruplar arasında ($p<.001$) anlamlı olduğu ve maddelerin güvenilirlik düzeyinin yüksek olduğu, ayrıca maddelerin beklenen düzeyde ayırt edici özellik gösterdiği görülmektedir. GPLÖ’nün test tekrar test sonucunda ulaşılan puanların aralarındaki Pearson Korelasyon katsayı değerleri $r=.31$ ile $r=.78$ arasında değişmektedir. Test tekrar test uygulaması pozitif ve anlamlı olarak bulunmuştur ($p<.05$). Bu sonuçlar, ölçeğin yapı geçerliliğinin zaman içinde değişmediğini göstermektedir. Ölçekte ters madde bulunmamakla birlikte ölçekten toplam puan alınabilmektedir. GPLÖ’nün Temsil Etme- Özdeşleşme boyutu toplam varyansın %56.58’ini; Lider

Adaleti boyutu ise %8.24'ünü açıklamaktadır. Temsil Etme- Özdeşleşme faktörüne ilişkin Cronbach alfa iç tutarlılık katsayısının .84, Lider Adaleti faktörünün .89 ölçeğin toplam iç tutarlılık katsayısının ise .76 olduğu görülmektedir. GPLÖ'ye ilişkin DFA sonuçlarına incelendiğinde [$\chi^2/sd = 3.515$ SRMR= .03, GFI= .88, AGFI= .85, NFI= .90, NNFI / TLI= .91, CFI= .97, RMSEA= .79] kabul edilebilir uyum indekslerine sahip olduğu görülmektedir (Munro, 2005; Özdamar, 2016; Schreiber, Nora, Stage, Barlow and King, 2006; Stockemer, 2019). GPLÖ'nün uyum indeksi değerleri göz önünde bulundurulduğunda modelin iyi bir uyuma sahip olduğu ve kabul edilebilir bir model olduğu ifade edilebilir.

Anahtar Sözcükler: Lider, Grup Prototipi Lider, Ölçek Geliştirme

Kaynakça

- Day, C., Sammons, P., Hopkins, D., Harris, A., Leithwood, K., Gu, Q., ... & Kington, A. (2009). The impact of school leadership on pupil outcomes. Final report.
- Hogg, M. A. (2001). A Social Identity Theory of Leadership. *Personality and Social Psychology Review*, 5(3): 184-200.
- Jacobson, S. L., Brooks, S., Giles, C., Johnson, L., & Ylimaki, R. (2007). Successful Leadership in Three High-Poverty Urban Elementary Schools. *Leadership and Policy in Schools*, 6: 291-317.
- Özdamar, K. (2016). Eğitim, sağlık ve davranış bilimlerinde ölçek ve test geliştirme yapısal eşitlik modellemesi. Eskişehir: Nisan Kitabevi Yayınları.
- Stockemer, D., Stockemer, G., & Glaeser, J. (2019). *Quantitative methods for the social sciences* (Vol. 50, p. 185). Cham, Switzerland: Springer International Publishing.
- Tyler, T. R. & Blader, S. L. (2000). *Cooperation in Groups: Procedural Justice, Social Identity and Behavioral Engagement*. Philadelphia: Psychology Pres.
- Tajfel, H. (1975). The exit of social mobility and the voice of social change: Notes on the social psychology of intergroup relations. *Social Science Information*, 14(2): 101-118.
- Van Knippenberg, D., & Hogg, M. A. (2003). A Social Identity Model of Leadership Effectiveness in Organizations. *Research in Organizational Behavior*, 25: 243-295.

Eğitimde Yapay Zekâ: Biblioshiny-R Kullanılarak Bibliyometrik Analiz

Ali ATEŞ

Öğretim Görevlisi, Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
aates@kmu.edu.tr
Orcid ID:0000-0003-3836-155X

Halük ÜNSAL

Doç. Dr., Gazi Üniversitesi
unsalh@gazi.edu.tr
Orcid ID: 0000-0002-8380-7007

Özet

Bu çalışmanın amacı eğitimde yapay zekâ ile ilgili yapılmış yayınların zaman içerisindeki değişimini ve gelişimini, araştırma bileşenlerini (yazar, ülke, anahtar kelime ve kurumlar) incelemek ve ortaya çıkan eğilimleri belirlemektir. Bu amaç doğrultusunda Scopus veri tabanında 353 makaleye ulaşılmış olup bu makaleler bibliyometrik göstergeler açısından incelenmiştir. Araştırma sonucunda son yıllarda eğitimde yapay zekâ konusu özelinde yapılan araştırmaların artış gösterdiği, Thomas K.F. Chiu, Cukurova. M, Chai, C.S. ve Bozkurt. A, en üretken yazarlar olarak öne çıkmakta, ülke bazında ise en üretken ülkelerde ilk üç sırada United States, Chine ve United Kingdom yer almaktadır. University College London, ise kurumlar bazında en fazla yayın üreten kurum olarak öne çıkmıştır. Anahtar kelime olarak en çok kullanılan kelimelerin ise yapay zekâ, eğitim, öğrenciler, öğrenme ve e-öğrenme, öğretme ve Chatgpt olduğu sonucu ortaya çıkmıştır.

Anahtar Kelimeler: Yapay Zekâ, Eğitim, Bibliyometrik Analiz

Intelegjenca Artificiale Në Industrin E Kosovës

Naim Baftiu

Universiteti “Ukshin Hoti” Prizren, Fakulteti i Shkencave Kompjuterike

Zirije Hasani

Universiteti “Ukshin Hoti” Prizren, Fakulteti i Shkencave Kompjuterike

Samedin Krrabaj

Universiteti “Ukshin Hoti” Prizren, Fakulteti i Shkencave Kompjuterike

naim.baftiu@uni-prizren.com

Abstrakt

Intelegjenca artificiale (AI) po ndryshon me shpejtësi mënyrën se si jetojmë dhe punojmë. Nga makinat që drejtohen vetë e deri tek asistentët virtualë, AI po e bën jetën tonë më të përshtatshme dhe më efikase. Zhvillimi i AI-së dhe teknologjive të mësimit të makinerive (Machine Learning Technologies) ka bërë të mundur që makinat të kryejnë detyra që dikur mendohej se ishin ekskluzive për njerëzit. Kjo ka çuar në një rritje të automatizimit të detyrave rutinë dhe të përsëritura. Është bërë gjithashtu më ekonomike për kompanitë që të investojnë në këto teknologji dhe të zëvendësojnë punën njerëzore me makina. Në industri të tilla si shitja me pakicë, logjistika dhe prodhimi, kompanitë u janë drejtuar AI-së dhe automatizimit, për të siguruar vazhdimësinë e operacioneve dhe për të përmbushur kërkesën në rritje për mallra dhe shërbime.

Qëllimi i punimit është që IA të aplikohet edhe në industrinë e shitjes me pakicë edhe pse kompanitë e Kosovës kanë filluar ta zbatojnë chatbot të fuqizuar nga AI dhe asistentë virtualë për të trajtuar pyetjet e shërbimit ndaj klientit dhe porositë në internet, dhe në industrinë e logjistikës kompanitë kanë zbatuar depo të automatizuara dhe drone për dërgimin e paketave. Pavarësisht nga arsyet që qëndrojnë pas vendimit të kompanive për të zëvendësuar punën njerëzore me AI-në, është e rëndësishme të theksohet se ndikimi i AI-së në tregun e punës nuk do të shpërndahet në mënyrë të barabartë. Kosova, e cila ka një popullsi të madhe të re (me 53% të popullsisë nën moshën 25-vjeçare), mund të përballë me sfida unike kur bëhet fjalë për ndikimin e AI-së në tregun e punës. Një ndikim i mundshëm është se një pjesë e lartë e të rinjve mund të jenë në rrezik të zhvendosjes së punës për shkak të automatizimit.

Fjalet kyçe: Teknologjia, Intelegjenca artificiale, Industria, Kosova

Etkin Öğrenme ve Üstbiliş

Ayla (Şahini) GAŞI

Özet

Okulda veya okul dışında yapılan öğretimlerin nihai amacı öğrenmeyi sağlamak olduğuna göre dil bilimciler, eğitimciler ve psikologlar öğrenmenin ne olduğunu anlamaya ve anlatmaya çalışmışlardır. Ortaya çıkan öğrenme teorileri her zaman için öğretim yöntemlerinin gelişmesine ışık tutmuştur. Son zamanlarda geline nokta geleneksel didaktik yaklaşımın yerini yapılandırmacı yaklaşımın aldığı görülmektedir. Bu yaklaşımla beraber üstbilişsel öğrenme teorisi ortaya çıkmıştır. Yapılandırmacı yaklaşıma göre eğitim-öğretim öğrenci merkezli olmalıdır. Bu durumda öğrenmenin merkezinde bulunan öğrenci kendi öğrenmesini yapılandıran baş aktördür. Bu yapılandırma sürecinde öğrencinin etkin rol alması, etkin öğrenme anlayışının gelişmesine bağlıdır. Etkin öğrenmede öğrencinin rolü değiştiği gibi öğretmenin de rolü değiştirmektedir. Etkin öğrenmede öğrenci kendi öğrenmesini yöneten kişi öğretmen de ona rehberlik eden kişi rolündedir. Kosova Eğitim Bilim ve Teknoloji Bakanlığı'nın (EBTB) 2011 yılında kabul etmiş olduğu Çekirdek Eğitim Müfredatı'nda da görüldüğü gibi eğitim ilkeleri ve hedefleri yaşam boyu öğrenmeye, yetkinlik ve sorumluluk geliştirmeye odaklıdır. Öğrenciyi merkeze alan bu yaklaşımda öğretmen öğrencisini iyi tanımalı, bireysel farklılıklarına dikkat etmeli, iyi bir diyalog geliştirmeli, tam öğrenmenin gerçekleşmesi için etkin öğretim ve öğrenme stratejilerini, problem çözme ve eleştirel düşünme stratejilerini uygulamalıdır. Bu bildirinin de amacı, etkin öğrenme anlayışını geliştirme yolunda öğretmenlerin kullanabileceği yöntemleri ve öğrencilerin bilgi yapılandırma sürecini kolaylaştırmada ve öğrenme süreçlerini yönetirken öğrenme stratejilerinden yararlanabileceklerini göstermektir. Bu doğrultuda ilgili alanyazın taraması yapılarak yapılandırmacı öğrenme, üstbilişsel öğrenme, öğrenci merkezli eğitim unsurları, öğrenme stratejileri ve başarı arasındaki ilişkiler araştırılmış ve bunların sonuçları aktarılmaya çalışılmıştır.

Anahtar sözcükler: Etkin öğrenme, üstbiliş, yapılandırmacı yaklaşım , öğrenme stratejileri.

The Role of Play in The Development of Children With Special Needs

Prof. Asoc. Shemsi MORİNA

Prof. Asoc. Serdan KERVAN

Prof. Ass. Esen SPAHİ - Kovaç

Abstract

The education of children with special needs has been largely ignored until the last few years, but with the change of the world order, the importance of access and meritorious treatment of children with special needs is being noticed more and more every day. The group that most needs the creation of equal opportunities in education are children with special needs. It is possible for individuals with special needs to become active members of society by taking measures such as minimizing the limitations of the environment in which they live. These and similar conclusions have brought to light the expression of the educational environment, less restrictive, rich in toys and inclusive.

Therefore, based on the importance that should be given to the education of children with special needs, the purpose of this study is to examine the game practices for achieving educational goals with children with special needs. In order to achieve the purpose of the study, namely the role of games in the development of children with special needs, the most contemporary literature of national and international authors dealing with games and its impact on the all-round development of children was examined, with a view of children with special needs. In addition to the theoretical analysis, in order to fulfill the goals of the study, in the empirical aspect, the attitudes of educators were also taken on the variety of games and game tools useful in the development of children with special needs. Through this paper, important conclusions will be drawn regarding the attitudes of educators regarding the variety of games and play tools useful in the development of children with special needs, and on the basis of these conclusions, recommendations will be given to parents and institutions that deal with the education of children of preschool age.

Key words: toys, play, socialization, interaction, education, all-round development.

Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli Müfredatına Karşı Çıkan Sendikalar Üzerine Bir İçerik Analizi

Ümit POLAT

Doçent Doktor, Ankara Müzik ve Güzel Sanatlar Üniversitesi
polatumit58@hotmail.com
Orcid ID:0000-0002-0601-9074

Oğuzhan GÖKÇE

Niğde Ömer Halis Demir Üniversitesi Eğitim Programları Yüksek Lisans Öğrencisi

Temelde kamu ve özel sektör çalışanlarının ve işverenlerin birbirlerine karşı haklarını korumayı amaçlayan sendikalar, demokratik bir toplum yapısının inşasında önemli bir işlev görmektedir. Sanayileşmiş toplumlarda işçi hareketleriyle ortaya çıkan ve hızla gelişen sendikal faaliyetlerin Türkiye'deki tohumları 20. yüzyılın başlarında Osmanlı döneminde kurulan dernekler ve birliklerle atılmıştır. Cumhuriyetin ilanından sonra dönem dönem yapılan yasal düzenlemelerle çalışanlara sendikal faaliyet hakları tanınmış olmasına rağmen, askeri müdahalelerle pek çok kez bu haklar çalışanlardan geri alınmıştır. Bu nedenle Türkiye'de sendikacılığın kendine pek gelişme ortamı bulamadığı söylenebilir. Eğitim iş kolundaki sendikaların geçmişinin de bu yönüyle çok eskiye dayanmadığı, mevcut sendikaların da ancak 1990'lı yıllarda kurulduğu görülmektedir. Araştırmada öncelikle sendikaların eğitim konusundaki öncelikleri ele alınmıştır. Sendikaların önceliklerinin başında, eğitimin en temel insan haklarından biri olarak, temel hak ve özgürlükler kapsamında değerlendirilmesi ve bu yönüyle eğitimin parasız bir hizmet olarak sunulması gelmektedir. Sendikacılık anlayışından hareketle, eğitim sendikalarının en önemli işlevleri, eğitim-öğretim alanının sorunlarına çözüm önerileri getirmesi, demokratik, çağdaş eğitim sistemini içeren bir eğitim anlayışının tesis edilmesi ve öğrenci ve çalışan haklarının elde edilmesi yönünde çalışmalar yapmasıdır. Araştırmamızda "Türkiye yüzyılı maarif modeli" ne karşı çıkan "Eğitim iş ve Eğitim sen" sendikalarının görüşleri ele alınmıştır. Araştırmanın çalışma grubuna üye sayısı en fazla olan dört büyük sendikadan (Eğitim-Sen, Eğitim-İş) dahil edilmiştir. Betimsel analizle elde edilen verilerin daha önceden belirlenen temalara göre özetlenip yorumlanmıştır. İçerik analizi yaklaşımında toplanan verileri açıklayabilecek kavramlara ve ilişkilere ulaşılmıştır.

Eğitim İş Sendikası 'nın Görüşleri;

Bu taslağa dair dikkat çekilmesi gereken bir konu da programın adının "Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli" olmasıdır. AKP'nin Türkiye Yüzyılı sloganının kullanılması, bunun bir milli eğitim programı değil, AKP'nin parti programı olduğunu göstermektedir. Eğitim-öğretim yerine maarif sözcüğünün tercih edilmesi ise "Türkiye'nin Maarif Davası" kitabıyla bilinen Nurettin Topçu'ya ve onun Cumhuriyet karşıtı fikirlerine bir gönderme olarak ele almaktadırlar. Öğretim programları ortak metnine baktığımızda, kullanılan dil, aslında siyasi iktidarın neyi amaçladığını, nasıl bir nesil yetiştirmek istediğini ortaya koymaktadır. Bilimsel eğitim ve akademik başarı önemsizleştirilirken, her satırda ahlaklı, erdemli, inançlı birey yetiştirmenin önemine vurgu yapılmış, sabır telkininde buldukları görüşünü ileri sürmektedirler. Metinde, "bilim" sadece 43 kez, "ahlak" 61 kez, "erdem" 46 kez, "değer" ise hepsinden fazla yüzlerce kez kullanılırken, Atatürk, Cumhuriyet, demokrasi, yurttaşlık hiç kullanılmadıklarını ve İlahiyat terimleri sözlüğünden alınmış gibi, gelişim ve evrim demekten kaçınmak için "tekamül", bilim yerine "ilim" kelimelerinin tercih edilmesi, "belagat", "kamil insan" vurguları, kendi ideolojilerine uygun bir nesil yetiştirme hedefledikleri anlamına gelmektedir görüşünü ileri sürdüklerini ifade etmişlerdir. İnkılap Tarihi ve Atatürkçülük dersine "Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi" gibi konular eklenmiş; Millî Mücadele altında Kurtuluş Savaşına yer verilmediğini bu müfredattaki söylemlerin, eğitim sistemimizi ideolojik bir bakış açısıyla şekillendirme tehdidi taşımaktadır. Bilimsel ve laik eğitimden uzaklaşarak, ezberci ve dogmatik bir eğitim anlayışını teşvik ettiği düşüncesi savduklarını Eğitim İş sendikası gündeme taşımıştır.

Eğitim Sen'in Görüşleri;

- Bilime ve bilimsel gerçeklere savaş açtığı için,
- Laik eğitim ve laik yaşamı hedef aldığı için,

- Cumhuriyetin aydınlanmacı değerlerini ortadan kaldırdığı için,
- Cinsiyetçi olup, toplumsal cinsiyet eşitliğine yer vermediği için,
- Toplumsal, kültürel çeşitliği yok saydığı için,
- Eğitimi piyasaya açmak, kamusal eğitimi ortadan kaldırmaya yönelik hazırlandığı için,
- Öğrencileri belirsizliğe, umutsuzluğa ve geleceksizliğe sürüklediği için,
- Sınav odaklı eğitim sistemine devam ederek, öğrenci yeteneklerini beceriler üzerinden değil değerler üzerinden gerici bir yöntemle ölçmek için,
- Eğitimi bir bütün olarak dincileştirme ve bütün okulları imam hatip müfredatları ile eşleştirmek için,
- Birleştirici, bütünleştirici ortak yurttaş bilinci yerine, ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı olduğu için.

Bu bağlamda Türkiye Yüzyılı Maarif Modeli” ne karşı çıkan sendikaların görüşleri alınmıştır.

4. Sınıflarda Yaratıcı Drama Yöntemi ile Zorbalıkla Baş Etme

Okan TİRİNG

Uzman, Bernini Psikoloji
okantiring4@gmail.com
Orcid ID:0000-0001-9253-8403

Mete AKOĞUZ

Uzman, Marmara Üniversitesi
yaratidrm@gmail.com
Orcid ID:0009-0009-8693-9038

Problem Durumu

Duygusal zorbalık dediğimiz davranışlarla karşılaşanlar sürekli bir gerginlik, huzursuzluk yaşarlar. Bu hafif rahatsızlık duygusundan, terör duygusuna kadar uzanan geniş bir perspektiftir (Bridge, 2010). Bundan dolayı kişiler zorbalık yaşamadan nasıl başa çıkabileceklerini öğrenirlerse, bu durum ile karşılaştıklarında erkenden müdahale edip olası kötü sonuçların oluşmasını engelleyebilirler. Zorbalığın etkileri konusunda yapılan çalışmalara bakıldığında, bu davranışların okul atmosferinde ve öğrencilerin psikolojik ve sosyal gelişimleri üzerinde önemli bir sorun olduğu görülmektedir (Şahin ve Akbaba, 2017). Yaratıcı dramının tekniklerinden faydalanarak kişilerde olumsuz duygular meydana gelmesine sebep olan zorbalığı, 4. sınıfları temel alarak; küçük yaşlarda kişiye nasıl başa çıkacağını öğretmek, zorbalığın olumsuz sonuçlarının önüne geçmek. Böylece kişi hayatında zorbalığa maruz kaldığı zaman ona uygun tepkiler verebilecek, ne yapması gerektiğini öğrenebilecek ve buna göre davranacaktır. Bu kişilerin ve toplumun geleceği için önemli bir kazanım olacaktır.

Araştırma Yöntemi

Araştırmada, deneysel modellerden “tek grup öntest-sontest desen” kullanılmıştır. Çalışma İstanbul ilinde Millî Eğitim Bakanlığı'na bağlı bir okulda okuyan 16 adet 4. Sınıf öğrencisinin katılımıyla gerçekleştirilmiştir. Öğrencilerin seçiminde gönüllülük esas alınmıştır. 8 Kız 8 erkek olmak üzere cinsiyet açısından eşit dağılım olmasına önem verilmiştir. Öncelikle öntest uygulanmış olup, uygulama aşaması 12 oturum, 48 saat sürmüştür. Uygulama aşamasında tüm öğrencilerin eksiksiz katılımına önem verilmiştir. Sonrasında sontest uygulanmıştır.

Beklenen / Geçici Sonuçlar

Yapılan öntest-sontest sonuçları incelendiğinde; proje uygulamaları kapsamında, çalışmalara katılan grup üyeleri bu projenin kendileri açısından verimli geçtiğini, yaratıcı drama tekniklerini kullanmış olmanın, zorbalıkla nasıl başa çıkacakları konusunda yaparak yaşayarak bilgi edinmelerine olanak sağladığı ve zorbalıkla karşılaştıklarında neler yapmaları gerektiği ortaya konulmuştur.

Anahtar Sözcükler: Yaratıcı Drama, Zorbalık

Kaynakça

- Akar, R. (2000). Temel Eğitimin II. Aşamasında Drama Yöntemi İle Türkçe Öğretimi Dorothy Heathcote'un Uzman Rolü Yaklaşımı (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adana.
- Akar, R. V. ve Somers J. W. (2011) Hümanist İlköğretim Programları için İlköğretimde Drama: Kuram ve Uygulama. Ankara: Pegem A Yayınları.
- Akoğuz, M. (2002), İletişim Becerilerinin Geliştirilmesinde Yaratıcı Dramanın Etkisi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Akoğuz, A. ve Akoğuz, M. (2016), Yaratıcı Drama Etkinlikleri, İstanbul: Final Kültür Sanat Yayınları.
- Artukmaç, Y. ve Çakır, P. (2018). Teo'nın Zorbalık Kitabı. Ankara: Bilgi Yayınevi.
- Baştaç, G. ve Altınova, H. H. (2015). Lise Öğrencilerinde Yaratıcı Drama Yöntemiyle Siber Zorbalık Hakkında Duyarlılık Oluşturma. Yaratıcı Drama Dergisi, 10(1), 100.
- Bridge, B. (2010). Siz Olsaydınız Ne Yapardınız? Zorbalık - Mobbing Bilinmeyen Çeşitleri ve Çözümleri. İstanbul: Beyaz Yayınları.

- Çınkır, Ş. ve Kepenekçi, Y.K. (2003). Öğrenciler Arası Zorbalık. Eğitim Yönetimi, 34, 239.
- Dikmen, M. ve Çağlar, A. (2017). Öğretmen Adaylarının Bilgisayar Kullanımına İlişkin Öz-Yeterlilik Algısı İle Siber Zorbalık Duyarlılığı Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 31, 262.
- Gökler, R. (2009). Okullarda akran zorbalığı. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi, 2, 516 - 525 - 526 - 527.
- Gürhan, N. (2017). Her Yönü İle Akran Zorbalığı. Türkiye Klinikleri, 3(2), 176-177- 178.
- Karaosmanoğlu, G. ve Adıgüzel, Ö. (2017). Yaratıcılık Engellerinin Yaratıcı Drama ile Fark Edilmesine Yönelik Bir Araştırma. Yaratıcı Drama Dergisi, 1 (12), 91 - 92.
- Kaya, A. (Ed.) (2018). Eğitim Psikolojisi, Ankara: Pegem.
- Özbay, Y. ve Erkan, S. (Ed.) (2012). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem.
- Özdiñer Arslan, S. ve Savaşer, S. (2009). Okulda Zorbalık. Milli Eğitim, 184, 218.
- Öztürk, A. (2001). Eğitim - Öğretimde Yeni Bir Yaklaşım: Yaratıcı Drama. Kurgu Dergisi, 18, 258.
- San, İ. (2018). Yaratıcı Drama ve Müze. İstanbul: Yeni İnsan yayınevi
- Satan, A. (2011). Okulda Zorbalığın Aktörleri. Turan Stratejik Araştırma, 10, 57 - 63 - 64.
- Şahin, M. ve Akbaba, S. (2017). Okulda ve Sanal Ortamda Zorbalık ve Empati. Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Şişman, M. (2007). Eğitim Bilimine Giriş. Ankara: Pegem A.
- Terzi, Ş. (Ed.) (2013). Eğitim Psikolojisi. Ankara: Pegem.